

๒๔ นายกรัฐมนตรีไทย
ประวัติ และ ครรชน

สถาบัน ดิศาน

THAI NATIONAL ASSEMBLY LIBRARY

3961172320

๒๔ นายกรัฐมนตรีไทย ประวัติ และ ตราราชัน

จัดทำโดย

ชายฝน ดีงาม

บรรณารักษ์ ๖

กลุ่มงานห้องสมุด สำนักวิชาการ
สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร

50590

วันที่ ๙ / ๗ / ๒๕๖๑

เลขทะเบียน ๖๖๐๘๑๔๑๔

เลขหมู่ DS

5๙๘.๓

๙๖๖๑๘

๒๕๕๐

๒๔ นายกรัฐมนตรีไทย ประวัติ และ ดรชชนี้

สมบัติห้องสมุดรัฐสภา

จัดทำโดย

สายฝน ดิงาม

บรรณารักษ์ ๖

กลุ่มงานห้องสมุด สำนักวิชาการ

สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร

๒๔ นายกรัฐมนตรีไทย
ประวัติ และ ดรรชนี

จัดทำโดย

สายฝน ดีงาม

บรรณารักษ์ ๖

กลุ่มงานห้องสมุด สำนักวิชาการ
สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร

คำนำ

ประเทศไทยได้มีการเปลี่ยนแปลงการปกครอง เมื่อวันที่ ๒๔ มิถุนายน ๒๔๗๕ จากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ มาเป็นการปกครองระบอบประชาธิปไตยในระบอบรัฐสภา อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข มีรัฐธรรมนูญเป็นกฎหมายสูงสุดในการปกครองประเทศ แบ่งอำนาจอธิปไตยออกเป็น ๓ ฝ่าย คือ ฝ่ายนิติบัญญัติ ฝ่ายบริหาร และฝ่ายตุลาการ ตั้งแต่มีการปกครองในระบอบประชาธิปไตยมาจนถึงปัจจุบัน ประเทศไทยได้มีนายกรัฐมนตรี ซึ่งเป็นผู้นำฝ่ายบริหาร โดยได้รับพระกรุณาโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งทั้งสิ้น รวม ๒๔ คน และมีคณะรัฐมนตรีรวม ๕๖ คณะ

สำนักวิชาการ กลุ่มงานห้องสมุด ได้เล็งเห็นความสำคัญของการให้บริการทางวิชาการแก่สมาชิกรัฐสภา ข้าราชการและลูกจ้าง บุคคลที่เกี่ยวข้องในวงงานรัฐสภา และประชาชนทั่วไป จึงได้มอบหมายให้ นางสาวสายฝน ดิงาม บรรณารักษ์ ๖ รวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับประวัติความเป็นมาของนายกรัฐมนตรีของประเทศไทยทั้งหมด ตั้งแต่ พ.ศ. ๒๔๗๕ จนถึง พ.ศ. ๒๕๕๐ รวม ๒๔ คน พร้อมทั้งรายนามรัฐมนตรีทั้ง ๕๖ คณะ ตลอดจนคำแถลงนโยบายของคณะรัฐมนตรีทุกคณะ นอกจากนี้ยังได้จัดทำบรรณานุกรมชื่อบุคคลและบรรณานุกรมเรื่อง เพื่ออำนวยความสะดวกในการสืบค้นข้อมูล และช่วยให้ผู้ใช้สามารถสืบค้นเรื่องที่เฉพาะเจาะจงได้อย่างสะดวก รวดเร็ว ตรงกับความต้องการ รวมทั้งยังสามารถสืบค้นเรื่องอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องได้อีกด้วย โดยหวังเป็นอย่างยิ่งว่าหนังสือเล่มนี้จะเป็นสารสนเทศทางด้านการเมืองการปกครองของไทยที่เป็นประโยชน์แก่ผู้สนใจศึกษาค้นคว้าต่อไป

กลุ่มงานห้องสมุด สำนักวิชาการ
สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร
เมษายน ๒๕๕๐

สารบัญ

	หน้า
คำนำ	
นายกรัฐมนตรีคนที่ ๑ พระยามโนปกรณนิติธาดา (ก้อน หุตะสิงห์)	๓
นายกรัฐมนตรีคนที่ ๒ พันเอก พระยพหลพลพยุหเสนา (พจน์ พหลโยธิน)	๒๓
นายกรัฐมนตรีคนที่ ๓ จอมพล แปลก พิบูลสงคราม (แปลก ชีตตะสังคะ)	๕๕
นายกรัฐมนตรีคนที่ ๔ พันตรี ควง อภัยวงศ์	๑๑๕
นายกรัฐมนตรีคนที่ ๕ นายทวี นุณเกตุ	๑๔๓
นายกรัฐมนตรีคนที่ ๖ หม่อมราชวงศ์เสนีย์ ปราโมช	๑๕๑
นายกรัฐมนตรีคนที่ ๗ นายปรีดี พนมยงค์ (หลวงประดิษฐมนูธรรม)	๑๗๙
นายกรัฐมนตรีคนที่ ๘ พลเรือตรี ถวัลย์ ธำรงนาวาสวัสดิ์ (หลวงธำรงนาวาสวัสดิ์)	๑๙๗
นายกรัฐมนตรีคนที่ ๙ นายพจน์ สารสิน	๒๑๓
นายกรัฐมนตรีคนที่ ๑๐ จอมพล ถนอม กิตติขจร	๒๒๑
นายกรัฐมนตรีคนที่ ๑๑ จอมพล ศฤษดิ์ ธนะรัชต์	๒๕๑
นายกรัฐมนตรีคนที่ ๑๒ นายสัญญา ธรรมศักดิ์	๒๖๑
นายกรัฐมนตรีคนที่ ๑๓ พลตรี หม่อมราชวงศ์คึกฤทธิ์ ปราโมช	๒๗๗

นายกรัฐมนตรีคนที่ ๑๔	๒๙๗
นายธานินทร์ กรัยวิเชียร	
นายกรัฐมนตรีคนที่ ๑๕	๓๐๙
พลเอก เกรียงศักดิ์ ชมะนันทน์	
นายกรัฐมนตรีคนที่ ๑๖	๓๔๑
พลเอก เปรม ติณสูลานนท์	
นายกรัฐมนตรีคนที่ ๑๗	๓๙๙
พลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ	
นายกรัฐมนตรีคนที่ ๑๘	๔๓๑
นายอานันท์ ปันยารชุน	
นายกรัฐมนตรีคนที่ ๑๙	๔๕๓
พลเอก สุจินดา คราประยูร	
นายกรัฐมนตรีคนที่ ๒๐	๔๗๗
นายชวน หลีกภัย	
นายกรัฐมนตรีคนที่ ๒๑	๕๓๕
นายบรรหาร ศิลปอาชา	
นายกรัฐมนตรีคนที่ ๒๒	๕๖๔
พลเอกชวลิต ยงใจยุทธ	
นายกรัฐมนตรีคนที่ ๒๓	๕๙๐
พันตำรวจโท ทักษิณ ชินวัตร	
นายกรัฐมนตรีคนที่ ๒๔	๖๓๘
พลเอกสุรยุทธ์ จุลานนท์	
ดรชนี้	๖๕๔
ดรชนี้ชื่อบุคคล	๖๗๒
ดรชนี้หัวเรื่อง	๗๐๘
บรรณานุกรม	

*****

พระยามโนปกรณนิติธาดา (ก้อน หุตะสิงห์)
นายกรัฐมนตรีคนที่ ๑

หน้าว่าง

พระยามโนปกรณนิติธาดา (ก้อน หุตะสิงห์)
นายกรัฐมนตรีคนที่ ๑

ต่อมา เมื่อวันที่ ๑ เมษายน ๒๔๗๗ พระยามโนปกรณนิติธาดาได้กราบบังคมทูลพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ขอให้ทรงประกาศพระราชกฤษฎีกาปิดประชุมสภาผู้แทนราษฎร และตั้งคณะรัฐมนตรีชุดใหม่ โดยมีพระยามโนปกรณนิติธาดาเป็นนายกรัฐมนตรีอีกครั้งหนึ่ง

เมื่อวันที่ ๒๐ มิถุนายน ๒๔๗๖ พันเอกพระยาพหลพลพยุหเสนาได้เข้ายึดอำนาจจากรัฐบาล พระยามโนปกรณนิติธาดาได้ลาออกจากตำแหน่งนายกรัฐมนตรี และย้ายไปพำนักอยู่ที่ปิ้งเป็นเวลา ๑๖ ปีเศษ และได้ถึงแก่อสัญกรรม ณ ที่นั้น เมื่อวันที่ ๑ ตุลาคม ๒๔๙๑ รวมอายุได้ ๖๔ ปีเศษ

คณะรัฐมนตรี คณะที่ ๑
๒๘ มิถุนายน ๒๔๗๕ - ๑๐ ธันวาคม ๒๔๗๕

พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๗ ได้ทรงพระราชทานพระบรมราชานุมัติ ให้ใช้พระราชบัญญัติธรรมนูญการปกครองแผ่นดินสยามชั่วคราว พ.ศ. ๒๔๗๕ เมื่อวันที่ ๒๗ มิถุนายน ๒๔๗๕ และในวันที่ ๒๘ มิถุนายน ๒๔๗๕ สภาผู้แทนราษฎรอันประกอบด้วย สมาชิก ซึ่งคณะผู้รักษาพระนครฝ่ายทหารได้ตั้งขึ้น จำนวน ๗๐ นาย ได้ประชุมกันเป็นครั้งแรก ณ พระที่นั่งอนันตสมาคม

โดยที่ธรรมนูญการปกครองแผ่นดิน มาตรา ๓๓ บัญญัติว่า "ให้สภาเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้หนึ่งเป็นประธานกรรมการ และให้ผู้เป็นประธานนั้นเลือกสมาชิกในสภาอีก ๑๔ นาย เพื่อเป็นกรรมการ การเลือกนี้เมื่อได้รับความเห็นชอบของสภาแล้ว ให้ถือว่าผู้ได้รับเลือกเป็นกรรมการของสภา"

ในการนี้ ได้มีสมาชิกเสนอให้มหาอำมาตย์โท พระยามโนปกรณนิติธาดา (ก้อน หุตะสิงห์) เป็นประธานคณะกรรมการราษฎร โดยสภาผู้แทนราษฎรเป็นผู้เลือก เมื่อวันที่ ๒๘ มิถุนายน ๒๔๗๕ ประธานคณะกรรมการราษฎรได้เสนอชื่อคณะกรรมการราษฎร และสภาได้อนุมัติ เมื่อวันที่ ๒๘ มิถุนายน ๒๔๗๕ ดังมีรายชื่อต่อไปนี้

รายชื่อคณะกรรมการราษฎร

๑. นายพลเรือตรี พระยาปริชาชลยุทธ (วัน จารุภา) กรรมการราษฎร
๒. มหาอำมาตย์ตรี พระยาศรีวิสารวาจา (เทียนเลี้ยง ชุนตระกูล) กรรมการราษฎร
๓. นายพันเอก พระยาพลพลพยุหเสนา (พจน์ พหลโยธิน) กรรมการราษฎร
๔. นายพันเอก พระยาทรงสุรเดช (เทพ พันธุมเสน) กรรมการราษฎร
๕. นายพันเอก พระยาฤทธิอัคเนย์ (สละ เอมะศิริ) กรรมการราษฎร
๖. อำมาตย์เอก พระยาประมวญวิชาพูล (วงศ์ บุญหลง) กรรมการราษฎร
๗. นายพันโท พระประศาสน์พิทยายุทธ์ (วัน ชูถิ่น) กรรมการราษฎร
๘. นายพันตรี หลวงพิบูลสงคราม (แปลก พิบูลสงคราม) กรรมการราษฎร
๙. นายนาวาตรี หลวงสินธุสงครามชัย (สินธุ์ กมลนาวิน) กรรมการราษฎร
๑๐. อำมาตย์ตรี หลวงประดิษฐ์มนูธรรม (ปรีดี พนมยงค์) กรรมการราษฎร
๑๑. รองอำมาตย์เอก หลวงเดชสหกรณ์ (หม่อมหลวงเดช สนิทวงศ์) กรรมการราษฎร
๑๒. รองอำมาตย์เอก ต้ว ลพานุกรม กรรมการราษฎร
๑๓. รองอำมาตย์เอก ประยูร ภมรมนตรี กรรมการราษฎร

๑๔. นายแนบ พหลโยธิน กรรมการราษฎร

คณะกรรมการราษฎรคณะนี้ ไม่มีการแถลงนโยบายการบริหารราชการแผ่นดินต่อสภา แต่ได้ถือเอาหลัก ๖ ประการของคณะราษฎรที่ได้ให้สมาชิกสภาปฏิญาณตนต่อสภาก่อนเข้ารับหน้าที่นั้น เป็นนโยบายของรัฐบาล

คณะรัฐมนตรีคณะเริ่มแรกนี้สิ้นสุดเมื่อวันที่ ๑๐ ธันวาคม ๒๔๗๕ เพราะประกาศใช้รัฐธรรมนูญฉบับถาวร เมื่อวันที่ ๑๐ ธันวาคม ๒๔๗๕

หมายเหตุ ในขณะที่รัฐสภากำลังเปิดประชุมพิจารณาร่างรัฐธรรมนูญ ซึ่งคณะกรรมการราษฎร อันมีพระยามโนปกรณนิติธาดา เป็นประธานกรรมการราษฎรนั้น พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวได้พระราชทาน ข้อกังขามายังพระยามโนปกรณนิติธาดาว่า การใช้คำว่า "กรรมการราษฎร" แทน "Minister" หรือ "เสนาบดี" ในระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์นั้น ทรงเห็นว่าไม่เหมาะสม ในฐานะที่กรุงสยามมีกษัตริย์ "กรรมการราษฎร" หนักไปในทาง Commissar ของโซเวียตรัสเซีย ซึ่งปกครองโดยแบบรีบลิค

เดิมคณะรัฐมนตรี เรียกว่า คณะกรรมการราษฎร

นายกรัฐมนตรี เรียกว่า ประธานคณะกรรมการราษฎร

รัฐมนตรี เรียกว่า กรรมการราษฎร

ในรัฐสภาซึ่งถกเถียงกันถึงเรื่องนี้ มีความเห็นกันไปต่าง ๆ นานา

ในที่สุดจากผลของการลงมติที่ประชุมรัฐสภาให้ใช้คำว่า "รัฐมนตรี" แทน "กรรมการราษฎร" และใช้คำว่า "นายกรัฐมนตรี" แทน "ประธานคณะกรรมการราษฎร" และนี่คือที่มาของคำว่า "รัฐมนตรี"

คำแถลงนโยบาย
ของ
คณะรัฐมนตรี คณะที่ ๑
พระยามโนปกรณนิติธาดา ประธานคณะกรรมการราษฎร
เมื่อวันอังคารที่ ๒๘ มิถุนายน ๒๔๗๕

ถือเอาหลัก ๖ ประการ ของคณะราษฎร เป็นนโยบายของคณะรัฐมนตรีคณะนี้*

๑. จะต้องรักษาความเป็นเอกราชทั้งหลาย เช่น เอกราชในบ้านเมือง ในทางศาล ในทางเศรษฐกิจของประเทศไว้ให้มั่นคง
  ๒. จะรักษาความปลอดภัยในประเทศ ให้การประทุษร้ายต่อกันลดน้อยลงให้มาก
  ๓. จะต้องบำรุงความสมบูรณ์ของราษฎรในทางเศรษฐกิจไทย รัฐบาลใหม่ จะพยายามหางานให้ราษฎรทำโดยเต็มความสามารถ จะร่างโครงการเศรษฐกิจแห่งชาติ ไม่ปล่อยให้ราษฎรอดอยาง
  ๔. จะต้องให้ราษฎรได้มีสิทธิเสมอภาคกัน
  ๕. จะต้องให้ราษฎรได้มีเสรีภาพ มีความเป็นอิสระ เมื่อเสรีภาพนี้ไม่ขัดต่อหลัก ๔ ประการดังกล่าวแล้วข้างต้น
  ๖. จะต้องให้มีการศึกษาอย่างเต็มที่แก่ราษฎร
- (คณะกรรมการราษฎรคณะนี้ ไม่มีการแถลงนโยบายการบริหารราชการแผ่นดินต่อสภา แต่ได้ถือเอาหลัก ๖ ประการของคณะราษฎรที่ได้ให้สมาชิกสภาปฏิญาณตนต่อสภา ก่อนเข้ารับ หน้าที่นั้นเป็นนโยบายของรัฐบาล)

*รายงานการประชุมสภาผู้แทนราษฎร ครั้งที่ ๑/๒๔๗๕

วันอังคารที่ ๒๘ มิถุนายน พ.ศ. ๒๔๗๕ หน้า ๖ - ๗

คณะรัฐมนตรี คณะที่ ๒

๑๐ ธันวาคม ๒๔๗๕ - ๑ เมษายน ๒๔๗๖

พระยามโนปกรณนิติธาดา (ก้อน หุตะสิงห์) เป็นนายกรัฐมนตรี ประกาศพระบรมราชโองการ ลงวันที่ ๑๐ ธันวาคม ๒๔๗๕ พระบาทสมเด็จพระปรเมนทรมหาอานันทมหิดลพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงลงพระปรมาภิไธย และเจ้าพระยาพิชัยญาติ (ตัน บุนนาค) ประธานสภาผู้แทนราษฎร เป็นผู้รับสนองพระบรมราชโองการ และในวันที่ ๑๐ ธันวาคม ๒๔๗๕ มีการแต่งตั้งคณะรัฐมนตรี ดังนี้

รายชื่อคณะรัฐมนตรี

๑. พระยามโนปกรณนิติธาดา นายกรัฐมนตรี (ก้อน หุตะสิงห์) เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงพระคลังมหาสมบัติ
๒. นายพลเรือโท พระยาราชวังสัน (ศรี กมลนาวิน) เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม
๓. พระยาศรีสวัสดิราช (เทียนเลี้ยง สุนทรระกูล) เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ
๔. พระยาวงษานุประพัทธ์ (หม่อมราชวงศ์สท้าน สนิทวงศ์) เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรพาณิชย์การ
๕. เจ้าพระยาธรรมศักดิ์มนตรี (สนั่น เทพหัสดิน) เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงธรรมการ
๖. พระยาจำแลนยบดีศรีบริบาล (ชิต สุนทรวร) เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย
๗. พระยาเทพวิฑูรพหลศรุตบดี (บุญช่วย วนิกกุล) เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม
๘. นายพลเรือตรี พระยาปรีชาชลยุทธ (วัน จารุกา) เป็นรัฐมนตรี
๙. นายพันเอก พระยาพลพลพยุหเสนา (พจน์ พหลโยธิน) เป็นรัฐมนตรี
๑๐. นายพันเอก พระยาทรงสุรเดช (เทพ พันธุมเสน) เป็นรัฐมนตรี
๑๑. นายพันเอก พระฤทธิอัคเนย์ (สละ เอมะศิริ) เป็นรัฐมนตรี
๑๒. พระยาประมวญวิชาพูล (วงศ์ บุญ - หลง) เป็นรัฐมนตรี
๑๓. นายพันโท พระประศาสน์พิทยายุทธ์ (วัน ชูถิ่น) เป็นรัฐมนตรี
๑๔. หลวงประดิษฐมนูธรรม (ปรีดี พนมยงค์) เป็นรัฐมนตรี
๑๕. นายนาวาตรี หลวงสินธุสงครามชัย (สินธุ์ กมลนาวิน) เป็นรัฐมนตรี
๑๖. นายพันตรี หลวงพิบูลสงคราม (แปลก พิบูลสงคราม) เป็นรัฐมนตรี
๑๗. หลวงเดชสหกรณ์ (หม่อมหลวงเดช สนิทวงศ์) เป็นรัฐมนตรี
๑๘. นายประยูร ภมรมนตรี เป็นรัฐมนตรี
๑๙. นายแนบ พหลโยธิน เป็นรัฐมนตรี

๒๐. นายตั้ว ลพานุกรม เป็นรัฐมนตรี

คณะรัฐมนตรีได้แถลงนโยบายต่อสภาผู้แทนราษฎรเมื่อวันที่ ๒๐ ธันวาคม ๒๔๗๕
คำแถลงนโยบายของคณะรัฐมนตรีคณะนี้ ปรากฏในหนังสือราชกิจจานุเบกษา พ.ศ. ๒๔๗๕
เล่ม ๔๙ หน้า ๓๔๒๕

หมายเหตุ คณะรัฐมนตรีคณะนี้สิ้นสุดลงโดยพระราชกฤษฎีกาให้ปิดประชุมสภาและ
ตั้งคณะรัฐมนตรีชุดใหม่ เมื่อวันที่ ๑ เมษายน ๒๔๗๖

คำแถลงนโยบาย
ของ
คณะรัฐมนตรี คณะที่ ๒
พระยามโนปกรณนิติธาดา นายกรัฐมนตรี
แถลงต่อสภาผู้แทนราษฎร
เมื่อวันอังคารที่ ๒๐ ธันวาคม ๒๔๗๕

คำแถลงนโยบายของรัฐบาล*

ว่าโดยทั่ว ๆ ไป รัฐบาลนี้รับรองหลัก ๖ ประการที่คณะกรรมการราษฎรได้ดำเนินการ อยู่แล้วเป็นจุดที่หมายที่จะดำเนินการต่อไปให้บรรลุถึงซึ่งความสำเร็จ

ก่อนที่จะกล่าวถึงหลัก ๖ ประการนั้น ใครจะขอแสดงถึงกิจการที่คณะกรรมการราษฎรซึ่งเป็นรัฐบาลอยู่ก่อนวันที่ ๑๐ เดือนนี้ ได้ดำริไว้และได้ลงมือกระทำไปแล้วรัฐบาลนี้เห็นชอบด้วยใน กิจการนั้น ๆ และจะดำเนินการต่อไปให้ลุล่วงตามแต่จะทำได้ ขอให้เป็นที่เข้าใจกันไว้ว่า เมื่อรัฐบาล นี้ได้รับความไว้วางใจของสภาแล้ว อายุของรัฐบาลนี้จะอยู่ไปจนกว่าสภาผู้แทนราษฎรจะประกอบด้วย สมาชิก ๒ ประเภท ตามรัฐธรรมนูญ เมื่อถึงเวลานั้นจะต้องลาออกกันหมดซึ่งเข้าใจว่าจะ เป็นในตอนต้นปีหน้า ในระหว่างนี้ มีเวลาอีกไม่กี่เดือนแต่ก็จะพยายามดำเนินการต่อไปเท่าที่ สามารถจะทำได้กิจการที่กล่าวนั้น คือ

๑) คณะกรรมการราษฎรเห็นว่ารูปราชการทุกกระทรวงทบวงการที่เป็นอยู่ยังมีการก้าว ก้าวไม่สมแก่กาลละ จึงได้คิดจัดวางโครงการเสียใหม่ คณะกรรมการราษฎรได้ตั้งอนุกรรมการขึ้น พิจารณาอนุกรรมการได้ทำไปแล้วเกือบสำเร็จ ในบัดนี้รัฐบาลก็จะได้ดำเนินการต่อไปเมื่อวางรูป สำเร็จลงอย่างใดก็จะได้ทำเป็นรูปพระราชบัญญัติเสนอให้สภาพิจารณาอีกครั้งหนึ่ง

๒) เทศบาล รัฐบาลนี้เห็นว่าวิธีการปกครองโดยรวมอำนาจและหน้าที่การปกครอง ทั่วประเทศให้มาอยู่ในจุดศูนย์กลางจุดเดียวอย่างเช่นเดี๋ยวนี้นี้ ไม่ได้ผลดีเท่ากับที่จะแบ่งอำนาจและ หน้าที่ให้ไปอยู่ในเฉพาะท้องที่เสียบ้าง เพื่อว่าการปกครองในเฉพาะท้องที่หนึ่ง ๆ จะได้มุ่งอยู่ใน ผลประโยชน์ของท้องที่นั้น ๆ วิธีจัดให้มีการปกครองเฉพาะท้องที่ขึ้นก็โดยวิธีจัดให้มีผู้แทนราษฎร ในท้องที่นั้น ๆ จัดการกันเอง วิธีการเช่นนี้เขาทำกันอยู่แล้วในนานาประเทศ เมื่อครั้งรัฐบาลเก่า ความคิดเช่นนี้ก็มิได้อยู่จนถึงได้ร่างพระราชบัญญัติเทศบาลขึ้นฉบับหนึ่ง แต่ว่าด้วยเหตุใดเหตุหนึ่งการ มิได้ลุล่วงไปรัฐบาลนี้เห็นเป็นการสำคัญจะได้จัดให้มีเทศบาล หรือการปกครองท้องถิ่นขึ้นในราว ต้นปีหน้า

๓) หน้าที่ของกรมร่างกฎหมายที่มีอยู่เวลานี้ก็เพียงร่างกฎหมายตามที่รัฐบาลจะสั่งให้ร่าง อันที่จริงกรมร่างกฎหมายควรจะเปลี่ยนรูปเป็นสภา และทำงานยิ่งขึ้นไปกว่านี้คือ นอกจากร่างกฎหมายแล้วให้มีหน้าที่พิจารณาคดีปกครองด้วย วิธีนี้หลายประเทศได้ปฏิบัติกันและรัฐบาลนี้ เห็นว่าประเทศสยามก็ควรจะนำเอามาใช้

๔) ระเบียบข้าราชการพลเรือนและข้าราชการตุลาการ เวลานี้พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือนและข้าราชการตุลาการมีอยู่แล้ว รัฐบาลนี้จะได้จัดให้ดำเนินการไปโดยเคร่งครัด ในการแข่งขันเข้ารับหน้าที่การงาน ทั้งการเงินเดือน เลื่อนขั้น โดยหลักวิชาความรู้ให้เคร่งครัดยิ่งขึ้น อนึ่งจะได้วางหลักแบ่งประเภทข้าราชการเสียให้ชัดเจนเป็น ๓ ประเภท คือ ประเภทการเมือง ประเภทสามัญ และประเภทวิสามัญ

กล่าวโดยย่อ

ประเภทการเมือง ได้แก่ ตำแหน่งการเมือง เช่น ตำแหน่งรัฐมนตรีและข้าราชการที่มีไว้สำหรับประจำตัวรัฐมนตรี ฯลฯ ข้าราชการจำพวกนี้จะเข้าถือหรือออกจากตำแหน่งได้แล้วแต่ความเป็นไปของการเมือง กล่าวคือแล้วแต่สภานี้จะไว้ใจในรัฐมนตรีนั้น ๆ หรือไม่

ประเภทสามัญ ได้แก่ข้าราชการประจำกระทรวง ทบวง กรม ซึ่งมีหน้าที่ประจำอยู่เพื่อดำเนินราชการไปตามระเบียบและตามนโยบายที่รัฐบาลจะได้สั่ง หรือกำหนดไว้ให้ไม่มีหน้าที่เกี่ยวข้องกับการเมือง ข้าราชการประเภทนี้นับว่าเป็นประเภทสำคัญมากเหมือนกันเพราะว่าประเภทการเมืองนั้นเข้าๆ ออกๆ ตามความเป็นไปของการเมือง แต่ข้าราชการประเภทนี้จะต้องอยู่ประจำดำเนินราชการ

ประเภทวิสามัญ ได้แก่ ข้าราชการที่รัฐบาลจ้างไว้เป็นพิเศษ สำหรับข้าราชการในประเภทสามัญและประเภทวิสามัญนั้น ไม่เกี่ยวข้องกับการเมืองดังกล่าวแล้ว เป็นแต่จะต้องปฏิบัติไปตามคำสั่งของผู้บังคับบัญชาโดยเคร่งครัด เพื่อที่จะให้ได้ผลดีข้าราชการจำพวกนั้นจะต้องได้รับความมั่นใจในความเป็นอยู่ของตนกล่าว คือ ความมั่นใจในการที่จะได้เงินเดือนเลื่อนขั้น และความมั่นคงในหน้าที่เพื่อที่จะให้ได้ความมั่นใจดังนี้ จำเป็นจะต้องมีระเบียบ มีหลัก มีเกณฑ์เป็นที่แน่นอน

วิธีซึ่งจะดำเนินไปสู่หลัก ๖ ประการที่กล่าวข้างต้นนั้น คือ

๑. เอกราช

ก. ในทางศาล

เวลานี้ย่อมรู้กันอยู่แล้วว่า มีหนังสือสัญญาทางพระราชไมตรีผูกมัดเราอยู่ เอกราชแห่งการศาลของเราจึงยังไม่บริบูรณ์ และเพื่อที่จะให้ผ่านพ้นข้อความนี้ ก็มีอยู่วิธีเดียว คือ รีบเร่งทำประมวลกฎหมายออกมาให้ครบชุดตามหนังสือสัญญาทางพระราชไมตรี รัฐบาลเก่าได้เริ่มการและร่างประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ประกาศใช้แล้ว ๔ บรรพ เมื่อคณะกรรมการราษฎรเป็นรัฐบาล

ก็ได้รับแรงทำต่อมาแม้ในเวลาอันน้อย เจ้าหน้าที่ก็ได้ร่างบรรพ ๕ สำเร็จขึ้นเสนอสภา บรรพ ๖ ก็ได้ร่างสำเร็จแล้วเหมือนกันและจะได้เสนอสภาในเร็ว ๆ นี้ต่อ คงเหลือประมวลว่าด้วยพระธรรมนูญศาลยุติธรรม ประมวลวิธีพิจารณาความแพ่ง และประมวลวิธีพิจารณาความอาชญา ซึ่งกำลังรีบเร่งทำอยู่เวลานี้ เมื่อประมวลกฎหมายออกสำเร็จแล้ว หนังสือสัญญาทางพระราชไมตรีกำหนดไว้ว่าต่อไปอีก ๕ ปี เราจะได้เอกราชในทางศาลโดยบริบูรณ์

ข. ในทางเศรษฐกิจ

ข้อนี้จะได้กล่าวในตอนที่ว่าด้วยนโยบายแห่งการเศรษฐกิจ

ค. ในการเมือง

การนี้จะมั่นคงก็เนื่องจากผลแห่งการจัดวัตถุประสงค์อื่น ๆ ให้สำเร็จไป

๒. ความสงบภายใน

การรักษาความสงบภายในนี้จักต้องอาศัยการจัดระเบียบการปกครองซึ่งคณะกรรมการราษฎรได้จัดตั้งอนุกรรมการขึ้นพิจารณาแล้วประการหนึ่ง กับทั้งจักต้องอาศัยการบำรุงในทางเศรษฐกิจให้ราษฎรได้มีอาชีพและมีความสุขสมบูรณ์ และจัดบำรุงการศึกษา ฯลฯ ซึ่งจะได้กล่าวต่อไป

๓. เศรษฐกิจ

ข้อนี้สำคัญมาก จุดที่หมายของการนี้ย่อมรู้อยู่ทั่วกันแล้วและปรากฏอยู่ในหนังสือตำราปัจจุบันเป็นอันมากกว่าความสุขสมบูรณ์ของมนุษย์จะเกิดขึ้นได้ก็ด้วยได้รับความสุขกายสบายใจที่พูดดังนี้ถ้าหวังแต่เพียงจะพูดอย่างเทศน์ให้ฟังก็เป็นของง่ายตายเต็มที่ แต่ที่จะให้ได้รับผลจริงจังแล้วเป็นการยากแสนยาก โดยปกติคนเรารู้สึกมีเสรีภาพ ไม่ถูกบีบคั้น มีความเสมอภาคในกฎหมาย และในโอกาสการทำมาหาเลี้ยงชีพอยู่แล้วย่อมได้ความพอใจพอควรความสุขกาย คนเรารู้สึกมีที่อยู่ มีอาหารกิน อาชีพหรืออีกนัยหนึ่งมีเครื่องอุปโภคบริโภคพอควรแก่ชีวิตก็จัดว่าเป็นการสุขกายพอควรอยู่แล้ว แต่ว่าราษฎรในเมืองเรามี ๑๑ ล้านเศษความรู้ความสามารถกำลังกายและอาชีพย่อมต่าง ๆ กันอยู่ เป็นการยากนักหนาที่จะจัดให้ได้รับความพอใจทั่วหน้า แต่ว่ารัฐบาลนี้และเชื่อว่ารัฐบาลใดในโลกก็จะมีความรู้สึกเช่นเดียวกันคือความรู้สึกหน้าที่ที่จะต้องดำริวางโครงการให้ราษฎรมีโอกาสได้รับความสุขกายสบายใจทั่วกันอย่างมากที่สุดที่จะทำได้ ในเวลานี้เป็นเวลา เศรษฐกิจของโลกตกต่ำ การเงินฝืดเคืองทั่ว ๆ ไป สินค้าสำคัญของเราคือข้าวราคาตกต่ำ ชาวนาของเราได้รับความยากแค้น มีกรรมกรที่ไม่มีงานทำเกิดขึ้น บ้านเมืองจวนลงโดยทั่ว ๆ ไป คณะกรรมการราษฎรได้ช่วยไปแล้วในเรื่องที่จำเป็นต้องช่วยทันที เช่น ลดภาษีอากร คุ้มครองทรัพย์สินที่จะถูกยึดควบคุมการเรียกดอกเบี้ยเกินอัตราในกฎหมายเหล่านี้ เป็นต้น

ในเรื่องกรรมกร รัฐบาลได้คิดแล้วและได้ลงมือทำบ้างแล้วคือได้จัดให้มีทะเบียนกรรมกรที่ไม่มีงานขึ้น เพื่อให้รู้ว่าใครไม่มีงานทำบ้าง ใครต้องการทำงานบ้าง เมื่อเวลาต้องการจักได้เรียกหาได้

การงานที่อยู่ในความคิดแล้ว เช่น การที่จะให้สัมประทานต่อไป รัฐบาลจะได้กำหนดเป็นเงื่อนไขไว้ว่า ให้ผู้รับสัมประทานใช้กรรมกรชาวสยามตามส่วนการงาน รัฐบาลก็จะเพียรใช้กรรมกรชาวสยาม อย่างมากที่สุดที่จะทำได้ เช่นในเวลานี้รัฐบาลได้เริ่มจัดให้กรรมกรแผนกช่างก่อสร้างได้มีงานทำบ้างแล้ว แต่ในการที่จะเริ่มให้มีงานใด ๆ ขึ้นย่อมต้องใช้เงินซึ่งกำลังฝืดเคืองอยู่ทั่วไป แม้เช่นนั้นรัฐบาลก็มีได้วางมือกำลังพากเพียรหาช่องทางที่จะทำอยู่เหมือนกัน และก็มีความรู้สึกแน่ใจอยู่ว่าพอจะทำได้บ้างอย่างน้อยก็ผ่อนหนักให้เป็นเบา มีเสียงร่ำร้องให้รัฐบาลตั้งโรงงาน ความคิดในการตั้งโรงงานนั้นมิใช่ว่าจะผ่านพ้นความคิดของรัฐบาลไปก็หาไม่ แต่ว่าก่อนที่จะเริ่มการใด ๆ จะต้องคิดทางได้ทางเสียให้รอบคอบ ต้องหาสถิติต้องพิจารณาว่าอะไรควรทำอะไรไม่ควร เมื่อแน่ใจแล้วว่ามิทางได้มากกว่าทางเสียจึงควรทำ ขอให้เป็นที่มั่นใจว่ารัฐบาลไม่ได้ลืมนึกถึงความข้อนี้เลย

ในเรื่องกสิกรรม การช่วยเหลือโดยตรงที่มีอยู่ในเวลานี้คือสหกรณ์ให้กู้เงิน นอกจากนี้รัฐบาลมีความจำใจอยู่ที่จะจัดให้มีการร่วมกันในการกำเนิดผล (Production) เช่น ร่วมมือกันในทางใช้เครื่องมือในทางเทคนิคเป็นต้น ความร่วมกันในทางจำหน่าย ความร่วมกันในทางซื้อของอุปโภคบริโภค การที่รัฐบาล ดำริตั้งนี้ก็เพราะแน่ใจว่าคนเดียวทำกับหลายคนรวมกำลังกันทำนั้น หลายคนรวมกำลังกันย่อมได้ผลดีกว่า ที่กล่าวมานี้เป็นหลักใหญ่ ซึ่งถ้าจะพูดถึงรายละเอียดแล้วก็เป็นสมุดเล่มหนึ่งที่เดียวและไม่ซ้ำของทำได้โดยเร็ววัน คือจะต้องอาศัยการสอบสวนและคำนวณสถิติ การวางแผนเศรษฐกิจของชาตินี้ถ้าไม่ทำให้ถี่ถ้วน คือรีบด่วนเกินไปแล้วความปั่นป่วนย่อมเกิดขึ้นไม่ว่าประเทศใด ๆ การวางแผนต้องใช้เวลาทั้งนี้มิใช่ว่ารัฐบาลจะนอนใจรัฐบาลก็รับเร่งทำอยู่แต่ลักษณะของกิจการนั่นเองต้องการเวลา ซึ่งจะนิรมิตให้ทันที่ไม่ได้ รัฐบาลได้กำหนดที่จะแบ่งระยะเวลาออกเป็นสมัย ๆ คือสมัยสอบสวน เตรียมการทดลอง และสมัยลงมือปฏิบัติ อย่างไรก็ตามนโยบายอันเป็นหลักสำคัญของรัฐบาลที่จะดำเนินต่อไปในทางเศรษฐกิจนั้นมีจุดที่หมายอยู่ว่า จะสมัครสมานผลประโยชน์ของคนทุกจำพวกให้ได้ผลดีด้วยกันทุก ๆ ฝ่าย

หลักการในเรื่องนี้มีเพียงกันอยู่เป็น ๒ ทาง ทางหนึ่งรัฐบาลเข้าจัดทำเองเสียทั้งหมดซึ่งเป็นการตั้งเงินไปอาจจะมีเสียยิ่งกว่าได้ และอาจเป็นการเดือดร้อนแก่บุคคลบางจำพวก อีกทางหนึ่งคือ รัฐบาลไม่ทำอะไรเลย ปล่อยให้ราษฎรทำกันเอง ใครดีใครได้ ใครกำลังน้อยก็ถอยยับไป ใครกำลังมากก็พุ่มเฟือยดังนี้ ก็เป็นการหย่อนเกินไปมีเสียมากกว่าได้เหมือนกัน เพราะฉะนั้นจุดที่หมายของรัฐบาลนี้จึงคิดเข้ามีส่วนในกิจการที่เห็นเป็นสำคัญสำหรับประเทศ สมควรทำเสียเองก็ทำ สมควรเพียงแต่เข้าควบคุมก็เพียงแต่ควบคุม สุดแต่จะเห็นว่าเป็นประโยชน์ยิ่ง สำหรับบุคคลทั่วไป จะเอาประโยชน์ของคนหมูหนึ่งเป็นที่ตั้ง และไม่คิดถึงประโยชน์ของคนอีกหมูหนึ่งนั้นหาไม่ได้ ในเรื่องกรรมสิทธิ์แห่งทรัพย์สินนั้น ตั้งแต่เริ่มการเปลี่ยนแปลงการปกครองมาคณะกรรมกรราษฎรได้พูดได้หลายครั้งและรัฐบาลนี้ก็ยังคงพูดและถือต่อไปว่า ทรัพย์สินของราษฎรทั้งหลายจะได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายดุจตั้งประเทศอื่นๆ

๔. สิทธิเสมอภาค และ ๕. เสรีภาพ

การนี้จะทำได้ก็โดยอาศัยบัญญัติกฎหมายเล็กสิทธิพิเศษดังปรากฏอยู่ในรัฐธรรมนูญแล้ว

๖. การศึกษา

เพื่อที่จะให้พลเมืองมีการศึกษาโดยแพร่หลายจะต้องอนุโลมตามระเบียบการปกครองที่ให้เข้าลักษณะเดียวกับแผนเศรษฐกิจแห่งชาติตั้งจะได้กล่าวในตอนนโยบายธรรมาการต่อไป นโยบายซึ่งกระทรวงต่าง ๆ จะปฏิบัติประกอบไปกับนโยบายทั่วไปนั้น ดังนี้
นโยบายทางพระคลังมหาสมบัติ

เท่าที่แล้วมารัฐบาลได้รู้สึกความตกต่ำของเศรษฐกิจเห็นความผิดเคืองยากแค้นของราษฎรจึงได้ลดภาษีอากร มีภาษีนา ภาษีสวน เป็นต้น เพราะเห็นว่าพวกกสิกรเป็นผู้ที่ได้รับความยากแค้นชดสนมาก แต่ว่าประเทศต้องใช้จ่ายเงินในการดำเนินการและการลงทุนเพื่อบำรุงราษฎรทั้งหลาย สิ่งเหล่านี้ต้องใช้เงินรายได้ของรัฐบาล มีแต่ในทางภาษี ถ้าจะมีแต่การลดภาษีไม่มีการเก็บภาษีบ้างรัฐบาลก็จะมีเงินใช้ แต่ว่าการที่คิดเก็บก็ได้ระวางแล้วที่จะไม่ให้เป็นการเดือดร้อน คือเก็บจากผู้ที่จะเสียได้และเสียได้โดยไม่มี ความยากแค้น โดยไม่กระทำให้งิการค้าขายต้องลดถอย เพราะเหตุภาษี ตัวอย่างที่ได้ทำมาแล้ว คือ เก็บภาษีจากรนาคร เป็นต้น

นอกจากนี้ รัฐบาลเห็นว่าวิธีภาษีอากรของเราในปัจจุบันนี้ไม่มีใครจะสมกับเหตุการณ์อยู่บ้างกำลังคิดอ่านที่จะวางโครงการภาษีใหม่

งบประมาณปีนี้จะจำนวนไว้ตามที่ปรากฏในพระราชบัญญัติว่าจะได้ถึง ๗๔ ล้าน และได้กำหนดรายจ่ายไว้ ๗๔ ล้านเหมือนกัน เมื่อเปลี่ยนแปลงการปกครองคณะกรรมการราษฎรเห็นว่ารายได้จะได้ไม่ถึงเท่าที่กำหนดไว้ และไหนจะต้องลดภาษีอากรลงมาเพื่อช่วยกสิกร ภาษีใหม่ที่จะเก็บได้ก็ไม่เท่ากับจำนวนที่ต้องลด แต่ว่าเป็นความจำเป็นต้องลดเพื่อช่วยกสิกร จึงได้พากเพียรตัดรายจ่ายลงจนเป็นผล ในเวลานี้ประมาณว่ารายได้รายจ่ายจะพอไล่เสียกันในราวจำนวน ๗๑ ล้าน แต่ว่าที่จะให้ผลตั้งนี้กระทรวงพระคลังมหาสมบัติจะจำกัดควบคุมการใช้จ่ายอย่างเข้มงวดกวดขัน

มีเงินกู้ต่างประเทศอยู่รายหนึ่งที่รัฐบาลเรากู้ต่างประเทศเสียดอกเบี้ยแพงถึงร้อยละเจ็ด รัฐบาลเห็นว่าเรามีเงินที่สะสมไว้สำหรับใช้หนี้พอจะใช้เขาได้ ถ้าหากเราต้องการเงินเพื่อลงทุนรอนต่อไปก็จะกู้ใหม่ได้โดยดอกเบี้ยถูกกว่านั้นมาก จึงได้ประกาศบอกล่วงหน้าใช้หนี้รายนั้นเสียสำหรับปีหน้าเราได้ทุนค่าดอกเบี้ยสำหรับเงินกู้รายนี้ประมาณ ๑,๕๐๐,๐๐๐ บาทเศษ เป็นการช่วยงบประมาณปีหน้าซึ่งหวังว่าจะสู่ดุลยภาพได้โดยสะดวก

นโยบายในการป้องกันประเทศ

ในการป้องกันประเทศนั้น รัฐบาลคงดำเนินนโยบายที่รัฐบาลเก่าได้ดำเนินมาแล้วคือเตรียมกำลังทหารไว้ให้พอสำหรับความสงบภายในและรักษาอิสระภาพของประเทศ นโยบายในการต่างประเทศ ในการต่างประเทศนั้น รัฐบาลจะพยายามรักษาความสัมพันธ์ไมตรีกับนานาประเทศ ในการนี้เป็นสิ่งจำเป็นที่จะต้องดำเนินการทุกอย่างที่จะบำรุงความเข้าใจอันดี ซึ่งมีอยู่ระหว่างกัน

ขณะนี้ และส่งเสริมความไว้นื้อเชื่อซึ่งกันและกันให้ยิ่งขึ้น รัฐบาลจะคงพยายามปฏิบัติให้เป็นไปตามหนังสือสัญญาและพันธกรณีที่มีอยู่กับนานาประเทศโดยเคร่งครัดทุกประการ และต่อไปเมื่อหนังสือสัญญาทางพระราชไมตรีที่มีอยู่ ณ บัดนี้ ครบกำหนดอายุแล้วก็จะได้ดำริถึงการต่ออายุหรือแก้ไขเพิ่มเติมให้เหมาะแก่กาลสมัย ส่วนในทางสมาคมสันนิบาตชาตินั้นแล้วรัฐบาลยังคงเล็งเห็นความสำคัญและพร้อมที่จะสนับสนุนกิจการของสันนิบาตชาติอยู่เสมอ

นโยบายทางเกษตรพาณิชย์

ความตกต่ำในเศรษฐกิจของโลกเท่าที่กระทบมาถึงประเทศเรา เป็นเหตุให้ราคาสินค้าของเราตกต่ำซึ่งรัฐบาลไม่อาจผันแปรแก้ไขได้โดยทางตรงหรือโดยปัจจุบันทันด่วน แต่รัฐบาลจะต้องพยายามป้องกันและแก้อุปสรรคทั้งภายในและภายนอกประเทศอันกีดขัดต่อการจำหน่ายสินค้าของราษฎรให้ได้ราคาดี ในบรรดาสินค้าซึ่งเป็นอุปกรณืให้การค้าของสยามได้เปรียบในดุลยภาพนั้น ในขณะนี้ไม่มีประเภทใดสำคัญกว่าข้าว เหตุฉะนั้นการช่วยชาวนาผู้กำเนิดสินค้านี้โดยทางตรงและโดยทางอ้อมจึงต้องนับว่าเป็นการสำคัญและเร่งร้อนที่สุด ทั้งการพยายามแก้ไขอันสำคัญนี้ก็จะป็นวิธีช่วยส่งเสริมความกำเนิดทรัพย์และสินค้าประเภทอื่นด้วย

ปัญหาสำคัญในเวลานี้คือ ภาวะของชาวนา มีหนี้ ขาดเงินทุนที่จะลงต่อไป ราคาข้าวถูกรัฐบาลเห็นใจอยู่แล้วและงานที่จะช่วยอย่างที่สุดที่จะทำได้ สิ่งใดพอที่จะทำได้ก่อนก็ได้รีบทำไปแล้ว เช่น การลดหย่อนภาษีค่านา และระหว่างนี้ก็กำลังจะขยายการสหกรณ์ให้กว้างขวางขึ้น เป็นการค้าจุนในทางทุนรอนและผ่อนผันภาระอันหนักป่าอยู่นั้นและสอบสวนเหตุการณ์ต่อไปในความป็นอยู่ในทางหนี้สินในทางทุนรอน ในวิธีการที่จะทำให้เกิดผลในทางจำหน่ายเพื่อหาวิธีช่วยเหลือให้มีโอกาสบังเกิดความพอกพูนได้บ้าง แต่ขอให้เห็นใจรัฐบาลบ้างว่าการเช่นนั้นเป็นการใหญ่จะทำการกระทันหันไม่ได้ ต้องคิดต้องเตรียมต้องทดลองอย่างรอบคอบ ระหว่างนี้จะได้ก้าวหน้าต่อไปในการช่วยกสิกรทางตรงอีกอย่างหนึ่งคือ การเลือกพันธุ์ข้าวเพื่อสะดวกแก่การที่จะตั้งมาตรฐานสินค้าข้าวขึ้น และเพื่อยั้งไว้ซึ่งชื่อเสียงแห่งข้าวไทยในตลาดต่างประเทศที่กำลังผันแปรอยู่เป็นอันมากในขณะนี้เนื่องด้วยเขื่อนภาษีซึ่งบางประเทศตั้งหรือดำริจะตั้งกันขึ้น

อนึ่งในการที่อุดหนุนการเพาะปลูกของประเทศ รัฐบาลจำต้องดำเนินการทดลองพืชผลอย่างอื่นทั้งในประเทศซึ่งอาจใช้ปลูกสลับกับข้าวในที่ลุ่มและในประเทศซึ่งเหมาะแก่ที่ดอน เป็นต้น

การอำนวยให้มีปลาน้ำจืดพอแก่ความต้องการภายในประเทศ และการจัดปรุงให้มีปริมาณปลาขึ้นเป็นสินค้านอกประเทศได้นั้นก็เป็นการอุดหนุนราษฎรโดยทางตรง ในกรณีนี้ปัญหาสำคัญอยู่ที่การแก้ไขวิธีผูกขาดการจับปลาและการเปลี่ยนแปลงอัตราอากรค่าน้ำให้เป็นอุปสรรคในการประมงอย่างน้อยที่สุดที่จะเป็นไปได้ การจับปลาตามชายฝั่งทะเลและน้ำลึกก็เป็นปัญหาอีกข้อหนึ่งซึ่งรัฐบาลหวังว่าจะเผยแผ่ออกไปอีกได้โดยการร่วมมือกันระหว่างราชนาวีกับเจ้าหน้าที่รักษาสัตว์น้ำ

อนึ่งในการที่รัฐบาลได้ตั้งกรรมการเผยแพร่กรุงเทพฯ เป็นเมืองท่าสำคัญมากขึ้นนั้น เท่าที่กรรมการได้ปรึกษาเรื่องนี้มาแล้วในระยะเวลาสั้นนี้ ปรากฏว่าไม่เป็นปัญหาอีกต่อไปแล้วว่าจะต้องขุดร่องน้ำที่สันดอน และในขั้นต้นจะได้ลงมือขุดสันดอนตอนกลางและตอนนอกลงไปลึกระหว่างสองกับห้าฟุตเพื่อเป็นการทดลองให้ทราบผลการเปลี่ยนแปลงของกระแสน้ำ และอาการที่สันดอนจะตื้นขึ้นประการใดบ้าง ในการที่จะต้องทดลองที่ละน้อยก่อนเช่นนี้ก็เพราะเป็นห่วงชาวสวน การขุดตอนต้นนี้ถึงแม้ว่าจะเป็นการทดลองก็ย่อมเป็นประโยชน์แก่การเดินเรือค้า โดยที่เรือลำเลียงจะสามารถผ่านสันดอนได้ทุกขณะ ทั้งจะสามารถบรรทุกสินค้าเพิ่มขึ้นได้ในเรือขนาดใหญ่ซึ่งผ่านสันดอนไปมาอีกเป็นอันมากด้วย นอกจากนี้เมื่อเรือใหญ่เข้ามาบรรทุกข้าวได้ก็เป็นการทุนค้าบรรทุกเรือลำเลียง ทั้งนี้เป็นทางหนึ่งที่จะช่วยขยับราคาข้าวให้สูงขึ้นได้

นโยบายทางธรรมการ

๑) จะประกาศใช้พระราชบัญญัติประถมศึกษาให้ทั่วทั้งกรุงเทพฯ และหัวเมืองเพื่อให้ได้ปริมาณตามที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญ

๒) ในส่วนการปรับปรุงคุณสมบัติแห่งการศึกษาทั่วไป จะแก้ไขให้วิเศษขึ้นด้วยตั้งพิธีฝึกหัดครูทุกประเภททุกชั้นจนพอแก่การ เพราะการสอนจะสำเร็จเป็นผลดีสมหมายก็ด้วยได้มีผู้สอนแต่ล้วนเป็นครูที่ได้ฝึกหัดอบรมมาดีแล้ว

๓) ในส่วนวิชาอาชีพ จะริบจัดตั้งโรงเรียนวิสามัญศึกษาทั้งแผนกสิกรรม อุตสาหกรรม และพาณิชย์การให้ครบครัน ตั้งตั้งแต่ประถมศึกษาขึ้นไปเพื่อจะได้ไม่มีแต่การเรียนหนังสือเป็นสามัญศึกษาไปส่วนเดียวเหมือนเดิวนี่

๔) ในส่วนการศึกษาชั้นสูงจะได้จัดมหาวิทยาลัยให้สามารถสอนชั้นปริญญาที่เราต้องการให้ทัดเทียมกับมหาวิทยาลัยในนานาประเทศ เพื่อผู้เรียนจะได้สำเร็จการศึกษาชั้นอุดมได้ในเมืองเราเอง โรงเรียนมัธยมบริบูรณ์สำหรับสอนนักเรียนป้อนมหาวิทยาลัยก็จะจัดให้มีในหัวเมืองด้วยเพื่อเด็กมีเขาวน ผู้เกิดในท้องถิ่นต่าง ๆ จะได้เข้าถึงการเรียนชั้นนี้ได้สะดวก

๕) ในส่วนเครื่องอุปกรณ์การศึกษา เช่น แบบเรียน ห้องสมุด ทุนเล่าเรียน การกีฬา การอนุสภาคภาษา การลูกเสือ ฯลฯ เหล่านี้ก็จะจัดให้มีขึ้นแพร่หลายจนพอความต้องการ

๖) จะอุปถัมภ์การศาสนา อันเป็นปัจจัยสำคัญในการอบรมมนุษยธรรมให้สำเร็จประโยชน์แห่งการอบรมนั้นยิ่งขึ้น แผนดำเนินการทั้งหมดนี้จะต้องดำเนินไปพร้อมกัน เพื่อให้เป็นอุปกรณ์แห่งกันและกัน และจะเร่งรัดจัดทำตามกำลังทุนที่มีพอจะทำได้

นโยบายทางมหาดไทย

นโยบายทางมหาดไทยนั้นต้องแล้วแต่นโยบายทั่วไปของรัฐบาลซึ่งเมื่อได้จัดระเบียบและวางทางการไว้แล้วอย่างไรก็ต้องหันเข็มตามนโยบายนั้น การจัดระเบียบนั้นได้กล่าวแล้วในตอนต้นว่าจะต้องทำเป็นพระราชบัญญัติ

ในเรื่องสาธารณสุขนั้นแต่เดิมก็ได้ทำมาบ้างแล้ว ในกาลต่อไปจะพยายามขยายการบำบัดโรคและการอนามัยให้แพร่หลายยิ่งขึ้น เช่น จัดให้มีโรงพยาบาลหรือสุขศาลาขึ้นในท้องที่ต่าง ๆ เพื่อราษฎรจะมารับการบำบัดโรคหรือติดต่อกับเจ้าหน้าที่สาธารณสุขได้โดยสะดวก การควบคุมโรคติดต่อที่สำคัญ เช่น ไข้จับสั่น โรคเรื้อน วัณโรค ฯลฯ ก็เป็นปัญหาที่อยู่ในโครงการที่จะจัดการให้เป็นอย่างยิ่งขึ้น นอกจากนี้ การแก้ไขลักษณะสุขภาพิบาลโดยทั่วไปนับว่าเป็นการสำคัญอันหนึ่งในวงงานสาธารณสุขซึ่งรัฐบาลจะได้จัดการให้เป็นผลดียิ่งขึ้นด้วย ในการปราบปรามโจรผู้ร้ายนั้นเป็นปัญหาใหญ่ที่จะต้องพิจารณาแห่งเส็งถึงสาเหตุและทางป้องกันพร้อมด้วยกันกับทางแก้ไขซึ่งเป็นปัญหาสำคัญอยู่ในเวลานี้ในเรื่องนี้รัฐบาลได้ดำริที่จะหาหนทางอบรมพลเมืองในทางจรรยาและศีลธรรมกับในทางจัดการงานที่เป็นอาชีพให้มั่นคงยิ่งขึ้นทั้งดำริจัดระเบียบการราชทัณฑ์อันเกี่ยวแก่การอบรมสั่งสอนเกี่ยวกับหัตถกรรม อุตสาหกรรม และอื่น ๆ ของนักโทษ และจะจัดโรงเรียนดัดสันดาน

นโยบายทางการศาลยุติธรรม

ในทางการศาลยุติธรรมข้อสำคัญที่จะต้องจัดก็คือ ระเบียบการพิจารณาพิพากษาอรรถคดีซึ่งจะต้องให้ได้ดำเนินไปโดยความยุติธรรม แต่การที่จะจัดนี้ก็รวมอยู่ในการจัดประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาแห่งและอาชญา กับพระธรรมนูญศาลยุติธรรม ซึ่งการร่างประมวลเหล่านี้กำลังดำเนินอยู่โดยรีบร้อนดังได้กล่าวมาแล้วในตอนต้น อีกประการหนึ่งการเลือกคัดบุคคลเข้ารับราชการในตำแหน่งตุลาการก็จะได้ใช้วิธีเลือกโดยสอบไล่แข่งขันอันรวมอยู่ในนโยบายทั่วไปของรัฐบาลนั้นแล้ว

*รายงานการประชุมสภาผู้แทนราษฎร ครั้งที่ ๔๗/๒๔๗๕ (วิสามัญ)

วันอังคารที่ ๒๐ ธันวาคม พ.ศ. ๒๔๗๕ หน้า ๖๘๗ - ๗๐๔

คณะรัฐมนตรี คณะที่ ๓

๑ เมษายน ๒๔๗๖ - ๒๐ มิถุนายน ๒๔๗๖

พระยามโนปกรณนิติธาดา (ก้อน หุตะสิงห์) เป็นนายกรัฐมนตรี ตามความในข้อ ๒ แห่งพระราชกฤษฎีกาให้ปิดประชุมสภาผู้แทนราษฎรและตั้งคณะรัฐมนตรีชุดใหม่ ๒๔๗๖ ซึ่งในประกาศนั้นบัญญัติให้รัฐมนตรีผู้ซึ่งว่าการกระทรวงต่าง ๆ อยู่ในเวลายุบสภาเป็นสมาชิกของคณะรัฐมนตรีใหม่โดยตำแหน่งส่วนรัฐมนตรีอื่น ๆ ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ตั้งขึ้นโดยคำแนะนำของนายกรัฐมนตรี โดยพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาประชาธิปกพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงลงพระปรมาภิไธย ในประกาศตั้งคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ ๑ เมษายน ๒๔๗๖ โดยมีดังต่อไปนี้

๑. พระยามโนปกรณนิติธาดา
  ๒. เจ้าพระยาวงศา
  ๓. เจ้าพระยาธรรมศักดิ์มนตรี
  ๔. พระยาเทพวิฑูรพหุลศรุตาบดี
  ๕. พล.ร.ท.พระยาราชวังสัน ร.น.
  ๖. พระยาจำแลนยบดีศรีบริบาล
  ๗. พระยาศรีวิสารวาจา
  ๘. พ.อ. พระยาทรงสุรเดช
  ๙. พ.อ. พระยาฤทธิอัคเนย์
  ๑๐. พ.ท. พระประศาสน์พิทยายุทธ์
  ๑๑. พ.ต. หลวงพิบูลสงคราม
  ๑๒. น.ต. หลวงสินธุสงครามชัย ร.น.
  ๑๓. นายประยูร ภมรมนตรี
- ผู้รับสนองพระบรมราชโองการ

รายชื่อคณะรัฐมนตรี

๑. พระยามโนปกรณนิติธาดา (ก้อน หุตะสิงห์) เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดมปฏิบัติ
๒. พล.ร.ท.พระยาราชวังสัน ร.น. (ศรี กมลนาวิน) เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม
๓. พระยาศรีวิสารวาจา (เทียนเลี้ยง สุนทระกุล) เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ
๔. พระยาวงษานุประพัทธ์ (หม่อมราชวงศ์สท้าน สนิทวงศ์) เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรพาณิชย์การ
๕. เจ้าพระยาธรรมศักดิ์มนตรี (สนั่น เทพหัสดิน) เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงธรรมการ

๖. พระยาจำแสนยบดีศรีบริบาล (ชิต สุนทรวร) เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย
 ๗. พระยาเทพวิฑูรพหุลศรุตยบดี (บุญช่วย วณิกกุล) เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม
 ๘. พระยาอุดมพงศ์เพ็ญสวัสดิ์ (หม่อมราชวงศ์ประยูร อิศรศักดิ์) เป็นรัฐมนตรี
 ๙. พล.ร.ต.พระยาปรีชาชลยุทธ ร.น. (วัน จารุกา) เป็นรัฐมนตรี
 ๑๐. พระยามานวราชเสวี (ปลอด ณ สงขลา) เป็นรัฐมนตรี
 ๑๑. พ.อ.พระยาพหลพลพยุหเสนา (พจน์ พหลโยธิน) เป็นรัฐมนตรี
 ๑๒. พ.อ.พระยาทรงสุรเดช (เทพ พันธุมเสน) เป็นรัฐมนตรี
 ๑๓. พ.อ. พระยาฤทธิอัคเนย์ (สละ เอมะศิริ) เป็นรัฐมนตรี
 ๑๔. พ.ท.พระประศาสน์พิทยายุทธ์ (วัน ชูถิ่น) เป็นรัฐมนตรี
 ๑๕. พ.ต.หลวงพิบูลสงคราม (แปลก พิบูลสงคราม) เป็นรัฐมนตรี
 ๑๖. น.ต.หลวงสินธุสงครามชัย ร.น. (สินธุ์ กมลนาวิน) เป็นรัฐมนตรี
 ๑๗. น.ต.หลวงศุภชลาศัย ร.น. (บุ่ง ศุภชลาศัย) เป็นรัฐมนตรี
 ๑๘. นายประยูร ภมรมนตรี เป็นรัฐมนตรี

คณะรัฐมนตรีคณะนี้ไม่มีการแถลงนโยบาย

คณะรัฐมนตรีคณะนี้มีการเปลี่ยนแปลง คือ

๑. มีประกาศพระบรมราชโองการเมื่อวันที่ ๑๘ มิถุนายน ๒๔๗๖ ว่า พ.อ.พระยาพหลพลพยุหเสนา (พจน์ พหลโยธิน) พ.อ.พระยาทรงสุรเดช (เทพ พันธุมเสน) พ.อ.พระยาฤทธิอัคเนย์ (สละ เอมะศิริ) และ พ.ท.พระยาประศาสน์พิทยายุทธ์ (วัน ชูถิ่น) ได้กราบถวายบังคมลาออกจากตำแหน่งตั้งแต่วันที่ ๒๔ มิถุนายน ๒๔๗๖ โดยอ้างเหตุผลว่าได้รับราชการตรากตรำมาครบ ๑ ปีแล้วและมีความเจ็บป่วยเนื่อง ๆ ๒. ตั้งให้นายพลตรี พระยาพิชัยสงคราม (แก้ว สรโยธิน) และ นายพันเอก พระยาศรีสิทธิสงคราม (ดิน ทาราบ) เป็นรัฐมนตรีตั้งแต่วันที่ ๑๘ มิถุนายน ๒๔๗๖

หมายเหตุ คณะรัฐมนตรีคณะนี้สิ้นสุดลง เพราะมีประกาศให้เปิดสภาผู้แทนราษฎร โดยสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรยื่นคำร้องขอให้เรียกประชุมวิสามัญ (พระบาทสมเด็จพระปรเมนทรมหาอานันทมหิดลพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงลงพระปรมาภิไธย เจ้าพระยาพิชัยญาติรับสนองพระบรมราชโองการ เมื่อวันที่ ๒๐ มิถุนายน ๒๔๗๖)

หน้าว่าง

สมบัติห้องสมุดรัฐสภา

พันเอก พระยาพหลพลพยุหเสนา (พจน์ พหลโยธิน)
นายกรัฐมนตรีคนที่ ๒

THAI NATIONAL ASSEMBLY LIBRARY

3961172320

หน้าว่าง

นายกรัฐมนตรีคนที่ ๒
พันเอก พระยาพหลพลพยุหเสนา
(พจน์ พหลโยธิน)

ระยะเวลาดำรงตำแหน่ง

- สมัยที่ ๑ : คณะรัฐมนตรี คณะที่ ๔ : ๒๑ มิถุนายน ๒๔๗๖ - ๑๖ ธันวาคม ๒๔๗๖
 สมัยที่ ๒ : คณะรัฐมนตรี คณะที่ ๕ : ๑๖ ธันวาคม ๒๔๗๖ - ๒๒ กันยายน ๒๔๗๗
 สมัยที่ ๓ : คณะรัฐมนตรี คณะที่ ๖ : ๒๒ กันยายน ๒๔๗๗ - ๒๔ กรกฎาคม ๒๔๘๐
 สมัยที่ ๔ : คณะรัฐมนตรี คณะที่ ๗ : ๙ สิงหาคม ๒๔๘๐ - ๒๑ ธันวาคม ๒๔๘๐
 สมัยที่ ๕ : คณะรัฐมนตรี คณะที่ ๘ : ๒๑ ธันวาคม ๒๔๘๐ - ๑๑ กันยายน ๒๔๘๑

ประวัติ

พันเอก พระยาพหลพลพยุหเสนา ชื่อเดิมว่า "พจน์ พหลโยธิน" เกิดเมื่อวันที่ ๒๙ มีนาคม ๒๔๓๐ เวลา ๐๓.๓๐ น. ณ บ้านหน้าวัดราชบูรณะ จังหวัดพระนคร เป็นบุตรของพันเอกพระยาพหลพลพยุหเสนา (ทิน พหลโยธิน) กับคุณหญิงจับ สมรสกับท่านผู้หญิงบุญหลง พหลพลพยุหเสนา เริ่มการศึกษาชั้นประถมศึกษาที่โรงเรียนวัดจักรวรรดิราชาวาส (วัดสามปลื้ม) และย้ายไปศึกษาต่อที่โรงเรียนสุทมาลวิทยาลัย จนกระทั่งเข้าศึกษาต่อที่โรงเรียนนายร้อยทหารบก ต่อมาเมื่ออายุ ๑๖ ปี ได้รับทุนรัฐบาลไปศึกษาต่อที่โรงเรียนนายร้อยทหารบกในเมืองโกรสลิสเตอร์ เฟล เด ประเทศเยอรมันนี้ ศึกษาอยู่ ๓ ปี ต่อจากนั้นได้เข้าประจำอยู่ในกองทัพบกเยอรมัน สังกัดกรมทหารปืนใหญ่ที่ ๔ ในปี พ.ศ. ๒๔๕๕ ได้เดินทางไปศึกษาต่อวิชาช่างแสงที่ประเทศเดนมาร์ก เรียนได้ปีเดียวก็ถูกเรียกตัวกลับเนื่องจากเงินทุนการศึกษาไม่เพียงพอ

พระยาพหลพลพยุหเสนาเข้ารับราชการครั้งแรกประจำกรมทหารปืนใหญ่ที่ ๔ จังหวัดราชบุรี อีกสามปีต่อมาได้เข้าประจำกรมทหารปืนใหญ่ บางชื่อ พระนคร และในปี พ.ศ. ๒๔๖๐ ได้ย้ายไปเป็นผู้บังคับการกรมทหารปืนใหญ่ที่ ๙ จังหวัดฉะเชิงเทรา ในชีวิตราชการนั้นได้รับพระราชทานบรรดาศักดิ์เป็นหลวงและพระตามลำดับในราชทินนามเดียวกันว่า "สรายุทธสรสิทธิ์" และได้เลื่อนยศทางทหารมาตามลำดับ กระทั่งได้เป็น พันเอก เมื่อวันที่ ๑ เมษายน ๒๔๗๑

เมื่อวันที่ ๒๐ พฤษภาคม ๒๔๗๑ มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ให้เป็นองครักษ์เวร และเมื่อวันที่ ๖ พฤศจิกายน ๒๔๗๔ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ เลื่อนบรรดาศักดิ์เป็นพระยาพหล

พลพยุหเสนา มีราชทินนามเดียวกับบิดา

เมื่อวันที่ ๒๔ มิถุนายน ๒๔๗๕ ได้ร่วมกับคณะราษฎรโดยเป็นหัวหน้าคณะราษฎรทำการยึดอำนาจเปลี่ยนแปลงการปกครองจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์มาเป็นระบอบประชาธิปไตย

มีรัฐธรรมนูญเป็นกฎหมายสูงสุด

พันเอก พระยาพลพลพยุหเสนา ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีเมื่อวันที่ ๒๑ มิถุนายน ๒๔๗๖ โดยการทำรัฐประหารรัฐบาลของพระยามโนปกรณนิติธาดา ตลอดระยะเวลาที่บริหารประเทศ ต้องเผชิญปัญหานานัปการ จนต้องลาออกจากตำแหน่งหลายครั้ง และได้มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งให้กลับเข้ามาดำรงตำแหน่งใหม่ ในที่สุดเมื่อวันที่ ๑๑ กันยายน ๒๔๘๑ พระยาพลพลพยุหเสนาได้ตัดสินใจยุบสภา และลาออกจากตำแหน่งนายกรัฐมนตรี แต่ถึงแม้พันเอกพระยาพลพลพยุหเสนาจะวางมือจากตำแหน่งสูงสุดทางการเมืองแล้ว ในระหว่างสงครามโลกครั้งที่ ๒ ท่านได้ดำรงตำแหน่งแม่ทัพใหญ่ และได้รับยศ พลเอก พระยาพลพลพยุหเสนา พลเอก พระยาพลพลพยุหเสนาถึงแก่อสัญกรรมด้วยเส้นโลหิตในสมองแตก เมื่อวันที่ ๑๔ กุมภาพันธ์ ๒๔๙๐ รวมอายุ ได้ ๖๐ ปี

ครุธรรมมนตรี คณะที่ ๔

๒๑ มิถุนายน ๒๕๗๖ - ๑๖ ธันวาคม ๒๕๗๖

นายพันเอก พระยาพลพลพยุหเสนา (พจน์ พหลโยธิน) เป็นนายกรัฐมนตรี ประกาศพระบรมราชโองการ ลงวันที่ ๒๑ มิถุนายน ๒๕๗๖ พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาประชาธิปก พระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงลงพระปรมาภิไธย เจ้าพระยาพิชัยญาติ (ดั้น บุนนาค) ประธานสภาผู้แทนราษฎรเป็นผู้รับสนองพระบรมราชโองการ และในวันที่ ๒๔ มิถุนายน ๒๕๗๖ มีการแต่งตั้งครุธรรมมนตรี ดังนี้

รายชื่อครุธรรมมนตรี

๑. นายพลตรี พระยาประเสริฐสงคราม (เทียบ คมกฤต) เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม
๒. พระยาอุดมพงศ์เพ็ญสวัสดิ์ (หม่อมราชวงศ์ประยูร อิศรศักดิ์) เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย
๓. พระยาโกมารกุลมนตรี (ชื่น โกมารกุล ณ นคร) เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงเศรษฐกิจ
๔. เจ้าพระยาศรีธรรมมาธิเบศ (จิตร ณ สงขลา) เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง
๕. เจ้าพระยาธรรมศักดิ์มนตรี (สนั่น เทพหัสดิน) เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงธรรมการ
๖. พระยานิติศาสตร์ไพศาลย์ (วัน จามรมาน) เป็นรัฐมนตรีทำการแทนรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม
๗. พระยาสุริยานุวัตร (เกิด บุนนาค) เป็นรัฐมนตรี
๘. นายพลเรือตรี พระยาปรีชาชลยุทธ (วัน จารุกา) เป็นรัฐมนตรี
๙. นายพันเอก พระสิทธิเรืองเดชพล (แสง พันธุ์ประภาส) เป็นรัฐมนตรี
๑๐. นายพันโท หลวงทิบูลสงคราม (แปลก ทิบูลสงคราม) เป็นรัฐมนตรี
๑๑. นายนาวาโท หลวงศุภชลาศัย (บุง ศุภชลาศัย) เป็นรัฐมนตรี
๑๒. นายนาวาโท หลวงสินธุสงครามชัย (สินธุ์ กมลนาวิน) เป็นรัฐมนตรี
๑๓. หลวงนฤเบศร์มานิต (สงวน จุฑาเดมิย์) เป็นรัฐมนตรี
๑๔. หลวงสิริราชไมตรี (จรูญ สิงหเสนี) เป็นรัฐมนตรี

ประกาศเมื่อวันที่ ๒๔ มิถุนายน ๒๕๗๖

ครุธรรมมนตรีแถลงนโยบายต่อสภาผู้แทนราษฎรเมื่อวันที่ ๒๖ มิถุนายน ๒๕๗๖ และได้รับความไว้วางใจในวันเดียวกันนั้น

คำสั่งนโยบายของคณะรัฐมนตรีคณะนี้ ปรากฏในหนังสือรายงานการประชุมสภาผู้แทนราษฎรสมัยที่ ๑ พ.ศ. ๒๔๗๖ หน้า ๕๘-๕๙ วันที่ ๕ กรกฎาคม ๒๔๗๖

นายกรัฐมนตรีได้กราบถวายบังคมลาออก โดยอ้างเหตุผลว่า หย่อนความรู้ในทางกฎหมายและการเมือง แต่พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงขอร้องให้รับตำแหน่งต่อไปและทรงแจ้งไปยังสภาขอให้สนับสนุนคำขอร้องของพระองค์ท่านด้วย ที่ประชุมสภาได้ลงมติเป็นเอกฉันท์ให้พระยาพหลพลพยุหเสนา ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีต่อไป

คณะรัฐมนตรีมีการเปลี่ยนแปลง คือ

๑. นายพลเรือตรี พระยาปรีชาชลยุทธ (วัน จารุภา) กราบถวายบังคมลาออกจากตำแหน่ง เมื่อวันที่ ๘ สิงหาคม ๒๔๗๖

๒. ให้นายนาวาเอก พระยาวิชิตชลธิ์ (ทองดี สุวรรณพุกษ์) เป็นรัฐมนตรี
ให้นายเรือเอก หลวงธำรงนาวาสวัสดิ์ (ถวัลย์ ธารีสวัสดิ์) เป็นรัฐมนตรี
เมื่อวันที่ ๘ สิงหาคม ๒๔๗๖

๓. ให้พระยานิติศาสตร์ไพศาล (วัน จามรมาน) เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม
เมื่อวันที่ ๑ กันยายน ๒๔๗๖

ให้พระยาอภิบาลราชไมตรี (ต่อม บุนนาค) เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ
เมื่อวันที่ ๑ กันยายน ๒๔๗๖

๔. ให้หลวงประดิษฐมนูธรรม (ปรีดี พนมยงค์) เป็นรัฐมนตรี เมื่อวันที่ ๑ ตุลาคม ๒๔๗๖

๕. นายนาวาเอก พระยาวิชิตชลธิ์ (ทองดี สุวรรณพุกษ์) ได้กราบถวายบังคมลาออกจากตำแหน่ง เพราะป่วย เมื่อวันที่ ๙ ธันวาคม ๒๔๗๖

หมายเหตุ คณะรัฐมนตรีคณะนี้สิ้นสุดลง เพราะได้มีการเลือกตั้งทั่วไป โดยเลือกสมาชิกประเภทที่ ๑ ขึ้นและสมาชิกประเภทที่ ๒ เดิมที่ให้ความไว้วางใจแก่คณะรัฐมนตรีก็สิ้นสุด ประกาศวันที่ ๑๖ ธันวาคม ๒๔๗๖

คำแถลงนโยบาย

ของ

คณะรัฐมนตรี คณะที่ ๔

นายพันเอก พระยาพหลพลพยุหเสนา นายกรัฐมนตรี

แถลงต่อสภาผู้แทนราษฎร

เมื่อวันจันทร์ที่ ๒๖ มิถุนายน ๒๔๗๖

คำแถลงนโยบายของรัฐบาล*

"รัฐบาลนี้ได้ตั้งขึ้นเพื่อให้ราชการเป็นไปตามรัฐธรรมนูญ จึงจะได้รักษาไว้ให้มั่นคงสถาพรเพื่อความสงบสุขของราษฎร"

"รัฐบาลนี้จะเจริญทางพระราชไมตรีกับนานาประเทศให้สนิทสนมยิ่งขึ้น"

"รัฐบาลนี้เห็นว่าหลัก ๖ ประการที่สภาผู้แทนราษฎรได้รับรองแล้วนั้นเป็นหลักนโยบายที่ทุกกระทรวงทบวงการจะร่วมมือกันดำเนินการต่อไปได้"

"นอกจากการบำรุงราษฎรในทางอาชีพ ทางศึกษา และทางอื่น ๆ ซึ่งรัฐบาลสนใจบำรุงอย่างที่สุดแล้ว รัฐบาลจะได้รักษาความสงบเรียบร้อยให้ประชาชนไว้วางใจซึ่งกันและกันและร่วมสามัคคีกัน เพราะฉะนั้น รัฐบาลจะกำจัดลัทธิคอมมิวนิสต์โดยเคร่งครัด"

"รัฐบาลนี้ตั้งใจจะรักษาอัตราแลกเปลี่ยนซึ่งใช้อยู่ ณ บัดนี้ ในตอนนี้ร่างเดิมมีว่า "ในการเงิน รัฐบาล มีเจตนาจะคงเดิมนโยบายดังที่ดำเนินอยู่ ณ บัดนี้" และเมื่อแก้ไขใหม่ในฉบับภาษาอังกฤษจึงแก้ตามไปด้วยว่า "The Government intends to maintain the present rate of exchange" ตามที่นายกรัฐมนตรีขอแก้ "อาศัยหลักนโยบายซึ่งรัฐบาลได้กล่าวมาข้างต้นนี้ รัฐบาลมีความหวังว่าประชาชนพลเมืองจะได้ดำรงอยู่ในสันติสุข และจะได้ช่วยรัฐบาลปฏิบัติการให้เป็นไปเพื่อความเจริญของชาติบ้านเมือง"

*รายงานการประชุมสภาผู้แทนราษฎร ครั้งที่ ๓/๒๔๗๖ (วิสามัญ)

วันจันทร์ที่ ๒๖ มิถุนายน ๒๔๗๖ หน้า ๕๘ - ๕๙

คณะรัฐมนตรี คณะที่ ๕

๑๖ ธันวาคม ๒๔๗๖ - ๒๒ กันยายน ๒๔๗๗

นายพันเอก พระยาพหลพลพยุหเสนา (พจน์ พหลโยธิน) เป็นนายกรัฐมนตรี ประกาศพระบรมราชโองการ ลงวันที่ ๑๖ ธันวาคม ๒๔๗๖ พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาประชาธิปก พระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงลงพระปรมาภิไธย และเจ้าพระยาธรรมศักดิ์มนตรี (สนั่น เทพหัสดิน) ประธานสภาผู้แทนราษฎรเป็นผู้รับสนองพระบรมราชโองการ และในวันที่ ๑๖ ธันวาคม ๒๔๗๖ มีการแต่งตั้งคณะรัฐมนตรี ดังนี้

รายชื่อคณะรัฐมนตรี

๑. นายพลตรี พระยาประเสริฐสงคราม (เทียบ คมกฤต) เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม
๒. เจ้าพระยาศรีธรรมมาธิเบศ (จิตร ณ สงขลา) เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง
๓. พระยาอภิบาลราชไมตรี (ต่อม บุนนาค) เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ
๔. นายพันเอก พระยาพหลพลพยุหเสนา (พจน์ พหลโยธิน) เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงธรรมการ
๕. พระสารสาสน์ประพันธ์ (ชื่น จารุวัตร) เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงธรรมการ
๖. นายพันเอก พระยาพหลพลพยุหเสนา (พจน์ พหลโยธิน) เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย
๗. พระยานิติศาสตร์ไพศาลย์ (วัน จามรมาน) เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม
๘. เจ้าพระยาวรวงศ์ไพฑัมภ์ (หม่อมราชวงศ์เย็น อิศรเสนา) เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงวัง
๙. พระยาโกมารกุลมนตรี (ชื่น โกมารกุล ณ นคร) เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงเศรษฐกิจ
๑๐. พระดุลยธารณปรีชาไวท์ (ยม สุนทรศาสตร์) เป็นรัฐมนตรี
๑๑. นายเรือเอก หลวงธำรงนาวาสวัสดิ์ (ถวัลย์ ธารีสวัสดิ์) เป็นรัฐมนตรี
๑๒. หลวงนฤเบศร์มานิต (สงวน จุฑาเดมิย์) เป็นรัฐมนตรี
๑๓. นายพันโท หลวงพิบูลสงคราม (แปลก พิบูลสงคราม) เป็นรัฐมนตรี
๑๔. พระยามานวราชเสวี (ปลอด ณ สงขลา) เป็นรัฐมนตรี
๑๕. นายนาวาโท หลวงศุภชลาศัย (บุง ศุภชลาศัย) เป็นรัฐมนตรี
๑๖. พระยาสมันตรัฐบุรินทร์ (ด้อย สมันตรัฐ หรือ บินอัปดุลลาห์) เป็นรัฐมนตรี
๑๗. นายพันเอก พระสิทธิเรืองเดชพล (แสง พันธุ์ประภาส) เป็นรัฐมนตรี
๑๘. นายนาวาโท หลวงสินธุสงครามชัย (สินธุ์ กมลนาวิน) เป็นรัฐมนตรี
๑๙. พระยาสุรียานุวัตร (เกิด บุนนาค) เป็นรัฐมนตรี

คณะรัฐมนตรีแถลงนโยบายต่อสภาผู้แทนราษฎรเมื่อวันที่ ๒๕ ธันวาคม ๒๕๗๖ และ
ได้รับความไว้วางใจในวันเดียวกันเป็นเอกฉันท์

คำแถลงนโยบายของคณะรัฐมนตรีคณะนี้ ปรากฏในหนังสือราชกิจจานุเบกษา พ.ศ.
๒๕๗๖ เล่ม ๕๐ หน้า ๒๗๒๙

คณะรัฐมนตรีมีการเปลี่ยนแปลง คือ

๑. นายพลตรี พระยาประเสริฐรัฐสงคราม (เทียบ คมกฤต)

พระยาโกมารกุลมนตรี (ชิน โกมารกุล ณ นคร) กราบถวายบังคมลาออกจากตำแหน่ง
เมื่อวันที่ ๒๙ มีนาคม ๒๕๗๖ โดยอ้างเหตุผลว่าป่วย ไม่สามารถรับราชการได้เต็มที่

๒. ได้โปรดเกล้าฯ ให้ตั้ง

นายพันเอก พระยาพหลพลพยุหเสนา (พจน์ พหลโยธิน) เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม
พระสารสาสน์ประพันธ์ (ชิน จารุวัตร) เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงธรรมการ
หลวงประดิษฐมนูธรรม (ปรีดี พนมยงค์) เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย
พระสารสาสน์พลชั้น (ลอง สารสาส) เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงเศรษฐกิจ
เมื่อวันที่ ๒๙ มีนาคม ๒๕๗๖

หมายเหตุ คณะรัฐมนตรีคณะนี้สิ้นสุดลง เพราะเหตุที่รัฐบาลได้เสนอญัตติขอให้
สภาผู้แทนราษฎรลงมติเห็นชอบด้วยความตกลงระหว่างประเทศ เรื่องควบคุมการจำกัดยางแต่สภา
ไม่เห็นชอบด้วย ความตกลงที่รัฐบาลได้ลงนามไปก่อน นายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีทั้งคณะจึงกราบ
ถวายบังคมลาออกจากตำแหน่ง ประกาศลงวันที่ ๒๒ กันยายน ๒๕๗๗

คำแถลงนโยบาย
ของ
คณะรัฐมนตรี คณะที่ ๕
นายพันเอก พระยาพหลพลพยุหเสนา นายกรัฐมนตรี
แถลงต่อสภาผู้แทนราษฎร
เมื่อวันจันทร์ที่ ๒๕ ธันวาคม ๒๔๗๖

คำแถลงนโยบายของรัฐบาล*

รัฐบาลนี้จะดำเนินนโยบายตามหลัก ๖ ประการ ต่อจากรัฐบาลที่แล้วมา เพื่อให้ประเทศชาติเจริญก้าวหน้าสืบไปตามวิถีทางรัฐธรรมนูญซึ่งมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขของชาติ

บัดนี้ราชการในพระราชสำนักได้จัดขึ้นเป็นกระทรวง มีรัฐมนตรีว่าการแล้วเป็นอันว่าจะได้เข้าสู่ฐานะที่สมสภาและสมพระเกียรติยศต่อไป

ความเป็นเอกราชของชาติจะบริบูรณ์ ก็ต่อเมื่อใช้อำนาจอธิปไตยได้เต็มที่ รัฐบาลนี้จะได้เร่งรัดให้ประกาศใช้ประมวลกฎหมายที่ยังค้างอยู่นั้นโดยเร็วที่สุด

ฝ่ายอำนาจตุลาการนั้น รัฐบาลนี้จะจัดให้เป็นอิสระสมดังความจำเป็นในรัฐธรรมนูญ โดยจัดตั้งคณะกรรมการตุลาการเพื่อช่วยเหลือกิจการทางศาลในอันจะให้ความอิสระแก่ผู้พิพากษาตามรัฐธรรมนูญโดยจัดฐานะตุลาการให้มั่นคงตามความต้องการ โดยจัดแยกตำแหน่งหน้าที่ตุลาการให้ขาดจากการเมืองกับจะได้ตั้งกรรมการประมวลข้อบังคับและระเบียบศาลให้เรียบร้อยเป็นแบบเดียวกันทั่วราชอาณาจักร

ส่วนอำนาจบริหารนั้น ในเวลานี้มีกรณีกิจเบื้องต้นในอันจะรักษาความสงบ ความมั่นคง และความสามัคคี รัฐบาลนี้จะป้องกันภัยต่อสันติภาพของประชาชนทุกประการ ไม่ว่าจะเป็นภัยเนื่องมาแต่การกบฏ การคอมมิวนิสต์ หรือการระส่ำระสายใด ๆ อื่น

รัฐบาลนี้จะส่งเสริมทางพระราชไมตรีกับนานาประเทศ ซึ่งมีอยู่แล้วเป็นอย่างดีนั้น ให้สนิทสนมยิ่งขึ้น

คณะรัฐมนตรี คณะที่ ๖

๒๒ กันยายน ๒๔๗๗ - ๙ สิงหาคม ๒๔๘๐

นายพันเอก พระยาพหลพลพยุหเสนา (พจน์ พหลโยธิน) เป็นนายกรัฐมนตรี ประกาศพระบรมราชโองการ ลงวันที่ ๒๒ กันยายน ๒๔๗๗ กรมพระนริศรานุวัดติวงศ์ ผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์เป็นผู้ลงนาม และนายพลเรือตรี พระยาศรยุทธเสนี (กระแสด ประวาทนะนาวิน) ประธานสภาผู้แทนราษฎรเป็นผู้รับสนองพระบรมราชโองการ และในวันที่ ๒๒ กันยายน ๒๔๗๗ มีการแต่งตั้งคณะรัฐมนตรี ดังนี้

รายชื่อคณะรัฐมนตรี

๑. นายพันเอก หลวงพิบูลสงคราม (แปลก พิบูลสงคราม) เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม
๒. พระยามานวราชเสวี (ปลอด ณ สงขลา) เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง
๓. นายพันเอก พระยาพหลพลพยุหเสนา (พจน์ พหลโยธิน) เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ
๔. พระสารสาสน์ประพันธ์ (ชื่น จารุวัสด์) เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงธรรมการ
๕. หลวงประดิษฐมนูธรรม (ปรีดี พนมยงค์) เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย
๖. พระยานิติศาสตร์ไพศาลย์ (วัน จามรมาน) เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม
๗. เจ้าพระยาวรวงษ์พีพัฒน์ (หม่อมราชวงศ์เย็น อิศรเสนา) เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงวัง
๘. นายพลเรือตรี พระยาศรยุทธเสนี (กระแสด ประวาทนะนาวิน) เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงเศรษฐกิจ
๙. พระคุณยธรรณปรีชาไวท์ (ยม สุนทรศาสน์) เป็นรัฐมนตรี
๑๐. นายนาวาตรี หลวงธำรงนาวาสวัสดิ์ (ถวัลย์ ธารีสวัสดิ์) เป็นรัฐมนตรี
๑๑. หลวงนฤเบศร์มานิต (สงวน จุฑาเดมิย์) เป็นรัฐมนตรี
๑๒. นายนาวาโท หลวงศุภชลาศัย (บุง ศุภชลาศัย) เป็นรัฐมนตรี
๑๓. ขุนสมานหาริตะคดี (เป็ โปรคุปต์) เป็นรัฐมนตรี
๑๔. นายพันเอก พระสิทธิเรืองเดชพล (แสง พันธุ์ประภาส) เป็นรัฐมนตรี
๑๕. นายนาวาเอก หลวงสินธุสงครามชัย (สินธุ์ กมลนาวิน) เป็นรัฐมนตรี
๑๖. ขุนสุคนธวิเทศิกษากร (ล้ำอาง สุคนธวิท) เป็นรัฐมนตรี
๑๗. พระยาสุรียานุวัตร (เกิด บุนนาค) เป็นรัฐมนตรี

ประกาศเมื่อวันที่ ๒๒ กันยายน ๒๔๗๗

คณะรัฐมนตรีแถลงนโยบายต่อสภาผู้แทนราษฎรเมื่อวันที่ ๒๔ กันยายน ๒๕๗๗ และ
ได้รับความไว้วางใจในวันเดียวกันเป็นเอกฉันท์

คำแถลงนโยบายของคณะรัฐมนตรีคณะนี้ ปรากฏในหนังสือราชกิจจานุเบกษา
พ.ศ. ๒๕๗๗ เล่ม ๕๑ หน้า ๒๐๓๔ วันที่ ๑๔ มีนาคม ๒๕๗๗

คณะรัฐมนตรีคณะนี้ ได้มาขออนุมัติที่ประชุม เพื่อแถลงการณ์และขอความไว้วางใจต่อสภา
ในการที่จะบริหารราชการแผ่นดินต่อไป ภายหลังจากที่พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าฯ ทรงสละราชสมบัติ
(รัฐมนตรีไม่ได้เปลี่ยนใหม่)

๑. สภาได้ลงมติอนุมัติให้คณะรัฐมนตรีมาขอความไว้วางใจได้

๒. สภาให้ความไว้วางใจต่อไป

คณะรัฐมนตรีชุดนี้มีการเปลี่ยนแปลง คือ

๑. พระยามานวราชเสวี (ปลอด ณ สงขลา)

พระยารวงศ์พิพัฒน์ (หม่อมราชวงศ์เย็น อิศรเสนา)

หลวงนฤเบศร์มานิต (สงวน จุฑาเดมิย์)

นายพันเอก พระสิทธิเรืองเดชพล (แสง พันธุ์ประภาส)

ได้กราบถวายบังคมทูลลาออกจากตำแหน่ง

ตามประกาศ ลงวันที่ ๑ สิงหาคม ๒๕๗๘ และ

๒. ตั้งและแต่งตั้งรัฐมนตรี คือ

นายพันเอก พระยาพหลพลพยุหเสนา (พจน์ พหลโยธิน) เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง

พระยามโหตรวรรค (กวย สมบัติศิริ) เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงการคลัง

พระยาศรีเสนา (สะ สมบัติศิริ) เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ

พระสารสาสน์ประพันธ์ (ชื่น จารุวัสดร์) เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรธิการ

นายนาวาเอก หลวงสินธุสงครามชัย ร.น. (สินธุ์ กมลนาวิณ) เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวง

ธรรมการ

หลวงโกวิทอภัยวงศ์ (ควง อภัยวงศ์) เป็นรัฐมนตรี

นายพันโท หลวงชำนาญยุทธศิลป์ (เชย รมยะนันท์) เป็นรัฐมนตรี

หลวงนาถนิติธาดา (เคลือบ บุศยนาถ) เป็นรัฐมนตรี

นายนาวาเอก พระยาวิจรรณจักรกิจ (บุญชัย หรือ บุญรอด สวาทะสุข) เป็นรัฐมนตรี

นายพันตำรวจเอก หลวงอดุลเดชจรัส (มิตร พึ่งพระคุณ) เป็นรัฐมนตรี

นายพันเอก พระยาอภัยสงคราม (จอห์น โชติติติก) เป็นรัฐมนตรี

ส่วนรัฐมนตรีอื่น ๆ ตามประกาศลงวันที่ ๒๒ กันยายน ๒๕๗๗ ก็ยังคงเป็นรัฐมนตรีอยู่ตามเดิม
ประกาศลงวันที่ ๑ สิงหาคม ๒๕๗๘ ได้ขอความไว้วางใจจากสภา และสภาได้ให้ความ

ไว้วางใจ ในวันที่ ๒ สิงหาคม ๒๕๗๘

๓. พระยาศรีเสนา (สะ สมบัติศิริ) รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ
 พระสารสาสน์ประพันธ์ (ชื่น จารุวัสดร์) รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรธิการ
 พระยานิติศาสตร์ไพศาลย์ (วัน จามรรมาน) รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม
 นายพลเรือตรี พระยาศรยุทธเสนี ร.น. (กระแส ประวาทะนาวิณ) รัฐมนตรีว่าการกระทรวง
 เศรษฐกิจการ

พระยามโหฬารวัย (กวย สมบัติศิริ) รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงการคลัง
 ได้กราบถวายบังคมลาออกจากตำแหน่ง

ตามประกาศลงวันที่ ๑๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๗๘

๔. ตั้งและแต่งตั้งรัฐมนตรี คือ

พระยาไชยยศสมบัติ (สริม กฤษณามระ) เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง
 ขุนสมาหารหิตะคดี (ใบิ โปรคุปต์) เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงการคลัง
 หลวงประดิษฐ์มนูธรรม (ปรีดี พนมยงค์) เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ
 นายพันเอก พระยาฤทธิอัคเนย์ (สละ เอเมะศิริ) เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรธิการ
 นายนาวาตรี หลวงธำรงนาวาสวัสดิ์ (ถวัลย์ ธารีสวัสดิ์) เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย
 เจ้าพระยามหิธร (ลออ ไกรฤกษ์) เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม
 นายพันเอก พระบริภัณฑ์ยุทธกิจ (ภา เพียรเลิศ) เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงเศรษฐกิจ
 พระยาศรีเสนา (สะ สมบัติศิริ) เป็นรัฐมนตรี

พระยาสมันตรัฐบุรินทร์ (ด้อย สมันตรัฐ หรือ บินอับดุลลาห์) เป็นรัฐมนตรี

และมีผู้ที่ยังเป็นรัฐมนตรีอยู่ต่อไป คือ

นายพันเอก หลวงพิบูลสงคราม (แปลก พิบูลสงคราม) เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม
 นายนาวาเอก หลวงสินธุสงครามชัย (สินธุ์ กมลนาวิณ) เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงธรรมการ
 หลวงโกวิทอภัยวงศ์ (ควง อภัยวงศ์) เป็นรัฐมนตรี
 นายพันโท หลวงชำนาญยุทธศิลป์ (เชย รมยะนันท์) เป็นรัฐมนตรี
 พระดุลธารณปริชาโวห์ (ยม สุนทาศาสน์) เป็นรัฐมนตรี
 หลวงนาถนิติธาดา (เคลือบ บุศยนาถ) เป็นรัฐมนตรี
 นายนาวาเอก พระยาวิจารณ์จักรกิจ (บุญชัย หรือ บุญรอด สวาทะสุข) เป็นรัฐมนตรี
 นายนาวาโท หลวงศุภชลาศัย (บุง ศุภชลาศัย) เป็นรัฐมนตรี
 ขุนสุคนธ์วิเทศศึกษากร (ลำอาง สุคนธ์วิท) เป็นรัฐมนตรี
 พระยาสุรียานุวัตร (เกิด บุณนาถ) เป็นรัฐมนตรี
 นายพันตำรวจเอก หลวงอดุลเดชจรัส (มิตร พึ่งพระคุณ) เป็นรัฐมนตรี

นายพันเอก พระยาอภัยสงคราม (จอน โชติติติก) เป็นรัฐมนตรี ประกาศวันที่ ๑๒ กุมภาพันธ์ ๒๔๗๘ ต่อมาพระยาสุริยานุวัตร (เกิด บุญนาค) รัฐมนตรี ได้ถึงแก่อนิจกรรม เมื่อวันที่ ๓๐ กันยายน ๒๔๗๙

๕. ตั้งให้นายพันเอก หลวงชำนาญยุทธศิลป์ (เซย รมะนันท์) เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงเศรษฐกิจ ประกาศวันที่ ๑๘ ธันวาคม ๒๔๗๙
๖. นายพันตำรวจเอก หลวงอดุลเดชจรัส (มิตร พึ่งพระคุณ) ลาออก ประกาศวันที่ ๓ มิถุนายน ๒๔๘๐
๗. ให้นายนาวาอากาศเอก พระเวชยันต์รังสฤษดิ์ (มณี มหาสันตะ) เป็นรัฐมนตรี ประกาศวันที่ ๓ มิถุนายน ๒๔๘๐

หมายเหตุ คณะรัฐมนตรีชุดนี้สิ้นสุดลง เพราะเหตุที่นายเลียง ไชยกาล ผู้แทนราษฎร จังหวัดอุบลราชธานี ตั้งกระทู้ถามเกี่ยวกับการขายที่ดินของพระคลังข้างที่ให้แก่บุคคลบางคน และต่อจากนั้นนายไต้ ปาณิกบุตร ผู้แทนราษฎรจังหวัดพระนคร ก็ได้เสนอญัตติเปิดอภิปรายทั่วไป ในนโยบายว่าด้วยการจัดระเบียบทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ ได้อภิปรายกันจนหมดเวลา และได้เลื่อนไปอภิปรายในวันต่อไป แต่นายกรัฐมนตรีได้กราบถวายบังคมลาออกจากตำแหน่งเพื่อให้โอกาสแก่ทุกฝ่ายได้สอบสวนตามความชอบธรรมและคณะรัฐมนตรีทั้งคณะก็ขอลาออกด้วย (ลาออกเมื่อวันที่ ๒๘ กรกฎาคม ๒๔๘๐ ประกาศลงวันที่ ๙ สิงหาคม ๒๔๘๐)

คำแถลงนโยบาย
ของ
คณะรัฐมนตรี คณะที่ ๖
นายพันเอก พระยาพหลพลพยุหเสนา นายกรัฐมนตรี
แถลงต่อสภาผู้แทนราษฎร
เมื่อวันจันทร์ที่ ๒๔ กันยายน ๒๔๗๗

คำแถลงนโยบายของรัฐบาล*

รัฐบาลนี้มีความมุ่งหมายที่จะส่งเสริมให้ปวงชนชาวสยามทุกเหล่าทุกชั้น ตั้งแต่พระมหากษัตริย์ คณะสงฆ์ สภาผู้แทนราษฎร รัฐบาล ตลอดจนอาณาประชาราษฎร์ได้รวมกันเป็นสมานฉันท์ตั้งมั่นอยู่ในระบอบรัฐธรรมนูญเป็นปึกแผ่นหนาแน่นด้วยความสามัคคี เพราะรัฐบาลนี้เชื่อตระหนักว่าการปกครองระบอบรัฐธรรมนูญเป็นวิถีทางที่ดีที่สุดที่จะนำมาซึ่งความวัฒนาถาวรของประเทศชาติสืบต่อไป

ในการประดิษฐานรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรสยามขึ้นนั้น ได้อาศัยหลัก ๖ ประการเป็นมูลฐานที่ตั้ง ได้แก่ หลักเอกราช ๑ หลักความสงบภายใน ๑ หลักเศรษฐกิจ ๑ หลักสิทธิเสมอภาค ๑ หลักเสรีภาพ ๑ และหลักการศึกษา ๑ หลักสิทธิเสมอภาคและหลักเสรีภาพนั้น ได้รับผลสำเร็จแล้วตามความในรัฐธรรมนูญ

หลักเอกราช

ในส่วนหลักการเอกราชนั้น ยังมีข้อสัญญาผูกมัดจำกัดอิสรภาพอยู่บ้างในทางศาลและภาษีศุลกากร ซึ่งรัฐบาลจะได้ถือโอกาสขอเจรจาแก้ไขในเวลาอันสมควร ในส่วนประมวลกฎหมายต่าง ๆ ที่ยังมีได้ประกาศใช้โดยครบถ้วนนั้น รัฐบาลจะได้จัดร่างพระราชบัญญัติวางระเบียบข้าราชการตุลาการทั้งตั้งกรรมการตุลาการขึ้นเพื่อสนับสนุนและควบคุมฐานะตุลาการ และจัดตั้งกรรมการวางระเบียบศาลต่าง ๆ ตลอดจนการงานในกองรักษาทรัพย์และกองหมายด้วย ในการทหารนั้นรัฐบาลนี้จะได้บำรุงกำลังกองทัพบกกองทัพเรือและกำลังทางอากาศให้มีความมั่นคงเข้มแข็งเหมาะสมแก่ฐานะที่มีหน้าที่ป้องกันพระราชอาณาจักร ทั้งนี้โดยมุ่งหวังจะให้ประเทศชาติดำรงอยู่โดยสันติสุขและอิสรภาพทุกประการ

หลักความสงบภายใน

ในส่วนหลักความสงบภายในนั้น รัฐบาลมีนโยบายดังต่อไปนี้

๑. การรักษาความสงบภายใน

ในเรื่องใจผู้ร้ายจะจัดการป้องกันและปราบปรามโดยเต็มกำลังความสามารถ เพื่อเพิ่มกำลังตำรวจให้มีปริมาณและคุณภาพยิ่งขึ้น จัดการคมนาคมให้สะดวก แก้ไขเศรษฐกิจให้ดีขึ้น และอบรมสั่งสอนพลเมืองให้มีศีลธรรมอันดีงาม รวมทั้งส่งเสริมให้วิธีการปกครองโดยเทศบาลได้ผลจริงจังอีกด้วย

๒. การปกครองลักษณะเทศบาล

รัฐบาลนี้จะส่งเสริมและดำเนินการที่จะจัดตั้งเทศบาลให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติระเบียบเทศบาล พ.ศ. ๒๔๗๖ โดยลำดับดังนี้

(ก) ในปีนี้จะได้จัดตั้งให้มีสภาจังหวัด โดยจะพยายามเลือกคัดผู้มีอาชีพต่าง ๆ ให้เข้าอยู่ในสภา

(ข) จะได้จักเปลี่ยนฐานะสุขาภิบาลที่มีอยู่เป็นเทศบาลภายในปีนี้

(ค) จะได้จัดแยกงบประมาณส่วนภูมิภาคได้ตั้งเป็นงบประมาณทางจังหวัด

(ง) จะได้รับเร่งอบรมที่ปรึกษาการเทศบาล เพื่อช่วยเหลือการเทศบาล

๓. การทาง

รัฐบาลได้ดำเนินการสร้างทางที่อยู่ในระหว่างก่อสร้างต่อไปให้แล้วเสร็จ นอกจากนี้จะได้ทำทางอื่น ๆ ที่ยังไม่เรียบร้อยให้มีลักษณะดีขึ้น เพื่อความสะดวกสำหรับการคมนาคม

รัฐบาลจะได้อุดหนุนให้มีทางจังหวัดและทางเทศบาลเพิ่มเติมมากขึ้น เพื่อประโยชน์ในทางเศรษฐกิจและการปกครอง โดยที่จะให้งบประมาณเพิ่มเติมสำหรับสร้างและบำรุงทางเหล่านี้ ทั้งจะได้ส่งเจ้าหน้าที่ฝ่ายวิชาการไปช่วยดำเนินการ หรือควบคุมในการสร้างและบำรุงทางดังกล่าวนี้ด้วย

๔. การช่วยเหลือสุขาภิบาลหรือเทศบาลในการสาธารณสุขภูมิภาค

รัฐบาลจะได้รับจัดให้มีโรงทำไฟฟ้าและการประปาในสุขาภิบาล หรือเทศบาลให้มากแห่ง

๕. การราชทัณฑ์

วิธีการราชทัณฑ์จะได้ดำเนินดังต่อไปนี้

(ก) จะได้จัดให้มีการอบรมนักโทษในทางธรรมจรรยา และสั่งสอนวิชาชีพพร้อมทั้งการฝึกฝนและจัดให้มีการทำงานที่เป็นคุณประโยชน์เพื่อสุขภาพ เพื่อปลูกฝังนิสัยและส่งเสริมวิชาชีพ

(ข) จะได้จัดระเบียบคนจรจัดให้มีที่อยู่ที่ทำกินโดยเฉพาะ พร้อมด้วยดำเนินการอบรมเพื่อเปลี่ยนแปลงชีวิตให้เป็นพลเมืองดีต่อไป

(ค) จะได้ปรับปรุงโรงเรียนดัดสันดานเด็กเสียใหม่ ให้การศึกษาและฝึกหัดทำงานวิชาชีพเพื่ออบรมให้เป็นพลเมืองดีต่อไป

๖. การสาธารณสุข

(ก) การบำบัดโรค จะจัดให้มีโรงพยาบาลขึ้นตามจังหวัดต่าง ๆ ที่จำเป็นและจัดให้มีสุขศาลาเพิ่มขึ้นในท้องที่ซึ่งอยู่ห่างไกลจากจังหวัด เพื่อให้ประชาชนได้รับความสะดวกในการบำบัดยิ่งขึ้น ทั้งจะจัดให้มีเจ้าพนักงานเพื่อทำหน้าที่เป็นผู้ช่วยแพทย์ สำหรับไปทำการติดต่อกับประชาชนในความควบคุมของแพทย์ตามตำบลที่ห่างไกลจากโรงพยาบาลและสุขศาลาด้วย

(ข) การสาธารณสุขทั่วไป จะจัดการสาธารณสุขทั่วไปให้ดียิ่งขึ้นโดยประการต่อไปนี้

(๑) จัดร่างพระราชบัญญัติการสาธารณสุข เพื่อควบคุมการสุขาภิบาลโดยทั่วไป และโดยเฉพาะเช่น ตลาด การจำหน่ายอาหาร การกำจัดมูลฝอยและสิ่งปฏิกูลต่าง ๆ เป็นต้น

(๒) จัดแก้ไขพระราชบัญญัติโรคติดต่อ เพื่อให้การป้องกันและระงับโรคติดต่อเป็นผลดียิ่งขึ้น

(๓) ขยายการควบคุมโรคซึ่งเป็นปัญหาสำคัญในเวลานี้ เช่น ไข้จับสั่น วัณโรค โรคเรื้อน และโรคจิต เป็นต้น

หลักเศรษฐกิจ

ในหลักเศรษฐกิจของชาตินั้น รัฐบาลนี้เห็นว่าจักต้องมีโครงการเพื่ออำนวยความสะดวกอาชีพทั่ว ๆ ไป โดยหวังประกอบผลจากกำลังทรัพย์ของประเทศให้ถึงขีดอันสูงสุด เพื่อความสมบูรณ์ ความเจริญและความมั่นคงของชาติ

โครงการเศรษฐกิจจักต้องอยู่ในวงจำกัดบางข้อ

๑. จักต้องเคารพต่อกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สิน และเสรีภาพในการประกอบอาชีพของบุคคล ภายใต้หลักแห่งรัฐธรรมนูญ

๒. จักต้องเคารพต่อข้อสัญญา และการติดต่อระหว่างประเทศ

๓. จักต้องคำนึงถึงความนิยมของประชาชน และให้เหมาะแก่ความจำเป็นตามภาวะที่เป็นจริง

๔. การใดที่ใหม่ จักต้องสอบสวน ทดลอง อบรมเสียก่อน เมื่อเห็นลู่ทางที่จะบังเกิดผล สมประสงค์จึงเริ่มขยายตามกำลัง

แผนดำเนินการ

๑. จัดระเบียบคณะกรรมการเศรษฐกิจให้มีหน้าที่วางโครงการดำเนินการเป็นขั้น ๆ ไป ตามนโยบายนี้ และรวบรวมสถิติเพื่อกระทำการฟื้นฟูเศรษฐกิจแห่งชาติให้บังเกิดผลตามความมุ่งหมาย

๒. วิธีดำเนินการจะจัดไปในทางสมานประโยชน์ซึ่งกันและกัน

๓. กิจการบางอย่างที่เป็นสาธารณูปโภค รัฐบาลอาจเข้าควบคุม ตลอดจนร่วมทุน ร่วมงานกับบริษัทหรือเอกชนเป็นรูปบริษัทสาธารณะ บางอย่างสมควรจะจัดทำเองก็จะจัดทำ

๔. กิจการที่ไม่เป็นสาธารณูปโภค จะปล่อยให้พลเมืองทำกันเอง นอกจากสิ่งใดเป็นของสำคัญสำหรับชาติควรจัดทำก่อน แต่ถ้ายังไม่มีผู้เริ่มทำ รัฐบาลจะเป็นผู้นำหรือสนับสนุนหรือเข้าร่วมมือด้วย เมื่อเห็นว่าควรจะปล่อยให้ ก็จะได้ปล่อยให้บริษัทหรือเอกชนดำเนินการต่อไป กิจการที่จะกระทำ

รัฐบาลจะพยายามแก้ไขเปลี่ยนแปลงทางการทั่ว ๆ ไป ให้เจริญดีขึ้น นอกจากนี้ยังมีกิจการบางอย่างซึ่งมุ่งจะกระทำ คือ

๑. จัดการสำรวจภูมิประเทศและทรัพย์สินแผ่นดินทั่ว ๆ ไป โดยใช้ผู้ชำนาญตรวจให้ทราบทั่ว ในท้องที่ใดสมควรแก่การอย่างไร

๒. ขยายสถานที่ทดลองการเพาะปลูก และการเลี้ยงสัตว์ให้แพร่หลายออกไป

๓. จัดการสำรวจที่ดินว่างเปล่าที่ยังไม่มีเจ้าของ แล้วจัดวางระเบียบการจับจองที่ดินให้เหมาะแก่การเพาะปลูกและสมแก่อัธภาพของบุคคล

๔. จัดวางแผนส่งเสริมการชลประทานและประสานการขนส่งของประเทศเพื่อสนับสนุนการเพาะปลูกและการค้าให้ได้รับความสะดวกยิ่งขึ้น โดยดำเนินการเป็นขั้น ๆ ไปตามกำลังทรัพย์และความจำเป็น

๕. สำรวจสินค้าที่มีอยู่แล้วว่าสิ่งใดมีความสำคัญเพียงใด แล้วรีบบำรุงส่งเสริมให้มีคุณภาพและปริมาณให้เป็นสินค้าสำคัญขึ้น

๖. สำรวจความเป็นอยู่ของประชาชนเพื่อหาช่องทางช่วยเหลือให้มีอาชีพ สมควรแก่อัธภาพ

๗. สนับสนุนการค้าขายของสินค้าจากผู้ปลูก ผู้ทำ ให้ถึงผู้กินผู้ใช้โดยทางประหยัด และพยายามหาตลาดให้ทั้งภายในและภายนอกประเทศ

๘. สนับสนุนและอบรมราษฎรให้เกิดความรู้ความชำนาญ และความนิยมในการค้า การกสิกรรม

การอุตสาหกรรมและการสหกรณ์

๙. ขยายสหกรณ์กู้ยืมและจัดตั้งสหกรณ์รูปอื่นขึ้น สุดแต่ความจำเป็นก่อนหลังตามกำลังทรัพย์และสมรรถภาพขององค์กรนั้น ๆ ซึ่งเห็นว่าจะได้รับผลอันแท้จริง

๑๐. จะจัดการส่งเสริมความเป็นอยู่ตลอดจนการศึกษา และอนามัยของกสิกรและกรรมกรด้วยดียิ่งขึ้น

หลักการศึกษา

ในหลักการศึกษานั้น รัฐบาลนี้มีความปรารถนาอย่างยิ่งที่จะให้การศึกษาแก่พลเมืองทั่วไปอย่างเต็มที่ ให้ได้รับการอบรมในระบอบการปกครองตามแบบรัฐธรรมนูญ ฝึกฝนให้รอบรู้ มีปัญญาความคิด รู้จักค้นคว้าหาเหตุผลโดยตนเองได้ มีจรรยา ประกอบด้วยกำลังกายและกำลังใจเป็นอันดี กับทั้งไม่ให้ละทิ้งเสียซึ่งจริยศึกษาแห่งชาติ ขนบธรรมเนียมประเพณีที่ดีของไทย มุ่งประสงค์ให้ผู้ได้รับการศึกษาแล้วสามารถประกอบอาชีพ มีอนามัยและศีลธรรมอันดีงาม

รัฐบาลนี้จะจัดการแก้ไขปรับปรุงงานประถมและมัธยมศึกษา ให้มีระดับที่ดี ขยายการประถมศึกษาให้มีโรงเรียนประชาบาลอย่างน้อยตำบลละ ๑ โรงเรียนเพื่อให้ก้าวหน้าแพร่หลายได้ผลตามที่รัฐธรรมนูญต้องการ จะจัดทั้งในทางสามัญศึกษา วิสามัญศึกษา หนักไปทางเกษตรกรรมและพาณิชยกรรม ส่วนอุดมศึกษาจะปรับปรุงมหาวิทยาลัยให้ได้มาตรฐานกับมหาวิทยาลัยที่ดีในอารยะประเทศ จะได้ขยายงานให้นักเรียนได้เข้ารับการศึกษาชั้นนี้มากขึ้น และจะบำรุงมาตราทางวิชาการให้สูงขึ้นเป็นลำดับ

รัฐบาลนี้จะจัดการให้กุลบุตรกุลธิดามีโอกาสหาความรู้ได้อย่างเต็มที่ที่จะจัดได้ ตามระบอบประชาธิปไตยจะบำรุงพลศึกษา หาทางให้ประชาชนได้มีโอกาสบำรุงกำลังกายและกำลังใจ และกำลังความคิดทั้งจะได้จัดหาสถานที่และอุปกรณ์การกีฬาต่าง ๆ ไว้สำหรับการเล่น เพื่ออบรมวินัยการเป็นนักกีฬาและสามัคคีธรรมในทางธรรมการก็จะส่งเสริมสมรรถภาพในการศึกษาพระปริยัติธรรมและการอบรมศีลธรรมแก่ประชาชน อนึ่ง การธรรมการและการศึกษานั้น รัฐบาลถือว่าอุปการะซึ่งกันและกันจึงจะได้บำรุงส่งเสริมและจัดการให้ได้ประสานงานกันอย่างสนิทสนมดียิ่งขึ้น ในทางศิลปะของชาติรัฐบาลนี้ก็ส่งเสริมโดยพยายามฟื้นฟูทุกสถานเพื่อเป็นการเชิงคู่วัฒนธรรมของชาติไทย ทั้งภายในและภายนอกประเทศ

เพื่อที่จะให้การศึกษาได้เป็นไปตามนโยบายนี้ รัฐบาลจะปรับปรุงการงานให้รัดกุมเหมาะสมกับที่วิชาครูเป็นวิชาชีพและที่ครูจะเป็นผู้อบรมสั่งสอนกุลบุตรกุลธิดาสืบไป

แผนนโยบายเกี่ยวกับหลัก ๖ ประการดังกล่าวแล้ว จะดำเนินไปให้เป็นผลสำเร็จได้ก็ด้วยอาศัยกำลังคนและกำลังเงินเป็นสำคัญ

รัฐบาลจึงจะปรับปรุงระเบียบราชการประจำให้ข้าราชการได้รับความอบรมในความรู้และความชำนาญพิเศษเฉพาะแผนราชการของตนเพื่อจะได้ปฏิบัติหน้าที่ราชการของตนให้ดำเนินไปโดยสมรรถภาพเหมาะสมแก่ความต้องการ กับทั้งจะปรับปรุงระเบียบการให้ข้าราชการได้รับผลประโยชน์ความเที่ยงธรรม และความมั่นคงตามสมควรแก่ตำแหน่งหน้าที่ด้วย

ในสวนการเงินนั้น ประเทศสยามพร้อมด้วยประเทศอื่น ๆ ได้รับความทุกข์ยากอย่างแสนสาหัสจากความตกต่ำแห่งเศรษฐกิจของโลก ภายในระยะเวลา ๓ ปี เท่านั้น ราคาข้าวได้ตกไปมาก แต่โดยที่ราษฎรชาวสยามมีความอดทนอย่างน่าสรรเสริญและโดยที่รัฐบาลรัฐธรรมนูญได้กระทำการประหยัดระมัดระวังฐานะการเงินของประเทศจึงอยู่ในภาวะที่มั่นคง ในปี พ.ศ. ๒๔๗๕ และ ๒๔๗๖ รายได้ท่วมรายจ่ายทั้ง ๒ ปีและในปี พ.ศ. ๒๔๗๗ นี้ ถึงแม้ว่าตามตัวเลขในพระราชบัญญัติงบประมาณจะปรากฏว่ารายจ่ายท่วมรายได้ก็จริงอยู่ แต่ถ้าคำนวณดูตามรายได้ซึ่งได้รับจริงใน ๕ เดือนที่แล้วมานี้ ก็น่าจะคาดคะเนได้ว่ารายได้จริงในปีนี้น่าจะพอแก่รายจ่าย

ความมั่นคงในการเงินและการเงินตรา^{นี้} รัฐบาลจะได้รับการรักษาไว้ต่อไป เพราะถึงแม้ว่าฐานะเศรษฐกิจแห่งโลกและแห่งประเทศนี้จะดีขึ้นบ้างแล้วก็ตามก็ดี ความตกต่ำก็ยังคาดหมายไม่ได้ว่าจะกลับดีขึ้นโดยเร็ว

แต่ในส่วนการบำรุงนั้น รัฐบาลจะตระหนี่เงินไม่ได้ จะต้องจัดหาเงินให้พอแก่การ เพราะฉะนั้นเมื่อโครงการอันใดตามแผนนโยบายดังกล่าวได้เตรียมการพร้อมสรรพแล้ว รัฐบาลจะต้องจัดหาเงินให้จงได้ รัฐบาลจะปรับปรุงการภาษีอากรให้เหมาะสมโดยไม่ประสงค์จะเพิ่มภาระในการภาษีอากรให้ตกหนักแก่ราษฎรโดยไม่จำเป็น รัฐบาลจะปรับปรุงระเบียบการคลังให้เหมาะสมยิ่งขึ้นด้วย

ความเจริญก้าวหน้าของประเทศชาติตามแผนนโยบายที่กล่าวมานี้ รัฐบาลจะบริหารให้เป็นไปด้วยความสัมพันธกับนานาประเทศซึ่งรัฐบาลจะร่วมมือด้วยเช่นเคยกับทั้งจะได้ส่งเสริมความเข้าใจอันดีกับนานาประเทศนั้น ๆ เป็นการเจริญพระราชไมตรีให้สนิทสนมยิ่งขึ้น

รัฐบาลนี้จะดำเนินการเป็นผลสำเร็จเพียงใด ย่อมแล้วแต่พระบรมราชานุเคราะห์ขององค์พระประมุข และความช่วยเหลือร่วมมือของสภาผู้แทนราษฎร ตลอดจนอาณาประชาชน ทั้งนี้เพื่อให้ประเทศชาติเจริญรุ่งเรืองสืบไปในวิถีทางรัฐธรรมนูญ ตามความประสงค์จำนงหมายของประชาชนชาวสยามโดยทั่วกัน

*รายงานการประชุมสภาผู้แทนราษฎร ครั้งที่ ๒๔/๒๔๗๗ (วิสามัญ) สมัยที่ ๒

วันจันทร์ที่ ๒๔ กันยายน พุทธศักราช ๒๔๗๗ หน้า ๑๗๕๖ - ๑๗๖๖

คณะรัฐมนตรี คณะที่ ๗
๙ สิงหาคม ๒๔๘๐ - ๒๑ ธันวาคม ๒๔๘๐

นายพันเอก พระยาพหลพลพยุหเสนา (พจน์ พหลโยธิน) นายกรัฐมนตรี ประกาศ พระบรมราชโองการ ลงวันที่ ๙ สิงหาคม ๒๔๘๐ คณะผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ ประกอบด้วย พระองค์เจ้าอาทิตย์ทิพอาภา เจ้าพระยาযমราช (ปั้น สุขุม) และนายพลเอก เจ้าพระยาพิชเยนทรโยธิน (อู๋ อินทรโยธิน) เป็นผู้ลงนามในประกาศ และพระยามานวราชเสวี (ปลอด ณ สงขลา) ประธานสภาผู้แทนราษฎรเป็นผู้รับสนองพระบรมราชโองการ และในวันที่ ๑๐ สิงหาคม ๒๔๘๐ มีการแต่งตั้งคณะรัฐมนตรี ดังนี้

รายชื่อคณะรัฐมนตรี

๑. นายพันเอก หลวงพิบูลสงคราม (แปลก พิบูลสงคราม) เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม
๒. พระยาไชยยศสมบัติ (เสริม กฤษณามระ) เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง
๓. ขุนสมอาหารทิศะคดี (เป็ โประคุปต์) เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงการคลัง
๔. หลวงประดิษฐมนูธรรม (ปรีดี พนมยงค์) เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ
๕. นายพันเอก พระยาพหลพลพยุหเสนา (พจน์ พหลโยธิน) เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรธิการ
๖. นายนาวาเอก หลวงสินธุสงครามชัย ร.น. (สินธุ์ กมลนาวิน) เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงธรรมการ
๗. นายนาวาตรี หลวงธำรงนาวาสวัสดิ์ ร.น. (ถวัลย์ ธารีสวัสดิ์) เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย
๘. เจ้าพระยามหิธร (ลออ ไกรฤกษ์) เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม
๙. นายพันเอก พระบริภัณฑ์ยุทธกิจ (ภา เพียรเลิศ) เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงเศรษฐกิจ
๑๐. นายพันเอก หลวงชำนาญยุทธศิลป์ (เชย รมยะนันท์) เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงเศรษฐกิจ
๑๑. หลวงนาถนิติธาดา (เคลือบ บุศยนาค) เป็นรัฐมนตรี
๑๒. นายนาวาเอก พระยาวิจารณ์จักรกิจ (บุญชัย หรือ บุญรอด สวาหะสุข) เป็นรัฐมนตรี
๑๓. หลวงวิจิตรวาทการ (วิจิตร วิจิตรวาทการ) เป็นรัฐมนตรี
๑๔. นายนาวาเอก พระเวษยันต์รังสฤษดิ์ (มูนี่ มหาสันทนะ) เป็นรัฐมนตรี
๑๕. พระยาศรีเสนา (สะ สมบัติศิริ) เป็นรัฐมนตรี
๑๖. นายนาวาโท หลวงศุภชลาศัย ร.น. (บุ่ง ศุภชลาศัย) เป็นรัฐมนตรี

๑๗. พระยาสมันตรัฐบุรินทร์ (ด้อย สมันตรัฐ หรือ บินอับดุลลาห์) เป็นรัฐมนตรี
๑๘. พระสารสาสน์ประพันธ์ (ชื่น จารุวัสดร) เป็นรัฐมนตรี
๑๙. ชุนสุคนธรวิศึกษากร (ลำอาง สุคนธรวิท) เป็นรัฐมนตรี
๒๐. นายพันเอก พระยาอภัยสงคราม (จอห์น โชติติติก) เป็นรัฐมนตรี

ประกาศเมื่อวันที่ ๑๐ สิงหาคม ๒๕๔๐

คณะรัฐมนตรีแถลงนโยบายต่อสภาผู้แทนราษฎร เมื่อวันที่ ๑๑ สิงหาคม ๒๕๔๐ และ
ได้รับความไว้วางใจในวันเดียวกัน

คำแถลงนโยบายของคณะรัฐมนตรีคณะนี้ ปรากฏในหนังสือราชกิจจานุเบกษา

พ.ศ. ๒๕๔๐ หน้า ๒๓๒๗

หมายเหตุ คณะรัฐมนตรีคณะนี้สิ้นสุด เพราะเหตุที่สภาผู้แทนราษฎรที่ให้ความไว้วางใจ
แก่คณะรัฐมนตรีชุดนี้ ได้สิ้นสุดลง เมื่อวันที่ ๑๐ ธันวาคม ๒๕๔๐ คณะรัฐมนตรีจึงต้องออกจาก
ตำแหน่ง ประกาศเมื่อวันที่ ๒๑ ธันวาคม ๒๕๔๐

คำแถลงนโยบาย
ของ
คณะรัฐมนตรี คณะที่ ๗
นายพันเอก พระยาพหลพลพยุหเสนา นายกรัฐมนตรี
แถลงต่อสภาผู้แทนราษฎร
เมื่อวันพุธที่ ๑๑ สิงหาคม ๒๔๘๐

คณะรัฐมนตรีนี้จะดำเนินนโยบายตามที่คณะรัฐมนตรีชุดก่อนได้แถลงไว้ต่อสภาผู้แทนราษฎรแล้ว ส่วนเรื่องการค้าขายที่ดินบางรายของพระคลังข้างที่ซึ่งเป็นปัญหาอยู่นั้น รัฐบาลจะได้ตั้งคณะกรรมการสอบสวนให้ชาวสะอาด

คณะรัฐมนตรี คณะที่ ๘

๒๑ ธันวาคม ๒๔๘๐ - ๑๖ ธันวาคม ๒๔๘๑

นายพันเอก พระยาพลพลพยุหเสนา (พจน์ พหลโยธิน) เป็นนายกรัฐมนตรี ประกาศ พระบรมราชโองการ ลงวันที่ ๒๑ ธันวาคม ๒๔๘๐ คณะผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ ประกอบด้วย พระองค์เจ้าอาทิตย์ทิพอาภา เจ้าพระยามรราช (ปั้น สุขุม) และนายพลเอก เจ้าพระยาพิชเยนทรโยธิน (อู่ อิงทรโยธิน) ลงนามในประกาศ พระยามานวราชเสวี (ปลอด ณ สงขลา) ประธานสภาผู้แทนราษฎรเป็นผู้รับสนองพระบรมราชโองการ และในวันที่ ๒๑ ธันวาคม ๒๔๘๐ มีการแต่งตั้ง คณะรัฐมนตรี ดังนี้

รายชื่อคณะรัฐมนตรี

๑. นายพันเอก หลวงพิบูลสงคราม (แปลก พิบูลสงคราม) เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม
๒. พระยาไชยยศสมบัติ (เสริม กฤษณามระ) เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง
๓. หลวงประดิษฐมนูธรรม (ปรีดี พนมยงค์) เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ
๔. นายพันเอก พระยาฤทธิอัคเนย์ (สละ เอมะศิริ) เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรธิการ
๕. นายนาวาโท หลวงศุภชลาศัย (บุง ศุภชลาศัย) เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงเกษตรธิการ
๖. นายนาวาเอก หลวงสินธุสงครามชัย (สินธุ์ กมลนาวิน) เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงธรรมการ
๗. นายนาวาตรี หลวงธำรงนาวาสวัสดิ์ (ถวัลย์ ธารีสวัสดิ์) เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย
๘. นายพันตำรวจเอก หลวงอดุลเดชจรัส (มิตร หึงพระคุณ) เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงมหาดไทย
๙. เจ้าพระยาศรีธรรมมาธิบดี (จิตร ณ สงขลา) เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม
๑๐. นายพันเอก พระบริภักดิ์ยุทธกิจ (ภา เพ็ชรเลิศ) เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงเศรษฐกิจ
๑๑. นายพันเอก หลวงชำนาญยุทธศิลป์ (เชย รมยะนันท์) เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงเศรษฐกิจ
๑๒. หลวงโกวิทอภัยวงศ์ (ควง อภัยวงศ์) เป็นรัฐมนตรี
๑๓. หลวงนฤเบศร์มานิต (สงวน จุฑาเดมิย์) เป็นรัฐมนตรี
๑๔. นายนาวาเอก พระยาวิจารณ์จักรกิจ (บุญชัย หรือ บุญรอด สวาทะสุข) เป็นรัฐมนตรี
๑๕. หลวงวิจิตรวาทการ (วิจิตร วิจิตรวาทการ) เป็นรัฐมนตรี
๑๖. นายนาวาอากาศเอก พระเวษยันต์รังสฤษดิ์ (มุนี มหาสันทนะ) เป็นรัฐมนตรี
๑๗. พระสารสาสน์ประพันธ์ (ชื่น จารุวัสด์) เป็นรัฐมนตรี
๑๘. นายพันเอก พระยาอภัยสงคราม (จอห์น โชติติลิก) เป็นรัฐมนตรี

ประกาศเมื่อวันที่ ๒๑ ธันวาคม ๒๕๕๐

คณะรัฐมนตรีแถลงนโยบายต่อสภาผู้แทนราษฎรเมื่อวันที่ ๒๓ ธันวาคม ๒๕๕๐ และ
ได้รับความไว้วางใจจากสภาในวันเดียวกัน

คำแถลงนโยบายของคณะรัฐมนตรีคณะนี้ ปรากฏในหนังสือราชกิจจานุเบกษา
พ.ศ. ๒๕๕๐ เล่ม ๕๕ ภาค ๒ หน้า ๒๓๒๗

คณะรัฐมนตรีคณะนี้มีการเปลี่ยนแปลง คือ

๑. ตั้งนายพันตรี หลวงเชวงศักดิ์สงคราม (ชวง ขวัญเขต) เป็นรัฐมนตรี

พระยาสุจริตภักดิ์ (สรวง ศรีเพ็ญ) เป็นรัฐมนตรี

ประกาศลงวันที่ ๘ กรกฎาคม ๒๕๕๑

๒. ตั้งนายพันเอก พระยาอภัยสงคราม (จอน โชติติลล) เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงกลาโหม
ได้มีพระราชกฤษฎีกายุบสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๕๑ ตราไว้เมื่อวันที่ ๑๑ กันยายน ๒๕๕๑
และมีคำแถลงการณ์ของรัฐบาล

หมายเหตุ คณะรัฐมนตรีคณะนี้สิ้นสุดลง เพราะเหตุที่สภาผู้แทนราษฎรที่ให้ความไว้วางใจ
แก่คณะรัฐมนตรีได้สิ้นสุดลง เมื่อวันที่ ๑๑ กันยายน ๒๕๕๑ โดยพระราชกฤษฎีกายุบสภา
ผู้แทนราษฎร คณะรัฐมนตรีนี้รักษาการไปจนถึงวันที่ ๑๖ ธันวาคม ๒๕๕๑ อันเป็นวันที่ตั้ง
นายกรัฐมนตรีใหม่ ตามรัฐธรรมนูญ

คำแถลงนโยบาย
ของ
คณะรัฐมนตรี คณะที่ ๘
นายพันเอก พระยาพหลพลพยุหเสนา นายกรัฐมนตรี
แถลงต่อสภาผู้แทนราษฎร
เมื่อวันพฤหัสบดีที่ ๒๓ ธันวาคม ๒๔๘๐

คำแถลงนโยบายของรัฐบาล*

รัฐบาลนี้มีนโยบายที่จะดำเนินการก้าวหน้าต่อไปตามหลัก ๖ ประการในการประดิษฐานรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรสยาม คือ หลักเอกราช ๑ หลักความสงบภายใน ๑ หลักเศรษฐกิจ ๑ หลักสิทธิเสมอภาค ๑ หลักเสรีภาพ ๑ และหลักการศึกษา ๑

หลักสิทธิเสมอภาค และหลักเสรีภาพนั้น ได้รับผลสำเร็จแล้วตามความในรัฐธรรมนูญ

หลักเอกราช

หลักเอกราชได้วางไว้ ๓ ประการ คือ ทางการเมือง ทางเศรษฐกิจ และทางการศาล
ในการเมือง รัฐบาลจะได้ดำเนินการแก้ไขสัญญาเพื่อปลดเปลื้องข้อผูกมัดจำกัดเสรีภาพให้เสร็จสิ้นไปและจะผดุงฐานะของสยามให้เป็นที่นิยมนับถือในนานาประเทศทั้งนี้โดยการส่งเสริมทางพระราชไมตรีให้ดีไว้กับนานาประเทศ

ในราชการทหาร รัฐบาลจะได้บำรุงกำลังกองทัพบก กองทัพเรือ และกองทัพอากาศให้มีความมั่นคงเข้มแข็งเหมาะสมแก่ฐานะที่มีหน้าที่ป้องกันราชอาณาจักร

ในทางเศรษฐกิจ จะได้กล่าวในส่วนที่เกี่ยวกับหลักเศรษฐกิจ ในที่นี้จะได้กล่าวเฉพาะการคลังซึ่งรัฐบาลถือนโยบายงบประมาณดุลยภาพ และคงรักษาค่าแห่งเงินตราตามพระราชบัญญัติที่ใช้อยู่ในเวลานี้ ส่วนภาษีอากรที่สำคัญนั้นจะได้เสนอร่างพระราชบัญญัติปรับปรุงในปี พ.ศ. ๒๔๘๑

ในทางศาลยุติธรรมรัฐบาลจะได้รักษารูปร่างของผู้พิพากษาตามสมควรแก่อิสระที่ย่อมมีในการพิจารณาพิพากษาอรรถคดีให้เป็นไปตามกฎหมาย และจะได้สอดส่องส่งเสริมให้ศาลได้ดำเนินการพิจารณาพิพากษาและบังคับคดีไปโดยเร็วตามสมควร เพื่อมิให้ราษฎรต้องเสียเวลาเกินกว่าจำเป็น

หลักความสงบภายใน

๑. การรักษาความสงบภายใน

ในเรื่องใจผู้ร้ายจะจัดการป้องกันและปราบปรามโดยกวดขัน ทั้งนี้ ประสงค์จะให้หนักไปในทางป้องกัน โดยจะได้ปรับปรุงหน้าที่การปราบปรามให้เหมาะสมแล้วให้เจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครองได้มีโอกาสในการทำนุบำรุงท้องถิ่นให้เจริญ อบรมสั่งสอนพลเมืองให้มีศีลธรรมอันดี อำนวยความสะดวกและความปกติสุข ตลอดจนส่งเสริมสวัสดิภาพและการอาชีพของราษฎรให้ได้ผลแท้จริงยิ่งขึ้น

ส่วนในการปราบปรามนั้น จะได้ปรับปรุงสมรรถภาพของเจ้าหน้าที่ให้เข้มแข็งประสานงานระหว่างตำรวจส่วนกลางกับส่วนภูมิภาคให้ร่วมมือกันด้วยดี เพิ่มกำลังปราบปรามทั้งในปริมาณและคุณภาพให้เหมาะสมยิ่งขึ้น เช่น ใช้ตำรวจสมัครที่ผ่านโรงเรียนตำรวจ ซึ่งจะได้จัดตั้งขึ้นในภาคต่าง ๆ เข้าประสม

๒. การปกครองลักษณะเทศบาล

รัฐบาลนี้จะส่งเสริมและดำเนินการให้วิธีการปกครองลักษณะเทศบาลสมบูรณ์ยิ่งขึ้น โดย

ก. ปรับปรุงกฎหมายและระเบียบว่าด้วยการเทศบาลให้เหมาะสม และประสานกับการปกครองส่วนภูมิภาค

ข. ขยายการจัดตั้งเทศบาลออกไปตามท้องถิ่นต่าง ๆ โดยลำดับ

ค. ช่วยเหลือเทศบาลในการสาธารณูปโภค โดยจัดให้มีเงินก้อนสำหรับกู้ยืมและมีเจ้าหน้าที่ช่วยดำเนินการ ตลอดจนบำรุงรักษาให้ถาวร

๓. การราชทัณฑ์

จะได้ส่งเสริมกิจการตามที่รัฐบาลชุดก่อนได้แถลงนโยบายและปฏิบัติไปแล้วนั้นให้เป็นผลบริบูรณ์ยิ่งขึ้นคือ การอบรมในทางธรรมจรรยาแก่ผู้ต้องขัง การจัดตั้งนิคมฝึกอาชีพเพื่อกักกันผู้มีสันดานเป็นผู้ร้าย กับการจัดโรงเรียนฝึกอาชีพเพื่อฝึกและอบรมเด็กบางจำพวก นอกจากนี้จะได้ดำเนินการต่อไปอีก ดังนี้

ก. แบ่งแยกประเภทของเรือนจำ และจัดตั้งเรือนจำพิเศษขึ้น เพื่อให้การปฏิบัติต่อนักโทษบางประเภทได้เข้าสู่มาตรฐานอันควร

ข. ปรับปรุงสมรรถภาพของเจ้าพนักงานเรือนจำให้เข้มแข็งยิ่งขึ้น

ค. จัดให้มีการสงเคราะห์ผู้ที่พ้นโทษไปแล้ว เพื่อป้องกันการประทุษกรรมขึ้นอีก

๔. การสาธารณสุข

ก. การบำบัดโรค จะได้จัดให้มีสถานพยาบาลขึ้นตามภูมิภาคและท้องถิ่นต่าง ๆ ที่จำเป็น เพื่อให้ประชาชนได้รับความสะดวกในการบำบัดโรคยิ่งขึ้น ทั้งจะได้ขยายให้มีผู้ช่วยแพทย์ตามตำบลต่าง ๆ ที่อยู่ห่างไกลจากสถานพยาบาล

ข. การสงเคราะห์มารดาและเด็ก จะจัดให้มีนางสงเคราะห์ประจำตามสุขศาลาในจังหวัดต่าง ๆ เพื่อทำการสงเคราะห์มารดาและเด็ก กับจัดให้มีการอบรมสั่งสอนผู้ประกอบโรคศิลป์ในสาขาการผดุงครรภ์ตามชนบทต่าง ๆ

ค. การควบคุมโรคที่เป็นปัญหาสำคัญ จะได้ขยายงานควบคุมไข้จับสั่น โรคเรื้อน โรคจิต คุดทะราด วัณโรค และโรคติดต่อซึ่งเกิดแก่ลำไส้ เช่น ไข้รากสาดน้อย อหิวาตกโรค และโรคบิด

ง. การสาธารณสุขทั่วไป จะจัดการให้ดียิ่งขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งก็คือการสาธารณสุขในชนบท นอกจากนี้จะช่วยส่งเสริมการสาธารณสุขในเขตเทศบาลให้ดำเนินไปด้วยดี

๕. ทหาร

รัฐบาลจะได้เร่งรัดจัดสร้างทางตามโครงการสร้างทางที่วราษอาณาจักรของรัฐบาลชุดก่อน โดยมีทุนสำรองสร้างทาง

รัฐบาลจะได้สนับสนุนให้มีทางท้องถิ่น เพื่อเชื่อมต่อที่ภายในจังหวัดหนึ่ง ๆ

นอกจากนี้จะได้วางระเบียบการสร้างที่ชุมนุมชน เมือง และนคร โดยออกกฎหมายว่าด้วยผังเมืองและจัดให้มีเจ้าหน้าที่เพื่อช่วยเหลือในการนี้กับจะช่วยเหลือเทศบาลหรือที่ชุมนุมชนได้ดำเนินการตามกฎหมายว่าด้วยการก่อสร้างอาคารอีกด้วย

หลักเศรษฐกิจ

ในหลักเศรษฐกิจของชาติ รัฐบาลมีโครงการที่จะส่งเสริมอาชีพของพลเมืองให้หนักไปในทางกสิกรรม พาณิชยกรรม และอุตสาหกรรม ตามลำดับความสำคัญเพื่อก่อให้เกิดกำลังทรัพย์อันจะเป็นทางนำมาซึ่งความสมบูรณ์พูนสุขและความมั่นคงของประเทศชาติ

โครงการใดที่จะจัดทำขึ้นจะอยู่ในกำหนดดังต่อไปนี้

๑. จักเคารพต่อกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สิน และเสรีภาพในการประกอบอาชีพของบุคคล ภายใต้บทบัญญัติแห่งพระราชกำหนดกฎหมาย

๒. จักเคารพต่อสัญญาทางพระราชไมตรีระหว่างประเทศ

๓. จักคำนึงถึงความจำเป็นของประเทศตามภาวะที่เป็นอยู่ และจะถือเอาประโยชน์ส่วนรวมของประเทศชาติเป็นใหญ่

๔. กิจการบางอย่างที่เป็นสาธารณูปโภค รัฐบาลอาจเข้าควบคุมตลอดจนร่วมทุนร่วมงานกับบริษัทหรือเอกชนเป็นรูปบริษัทสาธารณะ บางอย่างสมควรจะจัดทำเองก็จะจัดทำ

๕. กิจการที่ไม่เป็นสาธารณูปโภค จะปล่อยให้พลเมืองทำกันเอง นอกจากสิ่งใดเป็นของสำคัญสำหรับชาติ รัฐบาลจะเป็นผู้นำทำหรือสนับสนุนหรือเข้าร่วมมือด้วย เมื่อเห็นว่าควรจะปล่อยให้ก็ได้ปล่อยให้บริษัทหรือเอกชนดำเนินการต่อไป

ในการเกษตานั้น รัฐบาลพึงเล็งถึงการบำรุงส่งเสริมสินค้ากสิกรรมที่ได้ทดลองจัดทำแล้ว

ให้มีคุณภาพและปริมาณเป็นสินค้าสำคัญขึ้น โดยมุ่งประสงค์จะชักชวนและอบรมพลเมืองให้เห็นคุณค่าของการเพาะปลูกพืชที่เป็นประโยชน์ และเตรียมการที่จะขยายงานเพื่อฟื้นฟูอาชีพของราษฎรให้กว้างขวางต่อไป

กิจการที่จะกระทำ

การเกษตร

๑. จะจัดการสำรวจดินในท้องที่ต่าง ๆ ว่าเหมาะแก่การปลูกพืชชนิดใดบ้าง เมื่อได้ทำการทดลองปลูกพืชที่เห็นว่าเหมาะแก่พื้นที่นั้น ๆ และเห็นลู่ทางที่จะบังเกิดผลสมประสงค์ก็จะได้นำชักจูงราษฎรบำรุงพื้นดินเพื่อการเพาะปลูกพืชนั้น ๆ ได้ผลเท่าที่ควรจะได้
๒. จะขยายสถานีทดลองการเกษตรและการเลี้ยงสัตว์ให้แพร่หลายออกไป
๓. จะจัดทำและบำรุงหนอง บึง ที่ได้สำรวจแล้ว ให้เป็นที่เพาะและขยายพันธุ์ปลาและจะบำรุงส่งเสริมการประมงทางทะเล เพื่อให้กิจการเป็นสมรรถภาพยิ่งขึ้น
๔. จักทำงานก่อสร้างทางชลประทานที่ค้างอยู่ให้แล้วเสร็จ และจัดวางโครงการชลประทานต่อไป ตามกำลังทรัพย์และความจำเป็น และประสานการขนส่งของประเทศ เพื่อสนับสนุนการเพาะปลูกและการค้าให้ได้รับความสะดวกยิ่งขึ้น
๕. จัดวางระเบียบการจับจองที่ดิน ที่ได้รับการบำรุงจากทางราชการแล้วให้เป็นไปเพื่อการเพาะปลูก และเหมาะสมแก่อัตตภาพของบุคคล
๖. ส่งเสริมและอบรมคนไทยให้เกิดความรู้ ความชำนาญ และความนิยมในการอุตสาหกรรมเหมืองแร่
๗. ปรับปรุงวิธีการบำรุงและรักษาป่าไม้ในทางปริมาณและคุณภาพตามหลักวิธีการป่าไม้
๘. ขยายสหกรณ์กู้ยืม และจัดตั้งสหกรณ์รูปอื่นขึ้น สุดแต่ความจำเป็นก่อนหลังตามกำลังทรัพย์และสมรรถภาพขององค์การนั้น ๆ
๙. จัดตั้งเครดิตสถานกลาง เพื่อเป็นแหล่งจัดหาทุนสำหรับการสหกรณ์

เศรษฐกิจ

๑. ก่อให้เกิดกำลังทรัพย์ กำลังเงิน โดยขยายการเพาะปลูก และการทำเหมืองแร่ให้แพร่หลายยิ่งขึ้น
๒. พิจารณาปรับปรุงสินค้าสำคัญ ๆ ของประเทศ
๓. ส่งเสริมราษฎรให้นิยมอาชีพการค้า และหาช่องทางให้ราษฎรได้ทำการค้ามากขึ้น
๔. หารายได้เข้าสู่ประเทศ
๕. สร้างโรงงานบางอย่างขึ้น เพื่อทำวัตถุดิบภายในให้สำเร็จรูป และเพื่อสนับสนุนวัตถุดิบที่มีอยู่แล้วให้เจริญอยู่หรือให้เกิดเพิ่มขึ้น
๖. แก้ไขการขนส่งทางบก ทางน้ำ ให้มีความสะดวกและรวดเร็วยิ่งขึ้น พิจารณาทหาทางออกให้แก่สินค้าหลาย ๆ ทาง ตลอดจนนำสินค้าไปสู่ตลาดต่างประเทศ

๗. ส่งเสริมสมรรถภาพของการรถไฟ
๘. ขยายการสื่อสาร และให้ความสะดวกสำหรับการนี้มากขึ้น
๙. จัดตลาดให้แกสินค้าทั้งภายในและภายนอกประเทศ
๑๐. เพาะปลูกนิสัยยอมทรัพย์ให้เกิดแก่ราษฎร

หลักการศึกษา

ในการจัดการศึกษานั้น รัฐบาลจะได้ให้การศึกษาก็อย่างผลให้เกิดการครองชีพสมควรแก่อัตตภาพ และเป็นกำลังแห่งประเทศชาติตามแนวทางดังต่อไปนี้

๑. สามัญศึกษาจะได้พยายามจัดให้การศึกษาก่อนบังคับให้ขยายแผ่ออกไปตามความประสงค์ของพระราชบัญญัติประถมศึกษาและเร่งรัดคุณภาพให้ดียิ่งขึ้นด้วยการบำรุงอุปกรณ์ของโรงเรียนและฐานะแห่งครูในภาคนอกบังคับก็จักได้จัดให้มีการศึกษาถึงมัธยมบริบูรณ์ทั่วทุกจังหวัด รัฐบาลจะได้สนับสนุนโรงเรียนราษฎรให้ทวีขึ้นทั้งจำนวนและคุณภาพตามแผนการศึกษา
๒. อาชีวศึกษาซึ่งเป็นสิ่งสำคัญยิ่ง รัฐบาลจะได้จัดให้มีสถานศึกษาการอาชีพประเภทต่าง ๆ ให้เป็นปีกแผ่นตามความเหมาะสมแก่ท้องถิ่นตามลำดับความจำเป็น โดยหนักไปในทางปฏิบัติ
๓. การศึกษาก่อนบังคับ รัฐบาลจะได้จัดให้ผู้ที่ไม่รู้หนังสือได้รับการศึกษาจนอ่านออกเขียนได้ และเข้าใจหน้าที่ของพลเมือง
๔. จะปรับปรุงอุดมศึกษาให้มีจำนวนและคุณภาพยิ่งขึ้น จะจัดให้มีแผนกวิชาเพิ่มขึ้นตามความจำเป็น
๕. จะได้จัดให้การพลศึกษาแพร่หลายในโรงเรียนทั่วไปตลอดจนประชาชนและให้ผลแห่งการพลศึกษานี้ได้เป็นประโยชน์ทั้งทางกายและทางใจ
๖. จะรักษาและส่งเสริมศิลปกรรมของไทย เพื่อให้เป็นที่เชิดชูเกียรติและวัฒนธรรมของชาติและจะใช้ศิลปกรรมเป็นอุปกรณ์ในการอบรมประชาชนทั้งในทางความรู้และคุณภาพทางใจจะใช้ศิลปกรรมให้เป็นอุปกรณ์การเศรษฐกิจแห่งชาติ
๗. ในทางศาสนา จะได้ปรับปรุงพระราชบัญญัติลักษณะปกครองคณะสงฆ์ให้สมแก่กาลสมัยและจะอุปถัมภ์การศาสนาตามความประสงค์แห่งรัฐธรรมนูญ
๘. เพื่อส่งเสริมศีลธรรมของประชาชน รัฐบาลจะได้ปลูกฝังหลักธรรมและแนววัฒนธรรมตั้งแต่เยาว์วัย และดำเนินการขจัดเหตุที่ก่อให้เกิดการละเมิดศีลธรรมในเยาวชน
๙. จะส่งเสริมให้ได้ผลในสมรรถภาพทั้งฝ่ายวิชาการและฝ่ายธุรกิจ เพื่อให้การศึกษาดังกล่าวแล้วบรรลุถึงจุดหมายโดยเร็ว

ประเทศชาติจะเจริญก้าวหน้าไปตามแผนนโยบายที่แถลงมานี้ได้ ก็ด้วยอาศัยกำลังเงินกำลังคนและความสามัคคีร่วมแรงร่วมใจกันระหว่างประชาชนชาวสยามทั้งมวล นับแต่องค์พระ

ประมุข คณะสงฆ์ ชำราชาการตลอดจนอาณาประชาราษฎร และโดยเฉพาะอย่างยิ่งก็ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรผู้ได้รับมอบหมายให้มาช่วยกันบำรุงชาติให้เจริญรุ่งเรืองในวิถีรัฐธรรมนูญ รัฐบาลจึงขอความช่วยเหลือร่วมมือของสภาผู้แทนราษฎร ตามแผนนโยบายที่แถลงมานี้ และขอ ความไว้วางใจของสภาผู้แทนราษฎรตามความในมาตรา ๕๐ ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรสยาม ด้วย

*รายงานการประชุมสภาผู้แทนราษฎร ครั้งที่ ๓/๒๔๘๐ (สามัญ) สมัยที่ ๒ ชุดที่ ๒
วันพฤหัสบดีที่ ๒๓ ธันวาคม พุทธศักราช ๒๔๘๐ หน้า ๒๔ - ๓๔

หน้าว่าง

จอมพล แปลก พิบูลสงคราม (แปลก ชีตตะสังคะ)
นายกรัฐมนตรีคนที่ ๓

หน้าว่าง

นายกรัฐมนตรีคนที่ ๓
จอมพล แปลก พิบูลสงคราม
(แปลก ชิตตะสังคะ)

ระยะเวลาดำรงตำแหน่ง

- สมัยที่ ๑ : คณะรัฐมนตรี ครั้งที่ ๙ : ๑๖ ธันวาคม ๒๔๘๑ - ๖ มีนาคม ๒๔๘๕
 สมัยที่ ๒ : คณะรัฐมนตรี ครั้งที่ ๑๐ : ๗ มีนาคม ๒๔๘๕ - ๑ สิงหาคม ๒๔๘๗
 สมัยที่ ๓ : คณะรัฐมนตรี ครั้งที่ ๒๑ : ๘ เมษายน ๒๔๙๑ - ๒๔ มิถุนายน ๒๔๙๒
 สมัยที่ ๔ : คณะรัฐมนตรี ครั้งที่ ๒๒ : ๒๕ มิถุนายน ๒๔๙๒ - ๒๙ พฤศจิกายน ๒๔๙๔
 สมัยที่ ๕ : คณะรัฐมนตรี ครั้งที่ ๒๓ : ๒๙ พฤศจิกายน ๒๔๙๔ - ๖ ธันวาคม ๒๔๙๔
 สมัยที่ ๖ : คณะรัฐมนตรี ครั้งที่ ๒๔ : ๖ ธันวาคม ๒๔๙๔ - ๒๓ มีนาคม ๒๔๙๕
 สมัยที่ ๗ : คณะรัฐมนตรี ครั้งที่ ๒๕ : ๒๔ มีนาคม ๒๔๙๕ - ๒๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๐๐
 สมัยที่ ๘ : คณะรัฐมนตรี ครั้งที่ ๒๖ : ๒๑ มีนาคม ๒๕๐๐ - ๑๖ กันยายน ๒๕๐๐

ประวัติ

จอมพล แปลก พิบูลสงคราม เกิดเมื่อวันที่ ๑๕ กรกฎาคม ๒๔๔๐ เวลาประมาณ ๐๗.๑๐ น. ณ บ้านแพ่ ปากคลองบางเขน อำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี เป็นบุตรของนายชิตกับนางลำอาง ชิตตะสังคะ สมรสกับท่านผู้หญิงละเอียด (พันธุ์กระวี)

เริ่มการศึกษาที่โรงเรียนกลาโหมอุทิศ วัดเขมาภิรตาราม จังหวัดนนทบุรี ต่อมาได้เข้าเรียนในโรงเรียนนายร้อยทหารบก จนกระทั่งสำเร็จการศึกษาเมื่ออายุ ๑๔ ปี ได้รับยศร้อยตรี และประจำการที่กองพลที่ ๗ จังหวัดพิษณุโลก ต่อมาสามารถสอบเข้าโรงเรียนเสนาธิการได้เป็นที่ ๑ และได้ไปศึกษาต่อที่โรงเรียนเสนาธิการทหารบก ประเทศฝรั่งเศส จนสำเร็จการศึกษาและกลับมารับราชการต่อไป

เมื่อวันที่ ๒๔ มิถุนายน ๒๔๗๕ พันตรีหลวงพิบูลสงคราม ได้เข้าร่วมกับคณะราษฎรเปลี่ยนแปลงการปกครอง โดยเป็นกำลังสำคัญสายทหาร

ในปี พ.ศ. ๒๔๗๗ ได้เลื่อนยศเป็นพันเอก และดำรงตำแหน่งรองผู้บัญชาการทหารบก พันเอก หลวงพิบูลสงคราม เข้าดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีต่อจาก พันเอกพระยาพหลพลพยุหเสนา เมื่อวันที่ ๑๖ ธันวาคม ๒๔๘๑ โดยการลงมติของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และในขณะที่ยังดำรงตำแหน่งก็ได้เลื่อนยศเป็นพลตรี จนกระทั่งในวันที่ ๒๘ กรกฎาคม ๒๔๘๔ ได้มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งพลตรีหลวงพิบูลสงคราม เป็นจอมพล แปลก พิบูลสงคราม

ตลอดเวลาที่บริหารประเทศ จอมพล แปลก พิบูลสงคราม ได้สร้างผลงานเกี่ยวกับนโยบายสร้างชาติและการปลูกฝังความรู้สึกชาตินิยมให้แก่ประชาชนอย่างมากมาย เช่น

การเปลี่ยนชื่อประเทศสยามมาเป็นประเทศไทย การเรียกร้องดินแดนทางด้านอินโดจีนคืนจากฝรั่งเศส การปลูกฝังความนิยมไทย และการเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมไทยบางอย่าง เช่น การให้สตรีเลิกนุ่งโจกกระเบนแล้วหันมาสวมกระโปรงแทน การให้ประชาชนเลิกกินหมากพลู การตั้งชื่อผู้ชายให้มีลักษณะเข้มแข็ง ผู้หญิงให้แสดงถึงความอ่อนหวาน การส่งเสริมการศึกษาวิชาการแก่ประชาชน โดยเฉพาะได้จัดตั้งมหาวิทยาลัยเฉพาะวิชา เช่น มหาวิทยาลัยแพทยศาสตร์ (มหิดล) มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ และมหาวิทยาลัยศิลปากร เป็นต้น

เมื่อวันที่ ๘ ธันวาคม ๒๔๘๔ ญี่ปุ่นยกพลขึ้นบกในประเทศไทย จอมพล แปลก พิบูลสงคราม ให้ญี่ปุ่นเดินทัพผ่านไทย และในที่สุดได้ทำสัญญาพันธมิตรทางการทหารและเศรษฐกิจกับญี่ปุ่น ซึ่งเป็นผลให้ภายหลังเมื่อสงครามโลกครั้งที่ ๒ เสร็จสิ้นลง จอมพล แปลก พิบูลสงคราม จึงต้องตกเป็นผู้ต้องหาอาชญากรรมสงคราม และถูกจับกุมคุมขังเป็นเวลาหลายเดือน

จอมพล แปลก พิบูลสงคราม ได้บริหารประเทศมาถึง ๘ สมัย จนกระทั่งในวันที่ ๑๖ กันยายน ๒๕๐๐ จอมพล สฤษดิ์ ธนะรัชต์ ซึ่งเป็นผู้บัญชาการทหารบกในขณะนั้นได้ทำการรัฐประหาร ทำให้ท่านต้องลี้ภัยการเมืองไปพำนักยังประเทศเขมรเป็นเวลา ๒ เดือน และย้ายไปพำนักอยู่ที่ประเทศญี่ปุ่น สหรัฐอเมริกา อินเดีย และได้กลับไปพำนักอยู่ที่ประเทศญี่ปุ่น จนกระทั่งถึงแก่อสัญกรรมด้วยโรคหัวใจวาย ณ บ้านพักที่ตำบลซากามิโอบโน ซานกรุงโตเกียว เมื่อวันที่ ๑๑ มิถุนายน ๒๕๐๗ รวมอายุได้ ๖๗ ปี

คณะรัฐมนตรี คณะที่ ๙

๑๖ ธันวาคม ๒๔๘๑ - ๗ มีนาคม ๒๔๘๕

นายพันเอก หลวงพิบูลสงคราม (แปลก พิบูลสงคราม) เป็นนายกรัฐมนตรี ประกาศพระบรมราชโองการ ลงวันที่ ๑๖ ธันวาคม ๒๔๘๑ คณะผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ ประกอบด้วย พระองค์เจ้าอาทิตย์ทิพอาภา เจ้าพระยายมราช (ปั้น สุขุม) และนายพลเอก เจ้าพระยาพิชเยนทรโยธิน (อุ้น อินทรโยธิน) ลงนามในประกาศ พระยามานวราชเสวี (ปลอด ณ สงขลา) ประธานสภาผู้แทนราษฎร เป็นผู้รับสนองพระบรมราชโองการ และในวันที่ ๒๑ ธันวาคม ๒๔๘๑ มีการแต่งตั้งคณะรัฐมนตรี ดังนี้

รายชื่อคณะรัฐมนตรี

๑. นายพันเอก หลวงพิบูลสงคราม (แปลก พิบูลสงคราม) เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม
๒. หลวงประดิษฐ์มนูธรรม (ปรีดี พนมยงค์) เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง
๓. เจ้าพระยาศรีธรรมมาธิเบศ (จิตร ณ สงขลา) เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ
๔. นายนาวาอากาศเอก พระเวษยันต์รังสฤษฏ์ (มุณี มหาสันทนะ) เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรราธิการ
๕. นายนาวาเอก หลวงสินธุสงครามชัย (สินธุ์ กมลนาวิน) เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงธรรมการ
๖. หลวงโกวิทอภัยวงศ์ (ควง อภัยวงศ์) เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงธรรมการ
๗. นายพันเอก หลวงพิบูลสงคราม (แปลก พิบูลสงคราม) เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย
๘. นายพันตำรวจเอก หลวงอดุลเดชจรัส (มิ่ง พึ่งพระคุณ) เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงมหาดไทย
๙. นาวาเอก หลวงอำรงนาวาสวัสดิ์ (ถวัลย์ ธารีสวัสดิ์) เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม
๑๐. นายพันเอก พระบริภัณฑ์ยุทธกิจ (ภา เทียรเลิศ) เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงเศรษฐกิจ
๑๑. นายนาวาอากาศเอก หลวงกาจสงคราม (เทียน เก่งระดมยิง) เป็นรัฐมนตรี
๑๒. หลวงชำนาญนิติเกษตร (อุทัย แสงมณี) เป็นรัฐมนตรี
๑๓. นายพันตรี หลวงเชวงศักดิ์ดีสงคราม (ช่วง ชวัญเขต) เป็นรัฐมนตรี
๑๔. นายดิเรก ชัยนาม เป็นรัฐมนตรี
๑๕. หลวงเดชสหกรณ์ (หม่อมหลวงเดช สนิทวงศ์) เป็นรัฐมนตรี
๑๖. นายด้วง วัฒนากกรม เป็นรัฐมนตรี
๑๗. หลวงนฤเบศร์มานิต (สงวน จุฑาเดมิย์) เป็นรัฐมนตรี
๑๘. นายนาวาโท หลวงนาวาวิจิต (ผัน อำไภวัลย์) เป็นรัฐมนตรี
๑๙. นายพันโท ประยูร ภมรมนตรี เป็นรัฐมนตรี

๒๐. นายพันเอก หลวงพรหมโยธี (มังกร พรหมโยธี) เป็นรัฐมนตรี
 ๒๑. หลวงวิจิตรวาทการ (วิจิตร วิจิตรวาทการ) เป็นรัฐมนตรี
 ๒๒. ชุนสมาหารหิตะคดี (เป็ โปรคุปต์) เป็นรัฐมนตรี
 ๒๓. นายพันเอก หลวงสฤกษ์ฤทธิ์ทศิลปี (เพียร พิริยะโยธิน) เป็นรัฐมนตรี
 ๒๔. นายนาวาโท หลวงสังวรยุทธกิจ (สังวรรณ สุวรรณชีพ) เป็นรัฐมนตรี
 ๒๕. นายพันเอก หลวงเสรีเริงฤทธิ์ (จรูญ รัตนกุล) เป็นรัฐมนตรี

ประกาศเมื่อวันที่ ๒๐ ธันวาคม ๒๔๘๑

คณะรัฐมนตรีแถลงนโยบายต่อสภาผู้แทนราษฎรเมื่อวันที่ ๒๖ ธันวาคม ๒๔๘๑ และ
 ได้รับความไว้วางใจในวันเดียวกัน

คำแถลงนโยบายของคณะรัฐมนตรีคณะนี้ ปรากฏในหนังสือราชกิจจานุเบกษา พ.ศ.

๒๔๘๑ เล่ม ๕๕ หน้า ๓๓๑๘

คณะรัฐมนตรีชุดนี้มีการเปลี่ยนแปลง คือ

๑. พันเอก หลวงพรหมโยธี เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงกลาโหม
 หลวงนฤเบศร์มานิต เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงการคลัง เมื่อวันที่ ๑๓ เมษายน ๒๔๘๒
๒. เจ้าพระยาศรีธรรมมาธิเบศ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ
 กราบถวายบังคมลาออก เนื่องจากสุขภาพไม่สมบูรณ์ เมื่อวันที่ ๑๔ กรกฎาคม ๒๔๘๒
๓. ตั้งนายพลตรี หลวงพิบูลสงคราม เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ
 นายดิเรก ชัยนาม เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงการต่างประเทศ
 เมื่อวันที่ ๑๔ กรกฎาคม ๒๔๘๒
๔. นายพันตรี หลวงเซวณศักดิ์สงคราม เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงมหาดไทย
 นายวิลาศ โอสถานนท์ เป็นรัฐมนตรี เมื่อวันที่ ๔ สิงหาคม ๒๔๘๒
๕. นายพันเอก หลวงเสรีฤทธิ์ เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงเศรษฐกิจ
 เมื่อวันที่ ๖ กันยายน ๒๔๘๒
๖. ให้หลวงชำนาญนิติเกษตรพ้นจากตำแหน่งอธิบดีกรมที่ดินและโลหกิจ และแต่งตั้งให้เป็นรัฐมนตรี
 ช่วยว่าการกระทรวงยุติธรรม เมื่อวันที่ ๒๐ มีนาคม ๒๔๘๔
๗. นายพันเอก หลวงเกรียงศักดิ์พิชิต (คว้น จินตะคุณ) เป็นรัฐมนตรี เมื่อวันที่ ๒๑ มีนาคม ๒๔๘๔
๘. เนื่องจากประกาศใช้พระราชบัญญัติปรับปรุงกระทรวงทบวงกรม พ.ศ. ๒๔๘๔ จึงแต่งตั้ง
 รัฐมนตรีเพื่อบริหารราชการให้เหมาะสม คือ นายพลโท หลวงพรหมโยธี (มังกร พลโยธิน)
 เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม แทนจอมพล หลวงพิบูลสงคราม
 นายพันเอก พระบริภัณฑ์ยุทธกิจ (ภา เพียรเลิศ) เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงเศรษฐกิจ

- นายพลตรี หลวงเสรีเริงฤทธิ์ (เจริญ รัตนกุล) เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงเศรษฐกิจ
- นายพันตรี หลวงโกวิทอภัยวงศ์ (ควง อภัยวงศ์) เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงคมนาคม
- นายพลเรือโท หลวงสินธุสงครามชัย (สินธุ์ กมลนาวิน) เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ
- นายพันเอก ประยูร ภมรมนตรี เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงศึกษาธิการ
เมื่อวันที่ ๑๙ สิงหาคม ๒๔๘๔
๙. หลวงเดชสหกรณ์ (หม่อมหลวงเดช สนิทวงศ์) เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรธิการ
นายพันตรี วิลาศ ไสงานนท์ เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงคมนาคม
เมื่อวันที่ ๒๐ สิงหาคม ๒๔๘๔
๑๐. นายดิเรก ชัยนาม เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ แทนจอมพล หลวงพิบูล
สงคราม นายพันตรี หลวงเชวงศักดิ์สงคราม (ช่วง ชวัญเชิด) เป็นรัฐมนตรีว่าการ
กระทรวงมหาดไทย แทน จอมพล หลวงพิบูลสงคราม เมื่อวันที่ ๒๒ สิงหาคม ๒๔๘๔
๑๑. นายด้วง ลพานุกรม รัฐมนตรีได้ถึงแก่อนิจกรรม เมื่อวันที่ ๒๗ สิงหาคม ๒๔๘๔
๑๒. นายพลตรี หลวงเสรีเริงฤทธิ์ (เจริญ รัตนกุล) เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงกลาโหม และ
พ้นจากตำแหน่งรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงการเศรษฐกิจ
หลวงชำนาญนิติเกษตร (อุทัย แสงมณี) เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงการเศรษฐกิจ และ
ให้พ้นจากตำแหน่งรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงยุติธรรม
ขุนสมานหาริตะคดี (ใบิ ไปรุคุปต์) เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงมหาดไทย
เมื่อวันที่ ๒๖ กันยายน ๒๔๘๔
๑๓. หลวงวิจิตรวาทการ (วิจิตร วิจิตรวาทการ) เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงการต่างประเทศ
เมื่อวันที่ ๓๑ ตุลาคม ๒๔๘๔
๑๔. จอมพล แปลก พิบูลสงคราม เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม
จอมพล แปลก พิบูลสงคราม เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ
นายพลโท มังกร พรหมโยธี เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงกลาโหม
นายดิเรก ชัยนาม เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงการต่างประเทศ
เมื่อวันที่ ๑๕ ธันวาคม ๒๔๘๔
๑๕. นายปรีดี พนมยงค์ พ้นจากตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง โดยได้รับแต่งตั้งเป็น
ผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์
นายวิลาศ ไสงานนท์ ลาออกจากตำแหน่งรัฐมนตรี เมื่อวันที่ ๑๗ ธันวาคม ๒๔๘๔
๑๖. นายพลตรี ภา เพียรเลิศ บริภัณฑ์ยุทธกิจ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเศรษฐกิจ
เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลังอีกตำแหน่งหนึ่ง เมื่อวันที่ ๑๗ ธันวาคม ๒๔๘๔

๑๗. นายวณิช ปานะนนท์ เป็นรัฐมนตรี เมื่อวันที่ ๑๗ ธันวาคม ๒๕๔๔
๑๘. นายดิเรก ชัยนาม รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงการต่างประเทศ
กราบถวายบังคมลาออกจากตำแหน่ง เนื่องจากได้รับแต่งตั้งเป็นเอกอัครราชทูตประจำประเทศ
ญี่ปุ่น เมื่อวันที่ ๕ มกราคม ๒๕๔๕
๑๙. นายพลตรี พิชิต เกียรติศักดิ์พิชิต เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงมหาดไทย
เมื่อวันที่ ๑๓ มกราคม ๒๕๔๕
๒๐. นายอุทัย แสงมณี รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงเศรษฐกิจ เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวง
เกษตรราธิการ
หม่อมหลวงเดช สนิทวงศ์ รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงเกษตรราธิการ เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการ
กระทรวงการเศรษฐกิจ
ตั้งแต่วันที่ ๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๕
เมื่อวันที่ ๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๕
๒๑. พลตรี ภา เพียรเลิศ บริภัณฑ์ยุทธกิจ พ้นจากตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงเศรษฐกิจ
คงดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง ตำแหน่งเดียว
พลเรือโท สิ้นธุ์ กมลนาวิน เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงเศรษฐกิจ
จอมพล แปลก พิบูลสงคราม เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ อีกตำแหน่งหนึ่ง
เมื่อวันที่ ๑๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๕
๒๒. นายทวี บุญยเกตุ เป็นรัฐมนตรี
พลอากาศตรี บุญเยี่ยม โกมลมิตร เป็นรัฐมนตรี
พลตรี สวัสดิ์ สวัสดิ์รณรงค์ เป็นรัฐมนตรี เมื่อวันที่ ๒๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๕

หมายเหตุ คณะรัฐมนตรีคณะนี้สิ้นสุด เพราะเหตุที่นายกรัฐมนตรีและคณะได้กราบถวาย
บังคมลาออกจากตำแหน่ง เพื่อที่จะให้โอกาสได้มีการเปลี่ยนแปลงคณะรัฐมนตรีเสียใหม่ให้เป็นการ
เหมาะสมแก่สถานการณ์ปัจจุบัน เมื่อวันที่ ๖ มีนาคม ๒๕๔๕
ประกาศเมื่อวันที่ ๗ มีนาคม ๒๕๔๕

คำแถลงนโยบาย
ของ
คณะรัฐมนตรี คณะที่ ๙
นายพันเอก หลวงพิบูลสงคราม นายกรัฐมนตรี
แถลงต่อสภาผู้แทนราษฎร
เมื่อวันจันทร์ที่ ๒๖ ธันวาคม ๒๔๘๑

คำแถลงนโยบายของรัฐบาล*

ในการบริหารราชการแผ่นดิน คณะรัฐมนตรีมีนโยบายดังต่อไปนี้

ก. นโยบายทั่วไป

๑. รัฐบาลนี้จะดำเนินนโยบายทั่วไปตามหลัก ๖ ประการ คือ หลักเอกราช หลักความสงบภายใน หลักเศรษฐกิจ หลักสิทธิเสมอภาค หลักเสรีภาพ และหลักการศึกษา

๒. รัฐบาลนี้จะถือการครองชีพของราษฎรตามควรแก่อัตตภาพเป็นหลักสำคัญและโดยนัยนี้ จึงจะพยายามให้ปวงชนชาวสยามมีความรู้ ความชำนาญและเกิดความนิยมในวิชาอาชีพ เช่น ใน การเกษตร เหมือนแร่ พาณิชยกรรม และอุตสาหกรรมประเภทต่าง ๆ

๓. ในกิจการที่จัดทำ รัฐบาลนี้จะพยายามให้เป็นผลแก่ราษฎรโดยเร็ว ฉะนั้นวิธีดำเนินการ จึงจะได้หนักในทางปฏิบัติ

๔. สิทธิและหน้าที่อันใดที่สยามมีอยู่ รัฐบาลนี้จะพยายามใช้และปฏิบัติ

๕. ในกิจการของรัฐบาล รัฐบาลนี้จะให้ข้าราชการเคร่งครัดในวินัยและเพิ่มพูนสมรรถภาพ ทั้งฝ่ายวิชาการและธุรการ

๖. ในส่วนที่เกี่ยวกับประชาชน รัฐบาลนี้จะเคารพต่อสิทธิและเสรีภาพของบุคคลตามรัฐธรรมนูญแต่ในเวลาเดียวกัน ประชาชนก็จะต้องเคารพต่อกฎหมายและปฏิบัติหน้าที่ของตนตามรัฐธรรมนูญด้วย

๗. รัฐบาลนี้จะถือความกลมเกลียวประสานงานในระหว่างกระทรวง ทบวง กรม และส่วนราชการต่าง ๆ เป็นสำคัญ

๘. รัฐบาลนี้จะดำเนินการให้รัฐและราษฎรมีความสมัครสมานเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน จะปลุกและส่งเสริมภราดรภาพในระหว่างข้าราชการกับราษฎร ให้มีความเอื้อเพื่อช่วยเหลือซึ่งกันและกันยิ่งขึ้น

ข. นโยบายสำหรับกระทรวง

๑. กระทรวงกลาโหมรัฐบาลจะบำรุงกำลังกองทัพบก กองทัพเรือ และกองทัพอากาศ ให้มีความเข้มแข็งพอควรแก่การป้องกันอิสรภาพและสิทธิของประเทศชาติ การบำรุงนี้จะพยายามทำทั้งในคุณภาพและปริมาณ

๒. กระทรวงการคลัง

(๑) จะจัดการปรับปรุงภาษีอากรให้ยุติธรรมแก่สังคม ส่วนเงินรัฐูปการนั้นจะยกเลิกโดยหาเงินรายได้ทางอื่นมาชดเชย

(๒) จะจัดให้มีเครดิตหมุนเวียนเพิ่มขึ้นตามกำลังของประเทศที่จะทำได้

(๓) จะรักษาความมั่นคงแห่งเงินตราตามกฎหมาย

(๔) จะกำหนดปีงบประมาณให้เหมาะสมแก่ฤดูกาล

๓. กระทรวงการต่างประเทศ

รัฐบาลนี้จะส่งเสริมสัมพันธไมตรีกับนานาประเทศซึ่งมีอยู่แล้วเป็นอย่างดีนั้นให้สนิทสนมยิ่งขึ้นโดยทั่วกัน

๔. กระทรวงเกษตรราธิการ

(๑) จะบำรุงพืชผลพื้นเมืองตลอดถึงสัตว์ ให้มีคุณภาพและปริมาณเป็นสินค้าสำคัญขึ้นโดยวิธี เช่น ปราบโรคภัยต่าง ๆ ควบคุมและสงวนพันธุ์สัตว์ป่า และจัดวางระเบียบด่านกักและตรวจสัตว์ที่ส่งไปขายต่างประเทศให้ดียิ่งขึ้น จัดการบำรุงหนองและบึงให้เป็นที่เพาะและแพร่พันธุ์ปลา และส่งเสริมการประมงทางทะเลด้วย

(๒) ในการชลประทาน จะทำงานก่อสร้างที่ค้างอยู่ให้แล้วเสร็จ และจัดวางโครงการชลประทานต่อไป ในภาคใดยังไม่สามารถจัดวางโครงการใหญ่ได้ ก็จะจัดวางโครงการย่อยตามลำดับความจำเป็น

(๓) จะปรับปรุงวิธีการบำรุงและรักษาป่าไม้ให้เป็นผลดียิ่งขึ้นทั้งในคุณภาพและปริมาณ

(๔) จะขยายการสหกรณ์กู้ยืมและจัดตั้งสหกรณ์รูปอื่น สุดแต่ความจำเป็นก่อนหลัง

๕. กระทรวงธรรมการ

(๑) สามีญศึกษาจะพยายามจัดให้การศึกษาภาคบังคับให้ขยายออกไปตามประสงค์ของพระราชบัญญัติประถมศึกษาและเร่งรัดคุณภาพให้ดีขึ้นด้วยการบำรุงอุปกรณ์ของโรงเรียนและฐานะของครูในภาคนอกบังคับก็จะจัดให้มีการศึกษาถึงมัธยมบริบูรณ์ทั่วทุกจังหวัด จะสนับสนุนโรงเรียนราษฎรให้ทั่วทั้งจำนวนและคุณภาพ

(๒) อาชีวศึกษา ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญยิ่ง จะจัดให้มีการศึกษาอาชีพประเภทต่าง ๆ ให้เป็น ปึกแผ่นเหมาะสมแก่ท้องที่ตามลำดับความจำเป็น โดยหนักในทางปฏิบัติ

(๓) การศึกษาภาคผนวก จะพยายามจัดให้ผู้ใหญ่ที่ไม่รู้หนังสือได้รับการศึกษาจนอ่าน ออกเขียนได้และเข้าใจหน้าที่ของพลเมือง

(๔) จะปรับปรุงอุดมศึกษาให้มีคุณภาพและปริมาณยิ่งขึ้น จะจัดเพิ่มแผนกวิชาขึ้นตาม ความจำเป็น

(๕) จะจัดให้การพลศึกษาแพร่หลายในโรงเรียนทั่วไป ตลอดถึงประชาชนให้เป็นประโยชน์ ทั้งทางกายและทางใจ

(๖) จะรักษาและส่งเสริมศิลปกรรมไทยเพื่อเชิดชูเกียรติและวัฒนธรรมของชาติ จะใช้ศิลปกรรมเป็นอุปกรณ์การอบรมประชาชนทั้งในทางความรู้และคุณภาพทางใจ

(๗) ในทางศาสนา จะปรับปรุงพระราชบัญญัติลักษณะปกครองคณะสงฆ์ให้สมกาลสมัย และจะอุปถัมภ์การศาสนาตามความประสงค์แห่งรัฐธรรมนูญ

(๘) เพื่อปลูกฝังหลักกรรมและแนววัฒนธรรมตั้งแต่เยาว์วัย จะดำเนินการขจัดเหตุที่ ก่อให้เกิดการละเมิดศีลธรรมในยุวชน

๖. กระทรวงมหาดไทย

(๑) ความปลอดภัยของประชาชน ในเรื่องโจรผู้ร้ายและการละเมิดอันเป็นอาญาอื่น ๆ จะ จัดการป้องกันและปราบปรามโดยกวดขัน เพื่อการนี้จะให้ตำรวจเข้ารับหน้าที่การสอบสวนจากเจ้า พนักงานฝ่ายปกครองโดยลำดับและปรับปรุงกฎหมายในเรื่องนี้กับทั้งจะได้เพิ่มจำนวนและปรับปรุง สมรรถภาพของตำรวจและอัยการให้เข้มแข็งยิ่งขึ้น

(๒) การราชทัณฑ์ จะปรับปรุงเจ้าหน้าที่ราชทัณฑ์ทั้งในทางจำนวนและคุณภาพตลอดจน จัดตั้งเรือนจำพิเศษ เพื่อให้การปฏิบัติต่อนักโทษเข้าสู่มาตรฐานอันควรยิ่งขึ้น และจะขยายการ อบรมทางธรรมจรรยา วิชาสามัญและวิชาอาชีพให้นักโทษไปในทางใช้แรงงาน เพื่อประโยชน์แก่การ อบรมจะดำเนินการจัดตั้งทัศนนิคมสำหรับนักโทษที่ประพฤติดีดีเพื่อปลูกฝังการอาชีพอันจะเป็น ผลในทางป้องกันการกระทำผิดและเป็นการสงเคราะห์ผู้พ้นโทษตามสมควร

(๓) การปกครองส่วนภูมิภาคและท้องถิ่นจะปรับปรุงกฎหมายและระเบียบแบบแผนการ ปกครองส่วนภูมิภาคให้รัดกุมยิ่งขึ้น ทั้งจะปรับปรุงคุณภาพของเจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครองเพื่อประโยชน์ ในการบำรุงส่งเสริมสวัสดิภาพ ความสะอาด และการประกอบอาชีพของราษฎรและอบรมสั่งสอน พลเมืองให้มีศีลธรรมอันดี

ในส่วนการปกครองท้องถิ่นนั้น จะขยายการเทศบาลออกไปตามท้องถิ่นต่าง ๆ และจะปรับปรุงกฎหมายว่าด้วยการเทศบาลให้เหมาะสม

(๔) การสาธารณสุข จะจัดให้มีสถานพยาบาลพร้อมด้วยเจ้าหน้าที่เพิ่มขึ้นในส่วนภูมิภาค เพื่อให้ราษฎรในชนบทได้รับความสะดวกในการบำบัดโรค จะขยายการส่งเสริมสุขภาพเทศบาลตามชนบท และเพิ่มหน่วยสาธารณสุขเคลื่อนที่ให้มากขึ้น ส่วนการสาธารณสุขในเขตเทศบาล ก็จะส่งเสริมให้ดำเนินไปด้วยดี

(๕) การทางและการสาธารณูปโภค จะเร่งรัดการก่อสร้างทางสายต่าง ๆ ตามโครงการสร้างทางของราชอาณาจักร และสนับสนุนให้มีทางของท้องถิ่นขึ้น เพื่อเชื่อมการคมนาคมในระหว่างอำเภอและตำบลต่าง ๆ ทั้งจะได้บำรุงรักษาทางที่มีอยู่แล้ว รวมทั้งการบูรณะทางเกวียนให้อยู่ในสภาพที่จะเป็นประโยชน์แก่การจราจร และจะได้เปิดโอกาสให้ราษฎรได้รับผลจากอาชีพในการทำงานก่อสร้างนี้ด้วย

ในการสาธารณูปโภคนั้น จะจัดให้มีเจ้าหน้าที่ และเครื่องจักร เครื่องมือในองค์การของรัฐบาลเพื่อช่วยเหลือในการเงินที่จะกู้ยืมใช้เป็นทุน

ในการวางผังเมือง จะจัดการออกแบบและแนะนำช่วยเหลือแก่เทศบาลและชุมชนชน

๗. กระทรวงยุติธรรม

รัฐบาลจะรักษารัฐฐานะของผู้พิพากษาตามควรแก่อิสระที่มีในการพิจารณาคดีและจะได้สอดคล้องให้กระบวนการพิจารณาในศาลได้ดำเนินไปโดยเร็วตามสมควร

๘. กระทรวงเศรษฐกิจ

(๑) จะบำรุงอาชีพของพลเมืองโดยวิธีเช่น หาดตลาดสินค้าไทยภายนอกประเทศ และพยายามให้ใช้สินค้าไทยภายในประเทศ

(๒) จะปรับปรุงสินค้าสำคัญบางอย่างของประเทศ เช่น ข้าวและหาวิธีจัดการค่านั้นให้ได้ผลดียิ่งขึ้น

(๓) จะส่งเสริมการขนส่งทางบก ทางน้ำ ทางอากาศ ให้เป็นประโยชน์และสะดวกยิ่งขึ้น โดยเพิ่มสายรถไฟใหม่บางตอน ปรับปรุงค่าระวางรถไฟ เปิดท่าเรือที่สำคัญ และขยายสายการบินให้มากขึ้น

(๔) จะส่งเสริมอุตสาหกรรมท่องเที่ยว

(๕) จะบำรุงอุตสาหกรรมพื้นเมือง และจัดการควบคุมโรงงานอุตสาหกรรมในส่วนความปลอดภัย

(๖) จะขยายการสื่อสาร และการโทรศัพท์ทางไกลในประเทศ จัดตั้งสถานีวิทยุในเมืองที่สำคัญและขยายเครื่องกระจายเสียงทางวิทยุให้มีมากขึ้น

(๗) จะปลูกนิสัยยอมรับภัยแก่ประชาชน โดยวิธีส่งเสริมการคลังออมสินและวิธีอื่น ๆ ที่จะทำให้สำเร็จผลในเรื่องนี้

กิจการของประเทศชาติจะสำเร็จได้ตามนโยบายที่แถลงมาแล้วนี้ก็ต้องอาศัยการร่วมมือกันทุกฝ่าย รัฐบาลนี้จึงหวังใจว่าสภาผู้แทนราษฎรจะร่วมมือกับรัฐบาล โดยให้ความไว้วางใจตามมาตรา ๕๐ แห่งรัฐธรรมนูญเพื่อรัฐบาลคณะนี้จะได้นำเนินการบริหารตามนโยบายนี้ต่อไป

คณะรัฐมนตรี คณะที่ ๑๐
๗ มีนาคม ๒๔๘๕ - ๑ สิงหาคม ๒๔๘๗

จอมพล แปลก พิบูลสงคราม เป็นนายกรัฐมนตรี ประกาศพระบรมราชโองการ ลงวันที่ ๗ มีนาคม ๒๔๘๕ คณะผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ ประกอบด้วย พระองค์เจ้าอาทิตย์ทิพอาภา พลเอก เจ้าพระยาพิชเยนทรโยธิน (อุ้น อินทรโยธิน) และนายปรีดี พนมยงค์ ลงนามใน ประกาศ พระยามานวราชเสวี (ปลอด ณ สงขลา) ประธานสภาผู้แทนราษฎรเป็นผู้รับสนองพระบรมราชโองการและ ในวันที่ ๑๐ มีนาคม ๒๔๘๕ มีการแต่งตั้งคณะรัฐมนตรี ดังนี้

รายชื่อคณะรัฐมนตรี

๑. จอมพล แปลก พิบูลสงคราม เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม
๒. พลตรี พิชิต เกரியศักดิ์พิชิต เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงกลาโหม
๓. พลตรี ภา เพียรเลิศ บริภัณฑ์ยุทธกิจ เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง
๔. นาวาอากาศเอก เทียน เก่งระดมยิง เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงการคลัง
๕. จอมพล แปลก พิบูลสงคราม เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ
๖. นายวิจิตร วิจิตรวาทการ เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงการต่างประเทศ
๗. พลตรี จรูญ รัตนกุล เสรีเริงฤทธิ์ เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงเศรษฐกิจ
๘. หม่อมหลวง เดช สนิทวงศ์ เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงเศรษฐกิจ
๙. นายพันตรี ช่าง เขวงศักดิ์สงคราม เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุข
๑๐. พลเรือโท สิ้นธุ์ กมลนาวิน เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรราธิการ
๑๑. นายอุทัย แสงมณี เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงเกษตรราธิการ
๑๒. พันตรี ควง อภัยวงศ์ เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงคมนาคม
๑๓. พลโท มังกร พรหมโยธี เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย
๑๔. พลตำรวจตรี อุดล อุดลเดชจรัส เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงมหาดไทย
๑๕. นายไป - ระ สมาหาร เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงมหาดไทย
๑๖. นาวาเอก ถวัลย์ อ่างนาวาสวัสดิ์ เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม
๑๗. พันเอก ประยูร ภมรมนตรี เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ
๑๘. นาวาเอก หลวงศุภชลาศัย (บุง ศุภชลาศัย) เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงศึกษาธิการ
๑๙. นายเด็อน บุนนาค เป็นรัฐมนตรี
๒๐. นายทวี บุญยเกษตร เป็นรัฐมนตรี
๒๑. พลอากาศตรี บุญเจียม โกมลมิตร เป็นรัฐมนตรี
๒๒. พลอากาศตรี มุณี มหาสันทนะ เวชยันต์รังสฤษฏ์ เป็นรัฐมนตรี

๒๓. นายวนิช ปานะนนท์ เป็นรัฐมนตรี

๒๔. พลตรี สวัสดิ์ สวัสดิ์รณรงค์ เป็นรัฐมนตรี

ประกาศเมื่อวันที่ ๑๐ มีนาคม ๒๔๘๕

คณะรัฐมนตรีแถลงนโยบายต่อสภาผู้แทนราษฎรเมื่อวันที่ ๑๖ มีนาคม ๒๔๘๕ และได้รับความไว้วางใจในวันเดียวกัน

คำแถลงนโยบายของคณะรัฐมนตรีคณะนี้ ปรากฏในหนังสือราชกิจจานุเบกษา

พ.ศ. ๒๔๘๕ เล่ม ๕๙ ตอน ๑๘ หน้า ๕๑๘

คณะรัฐมนตรีชุดนี้ได้มีการเปลี่ยนแปลง คือ

๑. พระยามโหตรวรรย (กาย สมบัติศิริ) เป็นรัฐมนตรี เมื่อวันที่ ๒๐ มีนาคม ๒๔๘๕

๒. เนื่องจากได้ประกาศใช้พระราชกำหนดแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติปรับปรุงกระทรวงทบวงกรม จึงปรับปรุงรัฐมนตรี ดังต่อไปนี้

พลอากาศตรี มูณี มหาสันทนะ เวชยันต์รังสฤษฏ์ เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงอุตสาหกรรม

พลตรี จรุง เสรีเรืองฤทธิ์ เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงพาณิชย์

หม่อมหลวงเดช สนิทวงศ์ เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงพาณิชย์

นาวาเอก หลวงศุภชลาศัย (บุง ศุภชลาศัย) เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงคมนาคม และ

ให้พ้นจากตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ ตั้งแต่วันที่ ๕ พฤษภาคม ๒๔๘๕

๓. นายวิจิตร วิจิตรวาทการ รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงการต่างประเทศ เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ แทน จอมพล แปลก พิบูลสงคราม ตั้งแต่วันที่ ๑๙ มิถุนายน ๒๔๘๕

๔. พันตรี ควง อภัยวงศ์ พ้นจากตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงพาณิชย์ และแต่งตั้งให้เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงพาณิชย์

พลโท จรุง รัตนกุล เสรีเรืองฤทธิ์ พ้นจากตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงคมนาคม และแต่งตั้ง

ให้เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงคมนาคม ตั้งแต่วันที่ ๘ กันยายน ๒๔๘๕

๕. พันเอก อุดมโยธา รัตนาวดี เป็นรัฐมนตรี เมื่อวันที่ ๒๔ ตุลาคม ๒๔๘๕

๖. พันตรี ควง อภัยวงศ์ ลาออกจากตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงพาณิชย์

ตั้งแต่วันที่ ๑๗ กุมภาพันธ์ ๒๔๘๖

๗. หม่อมหลวงเดช สนิทวงศ์ รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงพาณิชย์ เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงพาณิชย์ ตั้งแต่วันที่ ๓ มีนาคม ๒๔๘๖

๘. พันตรี หม่อมหลวงกรี เดชาดิวงค์ เป็นรัฐมนตรี เมื่อวันที่ ๓๐ มีนาคม ๒๔๘๖

๙. พลอากาศตรี เจียม อธิกเวทเดช โกมลมิศร์ ได้ขอกราบถวายบังคมลาออกจากตำแหน่งรัฐมนตรี ตั้งแต่วันที่ ๑๔ เมษายน ๒๔๘๖

๑๐. พันตรี หม่อมหลวงกรี เดชาติวงศ์ เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงอุตสาหกรรม ตั้งแต่วันที่ ๑ กันยายน ๒๔๙๖
๑๑. นายพลตำรวจโท อุดล อุดลเดชจรัส รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงมหาดไทย เป็นรองนายกรัฐมนตรีอีกตำแหน่งหนึ่ง เมื่อวันที่ ๑๔ กันยายน ๒๕๙๖
๑๒. นายเดือน บุนนาค เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงศึกษาธิการ พลอากาศตรี กาพย์ เทวฤทธิพันธุ์ ทัดตานนท์ เป็นรัฐมนตรี เมื่อวันที่ ๒๑ กันยายน ๒๔๙๖
๑๓. นายวิจิตร วิจิตรวาทการ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ ได้กราบถวายบังคม ลาออกจากตำแหน่ง เนื่องจากได้รับแต่งตั้งเป็นเอกอัครราชทูตไทยประจำประเทศญี่ปุ่น ตั้งแต่วันที่ ๑๘ ตุลาคม ๒๔๙๖
๑๔. นาวาอากาศเอก กาจ เก่งระดมยิง รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงการคลัง ลาออกจากตำแหน่ง เมื่อวันที่ ๒๐ ตุลาคม ๒๔๙๖
๑๕. นายดิเรก ชัยนาม เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ นายกอ มไหสวรรย์ สมบัติศิริ รัฐมนตรีสั่งราชการแทนรัฐมนตรีว่าการกระทรวงพาณิชย์ เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงพาณิชย์ พลตรี ไชย ประทีปเสน เลขานุการคณะรัฐมนตรี เป็นรัฐมนตรีเมื่อวันที่ ๒๐ ตุลาคม ๒๔๙๖
๑๖. นายวนิช ปานะนนท์ รัฐมนตรีสั่งราชการแทนรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง และรัฐมนตรีสั่งราชการแทนรัฐมนตรีว่าการกระทรวงพาณิชย์ เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงการคลัง เมื่อวันที่ ๓๐ ตุลาคม ๒๔๙๖
๑๗. พลโท พิชิต เกรียงศักดิ์พิชิต รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงกลาโหม เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม พลโท สวัสดิ์ สวัสดิ์ธรรณงค์ รัฐมนตรี เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงกลาโหม เมื่อวันที่ ๑๕ พฤศจิกายน ๒๔๙๖
๑๘. นายอุทัย แสงมณี พ้นจากตำแหน่งรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ และแต่งตั้งให้เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงมหาดไทย แต่งตั้ง นาวาเอก สวรรณ์ สุวรรณชีพ เป็นรัฐมนตรี เมื่อวันที่ ๒๖ ธันวาคม ๒๔๙๖
๑๙. นายวนิช ปานะนนท์ รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงการคลัง ได้กราบถวายบังคมลาออกจากตำแหน่ง ตั้งแต่วันที่ ๑ กุมภาพันธ์ ๒๔๙๗
๒๐. พันเอก ชวง เสงวศักดิ์สงคราม รัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุข ในขณะที่ประจำอยู่ จังหวัดเพชรบูรณ์ เป็นรองนายกรัฐมนตรีอีกตำแหน่งหนึ่ง มีอำนาจหน้าที่บริหารราชการทั้งคืนที่จังหวัดเพชรบูรณ์ แทนนายกรัฐมนตรี เมื่อวันที่ ๖ กุมภาพันธ์ ๒๔๙๗
๒๑. พันตรี หม่อมหลวงกรี เดชาติวงศ์ รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงอุตสาหกรรม ได้กราบถวาย

บังคมลาออกจากตำแหน่ง เพื่อดำเนินกิจการของบริษัท ส่งเสริมอุตสาหกรรมไทย จำกัด
ตั้งแต่วันที่ ๒๗ มีนาคม ๒๕๔๗

หมายเหตุ คณะรัฐมนตรีคณะนี้ได้สิ้นสุดลง เพราะเหตุที่ที่ประชุมสภาผู้แทนราษฎร
ลงมติไม่อนุมัติร่างพระราชบัญญัติ อนุมัติพระราชกำหนดระเบียบบริหารราชการบริหารนครบาล
เพชรบูรณ์ พุทธศักราช ๒๕๔๗ และร่างพระราชบัญญัติอนุมัติพระราชกำหนดจัดสร้างพุทธบุรี
มณฑล พุทธศักราช ๒๕๔๗ นายกรัฐมนตรีและคณะจึงกราบถวายบังคมลาออกจากตำแหน่ง
เมื่อวันที่ ๒๕ กรกฎาคม ๒๕๔๗ ประกาศเมื่อวันที่ ๑ สิงหาคม ๒๕๔๗

คำแถลงนโยบาย
ของ
คณะรัฐมนตรี คณะที่ ๑๐
จอมพลแปลก พิบูลสงคราม นายกรัฐมนตรี
แถลงต่อสภาผู้แทนราษฎร
เมื่อวันจันทร์ที่ ๑๖ มีนาคม ๒๔๘๕

คำแถลงนโยบายของรัฐบาล*

ท่านประธานสภาและท่านสมาชิกทั้งหลาย การที่ข้าพเจ้าและคณะรัฐบาลชุดก่อนได้กราบถวายบังคมลาออกโดยปัจจุบันทันด่วน เมื่อวันที่ ๖ เดือนนี้ และไม่ปรากฏชัดแจ้งว่ามีเหตุการณ์อันใดนั้น อาจเป็นที่สงสัยวิตกกังวลของประชาชนทั่วไปโดยเฉพาะอย่างยิ่งในบรรดาผู้แทนราษฎร อันที่จริงไม่ใช่หน้าที่ของรัฐบาลใหม่ที่จะแถลงเรื่องความเป็นไปในรัฐบาลเก่าแต่โดยเหตุที่ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ข้าพเจ้ากลับมารับตำแหน่งนายกรัฐมนตรีอีกและให้รัฐมนตรีส่วนมากในคณะเก่าได้กลับมาบริหารราชการแผ่นดินข้าพเจ้าจึงขอถือโอกาสแถลงให้ทราบถึงเหตุผลที่ลาออกและตั้งใหม่ไว้ในที่นี้ด้วย

คณะรัฐบาลเก่าซึ่งมีข้าพเจ้าเป็นนายกรัฐมนตรี ได้แถลงนโยบายต่อสภานี้และได้รับความไว้วางใจจากสภาเมื่อวันที่ ๒๖ ธันวาคม ๒๔๘๑ ซึ่งเมื่อนับถึงบัดนี้ก็จะเป็นเวลา ๓ ปีเศษ เวลานั้นโลกยังอยู่ในความสงบ มหาสงครามในยุโรปยังมิได้เกิดขึ้น นโยบายของคณะรัฐบาลที่แถลงไว้ก็ตั้งความมุ่งหมายส่วนสำคัญไปในทางสร้างชาติ โครงการต่าง ๆ ได้วางไว้สำหรับพยายามสันติ แต่ในระยะเวลา ๓ ปีที่ได้รับภาระบริหารราชการแผ่นดิน มาความเป็นไปของโลกได้ผันผวนแปรปรวนแรงขึ้นโดยลำดับ ในวันที่ ๑ กันยายน ๒๔๘๒ มหาสงครามได้อุบัติขึ้นในยุโรป และเป็นสงครามที่ยืดยาวมาจนกระทั่งบัดนี้ ในวันที่ ๒๘ พฤศจิกายน ๒๔๘๓ ประเทศไทยต้องจับอาวุธเข้าทำการสู้รบ ซึ่งเป็นเคราะห์ดีที่กลับสงบได้ในวันที่ ๒๘ มกราคม ๒๔๘๔ ครั้นต่อมาถึงวันที่ ๘ ธันวาคม ปีเดียวกัน ก็ได้เกิดสงครามอันใหญ่หลวงขึ้นในทวีปเอเชีย ประเทศไทยได้เข้าร่วมมือกับญี่ปุ่น และต่อมาในวันที่ ๒๕ มกราคม คกนี้ไทยได้ประกาศสงครามกับบริเตนใหญ่และสหรัฐอเมริกา เมื่อเหตุการณ์ได้ผันผวนมาอย่างรุนแรงถึงเพียงนี้ก็ย่อมจะเป็นที่ประจักษ์แก่สภานี้ว่าโครงการต่าง ๆ ที่จัดตั้งไว้สำหรับในยามสงบนั้นไม่สามารถจะใช้ต่อไปได้ และนโยบายที่แถลงไว้ตั้งแต่วันที่ ๒๖ ธันวาคม ๒๔๘๑ นั้นก็ย่อมจะพ้นสมัยคณะรัฐบาลชุดก่อนได้รู้สึกว่าจะไม่สามารถจะบริหารราชการแผ่นดินไปตามรูปการและนโยบายเก่านั้นได้ จึงได้กราบถวายบังคมลาออกทั้งคณะเมื่อวันที่ ๖ เดือนนี้

บัดนี้ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ข้าพเจ้ากลับเข้ารับตำแหน่งนายกรัฐมนตรีและควบคุมตั้งคณะรัฐบาลขึ้นใหม่ ข้าพเจ้าจึงขอแถลงนโยบายต่อสภาให้ทราบถึงแนวทางที่รัฐบาลนี้จะดำเนินต่อไป สภานี้คงทราบตระหนักดีแล้วว่าการบริหารราชการแผ่นดินในยามสงครามนั้นจะใช้วิธีการอย่างเดียวกับในยามสันติหาได้ไม่ ข้อสำคัญในเบื้องต้นที่จะต้องแสดงออกให้แน่ชัดก็คือว่าในสถานการณ์เช่นนี้ รัฐบาลจำต้องเรียกร้องให้ทุก ๆ คนเสียสละ และความเสียสละที่จะเรียกร้องนี้ ก็จะต้องมีปริมาณมากกว่าในยามสงบ แต่อย่างไรก็ดีรัฐบาลนี้ขอรับรองให้คำมั่นว่าจะไม่ขอร้องให้เสียสละอย่างหนึ่งอย่างใดเกินไปกว่าความจำเป็นที่จะต้องรักษาความปลอดภัยและความเป็นอยู่ด้วยดีของชาติ

รัฐบาลมีความตั้งใจแน่วแน่ จะปฏิบัติงานทุกอย่างด้วยความเข้มแข็ง ข้าราชการทุกคนจะต้องได้รับความกวดขันให้อยู่ในวินัยอย่างเคร่งครัด และให้ปฏิบัติงานให้ก้าวหน้าเป็นประโยชน์แก่ประเทศชาติจะได้มีการตรวจสอบตราสอดส่องความซื่อสัตย์สุจริตทั้งในทางการเงิน และในการอื่น ๆ จะได้ดำเนินการให้มีกฎหมาย กฎข้อบังคับ และระเบียบแบบแผนให้เหมาะสมกับสถานการณ์ จะได้เผยแพร่กิจการของรัฐบาลให้ราษฎรทราบโดยละเอียดที่สุดที่จะทำได้ เพื่อให้รัฐบาลกับราษฎรมีการติดต่อกันได้อย่างใกล้ชิด

โดยเหตุที่ประเทศไทยอยู่ในสถานะสงคราม กำลังทหารย่อมเป็นสำคัญที่จะต้องเพิ่มพูนสมรรถภาพยิ่งขึ้นเพื่อให้ได้ชัยชนะเป็นผลสำเร็จและยอมทราบกันอยู่แล้วว่าสงครามนั้นไม่สามารถทำได้แต่เพียงด้วยกำลังคนและกำลังอาวุธเท่านั้น ยังต้องอาศัยกำลังเงินเป็นปัจจัยอันสำคัญ ค่าใช้จ่ายย่อมจะต้องมีเพิ่มพูนมากขึ้น รายได้อันเกิดจากสินค้าและอุตสาหกรรมจะลดน้อยลงไป ซึ่งเป็นธรรมดาในทุก ๆ ประเทศที่อยู่ในสถานะสงคราม สิ่งที่รัฐบาลจะสนใจอย่างดีที่สุดก็คือความมั่นคงในการคลังของประเทศและในเวลาเดียวกันก็จะหาวิถีทางให้การเงินหมุนเวียนให้ราษฎรได้รับความสะดวกในการซื้อขายอย่างดีที่สุดที่จะพึงทำได้

ข้าพเจ้าทราบดีว่าในสถานการณ์เช่นนี้ ทุก ๆ คนคงมีความวิตกกังวลถึงอนาคตของชาติ ข้าพเจ้าจึงขอแถลงไว้ในที่นี้ว่า สำหรับราษฎรโดยทั่วไปนั้นไม่เพียงต้องวิตกอย่างไร การเข้าสงครามและการร่วมมือกับญี่ปุ่นในครั้งนี้ ก็ได้ยึดมั่นในหลักการที่เคารพเอกราชและอธิปไตยของกันและกัน รัฐบาลนี้จะพยายามเต็มความสามารถที่จะรักษาลัทธิการอันนี้ไว้เสมอ และก็จะพยายามทำทุก ๆ ทางที่จะร่วมมือกับพันธมิตรของไทยจนกว่าจะได้ชัยชนะ ส่วนการติดต่อกับนานาประเทศซึ่งมิได้เป็นศัตรูนั้นก็ยิ่งพยายามทำไปด้วยดีเพื่อให้ประเทศไทยอยู่ในฐานะเทียบเท่าเทียมไต่กับนานาชาติเสรีอยู่เสมอ แต่ก็ยอมทราบกันอยู่แล้วว่าสิ่งที่เราสามารถยกตนขึ้นเทียบเท่าเทียมไต่กับนานาชาตินั้น จำจะต้องบำรุงให้ราษฎรของเรามีมาตรฐานการกินอยู่การครองชีพดียิ่งขึ้นให้สมกับที่เราเป็นอารยชนชาติที่เจริญ

ฉะนั้นรัฐบาลจึงจะสนใจในการบำรุงเศรษฐกิจเพื่อให้รัฐบาลและราษฎรได้มีฐานะทาง

เศรษฐกิจดีขึ้น นอกจากการครองชีพแล้ว รัฐบาลก็จะสนใจในการบำรุงรักษาอนามัยของราษฎร เพื่อให้ราษฎรมีอายุยืน กำลังแข็งแรงปราบโรคภัยต่าง ๆ สถานี้คงจะให้เห็นความสนใจในเรื่องนี้ มาตั้งแต่ครั้งรัฐบาลเก่า ถึงกับได้จัดตั้งกระทรวงการสาธารณสุข ขึ้นเป็นกระทรวงหนึ่ง ที่ประเทศเราเป็นประเทศกสิกรรมซึ่งเป็นที่แน่ใจว่าถึงอย่างไรความอดอยากคงจะไม่มีมาแต่ถึง กระนั้นก็ต้องส่งเสริมให้ราษฎรประกอบอาชีพกสิกรรมให้ยิ่งขึ้น และหาทางให้ราษฎรได้รับผล จากงานกสิกรรมให้ดีที่สุดที่จะทำได้การส่งผลิตผลแห่งกสิกรรมออกนอกประเทศ ซึ่งได้รับความ กระทบกระเทือนเพราะการสงครามนั้น ก็จะได้พยายามทำให้กลับคืนดีขึ้นเพื่อให้เกิดผลแก่ราษฎร ในเรื่องนี้รัฐบาลจะสนใจยิ่งในเรื่องการคมนาคมเพราะการคมนาคมเป็นเส้นโลหิตของประเทศชาติ ซึ่งรัฐบาลจะกอบกู้และบำรุงทั้งในทางบก ทางน้ำ และทางอากาศ ตลอดถึงการถนน การรถไฟและ การเดินเรือทะเลเพื่อให้เป็นประโยชน์แก่เศรษฐกิจและการสัญจรไปมาของมหาชนอย่างดีที่สุดที่จะ ทำได้ถึงแม้ราษฎรจะถูกเรียกร้องให้เสียสละเพื่อช่วยประเทศชาติในยามสงครามดังกล่าวมาข้างต้น แล้วก็ดี รัฐบาลก็จะไม่ปล่อยปละละเลยในการที่จะปกครองให้ราษฎรได้รับความร่มเย็นเป็นสุข ตามที่จะพึงทำได้ในสภาพการเช่นนี้รัฐบาลจะปกครองราษฎรอย่างญาติพี่น้องและพยายามเพิ่มพูน ความวัฒนาถาวรให้ทุกวิถีทางการปราบปรามโจรผู้ร้ายจะได้กระทำด้วยความเข้มงวดกวดขันยิ่งขึ้น และถึงแม้ยามนี้เป็นเวลาให้ภักดิ์การศึกษารัฐบาลก็จะรักษาไว้ซึ่งเอกราชในการศาลและรักษาฐานะ ของผู้พิพากษาตามควรแก่อิสระที่มีในการพิจารณาพิพากษาคดี และบ้านเมืองจะอยู่ในสถานการณ์ ใดก็ตามรัฐบาลจะไม่ละเลยในการบำรุงการศึกษาของชาติให้ขึ้นสู่ระดับอันดียิ่งขึ้นไปเพื่อให้เทียบ ทันอารยประเทศให้เร็วที่สุด โดยอาศัยการปรับปรุงหลักสูตรตำราเรียนการยกย่องฐานะของครู ให้สมกับที่จะเป็นผู้สั่งสอนอบรมกุลบุตรกุลธิดาของชาติ ทั้งจะพยายามจัดการศึกษาให้มีระดับ เดียวกันทั่วราชอาณาจักรด้วย ตามที่กล่าวมาข้างต้นนั้นเป็นข้อความย่อ ๆ โดยทั่วไป ต่อไปนี้จะได้ แดงนโยบายของแต่ละกระทรวงเพื่อให้สถานีทราบ

๑. กระทรวงกลาโหม

โดยเหตุที่ประเทศนี้อยู่ในสถานะสงคราม รัฐบาลจะบำรุงกองทัพบก กองทัพเรือ และกองทัพอากาศให้มีความเข้มแข็งยิ่งขึ้น ทั้งในคุณภาพและปริมาณเพื่อดำเนินการร่วมกับ พันธมิตรของไทยให้บรรลุถึงชัยชนะ และในการนี้จะได้แสวงหาทางชักชวนให้ราษฎรทั่วไปบำรุง การทหารให้ยิ่งขึ้น

๒. กระทรวงการคลัง

โดยเหตุที่การเงินเป็นปัจจัยอันสำคัญในการดำเนินสงครามไปสู่ชัยชนะ รัฐบาลจึงจะจัด ระเบียบการคลังให้เข้ารูปเหมาะสมควรกับในยามสงครามโดยวิธีการดังต่อไปนี้

๑. จัดควบคุมเครดิตให้เหมาะสมกับความต้องการของประเทศเพื่อความมั่นคงแห่งเงินตรา
๒. จะพยายามรักษาความมั่นคงแห่งเงินตราตามกฎหมายให้เหมาะสมกับสถานการณ์

๓. จะพยายามแก้ไขให้ประชาชนได้รับความสะดวกในการเสียภาษีอากรยิ่งขึ้น

๔. จะจัดการป้องกันมิให้การหมุนเวียนของการเงินต้องขัดข้อง หยุดชะงักเพราะสภาพ

สงคราม

๓. กระทรวงการต่างประเทศ

เมื่อสงครามมหาเอเชียบูรพาออกได้อุบัติขึ้น ประเทศไทยซึ่งมีมิตรสัมพันธ์กับญี่ปุ่นอย่างสนิทสนมยิ่งอยู่แล้วนั้นได้พิจารณาเห็นว่าการสถาปนาระเบียบใหม่ในเอเชียบูรพาออกเป็นทางที่จะประสิทธิ์ความไพบูรณ์ในวงเขตนี้ และเป็นเงื่อนไขอันจำเป็นที่จะยังสันติภาพแห่งโลกให้คืนดีและมั่นคงแข็งแรงจึงได้ตกลงทำติกาสัญญาพันธไมตรีกับญี่ปุ่นซึ่งมีข้อความสำคัญว่า ต่างฝ่ายต่างเคารพเอกราชและอธิปไตยแห่งกันและกันและในกรณีที่มีฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งอยู่ในการขัดกันทางอาวุธกับประเทศภายนอกอีกฝ่ายหนึ่งจะเข้าเป็นพันธมิตรทันทีและจะให้ความช่วยเหลือด้วยบรรดาปัจจัยในทางการเมือง การเศรษฐกิจและการทหาร

การที่ประเทศไทยเข้าร่วมมือกับญี่ปุ่นตามกติกาสัญญาที่กล่าวข้างต้นนั้น ย่อมจะช่วยให้สงครามในบูรพทิศสำเร็จเสร็จสิ้นลงโดยง่าย และจะนำสันติสุขมาสู่ชาวเอเชียบูรพาโดยรวดเร็ว ฉะนั้นรัฐบาลนี้จะดำเนินการให้สำเร็จตามผลกติกาสัญญานั้น เพื่อให้สมกับฐานะที่ประเทศไทยเป็นประเทศเอกราชร่วมมือกับประเทศญี่ปุ่นในมหาเอเชียบูรพาและเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์อันสูงคือ สันติสุขของชาวบูรพทิศดังกล่าวแล้ว

รัฐบาลจะจำเริญมิตรภาพกับอักษะประเทศ ซึ่งร่วมอุดมคติกันอยู่นั้น ให้แน่นแฟ้นยิ่งขึ้น จะส่งเสริมสัมพันธ์ไมตรีกับบรรดามิตรประเทศให้สนิทสนมมากขึ้นด้วย และจะดำเนินการทุกวิถีทางเพื่อมิให้ประชาชนต้องวิตกเรื่องเอกราชและอธิปไตยของชาติ

๔. กระทรวงการเศรษฐกิจ

ในการบำรุงเศรษฐกิจของประเทศนั้น รัฐบาลจะได้ร่วมมือกับประชาชนในฐานะเป็นผู้นำกิจการใดอันเป็นสิ่งสำคัญสำหรับชาติ รัฐบาลจะเป็นผู้นำทำหรือเข้าร่วมมือกับเอกชน แต่การใดที่เห็นควรจะได้ปล่อยให้บริษัทหรือเอกชนดำเนินการต่อไป

เพื่อให้ได้ผลในทางเศรษฐกิจของชาติ กระทรวงการเศรษฐกิจจะได้ดำเนินการดังต่อไปนี้

๑. จะแก้ไขการค้าอันถูกกระทบกระเทือนจากสงครามให้สู่สภาพดีขึ้น โดยวิธีหาตลาดสินค้าไทยภายนอกประเทศ และส่งเสริมคุณภาพและปริมาณสินค้าภายในประเทศให้ดีขึ้นเป็นลำดับ

๒. จะจัดหาเครื่องอุปโภคและบริโภคที่จำเป็นในการครองชีพให้เพียงพอแก่ความต้องการของประชาชน

๓. จะดำเนินการควบคุมเครื่องอุปโภคและบริโภคที่จำเป็นแก่การครองชีพ หาทางป้องกันแก้ไขความเดือดร้อนของประชาชน ซึ่งอาจจะมีขึ้นโดยเนื่องจากเครื่องอุปโภคและบริโภคขาดแคลน

๔. จะส่งเสริมอบรมคนไทยให้เกิดความรู้ความชำนาญในการอุตสาหกรรมเหมืองแร่

๕. จะสำรวจในทางธรณีวิทยา เพื่อค้นหาโคกทรัพย์ใต้ดินสำหรับใช้ในการอุตสาหกรรม

๖. จะบำรุงอุตสาหกรรมภายในครอบครัว และส่งเสริมอุตสาหกรรมหรือจัดสร้างโรงงาน บางอย่างที่เป็นจำเป็นสำหรับการดำรงชีพของประชาชนขึ้น เพื่อทำวัตถุดิบภายในให้เป็นสินค้าสำเร็จรูป โดยจะจัดตั้งเป็นองค์การสำหรับดำเนินการ

๕. กระทรวงการสาธารณสุข

นโยบายของกระทรวงการสาธารณสุขนั้น มุ่งผลสำคัญในทางเพิ่มพูนประชากรของชาติ ไม่แต่เฉพาะในทางปริมาณ แต่จะสนใจในทางคุณภาพและวัฒนธรรมด้วย

เพื่อให้ได้ผลดังกล่าว กระทรวงการสาธารณสุขจะได้ดำเนินการดังต่อไปนี้

๑. จะจัดการป้องกันและกำจัดโรคสำคัญซึ่งเป็นเหตุให้ประชากรตายมาก และหาวิธีทางส่งเสริมให้เด็กเกิดมามีอนามัยดี ไม่ตายเสียแต่อายุยังเยาว์

๒. จะปรับปรุงการสุขภาพิบาลชนบทและในเขตเทศบาลให้มีสภาพดีขึ้น กับจะเร่งเผยแพร่ การสุขศึกษาแก่ประชาชนยิ่งขึ้น

๓. จะจัดให้มีสถานพยาบาลสำหรับบำบัดโรคแก่ประชากรให้มากแห่งขึ้น เช่น การเพิ่มสุขา สาลาโรงพยาบาลบำบัดโรคทั่วไปและบำบัดโรคเฉพาะ เช่น โรคไข้จับสั่น กามโรค วัณโรค และ โรคเรื้อน เป็นต้น

๔. จะจัดขยายการรับนักศึกษาในทางแพทยศาสตร์ ทันตแพทยศาสตร์ เภสัชกรรมศาสตร์ และสัตวแพทยศาสตร์ให้มีจำนวนผู้สำเร็จการศึกษาตามมาตรฐานสากลให้มากขึ้น จะจัดการอบรม บรรดานายแพทย์และเภสัชกรที่สำเร็จการศึกษาไปแล้วให้มีความรู้เพิ่มพูนยิ่งขึ้นด้วย

๕. จะจัดการอบรมเจ้าหน้าที่ให้มีความรู้ในทางวิชาการ และปฏิบัติการเพื่อช่วยเหลือนาย แพทย์ในทางธุรการทั่วไป

๖. จะจัดให้มีการตรวจค้นหาความรู้ในเรื่องสรรพคุณยาสมุนไพร และยาอื่น ๆ ภายใน ประเทศเพื่อนำมาดัดแปลงเป็นยาแผนปัจจุบัน และขยายกิจการทำยาให้มากชนิดและมีปริมาณ มากขึ้นนอกจากนี้ จะจัดทำวัคซีน และเซรุ่มป้องกันและบำบัดโรคต่าง ๆ ให้มีมากชนิด และมี ปริมาณพอความต้องการภายในประเทศ

๗. จะส่งเสริมให้ประชาชนมีวัฒนธรรม และมีการครองชีพเหมาะสมกับความเป็นอยู่ตาม ท้องถิ่นภูมิฬานานั้น ๆ กับจะจัดการสงเคราะห์ผู้ไร้อาชีพให้มีงานทำ ตลอดจนอุปการะคนทุพพล ภาพ คนชรา และเด็กไร้ที่พึ่งด้วย

๖. กระทรวงเกษตรธิการ

นโยบายกระทรวงเกษตรธิการ มีหลักสำคัญที่จะต้องบำรุงกสิกรรมให้ได้ผลเพิ่มพูนยิ่งขึ้น โดยรวดเร็วเพื่อให้พืชผลพอใช้ในประเทสในยามสงครามและเพื่อให้สามารถส่งพืชผลออกขายนอก ประเทศอย่างดีที่สุดที่จะทำได้

เพื่อการนี้ กระทรวงเกษตรราธิการจะได้ดำเนินการดังต่อไปนี้

๑. จะบำรุงพืชพื้นเมืองตลอดถึงสัตว์ให้มีคุณภาพและปริมาณเป็นสินค้าสำคัญยิ่งขึ้น
๒. จะบำรุงหนองและบึงให้เป็นที่เพาะและแพร่พันธุ์ปลา และส่งเสริมการประมงทางทะเล
๓. จะทำงานก่อสร้างทางชลประทานที่ค้างอยู่ให้แล้วเสร็จ และจัดวางโครงการต่อไป ในภาคใดยังไม่สามารถจัดวางโครงการใหญ่ได้ ก็จัดวางโครงการย่อยตามลำดับความจำเป็น
๔. จะบำรุงรักษาป่าและดำเนินการเรื่องสินค้าไม้ให้เป็นผลดียิ่งขึ้นทั้งในคุณภาพและปริมาณ
๕. จะขยายการสหกรณ์กุยืม และจัดตั้งสหกรณ์รูปอื่นสุดแต่ความจำเป็นก่อนหลัง

๗. กระทรวงคมนาคม

โดยเหตุที่การคมนาคมเป็นอุปกรณ์สำคัญในการดำเนินสงคราม และการบำรุงเศรษฐกิจของประเทศ กระทรวงคมนาคมจะได้ปฏิบัติการเพื่อให้ได้ผลในทางที่จะเป็นประโยชน์แก่สงคราม และความจำเป็นทางเศรษฐกิจดังต่อไปนี้

๑. จะส่งเสริมการคมนาคมทางบก ทางน้ำ และทางอากาศให้ดียิ่งขึ้น
๒. การสื่อสารทางไปรษณีย์ โทรเลข โทรศัพท์ และวิทยุ ก็จะมีการปรับปรุงให้ดียิ่งขึ้นโดยลำดับ
๓. ความไม่สะดวกบางประการในทางคมนาคม และในทางสื่อสารอันเป็นผลเนื่องมาจากสงครามนั้นจะจัดการแก้ไขโดยเร็วที่ตามกำลังทรัพย์และกำลังคนที่จะทำได้
๔. จะขยายการออมสินให้ครบรูป

๘. กระทรวงมหาดไทย

ความมุ่งหมายสำคัญในกิจการอันเป็นหน้าที่ของกระทรวงมหาดไทย ก็คือ การปกครองราษฎรให้มีความปลอดภัยและผาสุก และอบรมสั่งสอนให้มีความเจริญด้วยวัฒนธรรม ศีลธรรม ตลอดถึงการชี้แจงแนะนำในการประกอบอาชีพให้ได้ผลเป็นที่พึงตนเองได้

เพื่อให้ได้ผลดังกล่าวข้างต้นนี้ กระทรวงมหาดไทยจะได้ดำเนินการดังต่อไปนี้

๑. การตำรวจ จะให้ความอารักขาและความปลอดภัยแก่ประชาชนในเรื่องโจรผู้ร้ายและการละเมิดอันเป็นอาญาอื่น ๆ โดยจัดการป้องกันและปราบปรามอย่างกวัดขันโดยที่ฝ่ายตำรวจเข้ารับหน้าที่การสอบสวนคดีจากเจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครองมาจัดการดำเนินการทางตำรวจและปรับปรุงกฎหมายในเรื่องนี้แล้วรัฐบาลนี้จึงจะเพิ่มจำนวน และปรับปรุงสมรรถภาพของตำรวจให้เข้มแข็งยิ่งขึ้นเพื่อความสันติสุขของประชาชนทั่วไปในราชอาณาจักร
๒. การมหาดไทยจะปรับปรุงสมรรถภาพเจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครองให้เข้มแข็งยิ่งขึ้นเพื่อให้มีความสมรรถภาพหนักไปในทางอบรมสั่งสอน และช่วยเหลือราษฎรให้ตั้งหน้าประกอบอาชีพเป็นหลักฐานซึ่งจะยังผลสมบูรณ์ให้แก่ครอบครัว และประเทศชาติในยามคับขันเช่นนี้ กับจะชักจูงแนะนำให้ราษฎรรู้จักตั้งตนอยู่ในศีลธรรมอันดีและเจริญด้วยวัฒนธรรม อันจะเป็นทางนำให้ตั้งตนไว้โดยชอบทั้งปรับปรุงการปกครองในส่วนท้องถิ่นให้มีความวัฒนาและเหมาะสมแก่กาลสมัยยิ่งขึ้น

๓. การสาธารณูปโภค เพื่อประโยชน์แก่ความสะดวกปลอดภัย และความสวยงามแก่บ้านเมืองจะได้ดำเนินการเร่งรัดในเรื่องน้ำประปาและไฟฟ้าให้มีขึ้นโดยทั่วไป และดำเนินการเรื่องจัดระเบียบผังเมือง โดยวิธีให้เจ้าหน้าที่ผู้ทรงคุณวุฒิออกแบบแผนผังเมืองและแนะนำช่วยเหลือแก่ที่ชุมชนและเทศบาล เพื่อให้สำเร็จลุล่วงตามความมุ่งหมายนี้

๔. การที่ดิน จะควบคุมที่ดินรกร้างว่างเปล่าอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินให้เป็นไปในทางที่จะบังเกิดผลอันดี โดยร่วมมือกับกระทรวงทบวงกรมเจ้าหน้าที่อื่นเพื่อให้ได้มีการจัดประเภทที่ดินเพื่อเป็นผลอันดีในทางเศรษฐกิจ มีการป่าไม้ แร่ เกษตร เป็นต้น จะช่วยบุคคลที่ตั้งใจประกอบอาชีพตามอิสระให้ได้รับความสะดวกในการจับจองที่ดินรกร้างว่างเปล่าส่วนที่ดินที่ตกเป็นกรรมสิทธิ์หรือมีสิทธิครอบครองได้รับหนังสือสำคัญแสดงกรรมสิทธิ์หรือสิทธิครอบครองเป็นหลักฐานไว้ในมือ กับจะปรับปรุงกฎหมายและระเบียบปฏิบัติใหม่ให้เหมาะสมกับกาลสมัย

๕. การราชทัณฑ์ จะอบรมกล่อมเกลาดัดนิสัยอาชญากรให้มีศีลธรรม ปลุกฝังให้มีความซาบซึ้งในหลักธรรมของธรรมจรรยา เพื่อเป็นผลให้ละชั่วประพฤติดีเป็นพลเมืองดีต่อไปและสั่งสอนให้รู้จักและรักการประกอบอาชีพทางสัมมาอาชีพะ กับทั้งจะทวีการจัดตั้งทัณฑ์ขังให้มีปริมาณเพิ่มขึ้นสำหรับผู้ต้องขังที่ประพฤติดี

๙. กระทรวงยุติธรรม

ถึงแม้จะเป็นยามสงคราม และมีการประกาศกฎอัยการศึกทั่วราชอาณาจักรแล้วก็ตาม นโยบายของกระทรวงยุติธรรมก็ยังยึดมั่นในหลักสำคัญดังต่อไปนี้

๑. จะรักษาไว้ซึ่งทางเอกราชในทางศาล

๒. จะรักษาและส่งเสริมฐานะของผู้พิพากษาตามควรแก่อิสระที่มีในการพิจารณาพิพากษาอรรถคดี

๓. จะสอดส่องให้กระบวนการพิจารณาในศาลดำเนินไปโดยรวดเร็วเพื่อประโยชน์ของราษฎร

๑๐. กระทรวงศึกษาธิการ

นโยบายของกระทรวงศึกษาธิการมีจุดประสงค์ที่จะอบรมพลเมืองของชาติให้มีคุณลักษณะเหมาะสมกับความต้องการของชาติในปัจจุบัน และให้ก้าวหน้าทันความเจริญของบ้านเมืองในอนาคต กระทรวงศึกษาธิการจะได้ดำเนินการดังต่อไปนี้

๑. สามัญศึกษา โดยทั่วไปจะเร่งรัดส่งเสริมคุณภาพ สมรรถภาพ และผลงฐานะของครูให้ดียิ่งขึ้น กับจะปรับปรุงหลักสูตร แบบเรียน ให้เหมาะสมแก่กาลสมัยและให้ได้ระดับมาตรฐานสม่ำเสมอทั้งราชอาณาจักร สำหรับการศึกษาระดับมัธยมศึกษา จะขยายออกไปตามความประสงค์ของพระราชบัญญัติประถมศึกษา ส่วนภาคนอกบังคับจะจัดให้การศึกษาในโรงเรียนสตรีชั้นมัธยมบริบูรณ์ทั่วทุกจังหวัด เช่น ที่ได้จัดแก่โรงเรียนชายโดยครบถ้วน แล้วนอกจากนี้จะสนับสนุนช่วยเหลือและปรับปรุงโรงเรียนราษฎร์ให้ทวีขึ้นทั้งปริมาณและคุณภาพ

๒. อาชีวศึกษา จะจัดให้มีสถานศึกษาอาชีพประเภทต่าง ๆ เป็นปีกแผ่นเหมาะสมกับท้องถิ่น ตามลำดับความจำเป็น จะปรับปรุงและปฏิบัติงานให้เหมาะสมแก่ความต้องการของประเทศชาติ โดยเฉพาะในขณะที่อยู่ในภาวะคับขัน โดยจะฝึกหัดและเพิ่มจำนวนช่างฝีมือประเภทต่าง ๆ ให้มีความรู้ความชำนาญในวิชาชีพที่จำเป็นให้เพียงพอและส่งเสริมให้ประกอบประดิษฐ์กรรมบางชนิด ขึ้นได้เองให้สอดคล้องกับโครงการอุตสาหกรรมของรัฐบาลด้วย

๓. จะปรับปรุงอุดมศึกษาให้มีคุณภาพและปริมาณยิ่งขึ้น โดยจัดเพิ่มแผนกวิชาขึ้นตามความจำเป็นกับจะได้จัดตั้งโรงเรียนเตรียมอุดม และมหาวิทยาลัยในส่วนภูมิภาคตามลำดับ

๔. จะเร่งส่งเสริมการพลศึกษา โดยให้นักเรียนได้รับการฝึกอบรมการกีฬาให้มากยิ่งขึ้นเพื่อความสมบูรณ์ในร่างกายและพลานามัย มีจิตใจเป็นนักกีฬา และเป็นพลเมืองที่เข้มแข็งของชาติ ทั้งจะให้การพลศึกษาแพร่หลายเป็นประโยชน์ถึงประชาชนอีกด้วย

๕. การศึกษาผู้ใหญ่ จะกวดขันผู้ใหญ่ที่ไม่รู้หนังสือได้รับการศึกษาจนอ่านออกเขียนได้เข้าใจหน้าที่ของพลเมือง และเป็นกำลังส่งเสริมนโยบายของรัฐบาลให้เหมาะสมกับกาลสมัย

๖. จะรักษาส่งเสริมศิลปกรรมของไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่งการช่างฝีมือไทยแบบโบราณให้รุ่งเรืองถาวรเป็นเครื่องเชิดชูเกียรติและวัฒนธรรมของชาติจะได้ผดุงการศึกษาศิลปกรรมแบบใหม่ และดัดแปลงใช้ให้เหมาะสมกับความต้องการของประเทศไทยจะใช้ศิลปกรรมเป็นอุปกรณ์ช่วยการศึกษาผู้ใหญ่ทั้งในทางความรู้และคุณภาพทางใจ

๗. ในส่วนพระพุทธศาสนา จะดำเนินการให้สมบูรณ์ตามบทแห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ โดยเร็วจะได้พยายามสังคายนาพระไตรปิฎกตามความในบทเฉพาะกาลแห่งพระราชบัญญัติคณะสงฆ์และจะพยายามให้ทางศาสนาได้มีความสัมพันธ์เป็นอันดีกับทางอาณาจักรเพื่อส่งเสริมให้เกิดประโยชน์ร่วมกันทั้งในทางพระศาสนาและทางบ้านเมือง

๘. จะเร่งรัดการอบรมจิตใจ วินัย ความสามัคคี และวัฒนธรรมแก่นักเรียนตั้งแต่เยาว์วัย เพื่อให้เป็นพลเมืองที่เข้มแข็งในอนาคต กับจะดำเนินการขจัดเหตุที่ก่อให้เกิดการละเมิดศีลธรรมในหมู่เยาวชน

รัฐบาลมีความตั้งใจอันแน่วแน่ที่จะปฏิบัติงานของชาติให้สำเร็จสมบูรณ์ตามนโยบายที่แถลงมาข้างต้นนี้แต่การที่จะปฏิบัติให้เป็นผลสำเร็จได้ก็ต้องการอาศัยความร่วมมือร่วมใจของทุกฝ่ายถึงเวลาที่ชาติต้องเรียกร้องให้ชนในชาติทุก ๆ คน มีสมานฉันท์เป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน เพื่อจะนำชาติผ่านพ้นวิกฤตกาลทางการเมืองของโลก รัฐบาลจึงมีความเชื่อมั่นว่าจะได้รับความร่วมแรงร่วมใจของสภาผู้แทนราษฎรและให้ความไว้วางใจแก่รัฐบาลตามบทบัญญัติมาตรา ๕๐ แห่งรัฐธรรมนูญ เพื่อให้รัฐบาลคณะนี้สามารถดำเนินการบริหารไปตามนโยบายดังที่แถลงไว้ข้างต้นนั้น

รายงานการประชุมสภาผู้แทนราษฎร ครั้งที่ ๑๓/๒๔๘๔ - ๒๔๘๕ (วิสามัญครั้งที่ ๓) สมัยที่ ๒ ชุดที่ ๓ วันจันทร์ที่ ๑๖ มีนาคม พุทธศักราช ๒๔๘๕ หน้า ๒๖๖ - ๒๗๗

คณะรัฐมนตรี คณะที่ ๒๑

๘ เมษายน ๒๔๙๑ - ๒๕ มิถุนายน ๒๔๙๒

จอมพล แปลก พิบูลสงคราม เป็นนายกรัฐมนตรี ประกาศพระบรมราชโองการ เมื่อวันที่ ๘ เมษายน ๒๔๙๑ คณะผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ ประกอบด้วย กรมขุนชัยนาทนเรนทร พระองค์เจ้าอลองกัญ พระองค์เจ้าธานีนิวัต และนายพลตำรวจเอก อุดล อุดลเดชจรัส เป็นผู้ลงนาม ในประกาศ (พระยามานวราชเสวี ไม่ได้ลงนาม) กรมขุนชัยนาทนเรนทร ประธานคณะอภิรัฐมนตรี เป็นผู้ลงนามรับสนองพระบรมราชโองการ และในวันที่ ๑๕ เมษายน ๒๔๙๑ มีการแต่งตั้ง คณะรัฐมนตรี ดังนี้

รายชื่อคณะรัฐมนตรี

๑. พลโท หลวงชาตินิกรบ (ศุข นักรบ) เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม
๒. พลเรือตรี หลวงสินธวณัติก์ (เหล้ว ทีปะนาวิน) เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงกลาโหม
๓. พระยาโทณวณิกมนตรี (วิสุทธิ โทณะวณิก) เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง
๔. พลตรี หม่อมเจ้าปรีดิเทพพงษ์ เทวกุล เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ
๕. นายพจน์ สารสิน เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงการต่างประเทศ
๖. พระยาบริรักษ์เวชชการ (ไต้ฮวด ติตติรานนท์) เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุข
๗. พันเอก หม่อมสนิทวงศ์เสณี เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงอุตสาหกรรม
๘. นาวาเอก หลวงประสิทธิ์จักรการ (พ้วน ไตรภวานนท์) เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวง อุตสาหกรรม
๙. พระยาพานาจร (เปล่ง สาครบุตร) เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตราธิการ
๑๐. พันเอก น้อม เกตุนุติ เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงเกษตราธิการ
๑๑. พันเอก พระยาศรีพิชัยสงคราม (เจริญ จันฉาย) เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงคมนาคม
๑๒. พระยามโหสวรรค์ (กวย สมบัติศิริ) เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงพาณิชย์
๑๓. จอมพล แปลก พิบูลสงคราม เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย
๑๔. พระยาจินดารักษ์ (จำลอง สวัสดิ์ - ชูโต) เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงมหาดไทย
๑๕. นายเลียง ไชยกาล เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงมหาดไทย
๑๖. พระมณฑานิมลศาสตร์ (ชม จามรมาน) เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม
๑๗. พลโท มังกร พรหมโยธี เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ
๑๘. นาวาอากาศเอก หม่อมเจ้ารังษิยากร อากาศ เป็นรัฐมนตรี
๑๙. นายกิจจา วัฒนสินธุ์ เป็นรัฐมนตรี
๒๐. นายเชมชาติ บุณยรัตพันธุ์ เป็นรัฐมนตรี

๒๑. นายเจ๊ะ อับดุลลา หลังปูเต๊ะ เป็นรัฐมนตรี
 ๒๒. นายปฐม โพธิ์แก้ว เป็นรัฐมนตรี
 ๒๓. นายพิน สุพรรณสาร เป็นรัฐมนตรี
 ๒๔. นายวรกิจบัญชา เป็นรัฐมนตรี
 ๒๕. นายสุกิจ นิมมานเหมินท์ เป็นรัฐมนตรี
 ๒๖. นายเสวตร เปี่ยมพงศ์สานต์ เป็นรัฐมนตรี

ประกาศเมื่อวันที่ ๑๕ เมษายน ๒๕๙๑

- คณะรัฐมนตรีแถลงนโยบายและรัฐสภาได้อภิปรายนโยบายของคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ ๒๑ เมษายน ๒๕๙๑ และได้ให้ความไว้วางใจในวันเดียวกัน

คำแถลงนโยบายของคณะรัฐมนตรีคณะนี้ ปรากฏในหนังสือราชกิจจานุเบกษา พ.ศ.

๒๕๙๑ เล่ม ๖๕ ตอน ๒๒ หน้า ๑๖๐๙

คณะรัฐมนตรีมีการแต่งตั้งเปลี่ยนแปลง คือ

๑. พระยามโหสวรรค์ (กวย สมบัติศิริ) รัฐมนตรีว่าการกระทรวงพาณิชย์ ได้กราบถวายบังคมลาออกจากตำแหน่ง เมื่อวันที่ ๑๖ พฤศจิกายน ๒๕๙๑
๒. พลตรี ภา เพียรเลิศ บริภัณฑ์ยุทธกิจ เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงพาณิชย์แทน เมื่อวันที่ ๑๖ พฤศจิกายน ๒๕๙๑
๓. นาวาเอก หลวงประสิทธิ์จักรการ (พ่วน โหตรภวานนท์) รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงอุตสาหกรรม ได้กราบถวายบังคมลาออกจากตำแหน่ง ตั้งแต่วันที่ ๑๙ พฤศจิกายน ๒๕๙๑
๔. พระยาโพนวณิชมนตรี (วิสุทธิ โพนวณิช) พ้นจากตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง พระยาพนานุจร (เปล่ง สาครบุตร) พ้นจากตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรธิการ พันเอก พระยาศรีพิชัยสงคราม (เจริญ จันฉาย) พ้นจากตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงคมนาคม และนายเจ๊ะ อับดุลลา หลังปูเต๊ะ พ้นจากตำแหน่งรัฐมนตรี เมื่อวันที่ ๓๐ พฤศจิกายน ๒๕๙๑
๕. หม่อมเจ้าวิวัฒนไชย ไชยันต์ เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง พระชวงเกษตรศิลปการ (ชวง โลจายะ) เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรธิการ พลโท พระยาเทพหัสดิน เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงคมนาคม พลตรี สวัสดิ์ สวัสดิ์รณชัย สวัสดิเกียรติ เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงคมนาคม และ หม่อมราชวงศ์คึกฤทธิ์ ปราโมช เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงพาณิชย์ เมื่อวันที่ ๓๐ พฤศจิกายน ๒๕๙๑

๖. หม่อมราชวงศ์คึกฤทธิ์ ปราโมช รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงพาณิชย์ ได้กราบถวายบังคมลาออกจากตำแหน่ง เมื่อวันที่ ๑ มกราคม ๒๕๙๒

หมายเหตุ คณะรัฐมนตรีคณะนี้สิ้นสุดลง เพราะได้ประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับถาวร) เมื่อวันที่ ๒๓ มีนาคม ๒๕๙๒ คณะรัฐมนตรีนี้รักษาการไปจนถึงวันที่ ๒๔ มิถุนายน ๒๕๙๒ อันเป็นวันตั้งนายกรัฐมนตรีใหม่ตามรัฐธรรมนูญ

คำแถลงนโยบาย
ของ
คณะรัฐมนตรี คณะที่ ๒๑
จอมพล แปลก พิบูลสงคราม นายกรัฐมนตรี
แถลงต่อรัฐสภา
เมื่อวันพุธที่ ๒๑ เมษายน ๒๔๙๑

คำแถลงนโยบายของรัฐบาล*

ท่านประธานรัฐสภา และท่านสมาชิกผู้มีเกียรติทั้งหลาย

ตามที่พระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ข้าพเจ้ารับตำแหน่งนายกรัฐมนตรีจัดตั้งคณะรัฐบาลของสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเพื่อบริหารราชการแผ่นดิน ตามประกาศตั้งนายกรัฐมนตรี ลงวันที่ ๘ เมษายน พุทธศักราช ๒๔๙๑ และประกาศตั้งและแต่งตั้งรัฐมนตรี ลงวันที่ ๑๕ เมษายน พุทธศักราช ๒๔๙๑ นั้นบัดนี้ข้าพเจ้าขอแถลงนโยบายเพื่อรัฐสภาจะได้พิจารณาให้ความไว้วางใจตามรัฐธรรมนูญฉบับชั่วคราว มาตรา ๗๗ ดังต่อไปนี้ ในขั้นต้นรัฐบาลนี้ขอเน้นให้แน่ชัดถึงเจตน์จำนงค์อันแน่วแน่ที่จะผดุงรักษาระบบอบประชาธิปไตย เศรษฐกิจและเสรีภาพของปวงชนตามรัฐธรรมนูญทั้งจะพยายามหาทางให้ระบอบประชาธิปไตยมีรากฐานมั่นคงและดำเนินไปด้วยดียิ่งขึ้น เช่นจะเสนอกฎหมายตราบระเบียบวิธีการเลือกตั้งให้มีการประกันในความสุจริตและยุติธรรม อนึ่งเนื่องจากเจตน์จำนงค์อันรัฐบาลนี้จะปรับปรุงสนับสนุนการเทศบาล และสภาจังหวัด ซึ่งเป็นอุปกรณ์จำเป็นของระบอบประชาธิปไตยอีกส่วนหนึ่งด้วย

รัฐบาลนี้จะทอดหนุนเศรษฐกิจการองค์พระมหากษัตริย์แห่งพระบรมราชจักรีวงศ์ และจะรักษาราชบัลลังก์ให้มั่นคงอยู่ชั่ววันรันดร ทั้งจะทอดหนุนเกียรติพระราชวงศ์ที่ดำเนินเจริญรอยราชจริยาวัตร

รัฐบาลนี้จะเชิดชูทำนุบำรุงพระพุทธศาสนา และให้ความช่วยเหลือแก่ศาสนาอื่น จะอาศัยทางศาสนาช่วยการศึกษาและอบรมประชาชนให้มีศีลธรรมอันดีงามยิ่งขึ้น

รัฐบาลนี้จะบำรุงกองทัพให้สมควรแก่ฐานะและความจำเป็นของบ้านเมือง

รัฐบาลนี้จะสนใจเป็นพิเศษในเรื่องการศึกษาของประชาชน จะพยายามให้พลเมืองได้รับการศึกษาโดยทั่วหน้ากัน ด้วยการจัดตั้งโรงเรียนต่าง ๆ ของรัฐบาลและประชาชนเพิ่มขึ้น ทั้งปรับปรุงสมรรถภาพและเงินเดือนครู ส่วนโรงเรียนเอกชนรัฐบาลก็สนับสนุนให้เพิ่มพูนขึ้น ทั้งคุณภาพและปริมาณ

รัฐบาลนี้จะผดุงรักษาพันธไมตรีกับนานาชาติโดยบริสุทธิ์ใจ จะปฏิบัติตามพันธกรณีที่มีกับประเทศทั้งหลายและจะร่วมมือกับองค์การสหประชาชาติในกิจการที่เป็นไปเพื่อสันติภาพ

และยุติธรรม ส่วนที่เกี่ยวกับชนต่างชาติที่เข้ามาพำนักอยู่ในประเทศไทยนั้นก็พยายามหาทางให้ได้ร่วมมือร่วมใจกับชนชาวไทยประกอบกิจการที่เป็นคุณประโยชน์ด้วยกันทั้งสองฝ่ายให้ชาวไทยกับต่างชาติได้อยู่ด้วยกันโดยความสงบสุข

ภาระอันสำคัญที่สุดซึ่งรัฐบาลนี้ถือเป็นงานริบเร่งที่จะต้องทำการแก้ไข คือการครองชีพของประชาชน

โดยเหตุที่ประชาชนต้องเผชิญหน้ากับสถานการณ์ปัจจุบันดังที่เป็นอยู่ อาทิเช่น เครื่องอุปโภคบริโภคแทบทุกอย่าง แม้ที่มีอยู่พอกินพอใช้ก็มีราคาแพง ในลักษณะการเช่นนี้ย่อมเป็นที่เข้าใจได้ว่า ความแพงแห่งชีวิตมิได้อยู่ที่ราคาของอย่างเดียวแต่เป็นปัญหาภาวะของเงินตราซึ่งจะต้องรีบแก้ไข และในเวลาเดียวกันจำเป็นจะต้องสร้างรากฐานสังคมและความเป็นอยู่ของพลเมืองไว้ให้แข็งแรง เพื่อที่จะต้านทานความผันผวนของเหตุการณ์ในอนาคต ฉะนั้นการแก้ปัญหาเรื่องการครองชีพ รัฐบาลนี้จึงจะดำเนินการในเรื่องเงินตรา เรื่องราคาของ และเรื่องรากฐานสังคม

๑. ในเรื่องเงินตรา จะสร้างเสถียรภาพของเงินตราโดยทำงบประมาณให้ได้ดุลยภาพและจัดให้เงินตรามีการหมุนเวียนโดยสมส่วน

๒. ในเรื่องราคาของ รัฐบาลนี้จะพยายามให้ราคาของถูกลงโดยวิธีเพิ่มผลผลิต ส่งเสริมอุตสาหกรรมให้ความสะดวกในการขนส่ง และการจำหน่ายปราบปรามการเก็งกำไร และป้องกันการค้ากำไรเกินควร

๓. ในเรื่องรากฐานสังคม จะดำเนินการดังต่อไปนี้

ก. จัดให้มีการประกันสังคม เพื่อประโยชน์แก่ผู้ประกอบอาชีพทางรับจ้าง

ข. จะจัดตั้งและขยายสหกรณ์รูปต่าง ๆ ให้แพร่หลายโดยเฉพาะอย่างยิ่งสหกรณ์ประเภทหาทุน สหกรณ์ขายข้าวและพืชผล สหกรณ์ผู้บริโภค และสหกรณ์เช่าซื้อที่ดิน

ค. ส่งเสริมงานอาชีพโดยถือหลักให้ผู้ประกอบอาชีพสามารถเป็นเจ้าของกิจการร้านค้าหรือโรงงานของตนเอง รัฐบาลจะเคารพกรรมสิทธิและเสรีภาพในการประกอบกิจการนั้น ๆ

ง. กิจการใดที่เป็นการใหญ่เกินกำลังที่เอกชนจะทำได้ หรือเกี่ยวกับความปลอดภัย สาธารณะรัฐจะทำเอง โดยให้เอกชนได้มีส่วนหรือปล่อยให้เอกชนทำ โดยรัฐเข้าเป็นหุ้นส่วนตามสมควร

นอกจากที่กล่าวมาข้างต้นแล้วในบรรดากิจการบริหารราชการแผ่นดินทั้งหมดซึ่งรัฐบาลก่อน ๆ ได้ปฏิบัติมาด้วยดีรัฐบาลนี้จะดำเนินการต่อเนื่องเพื่อให้กิจการทุกอย่างดำเนินก้าวหน้าตามสมควรแก่กำลังคนและกำลังเงิน ให้ข้าราชการทุกกระทรวงทบวงกรมปฏิบัติหน้าที่ของตนด้วยวิริยะอุตสาหะสุจริตต่อหน้าที่ และให้ได้ผลดีแก่ประเทศชาติมากที่สุดที่จะทำได้ทั้งนี้จะให้ความเอาใจใส่สนับสนุนให้ข้าราชการประจำมีความมั่นคงในฐานะและช่วยเหลือข้าราชการบำนาญ ข้าราชการนอกประจำการทั้งทหารและพลเรือนด้วย

รายงานการประชุมรัฐสภา ครั้งที่ ๗

วันพุธที่ ๒๑ เมษายน พุทธศักราช ๒๔๙๑ หน้า ๖๙๙ - ๗๐๓

คณะรัฐมนตรี คณะที่ ๒๒

๒๕ มิถุนายน ๒๔๙๒ - ๒๙ พฤศจิกายน ๒๔๙๔

จอมพล แปลก พิบูลสงคราม เป็นนายกรัฐมนตรี ประกาศพระบรมราชโองการ ลงวันที่ ๒๕ มิถุนายน ๒๔๙๒ กรมขุนชัยนาทนเรนทร ผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ เป็นผู้ลงนามในประกาศ เจ้าพระยาศรีธรรมมาธิเบศ (จิตรี ณ สงขลา) ประธานรัฐสภาเป็นผู้รับสนองพระบรมราชโองการ และในวันที่ ๒๘ มิถุนายน ๒๔๙๒ มีการแต่งตั้งคณะรัฐมนตรี ดังนี้

รายชื่อคณะรัฐมนตรี

๑. จอมพล แปลก พิบูลสงคราม เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม
๒. หม่อมเจ้าวิวัฒนไชย ไชยันต์ เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง
๓. นายเสวตร เปี่ยมพงศ์สานต์ เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงการคลัง
๔. นายวรการบัญชา เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงการคลัง
๕. จอมพล แปลก พิบูลสงคราม เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ
๖. นายพจน์ สารสิน เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงการต่างประเทศ
๗. พระยาบริรักษ์เวชชการ (ไฉ่ฮวด ติตติรานนท์) เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุข
๘. พันเอก น้อม เกตุญาติ เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงสาธารณสุข
๙. นายสุกิจ นิมมานเหมินท์ เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงอุตสาหกรรม
๑๐. พระช่วงเกษตรศิลปการ (ช่วง โลจายะ) เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรธิการ
๑๑. นายพิน สุพรรณสาร เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงเกษตรธิการ
๑๒. พลโท พระยาเทพหัสดิน เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงคมนาคม
๑๓. นายปฐม โพธิ์แก้ว เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงคมนาคม
๑๔. พลตรี ภา เพียรเลิศ บริภัณฑ์ยุทธกิจ เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงพาณิชย์
๑๕. พลโท มังกร พรหมโยธี เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย
๑๖. นายเลียง ไชยกาล เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงมหาดไทย
๑๗. พระมณูภาณวิมลศาสตร์ (ชม จามรมาน) เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม
๑๘. นายเชมชาติ บุญยรัตพันธุ์ เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงยุติธรรม
๑๙. พลตรี สวัสดิ์ สวัสดิ์รณชัย สวัสดิ์เกียรติ เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ
๒๐. พลตรี ปลด ปลดปรปักษ์ พิบูลภาณุวัฒน์ เป็นรัฐมนตรี
๒๑. นาวาเอก หลวงสุนาวินวิวัฒน์ (พิศาล สุนาวิน) เป็นรัฐมนตรี
๒๒. พันเอก บัญญัติ เทพหัสดิน ณ อยุธยา เป็นรัฐมนตรี
๒๓. หลวงอรรถพรพิศาล (อัมพร สุตตะบุตร) เป็นรัฐมนตรี

๒๔. ขุนคองฤทธิศึกษากร (ปาน คองฤทธิศึกษากร) เป็นรัฐมนตรี

๒๕. ร้อยเอก ประเสริฐ สุดบรรทัด เป็นรัฐมนตรี

๒๖. นายเทพ โชติณัฐิต เป็นรัฐมนตรี

ประกาศเมื่อวันที่ ๒๘ มิถุนายน ๒๔๙๒

รัฐบาลแถลงนโยบายในสภาผู้แทนฯ มีการอภิปรายรวม ๑๑ วัน และได้อภิปรายในวุฒิสภา
อีก ๓ วัน สภาผู้แทนจึงได้ลงมติให้ความไว้วางใจเมื่อวันที่ ๒๙ กรกฎาคม ๒๔๙๒

นโยบายของรัฐบาลคณะนี้ ปรากฏในหนังสือราชกิจจานุเบกษา พ.ศ. ๒๔๙๒ เล่ม ๖๖
ตอน ๓๙ หน้า ๓๔๒๒

คณะรัฐมนตรีมีการแต่งตั้งเปลี่ยนแปลง คือ

๑. หม่อมเจ้าวิวัฒนไชย ไชยันต์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง ได้กราบถวายบังคมลาออกจาก
ตำแหน่ง

จอมพล แปลก พิบูลสงคราม เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง และนายพจน์ สารสิน
เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ เมื่อวันที่ ๑๓ ตุลาคม ๒๔๙๒

๒. พลตรี ปลด ปลดปรปักษ์ พิบูลภาณุวัฒน์ รัฐมนตรี เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงกลาโหม
นาวาเอก หลวงสุนาวินวิวัฒน์ (พิศาล สุนาวิน) รัฐมนตรี เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงกลาโหม
พันเอก บัญญัติ เทพหัสดิน ณ อยุธยา รัฐมนตรี เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงมหาดไทย
หลวงอรรถพรพิศาล (อัมพร สุตะบุตร) รัฐมนตรี เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงอุตสาหกรรม
ขุนคองฤทธิศึกษากร (ปาน คองฤทธิศึกษากร) รัฐมนตรี เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการ
กระทรวงศึกษาธิการ

ร้อยเอก ประเสริฐ สุดบรรทัด รัฐมนตรี เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงคมนาคม

นายเทพ โชติณัฐิต รัฐมนตรี เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงพาณิชย์

เมื่อวันที่ ๑๖ มกราคม ๒๔๙๓

๓. นายพจน์ สารสิน รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ ได้กราบถวายบังคมลาออกจาก
ตำแหน่ง

นายวรการบัญชา เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ เมื่อวันที่ ๑ มีนาคม ๒๔๙๓

๔. นายร้อยตำรวจโท สงกรานต์ อุดมสิทธิ์ เป็นรัฐมนตรี และ

นายเสรี อิศรางกูร ณ อยุธยา เป็นรัฐมนตรี เมื่อวันที่ ๑๓ มิถุนายน ๒๔๙๓

๕. จอมพล แปลก พิบูลสงคราม พ้นจากตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง

พระมณูภาณวิมลศาสตร์ (ชม จามรมาน) พ้นจากตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม
ไปดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง

- นายเลียง ไชยกาล พ้นจากตำแหน่งรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงมหาดไทย ไปดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม เมื่อวันที่ ๑๘ กรกฎาคม ๒๕๙๓
๖. นายพันตำรวจตรี สงกรานต์ อุดมสิทธิ เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงศึกษาธิการ นายเสวี อิศรางกูร ณ อยุธยา รัฐมนตรี เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงเกษตรราธิการ เมื่อวันที่ ๒๘ กันยายน ๒๕๙๓
๗. นายปฐม โพธิ์แก้ว รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงคมนาคม เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงคมนาคม นายเชมชาติ บุญยรัตพันธุ์ รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงยุติธรรม ไปดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงยุติธรรม
- นายเลียง ไชยกาล พ้นจากตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม ไปดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ
- หลวงอรรถพรพิศาล (อัมพร สุตะบุตร) พ้นจากตำแหน่งรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงอุตสาหกรรม ไปดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงยุติธรรม
- นายเสมอ กัณฑาทัญญ เป็นรัฐมนตรี เมื่อวันที่ ๑๑ มกราคม ๒๕๙๔
๘. นายพันตำรวจตรี สงกรานต์ อุดมสิทธิ พ้นจากตำแหน่งรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงศึกษาธิการ ไปดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงมหาดไทย เมื่อวันที่ ๒๒ มกราคม ๒๕๙๔
๙. พลตรี สวัสดิ์ สวัสดิ์รัตนชัย สวัสดิ์เกียรติ ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรี และเป็นรองนายกรัฐมนตรี เมื่อวันที่ ๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๙๔
๑๐. นายเสมอ กัณฑาทัญญ รัฐมนตรี เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงอุตสาหกรรม เมื่อวันที่ ๑ มิถุนายน ๒๕๙๔

หมายเหตุ คณะรัฐมนตรีคณะนี้สิ้นสุดลง เพราะคณะบริหารประเทศชั่วคราวได้ประกาศให้นำรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ฉบับลงวันที่ ๑๐ ธันวาคม ๒๕๗๕ กลับมาใช้ เมื่อวันที่ ๒๙ พฤศจิกายน ๒๕๙๔

คำแถลงนโยบาย
ของ
คณะรัฐมนตรี คณะที่ ๒๒
จอมพล แปลก พิบูลสงคราม นายกรัฐมนตรี
แถลงต่อสภาผู้แทน
เมื่อวันพุธที่ ๖ กรกฎาคม ๒๔๘๒

คำแถลงนโยบายของรัฐบาล*

ท่านประธานรัฐสภา และท่านสมาชิกผู้มีเกียรติ

ตามที่ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งให้ข้าพเจ้าดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีและจัดตั้งคณะรัฐบาลของสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เพื่อบริหารราชการแผ่นดินตามประกาศพระบรมราชโองการ แต่งตั้งนายกรัฐมนตรี ลงวันที่ ๒๕ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๔๘๒ ทั้งข้าพเจ้าและคณะรัฐบาลได้เข้าเฝ้าปฏิญาณตนตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา ๑๔๑ แล้ว บัดนี้ข้าพเจ้าและคณะรัฐมนตรีขอแถลงนโยบาย เพื่อสภานี้จะได้พิจารณาตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา ๑๔๕ - ๑๔๖ ดังต่อไปนี้

ก่อนอื่นรัฐบาลนี้มีเจตน์จำนงอันแน่วแน่ที่จะรักษาระบอบประชาธิปไตยโดยมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข ทั้งจะรักษาไว้และปฏิบัติตามซึ่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยทุกประการ

รัฐบาลนี้มีความตั้งใจแน่วแน่ ที่จะปฏิบัติงานของชาติให้สำเร็จสมบูรณ์ตามนโยบายที่แถลงมาข้างต้นนี้ แต่จะปฏิบัติให้เป็นผลสำเร็จได้ ก็ต้องอาศัยความร่วมมือร่วมใจของทุกฝ่าย รัฐบาลจึงหวังว่าจะได้รับความร่วมมือของท่านสมาชิกรัฐสภา ตลอดจนข้าราชการและประชาชนที่จะช่วยให้รัฐบาลสามารถทำงานให้ประเทศชาติผ่านพ้นความยากลำบากได้ในเวลานี้ และเตรียมพร้อมที่จะเผชิญกับวิกฤตการณ์ที่อาจจะเกิดขึ้นในวันข้างหน้า

ตามที่รัฐบาลนี้ได้แถลงนโยบายต่อท่านสมาชิกจบลงนี้ กระผมขอเรียนเพิ่มเติมว่าในการที่เราได้แถลงนโยบายดังนี้ก็รู้สึกเหมือนกันว่าเป็นการกว้างขวางเกินไป แต่ก็ไปนึกดูว่าที่ว่าตามปกติแล้วรัฐบาลที่เข้ามาสำหรับตัวผมเองได้ออกไป 3 ปีแล้ว รายละเอียดก็ไม่ทราบ เพราะฉะนั้นเป็นผู้แทนราษฎรเข้ามาใหม่ก็ไม่รู้รายละเอียดในกิจกรรมนโยบายของข้าราชการประจำ เช่น ดำรงจะมีการปกครอง ความบกพร่องอย่างไรบ้าง รัฐบาลที่ประกอบขึ้นใหม่ก็ไม่ทราบเพราะฉะนั้นเลยนึกไปว่าข้าราชการมี 2 ประเภท คือ ประเภทการเมืองและประเภทประจำเพราะฉะนั้นแต่ละฝ่ายมีหน้าที่ของตนโดยเฉพาะ เพราะฉะนั้นหน้าที่ของการเมืองก็ควรระลึกถึงแต่เรื่องการเมืองว่าหน้าที่ของตนโดยนโยบายมีดังนั้น ข้าราชการรับไปทำ เพราะฉะนั้นรัฐบาลนี้ ที่เสนอนโยบายมานี้อาจจะมีการ

บกพร่องก็ขอได้โปรดอภัยด้วยและมีเปลี่ยนแปลงประการใด แต่ว่าโดยที่นึกว่าที่เสนอมานี้เป็นเพียงนโยบาย ส่วนข้าราชการประจำซึ่งเป็นอีกหนึ่งนั้นก็จะได้ แปรเปลี่ยนไปตามนโยบายนี้เท่าที่สามารถจะทำได้

ตามที่ได้แถลงนโยบายจบลงนี้ ข้าพเจ้าขอเรียนท่านผู้มีเกียรติทั้งหลายว่ารัฐบาลนี้พร้อมที่จะได้รับคำทักท้วง ได้รับคำแนะนำทุกสิ่งทุกอย่างเพื่อเป็นประโยชน์แก่รัฐบาลจะได้นำไปพิจารณาประกอบเพื่อให้เป็นประโยชน์แก่ประเทศชาติและต้องใจแก่บรรดาท่านสมาชิกทั้งหลายตลอดไปด้วย

๑. การศาสนา

รัฐบาลนี้จะเชิดชูทำนุบำรุงพระพุทธศาสนา และให้ความช่วยเหลือศาสนาอื่น จะอาศัยทางศาสนาช่วยการศึกษาและอบรมประชาชนให้มีศีลธรรมอันดีงามยิ่งขึ้น

๒. พระมหากษัตริย์

รัฐบาลนี้จะเทอดทูนเคารพหลักการองค์พระมหากษัตริย์แห่งพระบรมราชจักรีวงศ์ และจะรักษาราชบัลลังก์ให้มั่นคงอยู่ชั่ววันรันดร ทั้งจะเทอดทูนเกียรติพระราชวงศ์ที่ดำเนินเจริญรอยราชจริยาวัตร

๓. การต่างประเทศ

(๑) จะพยายามส่งเสริมสัมพันธไมตรีกับนานาประเทศและปฏิบัติตามพันธกรณีซึ่งมีอยู่ต่อประเทศทั้งหลาย โดยถือหลักความเสมอภาคและการถ้อยทีถ้อยปฏิบัติต่อกัน

(๒) จะร่วมมือกับองค์การสหประชาชาติ ในบรรดากิจการต่าง ๆ เพื่อความยุติธรรมและสันติสุขของโลก

(๓) รัฐบาลนี้ขอเรียนให้ทราบว่า ในขณะนี้สถานการณ์ของประเทศต่าง ๆ ยังยุ่งยากสับสนอยู่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งภายในประเทศใกล้เคียง มีการรบต่อสู้กันทั่วไป ส่วนประเทศไทยยังรักษาความสงบสุขอยู่ได้ แต่ย่อมมีความเข้าใจทั่วกันว่า ประเทศชาติของเราต้องมีภาระหนักอึ้งมิใช่น้อยที่จะต้องพยายามฝ่าฟันในอันที่จะรักษาไว้ซึ่งความสงบสันติสุข เพื่อประโยชน์แก่ประชาชนชาวไทย ส่วนชนชาติต่าง ๆ ที่เข้ามาพำนักในประเทศไทยรัฐบาลนี้หวังว่าจะได้ร่วมมือร่วมใจกับประชาชนชาวไทยประกอบกิจการที่เป็นคุณประโยชน์เพื่อความสงบสุขส่วนรวม

๔. การทหาร

(๑) จะมุ่งส่งเสริมสมรรถภาพกำลังทหารให้สมกับกาลสมัย

(๒) จะพยายามจัดการทุกวิถีทางให้กำลังทหารเป็นทหารที่ดีของสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทั้งอยู่ในความนิยมของประชาชน

๕. การศึกษา

รัฐบาลนี้ถือว่าการส่งเสริมและบำรุงการศึกษาอบรมประชาชนเป็นสิ่งสำคัญลำดับแรก จะพยายามให้ประชาชนได้รับการศึกษาอบรมทั่วถึงกันทุกเพศทุกวัย โดย

(๑) จะส่งเสริมปรับปรุงและบำรุงการอาชีวศึกษาเป็นพิเศษ

(๒) จะส่งเสริมปรับปรุงและบำรุงการพลศึกษาให้ได้ผลดียิ่งขึ้น

(๓) จะส่งเสริมปรับปรุงการศึกษาผู้ใหญ่ให้กว้างขวางดียิ่งขึ้น

(๔) จะตั้งโรงเรียนรัฐบาลและประชาบาลเพิ่มขึ้นให้เพียงพอับความต้องการของ

ประชาชนตามลำดับแห่งความจำเป็น

(๕) จะเพิ่มจำนวนครูอาจารย์ ตลอดจนปรับปรุงสมรรถภาพของครูอาจารย์ให้เหมาะสม

แก่กาลสมัย

(๖) จะขยายการสนับสนุนและบำรุงโรงเรียนราษฎร์ให้มากขึ้น

(๗) จะได้ปรับปรุงและขยายเพิ่มเติมการศึกษาชั้นมหาวิทยาลัยให้ได้ผลดียิ่งขึ้น

(๘) จะพยายามจัดให้มีห้องสมุดสำหรับประชาชนให้แพร่หลายยิ่งขึ้น ทั้งปริมาณและ

คุณภาพ

(๙) จะยึดหลักเป็นทางปฏิบัติว่า รัฐมีหน้าที่ให้การศึกษอบรมแก่ประชาชนพลเมืองทุก

คนโดยไม่ต้องเสียค่าเล่าเรียน และช่วยเหลือให้เครื่องอุปกรณ์การศึกษาตามสมควร

๖. การเกษตร

(๑) จะจัดการส่งเสริมให้ประชาชนชาวไทยได้ถือกรรมสิทธิ์ที่ดินทั้งในส่วนที่เป็นที่อยู่

อาศัยและที่ประกอบการทำมาหากินของตนเอง

(๒) จะบำรุงส่งเสริมการผลิตพืชผลต่าง ๆ และการเลี้ยงสัตว์ให้ทวีคุณภาพและปริมาณ

ยิ่งขึ้น โดย

(ก) ชลประทานราษฎร์ จะได้ขยายให้ทั่วราชอาณาจักรโดยด่วนและควบคุมงานให้

เกิดผลดียิ่งขึ้น

ชลประทานหลวง จะได้เร่งรัดงานตามโครงการที่ได้ดำเนินอยู่ให้เสร็จเร็วยิ่งขึ้น

ส่วนท้องที่ที่ยังไม่มีโครงการก็จะเริ่มดำเนินงานต่อไป และจะได้ส่งเสริมการส่งน้ำเพื่อการเพาะปลูก

ด้วยวิธีอื่นให้เพียงพอ

คลอง จะได้จัดการลอกให้ใช้เป็นทางส่งน้ำสำหรับการเพาะปลูกและการลำเลียง

ขนส่ง และได้ขุดคลองเพิ่มขึ้นอีก

(ข) จะได้ค้นคว้าและส่งเสริมพันธุ์พืชให้กว้างขวางยิ่งขึ้น ตลอดจนการใช้ปุ๋ยและ

เครื่องจักรทุ่นแรง

(ค) จะบำรุงส่งเสริมการเลี้ยงปศุสัตว์และสัตว์พาหนะ ตลอดถึงการหาพันธุ์สัตว์

ที่ดีด้วย จะจัดการเพาะปลูกพืชที่ใช้เป็นอาหารสัตว์ จะได้ส่งเสริมและจัดทำวัคซีนให้พอแก่

ความต้องการ และเร่งปราบโรคระบาดสัตว์

(ง) จะส่งเสริมและขยายการเพาะพันธุ์ปลาน้ำจืดสำหรับเป็นอาหารของประชาชน

ในภาคต่าง ๆ ทั่วไป การประมงทางทะเล จะได้ตั้งสถานีการประมงและจะได้จัดการส่งเสริมการ

จำหน่ายปลาทุกชนิดให้ประชาชนได้รับผลดียิ่งขึ้น

(จ) จะขยายการสหกรณ์รูปต่าง ๆ ให้แพร่หลายมากขึ้น เฉพาะอย่างยิ่งสหกรณ์ประเภทหาทุน เช่นซื้อที่ดิน และประเภทร้านค้า

(ก) จะบำรุงรักษาป่าและพันธุ์ไม้ให้เจริญยั่งยืน ในเวลาเดียวกันจะได้ส่งเสริมให้มีสินค้าไม้และของป่าพอแก่ความต้องการใช้ภายในประเทศ และส่งเป็นสินค้าไปนอกประเทศด้วย

(ข) จะบำรุงส่งเสริมการเพาะปลูกยางพารา เพื่อให้ได้สินค้ายางพาราที่ยิ่งขึ้นจนเป็นสินค้าสำคัญของประเทศต่อไป

(ค) จะส่งเสริมการศึกษาในมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ให้ก้าวหน้า และจะได้พยายามให้การศึกษอบรมในวิชาการกสิกรรมเลี้ยงสัตว์แก่ประชาชนให้แพร่หลาย

๗. การอุตสาหกรรม

(๑) จะส่งเสริมการอุตสาหกรรม เพื่อแปลงวัตถุดิบภายในประเทศให้เป็นวัตถุดิบสำเร็จรูปสำหรับใช้ภายในประเทศ

(๒) จะเร่งการสำรวจแหล่งแร่ต่าง ๆ ทั่วประเทศให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น ทั้งจะส่งเสริมการทำเหมืองแร่ให้ได้มาซึ่งแร่จนเป็นสินค้าสำคัญของประเทศ

(๓) จะปรับปรุงแก้ไขโรงงานของรัฐให้ผลิตผลได้ดีมากขึ้น

(๔) จะส่งเสริมให้เกิดโรงงานอุตสาหกรรมของรัฐและของเอกชน ให้เหมาะสมกับการผลิตประเภทอื่น

(๕) จะเร่งรัดให้ได้มาซึ่งพลังจากไฟฟ้าน้ำตก

(๖) จะเร่งส่งเสริมการวิจัยทางวิทยาศาสตร์ทุกสาขา

๘. การคมนาคม

จะปรับปรุงส่งเสริมและขยายการขนส่งทางบก ทางน้ำ และทางอากาศ ตลอดจนการสื่อสารให้พอแก่ความต้องการของประเทศในการขนส่งสินค้าและโดยสารโดยเฉพาะ

(๑) การรถไฟ จะได้จัดการปรับปรุงสิ่งที่เสียหายจากการสงครามให้คืนดีใช้งานได้ จะได้สั่งซื้อรถจักร รถบรรทุก รถโดยสาร ทั้งเครื่องอุปกรณ์ในการโรงงานและการเดินรถ และจะได้สร้างทางรถไฟเพิ่มเติมต่อไปตามโครงการ

(๒) การทาง จะได้เร่งบูรณะทางหลวงที่ชำรุด และจะได้สร้างทางตามโครงการสร้างทางหลวงแผ่นดิน และทางหลวงจังหวัดทั่วราชอาณาจักรต่อไปโดยด่วน พยายามให้ทุกจังหวัดและทุกอำเภอติดต่อกันได้ และจะได้จัดหาเครื่องจักรทุ่นแรงมาใช้ในการบูรณะและสร้างทางเหล่านี้

(๓) ท่าเรือกรุงเทพฯ จะได้ปรับปรุงกิจการให้สมบูรณ์ตามโครงการเดิมต่อไป และจะได้เร่งรัดในการขุดลอกสันดอน เพื่อให้เรือซึ่งกินน้ำลึกประมาณ ๒๑ ฟุต เข้าออกได้ กับจะพิจารณาสร้างท่าเรืออื่นต่อไป

(๔) การไปรษณีย์ โทรเลข โทรศัพท์ และการสื่อสารอื่น ๆ จะได้ปรับปรุงส่งเสริมและขยายให้กว้างขวางทั่วราชอาณาจักรต่อจากที่ได้ทำมาแล้ว เพื่อสนองความต้องการของประชาชนทั่วไป

(๕) จะได้จัดการลดราคา หรือไม่เก็บค่าโดยสาร และค่าธรรมเนียมอื่นตามควรเหล่านี้ให้แก่พระภิกษุสงฆ์ คนเจ็บป่วย และเพื่อช่วยประชาชนตามที่จะทำได้

๙. การพาณิชย์

(๑) จะได้รักษาราคาสินค้าที่จำเป็นแก่การครองชีพให้อยู่ในระดับที่เหมาะสม และพยายามให้ต่ำลงตามกาลเวลา ทั้งจะนำไปในทางให้การใช้จ่ายประหยัดที่สุด ในขณะที่เดียวกันก็จะได้ส่งเสริมสนับสนุนให้คนไทยได้มีอาชีพในการค้า อันเป็นทางเดียวที่จะธำรงไว้ซึ่งเอกราชทางเศรษฐกิจของประเทศไทย

(๒) จะได้ส่งเสริมให้มีสินค้าส่งออกไปจำหน่ายนอกประเทศให้มากที่สุด ในขณะที่เดียวกันก็จะแนะนำให้ผู้ค้ารักษาคุณภาพให้เป็นที่นิยมและเชื่อถือได้

(๓) สำหรับการควบคุมสินค้าขาเข้าและออกนั้น จะพยายามปฏิบัติมิให้เป็นที่เดือดร้อนแก่ประชาชน นอกจากความจำเป็นที่จะรักษาไว้ซึ่งประโยชน์ของประเทศไทย

(๔) การค้าข้าว จักได้ร่วมมือกับองค์การอาหารยามฉุกเฉินของสหประชาชาติที่จะไม่ขัดกับประโยชน์สุขของประชาชนชาวไทย

๑๐. การมหาดไทย

จะจัดการปกครองให้ราษฎรมีความปลอดภัย ผาสุก และเป็นพลเมืองดีตลอดจนให้ราษฎรประกอบสัมมาอาชีพ กล่าวคือ

(๑) จะส่งเสริมสนับสนุนการเทศบาลและสภาจังหวัด ซึ่งเป็นอุปกรณ์ของระบอบประชาธิปไตยให้สามารถอำนวยความสะดวกแก่ประชาชนได้ดียิ่งขึ้น และจะได้ช่วยทำนุบำรุงและบูรณะท้องถิ่นทุกแห่งของราชอาณาจักรให้มีความเจริญทั่วถึงกัน

(๒) จะจัดการให้ตำรวจมีกำลังเพียงพอและมีสมรรถภาพดีเป็นที่ไว้วางใจเชื่อถือของประชาชน

(๓) จะปรับปรุงให้พนักงานอัยการมีเพียงพอและมีสมรรถภาพและฐานะดียิ่งขึ้น

(๔) จะดำเนินการราชทัณฑ์ไปตามแผนอารยะนิยม โดยจะได้ปฏิบัติต่อผู้ต้องขังตามหลักการราชทัณฑ์ ด้วยความมุ่งหวังที่จะให้กลับเป็นพลเมืองดีต่อไป โดยเฉพาะนักโทษเด็ก จะได้จัดแยกที่คุมขังมาตั้งเป็นเอกเทศ เพื่อฝึกอบรมเป็นพิเศษ สำหรับเด็กที่ศาลสั่งให้ได้รับ การฝึกและอบรมนั้น จะได้ปรับปรุงการฝึกและอบรมให้มีผลดียิ่งขึ้น

(๕) จะเร่งซ่อมแซมปรับปรุงก่อสร้างการไฟฟ้า การประปาในพระนครและธนบุรี ซึ่ง

เสียหายในคราวสงครามให้พอสนองความต้องการของประชาชน และจะได้ขยายการไฟฟ้า ประปา ให้แพร่หลายตามท้องที่ทั่วราชอาณาจักรโดยด่วน

(๖) การสงเคราะห์ประชาชน จะได้ขยายการสร้างอาคารให้เช่า และให้เช่าซื้อมากยิ่งขึ้นจะช่วยหาอาชีพให้ประชาชน จะขยายการช่วยสงเคราะห์คนชรา คนทุพพลภาพ ผู้มีบุตรมากเด็กให้เป็นผลจริงจังต่อไป

(๗) จะช่วยบุคคลที่ตั้งใจประกอบอาชีพโดยอิสระให้ได้รับความสะดวกในการจับจองที่ดินรกร้างว่างเปล่า และได้รับหนังสือแสดงกรรมสิทธิ์หรือสิทธิครอบครองสะดวกและรวดเร็วยิ่งขึ้น

(๘) จะให้ความสนับสนุนช่วยเหลือกรรมกรทุกประเภท

๑๑. การสาธารณสุข

การสาธารณสุขจะพยายามให้ประชาชนมีสุขภาพดี มีร่างกายแข็งแรงสมที่จะประกอบอาชีพของตน และทำประโยชน์แก่ประเทศชาติได้นานที่สุดในชีวิต โดยรัฐบาลจะได้จัดในสิ่งสำคัญต่อไปนี้ คือ

(๑) ปรับปรุงเจ้าหน้าที่ทั้งจำนวนและคุณภาพ เพื่อให้มีสมรรถภาพดียิ่งขึ้น

(๒) ขยายการสุศึกษาให้ประชาชนได้รับความรู้ในเรื่องการอนามัยดียิ่งขึ้น

(๓) ขยายการบำบัดโรคให้แก่ประชาชน โดยจัดให้มีโรงพยาบาล และสถานบำบัดโรคตลอดจนเวชภัณฑ์และอุปกรณ์ต่าง ๆ เพิ่มขึ้นในจังหวัดที่ขาดอยู่

(๔) ขยายการมารดาและทารกสงเคราะห์ โดยจัดให้มีนางพยาบาลผดุงครรภ์เพิ่มขึ้นตลอดจนให้มีสถานสงเคราะห์มารดาและทารกเพิ่มขึ้นด้วย

(๕) จัดการป้องกันและระงับโรคติดต่อและโรคอื่นที่สำคัญ โดยเพิ่มกำลังเจ้าหน้าที่และอุปกรณ์ให้สามารถทำการได้เป็นผลดียิ่งขึ้น

(๖) บำรุงและส่งเสริมการสุขภาพิบาล โดยร่วมมือกับเจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครองและเจ้าหน้าที่และเจ้าหน้าที่เทศบาลโดยใกล้ชิด เพื่อแก้ไขการสุขภาพิบาลทั่วไปให้ดียิ่งขึ้น

(๗) ขยายการอนามัยนักเรียน โดยเพิ่มหน่วยอนามัยนักเรียน เพื่อทำการตามโรงเรียนได้มากขึ้น

(๘) ส่งเสริมการศึกษาและการวิจัยในทางการแพทย์และการสาธารณสุข

(๙) ร่วมมือกับองค์การสหประชาชาติที่เกี่ยวข้องทางการแพทย์ การสาธารณสุข และการสงเคราะห์เด็ก

(๑๐) จะพยายามให้ประชาชนทุกคนได้รับการปฏิบัติในการรักษาพยาบาลเท่าเทียมกัน

๑๒. การศาลยุติธรรม

(๑) จะรักษาความเป็นอิสระของผู้พิพากษาในการพิจารณาพิพากษาอรรถคดีตามกฎหมาย

- (๒) จะเพิ่มจำนวนศาลที่พิจารณารรคดีให้สะดวกแก่ประชาชนยิ่งขึ้น
 (๓) จะเร่งรัดการพิจารณาพิพากษารรคดีให้รวดเร็วมีชັกช้า

๑๓. การคลัง

การคลังเป็นปัจจัยแห่งการปกครองและทำนุบำรุงบ้านเมือง กิจการทั้งปวงจะสำเร็จได้ด้วยดีก็ต้องอาศัยความมั่นคงแห่งการคลังเป็นหลัก รัฐบาลนี้จึงจะดำรงไว้ซึ่งดุลยภาพแห่งรายได้อายจ่ายแผ่นดิน เพราะเป็นรากฐานแห่งความมั่นคงของการคลัง และจะอาศัยความเชื่อถืออันเกิดขึ้นจากความมั่นคงนั้นเป็นเครื่องมือระดมกำลังทุนมาใช้ เพื่อให้เศรษฐกิจของประเทศชาติขยายตัว ทั้งจะดำเนินการต่อไปทุกวิถีทางในอันที่จะให้เงินตราไทยมีเสถียรภาพสมบูรณ์ขึ้นในเวลาอันสมควร

นอกจากที่กล่าวมาข้างต้นแล้ว รัฐบาลนี้จะสนใจในการปราบปรามผู้ทุจริตในวงราชการของรัฐ ปราบปรามโจรผู้ร้าย และลดค่าครองชีพเหล่านี้เป็นพิเศษ และรัฐบาลนี้จะดำเนินการตามแนวนโยบายแห่งรัฐซึ่งบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยทุกประการ

อนึ่ง ในบรรดากิจการบริหารราชการแผ่นดินทั้งปวง ซึ่งรัฐบาลก่อน ๆ ได้ปฏิบัติมาด้วยดี รัฐบาลนี้จะดำเนินการต่อเนื่องเพื่อให้กิจการทุกอย่างดำเนินก้าวหน้าตามสมควรแก่กำลังคนและกำลังเงิน ให้ข้าราชการทุกกระทรวงทบวงกรมปฏิบัติหน้าที่ของตนด้วยวิริยะอุตสาหะ สุจริตต่อหน้าที่และให้ได้ผลดีแก่ประเทศชาติมากที่สุดที่จะทำได้ ทั้งจะให้ความเอาใจใส่สนับสนุนให้ข้าราชการประจำมีความมั่นคงในฐานะ และช่วยเหลือข้าราชการบำนาญข้าราชการนอกประจำการทั้งหลายพลเรือนด้วย

ในการปฏิบัติงานของชาติตามนโยบายที่แถลงมาข้างต้นนี้ จำต้องขอความเห็นอกเห็นใจไมตรีจิตและความร่วมมือจากท่านทุกฝ่าย เพื่อเป็นกำลังน้ำใจให้รัฐบาล และข้าราชการสามารถบริหารราชการแผ่นดินให้ลุล่วงสำเร็จเป็นคุณประโยชน์แก่ประเทศชาติ อันจะนำมาซึ่งความผาสุกสมบูรณ์แก่ประชาชนทั่วหน้ากัน

คณะรัฐมนตรี คณะที่ ๒๓

๒๙ พฤศจิกายน ๒๔๙๔ - ๖ ธันวาคม ๒๔๙๔

จอมพล แปลก พิบูลสงคราม เป็นนายกรัฐมนตรี ตามประกาศและแต่งตั้งรัฐมนตรีชั่วคราว ลงวันที่ ๒๙ พฤศจิกายน ๒๔๙๔ คณะบริหารประเทศชั่วคราว เป็นผู้ลงนามในประกาศ มีคณะรัฐมนตรี ดังนี้

รายชื่อคณะรัฐมนตรี

๑. พลโท สวัสดิ์ สวัสดิ์รณชัย สวัสดิเกียรติ เป็นรองนายกรัฐมนตรี
๒. จอมพล แปลก พิบูลสงคราม เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม
๓. หลวงวิจิตรวาทการ (วิจิตร วิจิตรวาทการ) เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง
๔. นายวรการบัญชา เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ
๕. พลตรี เภา เพียรเลิศ บริภัณฑ์ยุทธกิจ เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรราธิการ
๖. พลโท สวัสดิ์ สวัสดิ์รณชัย สวัสดิเกียรติ เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงคมนาคม
๗. พลอากาศตรี มณี มหาสันทนะ เวชยันต์รังสฤษฏ์ เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงพาณิชย์
๘. พลตรี บัญญัติ เทพหัสดิน ณ อยุธยา เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย
๙. พลเอก มังกร พรหมโยธี เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ
๑๐. นายเขมชาติ บุญรัตพันธุ์ เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม
๑๑. พระยาปริวัตรเวชการ (ไฉ่สวด ติตติรานนท์) เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุข
๑๒. นายสุกิจ นิมมานเหมินท์ เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงอุตสาหกรรม
๑๓. พลตรี ประยูร ภมรมนตรี เป็นรัฐมนตรี
๑๔. พลเรือตรี หลวงสุนาวินวิวัฒน์ (พิศาล สุนาวิน) เป็นรัฐมนตรี
๑๕. นายเลื่อน พงษ์โสภณ เป็นรัฐมนตรี
๑๖. พระนิติธารณพิเศษ (ชุบ มัชฌิมจันทร์) เป็นรัฐมนตรี

ประกาศเมื่อวันที่ ๒๙ พฤศจิกายน ๒๔๙๔

คณะรัฐมนตรีคณะนี้ไม่ได้แถลงนโยบายต่อสภาผู้แทนราษฎร
คณะรัฐมนตรีมีการแต่งตั้งเปลี่ยนแปลง คือ

๑. พลเรือตรี หลวงสุนาวินวิวัฒน์ (พิศาล สุนาวิน) เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงกลาโหม เมื่อวันที่ ๑ ธันวาคม ๒๔๙๕

หมายเหตุ คณะรัฐมนตรีชั่วคราวได้แจ้งไปยังประธานสภาผู้แทนราษฎร ขอให้ดำเนินการ
จัดตั้งนายกรัฐมนตรีต่อไป และได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ตั้งจอมพล แปลก พิบูลสงคราม เป็น
นายกรัฐมนตรี บริหารราชการแผ่นดิน เมื่อวันที่ ๖ ธันวาคม ๒๔๙๔ (ไม่มีการแถลงนโยบาย)

คณะรัฐมนตรี คณะที่ ๒๔
๖ ธันวาคม ๒๔๙๔ - ๒๓ มีนาคม ๒๔๙๕

จอมพล แปลก พิบูลสงคราม เป็นนายกรัฐมนตรี ประกาศพระบรมราชโองการ ลงวันที่ ๖ ธันวาคม ๒๔๙๔ สมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช ทรงลงพระปรมาภิไธยใน ประกาศ พลเอก พระประจันปัจฉิม ประธานสภาผู้แทนราษฎรเป็นผู้ลงนามรับสนองพระบรมราชโองการ และในวันที่ ๘ ธันวาคม ๒๔๙๔ มีการแต่งตั้งคณะรัฐมนตรี ดังนี้

รายชื่อคณะรัฐมนตรี

๑. พลเอก ผิน ชุณหะวัณ เป็นรองนายกรัฐมนตรี
๒. จอมพล แปลก พิบูลสงคราม เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม
๓. พลตรี ภา เพียรเลิศ บริภัณฑ์ยุทธกิจ เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง
๔. นายวรการบัญชา เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ
๕. พลเรือตรี หลวงยุทธศาสตร์โกศล (ประยูร ศาสตราวุฒิจ) เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรธิการ
๖. พระยาบริรักษ์เวชชการ (ไฉ่ฮวด ติตติรานนท์) เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุข
๗. นายสุกิจ นิมมานเหมินท์ เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงอุตสาหกรรม
๘. พลอากาศเอก ฟิ้น รณนากาศ ฤทธาคนี เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงคมนาคม
๙. หลวงวิจิตรวาทการ (วิจิตร วิจิตรวาทการ) เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงพาณิชย์
๑๐. พลตรี บัญญัติ เทพหัสดิน ณ อยุธยา เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย
๑๑. พระนิติธรรณพิเศษ (ชูป มัชฌิมจันทร์) เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม
๑๒. พลเอก มังกร พรหมโยธี เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ
๑๓. พลโท สฤษดิ์ ธนะรัชต์ เป็นรัฐมนตรี
๑๔. พลเรือตรี หลวงสุนาวินวิวัฒน์ (พิศาล สุนาวิน) เป็นรัฐมนตรี
๑๕. นายพันตำรวจเอก ละม้าย อุทยานานนท์ เป็นรัฐมนตรี
๑๖. นายเลื้อน พงษ์โสภณ เป็นรัฐมนตรี
๑๗. พันเอก ประมาณ อติเวทสาร เป็นรัฐมนตรี
๑๘. พลเรือตรี หลวงชำนาญอรุณฤทธิ (เอื้อน กุลไกรเวส) เป็นรัฐมนตรี
๑๙. นายพลตำรวจโท เผ่า ศรียานนท์ เป็นรัฐมนตรี
๒๐. พลอากาศโท หลวงเชิดวุฒากาศ (สุดใจ เชิดวุฒิจ) เป็นรัฐมนตรี
๒๑. พลโท เดช เดชประดิษฐ เป็นรัฐมนตรี
๒๒. พลอากาศตรี มุนี มหาสันทนะ เวชยันต์รังสฤษฏ์ เป็นรัฐมนตรี

๒๓. นายเชมชาติ บุณยรัตพันธุ์ เป็นรัฐมนตรี
 ๒๔. พันเอก ศิริ สิริโยธิน เป็นรัฐมนตรี
 ๒๕. พลตรี ประยูร ภมรมนตรี เป็นรัฐมนตรี

ประกาศเมื่อวันที่ ๘ ธันวาคม ๒๕๙๔

รัฐบาลแถลงนโยบายต่อสภาผู้แทนราษฎร เมื่อวันที่ ๑๑ ธันวาคม ๒๕๙๔
 และสภาผู้แทนราษฎรได้ลงมติให้ความไว้วางใจในวันเดียวกัน

นโยบายของรัฐบาลคณะนี้ ปรากฏในหนังสือราชกิจจานุเบกษา พ.ศ. ๒๕๙๔ เล่ม ๖๘
 ตอน ๗๙ หน้า ๕๘๗๑

คณะรัฐมนตรีมีการแต่งตั้งเปลี่ยนแปลง คือ

๑. พลเรือตรี หลวงสุนาวินวิวัฒน์ (พิศาล สุนาวิน) และ

พลโท สฤษดิ์ ธนะรัชต์ เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงกลาโหม

พลตรี ประยูร ภมรมนตรี เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงการคลัง

นายพันตำรวจเอก ละม้าย อุทยานานนท์ เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงเกษตรธิการ

นายเลื่อน พงษ์โสภณ เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงอุตสาหกรรม

พลเรือตรี หลวงชำนาญอรุณยุทธ (เอื้อน กุลไกรเวส) และ

พันเอก ประมาณ อติเรกสาร เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงคมนาคม

พันเอก ศิริ สิริโยธิน เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงพาณิชย์

นายพลตำรวจโท เผ่า ศรียานนท์ และพลโท เดช เดชประดิษฐ เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการ
 กระทรวงมหาดไทย

พลอากาศโท หลวงเชิดวุฒากาศ เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงศึกษาธิการ เมื่อวันที่

๑๑ ธันวาคม ๒๕๙๔

๒. พลอากาศตรี มุณี มหาสันทนะ เวชยันตรังสฤษฏ์ รัฐมนตรี เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการสำนัก

นายกรัฐมนตรี เมื่อวันที่ ๑๕ ธันวาคม ๒๕๙๔

หมายเหตุ คณะรัฐมนตรีคณะนี้สิ้นสุดลง เพราะได้มีประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่ง
 ราชอาณาจักรไทย ๒๕๗๕ แก้ไขเพิ่มเติม พุทธศักราช ๒๕๙๕ และในมาตรา ๑๒๑ บัญญัติให้
 คณะรัฐมนตรีคงอยู่ในตำแหน่งต่อไป ละพ้นจากตำแหน่งเมื่อสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรประเภท ๑
 เข้ารับหน้าที่ คือ เมื่อวันที่ ๒๓ มีนาคม ๒๕๙๕

คำแถลงนโยบาย
ของ
คณะรัฐมนตรี คณะที่ ๒๔
จอมพล แปลก พิบูลสงคราม นายกรัฐมนตรี
แถลงต่อสภาผู้แทนราษฎร
เมื่อวันอังคารที่ ๑๑ ธันวาคม ๒๔๙๔

คำแถลงนโยบายของรัฐบาล*

ท่านประธานสภาผู้แทนราษฎร และท่านสมาชิกผู้มีเกียรติ

ตามประกาศตั้งนายกรัฐมนตรี เมื่อวันที่ ๖ ธันวาคม พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ให้ข้าพเจ้าเป็นนายกรัฐมนตรี บริหารราชการแผ่นดิน ข้าพเจ้าได้ จัดตั้งรัฐบาลนำรายนามขึ้นทูลเกล้าฯ ถวายและได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานพระบรม ราชานุมัติให้ตั้งรัฐมนตรีตามประกาศตั้งรัฐมนตรี ลงวันที่ ๘ ธันวาคม พุทธศักราช ๒๔๙๔ นั้น แล้ว ณ บัดนี้ข้าพเจ้าและรัฐมนตรีพร้อมแล้วที่จะเป็นรัฐบาลของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว จึงขอแถลงนโยบายในการบริหารราชการแผ่นดินของรัฐบาลชุดนี้เพื่อสภาผู้แทนราษฎรจะได้ พิจารณาให้ความไว้วางใจบริหารราชการแผ่นดินตามบทบัญญัติมาตรา ๕๐ ของรัฐธรรมนูญแห่ง ราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๔๗๕ สืบไป ดังต่อไปนี้

๑. รัฐบาลนี้มีเจตน์จำนงอันแน่วแน่ที่จะผดุงรักษาระบอบประชาธิปไตยตามรัฐธรรมนูญ แห่งราชอาณาจักรไทย เทอดทูนพระมหากษัตริย์บรมราชจักรีวงศ์ อันเป็นที่เคารพสักการะตลอดไป
๒. รัฐบาลนี้จะเชิดชูทำนุบำรุงพระพุทธศาสนา และให้ความช่วยเหลือแก่ศาสนาอื่น
๓. รัฐบาลนี้จะส่งเสริมมิตรอันมั่นคงกับนานาประเทศ และปฏิบัติตามพันธกรณีระหว่าง ประเทศ เชิดชูอุดมคติของสหประชาชาติ และยึดมั่นอยู่ในฝ่ายเสรีประชาธิปไตยต่อต้านลัทธิ คอมมิวนิสต์ เพื่อความยุติธรรมสันติสุขของโลก
๔. รัฐบาลนี้จะสร้างกำลังป้องกันราชอาณาจักร เพื่อเผชิญกับสถานการณ์โดยไม่ประมาท
๕. รัฐบาลนี้จะเคารพต่อหลักการเสรีภาพ สมภาพ ภราดรภาพ นอกจากจะดำเนินตาม บทบัญญัติมาตรา ๑๔ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๔๗๕ แล้ว รัฐบาลนี้จะ เคารพยึดถือปฏิญญาสากลของสหประชาชาติว่าด้วยสิทธิของมนุษยชนด้วย
๖. รัฐบาลนี้จะเร่งรัดส่งเสริมการรักษาพยาบาลและอนามัยของประชาชน รวมทั้งการ ช่วยเหลือประชาชนทางสวัสดิการให้ทวียิ่งขึ้น
๗. รัฐบาลนี้จะพยายามอย่างที่สุดให้เศรษฐกิจของชาติมีความเจริญรุ่งเรืองโดยเร็ว เพื่อสร้าง ความผาสุกให้แก่ประ ชาราษฎรทั่วหน้า และจะบริหารราชการแผ่นดินในทางเศรษฐกิจ ดังต่อไปนี้

ก) ส่งเสริมช่วยเหลือให้ราษฎรมีที่ดิน และเคหสถานบ้านเรือนเป็นกรรมสิทธิ์ของตนตามควรแก่อัตภาพ

ข) ส่งเสริมช่วยเหลือการประกอบอาชีพของราษฎร ในการผลิตพืชพันธุ์ธัญญาหารและการเลี้ยงสัตว์ให้เป็นผลดี ดังเช่น ในเรื่องการทำนุ การชลประทาน เครื่องจักรทุ่นแรง ปุ๋ย เป็นต้น

ค) ส่งเสริมช่วยเหลือการอุตสาหกรรมที่ทำด้วยวัตถุดิบในประเทศได้กว้างขวางยิ่งขึ้น ตลอดจนการอุตสาหกรรมในครอบครัวด้วย

ง) ส่งเสริมช่วยเหลือให้ผู้ผลิตขายผลผลิตของตนได้ราคาที่เหมาะสม จะวางวิธีการติดต่อระหว่างผู้ผลิตและผู้บริโภคให้ถึงกันสะดวกใกล้ชิด การสหกรณ์ การจัดสัมมาอาชีพ การตั้งฉางและคลังสินค้าจะให้ผลดีสมปรารถนาในเรื่องเหล่านี้ ซึ่งรัฐบาลนี้จะพยายามส่งเสริมช่วยเหลือให้บังเกิดขึ้นพร้อมด้วยมีประสิทธิภาพดีด้วย

จ) ส่งเสริมความสะดวกในการขนส่ง การสื่อสาร และการสัญจรไปมาให้ดียิ่งขึ้น

๘. รัฐบาลนี้เห็นชัดว่า การที่จะสร้างประโยชน์อันผาสุกให้แก่ราษฎรดังกล่าวมานี้ ค่าของเงินตราไทยได้ตกต่ำลงไปมาก ซึ่งก็มีใช่จะเป็นเฉพาะในประเทศไทยเท่านั้นที่จริงประเทศอื่นหลายประเทศก็ต้องประสบผลอันนี้ รัฐบาลที่แล่วมาได้ทำความพยายามให้ค่าของเงินตราไทยดีมาในช่วงเวลา ๒ - ๓ ปีนี้รัฐบาลนี้จะได้ทำความพยายามต่อไปด้วยวิธีการอันรอบคอบให้เป็นผลดียิ่งขึ้น

๙. เพื่อให้ได้ผลทั้งหมดที่ได้กล่าวมาอย่างมีประสิทธิภาพ รัฐบาลนี้จะให้การศึกษอันดีแก่ประชาชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งคืออาชีพะศึกษาและอบรมศีลธรรม จะได้ขยายโรงเรียนและเพิ่มครูผู้สอนให้มากยิ่งขึ้น

๑๐. เพื่อรักษาไว้ซึ่งระบอบประชาธิปไตย และเพื่อปฏิบัติเคร่งครัดตามปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิของมนุษยชน รัฐบาลนี้จะเคารพต่ออิสรภาพของศาลตามบทบัญญัติ มาตรา ๖๐ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๔๗๕ โดยเคร่งครัด

๑๑. รัฐบาลนี้มีความตั้งใจอันแน่วแน่ที่จะปฏิบัติงานของชาติให้สำเร็จตามนโยบายที่แถลงมานี้ แต่การที่จะประสบผลสำเร็จเช่นนั้น ก็จะต้องอาศัยความร่วมมือร่วมใจของท่านสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ข้าราชการ ตลอดจนถึงประชาชน ที่จะช่วยกันนำชาติพ้นสถานการณ์อันตึงเครียดของโลกในเวลานี้ และสร้างความถาวรสวัสดิอันผาสุกให้แก่ประเทศทั่วกันด้วย หวังว่าท่านสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรคงจะได้พิจารณานโยบายของรัฐบาลนี้ด้วยไมตรีจิต และให้ความไว้วางใจแก่รัฐบาลชุดนี้ด้วยดี เพื่อจะได้เข้าบริหารราชการแผ่นดินตามความในมาตรา ๕๐ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๔๗๕ สืบไป

รายงานการประชุมสภาผู้แทนราษฎร ครั้งที่ ๓/๒๔๙๔ (วิสามัญ)

วันอังคารที่ ๑๑ ธันวาคม พุทธศักราช ๒๔๙๔ หน้า ๓๐ - ๓๓

คณะรัฐมนตรี คณะที่ ๒๕

๒๔ มีนาคม ๒๔๙๕ - ๒๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๐๐

จอมพล แปลก พิบูลสงคราม เป็นนายกรัฐมนตรี ประกาศพระบรมราชโองการลงวันที่ ๒๔ มีนาคม ๒๔๙๕ พระบาทสมเด็จพระปรเมนทรมหาอานันทมหิดลวชิราลงกรณมกุฎราชกุมารองค์ที่ ๘ ทรงลงพระปรมาภิไธยในประกาศ พลเอก พระประจันปัจฉิม ประธานสภาผู้แทนราษฎรเป็นผู้ลงนามรับสนองพระบรมราชโองการและในวันที่ ๒๔ มีนาคม ๒๔๙๕ มีการแต่งตั้งคณะรัฐมนตรี ดังนี้

รายชื่อคณะรัฐมนตรี

๑. พลเอก ผิน ชุณหะวัณ เป็นรองนายกรัฐมนตรี
๒. จอมพล แปลก พิบูลสงคราม เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม
๓. พลตรี ภา เพียรเลิศ บริภัณฑ์ยุทธกิจ เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง
๔. พระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าวรรณไวทยากร เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ
๕. พลเรือตรี หลวงยุทธศาสตร์โกศล (ประยูร ศาสตราวุฒิจ) เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงสหกรณ์
๖. พลเรือโท หลวงสุนาวินวิวัฒน์ (พิศาล สุนาวิน) เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตร
๗. พลอากาศเอก ฟิ้น รณนากาศ ฤทธาคนี เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงคมนาคม
๘. พลตรี บัญญัติ เทพหัสดิน ณ อยุธยา เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย
๙. พระนิติธารณพิเศษ (ชูป มัชฌิมจันทร์) เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม
๑๐. จอมพล แปลก พิบูลสงคราม เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงวัฒนธรรม
๑๑. พลเอก มังกร พรหมโยธี เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ
๑๒. นายวรการบัญชา เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงเศรษฐกิจ
๑๓. พระบริรักษ์เวชชการ (ไฉ่สวด ติตติรานนท์) เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุข
๑๔. นายสุกิจ นิมมานเหมินท์ เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงอุตสาหกรรม
๑๕. พลอากาศตรี มุณี มหาสันทนะ เวชยันต์รังสฤษฏ์ เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการสำนักนายกรัฐมนตรี
๑๖. พลโท สฤษดิ์ ธีระรัชต์ เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงกลาโหม
๑๗. พลตรี ประยูร ภมรมนตรี เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงการคลัง
๑๘. นายเชมชาติ บุณยรัตพันธุ์ เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงการต่างประเทศ
๑๙. นายพันตำรวจเอก ละม้าย อุทยานานนท์ เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงเกษตร
๒๐. พลเรือตรี หลวงชำนาญอรุณฤทธิ์ (เอื้อน กุลไกรเวส) เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงคมนาคม
๒๑. พันเอก ประมาณ อติเรกสาร เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงมหาดไทย
๒๒. นายพลตำรวจโท เผ่า ศรียานนท์ เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงมหาดไทย

๒๓. พลโท เดช เดชประดิษฐ เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงมหาดไทย
 ๒๔. พลโท หลวงสวัสดิ์สรยุทธ เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงวัฒนธรรม
 ๒๕. พลอากาศโท หลวงเชิดวุฒากาศ (สุดใจ เชิดวุฒิมิ) เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงศึกษาธิการ
 ๒๖. พันเอก ศิริ สิริโยธิน เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงเศรษฐกิจ
 ๒๗. นายเลือน พงษ์โสภณ เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงอุตสาหกรรม

ประกาศเมื่อวันที่ ๒๔ มีนาคม ๒๔๙๕

รัฐบาลแถลงนโยบายต่อสภาผู้แทนราษฎร ตั้งแต่วันที่ ๓ เมษายน ถึง ๔ เมษายน รวม ๒ วัน
 สภาผู้แทนราษฎรได้ลงมติให้ความไว้วางใจ เมื่อวันที่ ๔ เมษายน ๒๔๙๕

นโยบายของรัฐบาลคณะนี้ ปรากฏในหนังสือราชกิจจานุเบกษา พ.ศ. ๒๔๙๕ เล่ม ๖๙
 ตอน ๒๖ หน้า ๑๐๒๖

คณะรัฐมนตรีมีการแต่งตั้งเปลี่ยนแปลง คือ

๑. นายสุกิจ นิมมานเหมินท์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงอุตสาหกรรม ได้กราบถวายบังคมลาออกจากตำแหน่ง เมื่อวันที่ ๑๒ มิถุนายน ๒๔๙๕
๒. พลอากาศตรี มูณี มหาสันทนะ เวชยันต์รังสฤษฏ์ รัฐมนตรีช่วยว่าการสำนักนายกรัฐมนตรี เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงอุตสาหกรรม เมื่อวันที่ ๑๒ มิถุนายน ๒๔๙๕
๓. นายพลตำรวจตรี ละม้าย อุทยานานนท์ รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงเกษตร เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงสหกรณ์ อีกตำแหน่งหนึ่ง เมื่อวันที่ ๓๑ พฤศจิกายน ๒๔๙๕
๕. พระยาลัดพลีธรรมประคัลภ์ (วงษ์ ลัดพลี) เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม เมื่อวันที่ ๓๑ กรกฎาคม ๒๔๙๖ แทนพระนิติธารณ์พิเศษ (ชูป มัชฌมจันทร์) ซึ่งถึงแก่อนิจกรรม เมื่อวันที่ ๑๘ กรกฎาคม ๒๔๙๖
๖. ได้มีการปรับปรุงรัฐมนตรีใหม่บางท่าน คือ
  - (๑) พลอากาศโท มูณี มหาสันทนะ เวชยันต์รังสฤษฏ์ พ้นจากตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงอุตสาหกรรม และแต่งตั้งให้เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการสำนักนายกรัฐมนตรี
  - (๒) พลโท บัญญัติ เทพหัสดิน ณ อยุธยา พ้นจากตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย และแต่งตั้งให้เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงอุตสาหกรรม
  - (๓) พลเรือโท หลวงสุนาวินวิวัฒน์ (พิศาล สุนาวิน) พ้นจากตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตร และแต่งตั้งให้เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย
  - (๔) จอมพล มิน ชูณหะวัณ รองนายกรัฐมนตรี เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตร อีกตำแหน่งหนึ่ง
  - (๕) นายพลตำรวจตรี ละม้าย อุทยานานนท์ พ้นจากตำแหน่งรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงสหกรณ์

- (๖) พลจัตวา ศิริ สิริโยธิน รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงเศรษฐกิจ เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงสหกรณ์ อีกตำแหน่งหนึ่ง
- (๗) พลจัตวา ประมาณ อติเรกสาร รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงคมนาคม เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงอุตสาหกรรมอีกตำแหน่งหนึ่ง ประกาศเมื่อวันที่ ๑๒ ธันวาคม ๒๕๙๖
๗. พลอากาศโท มูณี มหาสันทนะ เวชยันต์รังสฤษฏ์ เป็นรองนายกรัฐมนตรี เมื่อวันที่ ๒๕ ธันวาคม ๒๕๙๖
๘. พลเรือเอก หลวงยุทธศาสตร์โกศล (ประยูร ศาสตร์ระวี) เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงสหกรณ์ พลจัตวา ศิริ สิริโยธิน เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงสหกรณ์ เมื่อวันที่ ๗ มกราคม ๒๕๙๗
๙. พันเอก นายวรการบัญชา พันจากตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงเศรษฐกิจ และแต่งตั้งให้เป็นรองนายกรัฐมนตรี เมื่อวันที่ ๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๙๗
๑๐. จอมพล แปลก พิบูลสงคราม นายกรัฐมนตรี เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงเศรษฐกิจ อีกตำแหน่งหนึ่ง ตั้งแต่วันที่ ๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๙๗
๑๑. นายพลตำรวจเอก เผ่า ศรียานนท์ รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงมหาดไทย เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงการคลัง อีกตำแหน่งหนึ่ง เมื่อวันที่ ๑๐ กุมภาพันธ์ ๒๕๙๗
๑๒. พลโท ประยูร ภมรมนตรี รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงการคลัง เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงสาธารณสุข อีกตำแหน่งหนึ่ง เมื่อวันที่ ๒๒ มีนาคม ๒๕๙๗
๑๓. พระยาปริวัตรเวชชการ (ไสยวด ติตติรานนท์) รัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุข ขอลาออกจากตำแหน่ง เมื่อวันที่ ๑๕ พฤษภาคม ๒๕๙๗
๑๔. พลโท ประยูร ภมรมนตรี รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงสาธารณสุข เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุข เมื่อวันที่ ๑๕ พฤษภาคม ๒๕๙๗
๑๕. จอมพล ผิน ชุณหะวัณ รองนายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตร เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงกลาโหม อีกตำแหน่งหนึ่ง เมื่อวันที่ ๒๓ มิถุนายน ๒๕๙๗
๑๖. จอมพล แปลก พิบูลสงคราม พันจากตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงเศรษฐกิจ เมื่อวันที่ ๒๓ มีนาคม ๒๕๙๗
๑๗. พลตรี ศิริ สิริโยธิน รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงเศรษฐกิจ เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงเศรษฐกิจ เมื่อวันที่ ๒๓ มีนาคม ๒๕๙๗
๑๘. พันตรี วัชร บันยารชุน เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงการต่างประเทศ เมื่อวันที่ ๒๓ มีนาคม ๒๕๙๗
๑๙. นายเขมชาติ บุณยรัตพันธุ์ รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงการต่างประเทศ ได้กราบลาออกจากตำแหน่ง เมื่อวันที่ ๑ มิถุนายน ๒๕๙๗
๒๐. พลตรี ศิริ สิริโยธิน รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเศรษฐกิจ พันจากตำแหน่งรัฐมนตรีช่วยว่าการ

กระทรวงสหกรณ์ เมื่อวันที่ ๑๖ กรกฎาคม ๒๕๙๘

๒๑. พลเอก เดช เดชประดิษฐ รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงมหาดไทย ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงสหกรณ์ อีกตำแหน่งหนึ่ง เมื่อวันที่ ๑๖ กรกฎาคม ๒๕๙๘

๒๒. ได้มีการปรับปรุงคณะรัฐมนตรีและแต่งตั้งรัฐมนตรี เมื่อวันที่ ๒ สิงหาคม ๒๕๙๘ คือ

(๑) จอมพล ปิ่น รณนภากาศ ฤทธาคนี พ้นจากตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงคมนาคม และแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งรองนายกรัฐมนตรี

(๒) พลอากาศโท มุณี มหาสันทนะ เวชยันต์รังสฤษฏ์ พ้นจากตำแหน่งรองนายกรัฐมนตรี และแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงคมนาคม

(๓) จอมพล แปลก พิบูลสงคราม พ้นจากตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงวัฒนธรรม และแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย อีกตำแหน่งหนึ่ง

(๔) พลเรือโท หลวงสุนาวิวินวิวัฒน์ (พิศาล สุนาวิวิน) พ้นจากตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย และแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงวัฒนธรรม

(๕) พลเรือเอก หลวงยุทธศาสตร์โกศล (ประยูร ศาสตร์ระจิว) พ้นจากตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงสหกรณ์ และแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงวัฒนธรรม

(๖) พลตรี ประมาณ อติเรกสาร พ้นจากตำแหน่งรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงคมนาคม

(๗) พลโท ไสว ไสวแสนยากร เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงคมนาคม

(๘) พลโท ถนอม กิตติขจร เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงสหกรณ์

เมื่อวันที่ ๒ สิงหาคม ๒๕๙๘

๒๓. ให้รัฐมนตรีพ้นจากตำแหน่ง คือ

๑. จอมพล ผิน ชุณหะวัณ พ้นจากตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม

๒. พลเอก เดช เดชประดิษฐ พ้นจากตำแหน่งรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงสหกรณ์

๓. นายพลตำรวจเอก เผ่า ศรียานนท์ พ้นจากตำแหน่งรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงการคลัง

๔. พลโท ประยูร ภมรมนตรี พ้นจากตำแหน่งรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงการคลัง

เมื่อวันที่ ๕ สิงหาคม ๒๕๙๘

๒๔. ได้มีการปรับปรุงคณะรัฐมนตรี คือ

จอมพล ผิน ชุณหะวัณ พ้นจากตำแหน่งรองนายกรัฐมนตรี และพลโท บัญญัติ เทพหัสดิน

- ณ อยุธยา ดำรงตำแหน่ง รัฐมนตรีว่าการกระทรวงอุตสาหกรรม เมื่อวันที่ ๑๙ เมษายน ๒๕๙๙

๒๕. หม่อมหลวงชูชาติ กำภู เป็นรัฐมนตรี เมื่อวันที่ ๑๘ สิงหาคม ๒๕๙๙

หมายเหตุ คณะรัฐมนตรีคณะนี้สิ้นสุด เนื่องจากสมาชิกชุดที่ให้ความไว้วางใจขณะเข้ารับหน้าที่สิ้นสุดลง (ออกตามวาระ) เมื่อวันที่ ๒๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๐๐

คำแถลงนโยบาย
 ของ
 คณะรัฐมนตรี คณะที่ ๒๕
 จอมพล แปลก พิบูลสงคราม นายกรัฐมนตรี
 แถลงต่อสภาผู้แทนราษฎร
 เมื่อวันที่พฤหัสบดีที่ ๓ เมษายน ๒๔๙๕

คำแถลงนโยบายของรัฐบาล*

ท่านประธานสภาผู้แทนราษฎร และท่านสมาชิกผู้มีเกียรติ

ตามประกาศตั้งนายกรัฐมนตรี เมื่อวันที่ ๒๔ มีนาคม ๒๔๙๕ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมให้ประกาศว่าทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ข้าพเจ้าเป็นนายกรัฐมนตรี บริหารราชการแผ่นดิน ข้าพเจ้าได้จัดตั้งคณะรัฐมนตรีนำรายพระนาม และนามรัฐมนตรีขึ้นทูลเกล้าฯ ถวาย และได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานพระบรมราชานุมัติให้ตั้งคณะรัฐมนตรีจะปฏิบัติหน้าที่ในการบริหารราชการแผ่นดินสืบไป จึงขอแถลงนโยบายการบริหารราชการแผ่นดินของคณะรัฐมนตรีชุดนี้เพื่อสภาผู้แทนราษฎรจะได้พิจารณาให้ความไว้วางใจ บริหารราชการแผ่นดินตามบทบัญญัติในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ดังต่อไปนี้

๑. รัฐบาลนี้จะเชิดชูทำนุบำรุงพระพุทธศาสนา และให้ความช่วยเหลือศาสนาอื่น
๒. รัฐบาลนี้มีเจตจำนงอันแน่วแน่ที่จะผดุงรักษาระบอบประชาธิปไตยตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย เทิดทูนพระมหากษัตริย์บรมราชจักรีวงศ์ อันเป็นที่เคารพสักการะตลอดไป
๓. รัฐบาลนี้จะส่งเสริมการวัฒนธรรม ทั้งในทางคติธรรม นิติธรรม วัตถุประสงค์ และสธรรม ให้เป็นประเพณีประจำชาติยิ่งขึ้น
๔. รัฐบาลนี้จะส่งเสริมไมตรีอันมั่นคงกับนานาประเทศและปฏิบัติตามพันธกรณีระหว่างประเทศ เชิดชูอุดมคติของสหประชาชาติและยึดมั่นอยู่ในฝ่ายเสรีประชาธิปไตย ต่อต้านลัทธิคอมมิวนิสต์ผู้รุกรานประเทศไทยให้ดีที่สุด
๕. รัฐบาลนี้จะเตรียมสรรพกำลังของชาติและสร้างกำลังรบสำหรับป้องกันรักษาราชอาณาจักรเพื่อเผชิญกับสถานการณ์ที่จะมารุกรานประเทศไทยให้ดีที่สุด
๖. รัฐบาลนี้จะเคารพต่อหลักการเสรีภาพ สมภาพ ภราดรภาพนอกจากจะดำเนินการตามบทบัญญัติรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยแล้ว รัฐบาลนี้จะเคารพยึดถือปฏิญญาสากลของสหประชาชาติว่าด้วยสิทธิของมนุษยชนในการบริหารราชการแผ่นดินด้วย

๗. รัฐบาลนี้จะขยายการส่งเสริมช่วยเหลือประชากรราษฎรในการอนามัย และการรักษาพยาบาล รวมทั้งการช่วยเหลือประชากรราษฎรทางสวัสดิการให้ทวียิ่งขึ้น

๘. รัฐบาลนี้จะขยายการส่งเสริมให้เศรษฐกิจของชาติมีความเจริญรุ่งเรืองโดยเร็วเพื่อสร้างความผาสุกให้แก่ประชากรราษฎรทั่วหน้าโดยอาศัยการสหกรณ์เป็นหลักสำคัญและจะปฏิบัติหน้าที่ในการบริหารราชการแผ่นดินทางเศรษฐกิจ ดังต่อไปนี้

ก) ขยายการส่งเสริมช่วยเหลือประชากรราษฎรในเรื่องการแนะนำ การหาทุนและเครื่องจักรทุนแรงให้ทวีมากยิ่งขึ้นตามกาลสมัย

ข) ขยายการส่งเสริมช่วยเหลือให้ประชากรราษฎรที่มีดินและเคหสถานบ้านเรือนเป็นกรรมสิทธิ์ของตนตามควรแก่อัธยาศัย

ค) ขยายการส่งเสริมช่วยเหลือการประกอบอาชีพของประชากรราษฎรในการผลิตพืชพันธุ์ธัญญาหารสำหรับมนุษย์และสัตว์ ตลอดจนการเลี้ยงสัตว์ให้เป็นผลดี ดังเช่น การชลประทาน ปุ๋ย พันธุ์พืชพันธุ์สัตว์ เหล่านี้เป็นต้น

ข) ขยายการส่งเสริมช่วยเหลือการอุตสาหกรรมของรัฐและเอกชนที่ทำการด้วยวัตถุประสงค์ในประเทศให้กว้างขวางยิ่งขึ้นตลอดจนการอุตสาหกรรมในครอบครัวด้วยขยายการส่งเสริมช่วยเหลือให้ผู้ผลิตขายผลิตผลของตนได้ราคาที่เหมาะสมและให้ผู้บริโภคหาซื้อสินค้าได้สะดวกในราคาพอเหมาะสมควรจะวางวิธีการติดต่อระหว่างผู้ผลิตและผู้บริโภคให้ถึงกันสะดวกใกล้ขีดการกำหนดราคาด้วยการปิดป้ายราคาสินค้าการตั้งวางและคลังสินค้าจะให้ผลดีสมปรารถนาในเรื่องเหล่านี้ซึ่งรัฐบาลนี้จะขยายการส่งเสริมช่วยเหลือยิ่งขึ้นต่อไปพร้อมด้วยมีประสิทธิภาพด้วย

ง) ขยายการส่งเสริมช่วยเหลือความสะดวกในการขนส่ง การสื่อสาร และการสัญจรไปมาให้ดียิ่งขึ้น

จ) รัฐบาลนี้จะรักษาค่าของเงินตราไทยให้มีเสถียรภาพตามที่กำหนดไว้ในกฎหมายว่าด้วยเงินตราตามเหตุผลที่สมควร

๙. เพื่อให้ได้ผลทั้งหมดที่กล่าวมานี้โดยมีประสิทธิภาพ รัฐบาลนี้จะให้การศึกษาศึกษาและอบรมศีลธรรมอันดีแก่ประชากรราษฎร โดยเฉพาะอย่างยิ่งการอาชีวศึกษา การพลศึกษาจะได้ขยายโรงเรียนเพิ่มครูผู้สอนให้มากยิ่งขึ้น และโดยเฉพาะอย่างยิ่งการศึกษาประชาชน

๑๐. เพื่อรักษาไว้ซึ่งระบอบประชาธิปไตยและเพื่อปฏิบัติตามปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิของมนุษยชนรัฐบาลนี้จะเคารพต่ออิสรภาพของศาลตามบทบัญญัติรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยโดยเคร่งครัดด้วย

๑๑. รัฐบาลนี้จะเพียรพยายามจนสุดกำลังที่จะก่อสร้างมิตรภาพด้วยยุติธรรมต่อบุคคลทั่วไป

๑๒. รัฐบาลนี้มีความตั้งใจอันแน่วแน่ที่จะปฏิบัติงานของชาติให้สำเร็จตามนโยบายที่
 แถลงมานี้ แต่การที่จะประสบผลสำเร็จเช่นนั้นก็ต้องอาศัยความร่วมมือร่วมใจของ
 ท่านสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ข้าราชการ ตลอดจนถึงประชาชนทั้งชาติ ที่จะช่วยกันนำชาติผ่านพ้น
 สถานการณ์อันตึงเครียดของโลกในเวลานี้และสร้างความศิริสวัสดิพัฒนามงคลสมบูรณ์พูนผลอัน
 งามแก่ประเทศไทยด้วยกันด้วย หวังว่าท่านสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรคงจะได้ร่วมกันด้วยไมตรีจิต
 มิตรภาพอันดีให้รัฐบาลนี้ได้เข้าบริหารราชการแผ่นดินตามความในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักร
 ไทยสืบไป

*รายงานการประชุมสภาผู้แทนราษฎร ครั้งที่ ๓/๒๔๙๕ (สามัญ)
 วันพฤหัสบดีที่ ๓ เมษายน พุทธศักราช ๒๔๙๕ หน้า ๓๔ - ๓๗

คณะรัฐมนตรี คณะที่ ๒๖
๒๑ มีนาคม ๒๕๐๐ - ๑๖ กันยายน ๒๕๐๐

จอมพล แปลก พิบูลสงคราม เป็นนายกรัฐมนตรี ประกาศพระบรมราชโองการ ลงวันที่ ๒๑ มีนาคม ๒๕๐๐ พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช ทรงลงพระปรมาภิไธยใน ประกาศ พลเอก พระประจันปัจฉิม ป ระธานสภาผู้แทนราษฎรเป็นผู้ลงนามรับสนองพระบรมราชโองการ และในวันที่ ๓๑ มีนาคม ๒๕๐๐ มีการแต่งตั้งคณะรัฐมนตรี ดังนี้

รายชื่อคณะรัฐมนตรี

๑. จอมพล พัน รณนภาภาค ฤทธาคณี เป็นรองนายกรัฐมนตรี
๒. จอมพลเรือ หลวงยุทธศาสตร์โกศล (ประยูร ศาสตราวุจิ) เป็นรองนายกรัฐมนตรี
๓. จอมพล สฤษดิ์ ธนะรัชต์ เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม
๔. พันเอก นายวรการบัญชา เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง
๕. พลตรี พระเจ้าวรวงศ์เธอ กรมหมื่นนราธิปพงศ์ประพันธ์ เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ
๖. พลโท บัญญัติ เทพหัสดิน ณ อยุธยา เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงคมนาคม
๗. จอมพล ผิน ชุณหะวัณ เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตร
๘. นายพลตำรวจเอก เผ่า ศรียานนท์ เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย
๙. พระยาอัลพัทธ์ธรรมประคัลภ์ (วงศ์ ลัดพลี) เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม
๑๐. จอมพลเรือ หลวงยุทธศาสตร์โกศล (ประยูร ศาสตราวุจิ) เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงวัฒนธรรม
๑๑. พลอากาศโท มณี มหาสันทนะ เวชยันต์รังสฤษฏ์ เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ
๑๒. พลเอก ภา เพียรเลิศ บริภัณฑ์ยุทธกิจ เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงเศรษฐกิจ
๑๓. พลตรี ศิริ สิริโยธิน เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงสหกรณ์
๑๔. จอมพลอากาศ พัน รณนภาภาค ฤทธาคณี เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุข
๑๕. พลตรี ประมาณ อติเรกสาร เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงอุตสาหกรรม
๑๖. พลโท ถนอม กิตติขจร เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงกลาโหม
๑๗. นายเสวตร เปี่ยมพงศ์สานต์ เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงการคลัง
๑๘. พันตรี รักรักษ์ ปันยารชุน เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงการต่างประเทศ
๑๙. นายพลตำรวจตรี ละม้าย อุทยานานนท์ เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงเกษตร
๒๐. พลอากาศโท เฉลิมเกียรติ วัฒนางกูร เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงคมนาคม
๒๑. พลตรี ประภาส จารุเสถียร เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงมหาดไทย

๒๒. พันเอก หลวงบุรกรรมโกวิท (ลือภักดิ์ ดิษยนิยม หรือลืออม บุรกรรมโกวิท) เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงมหาดไทย
๒๓. นายเลียง ไชยกาล เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงยุติธรรม
๒๔. พลเอก หลวงสวัสดิ์สรยุทธ (ดล บุนนาค) เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงวัฒนธรรม
๒๕. พลตรี เฉลิม พงศ์สวัสดิ์ เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงศึกษาธิการ
๒๖. ขุนคงฤทธิศึกษากร (ปาน คงฤทธิศึกษากร) เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงศึกษาธิการ
๒๗. นายสุรพงษ์ ตริรัตน์ เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงเศรษฐกิจ
๒๘. นายยศ อินทรโกมาลย์สุต เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงสหกรณ์
๒๙. นายสวัสดิ์ คำประกอบ เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงสาธารณสุข
๓๐. นายชิน ระวีวรรณ เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงอุตสาหกรรม

ประกาศเมื่อวันที่ ๓๑ มีนาคม ๒๕๐๐

รัฐบาลแถลงนโยบายต่อสภาผู้แทนราษฎร เมื่อวันที่ ๑ เมษายน และได้รับความไว้วางใจในวันเดียวกัน

นโยบายของรัฐบาลคณะนี้ ปรากฏในหนังสือราชกิจจานุเบกษา พ.ศ. ๒๕๐๐ เล่ม ๗๔ ตอน ๓๖ หน้า ๙๓๑

คณะรัฐมนตรีมีการแต่งตั้งเปลี่ยนแปลง คือ

พลอากาศโท เฉลิมเกียรติ วัฒนางกูร พ้นจากตำแหน่งรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงคมนาคม และแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่ง รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงเกษตร เมื่อวันที่ ๑๐ สิงหาคม ๒๕๐๐

ต่อมาคณะรัฐมนตรีมีการแต่งตั้งเปลี่ยนแปลง คือ จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม พลตรี ศิริ สิริโยธิน รัฐมนตรีว่าการกระทรวงสหกรณ์ พลโท ถนอม กิตติขจร รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงกลาโหม พลโท ประภาส จารุเสถียร รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงมหาดไทย พลอากาศโท เฉลิมเกียรติ วัฒนางกูร รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงเกษตร ได้ขอกราบถวายบังคมลาออกจากตำแหน่ง และได้มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งให้ จอมพล แปลก พิบูลสงคราม นายกรัฐมนตรี เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหมกับรัฐมนตรีว่าการกระทรวงสหกรณ์อีก ๒ ตำแหน่ง ทั้งนี้ ตั้งแต่วันที่ ๑๒ กันยายน พ.ศ. ๒๕๐๐

หมายเหตุ คณะรัฐมนตรีคณะนี้สิ้นสุดลง เนื่องจากคณะทหารได้ยึดอำนาจทำการรัฐประหาร เมื่อวันที่ ๑๖ กันยายน ๒๕๐๐

คำแถลงนโยบาย
ของ
คณะรัฐมนตรี คณะที่ ๒๖
จอมพล แปลก พิบูลสงคราม นายกรัฐมนตรี
แถลงต่อสภาผู้แทนราษฎร
เมื่อวันจันทร์ที่ ๑ เมษายน ๒๕๐๐

คำแถลงนโยบายของรัฐบาล*

ท่านประธานสภาผู้แทนราษฎร และท่านสมาชิกผู้มีเกียรติ

เนื่องจากได้มีประกาศพระบรมราชโองการโปรดเกล้าโปรดกระหม่อม ตั้งให้ข้าพเจ้าเป็นนายกรัฐมนตรีบริหารราชการแผ่นดิน ตามประกาศตั้งนายกรัฐมนตรี ลงวันที่ ๒๑ มีนาคม ๒๕๐๐ ข้าพเจ้าจึงได้จัดตั้งคณะรัฐมนตรีขึ้น และได้นำความกราบบังคมทูลพระกรุณา ทรงแสดงพระกรุณาแต่งตั้งแล้ว ตามประกาศแต่งตั้งรัฐมนตรี ลงวันที่ ๓๑ มีนาคม ดังมีรายนามปรากฏอยู่แล้วนั้น บัดนี้ข้าพเจ้าและคณะรัฐมนตรีของข้าพเจ้า ได้กำหนดนโยบายเพื่อที่จะเข้ารับหน้าที่บริหารราชการแผ่นดินแล้ว โดยยึดแนวนโยบายแห่งรัฐตามที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยเป็นหลักดำเนินการ จึงขอแถลงเพื่อให้สภานี้พิจารณาให้ความไว้วางใจตามบทบัญญัติในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ดังต่อไปนี้

๑. รัฐบาลนี้จะปฏิบัติตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย และบริหารงานตามกำหนดนโยบายของพรรคเสรีมนังคศิลา ซึ่งได้ประกาศให้ประชาชนทราบ โดยจดทะเบียนไว้ที่กระทรวงมหาดไทยเป็นหลักฐานแล้ว

๒. รัฐบาลนี้จะปรับปรุงแก้ไขกฎหมายและระเบียบราชการ ตลอดจนการปฏิบัติหน้าที่ของราชการ เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพและภราดรภาพ โดยเฉพาะให้ข้าราชการที่ติดต่อกับประชาชน ประพฤติและปฏิบัติหน้าที่ให้สมกับเป็นผู้รับใช้ประชาชน

๓. รัฐบาลนี้จะบริหารราชการแผ่นดินโดยยึดมั่นในหลักการถือประโยชน์ของชาติเป็นสำคัญและมุ่งความผาสุกของประชาชนเป็นที่ตั้ง

๔. รัฐบาลนี้จะส่งเสริมการอาชีพของประชาชนให้เจริญก้าวหน้า ให้ประชาชนมีรายได้เพิ่มมากขึ้น เพื่อให้มาตรฐานการครองชีพดีขึ้น

๕. รัฐบาลนี้จะส่งเสริมสัมพันธไมตรีกับนานาประเทศให้สนิทสนมแน่นแฟ้นยิ่งขึ้น โดยเฉพาะประเทศเพื่อนบ้านใกล้เคียง จะได้พยายามช่วยเหลือเกื้อกูลให้เกิดความเจริญก้าวหน้า

และสงบสันติจะเชิดชูอุดมคติของสหประชาชาติ และปฏิบัติตามพันธกรณีระหว่างประเทศอย่างเคร่งครัด

๖. รัฐบาลนี้จะเตรียมสรรพกำลังของชาติ และสร้างกำลังรบสำหรับป้องกันรักษาราชอาณาจักรเพื่อเผชิญกับสถานการณ์ที่จะมาคุกคามประเทศไทยให้ดีที่สุดตามกำลังเศรษฐกิจของประเทศ และปรับปรุงขยายกิจการด้านสวัสดิการของทหารให้ดียิ่งขึ้นตามแบบอย่างอารยประเทศ

๗. รัฐบาลนี้จะส่งเสริมและบำรุงการศึกษาอบรมของประชากรราษฎร ทั้งคุณภาพและปริมาณเป็นลำดับแรก โดยจะได้ส่งเสริมการศึกษาในส่วนภูมิภาคให้มากยิ่งขึ้น ทั้งจะได้เร่งรัดในการสร้างอาคารเรียน การผลิตครูให้ได้ส่วนสัมพันธ์กับนักเรียน และส่งเสริมให้ครูมีเสถียรภาพยิ่งขึ้น

๘. รัฐบาลนี้จะเชิดชูส่งเสริมการวัฒนธรรมของชาติเพื่อให้คนไทยมีชีวิตความเป็นอยู่อย่างมีระเบียบและผาสุก ทั้งส่วนตัวและในการอยู่ร่วมกัน

๙. รัฐบาลนี้จะส่งเสริมช่วยเหลือการประกอบอาชีพของราษฎร ในการผลิตทางเกษตรกรรมทั้งปริมาณและคุณภาพ ตลอดจนขยายการชลประทาน และเครื่องทุ่นแรงให้มีผลดียิ่งขึ้น

๑๐. รัฐบาลนี้จะเร่งขยายและส่งเสริมการสหกรณ์ทุกประเภทให้เจริญก้าวหน้าเพื่อสร้างความผาสุกให้แก่ประชาชน และจัดตั้งศูนย์การอบรมทางสหกรณ์ขึ้นเพื่อให้ประชาชนมีความรู้ความชำนาญทั้งในทางทฤษฎีและการปฏิบัติ เพื่อให้การสหกรณ์มีประสิทธิภาพ

๑๑. รัฐบาลนี้จะขยายการส่งเสริมช่วยเหลือการอุตสาหกรรมให้กว้างขวางยิ่งขึ้น ตลอดจนการอุตสาหกรรมภายในครอบครัว รวมทั้งส่งเสริมให้ชาวต่างประเทศมาลงทุนประกอบการอุตสาหกรรมภายในประเทศ

๑๒. รัฐบาลนี้จะเปิดตลาดค้าทั้งในและนอกประเทศให้กว้างขวางยิ่งขึ้นและจะหาทางรักษาราคา และจัดสรรสินค้าขาออกที่สำคัญให้เป็นผลดีแก่ทุกฝ่าย

๑๓. รัฐบาลนี้จะรักษาค่าของเงินตราไทยให้มีเสถียรภาพ จะปรับปรุงการภาษีอากรให้เป็นธรรมและสะดวกแก่ประชาชน

๑๔. รัฐบาลนี้จะส่งเสริมการติดต่อสื่อสาร การคมนาคม และการขนส่งให้ได้รับความสะดวกและปลอดภัยยิ่งขึ้น

๑๕. รัฐบาลนี้จะปรับปรุงแก้ไขให้การพิจารณาอรรถคดีดำเนินไปโดยสะดวกและรวดเร็วยิ่งขึ้น

๑๖. รัฐบาลนี้จะกระจายอำนาจการปกครองไปสู่ภูมิภาคและท้องถิ่น และพัฒนาความเจริญทางเศรษฐกิจให้ถึงมือประชาชนโดยทั่วถึง โดยจะพิจารณายกฐานะท้องถิ่นขึ้นเป็นเทศบาล และสุขาภิบาลให้มากขึ้นตามควรแก่ฐานะ กับจะได้ส่งเสริมกิจการของสภาจังหวัด องค์การบริหาร

ส่วนจังหวัด และกิจการสภาตำบลให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น เพื่อให้ประชาชนได้ปกครองตนเองตามระบอบประชาธิปไตยโดยสมบูรณ์

จะขยายการสาธารณูปโภคในท้องถิ่นต่าง ๆ ให้มีการไฟฟ้า ประปาโดยทั่วถึงและจะได้ส่งเสริมให้มีทางชนบทให้มากขึ้น เพื่อประโยชน์แก่การเศรษฐกิจของท้องถิ่นและเป็นการฟื้นฟูการบูรณะชนบท

จะรักษาไว้ซึ่งความสงบเรียบร้อยภายในประเทศด้วยการเคารพต่อสิทธิเสรีภาพของประชาชน จะคุ้มครองป้องกันประชาชนให้ปลอดภัยจากโจรผู้ร้าย และพ้นจากการกดขี่ข่มเหงโดยไม่เป็นธรรม ให้ได้มีโอกาสตั้งหน้าประกอบสัมมาอาชีพโดยปราศจากหวาดกลัว

จะขยายการส่งเสริมให้ประชาชนทุกเพศทุกวัยได้รับการสงเคราะห์ ทั้งด้านอาชีพะสงเคราะห์ เศรษฐกิจสงเคราะห์ และการสงเคราะห์ครอบครัว สหภาพแรงงาน ตลอดจนการสงเคราะห์ในด้านสังคมอื่น ๆ ให้มากและดียิ่งขึ้น โดยเฉพาะในด้านเศรษฐกิจนั้นจะจัดให้มีอาคารสงเคราะห์เพื่อช่วยเหลือประชาชนที่ยากจนให้ได้มีที่อยู่อาศัยมากยิ่งขึ้น

จะได้เร่งรัดการจัดสรรที่ดินตามที่กฎหมายบัญญัติไว้ เพื่อให้ประชาชนคนไทยได้มีที่ดินเป็นของตนเองเป็นหลักฐานตามควรแก่อัตภาพ

๑๗. รัฐบาลนี้จะพยายามส่งเสริมช่วยเหลือประชาราษฎรในการอนามัย การรักษาพยาบาลโดยจะปรับปรุงและจัดสร้างโรงพยาบาล สถานีอนามัย รวมทั้งจะดำเนินการให้มีแพทย์ พยาบาล ตลอดจนเวชภัณฑ์ ให้มีปริมาณเพิ่มขึ้น จะช่วยเหลือประชาชนในทางป้องกันและบำบัดโรคต่าง ๆ รวมทั้งจะจัดสรรให้ประชาราษฎรได้ซื้อยารักษาโรคได้โดยสะดวกและราคาย่อมเยาได้ตามสมควร

รัฐบาลนี้มีความตั้งใจแน่วแน่ที่จะปฏิบัติงานของชาติตามนโยบายที่แถลงมานี้เพื่อให้เกิดความสมบูรณ์พูนสุขแก่ประชาชนทั่วกัน แต่การที่จะประสบผลสำเร็จเช่นนั้นก็จำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือร่วมใจของท่านสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ข้าราชการ ตลอดจนถึงประชาชนทั้งชาติ จึงหวังว่าท่านสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรคงจะได้ร่วมมือกับรัฐบาลด้วยไมตรีจิตมิตรภาพอันดี ให้รัฐบาลชุดนี้ได้เข้าบริหารราชการแผ่นดินตามความในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยสืบไป

*รายงานการประชุมสภาผู้แทนราษฎร ครั้งที่ ๓/๒๕๐๐ ชุดที่ ๒ (ครั้งแรก)

วันจันทร์ที่ ๑ เมษายน พุทธศักราช ๒๕๐๐ หน้า ๒๙ - ๓๒

พันตรี ควง อภัยวงศ์
นายกรัฐมนตรีคนที่ ๔

หน้าว่าง

ต้นฉบับไม่มีหน้านี้

นายกรัฐมนตรีคนที่ ๔ พันตรี ควง อภัยวงศ์

ระยะเวลาดำรงตำแหน่ง

สมัยที่ ๑ : คณะรัฐมนตรี คณะที่ ๑๑ : ๑ สิงหาคม ๒๔๘๗- ๓๑ สิงหาคม ๒๔๘๘

สมัยที่ ๒ : คณะรัฐมนตรี คณะที่ ๑๔ : ๓๑ มกราคม ๒๔๘๙ - ๑๘ มีนาคม ๒๔๘๙

สมัยที่ ๓ : คณะรัฐมนตรี คณะที่ ๑๙ : ๑๐ พฤศจิกายน ๒๔๙๐ - ๖ กุมภาพันธ์ ๒๔๙๑

สมัยที่ ๔ : คณะรัฐมนตรี คณะที่ ๒๐ : ๒๑ กุมภาพันธ์ ๒๔๙๑ - ๘ เมษายน ๒๔๙๑

ประวัติ

พันตรี ควง อภัยวงศ์ เกิดเมื่อวันที่ ๑๗ พฤษภาคม ๒๔๔๕ ณ เมืองพระตะบอง ประเทศเขมร (ขณะนั้นเป็นจังหวัดในมณฑลบูรพาของไทย) เป็นบุตรของเจ้าพระยาอภัยภูเบศร์ (ชุ่ม อภัยวงศ์) ผู้สำเร็จราชการจังหวัดพระตะบองกับคุณหญิงรอด สมรสกับคุณหญิงเลขา อภัยวงศ์

เริ่มศึกษาหนังสือกับขุนอุทัยราชภักดี ผู้เป็นลุงข้างมารดา จากนั้นเข้ารับการศึกษาที่โรงเรียนเทพศิรินทร์ และโรงเรียนอัสสัมชัญ ตามลำดับ แล้วไปศึกษาวิชาวิศวกรรมโยธาที่เอกอล ชังดรัล เดอ ลียอง ประเทศฝรั่งเศส

หลังจากสำเร็จการศึกษาได้กลับมารับราชการเป็นนายช่างผู้ช่วยโท แผนกกองช่างโทรเลข กรมไปรษณีย์โทรเลข มีความเจริญในหน้าที่การงานจนได้ดำรงตำแหน่งอธิบดีกรมไปรษณีย์โทรเลข

พันตรี ควง อภัยวงศ์ ได้รับพระราชทานยศพันตรี ปฏิบัติหน้าที่ราชองครักษ์พิเศษ เมื่อคราวร่วมสงครามอินโดจีน พ.ศ. ๒๔๘๔ และได้รับพระราชทานบรรดาศักดิ์เป็นหลวงโกวิทอภัยวงศ์ แต่ได้ลาออกจากบรรดาศักดิ์ เมื่อวันที่ ๔ ธันวาคม ๒๔๘๔

พันตรี ควง อภัยวงศ์ เคยดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีในรัฐบาลของพระยาพหลพลพยุหเสนา และจอมพล แปลก พิบูลสงคราม

พันตรี ควง อภัยวงศ์ เข้ารับตำแหน่งนายกรัฐมนตรี เมื่อวันที่ ๑ สิงหาคม ๒๔๘๗ หลังจาก ที่สภาผู้แทนราษฎรไม่ผ่านร่างพระราชบัญญัติกำหนดระเบียบบริหารนครบาลเพชรบูรณ์ และพระราชกำหนดจัดสร้างพุทธมณฑลของรัฐบาล จอมพล แปลก พิบูลสงคราม และจอมพล แปลก ได้ลาออกจากตำแหน่งนายกรัฐมนตรี รัฐบาลชุดนี้ของพันตรี ควง อภัยวงศ์ ได้บริหารประเทศเป็นเวลา ๑ ปี

พันตรี ควง อภัยวงศ์ ได้ร่วมจัดตั้งพรรคประชาธิปไตย และดำรงตำแหน่งหัวหน้าพรรคคนแรก และเมื่อวันที่ ๖ มกราคม ๒๔๘๙ พรรคประชาธิปไตยได้รับเสียงข้างมากในสภา พันตรี ควง จึงได้เข้าดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีอีกครั้งหนึ่ง

ผลงานที่สำคัญในขณะที่ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี คือ การประกาศสันติภาพ โดย

ก่อนหน้านั้นรัฐบาลชุดก่อนมีความจำเป็นต้องประกาศสงครามกับสหรัฐอเมริกาและอังกฤษ ครั้นเมื่อท่านมาดำรงตำแหน่งได้ประกาศให้การประกาศสงครามดังกล่าวเป็นโมฆะไม่ผูกพันประชาชนชาวไทยทำให้สัมพันธภาพของประเทศไทยกับเหล่าพันธมิตรดีขึ้น

เมื่อวันที่ ๘ เมษายน ๒๔๙๑ พันตรี ควง อกัยวงศ์ ถูกคณะนายทหารบังคับให้ลาออกจากตำแหน่งนายกรัฐมนตรี เพื่อเปิดทางให้แก่ จอมพลแปลก พิบูลสงคราม กลับเข้ามาดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีต่อไป เมื่อพ้นจากตำแหน่งนายกรัฐมนตรีแล้วท่านยังคงดำเนินงานทางการเมือง โดยทำหน้าที่เป็นฝ่ายค้านอยู่ในสภาผู้แทนราษฎรต่อมาอีกระยะหนึ่ง ท่านถึงแก่อสัญกรรมเมื่อวันที่ ๑๕ มีนาคม ๒๕๑๑ รวมอายุได้ ๖๖ ปี

คณะรัฐมนตรี คณะที่ ๑๑

๑ สิงหาคม ๒๔๘๗ - ๓๑ สิงหาคม ๒๔๘๘

พันตรี ควง อภัยวงศ์ เป็นนายกรัฐมนตรี ประกาศพระบรมราชโองการ เมื่อวันที่ ๑ สิงหาคม ๒๔๘๗ นายปรีดี พนมยงค์ ผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ เป็นผู้ลงนามในประกาศ นายปลอด วิเชียร ณ สงขลา ประธานสภาผู้แทนราษฎรเป็นผู้รับสนองพระบรมราชโองการ และในวันที่ ๒ สิงหาคม ๒๔๘๗ มีการแต่งตั้งคณะรัฐมนตรี ดังนี้

รายชื่อคณะรัฐมนตรี

๑. พลเรือโท สิ้นธุ์ กมลนาวิน เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม
  ๒. พันตรี ควง อภัยวงศ์ เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง
  ๓. นายเล็ง ศรีสมวงศ์ เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงการคลัง
  ๔. นายศรีเสนา สมบัติศิริ เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ
  ๕. นายจิตร ศรีธรรมมาธิเบศ ณ สงขลา เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุข
  ๖. พลเรือตรี ผั้น นาวาวิจิต เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงอุตสาหกรรม
  ๗. หม่อมหลวงอุดม สนิทวงศ์ เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงอุตสาหกรรม
  ๘. พลเรือโท สิ้นธุ์ กมลนาวิน เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรราธิการ
  ๙. พันตรี ควง อภัยวงศ์ เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงคมนาคม
  ๑๐. นายสพรั่ง เทพหัสดิน ณ อยุธยา เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงคมนาคม
  ๑๑. นาวาเอก บุง ศุภชลาศัย เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย
  ๑๒. หม่อมหลวงเดช สนิทวงศ์ เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงพาณิชย์
  ๑๓. นายจิตร ศรีธรรมมาธิเบศ ณ สงขลา เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม
  ๑๔. นายทวี บุญยเกตุ เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ
  ๑๕. นายเดือน บุนนาค เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงศึกษาธิการ
  ๑๖. นายศรีธรรมราช กาญจนโชติ เป็นรัฐมนตรี
  ๑๗. พลตรี พิน อมรวิสัยสรเดช เป็นรัฐมนตรี
  ๑๘. นาวาเอก ทหาร ขำหิรัญ เป็นรัฐมนตรี
  ๑๙. นาวาเอก ชลิต กุลกำมัธ เป็นรัฐมนตรี
  ๒๐. พลโท ชิต มั่นศิลป์ สีนาดโยธารักษ์ เป็นรัฐมนตรี
  ๒๑. นายไป - ระ สมอาหาร เป็นรัฐมนตรี
  ๒๒. พลเอก พจน์ พหลโยธิน เป็นรัฐมนตรี
- ประกาศเมื่อวันที่ ๒ สิงหาคม ๒๔๘๗

คณะรัฐมนตรีแถลงนโยบายต่อสภาผู้แทนราษฎรเมื่อวันที่ ๓ สิงหาคม ๒๕๔๗ และได้รับความไว้วางใจในวันเดียวกัน

คำแถลงนโยบายของคณะรัฐมนตรีคณะนี้ ปรากฏในหนังสือราชกิจจานุเบกษา

พ.ศ. ๒๕๔๗ เล่ม ๖๑ หน้า ๑๕๑๙

คณะรัฐมนตรีชุดนี้ได้มีการเปลี่ยนแปลง คือ

๑. พลโท ชิต มั่นศิลป์ สินาดโยธารักษ์ เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงกลาโหม เมื่อวันที่ ๒๔ สิงหาคม ๒๕๔๗
  ๒. นายไป - ระ สมาหาร เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงมหาดไทย
นายประจวบ บุณนาค เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงสาธารณสุข
พันเอก เรือง เรืองวีระยุทธ เป็นรัฐมนตรี
นายทองอินทร์ ภูริพัฒน์ เป็นรัฐมนตรี
พลอากาศตรี กาพย์ เทวฤทธิ์พันธุ์กัททันตานนท์ เป็นรัฐมนตรี เมื่อวันที่ ๕ กันยายน ๒๕๔๗
  ๓. พลโท จิระ วิชิตสงคราม เป็นรัฐมนตรี เมื่อวันที่ ๑๔ พฤศจิกายน ๒๕๔๗
  ๔. หม่อมหลวงเดช สนิทวงศ์ เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงพาณิชย์ ได้กราบถวายบังคมลาออกจากตำแหน่ง เนื่องจากสุขภาพไม่สมบูรณ์ ตั้งแต่วันที่ ๒๐ กันยายน ๒๕๔๗
  ๕. นายศรีธรรมราช กาญจนโชติ รัฐมนตรี ได้กราบถวายบังคมลาออกจากตำแหน่ง ตั้งแต่วันที่ ๑ มกราคม ๒๕๔๘
  ๖. พลโท จิระ วิชิตสงคราม เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงกลาโหม เมื่อวันที่ ๖ มกราคม ๒๕๔๘
  ๗. พันตรี ควง อภัยวงศ์ พ้นจากตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง และให้ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงพาณิชย์ อีกตำแหน่งหนึ่ง นายเล็ง ศรีสมวงศ์ เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง นายเดือน บุณนาค พ้นจากตำแหน่งรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงศึกษาธิการ และให้ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงพาณิชย์ เมื่อวันที่ ๑๐ มกราคม ๒๕๔๘
  ๘. หม่อมหลวงอุดม สนิทวงศ์ พ้นจากตำแหน่งรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงอุตสาหกรรม และแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงการคลัง ตั้งแต่วันที่ ๑๙ มีนาคม ๒๕๔๘
  ๙. เจ้าพระยาศรีธรรมมาธิเบศ (จิตร ณ สงขลา) พ้นจากตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุขนาวาเอก หลวงศุภชลาศัย (บุง ศุภชลาศัย) รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุขอีกตำแหน่ง ตั้งแต่วันที่ ๒ พฤษภาคม ๒๕๔๘
- หมายเหตุ คณะรัฐมนตรีคณะนี้สิ้นสุดลง เพราะเหตุที่นายกรัฐมนตรีและคณะได้กราบถวายบังคมลาออกจากตำแหน่ง โดยอ้างเหตุผลว่าได้มีการประกาศสันติภาพตามพระบรมราชโองการแล้ว เพื่อให้เป็นไปตามประเพณีนิยมแห่งวิถีการเมือง และเพื่อเปิดโอกาสให้ผู้ที่มีความเหมาะสมในอันที่จะยังมิตรภาพและดำเนินการเจรจาทำความเข้าใจอันดีกับฝ่ายพันธมิตร เข้าบริหารราชการแผ่นดิน เพื่อความวัฒนาถาวรของชาติสืบไป เมื่อวันที่ ๑๖ สิงหาคม ๒๕๔๘ ประกาศเมื่อวันที่ ๓๑ สิงหาคม ๒๕๔๘

คำแถลงนโยบาย
ของ
คณะรัฐมนตรี คณะที่ ๑๑
พันตรี ควง อภัยวงศ์ นายกรัฐมนตรี
แถลงต่อสภาผู้แทนราษฎร
เมื่อวันพฤหัสบดีที่ ๓ สิงหาคม พ.ศ. ๒๔๘๗

คำแถลงนโยบายของรัฐบาล*

ท่านประธานสภาฯ และสมาชิกทั้งหลาย

เนื่องได้ขงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ข้าพเจ้าดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีตามประกาศตั้งนายกรัฐมนตรี ลงวันที่ ๑ สิงหาคม พุทธศักราช ๒๔๘๗ นั้น บัดนี้ ข้าพเจ้าได้จัดตั้งคณะรัฐมนตรีเสด็จแล้วตามประกาศตั้งและแต่งตั้งรัฐมนตรี ลงวันที่ ๒ สิงหาคม พุทธศักราช ๒๔๘๗

ในระหว่างภาวะสงครามเช่นนี้ การที่จะเข้าบริหารราชการแผ่นดินย่อมมีภาระที่หนักอยู่ มากยิ่งประเทศอยู่ในสถานะการณ์ที่คับขันที่สุดอย่างไรในเวลานี้ด้วยแล้ว ก็ยิ่งเพิ่มความยากลำบากให้แก่รัฐบาลเป็นอเนกประการ แต่รัฐบาลนี้ขอปฏิญาณว่า จะต่อสู้ต่ออุปสรรคทั้งปวงเพื่อสนองคุณชาติบ้านเมืองจนสุดความสามารถ ฉะนั้นเพื่อให้โอกาสรัฐบาลนี้เข้าบริหารงานได้โดยด่วน อีกทั้งนี้เพื่อให้ได้เหมาะสมกับสถานะการณ์ของบ้านเมืองปัจจุบัน รัฐบาลนี้จึงขอแถลงนโยบายแต่เพียงสั้น ๆ ไว้ต่อสภาผู้แทนราษฎรดังต่อไปนี้

๑. รัฐบาลนี้เป็นรัฐบาลของสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ในระบอบประชาธิปไตย อันมีรัฐธรรมนูญเป็นหลักปฏิบัติ

๒. รัฐบาลนี้จะยึดหลัก ๖ ประการของคณะราษฎร เป็นหลักบริหารราชการแผ่นดิน อาทิ เช่น หลักเอกราช หลักรักษาสถาบันสงบ หลักเอกราชในทางเสดถกิจ หลักสิทธิเสมอภาค หลักเสรีภาพ และหลักการศึกษาศา

๓. รัฐบาลนี้จะบริหารงานด้วยความเข้มแข็งและซื่อสัตย์สุจริตต่อพระมหากษัตริศ ต่อรัฐธรรมนูญ และต่อประชาชน สิ่งใดที่เป็นความเดือดร้อนของราษฎรส่วนมาก หรือที่สภากฯ นี้ร้องขอแล้ว รัฐบาลนี้จะได้พยายามช่วยเหลือแก้ไขให้เต็มความสามารถ และถ้าสิ่งใดที่เป็นความต้องการหรือที่เป็นความสุขของประชาชนแล้ว ก็จะมีรับส่งเสริมจัดทำขึ้นเท่าที่สามาถจะทำได้

๔. รัฐบาลนี้จะบริหารงานและดำเนินการปกครองไปในทางเห็นอกเห็นใจประชาชนเป็นที่ตั้ง

๕. รัฐบาลนี้จะพยายามรักษาสถาความมั่นคงแห่งเงินตรา และจะใช้จ่ายโดยทางประหยัด

๖. ในส่วนนโยบายต่างประเทศนั้น รัฐบาลนี้จะได้ร่วมมือกับญี่ปุ่นโดยใกล้ชิดตามสัญญาพันธมิตรที่ได้มีต่อกันไว้ด้วยดี ส่วนกับนานาประเทศอื่น รัฐบาลนี้ก็จะพยายามส่งเสริมความสัมพันธ์ไมตรีตามสนธิสัญญาซึ่งมีอยู่ร่วมกันและกันด้วยดี

จึงขอเสนอสภาผู้แทนราษฎรเพื่อให้ความไว้วางใจแต่รัฐบาลคณะนี้ ตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ มาตรา ๕๐ เพื่อจะได้เข้าบริหารงานต่อไป

คณะรัฐมนตรี คณะที่ ๑๔

๓๑ มกราคม ๒๔๘๙ - ๒๔ มีนาคม ๒๔๘๙

พันตรี ควง อภัยวงศ์ เป็นนายกรัฐมนตรี ประกาศพระบรมราชโองการ ลงวันที่ ๓๑ มกราคม ๒๔๘๙ สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอานันทมหิดล เป็นผู้ทรงลงพระปรมาภิไธยในประกาศพระยามานวราชเสวี (ปลอด ณ สงขลา) ประธานสภาผู้แทนราษฎรเป็นผู้รับสนองพระบรมราชโองการ และในวันที่ ๒ กุมภาพันธ์ ๒๔๘๙ มีการแต่งตั้งคณะรัฐมนตรี ดังนี้

รายชื่อคณะรัฐมนตรี

๑. พระยาศรีวิสารวาจา (เทียนเลี้ยง ฮุนตระกูล) เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง
๒. หม่อมราชวงศ์เสนีย์ ปราโมช เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ
๓. พระสุทธธีรรัตนกมณตร์ (สุข เลขยานนท์) เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงการต่างประเทศ
๔. พลโท ชิต มั่นศิลป์ สีนาดโยธาร์ักษ์ เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม
๕. พระยาอัครราชทรงสิริ (แม่้น อรุณลักษณ์) เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรราธิการ
๖. พลโท หลวงเกรียงศักดิ์พิชิต (ควน จินตะคุณ) เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุข
๗. นายประจวบ บุนนาค เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงสาธารณสุข
๘. นาวาเอก หลวงศุภชลาศัย (บุง ศุภชลาศัย) เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงอุตสาหกรรม
๙. พันตรี ควง อภัยวงศ์ เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงคมนาคม
๑๐. เจ้าพระยาศรีธรรมมาธิเบศ (จิตร ณ สงขลา) เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม
๑๑. พลอากาศตรี มุณี มหาสันทนะ เวชยันต์รังสฤษฏ์ เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงพาณิชย์
๑๒. นายศรีเสนา สมบัติศิริ เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย
๑๓. พระธีรณสารวิศวกกรม (ตรี ธีรณสาร) เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ
๑๔. นายชม จารุรัตน์ เป็นรัฐมนตรี
๑๕. พันเอก น้อม เกตุญาติ เป็นรัฐมนตรี
๑๖. นายเลียง ไชยกาล เป็นรัฐมนตรี
๑๗. หลวงอังกณานุรักษ์ (สมถวิล เทพาคำ) เป็นรัฐมนตรี
๑๘. นายสุวิฑข พันธเศรษฐ เป็นรัฐมนตรี
๑๙. นายใหญ่ ศวิตชาติ เป็นรัฐมนตรี
๒๐. นายฟอง สิทธิธรรม เป็นรัฐมนตรี
๒๑. นายบุญเท่ง ทองสวัสดิ์ เป็นรัฐมนตรี

ประกาศเมื่อวันที่ ๒ กุมภาพันธ์ ๒๔๘๙

คณะรัฐมนตรีแถลงนโยบายต่อสภาผู้แทนราษฎรเมื่อวันที่ ๗ - ๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๙ และได้รับความไว้วางใจในวันที่ ๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๙

คำแถลงนโยบายของคณะรัฐมนตรีคณะนี้ ปรากฏในหนังสือราชกิจจานุเบกษา พ.ศ. ๒๕๔๙ เล่ม ๖๓ ตอน ๙ หน้า ๑๖๑

หมายเหตุ คณะรัฐมนตรีคณะนี้สิ้นสุดลง เพราะเหตุที่ที่ประชุมสภาผู้แทนราษฎรได้พิจารณาร่างพระราชบัญญัติคุ้มครองค่าใช้จ่ายของประชาชนในภาวะคับขัน พ.ศ. ๒๕๔๙ ซึ่งนายทองอินทร์ ภูริพัฒน์ (ส.ส.จังหวัดอุบลราชธานี) เป็นผู้เสนอ คณะรัฐมนตรีได้แถลงให้สภาทราบแล้วว่า คณะรัฐมนตรีไม่สามารถปฏิบัติตามร่างพระราชบัญญัตินั้นได้ และเกรงจะเป็นการเดือดร้อนแก่ประชาชนทั่วไป แต่สภาฯได้ลงมติรับหลักการโดยคะแนนเสียง ๖๕ ต่อ ๖๓ รัฐมนตรีทั้งคณะจึงได้กราบถวายบังคมลาออกจากตำแหน่ง ตั้งแต่วันที่ ๑๘ มีนาคม ๒๕๔๙ ประกาศเมื่อวันที่ ๒๕ มีนาคม ๒๕๔๙

คำแถลงนโยบาย
ของ
คณะรัฐมนตรี คณะที่ ๑๔
พันตรี ควง อภัยวงศ์ นายกรัฐมนตรี
แถลงต่อสภาผู้แทนราษฎร
เมื่อวันพฤหัสบดีที่ ๗ กุมภาพันธ์ ๒๔๘๙

คำแถลงนโยบายของรัฐบาล*

ท่านประธานสภาผู้แทนราษฎร และท่านสมาชิกผู้มีเกียรติทั้งหลาย

เนื่องจากได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ข้าพเจ้าดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี ตามประกาศตั้งนายกรัฐมนตรี ลงวันที่ ๓๑ มกราคม พุทธศักราช ๒๔๘๙ บัดนี้ข้าพเจ้าได้จัดตั้ง คณะรัฐมนตรีเสร็จแล้ว ดังปรากฏตามประกาศตั้งและแต่งตั้งรัฐมนตรี ลงวันที่ ๒ กุมภาพันธ์ พุทธศักราช ๒๔๘๙ จึงใคร่ขอให้สภาผู้แทนราษฎรพิจารณาให้ความไว้วางใจตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๕๐

รัฐบาลนี้ย่อมทราบดีอยู่ว่าได้เข้ามารับหน้าที่ในขณะที่บ้านเมืองกำลังตกอยู่ในฐานะ ที่ยากลำบากเป็นอย่างยิ่ง มีสิ่งที่จะต้องแก้ไขปรับปรุงหลายอย่างทั้งที่เกี่ยวกับการภายในและ ภายนอก เพื่อยังประเทศให้กลับคืนเข้าสู่สภาพอันมั่นคง การที่จะดำเนินการตั้งว่านี้ให้ลุล่วงไปได้ ย่อมมีหลักสำคัญ ๒ ประการ คือ ต้องรีบปรับปรุงสัมพันธภาพกับต่างประเทศให้เข้าระดับปกติ ประการหนึ่ง กับจัดการบ้านเมืองภายในให้กลับเข้าระเบียบอันดีอีกประการหนึ่ง ในด้านต่างประเทศ จะได้พยายามแก้ปัญหาต่าง ๆ ที่ยังคงค้างอยู่ให้สำเร็จลุล่วงไปโดยการร่วมมืออย่างใกล้ชิด กับสหประชาชาติเพื่อความปลอดภัยและป้องกันการกระทบกระเทือนจากภายนอก ส่วนการ ปรับปรุงกิจการบ้านเมืองอันเป็นการภายในนั้น หัวใจของเรื่องอยู่ที่จะต้องจัดให้ประเทศได้มีการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันสมบูรณ์ เพื่อราษฎรทั้งประเทศจะได้มีส่วนร่วมในการ ปกครองตนเองโดยแท้จริงอันเป็นทางดีที่สุดที่จะรักษาประโยชน์ของราษฎร ด้วยเหตุนี้ในสมัย ที่ข้าพเจ้าดำรงตำแหน่งหัวหน้าคณะรัฐบาลคราวที่แล้วมา รัฐบาลในครั้งนั้นจึงได้เป็นผู้ริเริ่มเสนอให้ มีการแก้ไขปรับปรุงรัฐธรรมนูญเพื่อให้เหมาะสมแก่กาลสมัยยิ่งขึ้น เมื่อข้าพเจ้าได้กลับเข้ารับ ตำแหน่งหัวหน้าคณะรัฐบาลอีกในครั้งนี้ รัฐบาลปัจจุบันก็มีเจตตจำนงอันแน่วแน่ที่จะดำเนินการ แก้ไข ปรับปรุงรัฐธรรมนูญที่ริเริ่มไว้แล้วให้เสร็จสิ้นไปด้วยดีดังกล่าวข้างต้น นอกจากนั้นก็จะ พยายามแก้ปัญหาต่าง ๆ ทั้งในเรื่องที่เกี่ยวกับการเงิน การเศรษฐกิจ การครองชีพของราษฎร การ รักษาความปลอดภัยภายใน การส่งเสริมการศึกษาการส่งเสริมสมรรถภาพและความเที่ยงธรรมของ ข้าราชการ ตลอดจนช่วยเหลือคุณศีลธรรมของประชาชนทั่ว ๆ ไป

รัฐบาลของสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมีนโยบายรวมใจความสำคัญโดยย่อดังนี้ ถ้าสภา
ผู้แทนราษฎรเห็นชอบด้วย ข้าพเจ้าขอให้ท่านทั้งหลายโปรดให้ความร่วมมืออย่างจริงจัง เฉพาะอย่าง
ยิ่งในภาวะคับขันที่เป็นอยู่ในขณะนี้ ซึ่งทุกคนย่อมตระหนักกว่าเป็นเวลาที่เรากำลังจะต้องสามัคคี
ร่วมแรงร่วมใจช่วยกันแก้ไขสถานการณ์ที่ยุ่งยากอยู่ในเวลานี้ให้ผ่านพ้นไปให้จงได้

คณะรัฐมนตรี คณะที่ ๑๙

๑๐ พฤศจิกายน ๒๔๙๐ - ๒๑ กุมภาพันธ์ ๒๔๙๑

นายควง อภัยวงศ์ เป็นนายกรัฐมนตรี ประกาศพระบรมราชโองการ เมื่อวันที่ ๑๐ พฤศจิกายน ๒๔๙๐ กรมขุนชัยนาทนเรนทร ประธานอภิรัฐมนตรีเป็นผู้รับสนองพระบรมราชโองการ และในวันที่ ๑๑ พฤศจิกายน ๒๔๙๐ มีการแต่งตั้งคณะรัฐมนตรี ดังนี้

รายชื่อคณะรัฐมนตรี

๑. หม่อมเจ้าวิวัฒน์ไชย ชัยยันต์ เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง
๒. พระยาศรีวิสารวาจา (เทียนเลี้ยง ฮุนตระกูล) เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ
๓. นายประจวบ บุนนาค เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุข
๔. พลเรือตรี เล็ก สุมิตร เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงสาธารณสุข
๕. พลโท หลวงชาตินักรบ (ศุข นักรบ) เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม
๖. พันเอก น้อม เกตุญาติ เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงกลาโหม
๗. นายควง อภัยวงศ์ เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรธิการ
๘. พลอากาศตรี มุณี มหาสันทนะ เวชยันต์รังสฤษฏ์ เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงคมนาคม
๙. หม่อมหลวงอุดม สนิทวงศ์ เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงคมนาคม
๑๐. หม่อมหลวงเดช สนิทวงศ์ เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงพาณิชย์
๑๑. พลโทชิต มั่นศิลป์ สีนาคโยธารักษ์ เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย
๑๒. พระยาอรรดการีย์นิพนธ์ (สิทธิ จุณณานนท์) เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงมหาดไทย
๑๓. หม่อมราชวงศ์เสนีย์ ปราโมช เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม
๑๔. นายเลื่อน ศรภัยวาณิช เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ
๑๕. นาวาเอก หลวงศุภชลาศัย (บุง ศุภชลาศัย) เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงอุตสาหกรรม
๑๖. นายชม จารุรัตน์ เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงอุตสาหกรรม
๑๗. หม่อมราชวงศ์คึกฤทธิ์ ปราโมช เป็นรัฐมนตรี
๑๘. นายเลื่อน พงษ์ไสภณ เป็นรัฐมนตรี
๑๙. นาวาเอก พระยาวิชิตรลธิ์ (ทองดี สุวรรณพฤกษ์) เป็นรัฐมนตรี
๒๐. นายศรีเสนา สมบัติศิริ เป็นรัฐมนตรี
๒๑. หลวงอังคนานุรักษ์ (สมถวิล เทพาคำ) เป็นรัฐมนตรี

ประกาศเมื่อวันที่ ๑๑ พฤศจิกายน ๒๔๙๐

คณะรัฐมนตรีแถลงนโยบายและวุฒิสภาได้อภิปรายนโยบายของคณะรัฐมนตรี ในวันที่ ๒๗ - ๒๘ และ ๒๙ พฤศจิกายน ๒๕๙๐ จึงได้ให้ความไว้วางใจ

คำแถลงนโยบายของคณะรัฐมนตรีคณะนี้ ปรากฏในหนังสือราชกิจจานุเบกษา พ.ศ. ๒๕๙๐ เล่ม ๖๔ ตอน ๖๐ หน้า ๓๒๑๓

คณะรัฐมนตรีได้มีการเปลี่ยนแปลง คือ

๑. นายควง อภัยวงศ์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรธิการ ได้กราบถวายบังคมลาออกจากตำแหน่ง เมื่อวันที่ ๑๘ พฤศจิกายน ๒๕๙๐
๒. หม่อมเจ้าสิทธิพร กฤดากร เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการแทน เมื่อวันที่ ๑๘ พฤศจิกายน ๒๕๙๐
๓. นายใหญ่ ศวิตชาติ เป็นรัฐมนตรี
นายสอ เศรษฐบุตร เป็นรัฐมนตรี
เมื่อวันที่ ๔ ธันวาคม ๒๕๙๐

หมายเหตุ คณะรัฐมนตรีคณะนี้สิ้นสุดลง เพราะได้กราบถวายบังคมลาออกจากตำแหน่ง โดยที่ได้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนฯใหม่ ตามรัฐธรรมนูญฉบับชั่วคราว และได้ดำรงตำแหน่งมาครบ ๙๐ วัน ลาออกเมื่อวันที่ ๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๙๑

คำแถลงนโยบาย
ของ
คณะรัฐมนตรี คณะที่ ๑๙
นายควง อภัยวงศ์ นายกรัฐมนตรี
แถลงต่อวุฒิสภา
เมื่อวันพฤหัสบดีที่ ๒๗ พฤศจิกายน ๒๔๙๐

คำแถลงนโยบายของรัฐบาล*

ท่านประธานสภาฯ และท่านสมาชิกผู้มีเกียรติทั้งหลาย

เนื่องจากได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ข้าพเจ้าดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีตามประกาศตั้งนายกรัฐมนตรี ลงวันที่ ๑๐ พฤศจิกายน พุทธศักราช ๒๔๙๐ บัดนี้ข้าพเจ้าได้จัดตั้งคณะรัฐมนตรีเสร็จแล้วดังปรากฏตามประกาศตั้งและแต่งตั้งรัฐมนตรี ลงวันที่ ๑๑ พฤศจิกายน พุทธศักราช ๒๔๙๐ จึงใคร่ขอให้สภาฯ ได้พิจารณาให้ความไว้วางใจตามรัฐธรรมนูญชั่วคราว มาตรา ๗๗ และมาตรา ๙๖

เนื่องในการขอให้สภาฯ ได้พิจารณาให้ความไว้วางใจนี้ รัฐบาลขอแถลงนโยบายต่อไปเป็นรายการ

๑. การต่างประเทศ

ในทางต่างประเทศ รัฐบาลของสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวจะเคารพและจะได้ปฏิบัติตามซึ่งบรรดาความผูกพันทางสัญญา ต้องการจะเป็นมิตรแก่มานานาประเทศทั่วไป สนับสนุนองค์การของสหประชาชาติและจะร่วมมืออย่างจริงใจในกิจการต่าง ๆ ในองค์การที่กล่าวนี้

๒. การปกครองภายใน

๑) จะจัดการปราบปรามโจรผู้ร้ายอย่างกวาดล้างในการนี้จะได้จัดระเบียบบริหารและปรับปรุงเจ้าพนักงานฝ่ายปกครองและตำรวจเสียใหม่ให้มีสมรรถภาพยิ่งขึ้น

๒) ในด้านการทูลำรุงความสุขของราษฎรจะได้เร่งรัดจัดการให้เครื่องอุปโภคบริโภคที่จำเป็นได้ถึงมือราษฎรโดยสะดวกและทั่วถึงกันและได้ปรับปรุงขยายกิจการสงเคราะห์ประชาชนในด้านการประกอบอาชีพต่าง ๆ ให้ดียิ่งขึ้นและมากขึ้น อีกทั้งจะปรับปรุงขยายการสงเคราะห์คนชรา คนทุพพลภาพ และเด็กอนาถา

๓) จะได้ปรับปรุงระเบียบราชการบริหารส่วนภูมิภาคให้ดียิ่งขึ้น ในส่วนการปกครองท้องถิ่นจะได้จัดระเบียบเสียใหม่ให้เหมาะสมเป็นผลแก่ราษฎร

๓. การศาลยุติธรรม

รัฐบาลนี้จะเคารพความเป็นอิสระของผู้พิพากษาในการพิจารณาอรรถคดีและสอดคล้องให้กระบวนการพิจารณาในศาลดำเนินไปด้วยความเที่ยงธรรม เพื่อผดุงสิทธิเสรีภาพของประชาชน และโดยรวดเร็วเพื่อความสะดวกของราษฎรผู้เป็นคู่ความ

๔. การทหาร

จะได้ปรับปรุงกิจการทหารให้สอดคล้องกับการปกครองตามระบอบประชาธิปไตย คือ

๑) จัดให้กำลังทหารทั้งหมดเป็นส่วนของประเทศชาติโดยแท้จริง ห้ามไม่ให้ทหารเข้าเล่นการเมืองและไม่ให้ทหารเป็นเครื่องมือของนักการเมืองใด ๆ

๒) จัดกำลังทหารให้เหมาะสมที่จะเป็นกำลังป้องกันความเป็นเอกราชและอธิปไตยของชาติทั้งในเวลาปรกติและสงคราม โดยพิจารณาถึงสภาพความเป็นอยู่ของประเทศ

๓) บำรุงสมรรถภาพของผู้บังคับบัญชาทหารทุกชั้นให้สูงขึ้นในด้านวิชาการ และการปกครองบังคับบัญชา ส่วนพลทหารจะได้ปรับปรุงวิธีการให้ทหารมีความสามารถดีตามหน้าที่และใช้เวลาน้อยลงนอกจากวิชาการตามหน้าที่โดยจะเพาะแล้วจะได้จัดให้มีความรู้ในวิชาชีพซึ่งจะเป็นประโยชน์แก่กิจการทหารและทางส่วนตัวของบุคคลนั้น ๆ ด้วย

๔) จัดการปกครองทหารให้เหมาะสมกับการเป็นทหารของชาติโดยให้ทหารอยู่ในระเบียบวินัยอย่างเคร่งครัด ให้ทหารได้อยู่ดีกินดี ได้รับการรักษาพยาบาลดีในเวลาเจ็บไข้ทั้งให้ได้รับการบรรเทาเพื่อหย่อนใจในยามว่างด้วย

นอกจากนี้จะได้ปรับปรุงและสนับสนุนกิจการทหารผ่านศึกให้ดำเนินไปด้วยความเหมาะสมยิ่งขึ้น

๕. การพาณิชย์

๑) จัดการอย่างดีที่สุดให้ประชาชนมีข้าวพอกกินภายในประเทศโดยตลอดทั่วถึงกันและจะพยายามลดราคาหรือรักษาราคาให้อยู่ในระดับตามสมควร ส่วนในด้านการผูกพันกับต่างประเทศ จะได้รวบรวมข้าวส่งตามข้อผูกพันโดยสมบูรณ์

๒) จะดำเนินการเพื่อลดค่าครองชีพของประชาชนลงอย่างมากที่สุด

๓) จะส่งเสริมการส่งสินค้าออกไปขายในต่างประเทศให้มากยิ่งขึ้นเพื่อให้ได้เงินตราต่างประเทศไว้ใช้เพียงพอกับความต้องการ

๔) จะส่งเสริมการค้าภายในประเทศให้เป็นปึกแผ่นเพื่อประโยชน์ของผู้ผลิต ผู้ค้าและผู้บริโภค

๖. การคลัง

๑) จะจัดระบบการคลัง (Financial System) ขึ้นใหม่ มีการคุ้มครองเงินหลวงไว้ให้มั่นคงและจ่ายได้จะเพาะเพื่อการที่มีกฎหมายอนุญาตให้จ่าย

๒) จะทำให้เงินรายรับรายจ่ายแผ่นดินเป็นดุลยภาพ ให้มีรากฐานที่จะจัดให้เงินบาทที่

ค่าแน่นอนในระดับอันสมควร เพื่อให้การครองชีพของประชาชนอยู่ในระดับดียิ่งกว่าในปัจจุบัน

๓) ก่อให้เกิดความเชื่อถืออย่างแน่วแน่ในความมั่นคงแห่งการคลังของประเทศ

เพื่อมีทางส่งเสริมการค้าอุตสาหกรรมและกิจการของชนชาวไทย

๗. การคมนาคม

๑) เกี่ยวกับการขนส่งทางบก ทางน้ำและการไปรษณีย์โทรเลข โทรศัพท์ ซึ่งได้รับความกระทบกระเทือนจากสงคราม อันก่อให้เกิดความยากลำบากแก่ประชาชนผู้ใช้นั้นรัฐบาลนี้จะช้มักเข้มน้จัดการบูรณะซ่อมแซมกล่าวโดยฉะเพาะ คือ การรถไฟ จะได้จัดการให้เป็นผลเป็นความสะดวกแก่ประชาชนโดยเร็ว

๒) ส่วนในด้านการขยายงานนั้น จะริบพิจารณาดำเนินการเกี่ยวกับกิจการคมนาคมที่จำเป็นยิ่งฉะเพาะหน้า เช่น โทรศัพท์ การทาง และการท่าเรือ สำหรับคมนาคมทางอากาศ รัฐบาลนี้จะจัดการให้ประเทศไทยเป็นชุมทางสายการบินในทางตะวันออกไกล

๘. การศึกษาและการศาสนา

๑) จะส่งเสริมการศึกษาของประชาชนให้ก้าวหน้าทั้งในด้านปริมาณและคุณภาพ ให้เหมาะสมแก่การที่จะเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย

๒) จะปรับปรุงหลักสูตรให้เหมาะสมกับสภาพ และความต้องการของประเทศ

๓) จะอบรมศีลธรรมจรรยาของนักเรียนและกวดขันวินัย

๔) จะจัดหาหนังสือตำราเรียนให้พอเพียงแก่ความต้องการ

๕) จะบำรุงและส่งเสริมฐานะครู

๖) จะขยายการศึกษาประเภทโรงเรียนอนุบาล

๗) จะส่งเสริมบำรุงการศาสนาให้วัฒนาถาวร

๙. การสาธารณสุข

๑) จะจัดให้วุฒิและสมรรถภาพของแพทย์ดีขึ้นโดยขยายการศึกษาเพิ่มเติมในโรงเรียน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในทางสาธารณสุข หรือส่งไปเรียนเพิ่มเติมต่างประเทศ

๒) จะเร่งสร้างโรงพยาบาลให้แก่จังหวัดที่ขาดอยู่ และจะจัดโรงพยาบาลขนาดใหญ่ประจำภาคเพื่อเป็นที่เลี้ยงโรงพยาบาลประจำจังหวัด และจะได้กระจายแพทย์ผู้เชี่ยวชาญ ออกภูมิภาคบ้าง ส่วนโรงพยาบาลของเทศบาลต่าง ๆ นั้น จะได้ปรับปรุงเพื่อให้เจริญก้าวหน้ายิ่งขึ้น

๓) มารดาและทารกสงเคราะห์เป็นข้อสำคัญอันหนึ่งในความเจริญของชาติ จึงจะต้องขยายงานด้านนี้โดยอบรมนางพยาบาลผดุงครรภ์ให้พอเพียง และขยายจำนวนสถานีมารดาและทารกสงเคราะห์ให้มากขึ้น

๔) จะกวดขันป้องกันการระบาดของโรคติดต่อ โดยจัดหน่วยบำบัดและป้องกันโรคติดต่อเคลื่อนที่ให้มากขึ้น

๑๐. การอุตสาหกรรม

รัฐบาลจะปรับปรุงส่งเสริมการอุตสาหกรรมให้เจริญยิ่งขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การอุตสาหกรรมในครอบครัว ทั้งจะได้ส่งเสริมการจัดหาวัตถุดิบ และเครื่องมือ เครื่องใช้ ที่เกี่ยวกับการอุตสาหกรรมทั่วไป

๑๑. การเกษตร

๑) จะได้ส่งเสริมการเกษตร ทั้งในด้านปริมาณและคุณภาพ โดยเฉพาะข้าว ฝ้าย ถั่ว ในการนี้จะได้พิจารณาจัดตั้งสภาการเกษตรขึ้นเพื่อปรึกษาและให้คำปรึกษา

๒) จะได้จัดบำรุงและรักษาป่าและส่งเสริมการประมง เพื่อเพิ่มปริมาณการผลิต และการที่จะผดุงรักษาไว้ให้เพิ่มพูนขึ้นในภายหน้า

๓) จะบำรุงการเลี้ยงสัตว์โดยเพิ่มพันธุ์สัตว์และปราบปรามโรคระบาดอย่างกวดขัน

๔) จะส่งเสริมการชลประทานท้องถิ่น เพื่อให้ผลของการเพาะปลูกแน่นอนขึ้น

๕) จะขยายการสหกรณ์ประเภทต่าง ๆ และส่งเสริมให้ประชาชนรู้จักใช้วิธีการของสหกรณ์ เพื่อประโยชน์แก่ตน

อนึ่ง รัฐบาลนี้จะจัดการกับปัญหาต่อไปนี้เป็นพิเศษ

๑) กรณีสวรรคต

จะได้ดำเนินการสอบสวนอย่างจริงจัง

๒) การปราบปรามข้าราชการทุจริต

จะได้ดำเนินการอย่างเฉียบขาดโดยไม่เห็นแก่หน้าผู้ใด

๓) การครองชีพ

จะได้ดำเนินการทุกวิถีทาง เพื่อให้ประชาชนได้มีสินค้าจำเป็นในการครองชีพ เพียงพอและทั่วถึงในราคาอันสมควร

๔) สมรรถภาพของข้าราชการ

จะได้ปรับปรุงสมรรถภาพของข้าราชการทุกกระทรวงทบวงกรมเพื่อประโยชน์ของราษฎรโดยแท้จริง

รัฐบาลของสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวมีนโยบายรวมใจความสำคัญโดยย่อตั้งได้เรียนมาแล้ว ถ้าสภา ฯ เห็นชอบด้วยก็ขอให้สมาชิกผู้มีเกียรติทั้งหลายได้โปรดให้ร่วมมืออย่างจริงจังบ้านเมืองไทย ที่รักของเราเปรียบเหมือนคนที่เดินทางมาแล้วในป่าทึบและเพิ่งจะเห็นแสงสว่างรำไรข้างหน้า ซึ่งถ้าเราทั้งหลายมีความสามัคคีร่วมแรงร่วมใจกันก็จะสามารถบุกป่าออกไปสู่ทุ่งราบที่อุดมสมบูรณ์ ไปด้วยข้าวปลาอาหารได้ รัฐบาลมีความหวังเป็นอย่างมากว่า ด้วยชื่อเสียงเกียรติคุณและคุณงามความดีที่สมาชิกของวุฒิสภานี้ได้บำเพ็ญต่อบ้านเมืองมาช้านาน สมาชิกทุกท่านจะได้ให้การร่วมมือ

กับรัฐบาลในการเริ่มเปิดศักราชใหม่ เพื่อความวัฒนาถาวรของชาติบ้านเมือง และอนาคตของ
ลูกหลานชาวไทยต่อไป

ท่านสมาชิกข้าพเจ้าอยากขอเรียนเพิ่มเติมว่าในการที่ข้าพเจ้าได้แถลงนโยบายต่อท่านนี้
ก็เป็นนโยบายที่จะให้ท่านเห็นรัฐบาลปฏิบัติ เพราะฉะนั้นถ้าท่านสมาชิกจะติติงสงสัยอย่างไร ในข้อ
ใดกระทงใดก็ตาม ขอโปรดกรุณาได้ซักถามให้กระจ่างแจ้ง และรัฐมนตรีแต่ละท่านแต่ละกระทรวง
จะได้เรียนชี้แจงต่อไป

*รายงานการประชุมวุฒิสภา ครั้งที่ ๒/๒๕๔๐ (สามัญ)

วันพฤหัสบดีที่ ๒๗ พฤศจิกายน พุทธศักราช ๒๕๔๐ หน้า ๒๐ - ๒๖

คณะรัฐมนตรี คณะที่ ๒๐

๒๑ กุมภาพันธ์ ๒๔๙๑ - ๘ เมษายน ๒๔๙๑

นายควง อภัยวงศ์ เป็นนายกรัฐมนตรี ประกาศพระบรมราชโองการ เมื่อวันที่ ๒๑ กุมภาพันธ์ ๒๔๙๐ คณะผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ ประกอบด้วย กรมขุนชัยนาทนเรนทร พระองค์เจ้าอลองกัญ พระองค์เจ้าธานีนิวัต พระยามานวราชเสวี (ปลอด ณ สงขลา) และนายพล ดำรงเอก อุดล อุดลเดชจรัส เป็นผู้ลงนามในประกาศ กรมขุนชัยนาทนเรนทร ประธานคณะ อภิรัฐมนตรีเป็นผู้ลงนามรับสนองพระบรมราชโองการ และในวันที่ ๒๕ กุมภาพันธ์ ๒๔๙๑ มีการแต่งตั้งคณะรัฐมนตรี ดังนี้

รายชื่อคณะรัฐมนตรี

๑. หม่อมเจ้าวิวัฒนไชย ไชยันต์ เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง
๒. พระยาศรีวิสารวาจา (เทียนเลี้ยง ฮุนตระกูล) เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ
๓. พลเรือตรี เล็ก สุมิตร เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุข
๔. พลโท หลวงชาตินักรบ (ศุข นักรบ) เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม
๕. นาวาเอก พระยาวิจิตรชลธี (ทองดี สุวรรณพฤกษ์) เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงกลาโหม
๖. หม่อมเจ้าสิทธิพร กฤดากร เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรธิการ
๗. พันเอก น้อม เกตุญาติ เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงเกษตรธิการ
๘. หม่อมหลวงอุดม สนิทวงศ์ เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงคมนาคม
๙. นายชม จารุรัตน์ เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงคมนาคม
๑๐. พลอากาศตรี มุณี มหาสันทนะ เวชยันตริงสฤษฏ์ เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงพาณิชย์
๑๑. นายควง อภัยวงศ์ เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย
๑๒. นายศรีเสนา สมบัติศิริ เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงมหาดไทย
๑๓. พระยาอรรถการีย์นิพนธ์ (สิทธิ จุณณานนท์) เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม
๑๔. หม่อมราชวงศ์เสนีย์ ปราโมช เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ
๑๕. นาวาเอก หลวงศุภชลาศัย (บุง ศุภชลาศัย) เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงอุตสาหกรรม
๑๖. หม่อมหลวงเดช สนิทวงศ์ เป็นรัฐมนตรี
๑๗. หม่อมราชวงศ์คึกฤทธิ์ ปราโมช เป็นรัฐมนตรี
๑๘. นายใหญ่ ศวิตชาติ เป็นรัฐมนตรี
๑๙. นายเลื่อน พงษ์โสภณ เป็นรัฐมนตรี
๒๐. นายบุญเท่ง ทองสวัสดิ์ เป็นรัฐมนตรี

๒๑. นายถิต พรหมมานพ เป็นรัฐมนตรี
๒๒. นายฟอง สิทธิธรรม เป็นรัฐมนตรี
๒๓. นาวาอากาศเอก หม่อมเจ้ารังษิยากร อภากร เป็นรัฐมนตรี
๒๔. นายชวลิต อภัยวงศ์ เป็นรัฐมนตรี

ประกาศเมื่อวันที่ ๒๕ กุมภาพันธ์ ๒๔๙๑

คณะรัฐมนตรีแถลงนโยบายและรัฐสภาได้อภิปรายนโยบายของคณะรัฐมนตรีแยกเป็นราย
กระทรวงเมื่อวันที่ ๑ ถึง วันที่ ๕ มีนาคม ๒๔๙๑ รวม ๕ วัน จึงได้ให้ความไว้วางใจ

คำแถลงนโยบายของคณะรัฐมนตรีคณะนี้ ปรากฏในหนังสือราชกิจจานุเบกษา พ.ศ.
๒๔๙๑ เล่ม ๖๕ ตอน ๑๔ หน้า ๘๗๐

หมายเหตุ คณะรัฐมนตรีคณะนี้สิ้นสุดลง เพราะได้กราบถวายบังคมลาออกจากตำแหน่ง
ตั้งแต่วันที่ ๘ เมษายน ๒๔๙๑ โดยอ้างในใบลาว่า เนื่องจากคณะรัฐประหาร เมื่อวันที่ ๘
พฤศจิกายน ๒๔๙๐ บังคับให้ลาออกภายใน ๒๔ ชั่วโมง นับตั้งแต่วันที่ไปแจ้ง
(วันที่ ๖ เมษายน ๒๔๙๑)

คำแถลงนโยบาย
ของ
คณะรัฐมนตรี คณะที่ ๒๐
นายควง อภัยวงศ์ นายกรัฐมนตรี
แถลงต่อรัฐสภา
เมื่อวันจันทร์ที่ ๑ มีนาคม ๒๔๙๑

คำแถลงนโยบายของรัฐบาล*

ท่านประธานรัฐสภาและท่านสมาชิกผู้มีเกียรติ

เนื่องจากได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ข้าพเจ้าดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี ตามประกาศตั้งนายกรัฐมนตรี ลงวันที่ ๒๑ กุมภาพันธ์ พุทธศักราช ๒๔๙๑ บัดนี้ ข้าพเจ้า ได้จัดตั้งคณะรัฐมนตรีเสร็จแล้วตั้งปรากฏตามประกาศแต่งตั้งรัฐมนตรีลงวันที่ ๒๕ กุมภาพันธ์ พุทธศักราช ๒๔๙๑ จึงใคร่ขอให้รัฐสภาได้พิจารณาให้ความไว้วางใจตามรัฐธรรมนูญ แห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) มาตรา ๗๗ และมาตรา ๙๖

เป็นที่ทราบอยู่แล้วว่าการบริหารราชการแผ่นดินนั้นข้อสำคัญก็อยู่ที่จะต้องหาวิถีทาง ปฏิบัติที่ดีที่สุดเพื่อให้ประชาชนได้อยู่ดีกินดีตามควรแก่อัตตภาพและผดุงรักษาไว้ซึ่งเอกราชและ อธิปไตยของชาติกับให้บุคคลในชาติได้มีสิทธิเสรีภาพสมกับที่เป็นพลเมืองของประเทศในระบอบ ประชาธิปไตยเป็นอาทิเพื่อบริหารราชการให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ดังกล่าวข้างต้น รัฐบาลขอ แถลงนโยบายดังมีรายละเอียดต่อไปนี้

๑. การคลัง

๑) จะจัดให้เงินรายรับรายจ่ายแผ่นดินเป็นดุลยภาพดูแลการจ่ายเงินให้เป็นไปในทาง ที่ควรและชอบด้วยกฎหมาย และปฏิบัติตามข้อผูกพันกับนานาประเทศโดยเคร่งครัด ทั้งนี้เพื่อ ดำรงไว้ซึ่งความเชื่อถือในความมั่นคงแห่งการคลัง และเพื่อเปิดทางไปสู่เสถียรภาพแห่งเงินตรา

๒) จะดำเนินการเงินตราไปตามวิถีทางอันจะนำไปสู่เสถียรภาพคือ เงินบาทมีค่าแน่นอนใน ระดับอันสมควรเพื่อให้การค้าและธุรกิจได้อาศัยหลักที่มั่นคงและให้การครองชีพอยู่ในระดับดี ยิ่งกว่าปัจจุบัน

๒. การต่างประเทศ

ในทางต่างประเทศรัฐบาลของสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวจะเคารพและจะได้ปฏิบัติตามซึ่งบรรดา ความผูกพันทางสัญญา ต้องการความเป็นมิตรแก่อนานาประเทศทั่วไป สนับสนุนองค์การ สหประชาชาติและจะร่วมมืออย่างจริงจังในกิจการต่าง ๆ ขององค์การที่กล่าวนี้

๓. การสาธารณสุข

- ๑) จะจัดให้วุฒิและสมรรถภาพของแพทย์ดีขึ้นโดยขยายการศึกษาเพิ่มเติมในโรงเรียน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในทางสาธารณสุขหรือส่งไปเรียนเพิ่มเติมต่างประเทศ
- ๒) จะเร่งสร้างโรงพยาบาลให้แก่จังหวัดที่ขาดอยู่และจะจัดโรงพยาบาลขนาดใหญ่ประจำภาคเพื่อเป็นที่เลี้ยงโรงพยาบาลประจำจังหวัด และจะได้กระจายแพทย์ผู้เชี่ยวชาญออกภูมิภาคบ้าง ส่วนโรงพยาบาลของเทศบาลต่าง ๆ นั้นจะได้ปรับปรุงเพื่อให้เจริญก้าวหน้ายิ่งขึ้น
- ๓) มารดาและทารกสงเคราะห์เป็นข้อสำคัญอันหนึ่งในความเจริญของชาติจึงจะต้องขยายงานด้านนี้ โดยอบรมนางพยาบาลผดุงครรภ์ให้พอเพียง และขยายจำนวนสถานีมารดาและทารกสงเคราะห์ให้มากขึ้น
- ๔) จะกวดขันป้องกันการระบาดของโรคติดต่อ โดยจัดหน่วยบำบัดและป้องกันโรคติดต่อเคลื่อนที่ให้มากขึ้น

๔. การทหาร

จะได้ปรับปรุงกิจการทหารให้สอดคล้องกับการปกครองตามระบอบประชาธิปไตย คือ

- ๑) จะจัดให้ทหารทั้งหมดเป็นส่วนของประเทศชาติโดยแท้จริง ทั้งไม่ให้ทหารเข้าเล่นการเมืองและไม่ให้ทหารเป็นเครื่องมือของนักการเมืองใด ๆ
- ๒) จัดกำลังทหารให้เหมาะสมที่จะเป็นกำลังป้องกันความเป็นเอกราชและอธิปไตยของชาติทั้งในเวลาปกติและสงครามโดยพิจารณาถึงสภาพความเป็นอยู่ของประเทศ
- ๓) บำรุงสมรรถภาพของผู้บังคับบัญชาทหารทุกชั้นให้สูงขึ้น ในด้านวิชาการและการปกครองบังคับบัญชา ส่วนพลทหารจะได้ปรับปรุงวิธีการให้ทหารมีความสามารถดีตามที่และใช้เวลาน้อยลงนอกจากวิชาการตามหน้าที่โดยจะเพาะแล้ว จะได้จัดให้มีความรู้ในวิชาชีพซึ่งจะเป็นประโยชน์แก่กิจการทหาร และทางส่วนตัวของบุคคลนั้น ๆ ด้วย
- ๔) จัดการปกครองทหารให้เหมาะสมกับการเป็นทหารของชาติ โดยให้ทหารอยู่ในระเบียบวินัยอย่างเคร่งครัด ให้ทหารได้อยู่ดีกินดี ได้รับการรักษาพยาบาลดีในเวลาเจ็บไข้ ทั้งให้ได้รับการบันเทิงเพื่อหย่อนใจในยามว่างด้วย นอกจากนี้จะได้ปรับปรุงและสนับสนุนกิจการทหารผ่านศึกให้ดำเนินไปด้วยความเหมาะสมยิ่งขึ้น

๕. การเกษตร

- ๑) จะเพิ่มการผลิตพืชผลต่าง ๆ โดยจะเพาะข้าวอันเป็นสินค้าสำคัญของประเทศนั้น จะได้ขยายพันธุ์ข้าวที่ดีและทดลองใช้ปุ๋ยเพื่อเพิ่มปริมาณข้าว นอกจากการทำนาด้วยวิธีประเพณีแล้ว จะได้มีการทดลองทำนาด้วยเครื่องจักร
- ๒) ในการชลประทาน
  - (ก) จะได้ส่งเสริมและขยายการชลประทานท้องถิ่น และควบคุมงานให้เกิดผลดียิ่งขึ้น
  - (ข) ชลประทานหลวง จะดำเนินการตามโครงการที่มีอยู่ ส่วนภาคที่ยังไม่มีโครงการ

ก็จะเริ่มดำเนินการวางไว้ต่อไป

๓) จะส่งเสริมและขยายการเพาะพันธุ์ปลาสำหรับเป็นอาหารของพลเมืองในภาคที่ขาดอาหารคือ ภาคอีสาน และภาคเหนือส่วนการประมงทางทะเลจะได้จัดตั้งสถานีทดลองการประมงด้วยวิธีใหม่

๔) จะบำรุงและรักษาพันธุ์ไม้ซึ่งใช้สำหรับเป็นสินค้า สำหรับเป็นฟืนและสำหรับเป็นเครื่องมือเครื่องใช้ ทั้งนี้จะได้มุ่งผลสำหรับอนาคตอันไกลเป็นที่ตั้ง

๕) จะขยายจำนวนสมาคมของสหกรณ์ประเภทหาทุนให้มากขึ้น และเพิ่มการสหกรณ์ประเภทอื่น ๆ ตามการก้าวหน้าของแต่ละประเภท

๖) จะบำรุงส่งเสริมการเลี้ยงสัตว์ โดยเร่งปราบโรคระบาดสัตว์โดยกวัดขั้นและหาทดลองปลูกพืชที่ใช้เป็นอาหารสัตว์ กับพิจารณาหาพันธุ์สัตว์ที่ดีและทนทานต่ออากาศของประเทศไทย ทั้งนี้ในทางวิชาการจะได้พิจารณาจัดตั้งสภาเกษตรขึ้น และร่วมมือกับองค์การเอฟ.เอ. โอ. F.A.O.)

๖. การคมนาคม

๑) เกี่ยวกับการขนส่งทางบก ทางน้ำ และการไปรษณีย์โทรเลข โทรศัพท์ ซึ่งได้รับความกระทบกระเทือนจากสงคราม อันก่อให้เกิดความยากลำบากแก่ประชาชนผู้ใช้นั้น รัฐบาลจะหมักหมมจัดการบูรณะซ่อมแซม กล่าวโดยจะเพาะคือ การรถไฟ จะได้จัดการให้เป็นผลเป็นความสะดวกแก่ประชาชนโดยเร็ว

๒) ส่วนในด้านการขยายงานนั้น จะรีบพิจารณาดำเนินการเกี่ยวกับกิจการคมนาคมที่จำเป็นยิ่งจะเพาะหน้า เช่น การโทรศัพท์ การทาง และการท่าเรือ สำหรับคมนาคมทางอากาศ จัดการให้ประเทศไทยเป็นชุมทางสายการบินในทางตะวันออกไกล

๗. การพาณิชย์

๑) จัดการอย่างดีที่สุดให้ประชาชนมีข้าวพอกกินภายในประเทศโดยตลอดทั่วถึงกัน และจะพยายามรักษาราคาให้อยู่ในระดับตามสมควร ส่วนในด้านการผูกพันกับต่างประเทศ จะได้รวบรวมข้าวส่งตามข้อผูกพันโดยสมบูรณ์

๒) จะดำเนินการเพื่อลดค่าครองชีพของประชาชนลงอย่างมากที่สุด

๓) จะส่งเสริมการส่งสินค้าออกไปขายในต่างประเทศให้มากยิ่งขึ้น เพื่อให้ได้เงินตราต่างประเทศไว้ใช้เพียงพอกับความต้องการ

๔) จะส่งเสริมการค้าภายในประเทศให้เป็นปึกแผ่นเพื่อประโยชน์ของผู้ผลิต ผู้ค้า และผู้บริโภค

๘ การปกครองภายใน

๑) จะจัดการปราบปรามการโจรผู้ร้ายอย่างกวัดขั้น ในกรณีนี้จะได้จัดระเบียบบริหารและปรับปรุงเจ้าพนักงานฝ่ายปกครองและตำรวจให้มีสมรรถภาพยิ่งขึ้น

๒) ในด้านการทะนุบำรุงความสุขของราษฎร จะได้เร่งรัดจัดการให้เครื่องอุปโภคบริโภค

ที่จำเป็นได้ถึงมือราษฎรโดยสะดวกและทั่วถึงกัน และจะได้ปรับปรุงขยายกิจการสงเคราะห์ประชาชนในด้านการประกอบอาชีพต่าง ๆ ให้ดียิ่งขึ้นและมากขึ้น อีกทั้งจะปรับปรุงขยายการสงเคราะห์คนชราคนทุพพลภาพ และเด็กอนาถา

๓) จะได้ปรับปรุงระเบียบราชการบริหารส่วนภูมิภาคให้ดียิ่งขึ้น ในส่วนการปกครองท้องถิ่นจะได้จัดระเบียบเสียใหม่ให้เหมาะสมเป็นผลแก่ราษฎร

๙. การศาลยุติธรรม

รัฐบาลนี้จะเคารพความเป็นอิสระของผู้พิพากษาในการพิจารณารรคดีและสอดส่องให้กระบวนการพิจารณาในศาลดำเนินไปด้วยความเที่ยงธรรมเพื่อผดุงสิทธิและเสรีภาพของประชาชนและโดยรวดเร็วเพื่อความสะดวกของราษฎรผู้เป็นคู่ความ

๑๐. การศึกษาและการศาสนา

รัฐบาลนี้มีนโยบายที่จะอบรมจิตใจของประชาชนให้เป็นพลเมืองดีแห่งระบอบประชาธิปไตยด้วยการให้การศึกษาไปในทางที่ทำให้พลเมืองรู้จักสิทธิและหน้าที่ของตน สามารถประกอบสัมมาอาชีพเป็นที่พึ่งแก่ตนเองและประเทศชาติส่วนรวม เพื่อการนี้จะได้

๑) เพิ่มจำนวนครู ทั้งปรับปรุงอาชีพครูให้เป็นอาชีพที่รายได้สมเกียรติและมีความหวังที่จะได้ก้าวหน้า กับส่งเสริมความรู้ และกวดขันวินัย และสมรรถภาพของครูให้ดียิ่งขึ้น

๒) บูรณะ และเพิ่มจำนวนสถานที่ศึกษา

๓) จัดหาหนังสือตำราเรียน และอุปกรณ์อย่างอื่น ในการให้การศึกษาอบรมให้พอเพียงตามกำลังแห่งงบประมาณโดยจะเพาะจะได้ส่งเสริมการพลศึกษา และอนามัยของนักเรียน ทศนศึกษาการศึกษาผู้ใหญ่และการศึกษาอนุบาล

๔) ประสานงานระหว่างกระทรวงทบวงกรม และองค์การของรัฐบาลและติดต่อกับองค์การของเอกชน ในอันที่จะจัดงานอาชีพให้ผู้เรียนสำเร็จอาชีพจะศึกษาได้ประกอบอาชีพเป็นหลักแหล่งตามสมควรสืบไป

๕) ปรับปรุงจำนวนอาจารย์ให้สัมพันธ์กับจำนวนผู้เข้าศึกษาในมหาวิทยาลัย เพื่อให้คุณภาพการสอนสูงขึ้น ทั้งให้อาจารย์และผู้สำเร็จการศึกษาชั้นบัณฑิตได้ทำการค้นคว้ามากขึ้น

๖) จัดให้มีโครงการบูรณะการศึกษาของชาติในรูปที่เป็นการถาวร

๗) บำรุงและส่งเสริมการศาสนา เพื่อให้เป็นกำลังในการอบรมศีลธรรมและจรรยาของประชาชน

๑๑. การอุตสาหกรรม

รัฐบาลจะปรับปรุงส่งเสริมการอุตสาหกรรมให้เจริญยิ่งขึ้น โดยจะเพาะอย่างยิ่งการอุตสาหกรรมในครอบครัว ทั้งจะได้ส่งเสริมการจัดหาวัตถุดิบ และเครื่องมือเครื่องใช้ที่เกี่ยวกับการอุตสาหกรรมทั่วไป เพื่อการนี้จะได้

๑) จะดำเนินการสำรวจ สอบสวนและทำสถิติว่าประเทศไทยมีวัตถุดิบอะไรบ้างที่จะใช้สำหรับการอุตสาหกรรมได้ มีอยู่ที่ไหน ในฤดูกาลใด เป็นจำนวนมากน้อยเพียงใด คือ สำรวจทรัพยากรธรรมชาติซึ่งจะเป็นทุนสำหรับดำเนินงานขั้นต่อไป

๒) จะส่งเสริมการใช้ทรัพยากรธรรมชาติประเภทที่อาจเพิ่มทวีปริมาณได้ เช่น พืชและสัตว์ในการประกอบอาชีพอุตสาหกรรมให้มาก ส่วนทรัพยากรธรรมชาติประเภทที่ใช้แล้วหมดไป เช่น แร่ธาตุ จะได้มีการควบคุมการใช้และการสงวนเพื่อใช้ประโยชน์โดยเต็มที่ เพราะทรัพยากรเหล่านี้มีปริมาณจำกัด และไม่อาจสร้างขึ้นใหม่ได้

๓) จะดำเนินการให้มีพลังงานราคาถูก เพื่อประโยชน์ของโรงงานอุตสาหกรรมทั่วไป โดยเฉพาะจะมุ่งไปในทางให้ได้มาซึ่งพลังงานจากธรรมชาติคือ พลังงานไฟฟ้าจากน้ำตกซึ่งเป็นชีวิตจิตใจในการอุตสาหกรรมของชาติ

๔) กิจการอุตสาหกรรมที่เอกชนได้จัดทำอยู่แล้ว จะสนับสนุนให้เอกชนทำต่อไป โดยให้ความช่วยเหลืออุปการะเท่าที่จะช่วยได้ กิจการอุตสาหกรรมที่เอกชนประสงค์จะให้มีขึ้นใหม่ ซึ่งการอุตสาหกรรมนั้นจะเป็นผลดีแก่ผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจของประเทศชาติ ก็จะได้ให้ความสะดวกและความช่วยเหลือในการจัดตั้งขึ้นเท่าที่จะช่วยได้

๕) กิจการอุตสาหกรรมขนาดใหญ่หรืออุตสาหกรรม ซึ่งเอกชนไม่สามารถดำเนินการโดยลำพังได้ กระทรวงการอุตสาหกรรมจะเป็นฝ่ายริเริ่มให้มีขึ้นตามกำลังเงินและตามความเหมาะสม

๖) กิจการอุตสาหกรรมที่กระทรวงอุตสาหกรรมมีหน้าที่รับผิดชอบอยู่ในขณะนี้ เช่น โรงงานน้ำตาล โรงงานฟอกหนัง โรงงานกระดาษ โรงงานสุรา โรงงานยาง และองค์การเหมืองแร่ จะได้ปรับปรุงให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น คือ ให้ผลิตด้วยความประหยัด ให้ได้ปริมาณมากพอแก่ความต้องการของประชาชน ให้มีคุณภาพดีและให้มีราคาพอสมควร

๗) สำหรับงานอุตสาหกรรมในครอบครัวของราษฎรในภูมิภาคต่าง ๆ จะส่งเสริมให้มีการผลิตโดยแพร่หลาย ส่งเสริมให้ผลิตด้วยความปราณีตเพื่อรักษาฝีมือและแบบแผนอันเป็นวัฒนธรรมของภูมิกานั้น ๆ ไว้ ส่งเสริมโดยการแนะนำให้ใช้เครื่องมือผ่อนแรงที่จำเป็นและให้ได้ปริมาณมาก ส่งเสริมในด้านการจำหน่ายให้ราษฎรในภูมิภาคอื่นได้มีโอกาสซื้อไปใช้เป็นการแลกเปลี่ยนกันด้วย โดยเฉพาะการอุตสาหกรรมในประเภทวิจิตรงดงาม ซึ่งจะเป็นที่เชิดชูวัฒนธรรมของประเทศชาติ จะได้เผยแพร่ออกไปยังต่างประเทศได้ด้วย

๘) จะขยายและควบคุมโรงงานที่เห็นเป็นการสมควรให้กว้างขวางยิ่งขึ้น และจะควบคุมคุณภาพของผลิตภัณฑ์ที่เห็นเป็นความจำเป็น

๙) จะได้จัดตั้งสภาวิจัยแห่งประเทศไทยขึ้น เป็นองค์การส่วนรวมของนักวิทยาศาสตร์ต่าง ๆ เพื่อส่งเสริมการวิจัยในทางวิทยาศาสตร์ทุกสาขา

อนึ่งรัฐบาลนี้จะจัดการกับปัญหาอะพะหังหน้าต่อไปนี้เป็นพิเศษ

๑) กรณีสวรรคต

จะได้ดำเนินการสอบสวนอย่างจริงจังต่อไป

๒) การปราบปรามข้าราชการทุจริต

จะได้ดำเนินการอย่างเฉียบขาดโดยไม่เห็นแก่หน้าผู้ใด

๓) การครองชีพ

จะได้ดำเนินการทุกวิถีทาง เพื่อให้ประชาชนได้มีเครื่องอุปโภค บริโภคที่จำเป็น ในการครองชีพเพียงพอและทั่วถึงในราคาอันสมควร

๔) สมรรถภาพของข้าราชการ

จะได้ปรับปรุงสมรรถภาพของข้าราชการทุกกระทรวงทบวงกรม เพื่อประโยชน์ ของราษฎรโดยแท้จริง

ข้าพเจ้าหวังใจว่ารัฐสภาคงจะได้รับนโยบาย

หน้าว่าง

นายทวิ บุญเกต
นายกรัฐมนตรีคนที่ ๕

หน้าว่าง

นายกรัฐมนตรีคนที่ ๕ นายทวี บุญยเกตุ

ระยะเวลาดำรงตำแหน่ง

คณะรัฐมนตรี คณะที่ ๑๒ : ๓๑ สิงหาคม ๒๔๘๘ - ๑๗ กันยายน ๒๔๘๘

ประวัติ

นายทวี บุญยเกตุ เกิดเมื่อวันที่ ๑๐ พฤศจิกายน ๒๔๔๗ เวลา ๑๓.๒๐ น. ที่จังหวัดพระนคร เป็นบุตรของพระยารณชัยชาญยุทธ (ถนอม บุญยเกตุ) กับคุณหญิงรณชัยชาญยุทธ (ทับทิม) สมรสกับคุณหญิงอำภาศรี บุญยเกตุ

เริ่มการศึกษาที่โรงเรียนเบญจมราชูทิศ จังหวัดจันทบุรี โรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย และโรงเรียนราชวิทยาลัย ตามลำดับ จากนั้นไปศึกษาต่อที่ คิงส์ คอลเลจ ประเทศอังกฤษ และไปศึกษาต่อในด้านวิชาสิทธิกรรม ที่มหาวิทยาลัยกรีนยง ประเทศฝรั่งเศส

หลังจากสำเร็จการศึกษา นายทวี บุญยเกตุ ได้เข้ารับราชการเป็นข้าราชการบำรุงพันธุ์สัตว์ ชั้น ๒ กรมเพาะปลูก กระทรวงเกษตรธิการ จนกระทั่งวันที่ ๒๔ มิถุนายน ๒๔๗๕ เข้าร่วมกับคณะราษฎรทำการเปลี่ยนแปลงการปกครอง และได้รับการแต่งตั้งเป็นเลขาธิการคณะรัฐมนตรี ในสมัยรัฐบาลของจอมพล แปลก พิบูลสงคราม และดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ ในสมัยรัฐบาลของพันตรี ควง ภัยวังศ์

นายทวี บุญยเกตุ ได้รับเลือกให้ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี เมื่อวันที่ ๓๑ สิงหาคม ๒๔๘๘ หลังจากที่ พันตรี ควง ภัยวังศ์ ลาออกจากตำแหน่งนายกรัฐมนตรี หลังจากสงครามโลกครั้งที่ ๒ สิ้นสุดลง การดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีของท่านเป็นการดำรงตำแหน่งเพียงชั่วคราวเพื่อรอการเดินทางกลับของหม่อมราชวงศ์ เสนีย์ ปราโมช หัวหน้าขบวนการเสรีไทยสายต่างประเทศที่จะมาดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี เพื่อดำเนินการเจรจากับฝ่ายพันธมิตรให้เป็นผลดีแก่ประเทศไทยต่อไป ระยะเวลาในการบริหารประเทศของท่านจึงสั้นเพียง ๑๗ วัน เท่านั้น

ถึงแม้ว่าจะเป็นนายกรัฐมนตรีชั่วคราวในระยะเวลาสั้น ๆ ก็ตาม ท่านก็มีภารกิจสำคัญมากมายในช่วงที่การเมืองทั้งภายในภายนอกประเทศกำลังผันผวน ประเทศมหาอำนาจจะยอมรับการประกาศสงครามกับพันธมิตรเป็นโมฆะหรือไม่ ภารกิจที่สำคัญอีกประการหนึ่งก็คือ การต้อนรับคณะนายทหารฝ่ายสัมพันธมิตรที่เดินทางเข้ามาสำรวจความเสียหายในประเทศไทย

เมื่อพ้นจากตำแหน่งนายกรัฐมนตรีแล้ว นายทวี บุญยเกตุ ได้เข้าดำรงตำแหน่งในสภาว่างรัฐธรรมนูญในสมัยรัฐบาลของจอมพล สฤษดิ์ ธนะรัชต์ โดยทำหน้าที่เป็นประธานสภา หลังจากนั้นจึงได้วางมือจากการเมืองตลอดไป ท่านถึงแก่อสัญกรรม เมื่อวันที่ ๓ พฤศจิกายน ๒๕๑๔ รวมอายุ ๖๗ ปี

คณะรัฐมนตรี คณะที่ ๑๒

๓๑ สิงหาคม ๒๔๘๘ - ๑๗ กันยายน ๒๔๘๘

นายทวี บุญยเกตุ เป็นนายกรัฐมนตรี ประกาศพระบรมราชโองการ เมื่อวันที่ ๓๑ สิงหาคม ๒๔๘๘ นายปรีดี พนมยงค์ ผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ เป็นผู้ลงนามในประกาศ พระยามานวราชเสวี (ปลอด ณ สงขลา) เป็นผู้รับสนองพระบรมราชโองการ และในวันที่ ๑ กันยายน ๒๔๘๘ มีการแต่งตั้งคณะรัฐมนตรี ดังนี้

รายชื่อคณะรัฐมนตรี

๑. นายดิเรก ชัยนาม เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง
๒. นายทวี บุญยเกตุ เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ
๓. พลโท ชิต มั่นศิลป์ สีนาดโยธารักษ์ เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม
๔. พลเรือตรี สังวรณ สุวรรณชีพ เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงกลาโหม
๕. พลอากาศโท หลวงเทวฤทธิพันธ์ (กาพย์ ทัตตานนท์) เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงกลาโหม
๖. นายทวี บุญยเกตุ เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรธิการ
๗. นายทวี บุญยเกตุ เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุข
๘. นายประจวบ บุนนาค เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงสาธารณสุข
๙. นายสพรั่ง เทพหัสดิน ณ อยุธยา เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงอุตสาหกรรม
๑๐. นายสพรั่ง เทพหัสดิน ณ อยุธยา เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงคมนาคม
๑๑. นายดิเรก ชัยนาม เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม
๑๒. นาวาเอก หลวงศุภชลาศัย (บุง ศุภชลาศัย) เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงพาณิชย์
๑๓. นายเด็อน บุนนาค เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงพาณิชย์
๑๔. นาวาเอก หลวงศุภชลาศัย (บุง ศุภชลาศัย) เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย
๑๕. นายพลตำรวจเอก อุดล อุดลเดชจรัส เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงมหาดไทย
๑๖. นายทวี บุญยเกตุ เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ
๑๗. นายทวี ตะเวทิกุล เป็นรัฐมนตรี
๑๘. นายวิจิตร ลุลิตานนท์ เป็นรัฐมนตรี
๑๙. พระยาอรรถการีย์นิพนธ์ (สิทธิ จุณณานนท์) เป็นรัฐมนตรี
๒๐. พระตรีธรรมาภรณ์ (ตรี ตรีธรรมา) เป็นรัฐมนตรี
๒๑. นายทองอินทร์ ภูริพัฒน์ เป็นรัฐมนตรี

- ๒๒. นายเตียง ศิริขันธ์ เป็นรัฐมนตรี
- ๒๓. นายถวิล อุดล เป็นรัฐมนตรี
- ๒๔. นายพื้ง ศรีจันทร์ เป็นรัฐมนตรี
- ๒๕. นายทอง กันทาธรรม เป็นรัฐมนตรี
- ๒๖. นายสงวน ตุลารักษ์ เป็นรัฐมนตรี
- ๒๗. หลวงบรรณกรโกวิท (เป่า จักกะพาก) เป็นรัฐมนตรี
- ๒๘. นายจำลอง ดาวเรือง เป็นรัฐมนตรี
- ๒๙. นายวุฒิ สุวรรณรักษ์ เป็นรัฐมนตรี

ประกาศเมื่อวันที่ ๑ กันยายน ๒๔๘๘

คณะรัฐมนตรีแถลงนโยบายต่อสภาผู้แทนราษฎรเมื่อวันที่ ๑ กันยายน ๒๔๘๘ และได้รับความไว้วางใจในวันเดียวกัน

คำแถลงนโยบายของคณะรัฐมนตรีคณะนี้ ปรากฏในหนังสือราชกิจจานุเบกษา พ.ศ. ๒๔๘๘ เล่ม ๖๒ ตอน ๔๗ หน้า ๑๓๐๕

หมายเหตุ คณะรัฐมนตรีคณะนี้สิ้นสุดลง เพราะเหตุที่นายกรัฐมนตรีพร้อมทั้งคณะได้กราบถวายบังคมลาออกจากตำแหน่ง เมื่อวันที่ ๑๗ กันยายน ๒๔๘๘ โดยอ้างเหตุว่าได้พิจารณาเห็นว่าภารกิจอันเร่งด่วนที่คณะรัฐมนตรีคณะนี้พึงปฏิบัติได้สำเร็จลุล่วงไปแล้ว ต่อไปนี้ก็ปัญหาการเมืองและการทำความเข้าใจอันดีกับฝ่ายสหประชาชาติ จึงควรเปิดโอกาสให้ผู้ที่เหมาะสมได้เข้ามาบริหารราชการสืบแทนต่อไป ประกาศลงวันที่ ๑๗ กันยายน ๒๔๘๘

คำแถลงนโยบาย
ของ
คณะรัฐมนตรี คณะที่ ๑๒
นายทวี บุณยเกตุ นายกรัฐมนตรี
แถลงต่อสภาผู้แทนราษฎร
เมื่อวันเสาร์ที่ ๑ กันยายน ๒๔๘๘

คำแถลงนโยบายของรัฐบาล*

ท่านประธานสภาผู้แทนราษฎร และท่านสมาชิกผู้มีความเกี่ยวข้องทั้งหลาย

เนื่องจากได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ข้าพเจ้าดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี ตามประกาศลงวันที่ ๓๑ สิงหาคม พุทธศักราช ๒๔๘๘ นั้นบัดนี้ข้าพเจ้าได้จัดตั้งคณะรัฐมนตรีเสร็จแล้ว โดยที่การจัดตั้งรัฐบาลนี้ได้กระทำในระหว่างหัวเลี้ยวแห่งสงครามกับสันติภาพจึงมีภาระมากมาย ซึ่งจะต้องรีบปฏิบัติโดยด่วนเพื่อให้ทันกับเหตุการณ์และให้สอดคล้องเหมาะสมในอันที่จะดำเนินการเจรจากับฝ่ายสหประชาชาติต่อไป ฉะนั้นภายในระยะเวลาที่รัฐบาลนี้จะพึงปฏิบัติ จึงขอแถลงนโยบายเพียงสั้น ๆ ดังต่อไปนี้

๑. รัฐบาลนี้จะเป็รัฐบาลของสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และจะยึดหลักการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยโดยเคร่งครัด

๒. รัฐบาลนี้จะปฏิบัติการให้เป็นไปตามพระบรมราชโองการประกาศสันติภาพ ที่ได้ประกาศไว้เมื่อวันที่ ๑๖ สิงหาคม ๒๔๘๘

๓. ในสวนนโยบายการต่างประเทศนั้นรัฐบาลนี้จะร่วมมือกับสหประชาชาติในทุกวิถีทาง และจะพยายามส่งเสริมสัมพันธไมตรีให้ดียิ่ง ๆ ขึ้นและพร้อมที่จะร่วมมือกับสหประชาชาติในอันที่จะสถาปนาเสถียรภาพของโลก โดยยึดมั่นในอุดมคติซึ่งสหประชาชาติได้วางข้อตกลงไว้ ณ นครซานฟรานซิสโก

รัฐบาลขอให้คำมั่นว่าจะพยายามโดยเต็มกำลังความสามารถที่จะให้ประเทศไทยได้ผลดีที่สุดและให้ได้รับความกระทบกระเทือนน้อยที่สุดเท่าที่สามารถจะทำได้

๔. สำหรับนโยบายภายในนั้นเนื่องจากสถานะสงครามจึงเป็นเหตุให้มีโจรผู้ร้ายและผู้หย่อนในศีลธรรมมากขึ้นกว่าในเวลาปกติ รัฐบาลนี้จะได้พยายามปราบปรามและแก้ไขเพื่อรักษาความสงบภายในให้เรียบร้อยเพื่อจะได้เข้าบริหารงานตามความในมาตรา ๕๐ แห่ง รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยสืบไป

*รายงานการประชุมสภาผู้แทนราษฎร ครั้งที่ ๑๖/๒๕๘๘ (สามัญ) สมัยที่ ๒ ชุดที่ ๓
วันเสาร์ที่ ๑ กันยายน พุทธศักราช ๒๕๘๘ หน้า ๕๔๗ - ๕๔๘

หน้าว่าง

หม่อมราชวงศ์เสนีย์ ปราโมช
นายกรัฐมนตรีคนที่ ๖

หน้าว่าง

นายกรัฐมนตรีคนที่ ๖ หม่อมราชวงศ์เสนีย์ ปราโมช

ระยะเวลาดำรงตำแหน่ง

- สมัยที่ ๑ : คณะรัฐมนตรี คณะที่ ๑๓ : ๑๗ กันยายน ๒๔๘๘ - ๓๑ มกราคม ๒๔๘๙
 สมัยที่ ๒ : คณะรัฐมนตรี คณะที่ ๓๕ : ๑๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๑๘ - ๑๓ มีนาคม ๒๕๑๘
 สมัยที่ ๓ : คณะรัฐมนตรี คณะที่ ๓๗ : ๒๐ เมษายน ๒๕๑๙ - ๒๓ กันยายน ๒๕๑๙
 สมัยที่ ๔ : คณะรัฐมนตรี คณะที่ ๓๘ : ๒๕ กันยายน ๒๕๑๙ - ๖ ตุลาคม ๒๕๑๙

ประวัติ

หม่อมราชวงศ์เสนีย์ ปราโมช เกิดเมื่อวันที่ ๒๐ พฤษภาคม ๒๔๔๘ เวลา ๐๔.๐๐ น. เป็นโอรสในพระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าคำรบกับหม่อมแดง (บุญนาถ) สมรสกับท่านผู้หญิง อุศนา ปราโมช

เริ่มศึกษาที่โรงเรียนราชินี โรงเรียนอัสสัมชัญ โรงเรียนเทพศิรินทร์ และโรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย ตามลำดับ จากนั้นเดินทางไปศึกษาต่อที่โรงเรียนเทรนต์ ประเทศอังกฤษ ต่อจากนั้นที่วูสเตอร์ คอลเลจ มหาวิทยาลัยออกซฟอร์ด ได้รับปริญญาตรีด้านกฎหมาย เกียรตินิยมอันดับ ๒ จากนั้นเข้าศึกษาต่อที่สำนักเนติบัณฑิตอังกฤษ ณ สำนักเกรย์อินน์ ลอนดอน สอบไล่เนติบัณฑิตอังกฤษได้คะแนนยอดเยี่ยม ชั้น ๑ จึงได้รับพระราชทานรางวัลจากพระเจ้าแผ่นดินอังกฤษ

เมื่อเดินทางกลับมายังประเทศไทย หม่อมราชวงศ์เสนีย์ ปราโมช ได้ศึกษาวิชากฎหมายไทยจนกระทั่งได้รับ เนติบัณฑิตไทย และเข้าฝึกงานที่ศาลฎีกาเป็นเวลา ๖ เดือน จึงได้เป็นผู้พิพากษาต่อมาย้ายไปเป็นผู้พิพากษาศาลแพ่ง ผู้ช่วยกรรมการศาลฎีกาและผู้พิพากษาศาลอุทธรณ์ตามลำดับ ช่วงหลังของการรับราชการได้ย้ายไปกระทรวงการต่างประเทศ และได้รับแต่งตั้งเป็นเอกอัครราชทูตไทยประจำสหรัฐอเมริกา

ในปี พ.ศ. ๒๔๘๔ เกิดสงครามโลกครั้งที่ ๒ ญี่ปุ่นยกพลขึ้นบกเข้าสู่ประเทศไทย หม่อมราชวงศ์เสนีย์ ปราโมช ได้ประกาศนโยบายเป็นอิสระไม่ขึ้นกับรัฐบาลในประเทศไทย และได้รวบรวมคนไทยในต่างประเทศจัดตั้งขบวนการเสรีไทยขึ้นเพื่อต่อต้านญี่ปุ่นอย่างลับ ๆ โดยปฏิบัติการติดต่อกับฝ่ายสัมพันธมิตร

เมื่อสงครามโลกสิ้นสุดลง หม่อมราชวงศ์เสนีย์ ปราโมช ได้เดินทางกลับมารับตำแหน่งนายกรัฐมนตรี เมื่อวันที่ ๑๗ กันยายน ๒๔๘๘

ในช่วงที่ดำรงตำแหน่ง ท่านได้ปฏิบัติภารกิจเกี่ยวกับการเจรจากับฝ่ายสัมพันธมิตร ซึ่งครั้งแรกอังกฤษได้ยื่นข้อเรียกร้องให้ประเทศไทยเป็นเมืองในอาณัติของอังกฤษ แต่หม่อมราชวงศ์

เสนีย์ ปราโมช ได้ดำเนินการเจรจาให้ไทยได้หลุดพ้นจากการเป็นเมืองในอาณัติได้ และจำเป็นต้องประกาศพระราชบัญญัติอาชญากรรมสงคราม เพื่อลงโทษผู้นำหรือ หัวหน้ารัฐบาลที่ร่วมก่อให้เกิดสงครามและต้องเป็นฝ่ายปราชัย ถ้าหากรัฐบาลไม่ตราพระราชบัญญัตินี้ ฝ่ายสัมพันธมิตรก็จะนำตัวผู้ต้องหาเป็นอาชญากรรมสงครามไปดำเนินคดีในต่างประเทศ

หม่อมราชวงศ์เสนีย์ ปราโมช หมุนเวียนดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี ๔ ครั้ง ซึ่งครั้งสุดท้ายได้เกิดเหตุการณ์วุ่นวายในมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ เมื่อวันที่ ๖ ตุลาคม ๒๕๑๙ และพลเรือเอก สงัด ชลออยู่ รน. ได้จัดตั้งคณะปฏิรูปการปกครองแผ่นดินเข้ายึดอำนาจ

หลังจากพ้นตำแหน่งแล้ว หม่อมราชวงศ์เสนีย์ ปราโมช ได้ลาออกจากตำแหน่งหัวหน้าพรรคประชาธิปัตย์ และวางมือจากการเมือง ใช้ชีวิตสงบเงียบตลอดมา และได้ถึงแก่อสัญกรรมเมื่อวันที่ ๒๘ กรกฎาคม ๒๕๕๐ รวมอายุได้ ๙๒ ปีเศษ

คณะรัฐมนตรี คณะที่ ๑๓
๑๗ กันยายน ๒๔๘๘ - ๓๑ มกราคม ๒๔๘๙

หม่อมราชวงศ์เสนีย์ ปราโมช เป็นนายกรัฐมนตรี ประกาศพระบรมราชโองการ เมื่อวันที่ ๑๗ กันยายน ๒๔๘๘ นายปรีดี พนมยงค์ ผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ ลงนามในประกาศ พระยามานวราชเสวี (ปลอด ณ สงขลา) ประธานสภาผู้แทนราษฎร เป็นผู้รับสนองพระบรมราชโองการ และในวันที่ ๑๙ กันยายน ๒๔๘๘ มีการแต่งตั้งคณะรัฐมนตรี ดังนี้

รายชื่อคณะรัฐมนตรี

๑. นายพลตำรวจเอก อุดล อุดลเดชจรัส เป็นรองนายกรัฐมนตรี และรัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุข
๒. พลโท ชิต มั่นศิลป์ สีนาดโยธารักษ์ เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม
๓. นายดิเรก ชัยนาม เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง
๔. หม่อมราชวงศ์เสนีย์ ปราโมช เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ
๕. พระยาอรรณการีย์นิพนธ์ (สิทธิ์ จุณณานนท์) เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตราธิการ
๖. หม่อมหลวงอุดม สนิทวงศ์ เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงพาณิชย์ และกระทรวงอุตสาหกรรม
๗. นายสพรั่ง เทพหัสดิน ณ อยุธยา เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงคมนาคม
๘. นายทวี บุญยเกตุ เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย
๙. พระยานลราชวสุวัจน์ (ทองดี นลราชวสุวัจน์) เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม
๑๐. พระธีรณสารวิศวรรกรรม (ตรี ธีรณสาร) เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ
๑๑. นายประจวบ บุนนาค เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงสาธารณสุข
๑๒. นายทวี ตะเวทิกุล เป็นรัฐมนตรี
๑๓. นายสงวน ตุลารักษ์ เป็นรัฐมนตรี
๑๔. นายวิจิตร ลุคิตานนท์ เป็นรัฐมนตรี
๑๕. นายเตียง ศิริขันธ์ เป็นรัฐมนตรี
๑๖. นายทอง กันทาธรรม เป็นรัฐมนตรี
๑๗. นายพื้ง ศรีจันทร์ เป็นรัฐมนตรี
๑๘. นายจำลอง ดาวเรือง เป็นรัฐมนตรี
๑๙. นายจรรยา สืบแสง เป็นรัฐมนตรี
๒๐. พระสุทธิอรอดนฤมนตรี (สุธ เลขยานนท์) เป็นรัฐมนตรี

๒๑. เจ้าวรทัศน์ ณ ลำพูน เป็นรัฐมนตรี

๒๒. นายชิต เวชประสิทธิ์ เป็นรัฐมนตรี

ประกาศเมื่อวันที่ ๑๙ กันยายน ๒๔๘๘

คณะรัฐมนตรีแถลงนโยบายต่อสภาผู้แทนราษฎรเมื่อวันที่ ๑๙ กันยายน ๒๔๘๘ และ
ได้รับความไว้วางใจในวันเดียวกัน

คำแถลงนโยบายของคณะรัฐมนตรีคณะนี้ ปรากฏในหนังสือราชกิจจานุเบกษา

พ.ศ. ๒๔๘๘ เล่ม ๖๒ ตอน ๕๒ หน้า ๑๔๒๖

คณะรัฐมนตรีคณะนี้ได้มีการเปลี่ยนแปลงตามลำดับ คือ

๑. พลโท ชิต มั่นศิลป์ สนิทโยธารักษ์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม ได้กราบถวายบังคม

ลาออกจากตำแหน่ง เนื่องจากสุขภาพไม่ดี เมื่อวันที่ ๑๔ ตุลาคม ๒๔๘๘

๒. พลโทจรัส วิชิตสงคราม เป็นรัฐมนตรี

นายทองอินทร์ ภูริพัฒน์ เป็นรัฐมนตรี

นายถวิล อตุล เป็นรัฐมนตรี

เมื่อวันที่ ๑๔ ตุลาคม ๒๔๘๘

หมายเหตุ คณะรัฐมนตรีคณะนี้สิ้นสุดลง เพราะเหตุที่สภาผู้แทนราษฎรชุดที่ให้ความ
ไว้วางใจได้สิ้นสุดลง เมื่อวันที่ ๑๕ ตุลาคม ๒๔๘๘ โดยพระราชกฤษฎีกายุบสภาผู้แทนราษฎร
พ.ศ. ๒๔๘๘ คณะรัฐมนตรีคณะนี้ได้รับการไปจนถึงวันที่ ๓๑ มกราคม ๒๔๘๙ ซึ่งเป็นวันตั้ง
นายกรัฐมนตรีใหม่ตามรัฐธรรมนูญ

คำแถลงนโยบาย
ของ
คณะรัฐมนตรี คณะที่ ๑๓
หม่อมราชวงศ์เสนีย์ ปราโมช นายกรัฐมนตรี
แถลงต่อสภาผู้แทนราษฎร
เมื่อวันพุธที่ ๑๙ กันยายน ๒๔๘๘

คำแถลงนโยบายของรัฐบาล*

ท่านประธานสภาผู้แทนราษฎร และท่านสมาชิกผู้มีเกียรติทั้งหลาย

เนื่องจากได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ข้าพเจ้าดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี ตามประกาศลงวันที่ ๑๗ กันยายน พุทธศักราช ๒๔๘๘ บัดนี้ข้าพเจ้าได้จัดตั้งคณะรัฐมนตรีเสร็จแล้ว

ในการที่ข้าพเจ้าและคณะรัฐบาลนี้เข้าบริหารราชการในระหว่างที่ประเทศชาติอยู่ในสถานการณ์เช่นนี้ท่านผู้มีเกียรติทั้งหลายย่อมจะทราบอยู่เองว่ารัฐบาลจะต้องมีความรับผิดชอบหนักเพียงใด แต่ถึงกระนั้นก็รัฐบาลก็ขอให้คำมั่นต่อสภาผู้แทนราษฎรว่าจะบริหารงาน พินิจเอาอุปสรรคเพื่อประโยชน์แก่ประเทศชาติอย่างดีที่สุดเท่าที่สามารถจะปฏิบัติได้รัฐบาลนี้จึงขอแถลงนโยบายไว้ต่อสภาผู้แทนราษฎร ดังต่อไปนี้

๑. รัฐบาลนี้เป็นรัฐบาลของสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวในระบอบประชาธิปไตยอันมีรัฐธรรมนูญเป็นหลักปฏิบัติ

๒. รัฐบาลนี้จะบริหารราชการแผ่นดินด้วยความซื่อสัตย์สุจริต และด้วยความจงรักภักดีต่อชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ และรัฐธรรมนูญ

๓. รัฐบาลนี้จะได้แยกราชการประจำกับราชการฝ่ายการเมืองออกจากกันให้เด็ดขาด เพื่อให้การปกครองได้เป็นไปตามระบอบประชาธิปไตยอย่างแท้จริง

๔. เนื่องจากสงครามเป็นเหตุทำให้จิตใจและศีลธรรมของมนุษยชาติเสื่อมทรามลง สำหรับนโยบายภายในรัฐบาลจึงเห็นควรแก้ไขปรับปรุงในด้านจิตใจและศีลธรรมของประชาชนคนไทยรวมทั้งข้าราชการโดยจะได้ดำเนินการเป็นการด่วน

(ก) รักษาความสงบภายในให้อยู่ในสภาพเรียบร้อย

(ข) ปรับปรุงและส่งเสริมสมรรถภาพของข้าราชการในการศึกษานอกจากจะพยายามแก้ไขในส่วนที่ถูกกระทบกระเทือนจากการสงครามให้สู่สภาพปกติโดยเร็วแล้วจะพยายามปรับปรุงคุณภาพของการศึกษาโดยทั่ว ๆ ไปให้ดีขึ้น และจะเพ่งเล็งถึงศีลธรรมและอนามัยของนักเรียนเป็นสำคัญทั้งนี้โดยมีจุดหมายที่จะให้

(ค) ได้พลเมืองดีเหมาะสมกับชาติที่รักสงบ

๕. ในทางการคลัง

(ก) รัฐบาลจะจัดวางรากฐานแห่งการปรับปรุงรายได้รายจ่ายเสียใหม่ให้เหมาะสมแก่กาลเพื่อให้งบประมาณมีทางกลับเข้าสู่ดุลยภาพโดยเร็วและให้มีเงินจ่ายในการบูรณะบ้านเมืองตามสมควร

(ข) จะจัดดำเนินการในทางอันจะดำรงไว้ซึ่งเสถียรภาพแห่งเงินตราไทยเพื่อให้พ่อค้าประชาชนได้อาศัยหลักที่มั่นคงในการประกอบการค้าและธุรกิจต่อไป

(ค) จะปฏิบัติตามคำมั่นสัญญาบรรดาที่รัฐบาลก่อน ๆ ได้ให้ไว้ในการกู้เงินสาธารณะ

๖. ในทางเกษตรกรรม จะพยายามส่งเสริมการเพาะปลูกการป่าไม้ การเลี้ยงสัตว์และการประมงให้มีปริมาณและคุณภาพดียิ่งขึ้น โดยเฉพาะการปลูกข้าวซึ่งไม่ได้ผลดีเนื่องจากอุทกภัยและภาวะสงครามนั้นจะได้พยายามแก้ไขให้คืนดี เพื่อให้มีปริมาณเหลือพอที่จะจำหน่ายให้แก่สหประชาชาติมากที่สุดเท่าที่จะทำได้

๗. ในส่วนที่เกี่ยวข้องแก่อุตสาหกรรมและพาณิชยกรรมนั้นจะได้ส่งเสริมให้ประชาชนได้ประกอบโดยเสรีเพื่อการนี้จะได้พยายามปล่อยการค้าและอุตสาหกรรมซึ่งรัฐบาลได้ทำอยู่บางอย่างให้ประชาชนได้ประกอบการนั้น ๆ ต่อไปเท่าที่จะทำได้ อาทิเช่น จะได้ถอนตัวออกจากบริษัทที่รัฐบาลถือหุ้นเป็นส่วนใหญ่เสีย

๘. ในปัญหาการครองชีพเกี่ยวกับเครื่องอุปโภคบริโภคซึ่งอยู่ในระดับสูงนั้นรัฐบาลจะพิจารณาและจัดการเพื่อบรรเทาความเดือดร้อนให้ลดน้อยลงเท่าที่สามารถจะทำได้

๙. สำหรับการสาธารณสุขโดยที่สถานะสงครามเป็นเหตุให้ขาดเครื่องเวชภัณฑ์ต่าง ๆ ไม่เป็นการเพียงพอที่จะป้องกันและรักษาโรคภัยไข้เจ็บรัฐบาลนี้จะพยายามจัดหาให้มีใช้กันพอเพียง

๑๐. การคมนาคม ได้แก่ ถนนหนทาง การรถไฟและการสื่อสารอื่น ๆ ซึ่งชำรุดทรุดโทรมขาดการบูรณะมานาน รัฐบาลจะได้รับการบูรณะโดยด่วน

๑๑. สำหรับนโยบายในการต่างประเทศรัฐบาลนี้จะได้ปฏิบัติการให้เป็นไปตามพระบรมราชโองการประกาศสันติภาพ เมื่อวันที่ ๑๖ สิงหาคม ๒๔๘๔ และจะได้ร่วมมือและส่งเสริมสัมพันธไมตรีกับสหประชาชาติให้ดียิ่งขึ้นทั้งพร้อมที่จะร่วมมือในอันที่จะสถาปนาเสถียรภาพของโลกโดยยึดมั่นในอุดมคติซึ่งสหประชาชาติได้วางข้อตกลงไว้ ณ นครซานฟรานซิสโก

ทั้งนี้หวังว่าสภาผู้แทนราษฎรคงจะให้ความไว้วางใจแก่รัฐบาลชุดนี้ด้วยดี เพื่อจะได้เข้าบริหารงานตามความในมาตรา ๕๐ แห่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยสืบไป

*รายงานการประชุมสภาผู้แทนราษฎร ครั้งที่ ๒๓/๒๔๘๘ (สามัญ) สมัยที่ ๒ ชุดที่ ๓
วันพุธที่ ๑๙ กันยายน พุทธศักราช ๒๔๘๘ หน้า ๘๖๒ - ๘๖๕

คณะรัฐมนตรี คณะที่ ๓๕

๑๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๑๘ - ๑๓ มีนาคม ๒๕๑๘

หม่อมราชวงศ์เสนีย์ ปราโมช เป็นนายกรัฐมนตรี ประกาศพระบรมราชโองการ เมื่อวันที่ ๑๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๑๘ พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช ทรงลงพระปรมาภิไธย ในประกาศ นายประสิทธิ์ กาญจนวัฒน์ ประธานรัฐสภาเป็นผู้ลงนามรับสนองพระบรมราชโองการ และในวันที่ ๒๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๑๘ มีการแต่งตั้งคณะรัฐมนตรี ดังนี้

รายชื่อคณะรัฐมนตรี

๑. นายเสวตร เปี่ยมพงศ์สานต์ เป็นรองนายกรัฐมนตรี
๒. นายสุรินทร์ มาศดิตถ์ เป็นรัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี
๓. นายบุญยี่ง นันทาภิววัฒน์ เป็นรัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี
๔. พลเอก ทวิช เสนีย์วงศ์ ณ อยุธยา เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม
๕. นายเสวตร เปี่ยมพงศ์สานต์ เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง
๖. นายพิชัย รัตตกุล เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ
๗. นายสวัสดิ์ คำประกอบ เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์
๘. นายสุรัตน์ โอสถานุเคราะห์ เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงคมนาคม
๙. นายดำรง ลัทธพิพัฒน์ เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงพาณิชย์
๑๐. พลตำรวจตรี อรรถสิทธิ์ สิทธิสุนทร เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย
๑๑. นายเทียม ไชยนันท์ เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม
๑๒. นายก่อ สวัสดิ์พาณิชย์ เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ
๑๓. นายคล้าย ละอองมณี เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุข
๑๔. นายนิธิพัฒน์ ชาลีจันทร์ เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงอุตสาหกรรม
๑๕. นายเกษม สุวรรณกุล เป็นรัฐมนตรีว่าการทบวงมหาวิทยาลัยของรัฐ
๑๖. พลเรือเอก ถวิล ราชานานนท์ เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงกลาโหม
๑๗. พลอากาศโท อู่สาร ชัยนาม เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงกลาโหม
๑๘. นายประมุต บุรณศิริ เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงการคลัง
๑๙. นายเล็ก นานา เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงการต่างประเทศ
๒๐. นายไกรสร ตันติพงศ์ เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์
๒๑. นายสมัคร สุนทรเวช เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์
๒๒. นายแผน สิริเวชชะพันธ์ เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์

๒๓. นายอุทัย พิมพ์ใจชน เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงคมนาคม
 ๒๔. นายสมศาสตร์ รัตนศักดิ์ เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงคมนาคม
 ๒๕. นายประเทือง คำประกอบ เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงพาณิชย์
 ๒๖. นายธรรมบุญ เทียนเงิน เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงมหาดไทย
 ๒๗. นายสมบุญ ศิริธร เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงมหาดไทย
 ๒๘. นายสันต์ เทพมณี เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงมหาดไทย
 ๒๙. นายชวน หลีกภัย เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงยุติธรรม
 ๓๐. นายชวนทอง ภูผิวเดือน เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงศึกษาธิการ

หมายเหตุ คณะรัฐมนตรีคณะนี้สิ้นสุดลง เนื่องจากคณะรัฐมนตรีชุดนี้ได้แถลงนโยบายเพื่อขอความไว้วางใจจากสภาผู้แทนราษฎร ในวันที่ ๖ มีนาคม ๒๕๑๘ สภาผู้แทนราษฎรได้ลงมติให้ความไว้วางใจในคณะรัฐมนตรีคณะนี้ ด้วยคะแนนเสียงน้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกที่มาประชุม คณะรัฐมนตรีคณะนี้จึงเป็นอันต้องพ้นจากตำแหน่งตามความในมาตรา ๑๘๗ (๒) ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๑๗

คำแถลงนโยบาย
ของ
คณะรัฐมนตรี คณะที่ ๓๕
หม่อมราชวงศ์เสนีย์ ปราโมช นายกรัฐมนตรี
แถลงต่อสภาผู้แทนราษฎร
เมื่อวันพฤหัสบดีที่ ๖ มีนาคม ๒๕๑๘

คำแถลงนโยบายของรัฐบาล*

ท่านประธานสภาผู้แทนราษฎรที่เคารพและท่านสมาชิกผู้มีเกียรติ

เนื่องจากได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งให้ข้าพเจ้าเป็นนายกรัฐมนตรีตามประกาศพระบรมราชโองการ ลงวันที่ ๑๕ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๑๘ ข้าพเจ้าได้จัดตั้งคณะรัฐมนตรีขึ้น ซึ่งได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งตามประกาศพระบรมราชโองการ ลงวันที่ ๒๑ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๑๘ บัดนี้คณะรัฐมนตรีได้กำหนดนโยบายการบริหารราชการแผ่นดิน โดยยึดถือหลักการแห่งระบอบประชาธิปไตย และแนวนโยบายแห่งรัฐตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญเป็นมูลฐานและหลักปฏิบัติ จึงขอแถลงนโยบายเพื่อขอความช่วยเหลือไว้วางใจจากสภาผู้แทนราษฎรตามความในมาตรา ๑๘๔ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ดังต่อไปนี้

นโยบายทางการเมือง

๑. รัฐบาลนี้จะดำเนินนโยบายทางการเมือง โดยยึดมั่นในวิถีแห่งการปกครองระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข ด้วยวิธีการที่บริสุทธิ์และยุติธรรมเพื่อให้เป็นรัฐบาลของประชาชน โดยประชาชน และเพื่อประชาชนอย่างแท้จริง

รัฐบาลนี้จะเคารพและปกป้องสิทธิเสรีภาพของประชาชน ตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ และจะยึดชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ เป็นศูนย์รวมพลังแห่งความสามัคคีและความเป็นปึกแผ่นภายในประเทศ

๒. รัฐบาลนี้จะเสริมสร้างกำลังทหารของชาติ ให้มีกำลังอำนาจที่เหมาะสมกับสถานการณ์ตามกำลังเศรษฐกิจของประเทศ กล่าวโดยเฉพาะกำลังทหารจะใช้เพื่อปกป้องสถาบันพระมหากษัตริย์และรักษาไว้ซึ่งเอกราช ความมั่นคง และผลประโยชน์ของชาติ รัฐบาลนี้จะปรับปรุงสวัสดิการ บำรุงส่งเสริมสมรรถภาพและขวัญของทหารให้สูงอยู่เสมอและจะส่งเสริมให้ทหารมีส่วนร่วมในการพัฒนาประเทศ

รัฐบาลนี้จะดำเนินการให้หน่วยกำลังรบของต่างชาติ ซึ่งได้เข้ามาประจำอยู่ในประเทศไทยตามพันธกรณี ให้ออกไปจากประเทศภายในระยะเวลาเร็วที่สุด โดยจะกำหนดขั้นตอนในการนี้ให้

เป็นที่แน่นอน และคำนึงถึงผลประโยชน์ของประเทศชาติเป็นสำคัญ ทั้งนี้ภายในกำหนดไม่เกิน ๑๔ เดือน

๓. รัฐบาลนี้จะดำเนินนโยบายระหว่างประเทศโดยอิสระ โดยคำนึงถึงผลประโยชน์ของประเทศชาติ จะไม่ยอมเป็นเครื่องมือหรือเข้าไปพัวพันในการดำเนินนโยบายของประเทศใด ๆ จะเป็นมิตรกับทุกประเทศที่ต้องการเป็นมิตรกับประเทศไทย โดยไม่คำนึงถึงความแตกต่างของระบอบการปกครองหรือระบบเศรษฐกิจ ทั้งจะดำเนินนโยบายทุกวิถีทางเพื่อปรับสัมพันธภาพกับประเทศในภูมิภาคเอเชียที่ยังขาดการติดต่อกันให้เข้าสู่สภาพปกติ โดยอาศัยหลักแห่งความเสมอภาค และการเคารพในบูรณภาพและอธิปไตยซึ่งกันและกัน

รัฐบาลนี้จะส่งเสริมและกระชับความร่วมมือโดยใกล้ชิด และเสริมสร้างความสัมพันธ์อันดีให้แน่นแฟ้นยิ่งขึ้นกับประเทศเพื่อนบ้าน จะสนับสนุนและส่งเสริมความร่วมมือในส่วนภูมิภาคนี้ของโลก โดยเฉพาะกับประเทศในกลุ่มอาเซียน เพื่อประโยชน์ในทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคมให้มากยิ่งขึ้น เพื่อก่อให้เกิดความไพบูรณ์และสันติสุขร่วมกันและจะสนับสนุนโครงการพัฒนาระดับภูมิภาคดังกล่าวที่จะอำนวยประโยชน์ร่วมกัน เช่น โครงการพัฒนากลุ่มแม่น้ำโขง

รัฐบาลนี้จะปฏิบัติตามพันธกรณี ตามสนธิสัญญาและความตกลงที่มีอยู่กับนานาประเทศตามมูลฐานแห่งความเสมอภาคและยุติธรรม และจะยึดมั่นในหลักการแห่งกฎบัตรสหประชาชาตินโยบายทางเศรษฐกิจ

๔. รัฐบาลนี้จะนำระบบเศรษฐกิจแบบสังคมนิยมประชาธิปไตย มาใช้ปฏิรูปเศรษฐกิจของประเทศ เพื่อให้เกิดความเป็นธรรมแก่สังคมและประโยชน์แก่ประเทศชาติ โดยเคารพกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินส่วนบุคคล และสนับสนุนให้เอกชนมีความริเริ่มในทางเศรษฐกิจ แต่รัฐจะมีบทบาทในการจัดระเบียบเศรษฐกิจให้มากขึ้นตามความจำเป็น

รัฐบาลนี้จะดำเนินการให้ความช่วยเหลือแก่ทางเศรษฐกิจของบุคคลลดน้อยลงโดยวิธีการภาษีอากร วิธีการงบประมาณ ตลอดจนจะดำเนินการให้มีการกระจายรายได้ในหมู่ประชากรอย่างเป็นธรรม โดยเฉพาะจะดำเนินการให้เกษตรกรและผู้ผลิตได้รับค่าตอบแทนจากการจำหน่ายผลผลิตอย่างเป็นธรรม

รัฐบาลนี้จะส่งเสริมการผลิตทางเกษตรและอุตสาหกรรม เพื่อให้สามารถสนองความต้องการทั้งภายในและภายนอกประเทศ อันจะส่งผลให้ประชาชนมีงานทำ มีรายได้สูงและมีระดับการครองชีพดีขึ้น

รัฐบาลนี้จะส่งเสริมการค้าในประเทศและการค้าต่างประเทศให้ขยายกว้างขวางและมีระเบียบ ในด้านการค้าในประเทศจะดำเนินการให้เกิดความเป็นธรรมแก่ทุกฝ่าย ในครั้งนี้จะให้มีกฎหมายจัดระเบียบทางการค้า และกฎหมายคุ้มครองผลประโยชน์ของผู้บริโภค ส่วนในด้านการค้าต่างประเทศนั้น รัฐบาลนี้จะขยายความสัมพันธ์ทางการค้ากับต่างประเทศให้กว้างขวาง

ยิ่งขึ้น รวมทั้งประเทศที่ทำการค้าโดยรัฐ โดยเฉพาะจะดำเนินการให้มีการส่งสินค้าออกให้มากยิ่งขึ้น เพื่อส่งเสริมเศรษฐกิจภายใน และเพื่อปรับดุลย์การค้าของประเทศ

รัฐบาลนี้จะดำเนินการรักษาราคาสินค้า ให้เป็นธรรมทั้งแก่ผู้ผลิต และผู้บริโภค จะรักษาระดับของราคาสินค้าไม่ให้เคลื่อนไหวขึ้นลงเกินควร นอกจากนี้จะดำเนินการมาตรการมิให้มีการผูกขาด ตัดตอนในทางเศรษฐกิจโดยเอกชน

๕. รัฐบาลนี้จะเร่งรีบทำการปฏิรูปที่ดิน และจัดที่ดินในเขตป่าสงวนที่หมดสภาพเป็นป่าแล้วและมีไช้ต้นน้ำลำธาร นำมาปรับปรุงและจัดสรรให้ราษฎรได้เข้าครอบครองทำกิน และจะจำกัดสิทธิในการถือครองที่ดิน

รัฐบาลนี้จะเร่งดำเนินโครงการชลประทานขนาดเล็ก และชลประทานย่อยให้แพร่หลายทั้งประเทศ เพื่อช่วยเหลือเกษตรกรอย่างทั่วถึงโดยเร็ว และจะดำเนินโครงการชลประทานขนาดใหญ่ เฉพาะที่กำลังดำเนินการอยู่แล้วเท่านั้น เพื่อให้สำเร็จลุล่วงไปแต่ละโครงการภายในระยะเวลาอันสมควร

รัฐบาลนี้จะส่งเสริมการทำนา ๒ ครั้ง และการปลูกไร่ฤดูแล้งกับจะเร่งรัดการปลูกยางพันธุ์ดีแทนยางพันธุ์พื้นเมือง

รัฐบาลนี้จะเร่งดำเนินการปรับปรุงคุณภาพของดิน และจัดรูปที่ดินของเกษตรกรให้กว้างขวางยิ่งขึ้น ทั้งจะให้การช่วยเหลือแก่เกษตรกรในเรื่อง ปุ๋ย การใช้พันธุ์พืช และการปราบศัตรูพืช เพื่อเพิ่มผลผลิตของเกษตรกรให้สูงขึ้น

รัฐบาลนี้มุ่งส่งเสริมการสหกรณ์ทุกประเภท โดยเฉพาะอย่างยิ่งสหกรณ์การเกษตรซึ่งจะส่งเสริมให้มีขึ้นทั่วทุกอำเภอภายในกำหนดระยะเวลาไม่เกิน ๔ ปี จะสนับสนุนสหกรณ์ให้สามารถดำเนินธุรกิจในการการผลิต การแปรรูปผลผลิต การตลาด และการส่งผลผลิตไปจำหน่ายยังต่างประเทศ และจะสนับสนุนให้มีกลุ่มเกษตรกรขึ้นอย่างรวดเร็ว และแพร่หลาย ทั้งนี้เพื่อให้เกษตรกรจำหน่ายผลผลิตได้ในราคาสูง

รัฐบาลนี้จะส่งเสริมให้การประมงและการปศุสัตว์ได้ขยายตัวอย่างรวดเร็วจนสามารถเป็นสินค้าส่งออกที่สำคัญอีกประเภทหนึ่ง

รัฐบาลนี้จะขยายงานธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์ให้กว้างขวางยิ่งขึ้น เพื่อช่วยเหลือเกษตรกรให้ได้รับสินเชื่อในอัตราดอกเบี้ยต่ำ

รัฐบาลนี้ถือว่าป่าไม้เป็นทรัพยากรธรรมชาติอันเป็นสมบัติของส่วนรวม รัฐจะได้เป็นผู้เข้าดำเนินการเพื่อหารายได้ให้แก่รัฐโดยตรง จะอนุรักษ์และพัฒนาป่าไม้ให้คงสภาพและเกิดความสมบูรณ์เพื่อเป็นแหล่งของต้นน้ำลำธาร การส่งไม้เป็นสินค้าออกจะทำได้แต่เฉพาะที่ได้แปรรูปเป็นสินค้าสำเร็จรูปแล้วเท่านั้น

๖. รัฐบาลนี้จะส่งเสริมอุตสาหกรรมให้เจริญยิ่งขึ้น โดยเฉพาะอุตสาหกรรมที่ใช้วัตถุดิบใน

ประเทศ อุตสาหกรรมที่ส่งผลผลิตออกไปจำหน่ายยังต่างประเทศ และอุตสาหกรรมท่องเที่ยว จะปรับปรุงโรงงานและรัฐวิสาหกิจทั้งในด้านตัวบุคคลและระบบงานให้มีประสิทธิภาพและสามารถส่งรายได้ให้แก่รัฐ และจะริบดำเนินการให้อุตสาหกรรมกระจายไปสู่ส่วนภูมิภาคโดยจะใช้มาตรการส่งเสริมทั้งในด้านการลงทุน การจัดตั้งนิคมอุตสาหกรรม และอื่น ๆ เพื่อจะได้เป็นแหล่งงานสำหรับประชากรที่เพิ่มขึ้น ในการนี้จะได้คำนึงถึงการอนุรักษ์คุณภาพสิ่งแวดล้อม และจะวางมาตรการที่จำเป็นเพื่อป้องกันและควบคุมมิให้เกิดภาวะสิ่งแวดล้อมเป็นพิษ

รัฐบาลนี้จะดำเนินการให้รัฐเป็นผู้ประกอบกิจการสาธารณูปโภค และกิจการอื่นที่เห็นว่าถ้ารัฐเป็นผู้ประกอบการแล้ว จะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งแก่ประชาชน และในการพัฒนาทรัพยากรบางอย่างที่สำคัญต่อความมั่นคงหรือเศรษฐกิจของประเทศ รัฐบาลจะเปลี่ยนนโยบายจากการพัฒนาแบบให้สัมปทาน หรือผูกขาดตัดตอนมาเป็นแบบดำเนินการโดยรัฐวิสาหกิจ หรือโดยธุรกิจซึ่งรัฐร่วมกับเอกชน เพื่อให้รัฐสามารถได้มาซึ่งประโยชน์สูงสุดจากทรัพยากรเหล่านั้น

รัฐบาลนี้จะส่งเสริมการวิจัยในด้านเทคโนโลยี และวิทยาศาสตร์ประยุกต์ ในแขนงซึ่งเห็นว่า จะส่งเสริมการพัฒนาอุตสาหกรรมของประเทศ โดยอาศัยความร่วมมือจากกลุ่มอุตสาหกรรมในด้านแรงงาน รัฐบาลนี้จะช่วยให้ฝ่ายแรงงานได้รับค่าจ้าง และการปฏิบัติจากฝ่ายนายจ้างอย่างเป็นธรรมและจะสนับสนุนให้ฝ่ายแรงงานได้รวมกันเป็นองค์การในระดับต่าง ๆ เพื่อก่อให้เกิดอำนาจในการต่อรองอย่างมีหลักเกณฑ์ระหว่างฝ่ายแรงงานและนายจ้าง เพื่อการนี้จะได้จัดตั้งทบวงแรงงานขึ้น เพื่อให้สามารถปฏิบัติการกิจนี้ด้วยความคล่องตัวและทันต่อเหตุการณ์

๗. รัฐบาลนี้จะขยาย และปรับปรุงระบบการขนส่ง และการสื่อสารของประเทศให้เหมาะสมกับสภาพของภูมิประเทศ และความเป็นอยู่ของประชาชน เพื่อกระจายความเจริญให้ทั่วประเทศและสอดคล้องกับนโยบายทางเศรษฐกิจและสังคม เฉพาะอย่างยิ่งจะมุ่งหนักในการสร้างและพัฒนาเส้นทางขนส่งทั้งทางบกและทางน้ำ ในระดับชนบทและจังหวัดอันจะเป็นผลให้ผลิตผลทางเกษตรอุตสาหกรรมมาสู่ตลาดได้ทุกฤดูกาล

รัฐบาลนี้จะปฏิรูประบบการขนส่งโดยรถประจำทาง เพื่อให้ประชาชนได้รับความสะดวกปลอดภัย และเป็นธรรม จะเร่งรัดการก่อสร้างทางด่วนพิเศษและการขนส่งมวลชน เพื่อผ่อนคลายปัญหาการจราจรคับคั่งและจะขยายบริการสื่อสารทางโทรศัพท์ โทรคมนาคม และไปรษณีย์ให้เพียงพอแก่ความจำเป็นของประชาชนในด้านการขนส่งระหว่างประเทศ

รัฐบาลนี้จะดำเนินการร่วมมือติดต่อกับประเทศเพื่อนบ้านเพื่อขยายบริการการขนส่งทางบกให้กว้างขวาง จะเร่งรัดพัฒนาการทำเรือและการพาณิชย์นาวีของประเทศให้เจริญก้าวหน้า เพื่อจะได้มีบทบาทในการขนส่งสินค้าออกและเข้าให้ได้มากยิ่งขึ้น และจะดำเนินการเพื่อให้ประเทศไทยเป็นศูนย์กลางการบินระหว่างประเทศในย่านเอเชียอาคเนย์ตลอดไป

๘. รัฐบาลนี้จะปรับปรุงระบบภาษีอากร เพื่อให้เป็นธรรมแก่สังคม โดยจะเก็บภาษีทางตรง

ให้มากขึ้น และจะบริหารงานเก็บภาษีอากรให้มีประสิทธิภาพ นอกจากนี้จะปรับปรุงวิธีการ และการบริหารงบประมาณแผ่นดิน ให้การใช้จ่ายเงินแผ่นดินเป็นไปโดยประหยัดและคล่องตัว โดยคำนึงถึงประโยชน์ของประชาชนและของประเทศเป็นสำคัญ ทั้งจะดำเนินการให้สถาบันทางการเงิน มีบทบาทร่วมในการแก้ปัญหาทางเศรษฐกิจมากขึ้น และจะรักษาค่าของเงินตราให้มั่นคง

นโยบายทางสังคม

๙. รัฐบาลนี้จะดำเนินการปฏิรูปการศึกษาให้เหมาะสม และสอดคล้องกับสภาพทาง เศรษฐกิจและสังคม จะปลูกฝังเยาวชนของชาติให้มีทัศนคติที่ดีงาม และมีความสำนึกรับผิดชอบ ต่อส่วนรวม รัฐบาลนี้จะจัดให้บุคคลมีโอกาสเท่าเทียมกันในการรับการศึกษาอบรมตาม

ความสามารถทางสติปัญญาและกำลังทางเศรษฐกิจ จะจัดทุนเล่าเรียนให้แก่ผู้ยากไร้แต่มีสติปัญญา และจะยกมาตรฐานการศึกษาทั้งของรัฐและของเอกชนให้สูงขึ้น และให้มีคุณภาพเท่าเทียมกัน

รัฐบาลนี้จะส่งเสริมการศึกษาก่อนภาคบังคับ จะขยายการศึกษาผู้ใหญ่และอาชีวศึกษา โดยเน้นหนักในด้านเกษตรกรรม ทั้งจะเร่งขยายการศึกษาภาคบังคับชั้นประถมศึกษาตอนปลาย และมัธยมศึกษาอย่างกว้างขวาง

รัฐบาลนี้จะสนับสนุนหลักเกี่ยวกับการดำเนินงานชั้นอุดมศึกษา ที่จะให้มหาวิทยาลัย ของรัฐมีอิสระในการดำเนินงานให้มากที่สุด โดยเฉพาะในทางวิชาการรักษามาตรฐาน การศึกษาและส่งเสริมให้บัณฑิตของทุกมหาวิทยาลัยมีคุณภาพสูง ส่งเสริมให้มหาวิทยาลัยมี บทบาทในการให้บริการชุมชนในทางวิชาการมากขึ้น ดำเนินการให้มหาวิทยาลัยในส่วนภูมิภาค มีส่วนในการพัฒนาภูมิภาคของตน โดยจะให้รับนิสิตนักศึกษาจากภาคนั้น ๆ ให้ได้อัตราส่วน ที่เหมาะสม และจัดหลักสูตรให้สอดคล้องกับสภาพของภูมิภาคนั้น ๆ ให้มากที่สุด ในส่วนที่ เกี่ยวกับวิทยาลัยเอกชน รัฐบาลนี้จะควบคุมและส่งเสริมให้วิทยาลัยเอกชนมีมาตรฐานสูง

รัฐบาลนี้จะรักษาไว้ซึ่งวัฒนธรรมอันดีงามของชาติ และจะทำนุบำรุงศาสนาให้เป็นหลัก ดำเนินชีวิตของประชาชน

๑๐. รัฐบาลนี้จะดำเนินการให้บริการสาธารณสุข ทั้งในด้านการส่งเสริมสุขภาพ การป้องกันโรค และการรักษาพยาบาล กระจายไปสู่ภูมิภาคและท้องถิ่นทุกรักษารายอย่างเพียงพอ จะจัดให้ประชาชนที่ยากจนได้รับการรักษาพยาบาลโดยไม่คิดมูลค่า จะสนับสนุนและส่งเสริม ให้เอกชนได้มีส่วนร่วมในการสาธารณสุข เช่น โครงการอาสาสาธารณสุขหมู่บ้าน กับจะส่งเสริม สถานพยาบาลเอกชน ขยายการผลิตยา ป้องกันและรักษาโรคและส่งเสริมให้มีแพทย์ประจำอยู่ใน ส่วนภูมิภาคมากยิ่งขึ้น

รัฐบาลนี้จะคุ้มครองสุขภาพของผู้ประกอบอาชีพ โดยเฉพาะกรรมกรในโรงงาน อุตสาหกรรมให้ปลอดภัยจากโรคที่เกิดจากการประกอบอาชีพของตน

รัฐบาลนี้จะส่งเสริมการสังคมสงเคราะห์ทั้งส่วนของรัฐและเอกชน ให้แพร่หลายไปสู่ส่วน

ภูมิภาคอย่างทั่วถึง จะเกื้อกูลประชาชนในแหล่งเสื่อมโทรมให้มีโอกาสได้มีที่อยู่อาศัยที่ถูก
 สุขลักษณะ

รัฐบาลนี้จะลดอัตรา การเพิ่มประชากร โดยจะเร่งรัดการวางแผนครอบครัวให้แพร่หลาย
 ทั่วประเทศ

รัฐบาลนี้จะขยายการพัฒนาเมืองหลักในภาคต่าง ๆ เพื่อให้เกิดดุลย์ในทางเศรษฐกิจและ
 สังคมในส่วนภูมิภาค

๑๑. รัฐบาลนี้จะเคารพความเป็นอิสระของผู้พิพากษาและตุลาการในการพิจารณา
 พิพากษาอรรถคดี จะปรับปรุงวิธีการและดำเนินการพิจารณาคดีของศาลให้เป็นไปโดยรวดเร็วให้เกิด
 ความยุติธรรมแก่ประชาชนโดยเสมอกัน จะสอดส่องปรับปรุงแก้ไขกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับ และ
 การปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการยุติธรรมให้เหมาะสมเป็นผลดีแก่สังคมยิ่งขึ้น
 จะส่งเสริมสถาบันศาล ผู้พิพากษาและตุลาการ ให้มีจำนวนสภาพและประสิทธิภาพมากขึ้น จะจัด
 ให้มีกฎหมายเพื่อให้การเป็นไปตาม บทบัญญัติของรัฐธรรมนูญเกี่ยวกับสิทธิเสมอภาคของสตรี
 การปกครองท้องถิ่น ผู้ตรวจเงินแผ่นดินของรัฐสภา การแสดงสินทรัพย์ของรัฐมนตรีและสมาชิก
 รัฐสภา และอื่น ๆ

๑๒. นอกจากจะใช้มาตรการต่าง ๆ เพื่อป้องกันมิให้มีการละเมิดกฎหมายและทำลาย
 ความสงบเรียบร้อยของบ้านเมืองแล้ว รัฐบาลนี้จะรักษาไว้ซึ่งความศักดิ์สิทธิ์ของกฎหมายและ
 ความสงบเรียบร้อยของบ้านเมือง โดยจะดำเนินการปราบปรามและลงโทษผู้ละเมิดกฎหมาย
 โดยไม่มีการละเว้นสำหรับผู้มีความคิดเห็น และอุดมการณ์ทางการเมืองที่เป็นปฏิปักษ์ต่อชาติ
 ศาสนา พระมหากษัตริย์ และรัฐธรรมนูญ รัฐบาลนี้จะใช้วิธีชักจูงให้กลับใจเป็นสำคัญยิ่งกว่า
 การใช้กำลังปราบปราม และจะมีให้มีการใช้อำนาจที่ไม่เป็นธรรมของเจ้าหน้าที่

๑๓. รัฐบาลนี้จะปฏิรูปวิธีการปฏิบัติราชการ และระเบียบราชการบริหารบุคคลเพื่อให้
 ระบบราชการมีประสิทธิภาพสูงขึ้น และให้ข้าราชการทุกฝ่ายทำหน้าที่รับใช้และเข้าถึงประชาชน
 อย่างแท้จริง ทั้งจะดำเนินงานอย่างจริงจัง เพื่อป้องกันและปราบปรามการแสวงหาผลประโยชน์ใน
 ทางมิชอบในวงราชการและงานของรัฐ ตลอดจนการกดขี่ข่มเหงราษฎร การกระทำใด ๆ ที่ไม่เป็น
 ธรรมแก่รัฐหรือแก่ประชาชน จะได้พิจารณาปรับปรุงแก้ไขหรือยกเลิกเพิกถอนตามควรแก่กรณี

ตามนโยบายที่ได้แถลงมานี้ รัฐบาลจะได้ดำเนินการทุกวิถีทางให้บรรลุผล เพื่อให้
 ประชาชนมีความสุขสมบูรณ์ยิ่งขึ้น รัฐบาลจึงหวังเป็นอย่างยิ่งว่าท่านสมาชิกผู้มีเกียรติจะให้ความ
 ร่วมมือกับรัฐบาล ให้เข้าบริหารราชการแผ่นดินตามรัฐธรรมนูญต่อไป

*รายงานการประชุมสภาผู้แทนราษฎร ครั้งที่ ๓/๒๕๑๔ (สามัญ สมัยแรก)

วันพฤหัสบดีที่ ๖ มีนาคม พุทธศักราช ๒๕๑๔ หน้า ๔๒ - ๔๘

คณะรัฐมนตรี คณะที่ ๓๗

๒๐ เมษายน ๒๕๑๙ - ๒๓ กันยายน ๒๕๑๙

หม่อมราชวงศ์เสนีย์ ปราโมช เป็นนายกรัฐมนตรี ประกาศพระบรมราชโองการ เมื่อวันที่ ๒๐ เมษายน ๒๕๑๙ พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช ทรงลงพระปรมาภิไธย ในประกาศ นายอุทัย พิมพ์ใจชน ประธานรัฐสภาเป็นผู้ลงนามรับสนองพระบรมราชโองการ และ ในวันที่ ๒๑ เมษายน ๒๕๑๙ มีการแต่งตั้งคณะรัฐมนตรี ดังนี้

รายชื่อคณะรัฐมนตรี

๑. พลตรี ประมาณ อติเรกสาร เป็นรองนายกรัฐมนตรี
๒. นายเสวตร เปี่ยมพงศ์สานต์ เป็นรองนายกรัฐมนตรี
๓. พลอากาศเอก ทวี จุลทรัพย์ เป็นรองนายกรัฐมนตรี
๔. นายสุรินทร์ มาศดิตถ์ เป็นรัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี
๕. นายชวน หลีกภัย เป็นรัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี
๖. พลเอก กฤษณ์ สีวะรา เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม
๗. นายเสวตร เปี่ยมพงศ์สานต์ เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง
๘. นายพิชัย รัตตกุล เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ
๙. พลตรี ประมาณ อติเรกสาร เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์
๑๐. นายทวีข กลินีประทุม เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงคมนาคม
๑๑. นายดำรง ลัทธพิพัฒน์ เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงพาณิชย์
๑๒. หม่อมราชวงศ์เสนีย์ ปราโมช เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย
๑๓. นายประสิทธิ์ กาญจนวัฒน์ เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม
๑๔. พลตรี ศิริ สิริโยธิน เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ
๑๕. พลอากาศเอก ทวี จุลทรัพย์ เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุข
๑๖. พลตรี ชาติชาย ชุนหะวัฒน์ เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงอุตสาหกรรม
๑๗. นายนิพนธ์ ศศิธร เป็นรัฐมนตรีว่าการทบวงมหาวิทยาลัยของรัฐ
๑๘. พลเอก ทวีข เสนีย์วงศ์ ณ อยุธยา เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงกลาโหม
๑๙. นาวาอากาศโท ทินกร พันธุ์กระวี เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงการคลัง
๒๐. นายเล็ก นานา เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงการต่างประเทศ
๒๑. นายไกรสร ดันติพงศ์ เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์
๒๒. นายอนุวรรตน์ วัฒนพงศ์ศิริ เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์

๒๓. นายบุญเกิด นิรัญคำ เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงคมนาคม
 ๒๔. นายประชุม รัตนเพียร เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงคมนาคม
 ๒๕. นายคล้าย ละอองมณี เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงพาณิชย์
 ๒๖. นายขุนทอง ภูมिवเดียน เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงมหาดไทย
 ๒๗. นายสมัคร สุนทรเวช เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงมหาดไทย
 ๒๘. นายสมบุญ ศิริธร เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงมหาดไทย
 ๒๙. นายชูสง่า ฤทธิประศาสน์ เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงมหาดไทย
 ๓๐. นายชวน หลีกภัย เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงยุติธรรม
 ๓๑. นายสิดดิก สารีฟ เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงศึกษาธิการ
 ๓๒. นายดาบชัย อัครราช เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงศึกษาธิการ
 ๓๓. นายปรีชา มุสิกกุล เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงสาธารณสุข
 ๓๔. นายแผน สิริเวชชะพันธ์ เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงอุตสาหกรรม
 ๓๕. นายบรรหาร ศิลปอาชา เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงอุตสาหกรรม
- คณะรัฐมนตรีคณะนี้มีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงดังต่อไปนี้**

๑. พลเอก ทวิช เสนีย์วงศ์ ณ อยุธยา พ้นจากตำแหน่งรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงกลาโหม ไปดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม

เมื่อวันที่ ๒๔ เมษายน ๒๕๑๙ สืบแทนพลเอก กฤษณ์ สีวะรา ซึ่งถึงแก่อนิจกรรม

๒. หม่อมราชวงศ์เสนีย์ ปราโมช เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม สืบแทนพลเอก ทวิช เสนีย์วงศ์ ณ อยุธยา ซึ่งได้ลาออกจากตำแหน่ง เมื่อวันที่ ๒๔ สิงหาคม ๒๕๑๙

หมายเหตุ คณะรัฐมนตรีคณะนี้สิ้นสุดลง เนื่องจากหม่อมราชวงศ์เสนีย์ ปราโมช ได้มีหนังสือถวายบังคมทูลพระกรุณา ลงวันที่ ๒๓ กันยายน ๒๕๑๙ ขอพระราชทานกราบถวายบังคมทูลลาออกจากตำแหน่งนายกรัฐมนตรี ความเป็นนายกรัฐมนตรีของหม่อมราชวงศ์เสนีย์ ปราโมช จึงเป็นอันสิ้นสุดลง

คำแถลงนโยบาย
ของ
คณะรัฐมนตรี คณะที่ ๓๗
หม่อมราชวงศ์เสนีย์ ปราโมช นายกรัฐมนตรี
แถลงต่อสภาผู้แทนราษฎร
เมื่อวันศุกร์ที่ ๓๐ เมษายน ๒๕๑๙

คำแถลงนโยบายของรัฐบาล*

ท่านประธานสภาที่เคารพ

เนื่องจากได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งให้ข้าพเจ้าดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี ตามประกาศพระบรมราชโองการ ลงวันที่ ๒๐ เมษายน พ.ศ. ๒๕๑๙ ข้าพเจ้าจึงได้จัดตั้ง คณะรัฐมนตรีขึ้น ซึ่งได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งตามประกาศพระบรมราชโองการ ลงวันที่ ๒๑ เมษายน พ.ศ. ๒๕๑๙

บัดนี้ คณะรัฐมนตรีได้กำหนดนโยบายในการบริหารราชการแผ่นดินขึ้นแล้ว จึงขอแถลง นโยบายเพื่อขอความไว้วางใจจากสภาผู้แทนราษฎร ตามความในมาตรา ๑๔๔ ของรัฐธรรมนูญ แห่งราชอาณาจักรไทย

โดยที่ในปัจจุบันบ้านเมืองของเราตกอยู่ในภาวะไม่ปกติสุข ทั้งในด้านการเมือง การเศรษฐกิจและสังคม ทำให้ประชาชนทุกหมู่เหล่ามีความไม่มั่นใจในอนาคตของตนเองและของประเทศชาติ โดยเฉพาะ ชาวนา ชาวไร่ และกรรมกร ต้องประสบกับความยากจนและเดือนร้อน จึงเป็นการจำเป็นที่จะต้องรีบเร่งดำเนินการแก้ไขภาวการณ์ดังกล่าว เพื่อให้เกิดความปกติสุขขึ้นในบ้านเมือง ในกรณีนี้คณะรัฐมนตรีซึ่งเป็นรัฐบาลบริหารราชการแผ่นดิน จึงได้กำหนดนโยบายในการบริหารราชการแผ่นดินไว้เป็น ๒ ระยะ คือ นโยบายที่จะต้องดำเนินการเป็นการเร่งด่วน และนโยบาย ระยะยาว

นโยบายเร่งด่วน

ปัญหาสำคัญที่ประชาชนทั่วประเทศกำลังประสบอยู่ในปัจจุบัน ซึ่งรัฐบาลจะต้องเร่งแก้ไข เป็นการด่วน คือ การช่วยเหลือเกษตรกร การแก้ไขภาวะค่าครองชีพ การรักษากฎหมาย และความสงบเรียบร้อยของบ้านเมือง การปราบปรามการฉ้อราษฎร์บังหลวง การปกครองท้องถิ่น และการขยายไฟฟ้าสู่ชนบท

๑. การช่วยเหลือเกษตรกร

เนื่องจากเกษตรกรมีจำนวนเกือบร้อยละ ๘๐ ของจำนวนพลเมืองของประเทศ แต่ส่วนใหญ่ตกอยู่ในฐานะยากจน รัฐบาลนี้จึงมีนโยบายที่จะช่วยเหลือเกษตรกรให้มีฐานะในทางเศรษฐกิจดีขึ้น อันจะเป็นการขจัดความยากจนไปในตัว ดังต่อไปนี้

(๑) จะเร่งทำการปฏิรูปที่ดินเพื่อให้เกษตรกรได้มีที่ดินทำกินเป็นของตนเองในแต่ละปี เริ่มมีตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๒๐ จะจัดสรรที่ดินให้แก่เกษตรกรผู้ไม่มีที่ดินเป็นของตนเองประมาณ ๕๐,๐๐๐ ถึง ๕๐,๐๐๐ ครอบครัวยุ

(๒) จะปลดปล่อยหนี้สินของเกษตรกรจากการเป็นลูกหนี้เอกชนมาเป็นลูกหนี้สหกรณ์หรือธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร เพื่อมิให้เกษตรกรต้องสูญเสียสิทธิในที่ดิน

(๓) จะดำเนินการให้เกษตรกรจำหน่ายผลผลิตได้ในราคาที่เป็นธรรม โดยเฉพาะข้าวจะลดหรือเลิกค่าพรีเมียม รวมทั้งลดอากรขาออกถ้าจำเป็น เพื่อปรับราคาส่งออกให้สามารถแข่งขันในตลาดต่างประเทศได้

(๔) จะปรับปรุงและขยายการสหกรณ์ให้แพร่หลาย เพื่อให้มีประสิทธิภาพในการดำเนินการด้านการผลิต การแปรรูปผลผลิต และการจำหน่าย

(๕) จะช่วยเหลือเกษตรกรในด้านการชลประทาน การปรับปรุงที่ดิน การใช้พันธุ์พืช การปราบศัตรูพืชและการซื้อปุ๋ยในราคาต่ำ

๒. การแก้ไขภาวะค่าครองชีพ

รัฐบาลนี้จะรักษาระดับราคาสินค้าที่จำเป็นแก่การครองชีพ ไม่ให้เคลื่อนไหวผิดปกติ โดยเฉพาะข้าวบริโภค รัฐบาลจะใช้มาตรการอันเหมาะสมเพื่อให้มีราคาพอสมควรมิให้ประชาชนผู้ยากไร้ต้องเดือดร้อนในเรื่องค่าครองชีพ นอกจากนั้นจะดำเนินมาตรการมิให้มีการผูกขาดตัดตอนในทางเศรษฐกิจโดยเอกชน เพื่อมิให้ผู้จำหน่ายตั้งราคาสินค้าตามชอบใจ

๓. การรักษากฎหมายและความสงบเรียบร้อย เพื่อมิให้บ้านเมืองตกอยู่ในภาวะระส่ำระสายและเกิดความหวาดกลัวในหมู่ประชาชน รัฐบาลนี้จะรักษาไว้ซึ่งความศักดิ์สิทธิ์ของกฎหมาย และความสงบเรียบร้อยของบ้านเมือง โดยจะเร่งดำเนินการปราบปรามโจรผู้ร้าย และลงโทษผู้ละเมิดกฎหมายโดยไม่มีการละเว้น จะปรับปรุงกิจการตำรวจ และอำนาจการสอบสวนคดีอาญา และจะปรับปรุงส่งเสริมฐานะของกำนันและผู้ใหญ่บ้าน

๔. การปราบปรามการฉ้อราษฎร์บังหลวง รัฐบาลนี้จะดำเนินการเพื่อป้องกันและปราบปรามการฉ้อราษฎร์บังหลวงทั้งในวงงานราชการและวงงานของรัฐอย่างจริงจัง และจะไม่ให้กฎหมายว่าด้วยการนี้ ซึ่งมีอยู่แล้วต้องเป็นหมัน นอกจากนี้จะดำเนินการให้มีกฎหมายว่าด้วยการแสดงทรัพย์สินและหนี้สินของรัฐมนตรี สมาชิกรัฐสภา ข้าราชการ และเจ้าหน้าที่อื่น ๆ ของรัฐ ทั้งจะให้มีกฎหมายเกี่ยวกับผู้ตรวจเงินแผ่นดินของรัฐสภา ตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ

๕. การปกครองท้องถิ่นรัฐบาลนี้จะเร่งดำเนินการให้มีกฎหมายว่าด้วยการปกครองท้องถิ่นทุกรูปแบบ เพื่อให้ประชาชนในท้องถิ่นได้ปกครองตนเองภายในระยะเวลาที่กำหนดตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ โดยให้ผู้บริหารท้องถิ่นมาจากการเลือกตั้ง และในท้องถิ่นมีอิสระในการดำเนินนโยบายของตน

๖. การขยายไฟฟ้าชนบทรัฐบาลนี้จะเร่งขยายไฟฟ้าสู่ชนบท โดยให้ประชาชนมีไฟฟ้าใช้ทั่วทุกตำบลโดยเร่งด่วน นโยบายระยะยาวในทางการเมือง ทางเศรษฐกิจ ทางสังคม และการบริหาร มีดังต่อไปนี้

นโยบายทางการเมือง

๑. รัฐบาลนี้จะยึดมั่นในการปกครองตามระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข จะดำเนินการทางการเมืองด้วยวิธีการที่บริสุทธิ์และยุติธรรม ทั้งจะเคารพและปกป้องสิทธิเสรีภาพของประชาชนตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ และจะยึดชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์เป็นศูนย์รวมพลังแห่งความสามัคคีและความเป็นปึกแผ่นภายในประเทศ

๒. รัฐบาลนี้จะเสริมสร้างกำลังทหารของชาติ ให้เข้มแข็งตามความเหมาะสมกับภาวะการณ์และตามกำลังเศรษฐกิจของประเทศ โดยเฉพาะกำลังทหารจะใช้เพื่อปกป้องสถาบันพระมหากษัตริย์ และรักษาไว้ซึ่งเอกราช ความมั่นคง และผลประโยชน์ของชาติและจะปรับปรุงสวัสดิการและบำรุงส่งเสริมสมรรถภาพและขวัญของทหารให้สูงอยู่เสมอ ทั้งจะส่งเสริมให้ทหารมีส่วนร่วมในการพัฒนาประเทศ

๓. รัฐบาลนี้จะดำเนินนโยบายต่างประเทศอย่างอิสระ โดยคำนึงถึงผลประโยชน์ที่แท้จริงของประเทศเป็นหลัก จะไม่ยอมเป็นเครื่องมือหรือเข้าไปพัวพันในการดำเนินนโยบายของประเทศใด ๆ จะเป็นมิตรกับทุกประเทศที่ต้องการเป็นมิตรกับประเทศไทย ในหลักแห่งความเสมอภาคบูรณาภาพแห่งอาณาเขต และเคารพอธิปไตยซึ่งกันและกัน ทั้งนี้โดยไม่คำนึงถึงความแตกต่างของระบอบการปกครองหรือระบบเศรษฐกิจ

รัฐบาลนี้จะแก้ปัญหาระหว่างประเทศโดยใช้วิธีทางการทูตเป็นสำคัญ จะปรับสันติภาพกับประเทศเพื่อนบ้าน โดยเฉพาะประเทศในคาบสมุทรอินโดจีนให้เข้าสู่สภาพปกติ จะส่งเสริมและกระชับความร่วมมือโดยใกล้ชิด และเสริมสร้างความสัมพันธ์อันดีให้แน่นแฟ้นยิ่งขึ้นกับประเทศเพื่อนบ้านในสวนภูมิภาคนี้ของโลก โดยเฉพาะกับประเทศในกลุ่มอาเซียน และจะสนับสนุนข้อเสนอให้เอเชียอาคเนย์เป็นเขตแห่งสันติภาพ อธิปไตย และความเป็นกลาง กับจะส่งเสริมความสัมพันธ์กับประเทศกลุ่มโลกที่สามให้ใกล้ชิดยิ่งขึ้น เพื่อผลประโยชน์ร่วมกันในองค์การระหว่างประเทศ

รัฐบาลนี้จะปฏิบัติตามพันธกรณีตามสนธิสัญญา และความตกลงที่มีอยู่กับนานาประเทศตามมูลฐานแห่งความเสมอภาคและความยุติธรรม และจะยึดมั่นในหลักการแห่งกฎบัตรสหประชาชาติ กับจะร่วมมือกับทางการชำนัญพิเศษต่าง ๆ ในการรักษาสันติภาพและความมั่นคง

ของโลก รัฐบาลนี้จะดำเนินการทุกวิถีทางเพื่อไม่ให้มีการแทรกแซงกิจการภายในจากต่างประเทศ และจะไม่ให้มีกองกำลังทหารและฐานทัพต่างชาติในประเทศไทย

นโยบายทางเศรษฐกิจ

รัฐบาลนี้จะปฏิรูปเศรษฐกิจของประเทศเพื่อให้เกิดความเป็นธรรมและเกิดประโยชน์แก่ประเทศชาติโดยเคารพกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินส่วนบุคคล และสนับสนุนให้เอกชนริเริ่มในทางเศรษฐกิจ แต่รัฐจะมีบทบาทในการจัดระเบียบเศรษฐกิจให้มากขึ้นตามความจำเป็น เพื่อการนี้ รัฐบาลจะดำเนินการดังต่อไปนี้

๑. จะดำเนินการให้ความช่วยเหลือล้าทางเศรษฐกิจของประชากรลดน้อยลง โดยใช้วิธีการภาษีอากรวิธีการงบประมาณ และวิธีการอย่างอื่น เพื่อให้มีการกระจายรายได้ในหมู่ประชากรอย่างเป็นธรรม

๒. จะปรับปรุงระบบภาษีอากรเพื่อให้เป็นธรรมแก่สังคมยิ่งขึ้น โดยจะเก็บภาษีทางตรงเพิ่มขึ้น ทั้งในด้านอัตราภาษี และประเภทของภาษี และจะบริหารงานเก็บภาษีอากรให้มีประสิทธิภาพ นอกจากนี้จะปรับปรุงวิธีการและการบริหารงานเก็บภาษีการใช้จ่ายเงินแผ่นดินเป็นไปโดยประหยัด และมีให้เกิดภาวะเงินเฟ้อ ทั้งจะดำเนินการให้สถาบันการเงินเอกชนมีบทบาทในการช่วยเหลือเกษตรกรให้มากยิ่งขึ้น

๓. จะดำเนินการให้รัฐเป็นผู้ประกอบกิจการสาธารณูปโภค และกิจการอื่นที่เห็นว่าถ้ารัฐเป็นผู้ประกอบการแล้วจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งแก่ประชาชน สัมปทานหรือการผูกขาดตัดตอนในทางเศรษฐกิจที่ไม่เป็นธรรมแก่รัฐหรือที่ทำให้ประชาชนเดือดร้อน จะดำเนินการให้ยกเลิกเพิกถอนไป

๔. จะส่งเสริมการลงทุนทางอุตสาหกรรมของเอกชนทั้งไทยและต่างประเทศให้ได้รับความเป็นธรรม ความมั่นใจและความสะดวกในการลงทุน จะส่งเสริมอุตสาหกรรมที่ใช้ผลผลิตทางเกษตรเป็นวัตถุดิบ อุตสาหกรรมที่ส่งผลผลิตไปจำหน่ายยังต่างประเทศ อุตสาหกรรมท่องเที่ยว และการจัดตั้งนิคมอุตสาหกรรมปลอดภาษี ในเวลาเดียวกันจะวางมาตรการรักษาสุขภาพและความปลอดภัยของกรรมกรในโรงงานอุตสาหกรรม รวมทั้งมาตรการที่จำเป็นเพื่อควบคุมมิให้เกิดภาวะสิ่งแวดล้อมเป็นพิษ และจะเร่งดำเนินการให้อุตสาหกรรมกระจายไปสู่ส่วนภูมิภาค

๕. จะช่วยให้ฝ่ายผู้ใช้แรงงานได้รับค่าจ้างและการปฏิบัติ จากฝ่ายนายจ้างอย่างเป็นธรรมและจะสนับสนุนการรวมกันของฝ่ายผู้ใช้แรงงาน เพื่อให้เกิดอำนาจต่อรองอย่างมีหลักเกณฑ์ และเป็นธรรมระหว่างฝ่ายผู้ใช้แรงงาน และฝ่ายนายจ้าง เพื่อการนี้จะได้จัดตั้งทบวงแรงงานขึ้น เพื่อให้ฝ่ายเจ้าหน้าที่ของรัฐสามารถปฏิบัติภารกิจได้ทันต่อเหตุการณ์

๖. จะส่งเสริมการค้าในประเทศและการค้าต่างประเทศ ให้ขยายกว้างขวาง และมีระเบียบในด้านการค้าในประเทศ จะสอดคล้องดูแลและคุ้มครองประโยชน์ของผู้บริโภค ส่วนในด้านการค้าต่างประเทศ จะขยายความสัมพันธ์ทางการค้ากับต่างประเทศให้กว้างขวางยิ่งขึ้นทั้งส่งเสริมการค้าส่งออกและควบคุมการนำสินค้าเข้าเท่าที่จำเป็น เพื่อให้การค้ากับต่างประเทศมีคุณภาพ

๗. จะเร่งดำเนินการโครงการชลประทานขนาดเล็กให้แพร่หลายทั่วประเทศ สำหรับภาคตะวันออกเฉียงเหนือซึ่งขาดแคลนน้ำ จะพัฒนาการชลประทานและคลองส่งน้ำให้กว้างขวางยิ่งขึ้น

๘. จะส่งเสริมให้การประมงและการปศุสัตว์ ขยายตัวจนมีผลผลิตเป็นสินค้าส่งออกที่สำคัญและจะเร่งการปลูกยางพาราดีแทนยางพาราพื้นเมือง

๙. จะดำเนินการอนุรักษ์ป่าไม้ และวางมาตรการป้องกันป่าไม้ของชาติไม่ให้ถูกทำลาย และเร่งอนุรักษ์ป่าไม้ที่เป็นต้นน้ำลำธารที่ถูกทำลายให้กลับคืนสู่สภาพเดิม

๑๐. จะดำเนินการขยายและปรับปรุงการขนส่งให้เหมาะสมกับสภาพของภูมิภาคและความจำเป็นอยู่ของประชาชน เพื่อกระจายความเจริญให้ทั่วประเทศและสอดคล้องกับนโยบายทางเศรษฐกิจและสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่งจะมุ่งหนักในการสร้างและพัฒนาเส้นทางขนส่งในระดับจังหวัดและชนบท จะปรับปรุงการขนส่งโดยรถประจำทางและรถไฟ เพื่อให้ประชาชนได้รับความสะดวก ปลอดภัย ประหยัด และเป็นธรรม จะส่งเสริมระบบขนส่งมวลชน และจะขยายปรับปรุงการบริหารสื่อสารทางโทรศัพท์และโทรคมนาคมให้เพียงพอแก่ความจำเป็น จะเร่งพัฒนาท่าเรือ และการพาณิชย์นาวีของประเทศให้เจริญก้าวหน้า และจะดำเนินการพัฒนาสนามบินที่มีอยู่แล้วให้เป็นสนามบินนานาชาติตามความเหมาะสม เพื่อให้ประเทศไทยเป็นศูนย์กลางการบินระหว่างประเทศในย่านเอเชียอาคเนย์

๑๑. จะจัดสรรงบประมาณอุดหนุนให้แก่องค์การบริหารส่วนจังหวัด เพื่อพัฒนาท้องถิ่นเป็นเกณฑ์ประกอบกัน

นโยบายทางสังคม

๑. รัฐบาลนี้จะดำเนินการปฏิรูปการศึกษาให้เหมาะสม และสอดคล้องกับสภาพทางเศรษฐกิจและสังคม จะจัดให้บุคคลมีโอกาสเท่าเทียมกันในการรับการศึกษาอบรมตามความสามารถทางสติปัญญา จะจัดทุนเล่าเรียนให้แก่ผู้ยากไร้แต่มีสติปัญญา และจะขยายการศึกษาผู้ใหญ่และอาชีวศึกษา โดยเน้นหนักในด้านเกษตรกรรมและอุตสาหกรรมในด้านการศึกษาระดับมัธยมศึกษา จะเร่งขยายการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลายให้มีทั่วถึงทุกตำบลภายใน ๔ ปี และจะให้เด็กที่เข้าเรียนได้รับสมุด หนังสือ และเครื่องเขียน โดยไม่คิดมูลค่าอย่างทั่วถึง ส่วนเด็กที่ยากไร้ก็จะให้ได้รับเครื่องแบบนักเรียนโดยไม่คิดมูลค่า สำหรับโรงเรียนมัธยมประจำอำเภอ

จะเร่งจัดให้มีขึ้นครบถ้วนทุกอำเภอภายใน ๔ ปี สำหรับการศึกษาชั้นอุดมศึกษา จะให้มหาวิทยาลัยของรัฐมีอิสระในการดำเนินงานให้มากที่สุด โดยเฉพาะในด้านวิชาการ และจะให้มหาวิทยาลัยในส่วนภูมิภาครับนักศึกษาจากภาคอื่น ๆ ในอัตราส่วนมากกว่านักศึกษาจากภาคอื่น

๒. รัฐบาลนี้จะดำเนินการให้บริการสาธารณสุขแบบผสมผสาน ทั้งในด้านการส่งเสริมสุขภาพ การป้องกันโรค และการรักษาพยาบาลให้กระจายไปสู่ภูมิภาคและท้องถิ่นอย่างเพียงพอ จะให้ประชาชนที่ยากไร้ไม่ว่าจะอยู่ในเมืองหรือชนบท ได้รับการรักษาพยาบาลโดยไม่คิดมูลค่า จะให้มีโรงพยาบาลประจำอำเภอให้ครบถ้วนทุกอำเภอ และสถานีอนามัยชั้น ๒ ให้ครบถ้วนทุกตำบล ภายใน ๔ ปี จะจัดหน่วยแพทย์เคลื่อนที่เพื่อรักษาพยาบาลผู้ป่วยในท้องถิ่นห่างไกลกันดาร และจะเร่งให้มีการผลิตบุคลากรทางการแพทย์ให้เพียงพอกับความต้องการของประชาชน

๓. รัฐบาลนี้จะส่งเสริมการสังคมสงเคราะห์ทั้งส่วนของรัฐ และของเอกชน โดยเฉพาะจะเกื้อกูลประชาชนในแหล่งเสื่อมโทรมเป็นพิเศษ

๔. รัฐบาลนี้จะจัดให้มีการก่อสร้างอาคารสงเคราะห์ ให้มีจำนวนเพียงพอกับความต้องการของประชาชน สำหรับที่พักอาศัยของทหารและตำรวจชั้นผู้น้อย และให้การเคหะแห่งชาติดำเนินการก่อสร้างให้ก่อน และให้แต่ละหน่วยงานตั้งงบประมาณขอใช้ให้เป็นรายปี

๕. รัฐบาลนี้จะลดอัตราการเพิ่มประชากร โดยเร่งวางแผนครอบครัวให้แพร่หลาย และจะเร่งให้มีการประกันสังคมสำหรับลูกจ้างเป็นอันดับแรก

๖. รัฐบาลนี้จะดำเนินการให้มีกฎหมายเกี่ยวกับสิทธิเสมอภาคของสตรี ตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ

นโยบายการบริหารราชการ

๑. รัฐบาลนี้จะเคารพความเป็นอิสระของผู้พิพากษาและตุลาการ ในการพิจารณาพิพากษาอรรถคดี จะปรับปรุงและกำดำเนินการพิจารณาคดีของศาลให้เป็นไปโดยรวดเร็ว จะปรับปรุงแก้ไขระเบียบการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการยุติธรรมให้เหมาะสมเป็นผลดีแก่ประชาชน

๒. รัฐบาลนี้จะปฏิรูปวิธีการปฏิบัติราชการ และระเบียบราชการบริหารงานบุคคล เพื่อให้ระบบราชการมีประสิทธิภาพสูง และให้ข้าราชการทุกฝ่ายทำหน้าที่รับใช้และเข้าถึงประชาชนอย่างแท้จริงโดยปราศจากการกดขี่ข่มเหงราษฎร สำหรับข้าราชการชั้นผู้น้อยจะให้ความช่วยเหลือโดยจัดให้มีสวัสดิการเพื่อการครองชีพ เช่น ในเรื่องที่อยู่อาศัยและการซื้อสินค้าจากรัฐวิสาหกิจ หรือถ้าจำเป็นให้เงินเพิ่มค่าครองชีพตามกำลังเงินงบประมาณการใด ๆ ที่ไม่เป็นธรรมแก่รัฐหรือแก่ประชาชนจะได้พิจารณาปรับปรุงแก้ไขยกเลิกเลิกถอนไปตามควรแก่กรณี

ตามนโยบายที่ได้แถลงมานี้ คณะรัฐมนตรีจะได้ดำเนินการทุกวิถีทางที่จะให้บรรลุผล เพื่อให้ประชาชนมีความสุขสมบูรณ์ยิ่งขึ้น ข้าพเจ้าและคณะจึงหวังอย่างยิ่งว่าท่านสมาชิกผู้มีเกียรติ จะได้ให้ความร่วมมือ ให้ความไว้วางใจแก่คณะรัฐมนตรี เพื่อจะได้เข้าบริหารราชการแผ่นดินต่อไป ขอขอบคุณ

*รายงานการประชุมสภาผู้แทนราษฎร ครั้งที่ ๓/๒๕๑๙ (สามัญ สมัยแรก)
วันศุกร์ที่ ๓๐ เมษายน พุทธศักราช ๒๕๑๙ หน้า ๑๔๓ - ๑๕๑

คณะรัฐมนตรี คณะที่ ๓๘

๒๕ กันยายน ๒๕๑๙ - ๖ ตุลาคม ๒๕๑๙

หม่อมราชวงศ์เสนีย์ ปราโมช เป็นนายกรัฐมนตรี ประกาศพระบรมราชโองการ เมื่อวันที่ ๒๕ กันยายน ๒๕๑๙ สมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช ทรงลงพระปรมาภิไธยใน ประกาศ นายอุทัย พิมพ์ใจชน ประธานรัฐสภาเป็นผู้ลงนามรับสนองพระบรมราชโองการ และได้มี พระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งรัฐมนตรี เมื่อวันที่ ๕ ตุลาคม ๒๕๑๙ มีคณะรัฐมนตรี ดังนี้

รายชื่อคณะรัฐมนตรี

๑. พลตรี ประमाण อติเรกสาร เป็นรองนายกรัฐมนตรี
๒. นายเสวตร เปี่ยมพงศ์สานต์ เป็นรองนายกรัฐมนตรี
๓. พลอากาศเอก ทวี จุลทรัพย์ เป็นรองนายกรัฐมนตรี
๔. นายประสิทธิ์ กาญจนวัฒน์ เป็นรองนายกรัฐมนตรี
๕. นายสุรินทร์ มาศดิตถ์ เป็นรัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี
๖. นายนิพนธ์ ซาลีจันทร์ เป็นรัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี
๗. พลเรือเอก สงัด ชลออยู่ เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม
๘. นายเสวตร เปี่ยมพงศ์สานต์ เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง
๙. นายพิชัย รัตตกุล เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ
๑๐. พลตรี ประमाण อติเรกสาร เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์
๑๑. นายทวีช กลิ่นประทุม เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงคมนาคม
๑๒. นายดำรง ลัทธพิพัฒน์ เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงพาณิชย์
๑๓. หม่อมราชวงศ์เสนีย์ ปราโมช เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย
๑๔. นายชวน หลีกภัย เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม
๑๕. พลตรี ศิริ สิริโยธิน เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ
๑๖. พลอากาศเอก ทวี จุลทรัพย์ เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุข
๑๗. พลตรี ขาดิชา ยุนะวัน เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงอุตสาหกรรม
๑๘. นายนิพนธ์ ศศิธร เป็นรัฐมนตรีว่าการทบวงมหาวิทยาลัยของรัฐ
๑๙. นายนิพนธ์ ซาลีจันทร์ เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงกลาโหม
๒๐. นาวาอากาศโท ทินกร พันธุ์กระวี เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงการคลัง
๒๑. นายเล็ก นานา เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงการต่างประเทศ
๒๒. นายไกรสร ดันติพงศ์ เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์

๒๓. นายอนุวรรตน์ วัฒนพงษ์ศิริ เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์
๒๔. นายบุญเกิด หิรัญคำ เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงคมนาคม
๒๕. นายประทุม รัตน์เพียร เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงคมนาคม
๒๖. นายคล้าย ละอองมณี เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงพาณิชย์
๒๗. นายขุนทอง ภูผิวเดือน เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงมหาดไทย
๒๘. นายแผน สิริเวชชะพันธ์ เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงมหาดไทย
๒๙. นายดาบชัย อัคราช เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงมหาดไทย
๓๐. นายชูสง่า ฤทธิประศาสน์ เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงศึกษาธิการ
๓๑. นายสิดติก สารีฟ เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงศึกษาธิการ
๓๒. นายบรรหาร ศิลปอาชา เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงอุตสาหกรรม
๓๓. นายปรีชา มุสิกุล เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงสาธารณสุข

หมายเหตุ คณะรัฐมนตรีคณะนี้สิ้นสุดลง เพราะคณะปฏิรูปการปกครองแผ่นดิน อันมี พลเรือเอก สัจด์ ชลออยู่ เป็นหัวหน้า ได้กระทำการยึดอำนาจการปกครองแผ่นดินเป็นผลสำเร็จ เมื่อวันที่ ๖ ตุลาคม ๒๕๑๙ เป็นผลทำให้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๑๗ สิ้นสุดลงพร้อมกับรัฐสภาและคณะรัฐมนตรี (ไม่มีการแถลงนโยบาย)

หน้าว่าง

ต้นฉบับไม่มีหน้านี้

ต้นฉบับไม่มีหน้านี้

นายกรัฐมนตรีคนที่ ๗
นายปรีดี พนมยงค์
(หลวงประดิษฐมนูธรรม)

ระยะเวลาดำรงตำแหน่ง

สมัยที่ ๑ : คณะรัฐมนตรี คณะที่ ๑๕ : ๒๕ มีนาคม ๒๔๘๙ - ๑๑ มิถุนายน ๒๔๘๙

สมัยที่ ๒ : คณะรัฐมนตรี คณะที่ ๑๖ : ๑๑ มิถุนายน ๒๔๘๙ - ๒๑ สิงหาคม ๒๔๘๙

ประวัติ

นายปรีดี พนมยงค์ เกิดเมื่อวันที่ ๑๑ พฤษภาคม ๒๔๔๓ ที่ตำบลท่าวาสุกรี อำเภอกองเก่า จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เป็นบุตรของนายเสียง กับ นางลูกจันทร์ พนมยงค์ สมรสกับท่านผู้หญิงพูนศุข พนมยงค์

เริ่มการศึกษาในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา และเข้าศึกษาในระดับอุดมศึกษาที่โรงเรียนกฎหมาย กระทรวงยุติธรรม สอบไล่ได้เป็นเนติบัณฑิตสยาม เมื่ออายุเพียง ๑๙ ปี

ในปี พ.ศ. ๒๔๖๓ ได้รับทุนไปศึกษาต่อวิชากฎหมายที่ประเทศฝรั่งเศส โดยศึกษาภาษาฝรั่งเศสและความรู้ทั่วไปที่ วิทยาลัยกอง (Lycee Caen) และศึกษากฎหมายที่มหาวิทยาลัยกอง (Caen) ได้รับปริญญาทางกฎหมายและได้ "ลิขของซิเอ ทางกฎหมาย" จากนั้นศึกษาต่อที่มหาวิทยาลัยปารีส ได้ดุษฎีบัณฑิตทางกฎหมาย (Docteur en Droit) ฝ่ายเนติศาสตร์ และประกาศนียบัตรชั้นสูงทางเศรษฐศาสตร์ จากมหาวิทยาลัยปารีส

ในระหว่างที่ศึกษาอยู่ที่ประเทศฝรั่งเศส ได้รับเลือกเป็นสมาคมนักเรียนไทยในประเทศฝรั่งเศส

เมื่อเดินทางกลับประเทศไทย นายปรีดี พนมยงค์ ได้เข้ารับราชการเป็นผู้พิพากษาในกระทรวงยุติธรรมเมื่อปี พ.ศ. ๒๔๖๙ แล้วย้ายไปเป็นเลขานุการกรมร่างกฎหมายและเป็นอาจารย์สอนกฎหมายปกครองในโรงเรียนกฎหมาย จนกระทั่งได้รับพระราชทานบรรดาศักดิ์เป็นอำมาตย์ตรีหลวงประดิษฐมนูธรรม เมื่อปี พ.ศ. ๒๔๗๒

นายปรีดี พนมยงค์ เป็นบุคคลสำคัญในการก่อการเปลี่ยนแปลงการปกครอง เมื่อวันที่ ๒๔ มิถุนายน ๒๔๗๕ และได้รับมอบหมายให้เป็นผู้ร่างรัฐธรรมนูญชั่วคราวในครั้งนั้น ในปี พ.ศ. ๒๔๗๖ ได้ร่างเค้าโครงเศรษฐกิจแห่งชาติขึ้นเสนอรัฐบาล แต่ไม่ได้รับความเห็นชอบและถูกกล่าวหาว่าเป็นคอมมิวนิสต์ นายปรีดี พนมยงค์ จึงต้องเดินทางออกนอกประเทศ ภายหลังเมื่อพันเอกพระยาพหลพลพยุหเสนาทำรัฐประหาร เมื่อวันที่ ๒๐ มิถุนายน ๒๔๗๖ รัฐบาลได้ตั้งคณะกรรมการ

ในคณะหนึ่งเพื่อสอบสวนว่านายปรีดี พนมยงค์ เป็นคอมมิวนิสต์หรือไม่ผลการสอบสวนปรากฏว่า นายปรีดี พนมยงค์ ไม่มีมลทิน และนายปรีดี พนมยงค์ ได้รับแต่งตั้งให้เป็นรัฐมนตรีว่าการ กระทรวงมหาดไทยในรัฐบาลของพันเอก พระยาพหลพลพยุหเสนา

ในด้านการศึกษา นายปรีดี พนมยงค์ ได้ก่อตั้งมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์และการเมือง และดำรงตำแหน่งผู้ประศาสน์การของมหาวิทยาลัยแห่งนี้เป็นคนแรก

ในขณะที่เกิดสงครามมหาเอเชียบูรพา เมื่อปี พ.ศ. ๒๔๘๔ นายปรีดี พนมยงค์ ถูกกันให้พ้น จากตำแหน่งทางการเมือง และได้รับแต่งตั้งให้เป็นผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ และในขณะที่ สงครามโลกครั้งที่ ๒ กำลังดำเนินอยู่ นายปรีดี พนมยงค์ ได้ก่อตั้งขบวนการเสรีไทยในประเทศ ติดต่อบริษัทต่าง ๆ กับขบวนการเสรีไทยภายนอกประเทศ ภายใต้การนำของหม่อมราชวงศ์เสนีย์ ปราโมช เพื่อต่อต้านญี่ปุ่นอย่างลับ ๆ จนกระทั่งสงครามสิ้นสุดลง นายปรีดี พนมยงค์ ได้รับแต่งตั้ง ให้เป็นรัฐบุรุษอาวุโสและร่วมกับรัฐบาลหม่อมราชวงศ์เสนีย์ ปราโมช ดำเนินการประกาศว่า การที่ รัฐบาลไทยประกาศสงครามกับอเมริกาและอังกฤษเป็นโมฆะ และได้หาทางผ่อนคลายนโยบาย สมบูรณ์แบบที่ผูกมัดไทย เนื่องจากผลของการแพ้สงคราม

นายปรีดี พนมยงค์ เข้ารับตำแหน่งนายกรัฐมนตรีคนที่ ๗ ของไทย เมื่อวันที่ ๒๔ มีนาคม ๒๔๘๙ เนื่องจากรัฐบาลของนายควง อภัยวงศ์ ได้ลาออก ในช่วงที่นายปรีดี พนมยงค์ บริหารประเทศอยู่นั้น ได้เกิดเหตุการณ์สำคัญในประวัติศาสตร์ไทย คือ ในวันที่ ๙ มิถุนายน ๒๔๘๙ ได้เกิดกรณีสวรรคตของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอานันทมหิดลด้วยพระแสงปืน รัฐบาลถูกโจมตี อย่างหนักโดยถูกกล่าวหาว่ารัฐบาลพยายามปิดบังและอำพรางความจริงในกรณีสวรรคต รวมทั้ง ไม่สามารถหาข้อเท็จจริงในการสวรรคตมาแจ้งให้ประชาชนทราบได้ในที่สุดนายปรีดี พนมยงค์ จึง ลาออกจากตำแหน่งนายกรัฐมนตรี เมื่อวันที่ ๒๑ สิงหาคม ๒๔๘๙

ต่อมาเมื่อนายทหารบกทั้งในและนอกราชการได้ก่อการรัฐประหารรัฐบาลของพลเรือตรี ถวัลย์ ธำรงนาวาสวัสดิ์ เมื่อวันที่ ๘ พฤศจิกายน ๒๔๙๐ นายปรีดี พนมยงค์ ได้หลบหนีออกนอก ประเทศไปพำนักอยู่ที่มาเลเซีย และได้ลี้ภัยทางการเมืองไปอยู่ในสาธารณรัฐประชาชนจีนเป็นเวลา หลายปี ต่อจากนั้นได้ใช้ชีวิตในวัยชราอย่างสงบเงียบที่ประเทศฝรั่งเศส จนกระทั่งถึงแก่อสัญกรรม ด้วยโรคหัวใจวายที่บ้านพักชานกรุงปารีส เมื่อวันที่ ๒ พฤษภาคม ๒๕๒๖ รวมอายุได้ ๘๓ ปี

คณะรัฐมนตรี คณะที่ ๑๕

๒๔ มีนาคม ๒๔๘๙ - ๑๑ มิถุนายน ๒๔๘๙

นายปรีดี พนมยงค์ เป็นนายกรัฐมนตรี ประกาศพระบรมราชโองการลงวันที่ ๒๔ มีนาคม ๒๔๘๙ สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอานันทมหิดล เป็นผู้ทรงลงพระปรมาภิไธยในประกาศ พระยามานวราชเสวี (ปลอด ณ สงขลา) ประธานสภาผู้แทนราษฎรเป็นผู้ลงนามรับสนองพระบรมราชโองการ และในวันที่ ๒๔ มีนาคม ๒๔๘๙ มีการแต่งตั้ง คณะรัฐมนตรี ดังนี้

รายชื่อคณะรัฐมนตรี

๑. พลโท จิระ วิชิตสงคราม เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม
๒. นายปรีดี พนมยงค์ เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง
๓. นายดิเรก ชัยนาม เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ
๔. นายทวี บุญยเกษตร เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรธิการ
๕. พระยาสุนทรพิพิธ (เชย มัชฌิบุญย์) เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุข
๖. นายสงวน จุฑาเดมิยะ เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงอุตสาหกรรม
๗. นายสพรั่ง เทพหัสดิน ณ อยุธยา เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงคมนาคม
๘. หม่อมหลวงกรี เดชาติวงศ์ เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงพาณิชย์
๙. พันเอก ช่าง เขวงศักดิ์สงคราม เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย
๑๐. หลวงชำนาญนิติเกษตร (อุทัย แสงมณี) เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม
๑๑. นายเดือน บุนนาค เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ
๑๒. นายวิจิตร ลุลิตานนท์ เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงการคลัง
๑๓. ชุนระดับคดี (ปัญญา รมยานนท์) เป็นรัฐมนตรี
๑๔. นายวิโรจน์ กมลพันธ์ เป็นรัฐมนตรี
๑๕. พันเอก ทวน วิชัยชัทคะ เป็นรัฐมนตรี
๑๖. นายอิน บุนนาค เป็นรัฐมนตรี

ประกาศเมื่อวันที่ ๒๔ มีนาคม ๒๔๘๙

คณะรัฐมนตรีได้แถลงนโยบายต่อสภาผู้แทนราษฎร เมื่อวันที่ ๒๕ มีนาคม ๒๔๘๙ และได้รับความไว้วางใจในวันเดียวกัน

คำแถลงนโยบายของคณะรัฐมนตรีคณะนี้ ปรากฏในหนังสือราชกิจจานุเบกษา พ.ศ.
๒๔๘๙ เล่ม ๖๓ ตอน ๑๖ หน้า ๓๗๐

หมายเหตุ คณะรัฐมนตรีคณะนี้สิ้นสุดลง เพราะเหตุที่ได้มีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญฉบับ
ปี ๒๔๘๙ และตามมาตรา ๙๕ แห่งรัฐธรรมนูญนั้น บัญญัติให้คณะรัฐมนตรีซึ่งบริหารราชการ
แผ่นดินอยู่ก่อนวันใช้รัฐธรรมนูญนี้อยู่ในตำแหน่ง เพื่อดำเนินการไปจนกว่าจะได้ตั้งคณะรัฐมนตรี
ขึ้นใหม่ เมื่อได้ดำเนินการเลือกตั้งสมาชิกวุฒิสภา และเลือกชอมสมาชิกสภาผู้แทนตามบท
เฉพาะกาลของรัฐธรรมนูญแล้ว ก็ได้มีการเปิดประชุมสภาทั้งสอง ต่อจากนั้นก็จะได้ดำเนินการ
เลือกตั้งนายกรัฐมนตรีต่อไป คณะรัฐมนตรีชุดเก่าจึงต้องออกไปตามวิถีทางแห่งรัฐธรรมนูญ
ซึ่งคณะรัฐมนตรีได้กราบถวายบังคมลาออกตามระเบียบ ตั้งแต่วันที่ ๑ มิถุนายน ๒๔๘๙

คำแถลงนโยบาย
ของ
คณะรัฐมนตรี คณะที่ ๑๕
นายปรีดี พนมยงค์ นายกรัฐมนตรี
แถลงต่อสภาผู้แทนราษฎร
เมื่อวันจันทร์ที่ ๒๕ มีนาคม ๒๔๘๙

คำแถลงนโยบายของรัฐบาล*

ท่านประธานสภาผู้แทนราษฎร และท่านสมาชิกผู้ที่มีเกียรติทั้งหลาย

เพื่อสนองตามความต้องการของท่านสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรส่วนมาก ที่จะให้ข้าพเจ้ารับใช้ประเทศชาติในยามคับขัน ข้าพเจ้าก็จำเป็นที่จะต้องปฏิบัติตามความประสงค์ของท่าน บัดนี้ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ตั้งคณะรัฐมนตรีตามประกาศลงวันที่ ๒๔ มีนาคม พุทธศักราช ๒๔๘๙ ดังที่ท่านทราบแล้วจะจัดการให้ทหารได้รับการเลี้ยงดูดีขึ้นโดยเร็วและจะให้ทหารเป็นกำลังหนุนเจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครองในการปราบปรามโจรผู้ร้ายเพื่อความสงบสุขของประชาชน รัฐบาลจึงขอแถลงนโยบายต่อสภาผู้แทนราษฎรดังต่อไปนี้

๑. เป็นที่ทราบกันอยู่ทั่วไปว่า ขณะนี้ประเทศไทยก็คล้ายกับประเทศอื่นๆ อีกหลายประเทศที่ต้องตกอยู่ในภาวะอันยากแค้น ซึ่งเป็นผลสืบเนื่องมาจากมหาสงครามจะนั้นไม่ว่ารัฐบาลใดที่จะเข้ามาบริหารย่อมจะต้องเผชิญกับปัญหามากมายหลายประการรัฐบาลนี้มิได้มองข้ามความยากลำบากที่จะต้องประสบแต่ก็จะพยายามฝ่าฟันอุปสรรคให้ได้ผลดีแก่ประเทศชาติมากที่สุดเท่าที่จะทำได้

๒. เป็นความจำเป็นที่ประเทศไทยจะต้องส่งเสริมสัมพันธไมตรี ตลอดทั้งความเข้าใจอันดีให้สนิทสนมกับสหประชาชาติและร่วมมือตามอุดมคติซึ่งสหประชาชาติได้วางไว้ และดำเนินการเจรจากับสหประชาชาติและนานาประเทศอื่น เพื่อปลดเปลื้องและผ่อนผันภาระให้หมดหรือลดน้อยลงไป ในการนี้จึงจำเป็นที่คนไทยทั้งหลายจะต้องมีความสามัคคีกลมเกลียว และแสดงให้เห็นถึงเสถียรภาพและความมั่นคงภายในประเทศ อันจะเป็นรากฐานที่แสดงได้ให้นานาประเทศเห็นถึงความจำเป็นที่ปกแผ่นและกำลังจิตใจของประชาชนคนไทย

๓. ขณะนี้การครองชีพและความสงบเรียบร้อยภายในเป็นปัญหาอันใหญ่สำหรับประชาชนภายในทั่วทั้งประเทศ ซึ่งรัฐบาลจะได้เอาใจใส่เป็นพิเศษ ในการนี้จะต้องอาศัยความสามัคคีกัน และประสานนโยบายภายในต่างๆ ดังจะได้กล่าวในข้อต่อๆ ไป

๔. การทหาร รัฐบาลนี้ถือว่ากำลังทหารที่มีอยู่นั้นเป็นของประเทศชาติโดยเฉพาะและจะ
ได้ปรับปรุงการจัดการปกครองทางทหารให้สอดคล้องกับการปกครองแบบประชาธิปไตยตามที่
เหมาะสมกับประเทศของเรา

๕. การคลัง

(๑) จะพยายามหาทางเจรจาขอให้สหประชาชาติถอนการยึดเงินของประเทศไทย
ซึ่งจะเป็นทางให้ประเทศไทยได้นำเงินมาซื้อของที่จำเป็นให้พลเมือง

(๒) จะพยายามให้ได้เปิดการบริวรรตเงินกับต่างประเทศโดยเร็วที่สุดเพื่อให้การค้า
กับต่างประเทศดำเนินไปได้

(๓) จะเริ่มการปรับปรุงรายได้รายจ่ายให้เหมาะสมแก่กาละ และเป็นธรรมแก่สังคม

(๔) จะดำเนินการไปสู่รากฐานในอันที่จะธำรงไว้ซึ่งเสถียรภาพของเงินตราไทย

อนึ่ง รัฐบาลได้คำนึงเห็นว่า กิจการของประเทศจะดำเนินไปโดยเรียบร้อยได้ก็ด้วยอาศัย
ข้าราชการเป็นตัวจักรสำคัญ และโดยเหตุที่ข้าราชการในปัจจุบันนี้ตกอยู่ในฐานะลำบาก รัฐบาลจึง
เห็นสมควรที่จะช่วยเหลือให้ข้าราชการทุกฝ่ายมีการครองชีพอันสมควรแก่อัตตภาพ

๖. การเกษตร รัฐบาลจะให้ความสนใจพิเศษ อาทิเช่น จะเพาะและส่งเสริมการสหกรณ์
และให้มีกิจกรรมชั้นกลางให้มากที่สุดที่จะทำได้ จะเร่งบำรุงและส่งเสริมพืช ๔ ชนิดเป็นการใหญ่
คือ ข้าว ถั่วเหลือง ฝ้าย และยาสูบ การเผยแพร่พันธุ์ข้าวที่รัฐบาลได้บำรุงคัดเลือกแล้วให้มีปริมาณ
แพร่หลายยิ่งขึ้น จะบำรุงสัตว์พันธุ์พื้นเมืองให้ได้พันธุ์ที่ดีแทนที่จะมุ่งนำพันธุ์สัตว์จากต่างประเทศ
มาสืบพันธุ์แต่ทางเดียว จะให้บรรดาสหกรณ์ชาวนาเป็นผู้ถือหุ้นส่วนใหญ่ในบริษัทชาวไทยจำกัดจะ
ได้ดำเนินการก่อสร้างการชลประทานที่ได้วางไว้ให้สำเร็จรูป และจะได้สำรวจดูด้วยว่านอกจากใน
ภาคกลางแล้วจะมีทางทำการชลประทานเพื่อช่วยเหลือการกสิกรรมในภาคอื่น ๆ ได้เพียงใดหรือไม่
นโยบายดังที่ได้กล่าวมาข้างต้นนี้บางอย่างเป็นนโยบายที่จะต้องกระทำในระยะเวลาอันนานซึ่งรัฐบาลนี้
แถลงให้ทราบเพื่อเป็นอุดมคติอันมุ่งไปสู่เท่านั้น แต่เพียงในระยะเวลาอันสั้นนี้จะพยายามรีบเร่ง
กระทำดังนี้

(๑) จะดำเนินการห้ามการฆ่ากระบือ ซึ่งเป็นเครื่องมือสำคัญของชาวนา

(๒) จะรีบเร่งหาพันธุ์ข้าวปลูกให้ราษฎรชาวนาที่ขาดสนได้ยืมไปทำพันธุ์ในฤดูการทำนา
ที่จะถึงนี้ อันเป็นการสอดคล้องกับโครงการที่รัฐบาลชุดก่อน ๆ ได้วางไว้สืบเนื่องกันมา

(๓) จะระดมสัตวแพทย์ให้มาป้องกันและปราบปรามโรคระบาดสัตว์ซึ่งเวลานี้กระบือ
ในจังหวัดภาคกลางและภาคที่เป็นอยู่ช้ำวช้ำน้ำได้ประสพภัยนี้อยู่

(๔) จะเริ่มวางวิธีการให้สหกรณ์ชาวนาเป็นผู้ถือหุ้นส่วนใหญ่ในบริษัทชาวไทยจำกัด

๗. การคมนาคม รัฐบาลจะส่งเสริมการบำรุงและบูรณะให้ได้มากที่สุดเท่าที่กำลังเงิน
จะทำได้ โดยจะจัดการให้ได้สิ่งของที่จำเป็นสำหรับการนี้มาจากต่างประเทศโดยเร็วที่สุด

๘. การพาณิชย์และอุตสาหกรรม ในระยะเวลาอันสั้นนี้ รัฐบาลจะได้พยายามแก้ปัญหาเรื่องราคาเครื่องอุปโภคและบริโภคสูง ซึ่งเป็นการเดือดร้อนแก่ราษฎรอยู่ในเวลานี้โดยด่วน ทั้งนี้ จะได้ร่วมมือกับกระทรวงมหาดไทยในเรื่องเร่งรัดปราบปรามโจรผู้ร้ายเพื่อให้การขนส่งปลอดภัยแก่พ่อค้าและสินค้า และร่วมมือกับกระทรวงคมนาคม เพื่อให้การขนส่งสะดวกและประหยัดขึ้น นอกจากนี้รัฐบาลจะได้รับเจรจาขอซื้อสินค้าอันจำเป็นเพื่อส่งเสริมให้เครื่องอุปโภคมีราคา ย่อมเยาว่าลง

ในทางอุตสาหกรรมรัฐบาลจะได้ปรับปรุงกิจการภายในโรงงานอุตสาหกรรมที่เป็นของ รัฐบาลให้มีสมรรถภาพในการผลิตยิ่งขึ้นและจะได้ส่งเสริมการอุตสาหกรรมของสหกรณ์และของ เอกชนให้มีปริมาณเพิ่มขึ้น

๙. การมหาดไทยเพื่อให้บังเกิดความสงบเรียบร้อยภายใน และความปลอดภัยของ ประชาชนซึ่งเป็นที่ปรารถนาอยู่โดยทั่วกันนั้นโดยเร็ว จะได้เร่งจัดการให้เจ้าหน้าที่ทั้งฝ่ายปกครอง และฝ่ายปราบปรามได้ประสานงานกันโดยใกล้ชิด และส่งเสริมให้มีสมรรถภาพยิ่งขึ้น และถ้าจำเป็น ก็จะได้ร่วมมือกับฝ่ายทหารเพื่อให้เป็นกำลังหนุนในการปราบปรามนี้ด้วย

โดยเฉพาะเส้นทางคมนาคม ซึ่งไม่ปลอดภัยในการขนส่งจะได้ดำเนินการป้องกันเพื่อ ให้การขนส่งมีความสะดวกและปลอดภัยเป็นพิเศษ

๑๐. กระทรวงสาธารณสุข เพื่อที่จะปลดเปลื้องความทุกข์ของประชาชนในด้านโรคภัย รัฐบาลจะได้พยายามเร่งรัดจัดการปราบปรามและป้องกันโรคระบาด ซึ่งกำลังเกิดแพร่หลายอยู่ใน ขณะนี้ให้บังเบาบางลงโดยเร็ว และจะได้ดำเนินการเพิ่มพูนปริมาณยารักษาโรคชนิดที่จำเป็น โดยการคิดทำขึ้นหรือหาซื้อจากทั้งภายในและภายนอกประเทศเพื่อสำหรับใช้และจำหน่ายให้เป็น ความสะดวกแก่ประชาชนที่จะซื้อหาและได้ราคาย่อมเยาว่าลงกว่าที่เป็นอยู่ปัจจุบันนี้

อนึ่ง ในเรื่องสถานพยาบาลและปริมาณจำนวนนายแพทย์ซึ่งขณะนี้ยังมีไม่พอแก่การ ดังเป็นที่ทราบกันดีอยู่แล้ว และรัฐบาลชุดก่อน ๆ ก็ได้ดำริในอันที่จะจัดการให้มีปริมาณเพิ่มขึ้น ให้ได้จำนวนพอควรแก่การนั้น รัฐบาลนี้ก็จะได้ดำเนินการสืบเนื่องต่อไปเพื่อให้บังเกิดผล สมปรารถนาในอนาคต

๑๑. การศึกษา รัฐบาลนี้ยินดียอมรับการเข้าร่วมมือของเอกชนในการจัดตั้งโรงเรียน และการจัดทำตำราเรียนและในระยะเวลาอันใกล้กับการเปิดสมัยการศึกษาที่รัฐบาลจะเอาใจใส่ เป็นพิเศษในเรื่องสถานที่เล่าเรียนและตำราที่ใช้ในการเรียน รัฐบาลจะจัดการตามความสามารถ ให้นักเรียนมีที่เรียนและมีตำราเรียนให้ทั่วถึง

๑๒. การศาล รัฐบาลจะรักษารัฐฐานะของผู้พิพากษาตามควรแก่อิสสระที่มีในการพิจารณา คดีและจะได้สอดส่องให้กระบวนการพิจารณาในศาลได้ดำเนินไปโดยเร็วตามควร

ในที่สุดนี้หวังว่าสภาผู้แทนราษฎรคงจะได้รับฟังนโยบายของรัฐบาลนี้ด้วยดีและพิจารณา

ดำเนินการตามมาตรา ๕๐ แห่งรัฐธรรมนูญ

*รายงานการประชุมสภาผู้แทนราษฎร ครั้งที่ ๑๖/๒๕๔๙ (สามัญ) สมัยที่ ๒ ชุดที่ ๔
วันจันทร์ที่ ๒๕ มีนาคม พุทธศักราช ๒๕๔๙ หน้า ๗๖๗ - ๗๗๑

คณะรัฐมนตรี คณะที่ ๑๖

๑๑ มิถุนายน ๒๔๘๙ - ๒๓ สิงหาคม ๒๔๘๙

นายปรีดี พนมยงค์ เป็นนายกรัฐมนตรี ประกาศพระบรมราชโองการเมื่อวันที่ ๑๑ มิถุนายน ๒๔๘๙ คณะผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ชั่วคราวตามรัฐธรรมนูญ มาตรา ๑๑ ประกอบด้วย พระสุธรรมวิจิฉัย พระยานลราชสุวัจน์ (ทองดี นลราชสุวัจน์) และนายสงวน จุฑาเดมิย์ เป็นผู้ลงนามในประกาศ พันตรี วิลาศ โอสถานนท์ ประธานพฤษศยสภา และนายเกษม บุญศรี ประธานสภาผู้แทนลงนามรับสนองพระบรมราชโองการ และในวันที่ ๑๑ มิถุนายน ๒๔๘๙ มีการแต่งตั้งคณะรัฐมนตรี ดังนี้

รายชื่อคณะรัฐมนตรี

๑. พลโท จิระ วิชิตสงคราม เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม
๒. นายปรีดี พนมยงค์ เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง
๓. นายดิเรก ชัยนาม เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ
๔. นายทวี บุญยกเตุ เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรธิการ
๕. พระยาสุนทรพิพิธ (เชย มัมมิบุญลย์) เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุข
๖. นายทองอินทร์ ภูริพัฒน์ เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงอุตสาหกรรม
๗. หม่อมหลวงกรี เดชาติวงศ์ เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงพาณิชย์
๘. นายสพรัง เทพหัสดิน ณ อยุธยา เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงคมนาคม
๙. พันเอก ชวง เขวงศักดิ์สงคราม เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย
๑๐. พลเรือตรี ถวัลย์ ธำรงนาวาสวัสดิ์ เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม
๑๑. นายเด็อน บุนนาค เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ
๑๒. พันเอก ทวน วิชัยชัทคะ เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงกลาโหม
๑๓. นายวิจิตร ลุสิตานนท์ เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงการคลัง
๑๔. พันเอก พระยาสุรพันธเสนี (อิน บุนนาค) เป็นรัฐมนตรี
๑๕. ชุนระดับคดี (ปัญญา รมยานนท์) เป็นรัฐมนตรี
๑๖. นายวิโรจน์ กมลพันธ์ เป็นรัฐมนตรี

ประกาศเมื่อวันที่ ๑๑ มิถุนายน ๒๔๘๙

คณะรัฐมนตรีแถลงนโยบายต่อรัฐสภาเมื่อวันที่ ๑๓ มิถุนายน ๒๕๔๙ และได้รับความไว้วางใจในวันเดียวกัน

คำแถลงนโยบายของคณะรัฐมนตรีคณะนี้ ปรากฏในหนังสือราชกิจจานุเบกษา พ.ศ. ๒๕๔๙ เล่ม ๖๓ ตอน ๔๒ หน้า ๔

หมายเหตุ นายปรีดี พนมยงค์ เป็นนายกรัฐมนตรี ประกาศพระบรมราชโองการลงวันที่ ๘ มิถุนายน ๒๕๔๙ สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอานันทมหิดล เป็นผู้ทรงลงพระปรมาภิไธยในประกาศ พันตรี วิลาศ ไสงานนท์ ประธานพฤษภ และนายเกษม บุญศรี ประธานสภาผู้แทนฯ เป็นผู้ลงนามรับสนองพระบรมราชโองการ

โดยที่สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอานันทมหิดล ได้เสด็จสวรรคต นายปรีดี พนมยงค์ นายกรัฐมนตรี จึงได้กราบถวายบังคมลาออกจากตำแหน่ง

และโดยที่เห็นว่า นายปรีดี พนมยงค์ เป็นผู้สมควรไว้วางพระราชหฤทัย ที่จักได้ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี จึงได้มีการแต่งตั้ง นายปรีดี พนมยงค์ เป็นนายกรัฐมนตรีอีกครั้งหนึ่ง ในวันที่ ๑๑ มิถุนายน ๒๕๔๙

คณะรัฐมนตรีคณะนี้สิ้นสุดลง เพราะเหตุที่นายกรัฐมนตรีได้กราบถวายบังคมลาออกจากตำแหน่งเนื่องด้วยตราครุฑทำงานฉลองคุณประเทศชาติมาเป็นเวลาพอสมควร รู้สึกว่าสุขภาพเสื่อมโทรมลง ไม่สามารถจะปฏิบัติภารกิจของรัฐได้เต็มที่ จึงได้ลาออก เมื่อวันที่ ๒๑ สิงหาคม ๒๕๔๙

คำแถลงนโยบาย
ของ
คณะรัฐมนตรี คณะที่ ๑๖
นายปรีดี พนมยงค์ นายกรัฐมนตรี
แถลงต่อรัฐสภา
เมื่อวันพฤหัสบดีที่ ๑๓ มิถุนายน ๒๔๘๙

คำแถลงนโยบายของรัฐบาล*

ท่านประธานรัฐสภา

ด้วยตามที่ท่านสมาชิกวุฒิสภาและท่านสมาชิกสภาผู้แทนต้องการให้ข้าพเจ้ารับใช้ชาติต่อไปในยามคับขัน ข้าพเจ้าก็จำต้องสนองความต้องการของท่าน

บัดนี้ ได้มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ให้ตั้งและแต่งตั้งคณะรัฐมนตรีตามประกาศลงวันที่ ๑๑ มิถุนายน ๒๔๘๙ ดังที่ท่านได้ทราบแล้ว รัฐบาลจึงขอแถลงนโยบายต่อรัฐสภาดังต่อไปนี้

๑. แม้ว่าจะในขณะนี้สถานการณ์ของประเทศในส่วนที่เกี่ยวกับภายใน ความยากแค้นในการครองชีพและความสงบเรียบร้อยทั่วไป เพียงเริ่มจะบรรเทาลงบ้าง แต่ก็ยังเป็นภาวะหนักอึ้งมิใช่น้อย ซึ่งรัฐบาลจำเป็นต้องพยายามฝ่าฝืนในอันที่จะแก้ไขปรับปรุงให้เป็นที่เรียบร้อย และเป็นผลดีเพื่อประโยชน์สุขแก่ประชาชนในสวนรวมให้มากที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้

๒. การต่างประเทศ เนื่องจากพฤติการณ์ได้พิสูจน์ให้เห็นแล้วว่า การผูกมิตรอันดีกับสหประชาชาติและนานาประเทศ ตลอดทั้งการปฏิบัติการให้เขาเกิดมีความเชื่อถือขึ้นนั้นย่อมได้รับผลดียิ่ง รัฐบาลนี้จึงจะดำเนินการอย่างเต็มความสามารถที่จะส่งเสริมสัมพันธไมตรีตลอดทั้งความเข้าใจอันดีซึ่งมีอยู่อย่างดีกับสหประชาชาติแล้วนั้นให้ดีขึ้น และร่วมมือกับสหประชาชาติตามอุดมคติซึ่งองค์การนั้นได้วางไว้ ในการนี้รัฐบาลหวังว่าจะได้รับความร่วมมืออย่างเต็มที่จากรัฐสภาทั้งนี้เพราะปัญหาการต่างประเทศบางเรื่องนั้นเป็นนโยบายของชาติโดยแท้ และเพื่อแสดงให้นานาชาติเห็นออกเห็นใจว่าประชาชนคนไทยทั้งหลายมีความสมัครสมานกลมเกลียวประเทศไทยตั้งอยู่ในความสงบสุข บุชาความเป็นธรรมซึ่งตรงกับหลักการของสหประชาชาตินั้นเอง

๓. การทหาร รัฐบาลนี้ถือว่ากำลังทหารที่มีอยู่นั้นเป็นของประเทศชาติโดยเฉพาะและจะได้ปรับปรุงการจัดการปกครองทางทหาร ให้สอดคล้องกับการปกครองแบบประชาธิปไตยตามที่เหมาะสมกับประเทศของเรา จะได้จัดการปรับปรุงวิทยฐานะผู้บังคับบัญชาการให้มีสมรรถภาพสูงขึ้น บำรุงความสุขของทหาร และให้ทหารได้อยู่ในระเบียบวินัยโดยเคร่งครัด

๔. การคลังจะจัดหาเงินโดยวิธีที่เหมาะสมเพื่อการใช้จ่ายพอสมควรของรัฐในอันจะบูรณะ

บ้านเมืองให้ดำเนินกลับไปสู่สภาพปกติ จะปรับปรุงรายได้และรายจ่ายเพื่องบประมาณแผ่นดิน เป็นดุลยภาพ จะจัดหาเงินตราเสถียรภาพในระดับอันสมควรแก่ภาวะเศรษฐกิจ เพื่อให้ความสัมพันธ์ ระหว่างราคาสินค้าและค่าจ้างได้กลับคืนสู่สภาพปกติ และให้การค้าและธุรกิจได้อาศัยหลักที่มั่นคง ยั่งยืนสืบไป

๕. การเกษตร รัฐบาลนี้จะได้สนใจและเอาใจใส่ในเรื่องการเกษตรกรรมเป็นพิเศษ จะพยายามเพิ่มพูนการผลิตข้าวให้ได้มากที่สุดเท่าที่สามารถจะทำได้และจะส่งเสริมการเพาะปลูก พืชอื่นที่เป็นสินค้าของประเทศให้มีปริมาณมากขึ้น จะจัดให้มีสถานศึกษาทางปฏิบัติในวิชาการ เกษตรนอกเหนือจากมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ที่มีอยู่ในเวลานี้ เพื่ออบรมและเพาะให้เกิดเกษตรกรชั้นกลางขึ้น จะได้รับแรงการผลิตวัชพืชสำหรับป้องกันโรคระบาด สัตว์ให้มีปริมาณเพิ่มขึ้นกับทั้งจะเร่งบำรุงพันธุ์สัตว์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งคือ โค สุกร เป็ด ไก่ ให้มี ปริมาณและคุณภาพมากและดียิ่งขึ้นจะได้จัดหาวิธีควบคุมแพปลา เพื่อให้การค้าของชาวประมงได้ เป็นไปโดยยุติธรรม จะได้ส่งเสริมการทำยางพาราให้มีปริมาณเพิ่มขึ้น อีกทั้งจะหาพันธุ์ยางที่ดีมา เหยแพร่แก่เจ้าของสวนยางอีกด้วยจะได้ปรับปรุงโครงการป่าไม้เสียใหม่เพื่อให้เหมาะสมกับ สถานการณ์ปัจจุบัน จะได้ก่อสร้างการชลประทานบริเวณลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยา และโครงการอื่น ๆ ตลอดจนสนับสนุนการชลประทานท้องถิ่น จะส่งเสริมการสหกรณ์และจัดให้มีการสหกรณ์ขนส่งโดย เฉพาะอย่างยิ่งในเบื้องต้นคือ การขนข้าวและสหกรณ์รูปอื่นเท่าที่สามารถจะทำได้ และจะเปิด ธนาคารเพื่อการสหกรณ์โดยเฉพาะขึ้น และจะได้ลดอัตราดอกเบี้ยเงินกู้ของสหกรณ์ให้มีอัตราต่ำลง กว่าที่เป็นอยู่ในเวลานี้

๖. การสาธารณสุข กิจการสาธารณสุขอันกล่าวได้ว่ามีรากฐานอันสำคัญอยู่ ๔ ประการ ได้แก่การผลิตนม ผลิตยา รักษาและป้องกันนั้นยังเป็นผลไม่สมบูรณ์พอแก่การตั้งเป็นที่ทราบกันอยู่ แล้วรัฐบาลมีความมุ่งหมายที่จะปรับปรุงเพิ่มเติมให้ได้ผลสมบูรณ์ขึ้นจนเพียงพอแก่การโดยลำดับ อาทิเช่น การผลิตแพทย์ที่เรียนสำเร็จออกจากมหาวิทยาลัยก็จะให้ได้จำนวนมากขึ้น การผลิตยา สำหรับรักษาป้องกันโรคจะให้ได้ปริมาณและชนิดยาที่จำเป็นทวีขึ้นจนพอสำหรับใช้ สิ่งใดที่ยัง ขาดและไม่สามารถจะผลิตขึ้นเองได้ก็จะหาซื้อเพิ่มเติมทั้งจากภายในและภายนอกประเทศ การ รักษาพยาบาลซึ่งยังมีสถานที่ไม่พอเพียง โดยโรงพยาบาลยังไม่มีทั่วทุกจังหวัดก็จะได้พยายาม จัดสร้างขึ้นให้ทั่วถึง ตลอดทั้งเครื่องใช้เครื่องมือ ยา ลำดับต่อไปการป้องกันมิให้โรคเกิดลุกลาม ระบาดแพร่หลายก็จะได้มีปรับปรุงวิธีการเพิ่มกำลังงานให้เหมาะสมทั่วถึงตลอดไปตามท้องที่ และ จะได้จัดให้มีการจำหน่ายยาที่จำเป็นโดยแพร่หลายตามชนบท จัดเจ้าหน้าที่ทำการอบรมพลเมืองให้ มีความรู้ในการรักษาสุขภาพอนามัย และวิธีป้องกันโรคโดยตนเองตามสมควร ในด้านการศึกษา ก็ จะได้ช่วยการสาธารณสุขโดยให้นักเรียนรับความรู้ในเรื่องรักษาสุขภาพอนามัยและการป้องกันโรค ตามสมควรแก่อัตราด้วย

อนึ่ง โรคระบาดมีไข้ทรพิษและอหิวาตกโรค ซึ่งค่อยบรรเทาเบาบางลงแล้วแต่ยังไม่สงบ โดยทั่วไปนั้นรัฐบาลก็จะได้เร่งรัดการปราบปรามให้สงบลงโดยทั่วถึง และทำการป้องกันเป็นพิเศษต่อไปอีกเป็นระยะ ๒ - ๓ ปี เพื่อมิให้โรคระบาดรุนแรงขึ้นอีก ส่วนไข้มาลาเรียซึ่งมีชุกชุมอยู่ในท้องที่ต่าง ๆ นั้นรัฐบาลก็จะได้ขยายกำลังการรักษาป้องกันให้เบาบางลงโดยทำนองเดียวกัน

๙. การอุตสาหกรรม รัฐบาลจะได้ปรับปรุงกิจการภายในโรงงานอุตสาหกรรมให้มีสมรรถภาพในการผลิต และจะได้ส่งเสริมการอุตสาหกรรมของเอกชนและสหกรณ์ให้มีปริมาณเพิ่มขึ้นทั้งจะดำเนินการสืบสวนค้นคว้าในทางวิทยาศาสตร์ เพื่อเป็นการส่งเสริมอุตสาหกรรมกลไกกรรมและพาณิชย์กรรมของประเทศให้เจริญก้าวหน้าเพื่อประโยชน์แก่ราชการและเพื่อเผยแพร่แก่ประชาชน ในทางโลหกิจจะได้ดำเนินงานในทางวิชาการแก่การสำรวจธรณีวิทยาเพื่อค้นคว้าหาแหล่งแร่ วัตถุเชื้อเพลิงที่ไร้แทนไม้ เช่น ถ่านหิน และน้ำมัน เป็นต้น และจะช่วยเหลือผู้ทำเหมืองแร่โดยจัดหาเครื่องมือเครื่องใช้อันเป็นอุปกรณ์ในการทำเหมืองเพื่อเร่งการผลิตดิบุกให้ได้ปริมาณเพิ่มขึ้น

๑๐. การคมนาคม ในหลักทั่วไปรัฐบาลจะจัดการบำรุงและบูรณะการสื่อสาร ทางรถไฟ การทางและการขนส่งทางบก ทางน้ำ และทางอากาศให้กลับสู่สภาพก่อนสงคราม งานใดที่สมควรจะมีโครงการไว้แน่นอน รัฐบาลก็จะได้จัดทำโครงการขึ้นให้สอดคล้องกับกำลังคนและกำลังเงินของประเทศ

๑๑. การพาณิชย์ ในด้านการพาณิชย์ รัฐบาลจะได้มีการพิจารณาปรับปรุงกิจการบริหารในกระทรวงพาณิชย์ให้มีประสิทธิภาพเพื่อการพาณิชย์ ในยามปกติภายหลังสงคราม ทั้งจะได้ควบคุมและส่งเสริมการค้าทั้งภายในและภายนอกประเทศให้เหมาะสมกับเศรษฐกิจของประเทศยิ่งขึ้นและแก้ไขการครองชีพของราษฎรให้อยู่ในฐานะอันสมควรแก่กาลสมัย

ในทางการค้าภายใน

รัฐบาลนี้จะได้ส่งเสริมให้คนไทยนิยมการค้าให้เป็นล้าเป็นสันยิ่งขึ้นและจะได้ส่งเสริมให้มีร้านสหกรณ์เปิดขึ้นเพื่อประโยชน์ของชาวนาต่อไปด้วย

ส่วนในด้านการค้าต่างประเทศ

รัฐบาลจะได้ส่งเสริมและเผยแพร่สินค้าของประเทศไทยออกไปยังต่างประเทศให้เป็นที่ยอมรับทั้งในทางคุณภาพและปริมาณยิ่งขึ้น

๑๒. การมหาดไทยความสงบเรียบร้อยภายใน เป็นความปรารถนาอย่างยิ่งที่จะต้องดำเนินการในส่วนที่เกี่ยวกับการปราบปรามโจรผู้ร้ายต่อเนื่องตลอดไปอีก ในขณะที่เดียวกันจะได้ส่งเสริมให้ราษฎรได้กลับคืนเข้าสู่สภาพการครองชีพตามปกติ และโดยวิธีการร่วมมือกับองค์การหรือกระทรวงทบวงกรมอื่น ๆ เพื่อให้ราษฎรได้ประกอบอาชีพที่เป็นหลักฐานยิ่งขึ้นในยามที่สงครามผ่านพ้นไปใหม่ ๆ เช่นนี้ปัญหาเรื่องจิตใจซึ่งถูกกระทบกระเทือนและเสื่อมโทรมลงไปจะได้ทางแก้ไข

โดยชี้แจงและชักชวนให้ได้รับรู้ถึงหน้าที่ในฐานะเป็นพลเมืองในระบบประชาธิปไตย

เพื่อที่จะให้เป็นผลสมความมุ่งหมายดังกล่าวแล้ว จะได้ดำเนินการดังต่อไปนี้

(ก) การสำรวจ จะได้รับปรับปรุงสมรรถภาพของสำรวจ เพื่อให้เป็นเจ้าหน้าที่ฝ่ายปราบปรามที่เข้มแข็งโดยร่วมมือกับเจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครองโดยใกล้ชิด

(ข) การปกครองท้องถิ่น นอกจากจะได้รับการปรับปรุงเจ้าหน้าที่ให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นแล้วยังจะได้แก้ไขระบบการปกครองเพื่อให้หมู่บ้านและตำบลได้รับการทำนุบำรุงโดยทั่วถึงยิ่งขึ้นกว่าที่เป็นอยู่ในเวลานี้

(ค) การราชทัณฑ์จะดำเนินการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังตามหลักการราชทัณฑ์และปลูกฝังให้อาชญากรได้รับความรู้ในวิชาชีพในที่คุมขัง

(ง) การสาธารณสุขปโภค จะส่งเสริมและได้เร่งรัดในการจัดประปาและไฟฟ้าเพื่อความสะอาดและความปลอดภัยให้มีขึ้นในท้องถิ่น ชุมชนชนให้มากที่สุดที่จะทำได้ และจะได้จัดระเบียบการผังเมืองส่งเสริมให้มีการก่อสร้างอาคารที่อยู่อาศัยให้เป็นไปโดยประหยัดและเหมาะสมแก่สภาพของท้องถิ่น

(จ) การที่ดิน จะได้เร่งรัดและส่งเสริมบรรดาการกระทำที่ปวงซึ่งรัฐบาลก่อนได้เริ่มดำเนินการไว้แล้วให้เป็นผลดียิ่งขึ้น เช่นการช่วยบุคคลที่ตั้งใจจะประกอบอาชีพในทางกสิกรรมให้ได้รับความสะดวกในการจับจองที่ดินรกร้างว่างเปล่า และการจัดให้ผู้มีกรรมสิทธิ์ในที่ดินแล้วได้รับหนังสือสำคัญแสดงกรรมสิทธิ์หรือสิทธิครอบครองโดยรวดเร็ว เป็นต้น

(ฉ) การประชาสัมพันธ์ บรรดาการสงเคราะห์ต่าง ๆ ซึ่งได้ปฏิบัติอยู่แล้วจะได้ดำเนินการต่อไปและถ้ามีกำลังเพียงพอจะได้ขยายการสงเคราะห์ให้มากขึ้น

๑๑. การศาล

(ก) จะรักษาและส่งเสริมฐานะของผู้พิพากษาตามควรแก่อิสระที่มีในการพิจารณาพิพากษาอรรถคดี

(ข) จะสอดส่องให้กระบวนการพิจารณาให้ศาลดำเนินไปโดยเร็ว เพื่อประโยชน์ของประชาชนและเฉพาะอย่างยิ่งจะได้พิจารณาเพิ่มจำนวนผู้พิพากษาให้สมส่วนกับจำนวนคดีที่เกิดขึ้น

(ค) จะได้พิจารณาดังศาลในภูมิภาคเพิ่มขึ้น เพื่อให้ความสะดวกแก่ประชาชนผู้เกี่ยวข้อในทางอรรถคดี และมีให้เสียเวลาในการประกอบอาชีพ

(ง) จะปรับปรุงประมวลกฎหมายต่าง ๆ และพระธรรมนูญศาลยุติธรรมให้เหมาะสมกับกาลสมัยเพื่อพยุหสิทธิและเสรีภาพของประชาชน

๑๒. การศึกษาและการศาสนา รัฐบาลนี้จะวางแผนการศึกษาของชาติให้มีรากฐานถาวร แนวทางการศึกษาคงแบ่งเป็นสามัญศึกษากับอาชีวศึกษา หลักสูตรตำราเรียนจะปรับปรุงใหม่ให้เหมาะสมกับความต้องการของประเทศและความเป็นอยู่ของท้องถิ่น โดยจะให้ผู้ที่ได้รับการศึกษา

รู้จักค้นคว้าหาเหตุผลและมีศีลธรรมอันดีงาม ทั้งมีความรู้อันจำเป็นที่จะประกอบการอาชีพตามที่ตนต้องการเฉพาะอย่างยิ่งในทางเกษตรกรรมและพาณิชยกรรม

การศึกษาจะดีก็ต้องมีครูดี ฉะนั้นการศึกษาวិชาครุการบำรุงฐานะของครูให้เป็นที่เคารพนับถือแก่บรรดาศิษย์จึงเป็นภารกิจอันยิ่งใหญ่ของกระทรวงศึกษาธิการ

ในด้านการศึกษานั้น รัฐบาลนี้จะเร่งส่งเสริมและทำนุบำรุงศาสนาและถือว่าความเชื่อมั่นยึดเหนี่ยวในทางศาสนา เป็นสิ่งที่ทำให้เกิดการละเว้นประพฤตินิสัยที่ไม่ชอบไม่ควร รัฐบาลนี้ถือว่าการศึกษากับศาสนาเป็นสิ่งที่อุปการะแก่กัน ผู้มีความรู้ต้องมีศีลมีสัตย์อยู่ในตนด้วย

ในที่สุดนี้ หวังว่ารัฐสภาจะได้พิจารณาตามนโยบายที่รัฐบาลได้แถลงไว้แล้วด้วยดี และพิจารณาดำเนินตามมาตรา ๖๙ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย

*รายงานการประชุมรัฐสภา ครั้งที่ ๒

วันพฤหัสบดีที่ ๑๓ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๔๘๙ หน้า ๑๐ - ๑๕

หน้าว่าง

พลเรือตรี ถวัลย์ อํารงนาวาสวัสดิ์ (หลวงอํารงนาวาสวัสดิ์)
นายกรัฐมนตรีคนที่ ๘

หน้าว่าง

นายกรัฐมนตรีคนที่ ๘
พลเรือตรี ถวัลย์ ธำรงนาวาสวัสดิ์
(หลวงธำรงนาวาสวัสดิ์)

ระยะเวลาดำรงตำแหน่ง

สมัยที่ ๑ : คณะรัฐมนตรี คณะที่ ๑๗ : ๒๓ สิงหาคม ๒๔๘๙ - ๓๐ พฤษภาคม ๒๔๙๐

สมัยที่ ๒ : คณะรัฐมนตรี คณะที่ ๑๘ : ๓๐ พฤษภาคม ๒๔๙๐ - ๘ พฤศจิกายน ๒๔๙๐

ประวัติ

พลเรือตรี ถวัลย์ ธำรงนาวาสวัสดิ์ เกิดเมื่อวันที่ ๒๑ พฤศจิกายน ๒๔๔๔ เวลา ๐๕.๐๐ น. ที่ตำบลหัวรอ อำเภอรอบกรุง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา เป็นบุตรของนายอุ๋ กับนางเงิน ธำรงสวัสดิ์ พลเรือตรี ถวัลย์ ธำรงนาวาสวัสดิ์ เริ่มการศึกษาที่โรงเรียนมัธยมวัดเทพศิรินทร์ จากนั้นเข้าศึกษาต่อที่โรงเรียนนายเรือ กรุงเทพ และได้ศึกษาวิชากฎหมายจนสำเร็จได้เป็นเนติบัณฑิตไทย ในขณะที่รับราชการอยู่ในกองทัพเรือ ได้รับพระราชทานบรรดาศักดิ์และราชทินนามเป็นหลวงธำรงนาวาสวัสดิ์

พลเรือตรี ถวัลย์ ธำรงนาวาสวัสดิ์ เป็นบุคคลหนึ่งที่ได้เข้าร่วมในการเปลี่ยนแปลงการปกครอง เมื่อ พ.ศ. ๒๔๗๕ และได้เริ่มบทบาททางการเมืองโดยได้รับแต่งตั้งให้เป็นสมาชิกสภาผู้แทนประเภท ๒ และได้เข้าร่วมในคณะรัฐมนตรีครั้งแรกในสมัยรัฐบาลของพันเอก พระยาพหลพลพยุหเสนา เมื่อปี ๒๔๗๖ จนกระทั่งในปี ๒๔๗๙ - ๒๔๘๑ ได้รับแต่งตั้งให้เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย ต่อมาได้รับแต่งตั้งให้เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม ในสมัยรัฐบาลของ จอมพล แปลก พิบูลสงคราม และรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม ในสมัยรัฐบาลของ นายปรีดี พนมยงค์

พลเรือตรี ถวัลย์ ธำรงนาวาสวัสดิ์ ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีต่อจาก นายปรีดี พนมยงค์ เมื่อวันที่ ๒๓ สิงหาคม ๒๔๘๙ ในช่วงที่เข้ารับตำแหน่งนั้นประเทศอยู่ในภาวะหลังสงครามเศรษฐกิจของประเทศกำลังทรุดหนัก พลเรือตรี ถวัลย์ ธำรงนาวาสวัสดิ์ ได้แก้ไขปัญหาด้านเศรษฐกิจด้วยการจัดตั้ง "องค์การสรรพอาหาร" ขึ้น โดยการซื้อของแพงมาขายถูกให้แก่ประชาชน เพื่อตรึงราคาสินค้าไม่ให้สูง และเรียกเก็บธนบัตรที่ฝ่ายสัมพันธมิตรนำเข้ามาใช้จ่ายจากประชาชน ด้วยการออกธนบัตรใหม่ให้แลก รวมทั้งนำเอาทองคำซึ่งเป็นทุนสำรองของชาติออกขายแก่ประชาชน

เมื่อวันที่ ๘ พฤศจิกายน ๒๔๙๐ เกิดการรัฐประหารโดยการนำของจอมพล ผิน ชุณหะวัณ และพันเอก กาจ กาจสงคราม ทำให้ท่านต้องเดินทางออกนอกประเทศไปลี้ภัยอยู่ที่ฮ่องกงระยะหนึ่งแล้วจึงกลับประเทศไทย และใช้ชีวิตอย่างสงบเรียบง่ายต่อมา พลเรือตรี ถวัลย์ ธำรงนาวาสวัสดิ์ ถึงแก่อสัญกรรม เมื่อวันที่ ๓ ธันวาคม ๒๕๓๑ ณ โรงพยาบาลพระมงกุฎเกล้า รวมอายุได้ ๘๗ ปี

คณะรัฐมนตรี คณะที่ ๑๗

๒๓ สิงหาคม ๒๔๘๙ - ๓๐ พฤษภาคม ๒๔๙๐

พลเรือตรี ถวัลย์ ธำรงนาวาสวัสดิ์ เป็นนายกรัฐมนตรี ประกาศพระบรมราชโองการ เมื่อวันที่ ๒๓ สิงหาคม ๒๔๘๙ คณะผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ ประกอบด้วย กรมขุนชัยนาทนเรนทร และพระยามานวราชเสวี (ปลอด ณ สงขลา) เป็นผู้ลงนามในประกาศ พันตรี วิลาศ โอสถานนท์ ประธานพฤษศยสภา และนายเกษม บุญศรี ประธานสภาผู้แทนเป็นผู้รับสนองพระบรมราชโองการ และในวันที่ ๒๔ สิงหาคม ๒๔๘๙ มีการแต่งตั้งคณะรัฐมนตรี ดังนี้

รายชื่อคณะรัฐมนตรี

๑. นายดิเรก ชัยนาม เป็นรองนายกรัฐมนตรี และรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ
๒. พลโท จิระ วิชิตสงคราม เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม
๓. นายวิจิตร ลุลิตานนท์ เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง
๔. นายจรูญ สืบแสง เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรราธิการ
๕. พระยาสุนทรพิพิธ (เชย มัชฌิบุญย์) เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุข
๖. นายทองอินทร์ ภูริพัฒน์ เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงอุตสาหกรรม
๗. หม่อมหลวง กรี เดชาติวงศ์ เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงคมนาคม
๘. พันตรี วิลาศ โอสถานนท์ เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงพาณิชย์
๙. พันเอกช่วง เสงวนศักดิ์สงคราม เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย
๑๐. พลเรือตรี ถวัลย์ ธำรงนาวาสวัสดิ์ เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม
๑๑. นายเดือน บุนนาค เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ
๑๒. พันเอก ทวน วิชัยทัตตะ เป็นรัฐมนตรี
๑๓. นายจำลอง ดาวเรือง เป็นรัฐมนตรี
๑๔. นายเตียง ศิริขันธ์ เป็นรัฐมนตรี
๑๕. นายทองเปลว ชลภูมิ เป็นรัฐมนตรี
๑๖. หม่อมเจ้า นนทียาวัต สวัสดิวัตน์ เป็นรัฐมนตรี
๑๗. นายเยื้อน พาณิชวิทย์ เป็นรัฐมนตรี
๑๘. นายวิโรจน์ กมลพันธ์ เป็นรัฐมนตรี

ประกาศเมื่อวันที่ ๒๔ สิงหาคม ๒๔๘๙

คณะรัฐมนตรีแถลงนโยบายต่อรัฐสภาเมื่อวันที่ ๒๖ สิงหาคม ๒๕๔๙ และได้รับความไว้วางใจในวันเดียวกัน

คำแถลงนโยบายของคณะรัฐมนตรีคณะนี้ ปรากฏในหนังสือราชกิจจานุเบกษา พ.ศ. ๒๕๔๙ เล่ม ๖๓ ตอน ๕๖ หน้า ๓

คณะรัฐมนตรีคณะนี้ได้มีการเปลี่ยนแปลงตามลำดับ คือ

๑. นายทอง กันทารธรรม เป็นรัฐมนตรี เมื่อวันที่ ๑ ธันวาคม ๒๕๔๙
๒. หม่อมหลวง กวี เดชาติวงศ์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงคมนาคม ได้ถึงแก่อนิจกรรม เมื่อวันที่ ๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๐ เนื่องในการไปตรวจราชการโดยทางรถไฟสายพม่า - กาญจนบุรี รถคันที่ท่านรัฐมนตรีโดยสารนั้น ได้พลัดตกจากสะพานทั้งคัน ทั้งนี้ปรากฏว่ามีเพลิงไหม้เสาสะพานนั้นอยู่ก่อน นายดิเรก ชัยนาม รองนายกรัฐมนตรี และรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ ได้กราบถวายบังคมลาออก จากตำแหน่ง เมื่อวันที่ ๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๐
๓. พลเรือตรี ถวัลย์ ธำรงนาวาสวัสดิ์ เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ อีกตำแหน่งหนึ่ง นายทองอินทร์ ภูริพัฒน์ เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงคมนาคมอีกตำแหน่งหนึ่ง เมื่อวันที่ ๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๐
๔. นายเตียง ศิริขันธ์ รัฐมนตรี ได้กราบถวายบังคมลาออกจากตำแหน่ง เนื่องจากได้รับการแต่งตั้งให้เป็นรองตัวแทนในการประนอมระหว่างไทยกับฝรั่งเศส เมื่อวันที่ ๑๐ เมษายน ๒๕๕๐

หมายเหตุ คณะรัฐมนตรีคณะนี้สิ้นสุดลง เพราะเหตุที่สมควรกราบถวายบังคมทูลลาออก จากตำแหน่ง เพื่อให้มีการจัดตั้งคณะรัฐมนตรีขึ้นใหม่ (ภายหลังที่ได้มีญัตติเปิดอภิปรายทั่วไปในนโยบายของคณะรัฐมนตรี ซึ่งนายควง อภัยวงศ์ หัวหน้าพรรคประชาธิปัตย์ เป็นผู้เสนอ) ตั้งแต่วันที่ ๒๔ พฤษภาคม ๒๕๕๐

คำแถลงนโยบาย
ของ
คณะรัฐมนตรี คณะที่ ๑๗
พลเรือตรี ถวัลย์ ธำรงนาวาสวัสดิ์ นายกรัฐมนตรี
แถลงต่อรัฐสภา เมื่อวันที่ ๒๖ สิงหาคม ๒๔๘๘

คำแถลงนโยบายของรัฐบาล*

ท่านประธานรัฐสภา

บัดนี้ได้มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ให้ตั้งและแต่งตั้งคณะรัฐมนตรีตามประกาศลงวันที่ ๒๔ สิงหาคม ๒๔๘๘ แล้ว รัฐบาลจึงขอแถลงนโยบายต่อรัฐสภาดังต่อไปนี้

๑. การต่างประเทศ

รัฐบาลนี้ถือว่านโยบายการต่างประเทศในขณะนี้เป็นเรื่องสำคัญเรื่องหนึ่ง เพราะเกี่ยวกับประโยชน์ส่วนรวมของชาติ ในการดำเนินนโยบายการต่างประเทศนั้นหลักสำคัญมีอยู่ว่าจะต้องปฏิบัติตนโดยสร้างความเชื่อถือและความเห็นอกเห็นใจให้เกิดขึ้นในหมู่ประเทศซึ่งประกอบเป็นสหประชาชาติ และนานาประเทศอื่น เพราะเหตุการณ์ที่ผ่านมาเมื่อเร็ว ๆ นี้ ได้พิสูจน์ให้เห็นแล้วว่า การปฏิบัติเช่นนั้นได้นำมาซึ่งผลดียิ่งแก่ประเทศชาติ ฉะนั้นรัฐบาลนี้จึงมีนโยบายที่จะส่งเสริมสัมพันธไมตรี ตลอดจนความเข้าใจอันดีซึ่งมีอยู่อย่างดีกับสหประชาชาติและนานาประเทศอยู่แล้ว ให้ดียิ่งๆ ขึ้นไป และร่วมมืออย่างเต็มที่กับสหประชาชาติตามอุดมคติซึ่งองค์การนั้นได้วางไว้ตลอดทั้งปฏิบัติการให้เป็นไปตามพันธกรณีระหว่างประเทศซึ่งมีอยู่อย่างเต็มที่จากรัฐสภา และประชาชนด้วย

๒. การทหาร

รัฐบาลนี้ถือว่ากำลังทหารที่มีอยู่นั้นเป็นของประเทศชาติโดยเฉพาะ จะได้ปรับปรุงการจัดการปกครองทางทหารให้สอดคล้องกับการปกครองแบบประชาธิปไตยตามที่เหมาะสมกับประเทศของเรา จะได้จัดการปรับปรุงวิถีสานะของผู้บังคับบัญชาทหารให้มีสมรรถภาพสูงขึ้นบำรุงความสุขของทหารและให้ทหารได้อยู่ในระเบียบวินัยโดยเคร่งครัด

๓. การคลัง

รัฐบาลนี้มีนโยบายสืบเนื่องและสอดคล้องกับรัฐบาลก่อน ในอันที่จะปรับปรุงการคลังของประเทศโดยจะจัดทำงานประมาณของแผ่นดินให้เป็นดุลยภาพ เพื่อเสถียรภาพแห่งเงินตรา ทั้งจะได้จัดวิธีหาเงินมาบูรณะบ้านเมืองและหาทางช่วยเหลือฐานะของข้าราชการให้ดียิ่งขึ้น

๔. การเกษตร

รัฐบาลนี้จะได้สนใจและเอาใจใส่ในเรื่องการเกษตรกรรมเป็นพิเศษ จะจัดขยายพันธุ์ข้าวที่มีคุณภาพให้แพร่หลาย จะพยายามเพิ่มพูนการผลิตข้าวให้ได้มากที่สุดเท่าที่สามารถจะทำได้

และส่งเสริมการปลูกพืชพันธุ์ที่เห็นว่าเป็นสินค้าของประเทศให้มีปริมาณมากขึ้น จะจัดการทดลอง ค้นคว้ากิจการงานในด้านเกษตรกรรมให้มีสมรรถภาพกว้างขวางยิ่งขึ้น จะจัดให้มีสถานศึกษา ทางปฏิบัติในวิชาการเกษตรนอกเหนือจากมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ที่มีอยู่ในเวลานี้ เพื่ออบรม และเพาะให้เกิดกสิกรชั้นกลาง จะเร่งรีบทำการป้องกันและปราบปรามโรคระบาดสัตว์ให้สงบ ไปโดยเร็วโดยระดมเจ้าหน้าที่สัตวแพทย์และเร่งรัดการผลิตและจัดหาวัคซีนและซีรัมให้มีปริมาณ เพิ่มขึ้นจะบำรุงพันธุ์สัตว์โดยเฉพาะอย่างยิ่ง คือ โค สุกร เป็ด และไก่ ให้มีปริมาณและคุณภาพดี ยิ่งขึ้นจะจัดหาวิธีการต่าง ๆ เพื่อเป็นการส่งเสริมอาชีพการประมงให้เป็นปึกแผ่น จะบำรุงและรักษา พันธุ์ปลาน้ำจืดจะปรับปรุงและส่งเสริมกิจการป่าไม้ให้เหมาะสมกับสถานการณ์ปัจจุบัน จะส่งเสริม การทำยางพาราให้มีคุณภาพดีและมีปริมาณมากยิ่งขึ้น และจะหาพันธุ์ยางที่ดีมาเผยแพร่แก่ เจ้าของสวนยางจะจัดการก่อสร้างการชลประทานตามโครงการต่าง ๆ ที่ดำเนินอยู่นี้ให้เสร็จสิ้นไป รวมทั้งช่วยเหลือสนับสนุนการชลประทานราษฎรหรือการชลประทานท้องที่ด้วยจะเริ่มดำเนินการ ก่อสร้างโครงการเขื่อนแม่น้ำเจ้าพระยาตามที่รัฐบาลชุดเก่าได้ดำริไว้จะจัดขยายสหกรณ์ประเภทหา ทุนให้กู้ยืมและสหกรณ์รูปอื่นๆ เท่าที่สามารถจะทำได้โดยเฉพาะอย่างยิ่งสหกรณ์การค้าและสหกรณ์ นิคม จะจัดให้มีสหกรณ์ขนส่ง โดยเฉพาะในเบื้องต้น คือ การขนข้าวจะเปิดการธนาคารเพื่อ การสหกรณ์ขึ้นจะลดอัตราดอกเบี้ยเงินกู้ของสหกรณ์ให้มีอัตราต่ำกว่าที่เป็นอยู่ในเวลานี้

๕. การสาธารณสุข

รัฐบาลนี้มีความมุ่งหมายจะดำเนินการในด้านสาธารณสุข ให้เป็นผลถึงประชาชน กว้างขวางยิ่งขึ้น ทั้งในทางป้องกันรักษาโรคภัยและการอบรมให้มีความรู้ในเรื่องสุขภาพอนามัย โดยที่จะจัดให้มีหรือเพิ่มเติมให้มากขึ้นในประการเหล่านี้

- (ก) โรงพยาบาลตามจังหวัด และสุขศาลาตามตำบลอันเป็นชุมชน
- (ข) จัดทำและจัดหาอันจำเป็นออกจำหน่ายตามท้องที่ให้แพร่หลายยิ่งขึ้น
- (ค) ปรับปรุงเพิ่มเติมจำนวนพนักงานเจ้าหน้าที่ให้เหมาะสมกับกิจการที่จะปฏิบัติในท้องที่
- (ง) ปรับปรุงวิธีการและสมรรถภาพพนักงานเจ้าหน้าที่ให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

๖. การอุตสาหกรรม

รัฐบาลจะส่งเสริมการอุตสาหกรรมเพื่อให้ประชาชนนิยมการอุตสาหกรรม ทั้งในทาง อุตสาหกรรมภายในครอบครัวและอุตสาหกรรมโรงงาน อันจะเป็นทางให้สามารถมี ผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมใช้ได้เพียงพอ และจะส่งเสริมการอุตสาหกรรมในรูปสหกรณ์และดำเนินการ อุตสาหกรรมหนัก ทั้งจะได้ปรับปรุงกิจการของโรงงานอุตสาหกรรมให้มีสมรรถภาพยิ่งขึ้น ในทาง วิทยาศาสตร์จะได้ดำเนินการสืบสวนค้นคว้าเพื่อเป็นการส่งเสริมการอุตสาหกรรม กสิกรรม และ พาณิชยกรรมของประเทศให้เจริญก้าวหน้าเพื่อประโยชน์ราชการและเพื่อเผยแพร่แก่ประชาชน ในทางด้านการโลหกิจ จะได้ดำเนินงานในวิชาการแร่การสำรวจธรณีวิทยาเพื่อสืบสวนค้นคว้าแหล่ง

แร่และวัตถุดิบเพื่อผลิต และจะช่วยเหลือผู้ประกอบการในทางโลหกิจโดยจัดหาเครื่องมือเครื่องใช้ เครื่องอุปโภคบริโภค เป็นการส่งเสริมให้มีการผลิตแร่เฉพาะอย่างยิ่ง ดีบุกให้ได้ปริมาณเพิ่มขึ้น

๗. การคมนาคม

รัฐบาลจะได้เร่งบูรณะการคมนาคมที่ชำรุดทรุดโทรมเนื่องจากภัยแห่งสงครามให้เข้าสู่สภาพเดิม และจะได้ปรับปรุงการบริหารกิจการอันเกี่ยวกับการสื่อสารและการขนส่งเพื่อให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ส่วนการก่อสร้างในด้านคมนาคมต่อไปนั้นจะได้พิจารณาดำเนินการตามความสำคัญเพื่อส่งเสริมเศรษฐกิจของประเทศภายหลังสงคราม

๘. การพาณิชย์

ในด้านการพาณิชย์ รัฐบาลจะได้ปรับปรุงการบริหารราชการในกระทรวงพาณิชย์ เพื่อให้การพาณิชย์ในระยะหลังสงครามนี้ได้ดำเนินไปด้วยดี ทั้งจะได้ปรับปรุงส่งเสริมกิจการค้าทั้งภายในและภายนอกประเทศให้มั่นคงยิ่งขึ้น

ในทางการค้าภายในรัฐบาลนี้จะสนับสนุนพ่อค้าที่ดำเนินการค้าอยู่แล้วให้มีสมรรถภาพดียิ่งขึ้นและจะให้ความช่วยเหลือร่วมมือจัดการแก้ไขข้อขัดข้องและอุปสรรคต่าง ๆ เท่าที่สามารถจะทำได้

ส่วนในด้านการค้าต่างประเทศรัฐบาลจะได้ส่งเสริมเผยแพร่สินค้าของประเทศไทย ทั้งในด้านปริมาณและคุณภาพเพื่อให้เป็นที่นิยมในต่างประเทศ และจะได้ดำเนินการจัดหาสินค้าที่จำเป็นและขาดแคลนเข้ามาบรรเทาความเดือดร้อนของประชาชนโดยรีบด่วนเพื่อให้เครื่องอุปโภคบริโภคภายในมีราคาถูกลงและเพียงพอแก่ความต้องการของราษฎร

ในการปฏิบัติตามพันธกรณีที่มีอยู่กับต่างประเทศ เช่นในเรื่องการจัดส่งข้าวไปบรรเทาความอดอยากของชาวโลกในขณะนี้ รัฐบาลจะได้รับดำเนินการตามข้อตกลงให้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี

๙. การมหาดไทย

ความสงบเรียบร้อยภายในเป็นปัญหาสำคัญอย่างยิ่งที่จะต้องดำเนินต่อเนื่องกันตลอดไป เพื่อให้ราษฎรได้อยู่ในสภาพที่จะประกอบการทำมาหากินได้โดยปกติสุขและเป็นหลักฐาน ทั้งจะได้เป็นโอกาสให้เจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครองได้ทำการอบรมชี้แจงแก้ไขความบกพร่องในทางจิตใจ และศีลธรรมจรรยา ตลอดจนความรู้สึกถึงสิทธิและหน้าที่ของพลเมืองในระบอบรัฐธรรมนูญด้วย เมื่อสำเร็จผลดังกล่าว รัฐบาลจะได้ดำเนินการ ดังต่อไปนี้

(ก) การปกครองท้องที่ จะได้ปรับปรุงราชการในส่วนภูมิภาคให้มีสภาพที่จะแบ่งเบาภาระความรับผิดชอบจากราชการบริหารส่วนกลางเพื่อให้มีการปราบปรามโจรผู้ร้ายและการระงับทุกข์บำรุงสุขของราษฎรได้ประสานกันโดยใกล้ชิด และมีความรับผิดชอบร่วมกันยิ่งขึ้น นอกจากนี้ยังจะได้ส่งเสริมให้หมู่บ้านและตำบลต่าง ๆ ได้รับการทะนุบำรุงยิ่งกว่าที่เป็นอยู่ในขณะนี้ และจะได้แก้ไขกฎหมายปกครองท้องที่ให้เหมาะสม ยิ่งขึ้นด้วย

ส่วนการปกครองท้องถิ่น ซึ่งปรากฏว่าการดำเนินงานของเทศบาลยังไม่เป็นที่เรียบร้อย ในบางแห่ง และฐานะของเทศบาลโดยทั่วไปไม่อยู่ในสภาพที่จะดำเนินธุรกิจได้เต็มตามอำนาจหน้าที่ ก็จะได้ปรับปรุงแก้ไขที่จะส่งเสริมสมรรถภาพของพนักงานเทศบาล โดยจะได้กำหนดระเบียบการบำเหน็จบำนาญให้เหมาะสม

(ข) การตำรวจ จะได้จัดการปรับปรุงราชการฝ่ายตำรวจให้สัมพันธ์กับการจัดตั้งระเบียบราชการบริหารในส่วนภูมิภาค เพื่อให้ราชการตำรวจมีสมรรถภาพยิ่งขึ้น ทั้งจะได้ประสานงานกับเจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครองโดยใกล้ชิด

(ค) การราชทัณฑ์ จะได้ปฏิบัติต่อผู้ต้องขังตามหลักการราชทัณฑ์ และให้การศึกษาอบรมในวิชาชีพและศีลธรรมแก่ผู้ต้องโทษ โดยหวังที่จะให้กลับเป็นพลเมืองดีต่อไป

(ง) การสาธารณูปโภค จะได้ส่งเสริมและเร่งรัดในการจัดประปาและไฟฟ้าให้มีขึ้นในท้องถิ่น ชุมชนมากขึ้นให้มากที่สุดที่จะทำได้ และจะได้จัดระเบียบผังเมืองกับส่งเสริมให้การก่อสร้างอาคารที่อยู่ของประชาชนได้เป็นไปโดยประหยัดและเหมาะสมตามสภาพท้องถิ่น

(จ) การที่ดิน จะได้เร่งรัดและส่งเสริมบรรดากิจการซึ่งได้ดำเนินอยู่แล้วให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น เช่น การจัดที่ดินครองชีพ การให้ความสะดวกแก่ประชาชนในการจับจองที่ดินเพื่อประกอบกรกสิกรรม ตลอดจนการจัดให้ผู้มีกรรมสิทธิ์หรือสิทธิครอบครองโดยรวดเร็ว เป็นต้น

(ฉ) การประชาสัมพันธ์ บรรดาการสงเคราะห์ต่าง ๆ ซึ่งได้ดำเนินอยู่แล้ว จะได้ดำเนินการต่อไป และถ้ามีกำลังเพียงพอก็จะได้ขยายการสงเคราะห์ในส่วนที่เกี่ยวกับกสิกรรมและกรรมกรเพิ่มขึ้นอีก

๑๐. การศาล

(ก) จะรักษาและส่งเสริมฐานะของผู้พิพากษาตามควรแก่อิสระที่มีในการพิจารณาพิพากษา อรรถคดี

(ข) จะสอดส่องให้กระบวนการพิจารณาในศาลดำเนินไปโดยรวดเร็ว เพื่อประโยชน์แก่ประชาชนและเฉพาะอย่างยิ่งจะได้พิจารณาเพิ่มจำนวนผู้พิพากษาให้เป็นการเหมาะสมยิ่งขึ้น

(ค) จะได้พิจารณาตั้งศาลในภูมิภาคเพิ่มขึ้น เพื่อความสะดวกแก่ประชาชนผู้เกี่ยวข้องในทางอรรถคดีและมีให้เสียเวลาในการประกอบอาชีพ

(ง) จะปรับปรุงประมวลกฎหมายต่าง ๆ เฉพาะอย่างยิ่งประมวลกฎหมายอาญาให้เหมาะสมกับกาลสมัยทั้งนี้ เพื่อผลดุสิตและเสรีภาพของประชาชน

๑๑. การศึกษาและการศาสนา

รัฐบาลนี้จะดำเนินการวางแผนการศึกษาของชาติต่อจากงานที่รัฐบาลชุดก่อนดำเนินการค้างอยู่และจะปรับปรุงหลักสูตรกับตำราเรียนให้เหมาะสมกับความต้องการของประเทศ และความเป็นอยู่ของท้องถิ่นโดยให้ผู้รับการศึกษามีความรู้อันจำเป็นแก่การประกอบอาชีพ และให้รู้จักค้นคว้า

หาเหตุผล ทั้งมีศีลธรรมซึ่งต้องอาศัยการศาสนาเข้าช่วยด้วย

เกี่ยวกับฐานะของครูซึ่งได้บำรุงกันมาแต่รัฐบาลชุดก่อนนั้น รัฐบาลชุดนี้จะดำเนินงานต่อเฉพาะอย่างยิ่งในการปรับปรุงครูประชาบาลให้เป็นข้าราชการตามคุณสมบัติและพื้นความรู้และการประชาบาลให้มากขึ้นเป็นพิเศษ

ส่วนการศาสนานั้น รัฐบาลนี้จะส่งเสริมและทุนบำรุงให้เป็นที่เชื่อมั่นและยึดเหนี่ยวของประชาชนและถือว่าการศึกษากับการศาสนาเป็นสิ่งอุปการะแก่กัน

ทั้งนี้หวังว่า รัฐสภาจะพิจารณาดำเนินการตามมาตรา ๖๙ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยด้วยดีต่อไป

-รายงานการประชุมรัฐสภา ครั้งที่ ๕/๒๔๘๙

วันจันทร์ที่ ๒๖ สิงหาคม พุทธศักราช ๒๔๘๙ หน้า ๑๑๒ - ๑๑๗

คณะรัฐมนตรี คณะที่ ๑๘

๓๐ พฤษภาคม ๒๔๙๐ - ๘ พฤศจิกายน ๒๔๙๐

พลเรือตรี ถวัลย์ ธำรงนาวาสวัสดิ์ เป็นนายกรัฐมนตรี ประกาศพระบรมราชโองการ เมื่อวันที่ ๓๐ พฤษภาคม ๒๔๙๐ คณะผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์ ประกอบด้วย กรมขุนชัยนาทนเรนทร และพระยามานวราชเสวี (ปลอด ณ สงขลา) เป็นผู้ลงนามในประกาศ พลเรือตรี พระยาศรยุทธเสนี (กระแสด ประวาทนะนาวิน) ประธานพฤษสภา และนายพिंग ศรีจันทร์ ประธานสภาผู้แทนฯ เป็นผู้ลงนามรับสนองพระบรมราชโองการ และในวันที่ ๓๑ พฤษภาคม ๒๔๙๐ มีการแต่งตั้งคณะรัฐมนตรี ดังนี้

รายชื่อคณะรัฐมนตรี

๑. นายเดือน บุนนาค เป็นรองนายกรัฐมนตรี
๒. พลโท จีระ วิชิตสงคราม เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม
๓. นายวิจิตร ลulitanนท์ เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง
๔. นายอรรถกิตติ พนมยงค์ เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ
๕. พันเอก ชวง เซวงศักดิ์สงคราม เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรธิการ
๖. นายแสง สุทธิพงศ์ เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุข
๗. นายทองอินทร์ ภูริพัฒน์ เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงอุตสาหกรรม
๘. พระยาประทีปกมลศาสตร์ (อุดมจิต กาญจนะวณิชย์) เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงคมนาคม
๙. นายเดือน บุนนาค เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงพาณิชย์
๑๐. พระยาสุนทรพิพิธ (เชย มัชฌิบุญย์) เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย
๑๑. พลเรือตรี ถวัลย์ ธำรงนาวาสวัสดิ์ เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม
๑๒. นายเดือน บุนนาค เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ
๑๓. พันเอก ทวน วิชัยชัทคะ เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงกลาโหม
๑๔. หม่อมเจ้านนทียาวัด สวัสดิ์วัฒน์ เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงการต่างประเทศ
๑๕. นายเยื้อน พาณิชวิทย์ เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงเกษตรธิการ
๑๖. นายจำลอง ดาวเรือง เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงพาณิชย์
๑๗. นายทอง กันธารม เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงมหาดไทย
๑๘. นายวิโรจน์ กมลพันธ์ เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงศึกษาธิการ
๑๙. นายชิต เวชประสิทธิ์ เป็นรัฐมนตรี
๒๐. หลวงนรัตถรักษา (ชื่น วิจิตรเนตร) เป็นรัฐมนตรี

๒๑. ชุนระดับคดี (ปัญญา รมยานนท์) เป็นรัฐมนตรี

ประกาศเมื่อวันที่ ๓๑ พฤษภาคม ๒๕๙๐

คณะรัฐมนตรีแถลงนโยบายต่อรัฐสภาเมื่อวันที่ ๕ มิถุนายน ๒๕๙๐ และได้รับความไว้วางใจในวันเดียวกัน

คำแถลงนโยบายของคณะรัฐมนตรีคณะนี้ ปรากฏในหนังสือราชกิจจานุเบกษา พ.ศ. ๒๕๙๐ เล่ม ๖๔ ตอน ๒๖ หน้า ๑๔๖๔

หมายเหตุ คณะรัฐมนตรีคณะนี้สิ้นสุดลง เพราะได้มีการรัฐประหารขึ้นโดยคณะทหาร เมื่อวันที่ ๘ พฤศจิกายน ๒๕๙๐ และใช้รัฐธรรมนูญฉบับชั่วคราว ๒๕๙๐ โดยให้ยกเลิกรัฐธรรมนูญฉบับเดิมเสีย เป็นผลให้สภาผู้แทนและพวคมสภาคงูขุไปเลือกตั้งสมาชิกวุฒิสภาขึ้นแทน

คำแถลงนโยบาย
ของ
คณะรัฐมนตรี คณะที่ ๑๘
พลเรือตรี ถวัลย์ ธำรงนาวาสวัสดิ์ นายกรัฐมนตรี
แถลงต่อรัฐสภา
เมื่อวันพฤหัสบดีที่ ๕ มิถุนายน ๒๔๙๐

คำแถลงนโยบายของรัฐบาล*

ท่านประธานรัฐสภา

บัดนี้ได้มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ให้ตั้งและแต่งตั้งคณะรัฐมนตรีตามประกาศ
ลงวันที่ ๓๑ พฤษภาคม ๒๔๙๐ แล้ว รัฐบาลจึงขอแถลงนโยบายต่อรัฐสภาดังต่อไปนี้

๑. การต่างประเทศ

รัฐบาลจะอนุวรรัตนตามกติกาสหประชาชาติ และร่วมมือในกิจการระหว่าง
ประเทศเพื่อประโยชน์แก่สันติภาพถาวร และความมั่นคงทางเศรษฐกิจของโลก ส่งเสริม
ความเข้าใจและความเห็นใจซึ่งกันและกันในบรรดาประเทศสมาชิกแห่งสหประชาชาติ กับดำรงไว้
และส่งเสริมซึ่งสัมพันธไมตรีอันดีที่มีอยู่แล้วกับนานาประเทศโดยยึดมั่นที่ถ้อยปฏิบัติต่อกัน

๒. การทหาร

รัฐบาลถือว่ากำลังทหารที่มีอยู่นั้นเป็นของประเทศชาติโดยเฉพาะ จะได้ปรับปรุงให้
ระเบียบการจัดปกครองทหารสอดคล้องกับการปกครองแบบประชาธิปไตยและปรับปรุงกิจการทหาร
ให้เหมาะสมกับฐานะและความเป็นอยู่ของประเทศ ตลอดจนการจัดระเบียบใช้กำลังป้องกันชาติ
ให้เหมาะสมยิ่งขึ้น

จะได้จัดการปรับปรุงวิทยฐานะของผู้บังคับบัญชาทหาร ให้มีสมรรถภาพสูงขึ้นบำรุง
ส่งเสริมให้ทหารนอกจากจะมีความรู้สามารถทำหน้าที่ป้องกันประเทศชาติแล้ว ยังหาทางให้มี
ความรู้และความก้าวหน้าในการประกอบอาชีพอีกด้วย นอกจากนี้จะได้บำรุงความสุขของทหาร
และให้ทหารได้อยู่ในระเบียบวินัยโดยเคร่งครัด ทั้งจะได้สนับสนุนให้กิจการทหารผ่านศึกดำเนินไป
ด้วยความเหมาะสม

๓. การคลัง

รัฐบาลมีนโยบายในอันที่จะจัดทำงบประมาณให้เป็นดุลยภาพ อันจะเป็นผลนำไปสู่
เสถียรภาพแห่งเงินตรา และจัดวิธีหาเงินมาบูรณะบ้านเมือง ตลอดจนปรับปรุงฐานะของข้าราชการ
ให้เหมาะสม

๔. การเกษตร

รัฐบาลจะเร่งรัดและฟื้นฟูการเกษตรกรรมเพื่อเพิ่มปริมาณการผลิตให้เพียงพอแก่ความต้องการทั้งสามารถส่งออกไปจำหน่ายยังต่างประเทศได้มากขึ้น โดยจะได้เร่งรัดการผลิตข้าวเป็นพิเศษพร้อมทั้งส่งเสริมการปลูกพืชอย่างอื่น ตลอดจนการเลี้ยงสัตว์ให้มากยิ่งขึ้นด้วย ในการนี้จะได้ส่งเสริมและขยายการบำรุงพันธุ์ข้าวพันธุ์พืชและพันธุ์สัตว์ หาวิธีการป้องกันโรคพืชและโรคสัตว์ให้เป็นผลดียิ่งขึ้นเฉพาะโรคระบาดสัตว์จะได้ระดมจัดเจ้าหน้าที่และเวชภัณฑ์ออกไปทำการปราบปรามและป้องกันโดยเข้มแข็ง จะได้ส่งเสริมอาชีพการประมงให้เป็นปึกแผ่น ทั้งจะได้บำรุงรักษาพันธุ์ปลาน้ำจืดและส่งเสริมการเลี้ยงให้มีปริมาณมากขึ้น จะได้เร่งรัดการก่อสร้างชลประทานตามโครงการต่าง ๆ และจะได้เริ่มงานโครงการเขื่อนแม่น้ำเจ้าพระยา ส่วนการชลประทานราษฎรและชลประทานท้องที่ก็จะได้ส่งเสริมและอำนวยความสะดวกให้มากยิ่งขึ้น จะได้ดำเนินการป่าไม้และสวนยางให้เหมาะสมกับสถานการณ์ปัจจุบัน

รัฐบาลนี้ถือว่าการสหกรณ์เป็นวิธีการส่วนหนึ่งที่จะแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจ จึงจะได้จัดตั้งสหกรณ์รูปต่าง ๆ สำหรับชาวนา ชาวสวน ชาวประมงผู้ประกอบการเลี้ยงสัตว์ และผู้ประกอบการกิจการอย่างอื่นให้มากยิ่งขึ้นที่จะช่วยเหลือจัดให้บุคคลประเภทดังกล่าวแล้วได้มีเครื่องมือในการประกอบอาชีพของตนตลอดจนช่วยเหลือให้มีเครื่องอุปโภคที่จำเป็น

๕. การสาธารณสุข

รัฐบาลจะดำเนินการป้องกันโรคติดต่ออันตรายและโรคติดต่ออื่น ๆ เพื่อความปลอดภัยของประชาชน จะจัดให้มีสถานพยาบาลเพิ่มมากขึ้น จะจัดให้มียารักษาโรคที่จำเป็นให้มีจำหน่ายโดยแพร่หลายตามท้องที่ด้วยราคาพอสมควร กับจะส่งเสริมให้เจ้าหน้าที่ที่มีสมรรถภาพสูงขึ้นทั้งจะเพิ่มจำนวนให้มีพอแก่ความจำเป็นที่ต้องปฏิบัติหน้าที่ในการช่วยเหลือราษฎร นอกจากนี้จะได้ดำเนินงานบางประการที่เห็นจำเป็น เพื่อให้การสาธารณสุขก้าวหน้าสมบูรณ์ยิ่งขึ้น เช่น ขยายการสงเคราะห์แม่และเด็กให้กว้างขวางออกไป เร่งจัดการอนามัยให้แก่นักเรียนตามโรงเรียนต่าง ๆ ให้มากยิ่งขึ้น จัดให้มีสำนักศึกษาวิชาการสาธารณสุขขึ้นในมหาวิทยาลัยแพทยศาสตร์ จัดให้มีการประกันสุขภาพหรือความป่วยเจ็บแก่บุคคลบางประเภทและจัดให้มีสถานการวิจัยและชันสูตรทางแพทย์แห่งชาติเพื่อความก้าวหน้าในทางแพทยศาสตร์

๖. การอุตสาหกรรม

รัฐบาลจะจัดทำและส่งเสริมการอุตสาหกรรม เพื่อทำเครื่องอุปโภคบริโภคให้เกิดขึ้นภายในประเทศ และจะได้ปรับปรุงกิจการของโรงงานอุตสาหกรรม ให้ผลิตภัณฑ์ทางอุตสาหกรรมมีปริมาณมากยิ่งขึ้น ในด้านโลหกิจจะได้ดำเนินงานในวิชาการแร่ การสำรวจธรณีวิทยา เพื่อสืบค้นหาแหล่งแร่และวัตถุเชื้อเพลิงและส่งเสริมให้มีการผลิตแร่มากยิ่งขึ้น และจะได้ดำเนินการสืบค้นในทางวิทยาศาสตร์เพื่อส่งเสริมการอุตสาหกรรมและพาณิชยกรรมของประเทศ

๗. การคมนาคม

รัฐบาลจะได้เร่งรัดบูรณะทางคมนาคมที่ได้ชำรุดทรุดโทรมจากผลของการสงครามและจากการสึกหรอตามธรรมชาติให้เข้าสู่สภาพดียิ่งขึ้น เพื่อสนองความต้องการของประเทศ ส่วนการก่อสร้างทางคมนาคมใหม่ก็จะได้จัดปรับปรุงโครงการที่มีอยู่เดิมให้เหมาะสมเพื่อยังประโยชน์ให้แก่การเศรษฐกิจของประเทศภายหลังสงคราม สำหรับการสื่อสารและการขนส่ง รัฐบาลจะได้เร่งรัดและจะได้ส่งเสริมให้กิจการก้าวหน้าและมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

๘. การพาณิชย์

รัฐบาลจะส่งเสริมกิจการพาณิชย์ให้เป็นคุณประโยชน์แก่การเงิน และการเศรษฐกิจของประเทศ โดยสนับสนุนและจัดการให้การพาณิชย์ทั้งภายในและภายนอกประเทศเป็นไปในทางที่จะแก้ความขาดแคลนในเครื่องอุปโภคบริโภคอันจำเป็นแก่การครองชีพ และสิ่งของอื่นอันจำเป็นแก่การประกอบอาชีพอิสระให้บรรเทาลงและมีระดับราคาพอสมควร ทั้งจะได้สมานประโยชน์ของผู้ผลิต ผู้ขนส่ง ผู้ค้า และผู้บริโภคให้เป็นไปด้วยดี ส่วนสัมพันธกรณีเรื่องข้าวที่มีอยู่ต่างประเทศ รัฐบาลนี้จะดำเนินการตามข้อตกลงให้ลุล่วงด้วยดี

๙. การมหาดไทย

รัฐบาลจะได้

๑) ปรับปรุงกำลังพนักงานเจ้าหน้าที่ และวิธีการรักษาความสงบเรียบร้อยในท้องที่ ให้เหมาะสมมีสมรรถภาพยิ่งขึ้น อีกทั้งจะได้ดำเนินในทางอบรมศีลธรรมจรรยาแก่ประชาชน

๒) ปรับปรุงราชการบริหารส่วนภูมิภาคในลักษณะที่มีการควบคุม การตรวจตราโดยใกล้ชิด และแบ่งเบาภาระความรับผิดชอบจากราชการบริหารส่วนกลาง เพื่อราชการจะได้ดำเนินไปด้วยความรัดกุมรวดเร็วบังเกิดประสิทธิภาพในกิจการยิ่งขึ้น

ส่วนการปกครองท้องถิ่นก็จะได้ปรับปรุงแก้ไขรูปการณ์ในลักษณะที่จะให้เกิดเทศบาล ตำบลขึ้นได้สมประสงค์ และให้เทศบาลทั้งหลายดำรงฐานะอยู่ได้ด้วยความมั่นคงสามารถปฏิบัติหน้าที่เพื่อความสุขเจริญแก่ประชาชนและท้องที่ได้จริงจัง

๓) เร่งจัดการเรื่องส่งเสริมการเศรษฐกิจท้องที่ให้บังเกิดผลตามลำดับอีก ทั้งจะได้ร่วมมือส่งเสริมสนับสนุนให้ราษฎรได้มีการประกอบอุตสาหกรรมภายในครอบครัวรวมทั้งการทำสวนครัว และเลี้ยงสัตว์ให้เป็นล้าเป็นสันยิ่งขึ้น

๔) ขยายกิจการสงเคราะห์ประชาชนในด้านการประกอบกิจการและบุคคลผู้ไม่สามารถเลี้ยงตนเองได้ให้กว้างขวางยิ่งขึ้น เช่น โดยการจัดการตั้งนิตมกสิกร และสถานสงเคราะห์คนชรา สถานสงเคราะห์เด็กอนาถาเพิ่มขึ้นตามกำลังเป็นลำดับส่วนบุคคลประเภทกรรมกรก็จะได้พิจารณาตั้งองค์การเฉพาะขึ้นเพื่อความดูแลสงเคราะห์เป็นส่วนหนึ่งต่อไป

๕) จัดการสาธารณูปโภคอันเป็นเครื่องอำนวยความสะดวกแก่ท้องถิ่น เช่น การไฟฟ้า ประปา ก็จะได้จัดการบูรณะและสร้างสรรค์ เพื่อเพิ่มเติมตามลำดับและจะปรับปรุงส่งเสริมการจัดระเบียบผังเมือง ตลอดจนการสร้างอาคารที่อยู่ของประชาชนให้เป็นไปถูกต้องด้วยหลักขณะเหมาะสมตามสภาพท้องถิ่นและโดยประหยัด

อนึ่งจะได้จัดการในเรื่องอาคารสงเคราะห์เพื่อบรรเทาความเดือดร้อนแก่ผู้ประกอบอาชีพประจำอยู่ในชุมชนใหญ่ ๆ ซึ่งขาดแคลนที่อยู่อาศัยโดยควรแก่สภาพการณ์

๖) ส่งเสริมสนับสนุนให้ราษฎรได้มีกรรมสิทธิ์ในที่ดินสำหรับเป็นที่อยู่อาศัยและประกอบการเลี้ยงชีพเป็นหลักฐาน และช่วยเหลือในเรื่องการขอจับจองและออกหนังสือสำคัญให้รวดเร็วขึ้น

๑๐. การศาล

รัฐบาลจะรักษาและส่งเสริมฐานะของผู้พิพากษาตามควรแก่อิสระที่มีในการพิจารณาพิพากษาอรรถคดี และจะสอดส่องให้กระบวนการพิจารณาในศาลดำเนินไปโดยรวดเร็ว เพื่อประโยชน์ของประชาชน เฉพาะอย่างยิ่งจะได้พิจารณาเพิ่มจำนวนผู้พิพากษาให้เป็นการเหมาะสมยิ่งขึ้น

๑๑. การศึกษา

รัฐบาลจะจัดการฝึกหัดครูให้ได้ทั้งปริมาณและคุณภาพจะส่งเสริมอุดหนุนโรงเรียนราษฎร์ให้มีฐานะและมีคุณภาพดีขึ้น และเพิ่มสถานที่เล่าเรียนในโรงเรียนรัฐบาลขึ้นอีกและจะจัดการศึกษาให้เปล่าในโรงเรียนรัฐบาลโดยวิธีคัดเลือกนักเรียนที่เรียนดีเข้าเรียน จะส่งเสริมและกวดขันโรงเรียนประชาบาลและเทศบาลให้มีคุณภาพดีขึ้น เพิ่มพูนความรู้ภาคบังคับให้ต้องศึกษาให้สูงขึ้น ทั้งนี้จะขยายเป็นระยะ ๆ และเป็นท้องถิ่น ๆ ไป จะปรับปรุงอาชีวศึกษาโดยวางโครงการอาชีวศึกษาให้เหมาะสมแก่ท้องถิ่นและจัดให้มีอาชีวศึกษาระดับมัธยมศึกษาทั้งจะจัดอาชีวศึกษาแทรกในหลักสูตรสามัญศึกษาตามสมควร และจัดอาชีวศึกษาสำหรับผู้ใหญ่ขึ้นอีกด้วย ทั้งนี้หวังว่ารัฐสภาจะพิจารณาดำเนินการตามมาตรา ๖๙ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยด้วยดีต่อไป และในการนี้ถ้าหากท่านสมาชิกมีข้อข้องใจต่าง ๆ ประการใดรัฐบาลก็พร้อมที่จะตอบชี้แจงให้ทราบโดยละเอียด

รายงานการประชุมรัฐสภา ครั้งที่ ๘

วันพฤหัสบดีที่ ๕ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๔๙๐ หน้า ๓๔๒ - ๓๔๗

นายพจน์ สารสิน
นายกรัฐมนตรีคนที่ ๙

หน้าว่าง

นายกรัฐมนตรีคนที่ ๙ นายพจน์ สารสิน

ระยะเวลาดำรงตำแหน่ง

คณะรัฐมนตรี คณะที่ ๒๗ : ๒๑ กันยายน ๒๕๐๐ - ๒๖ ธันวาคม ๒๕๐๐

ประวัติ

นายพจน์ สารสิน เกิดเมื่อวันที่ ๒๕ มีนาคม ๒๔๔๘ ที่บ้านพักถนนสุรศักดิ์ กรุงเทพมหานคร เป็นบุตรของพระยาสารสินสวามิภักดิ์ (เทียนฮี้) กับคุณหญิงสุน สมรสกับคุณหญิงศิริ สารสิน ศึกษาที่สหรัฐอเมริกาตั้งแต่วัยเยาว์ เมื่อกลับสู่ประเทศไทยเข้าเรียนวิชากฎหมาย จนสอบได้เนติบัณฑิตไทยเมื่อปี ๒๔๗๒ และศึกษาวิชากฎหมายในประเทศอังกฤษ

นายพจน์ สารสิน เริ่มบทบาททางการเมืองด้วยการสนับสนุนของ จอมพล แปลก พิบูลสงคราม โดยการแต่งตั้งให้เป็นสมาชิกวุฒิสภา เมื่อปี พ.ศ. ๒๔๙๐ และเข้าร่วมรัฐบาลในตำแหน่งรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงการต่างประเทศในปี พ.ศ. ๒๔๙๑ และต่อมาในปี พ.ศ. ๒๔๙๒ ได้ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ แต่ภายหลังได้ลาออกเนื่องจากมีความเห็นขัดแย้งกับรัฐบาลเกี่ยวกับการรับรองรัฐบาลเบาได้ แห่งเวียดนามใต้

ระหว่างปี พ.ศ. ๒๔๙๕ - พ.ศ. ๒๕๐๐ ได้รับแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งเอกอัครราชทูตไทยประจำสหรัฐอเมริกาและทำหน้าที่ผู้แทนของประเทศไทยประจำองค์การสหประชาชาติ และในเดือนกรกฎาคม ๒๕๐๐ ได้รับแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งเลขาธิการองค์การสนธิสัญญาป้องกันร่วมกันแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (ส.ป.อ.)

นายพจน์ สารสิน ได้รับแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีเมื่อวันที่ ๒๑ กันยายน ๒๕๐๐ หลังจากการทำรัฐประหารของจอมพล สฤษดิ์ ธนะรัชต์ ภารกิจสำคัญของรัฐบาลคือ จะต้องเร่งจัดการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรให้บริสุทธิ์และยุติธรรมอันเป็นที่ประชาชนเรียกร้อง และเป็นเหตุผลที่จอมพล สฤษดิ์ ธนะรัชต์ ได้ใช้เป็นข้ออ้างในการยึดอำนาจจากรัฐบาลชุดเก่า

หลังจากที่ได้ดำเนินการจัดการเลือกตั้งเสร็จเรียบร้อยแล้ว นายพจน์ สารสิน ก็ลาออกจากตำแหน่งนายกรัฐมนตรี และกลับไปดำรงตำแหน่งเลขาธิการ ส.ป.อ. ตามเดิม หลังชีวิตราชการท่านพำนักอยู่ที่บ้านพักในกรุงเทพมหานคร และยุติบทบาททางการเมืองโดยสิ้นเชิง จนถึงแก่อสัญกรรมด้วยโรคชรา เมื่อวันที่ ๒๘ กันยายน ๒๕๔๓ รวมอายุได้ ๙๕ ปีเศษ

คณะรัฐมนตรี คณะที่ ๒๗

๒๑ กันยายน ๒๕๐๐ - ๒๖ ธันวาคม ๒๕๐๐

นายพจน์ สารสิน เป็นนายกรัฐมนตรี ประกาศพระบรมราชโองการ เมื่อวันที่ ๒๑ กันยายน ๒๕๐๐ พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช ทรงลงพระปรมาภิไธยในประกาศ พลเอก สุทธิ สุทธิสารรองกร ประธานสภาผู้แทนราษฎรเป็นผู้ลงนามรับสนองพระบรมราชโองการ และในวันที่ ๒๓ กันยายน ๒๕๐๐ มีการแต่งตั้งคณะรัฐมนตรี ดังนี้

รายชื่อคณะรัฐมนตรี

๑. พลโท ถนอม กิตติขจร เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม
๒. นายพจน์ สารสิน เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง
๓. พลตรี พระเจ้าวรวงศ์เธอ กรมหมื่นนราธิปพงศ์ประพันธ์ เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ
๔. นายวิบูลย์ ธรรมบุตร เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตร
๕. นายสรวง เทพหัสดิน ณ อยุธยา เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงคมนาคม
๖. พลโท ประภาส จารุเสถียร เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย
๗. พระยาอรรณการีย์นิพนธ์ (สิทธิ จุณณานนท์) เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม
๘. หม่อมหลวงปิ่น มาลากุล เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ
๙. หม่อมหลวงปิ่น มาลากุล เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงวัฒนธรรม
๑๐. นายสุกิจ นิมมานเหมินท์ เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงเศรษฐการ
๑๑. นายวิบูลย์ ธรรมบุตร เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงสหกรณ์
๑๒. นายเฉลิม พรหมมาศ เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุข
๑๓. พลเอก หลวงสวัสดิ์กัลยบุตร (สวัสดิ์ ไกรฤกษ์) เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงอุตสาหกรรม
๑๔. พลอากาศโท บุญชู จันทร์เบกษา เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงกลาโหม
๑๕. พลเรือโท สมอง ธนศักดิ์ เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงกลาโหม
๑๖. พลโท เจียม ญาโนทัย เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงการคลัง
๑๗. นายวิสูตร อรรถยุกติ เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงการต่างประเทศ
๑๘. พลตรี กฤษ पुณณกันต์ เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงเกษตร
๑๙. พลตรี พงษ์ ปุณณกันต์ เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงคมนาคม
๒๐. พลเรือตรี จรุง เฉลิมเตียรณ เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงคมนาคม

๒๑. พลโท หลวงกำปนาทแสนยากร (กำปัน อุดระวณิชย์) เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงมหาดไทย
๒๒. นายทวี แรงขำ เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงมหาดไทย
๒๓. พลตรี อัมพร จินตกานนท์ เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงยุติธรรม
๒๔. พลตรี เผติญ นิมิบุตร เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงศึกษาธิการ
๒๕. พลตรี เผติญ นิมิบุตร เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงวัฒนธรรม
๒๖. พลโท จิตติ นาวิเสถียร เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงเศรษฐกิจ
๒๗. พลตรี ชลอ จารุกัลล์ เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงสหกรณ์
๒๘. นายเจ๊ะ อับดุลลา หลังปูเต๊ะ เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงสาธารณสุข
๒๙. นายสงวน จันทรสาธา เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงอุตสาหกรรม

ประกาศเมื่อวันที่ ๒๓ กันยายน ๒๕๐๐

รัฐบาลแถลงนโยบายต่อสภาผู้แทนราษฎร เมื่อวันที่ ๒๔ กันยายน ๒๕๐๐ และได้รับความไว้วางใจในวันเดียวกัน

นโยบายของรัฐบาลคณะนี้ ปรากฏในหนังสือราชกิจจานุเบกษา พ.ศ. ๒๕๐๐ เล่ม ๗๔ ตอน ๘๓ หน้า ๒๓๙๗

คณะรัฐมนตรีมีการแต่งตั้งเปลี่ยนแปลง คือ

๑. นายพจน์ สารสิน พ้นจากตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง
๒. นายเสริม วินิจฉัยกุล เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง

เมื่อวันที่ ๒๖ กันยายน ๒๕๐๐

หมายเหตุ คณะรัฐมนตรีคณะนี้สิ้นสุดลง เนื่องจากได้กราบถวายบังคมลาออกทั้งคณะ (เพราะได้ดำเนินการเลือกตั้งทั่วไปเสร็จสิ้นแล้ว) เมื่อวันที่ ๒๖ ธันวาคม ๒๕๐๐

คำแถลงนโยบาย
ของ
คณะรัฐมนตรี คณะที่ ๒๗
นายพจน์ สารสิน นายกรัฐมนตรี
แถลงต่อสภาผู้แทนราษฎร
เมื่อวันอังคารที่ ๒๔ กันยายน ๒๕๐๐

คำแถลงนโยบายของรัฐบาล*

ท่านประธานสภาผู้แทนราษฎร และท่านสมาชิกผู้มีเกียรติ

ตามที่ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งให้ข้าพเจ้าเป็นนายกรัฐมนตรีตามประกาศพระบรมราชโองการ ลงวันที่ ๒๑ กันยายน พ.ศ. ๒๕๐๐ และข้าพเจ้าได้จัดตั้งรัฐบาลซึ่งได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งรัฐมนตรีตามประกาศพระบรมราชโองการลงวันที่ ๒๓ กันยายน พ.ศ. ๒๕๐๐ แล้วนั้น บัดนี้คณะรัฐมนตรีพร้อมแล้วที่จะดำเนินการบริหารราชการแผ่นดิน จึงขอแถลงนโยบายการบริหารราชการแผ่นดินของรัฐบาลนี้เพื่อรับความไว้วางใจของสภาผู้แทนราษฎรตามความในมาตรา ๘๔ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๔๗๕ แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. ๒๔๙๕ ต่อไป

๑. รัฐบาลนี้ยึดมั่นในประโยชน์สุขของประชาชนเป็นมูลฐานในการดำเนินนโยบายจะปฏิบัติการทุกอย่างเพื่ออำนวยความสุขสมบูรณ์แก่ประเทศชาติและประชาชนอันจะเป็นผลให้รัฐบาลนี้เป็นรัฐบาลเพื่อประชาชนโดยแท้จริง

๒. รัฐบาลนี้จะผดุงรักษาระบอบประชาธิปไตยแห่งราชอาณาจักรไทย เทอดทูนพระมหากษัตริย์ให้เป็นที่เคารพสักการะตลอดไป เชิดชูบำรุงพระพุทธศาสนาและให้ความอุปถัมภ์แก่ศาสนาอื่น ๆ

๓. รัฐบาลนี้จะรักษาไว้ซึ่งสิทธิและปฏิบัติตามหน้าที่อันมีตามสนธิสัญญากับประเทศทั้งหลายจะยึดมั่นในหลักแห่งกฎบัตรสหประชาชาติ และส่งเสริมสัมพันธไมตรีกับนานาประเทศตามหลักแห่งความยุติธรรม ความผาสุกของประชาชน และความมั่นคงของประเทศ

๔. รัฐบาลนี้จะเตรียมสรรพกำลังของชาติ เพื่อป้องกันราชอาณาจักรตามกำลังเศรษฐกิจของประเทศ และจะปรับปรุงกิจการด้านสวัสดิการของทหารให้ดียิ่งขึ้น

๕. ในส่วนที่เกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยภายในประเทศ รัฐบาลนี้จะได้ปรับปรุงกิจการเกี่ยวกับการรักษาความปลอดภัยให้เหมาะสมยิ่งขึ้น โดยเฉพาะกิจการตำรวจจะให้ตำรวจเป็นตำรวจ

ของประชาชนมีหน้าที่โดยตรงในการพิทักษ์สันติราษฎร์อย่างแท้จริง เพื่อให้ประชาชนได้มีความเป็นอยู่ด้วยความอุ่นใจปราศจากความหวาดกลัว

๖. รัฐบาลนี้จะได้ส่งเสริมการรักษาพยาบาล และการอนามัยของประชาชน รวมทั้งการช่วยเหลือประชาชนในทางสวัสดิการให้ดียิ่งขึ้น

รัฐบาลนี้จะส่งเสริมการพาณิชย์และการเศรษฐกิจในทางที่จะรักษาราคาสินค้าให้อยู่ในระดับเหมาะสม ให้มีการส่งเสริมสินค้าออกไปจำหน่ายนอกประเทศมากขึ้น และจะปฏิบัติประการอื่น ๆ เพื่อให้เศรษฐกิจของประเทศมั่นคง

๗. รัฐบาลนี้จะส่งเสริมการศึกษาในทางปริมาณและคุณภาพ จะวางรากฐานเพื่อให้ประชาชนมีพื้นความรู้สูงขึ้น และมีความสามารถที่จะประกอบอาชีพได้ดี จะส่งเสริมให้ประชาชนมีวัฒนธรรมและศีลธรรมอันดีงามด้วยอาศัยการศาสนาและการศึกษาเป็นหลัก

๘. รัฐบาลนี้จะได้ปรับปรุงบทกฎหมายและระเบียบปฏิบัติเพื่อให้การพิจารณาพิพากษาคดีของศาลได้เป็นไปโดยอิสระอย่างแท้จริงและสะดวกรวดเร็วยิ่งขึ้น

๙. รัฐบาลนี้ได้ตระหนักถึงความสำคัญ และความจำเป็นของการติดต่อสื่อสาร การคมนาคมการขนส่งทุกประเภท ตลอดจนการทำเรือ จึงเป็นนโยบายของรัฐบาลนี้ที่จะรักษาบูรณะและเสริมสร้างให้ดียิ่งขึ้น

๑๐. รัฐบาลนี้จะดำเนินการจัดหา ส่งเสริม ช่วยเหลือการอุตสาหกรรม และชักชวนให้มีการลงทุนในประเทศและจากนอกประเทศด้วยตามความเหมาะสม และจะส่งเสริมอุตสาหกรรมภายในครอบครัวให้ดียิ่งขึ้น ตลอดจนการค้นคว้าและทดลองวัตถุที่มีภายในประเทศ

๑๑. รัฐบาลนี้จะระมัดระวังการใช้จ่ายแผ่นดินให้เป็นไปโดยประหยัดและเกิดประโยชน์แท้จริงและจะจัดทำทุกทางที่จะรักษาไว้ซึ่งเสถียรภาพของเงินตรา

๑๒. ในส่วนที่เกี่ยวกับการเกษตรและการสหกรณ์ รัฐบาลนี้จะส่งเสริมช่วยเหลือการประกอบอาชีพของราษฎร การผลิตพืชพันธุ์ธัญญาหาร การเลี้ยงสัตว์โดยอาศัยการชลประทานและอื่น ๆ ให้ได้ผลดียิ่งขึ้นและจะส่งเสริมการสหกรณ์ทุกประเภท

๑๓. รัฐบาลนี้จะดำเนินการตามความจำเป็นในการปรับปรุงสมรรถภาพของข้าราชการ และการปฏิบัติราชการเพื่อให้มีประสิทธิภาพ อำนวยความสะดวก และความรวดเร็วแก่ประชาชนยิ่งขึ้น

๑๔. รัฐบาลนี้จะจัดให้มีการเลือกตั้งที่จะต้องกระทำภายใน ๙๐ วันตามประกาศพระบรมราชโองการเรื่องการใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ลงวันที่ ๑๔ กันยายน พ.ศ. ๒๕๐๐ เป็นไปตามบทกฎหมายและโดยสุจริตเที่ยงธรรม จึงขอแถลงยืนยันถึงเจตจำนงข้อนี้ให้ปรากฏเสมือนเป็นคำสัตย์ปฏิญาณให้ไว้ในสภาผู้แทนราษฎรด้วย

*รายงานการประชุมสภาผู้แทนราษฎร ครั้งที่ ๓/๒๕๐๐ (วิสามัญ)
วันอังคารที่ ๒๔ กันยายน พุทธศักราช ๒๕๐๐ หน้า ๑๔ - ๑๖

จอมพล ถนอม กิตติขจร
นายกรัฐมนตรีคนที่ ๑๐

หน้าว่าง

นายกรัฐมนตรีคนที่ ๑๐ จอมพล ถนอม กิตติขจร

ระยะเวลาดำรงตำแหน่ง

- สมัยที่ ๑ : คณะรัฐมนตรี คณะที่ ๒๘ : ๑ มกราคม ๒๕๐๑ - ๒๐ ตุลาคม ๒๕๐๑
 สมัยที่ ๒ : คณะรัฐมนตรี คณะที่ ๓๐ : ๙ ธันวาคม ๒๕๐๖ - ๗ มีนาคม ๒๕๑๒
 สมัยที่ ๓ : คณะรัฐมนตรี คณะที่ ๓๑ : ๗ มีนาคม ๒๕๑๒ - ๑๗ พฤศจิกายน ๒๕๑๔
 สมัยที่ ๔ : คณะปฏิวัติ : ๑๘ พฤศจิกายน ๒๕๑๔ - ๑๗ ธันวาคม ๒๕๑๕
 สมัยที่ ๕ : คณะรัฐมนตรี คณะที่ ๓๒ : ๑๘ ธันวาคม ๒๕๑๕ - ๑๔ ตุลาคม ๒๕๑๖

ประวัติ

จอมพล ถนอม กิตติขจร เกิดเมื่อวันที่ ๑๑ สิงหาคม ๒๔๕๔ ณ บ้านหนองพลวง อำเภอเมืองตาก จังหวัดตาก เป็นบุตรของขุนโสภิตบรรณารักษ์ (อำพัน กิตติขจร) กับนางโสภิตบรรณารักษ์ (ลิ้นจี่) สมรสกับท่านผู้หญิงจกกล กิตติขจร

จอมพล ถนอม กิตติขจร เริ่มการศึกษาชั้นต้นที่โรงเรียนประชาบาลวัดโคกพลู จังหวัดตาก หลังจากนั้นได้เข้าศึกษาต่อที่โรงเรียนนายร้อยทหารบก และในระหว่างรับราชการทหารได้ศึกษาต่อที่โรงเรียนแผนที่ทหาร กองทัพบก โรงเรียนทหารราบ กองทัพบก และวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร (รุ่นที่ ๑) ตามลำดับ

รับราชการครั้งแรกในตำแหน่งผู้บังคับหมวดกรมทหารราบที่ ๘ กองพันที่ ๑ จังหวัดเชียงใหม่ ต่อมาได้ร่วมก่อรัฐประหาร เมื่อวันที่ ๘ พฤศจิกายน ๒๔๙๐ ในขณะที่มียศเป็นร้อยโท ตำแหน่งผู้บังคับกองการกรมทหารบกที่ ๑๑ ต่อมาได้เป็นรองผู้บัญชาการกองพลที่ ๑ ผู้บัญชาการกองพลที่ ๑ รองผู้บัญชาการภาคทหารบกที่ ๑ และเป็นแม่ทัพภาคที่ ๑ มาโดยลำดับ

จอมพล ถนอม กิตติขจร ได้รับแต่งตั้งเป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงกลาโหมในรัฐบาลของจอมพล แปลก พิบูลสงคราม และเป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหมในรัฐบาลของนายพจน์ สารสิน

จอมพล ถนอม กิตติขจร ได้รับการขานเสียงจากสภาผู้แทนราษฎรให้ขึ้นดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีคนที่ ๑๐ ของประเทศไทยเมื่อวันที่ ๑ มกราคม ๒๕๐๑ บริหารประเทศไทย ๙ เดือนเศษก็ลาออกจากตำแหน่ง เพื่อเปิดทางให้จอมพล สฤษดิ์ ธนะรัชต์ ขึ้นเป็นนายกรัฐมนตรีเมื่อจอมพลสฤษดิ์ตีถึงแก่อสัญกรรม จอมพล ถนอม กิตติขจร ได้รับการแต่งตั้งให้เป็นนายกรัฐมนตรีอีกครั้งหนึ่ง ในช่วงระยะเวลาที่จอมพล ถนอม กิตติขจร บริหารประเทศได้สร้างทางหลวงสายต่าง ๆ ทั่วประเทศหลายสาย สร้างเขื่อน อาทิ เขื่อนสิริกิติ์ เขื่อนอุบลรัตน์

นอกจากนี้ท่านยังได้ทำการปรับปรุงกองทัพให้ทันสมัยทัดเทียมกับนานาประเทศ และในปี พ.ศ. ๒๕๐๘ ได้ส่งทหารไปร่วมรบในสงครามเวียดนามด้วย

ในปี ๒๕๑๔ จอมพล ถนอม กิตติขจร ได้ทำรัฐประหารรัฐบาลของตนเอง และได้จัดตั้งสภาบริหารคณะปฏิวัติขึ้น จนกระทั่งมีการประกาศใช้ธรรมนูญการปกครองแห่งราชอาณาจักร เมื่อวันที่ ๑๕ ธันวาคม ๒๕๑๕ และสภานิติบัญญัติแห่งชาติตามธรรมนูญการปกครองดังกล่าว ได้มีมติให้จอมพล ถนอม กิตติขจร เข้าดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีต่อไป

จอมพล ถนอม กิตติขจร ลาออกจากตำแหน่งนายกรัฐมนตรีเมื่อวันที่ ๑๔ ตุลาคม ๒๕๑๖ อันเนื่องมาจากเหตุการณ์เรียกร้องรัฐธรรมนูญของกลุ่มนิสิต นักศึกษา และเกิดเหตุการณ์ไม่สงบเรียบร้อยขึ้นภายในประเทศ จึงเดินทางออกนอกประเทศเพื่อให้สถานการณ์คลี่คลาย รวมระยะเวลาที่ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีทั้งสิ้น ๑๐ ปี ๖ เดือนเศษ ถึงแก่อสัญกรรมเมื่อวันที่ ๑๖ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๔๗ อายุรวม ๙๓ ปี

คณะรัฐมนตรี คณะที่ ๒๘

๑ มกราคม ๒๕๐๑ - ๒๐ ตุลาคม ๒๕๐๑

พลโท ถนอม กิตติขจร เป็นนายกรัฐมนตรี ประกาศพระบรมราชโองการ เมื่อวันที่ ๑ มกราคม ๒๕๐๑ พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช ทรงลงพระปรมาภิไธย ในประกาศ พลเอก พระประจวบปัจฉิม ประธานสภาผู้แทนราษฎรเป็นผู้ลงนามรับสนองพระบรมราชโองการ และในวันที่ ๑ มกราคม ๒๕๐๑ มีการแต่งตั้งคณะรัฐมนตรี ดังนี้

รายชื่อคณะรัฐมนตรี

๑. พลตรี พระเจ้าวรวงศ์เธอ กรมหมื่นนราธิปพงศ์ประพันธ์ เป็นรองนายกรัฐมนตรี
๒. พลโท ประภาส จารุเสถียร เป็นรองนายกรัฐมนตรี
๓. นายสุกิจ นิมมานเหมินท์ เป็นรองนายกรัฐมนตรี
๔. พลโท ถนอม กิตติขจร เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม
๕. นายเสริม วินิจฉัยกุล เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง
๖. พลตรี พระเจ้าวรวงศ์เธอ กรมหมื่นนราธิปพงศ์ประพันธ์ เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ
๗. นายวิบูลย์ ธรรมบุตร เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตร
๘. พลตรี พงษ์ ปุณณกันต์ เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงคมนาคม
๙. พลโท ประภาส จารุเสถียร เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย
๑๐. พระยาอรรถการีย์นิพนธ์ (สิทธิ์ จุณณานนท์) เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม
๑๑. หม่อมหลวงปิ่น มาลากุล เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงวัฒนธรรม
๑๒. หม่อมหลวงปิ่น มาลากุล เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ
๑๓. นายสุกิจ นิมมานเหมินท์ เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงเศรษฐกิจ
๑๔. พระประกาศสหกรณ์ (สดับ วีรเธียร) เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงสหกรณ์
๑๕. นายเฉลิม พรหมมาศ เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุข
๑๖. พลตรี กฤษ ปุณณกันต์ เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงอุตสาหกรรม
๑๗. พลอากาศโท บุญชู จันทร์เบกษา เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงกลาโหม
๑๘. พลเรือโท สมอง ธนศักดิ์ เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงกลาโหม
๑๙. พลโท เจียม ญาโนทัย เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงการคลัง
๒๐. นายวิสูตร อรรถยุกติ เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงการต่างประเทศ
๒๑. พลเรือตรี จรุญ เฉลิมเตียรณ เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงคมนาคม

๒๒. พลโท หลวงกัมปนาทแสนยากร (กำปัน จุตระกูลนิชย์) เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงมหาดไทย
๒๓. นายทวี แรงขำ เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงมหาดไทย
๒๔. พลตรี อัมพร จินตกานนท์ เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงยุติธรรม
๒๕. พลตรี เษิญญ นิมิบุตร เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงวัฒนธรรม
๒๖. พลตรี เษิญญ นิมิบุตร เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงศึกษาธิการ
๒๗. พลโท จิตติ นาวิเสถียร เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงเศรษฐการ
๒๘. นายเจ๊ะ อับดุลลา หลังปูเต๊ะ เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงสาธารณสุข
๒๙. นายสงวน จันทรสาขา เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงอุตสาหกรรม
๓๐. นายเสวตร เปี่ยมพงศ์สานต์ เป็นรัฐมนตรี
๓๑. นายชื่น ระวีวรรณ เป็นรัฐมนตรี
๓๒. นายเนตร เขมะโยธิน เป็นรัฐมนตรี
๓๓. นายทิม ภูริพัฒน์ เป็นนายกรัฐมนตรี
๓๔. นายอารีย์ ดันติเวชกุล เป็นรัฐมนตรี

ประกาศเมื่อวันที่ ๑ มกราคม ๒๕๐๑

รัฐบาลแถลงนโยบายต่อสภาผู้แทนราษฎรเมื่อวันที่ ๙ มกราคม ๒๕๐๑ และได้รับความไว้วางใจในวันเดียวกัน

นโยบายของรัฐบาลคณะนี้ ปรากฏในหนังสือราชกิจจานุเบกษา พ.ศ. ๒๕๐๑ เล่ม ๗๕ ตอน ๔ หน้า พ. ๓

คณะรัฐมนตรีมีการเปลี่ยนแปลง คือ

- (๑) พระศุลยพากย์สุวัฒน์ (ปิณฑ์ ปัทม์ชฐาน) เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม เมื่อวันที่ ๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๐๑ สืบแทนพระยาอรรถการีย์นิพนธ์ ซึ่งกราบถวายบังคมลาออกจากตำแหน่ง เมื่อวันที่ ๓๑ มกราคม ๒๕๐๑
- (๒) ๑. นายเสวตร เปี่ยมพงศ์สานต์ รัฐมนตรี เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงการคลัง
๒. นายชื่น ระวีวรรณ รัฐมนตรี เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงเกษตร
๓. พลตรี เนตร เขมะโยธิน รัฐมนตรี เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงคมนาคม
๔. นายทิม ภูริพัฒน์ รัฐมนตรี เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงศึกษาธิการ
๕. นายอารีย์ ดันติเวชกุล รัฐมนตรี เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงสหกรณ์
- เมื่อวันที่ ๘ เมษายน ๒๕๐๑

- (๓) นายสงวน จันทรสาชา รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงอุตสาหกรรม ได้กราบถวายบังคมลาออกจากตำแหน่ง เมื่อวันที่ ๑๑ กรกฎาคม ๒๕๐๑
- (๔) ได้มีรัฐมนตรีลาออกและปรับปรุงแต่งตั้งคณะรัฐมนตรี ดังนี้
๑. นายทิม ภูริพัฒน์ พ้นจากตำแหน่งรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงศึกษาธิการ
  ๒. พลโท เจียม ญาโนทัย พ้นจากตำแหน่งรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงการคลัง
  ๓. นายเสวตร เปี่ยมพงศ์สานต์ พ้นจากตำแหน่งรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงการคลัง
  ๔. พลโท จิตติ นาวิเสถียร พ้นจากตำแหน่งรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงเศรษฐกิจ
  ๕. นายอารีย์ ตันติเวชกุล พ้นจากตำแหน่งรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงสหกรณ์
  ๖. นายเจ๊ะ อับดุลลา หลังปูเต๊ะ พ้นจากตำแหน่งรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงสาธารณสุข
  ๗. พลตรี อัมพร จินตกานนท์ พ้นจากตำแหน่งรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงยุติธรรมไปดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงการคลัง
  ๘. หม่อมราชวงศ์ทองแท่ง ทองแดง เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงการคลัง
  ๙. หลวงอรรถพรพิศาล (อัมพร สุตะบุตร) เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงยุติธรรม
  ๑๐. นายน้อย อุปรมัย เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงศึกษาธิการ
  ๑๑. พลตรี เนตร เชมะโยธิน พ้นจากตำแหน่งรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงคมนาคมไปดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงเศรษฐกิจ
  ๑๒. นายประสิทธิ์ กาญจนวัฒน์ เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงสหกรณ์
  ๑๓. นายสวัสดิ์ คำประกอบ เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงสาธารณสุข
  ๑๔. นายปฐม โพธิ์แก้ว เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงอุตสาหกรรม

ประกาศเมื่อวันที่ ๗ สิงหาคม ๒๕๐๑

หมายเหตุ คณะรัฐมนตรีคณะนี้สิ้นสุดลง เพราะนายกรัฐมนตรีกราบถวายบังคมลาออก เมื่อวันที่ ๒๐ ตุลาคม ๒๕๐๑ และในวันนั้นเองได้มีคณะปฏิวัติอันมี จอมพล สฤษดิ์ ธนะรัชต์ ผู้บัญชาการทหารสูงสุด เป็นหัวหน้าทำการยึดอำนาจการปกครองประเทศและสถาปนั้ทั้งหลายอยู่ในความควบคุมของคณะปฏิวัติตั้งแต่บัดนั้นเป็นต้นไป

คำแถลงนโยบาย
ของ
คณะรัฐมนตรี คณะที่ ๒๘
พลโท ถนอม กิตติขจร นายกรัฐมนตรี
แถลงต่อสภาผู้แทนราษฎร
เมื่อวันพฤหัสบดีที่ ๙ มกราคม ๒๕๐๑

คำแถลงนโยบายของรัฐบาล*

ท่านประธานสภาผู้แทนราษฎร และท่านสมาชิกผู้มีเกียรติ

ตามที่ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ตั้งให้ข้าพเจ้าเป็นนายกรัฐมนตรีตามประกาศพระบรมราชโองการ ลงวันที่ ๑ มกราคม พ.ศ. ๒๕๐๑ และข้าพเจ้าได้จัดตั้งคณะรัฐบาลซึ่งได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ตั้งและแต่งตั้งคณะรัฐมนตรีตามประกาศพระบรมราชโองการ ลงวันที่ ๑ มกราคม ๒๕๐๑ แล้วนั้น บัดนี้คณะรัฐมนตรีได้วางนโยบายโดยตระหนักถึงความสำคัญว่า จะต้องให้เป็นไปตามแนวนโยบายแห่งรัฐที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยและยึดถือหลักการเคารพต่อเสรีภาพของประชาชนชาวไทย เช่น เสรีภาพเกี่ยวกับเคหสถาน กรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินของเอกชนตามรัฐธรรมนูญและอื่น ๆ เป็นมูลฐาน จึงขอแถลงนโยบายเพื่อรับความไว้วางใจของสภาผู้แทนราษฎรตามความในมาตรา ๘๔ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๔๗๕ แก้ไขเพิ่มเติม พุทธศักราช ๒๔๙๕ ดังต่อไปนี้

๑. รัฐบาลนี้ถือว่าประโยชน์สุขของประชาชน และความมั่นคงของประเทศชาติเป็นยอดปรารถนาในการบริหารประเทศ ฉะนั้นสิ่งใดที่เป็นภัยและไม่เป็นธรรมแก่สังคมจะได้ขจัดให้สูญสิ้นไปโดยเด็ดขาดและรวดเร็ว รัฐบาลจะปฏิบัติการทุกอย่างเพื่ออำนวยความสะดวกสมบูรณ์ให้แก่ประเทศชาติและประชาชน อันจะเป็นผลให้รัฐบาลของประชาชนและเพื่อประชาชนโดยแท้จริง

๒. รัฐบาลนี้จะผดุงรักษาระบอบประชาธิปไตยตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย เคารพพระมหากษัตริย์ให้เป็นที่เคารพสักการะตลอดไป เชิดชูบำรุงพระพุทธศาสนาซึ่งเป็นศาสนาประจำชาติและให้ความอุปถัมภ์บำรุงแก่ศาสนาอื่นซึ่งเป็นที่เคารพนับถือของประชาชน

๓. รัฐบาลนี้จะรักษาไว้ซึ่งสิทธิ และปฏิบัติตามหน้าที่อันมีตามสนธิสัญญากับประเทศทั้งหลายจะยึดมั่นในหลักแห่งกฎบัตรสหประชาชาติ และจะส่งเสริมสัมพันธไมตรีและร่วมมือกับนานาประเทศเพื่อผดุงความสงบสุขของโลกตามหลักแห่งความยุติธรรม ความผาสุกของประชาชน และความมั่นคงของประเทศ

๔. รัฐบาลนี้จะเตรียมสรรพกำลังของชาติ เพื่อป้องกันราชอาณาจักรตามกำลังเศรษฐกิจของประเทศ และจะปรับปรุงกิจการด้านสวัสดิการของทหารให้ดียิ่งขึ้น

๕. รัฐบาลนี้จะจัดการรักษาความสงบเรียบร้อยภายในประเทศโดยยึดถือหลักการป้องกันและบำรุงเป็นสำคัญ โดยเฉพาะจะจัดการคุ้มครองป้องกันให้ประชาชนได้ประกอบอาชีพโดยปราศจากความหวาดระแวงภัย เพื่อการนี้รัฐบาลจะได้จัดกำลังตำรวจ พนักงานปกครอง และกำนันผู้ใหญ่บ้านให้มีประสิทธิภาพ และให้ตำรวจเป็นตำรวจของประชาชนโดยแท้จริง จะจัดการพัฒนาการท้องถิ่น จะจัดตั้งนิคมสร้างตนเองเพิ่มขึ้นและจะเร่งจัดดำเนินการเกี่ยวกับการจัดที่ดิน เพื่อให้ประชาชนมีที่ดินทำกินเป็นการเหมาะสมแก่ท้องที่ และเศรษฐกิจของชาติ จะจัดการอาคารสงเคราะห์โดยมุ่งช่วยเหลือผู้มีรายได้น้อยเป็นสำคัญและจะส่งเสริมการก่อสร้างบ้านในราคาถูก เพื่อเพิ่มพูนปริมาณเคหสถานของประชาชนและจะส่งเสริมการประชาสงเคราะห์ให้อำนวยผลดียิ่งขึ้น จะจัดการสาธารณูปโภคในท้องถิ่นต่าง ๆ ให้มีไฟฟ้า ประปาโดยทั่วถึงยิ่งขึ้น และจะจัดให้มีทางระหว่างตำบล และทางระหว่างอำเภอให้ทั่วถึงขึ้นโดยเร็ว เพื่อประโยชน์แก่เศรษฐกิจและความเจริญของท้องถิ่น

๖. รัฐบาลนี้จะได้ส่งเสริมการอนามัยของประชาชนให้ดีขึ้นโดยทั่ว ๆ จะส่งเสริมการผลิตแพทย์และผู้มีวิชาชีพอย่างอื่นอันเกี่ยวเนื่องกับการแพทย์ จะปรับปรุงและเพิ่มสถานพยาบาลให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้นทั้งในด้านสถานที่ เครื่องมือ เครื่องใช้ และเจ้าหน้าที่ จะส่งเสริมการวิจัยทางการแพทย์ การผลิตยาและเวชภัณฑ์ เพื่อให้ได้ปริมาณและชนิดมากขึ้นกว่าที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน

๗. รัฐบาลนี้จะได้เร่งสำรวจภาวะเศรษฐกิจของประเทศและริบวางโครงการพัฒนาเศรษฐกิจแห่งชาติให้เป็นการถาวร

๘. รัฐบาลนี้จะดำเนินการทุกอย่างที่จะรักษาไว้ซึ่งเสถียรภาพของเงินตรา และจะได้ปรับปรุงแก้ไขวิธีการงบประมาณ ตลอดจนการควบคุมการใช้จ่ายเงินของแผ่นดินให้เป็นไปตามกฎหมาย กับทั้งจะระมัดระวังการใช้จ่ายเงินของแผ่นดินให้เป็นไปโดยทางประหยัดและเกิดผลแก่ประชาชนอย่างแท้จริง

รัฐบาลนี้จะได้ปรับปรุงการภาษีอากรให้เป็นธรรมแก่สังคม และจะจัดระบบภาษีอากรให้เหมาะสมแก่สภาพเศรษฐกิจ และมาตรฐานการครองชีพของประชาชน กับทั้งจะแก้ไขวิธีการจัดเก็บภาษีอากรให้รัดกุม และสะดวกแก่ผู้เสียภาษีอากรยิ่งขึ้น

อนึ่ง รัฐบาลนี้จะได้พยายามปลดเปลื้องหนี้สินของแผ่นดินซึ่งเป็นภาระหนักอยู่ในขณะนี้ ให้เบาบางลงอย่างดีที่สุดเท่าที่จะพึงกระทำได้

๙. รัฐบาลนี้จะส่งเสริมช่วยเหลือการประกอบอาชีพและการศึกษาของราษฎรที่เกี่ยวกับการเกษตร คือการผลิตพืชพันธุ์ธัญญาหาร การเลี้ยงสัตว์ การชลประทาน การป่าไม้ และการประมงให้ได้ผลดียิ่งขึ้นทั้งในด้านปริมาณและคุณภาพ เพื่อให้ผู้ประกอบอาชีพมีรายได้เพิ่มขึ้น

๑๐. รัฐบาลนี้จะส่งเสริมและปรับปรุงการสหกรณ์ประเภทต่าง ๆ ให้แพร่หลายตามความต้องการของประชาชน และให้เหมาะสมกับภาวะเศรษฐกิจ เพื่อยกฐานะการครองชีพและภาวะเศรษฐกิจให้ดียิ่งขึ้น

๑๑. รัฐบาลนี้จะดำเนินการจัดทำ ส่งเสริม ช่วยเหลือการอุตสาหกรรมให้มีมากยิ่งขึ้น ชักชวนและสนับสนุนให้มีการลงทุนทั้งภายในประเทศและต่างประเทศตามความเหมาะสม ส่วนการอุตสาหกรรมภายในครอบครัวนั้น ก็จะส่งเสริมช่วยเหลือให้เจริญยิ่งขึ้นตลอดถึงการทำการค้นคว้าทดลองวัตถุดิบที่มีอยู่ในประเทศ เพื่อให้เกิดการอุตสาหกรรมใหม่ ๆ เพิ่มขึ้นอีก

๑๒. รัฐบาลนี้จะส่งเสริมและดำเนินการสื่อสารทางไปรษณีย์ โทรเลข โทรศัพท์และวิทยุ ให้ประชาชนได้รับความสะดวก ปลอดภัยและรวดเร็วยิ่งขึ้น ส่วนการคมนาคมทั้งทางบก ทางน้ำ และทางอากาศ ตลอดจนการทำเรือก็จะได้รับความคุ้มครอง เสริมสร้าง บูรณะ และประสานงานให้ประชาชนได้รับประโยชน์และความสะดวกมากที่สุด

๑๓. รัฐบาลนี้จะส่งเสริมการค้าภายในประเทศ จะแก้ไขอุปสรรคและวิธีการขนส่งสินค้า จากแหล่งผลิตมาสู่แหล่งบริโภคให้เป็นไปโดยสะดวก สม่่าเสมอ รวดเร็ว และประหยัด จะรักษาระดับราคาสินค้าที่จำเป็นแก่การครองชีพ จะส่งเสริมให้มีการขนส่งสินค้าออกชนิดต่างๆ ให้มีปริมาณและมูลค่าเพิ่มขึ้น จะส่งเสริมให้มีการผลิตสินค้าภายในที่จำเป็นให้มีปริมาณเพียงพอแก่ความต้องการ และให้ความคุ้มครองแก่อุตสาหกรรมภายในประเทศ จะพยายามรักษาไว้ซึ่งดุลการค้ากับต่างประเทศ และปฏิบัติประการอื่น ๆ เพื่อความมั่นคงแห่งเศรษฐกิจของประเทศ

๑๔. รัฐบาลนี้จะทำนุบำรุงการศึกษามากยิ่งขึ้น เพื่อให้เกิดผลดีทั้งในด้านปริมาณ และคุณภาพโดยมุ่งให้ประชาชนเป็นพลเมืองดีในระบอบประชาธิปไตย และเป็นกำลังทางเศรษฐกิจของชาติ จะพยายามให้มีสถานศึกษาให้เพียงพอ ดำเนินการยกระดับการศึกษาเบื้องต้นของประชาชนทั่วไปให้สูงขึ้น พัฒนาการศึกษาในส่วนภูมิภาค ตลอดถึงการศึกษาชั้นสูงและส่งเสริมอาชีวศึกษาเป็นพิเศษ จะได้เร่งผลิตครูและปรับปรุงหลักสูตรวิธีการวัดผลการศึกษา แบบเรียน และอุปกรณ์ให้เหมาะสม กับทั้งจะได้แก้ปัญหาเกี่ยวกับเยาวชน โดยส่งเสริมการพลศึกษา และกิจกรรมพิเศษอื่น ๆ นอกจากนี้รัฐบาลจะได้สนับสนุนส่งเสริม และปรับปรุงโรงเรียนราษฎร์ กับส่งเสริมวิทยะฐานะและสวัสดิภาพของครูโดยทั่วไป จะทำนุบำรุงศิลปและวัฒนธรรมของชาติ ตลอดจนปรับปรุงกิจการพิพิธภัณฑน์ และหอสมุดแห่งชาติให้ดียิ่งขึ้น

๑๕. รัฐบาลนี้จะเคารพในอำนาจอิสระของศาลในการพิจารณาพิพากษาอรรถคดี และจะจัดให้ศาลได้ดำเนินกระบวนการพิจารณาไปโดยสะดวกรวดเร็ว อำนวยความยุติธรรมอย่างดีที่สุดแก่ประชาชน

๑๖. รัฐบาลนี้ได้คำนึงถึงความสำคัญว่าการบริหารราชการ จะดำเนินไปด้วยดีจำต้องอาศัยสมรรถภาพ และความซื่อสัตย์สุจริตของข้าราชการ เพราะฉะนั้นรัฐบาลจะได้ดำเนินการ

ปรับปรุงให้ข้าราชการมีลักษณะเช่นนี้ยอดที่สุดเท่าที่ จะทำได้รัฐบาลหวังว่าสภาผู้แทนราษฎร จะได้ให้ความไว้วางใจ เพื่อรัฐบาลจะได้บริหารราชการแผ่นดินต่อไป

*รายงานการประชุมสภาผู้แทนราษฎร ครั้งที่ ๑/๒๕๐๑ (วิสามัญ)
วันพฤหัสบดีที่ ๙ มกราคม ๒๕๐๑ หน้า ๕๔ - ๕๘

คณะรัฐมนตรี คณะที่ ๓๐
๙ ธันวาคม ๒๕๐๖ - ๗ มีนาคม ๒๕๑๒

พลเอก ถนอม กิตติขจร เป็นนายกรัฐมนตรี ประกาศพระบรมราชโองการ เมื่อวันที่ ๙ ธันวาคม ๒๕๐๖ พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช ทรงลงพระปรมาภิไธยใน ประกาศ พลเอก หลวงสุทัศนสารณกร ประธานสภาข้าราชการธรรมนุญเป็นผู้ลงนามรับสนองพระบรมราชโองการและในวันที่ ๑๑ ธันวาคม ๒๕๐๖ มีการแต่งตั้งคณะรัฐมนตรี ดังนี้

รายชื่อคณะรัฐมนตรี

๑. พลตรี พระเจ้าวรวงศ์เธอ กรมหมื่นนคราธิปพงศ์ประพันธ์ เป็นรองนายกรัฐมนตรี
๒. พลเอก ประภาส จารุเสถียร เป็นรองนายกรัฐมนตรี
๓. พลเอก ถนอม กิตติขจร เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม
๔. นายสุนทร หงส์ลดารมภ์ เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง
๕. พันเอก ถนัด คอมันตร์ เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ
๖. พลเอก สุรจิต จารุเศรณี เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตร
๗. พลโท พงษ์ ปุณณกันต์ เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงคมนาคม
๘. นายพจน์ สารสิน เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงพัฒนาการแห่งชาติ
๙. พลเอก ประภาส จารุเสถียร เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย
๑๐. พระยาอรรณการีย์นิพนธ์ (สิทธิ จุณณานนท์) เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม
๑๑. หม่อมหลวงปิ่น มาลากุล เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ
๑๒. นายเกษม ศิริพิชัย เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงเศรษฐการ
๑๓. พระบาราศนราดुर (หลง เวชชาชีวะ) เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุข
๑๔. นายบุญย์ เจริญไชย เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงอุตสาหกรรม
๑๕. พระประกาศสหกรณ์ (สดับ วีระเชียร) เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงสำนักนายกรัฐมนตรี
๑๖. พลอากาศเอก ทวี จุลทรัพย์ เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงกลาโหม
๑๗. พระประกาศสหกรณ์ (สดับ วีระเชียร) เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงพัฒนาการแห่งชาติ
๑๘. นายบุญชนะ อัดดากกร เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงพัฒนาการแห่งชาติ
๑๙. นายทวี แรงขำ เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงมหาดไทย

วันที่ ๑๓ ธันวาคม ๒๕๐๖ มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ตั้งรัฐมนตรีเพิ่มเติม ดังต่อไปนี้

๑. พลเอก จิตติ นาวิเสถียร เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงเกษตร
๒. พลตำรวจเอก ประเสริฐ รุจิรวงศ์ เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงมหาดไทย

คณะรัฐมนตรีมีการเปลี่ยนแปลง คือ

วันที่ ๒๒ สิงหาคม ๒๕๐๗ มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ตั้ง

๑. พลอากาศโท มณี มหาสันทนะ เวชยันต์รังสฤษฏ์ เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงอุตสาหกรรม สืบแทนนายบุญย์ เจริญไชย ซึ่งกราบถวายบังคมลาออกจากตำแหน่ง เมื่อวันที่ ๒๑ สิงหาคม ๒๕๐๗

วันที่ ๙ กันยายน ๒๕๐๗ มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ปรับปรุงและแต่งตั้งรัฐมนตรีบางตำแหน่ง ดังนี้

๒. พระประกาศสหกรณ์ พ้นจากตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงสำนักงานนายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงพัฒนาการแห่งชาติ ไปดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรสืบแทน พลเอก สุรจิต จารุเศรณี ซึ่งกราบถวายบังคมลาออกจากตำแหน่ง เมื่อวันที่ ๙ กันยายน ๒๕๐๗

๓. หม่อมหลวง ชูชาติ กำภู เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงพัฒนาการแห่งชาติ

วันที่ ๘ กรกฎาคม ๒๕๐๘ มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ให้ปรับปรุงและแต่งตั้งรัฐมนตรีบางตำแหน่งดังต่อไปนี้

๔. นายสุนทร หงส์ลดารมภ์ พ้นจากตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง ไปดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงเศรษฐกิจ สืบแทนนายเกษม ศรีพยัคฆ์ ซึ่งถึงแก่อนิจกรรม เมื่อวันที่ ๕ กรกฎาคม ๒๕๐๘

๕. นายเสริม วิจิฉัยกุล เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง

วันที่ ๑๑ ธันวาคม ๒๕๑๐ นายบุญชนะ อัดถากร รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงพัฒนาการแห่งชาติได้ขอลาออกจากตำแหน่ง

วันที่ ๑๐ กุมภาพันธ์ ๒๕๑๑ นายสุนทร หงส์ลดารมภ์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเศรษฐกิจ ได้ขอลาออกจากตำแหน่ง และได้มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งนายพจน์ สารสิน รัฐมนตรีว่าการกระทรวงพัฒนาการแห่งชาติ ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงเศรษฐกิจ อีกตำแหน่งหนึ่ง

คณะรัฐมนตรีคณะนี้สิ้นสุดลง เพราะเหตุที่มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนฯ ตามพระราชกฤษฎีกาให้เลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนฯ พ.ศ. ๒๕๑๑ และพระราชกฤษฎีกาเรียกประชุมรัฐสภา พ.ศ. ๒๕๑๒ ต่อมาเมื่อสมาชิกสภาผู้แทนฯ ได้เข้ารับหน้าที่แล้ว คณะรัฐมนตรีที่บริหารราชการแผ่นดินอยู่จึงพ้นจากตำแหน่ง แต่ต้องอยู่ในตำแหน่งเพื่อดำเนินงานไปจนกว่าจะตั้งคณะรัฐมนตรีขึ้นใหม่ตามมาตรา ๑๔๗ วรรค ๒ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย

คำแถลงนโยบาย
ของ
คณะรัฐมนตรี คณะที่ ๓๐
พลเอก ถนอม กิตติขจร นายกรัฐมนตรี
แถลงต่อสภาว่างรัฐธรรมนูญ
เมื่อวันที่ ๑๙ ธันวาคม ๒๕๐๖

คำแถลงนโยบายของรัฐบาล*

ท่านประธานสภา และท่านสมาชิกผู้มีเกียรติ

รัฐบาลของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ซึ่งมีข้าพเจ้าเป็นนายกรัฐมนตรี ได้เข้าบริหารราชการแผ่นดินตามพระบรมราชโองการตั้งที่สภานี้ได้รับทราบแล้ว แม้ว่าตามรัฐธรรมนูญการปกครองราชอาณาจักร รัฐบาลย่อมเข้าบริหารราชการได้โดยไม่ต้องแถลงนโยบายและไม่ต้องลงมติไว้วางใจ รัฐบาลก็เห็นเป็นการสมควรที่จะขอโอกาสต่อสภาชี้แจงแนวทาง ซึ่งเป็นหลักสำคัญที่รัฐบาลจะบริหารราชการแผ่นดินต่อไป เพื่อให้สภาได้รับทราบและหากจะมีข้อซักถามประการใดก็ยินดีจะชี้แจง ทั้งนี้เพื่อความเข้าใจอันดีระหว่างรัฐบาลกับสภา และข้าพเจ้าในนามของรัฐบาลขอขอบคุณท่านประธานสภาและสมาชิกทั้งหลายที่ได้ให้โอกาสอันนี้แก่รัฐบาล

โดยที่รัฐบาลนี้เป็นรัฐบาลบริหารราชการแผ่นดินในระหว่างที่ใช้รัฐธรรมนูญการปกครองราชอาณาจักรอันเป็นผลของการปฏิวัติเมื่อ พ.ศ. ๒๕๐๑ เช่นเดียวกับรัฐบาลก่อนและโดยที่นโยบายบริหารราชการแผ่นดินของรัฐบาลก่อนได้อำนวยคุณประโยชน์แก่ประเทศชาติและประชาชนอย่างมากมาเป็นที่ยอมรับอยู่แล้ว รัฐบาลจึงจะยึดถือแนวบริหารราชการแผ่นดินตามนโยบายนั้น ซึ่งได้แถลงไว้ต่อสภาเมื่อวันที่ ๑๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๐๒

ดังนั้น รัฐบาลถือว่าเศรษฐกิจของประเทศเป็นเรื่องที่สำคัญยิ่ง ฉะนั้น จึงจะได้สนใจเป็นพิเศษในการพิจารณาปรับปรุงและวางโครงการที่จะดำเนินต่อไปด้วยความระมัดระวัง และเป็นโครงการที่แน่นอนว่าสามารถดำเนินไปได้ตามกำลังของประเทศ กับทั้งที่จะได้ปรับปรุงมาตรการทั้งปวงให้เกิดประสิทธิภาพอย่างสูงสุด เพื่อความสำเร็จในตามความมุ่งหมาย

รัฐบาลจะดำเนินการพัฒนาประเทศในกิจการอันเป็นสาขาที่มีความสำคัญ คือการชลประทาน การทางหลวง การทรัพยากรธรณี การพัฒนาที่ดิน การพลังงาน กับการสหกรณ์ ซึ่งได้มารวมและก่อตั้งกระทรวงรับผิดชอบขึ้นเป็นกระทรวงพัฒนาการแห่งชาติ เพื่อให้การประสานงาน และควบคุมตรวจสอบผลงานโดยให้มีประสิทธิภาพมากที่สุด เพราะรัฐบาลถือว่าโครงการพัฒนาต่าง ๆ อันเป็นพื้นฐานทางเศรษฐกิจเป็นสิ่งจำเป็นยิ่งเกี่ยวกับการพัฒนาประเทศให้เจริญก้าวหน้ายิ่งขึ้น

ในส่วนที่เกี่ยวข้องแก่การคลังและการเงินของประเทศนั้น รัฐบาลจะยึดมั่นต่อไปในนโยบายรักษาเสถียรภาพและความมั่นคงของเงินตรา และในเวลาเดียวกันก็จะพยายามหารายได้มาบำรุงประเทศให้มากยิ่งขึ้น การหารายได้เพิ่มขึ้นนี้จะดำเนินหนักไปในทางเพิ่มผลผลิตยิ่งกว่าการเพิ่มภาระการเสียภาษีให้แก่ราษฎร

รัฐบาลถือว่า การเกษตรเป็นเครื่องค้าอันสำคัญแห่งเศรษฐกิจของประเทศจึงจะดำเนินการส่งเสริมการเกษตรทุกวิถีทาง ให้มีผลผลิตมากขึ้น ให้เป็นผลสนับสนุนแก่การพัฒนาด้านอุตสาหกรรมให้เป็นหลักประกันสำหรับความปลอดภัยสาธารณะ และการป้องกันประเทศ และให้เป็นรากฐานอันสำคัญในอันที่จะได้มาซึ่งเงินตราต่างประเทศ ในการส่งเสริมการเกษตรเพื่อให้มีผลผลิตเพิ่มขึ้นนั้นรัฐบาลจะได้คำนึงถึงการที่จะให้เกษตรกรมีรายได้จากผลผลิตของตนเพิ่มมากขึ้นไปพร้อมกันด้วย

ในด้านการอุตสาหกรรม รัฐบาลจะได้ส่งเสริมและเร่งรัดควบคุมกันกับการส่งเสริมเกษตรกรรมเพื่อการขยายตัวทางเศรษฐกิจของประเทศ

ในด้านการศึกษา รัฐบาลจะปฏิบัติตามนโยบายที่รัฐบาลก่อนแถลงไว้ จะให้ความสำคัญแก่การศึกษาเพื่อการอาชีพเป็นพิเศษ กับทั้งจะขยายการศึกษาชั้นสูงไปตามจังหวัดต่าง ๆ ให้มากยิ่งขึ้นด้วย

ในด้านการสาธารณสุข รัฐบาลจะส่งเสริมให้ประชาชนมีอนามัยดี และจะขยายการบำบัดโรคให้กว้างขวางยิ่งขึ้น

รัฐบาลจะมุ่งรักษาความสงบเรียบร้อยภายในประเทศโดย จะปรับปรุงเจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครอง และตำรวจให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น และส่งเสริมการอาชีพของประชาชนตามความเหมาะสมของท้องที่และเศรษฐกิจของชาติ

การป้องกันประเทศ รัฐบาลจะดำรงซึ่งกำลังทหารไว้ และจัดให้ดียิ่งขึ้น โดยเร่งรัดปรับปรุงการฝึก การศึกษา การสวัสดิการ รวมตลอดจนการจัดให้มีอาวุธยุทโธปกรณ์ที่ทันสมัยพอควรแก่การป้องกันประเทศ

นอกจากนี้ รัฐบาลขอยืนยันว่า

๑. จะเทอดทูนพระมหากษัตริย์ และจะกระทำทุกวิถีทางเพื่อความมั่นคงแห่งราชบัลลังก์
๒. จะเชิดชูพระพุทธศาสนา และจะเคารพในสิทธิเสรีภาพของบุคคลในการนับถือศาสนาอื่น ๆ ด้วย

๓. จะบริหารประเทศโดยยึดมั่นในหลักประชาธิปไตย และจะเคารพในสิทธิของมนุษยชน การใดอันจะอันวยความผาสุกแก่ประชาชน รัฐบาลจะได้ปฏิบัติการอย่างเคร่งครัดเพื่อประโยชน์ที่ว่านั้น

๔. จะรักษาไว้ซึ่งสิทธิ และปฏิบัติตามพันธะที่มีตามสนธิสัญญากับประเทศทั้งหลาย

เฉพาะอย่างยิ่งจะยึดมั่นในหลักและเจตนารมณ์แห่งกฎบัตรสหประชาชาติ และในอุดมการณ์ร่วมกันตามสนธิสัญญาการป้องกันร่วมกันแห่งอาเซียนตะวันออกเฉียงใต้

๕. จะส่งเสริมสัมพันธไมตรีกับนานาประเทศ ตามหลักสันติซึ่งตั้งอยู่บนมูลฐานแห่งความยุติธรรม ความเป็นจริง ความเป็นอิสระ เสรีของชาติไทย ความผาสุกของประชาชนและความมั่นคงของประเทศ และถือว่าความเข้าใจอันดีและความร่วมมือกันโดยใกล้ชิดกับประเทศต่าง ๆ ที่เป็นมิตร โดยเฉพาะประเทศในภาคพื้นอาเซียนตะวันออกเฉียงใต้ จะช่วยธำรงไว้ซึ่งสันติสุข และความเจริญก้าวหน้าในการพัฒนาส่วนนี้ของโลก

ในที่สุด ข้าพเจ้าในนามคณะรัฐมนตรี ขอเรียนต่อสภานี้ และขอให้ถือเสมือนเป็นคำปฏิญาณต่อประชาชนทั้งชาติว่า ข้าพเจ้าและรัฐมนตรีทุกคนจะปฏิบัติหน้าที่ด้วยความพยายามและด้วยความซื่อสัตย์สุจริต เพื่อความเจริญรุ่งเรืองของประเทศ และความสมบูรณ์พูนสุขของพี่น้องร่วมชาติทุกคน ขอขอบคุณ

คณะรัฐมนตรี คณะที่ ๓๑

๙ มีนาคม ๒๕๑๒ - ๑๗ พฤศจิกายน ๒๕๑๔

จอมพล ถนอม กิตติขจร เป็นนายกรัฐมนตรี ประกาศพระบรมราชโองการ เมื่อวันที่ ๙ มีนาคม ๒๕๑๒ พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช ทรงลงพระปรมาภิไธยใน ประกาศ พันเอก นายวรการบัญชา ประธานรัฐสภาเป็นผู้ลงนามรับสนองพระบรมราชโองการ และ ในวันที่ ๑๑ มีนาคม มีการแต่งตั้งคณะรัฐมนตรี ดังนี้

รายชื่อคณะรัฐมนตรี

๑. พลเอก ประภาส จารุเสถียร เป็นรองนายกรัฐมนตรี
๒. นายพจน์ สารสิน เป็นรองนายกรัฐมนตรี
๓. พลโท แสง เสนาณรงค์ เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงในสำนักนายกรัฐมนตรี
๔. จอมพล ถนอม กิตติขจร เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม
๕. นายเสริม วินิจฉัยกุล เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง
๖. พันเอก ถนัด คอมันตร์ เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ
๗. หม่อมราชวงศ์จักรทอง ทองใหญ่ เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตร
๘. พลอากาศเอก ทวี จุลทรัพย์ เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงคมนาคม
๙. นายพจน์ สารสิน เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงพัฒนาการแห่งชาติ
๑๐. พลเอก ประภาส จารุเสถียร เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย
๑๑. หลวงจำรุงเนติศาสตร์ (จำรุง ไปษยานนท์) เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม
๑๒. นายสุกิจ นิมมานเหมินท์ เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ
๑๓. นายบุญชนะ อັตถากร เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงเศรษฐกิจ
๑๔. พลตำรวจเอก ประเสริฐ รุจิรวงศ์ เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุข
๑๕. พลโท พงษ์ ปุณณกันต์ เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงอุตสาหกรรม
๑๖. พลเอก จิตติ นาวิเสถียร เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงกลาโหม
๑๗. หม่อมราชวงศ์ทองแท่ง ทองแถม เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงการคลัง
๑๘. นายจิตติ สุจริตกุล เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงการต่างประเทศ
๑๙. นายมบุญ บริสุทธิ์ เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงเกษตร
๒๐. พลเรือตรี ชลี สินธุโสภณ เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงคมนาคม
๒๑. หม่อมหลวงชูชาติ กำภู เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงพัฒนาการแห่งชาติ
๒๒. นายทวี แรงขำ เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงมหาดไทย
๒๓. นายถวิล สุนทรศารทูล เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงมหาดไทย

๒๔. พลโท อัมพร ศรีไชยยันต์ เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงยุติธรรม
 ๒๕. พลเอก กฤษณ์ สีวะรา เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงศึกษาธิการ
 ๒๖. พลตำรวจโท พิชัย กุลละวณิชย์ เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงเศรษฐกิจ
 ๒๗. นายสมบุญ ผ่องอักษร เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงสาธารณสุข
 ๒๘. นายสะอาด หงษ์ยนต์ เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงอุตสาหกรรม
คณะรัฐมนตรีมีการแต่งตั้งเปลี่ยนแปลง คือ

๑. นายบุญรอด บิณฑลันต์ เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงพัฒนาการแห่งชาติ
 เมื่อวันที่ ๑ กันยายน ๒๕๑๒ สืบแทน หม่อมหลวงชูชาติ กำภู ซึ่งถึงแก่อนิจกรรม
 ๒. พลตำรวจตรี สง่า กิตติขจร เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงการต่างประเทศ
 เมื่อวันที่ ๒๔ มิถุนายน ๒๕๑๓ สืบแทน นายจิตติ สุจริตกุล ซึ่งถึงแก่อนิจกรรม
 ๓. พลเอก กฤษณ์ สีวะรา พ้นจากตำแหน่งรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงศึกษาธิการ ไปดำรง
 ตำแหน่งรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงกลาโหม เมื่อวันที่ ๒๓ พฤศจิกายน ๒๕๑๓
 ๑. นายมนูญ บริสุทธิ์ พ้นจากตำแหน่งรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงเกษตร ไปดำรงตำแหน่ง
 รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงยุติธรรม
 ๒. นายอภัย จันทวิมล เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงศึกษาธิการ
 ๓. นายประสิทธิ์ กาญจนวัฒน์ เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงเศรษฐกิจ

หมายเหตุ คณะรัฐมนตรีคณะนี้สิ้นสุดลงเพราะเหตุที่ จอมพล ถนอม กิตติขจร นายกรัฐมนตรีเป็นหัวหน้าคณะปฏิวัติ ซึ่งได้ทำการยึดอำนาจการปกครองแผ่นดิน ประกอบด้วย ทหารบก ทหารเรือ ทหารอากาศ ตำรวจ และพลเรือนเมื่อเวลา ๑๙.๐๐ น. วันที่ ๑๗ พฤศจิกายน พุทธศักราช ๒๕๑๔ และได้ออกแถลงการณ์ ประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ ๘ อันมีข้อความสำคัญ ๆ ดังนี้ "ในระหว่างที่ยังไม่ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีให้บรรดาอำนาจหน้าที่ที่กฎหมายได้บัญญัติว่าเป็นอำนาจหน้าที่ของนายกรัฐมนตรีหรือคณะรัฐมนตรีเป็นอำนาจหน้าที่ของหัวหน้าคณะปฏิวัติหรือผู้ซึ่งหัวหน้าคณะปฏิวัติมอบหมาย" ประกาศ ณ วันที่ ๑๙ พฤศจิกายน ๒๕๑๔ ต่อมาได้ประกาศใช้รัฐธรรมนูญ ซึ่งสภานิติบัญญัติแห่งชาติจะได้ลงมตินำขึ้นทูลเกล้าฯ ถวายต่อไป ดังนั้นในช่วงระหว่างวันที่ ๑๗ พฤศจิกายน ๒๕๑๔ ถึงวันที่ ๑๗ ธันวาคม ๒๕๑๕ บ้านเมืองจึงอยู่ในการปกครองดูแลของคณะปฏิวัติ โดยมี จอมพล ถนอม กิตติขจร เป็นหัวหน้าคณะปฏิวัติ

คำแถลงนโยบาย
ของ
คณะรัฐมนตรี คณะที่ ๓๑
จอมพล ถนอม กิตติขจร นายกรัฐมนตรี
แถลงต่อรัฐสภา
เมื่อวันอังคารที่ ๒๕ มีนาคม ๒๕๑๒

คำแถลงนโยบายของรัฐบาล*

ท่านประธานรัฐสภา และท่านสมาชิกผู้มีเกียรติ

ตามที่ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งให้ข้าพเจ้าเป็นนายกรัฐมนตรีตามประกาศพระบรมราชโองการ ลงวันที่ ๗ มีนาคม พุทธศักราช ๒๕๑๒ และข้าพเจ้าได้จัดตั้งคณะรัฐบาลซึ่งได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งคณะรัฐมนตรี ตามประกาศพระบรมราชโองการ ลงวันที่ ๑๑ มีนาคม พุทธศักราช ๒๕๑๒ แล้วนั้น บัดนี้คณะรัฐมนตรีได้วางนโยบายตามแนวนโยบายของพรรคสหประชาไทยที่ได้แถลงไว้กับประชาชนชาวไทยแล้ว โดยตระหนักในความสำคัญว่าจะต้องเป็นไปตามแนวนโยบายแห่งรัฐที่ได้บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยด้วย ในการกำหนดนโยบายนี้ คณะรัฐมนตรีได้ยึดถือหลักการรักษาความมั่นคงของประเทศไทย และเคารพในสิทธิเสรีภาพของประชาชน รวมทั้งการเสริมสร้างความไพบุลย์ทางเศรษฐกิจและความเป็นธรรมในสังคมเป็นมูลฐาน จึงขอแถลงนโยบายเพื่อให้รัฐสภาทราบ ตามความใน มาตรา ๑๔๑ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๑๑ ดังต่อไปนี้

๑. รัฐบาลนี้เชื่อมั่นอย่างจริงใจว่า การปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นพระประมุข ตามที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๑๑ เป็นระบอบการปกครองที่เหมาะสมกับความต้องการของประเทศไทย ฉะนั้น รัฐบาลนี้จะปฏิบัติตามทุกอย่างเพื่อให้การปกครองระบอบนี้ได้ดำเนินไปโดยราบรื่น และสอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงทางการเมืองของประเทศไทย โดยเฉพาะจะเทิดทูนพระมหากษัตริย์และราชบัลลังก์ไว้เป็นที่เคารพสักการะอันสูงยิ่งตลอดไป รวมทั้งจะส่งเสริมให้ประชาชนชาวไทยได้มีบทบาทและร่วมในกระบวนการเมือง และการปกครองของประเทศอย่างกว้างขวาง เพื่อการนี้รัฐบาลนี้จะพยายามทุกวิถีทางที่จะทำให้เข้าใจว่า การใช้สิทธิเสรีภาพและดำเนินภารกิจทางการเมืองนั้นเป็นหน้าที่ซึ่งประชาชนชาวไทยพึงศึกษาและปฏิบัติ อันจะเป็นผลให้การปกครองระบอบประชาธิปไตยของประเทศไทยพัฒนาก้าวหน้าและยั่งยืนตลอดไป

๒. รัฐบาลนี้ถือว่าความมั่นคงของประเทศชาติเป็นรากฐานอันสำคัญยิ่งที่จะช่วยทำให้การเสริมสร้างความไพบูลย์ทางเศรษฐกิจ และความเป็นธรรมในสังคมดำเนินไปโดยราบรื่นและบรรลุผลสำเร็จ ฉะนั้น รัฐบาลนี้จะปฏิบัติการทุกอย่างเพื่อให้ประเทศไทยได้ดำรงอยู่อย่างมั่นคง โดยเฉพาะจะเตรียมสรรพกำลังของชาติตามกำลังของชาติตามกำลังเศรษฐกิจของประเทศ ให้อยู่ในสภาพเตรียมพร้อมที่จะป้องกันราชอาณาจักร นอกจากนี้ รัฐบาลนี้จะควบคุมให้ทหารของชาติอยู่ในระเบียบวินัยอันดี บำรุงขวัญและกำลังใจทหารของชาติให้สูงอยู่เสมอ รวมทั้งจะพัฒนาวิธีป้องกันและปราบปรามคอมมิวนิสต์ซึ่งคุกคามความมั่นคงของชาติอยู่ในขณะนี้ให้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น อันจะยังผลให้เราสามารถสกัดกั้นภัยจากคอมมิวนิสต์ได้ในที่สุด

๓. รัฐบาลนี้จะดำเนินความสัมพันธ์กับต่างประเทศ โดยยึดถือหลักคตินิยมกฎหมายระหว่างประเทศ ทั้งจะดำเนินนโยบายโดยอิสระ เพื่อผดุงรักษาไว้ซึ่งประโยชน์ของชาติ ประชาชนชาวไทย รัฐบาลนี้จะรักษาไว้ซึ่งสิทธิ และปฏิบัติตามพันธกรณีอันมีตามสนธิสัญญาที่ทำไว้กับประเทศทั้งหลายตามหลักแห่งความเสมอภาค จะส่งเสริมความสัมพันธ์อันดีกับทุกประเทศที่ไม่มีเจตนามุ่งร้ายต่อประเทศไทย จะยึดมั่นในหลักกฎบัตรแห่งสหประชาชาติ และจะร่วมมือกับองค์การสหประชาชาติ เพื่อให้องค์การนี้สามารถทำหน้าที่รักษาความมั่นคงและสันติสุขของโลกตามหลักแห่งความยุติธรรมได้อย่างแท้จริง รวมทั้งจะร่วมมือกับประเทศทั้งใกล้และไกลเพื่อสร้างความมั่นคงและความเจริญรุ่งเรืองร่วมกัน

๔. รัฐบาลนี้ถือว่าความสงบเรียบร้อยภายในประเทศ และความปลอดภัยของประชาชนเป็นภาระที่สำคัญยิ่ง การจัดการคุ้มครองป้องกันให้ประชาชนได้ประกอบอาชีพโดยปราศจากความหวาดระแวงภัยเป็นสิ่งที่ประชาชนปรารถนา เพื่อการนี้รัฐบาลจะเสริมสร้างกำลังและสมรรถภาพของตำรวจ พนักงานฝ่ายปกครอง กำนัน ผู้ใหญ่บ้านและเจ้าหน้าที่ส่วนท้องถิ่นให้สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ จะพิจารณาการแก้ไขการปฏิบัติเกี่ยวกับการสืบสวนสอบสวนและปราบปรามโจรผู้ร้ายให้เหมาะสมตามสภาพของบ้านเมือง รวมทั้งจะได้สนับสนุนให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการรักษาความสงบเรียบร้อย และความปลอดภัยของตนด้วย

ในส่วนที่เกี่ยวกับการเสริมสร้างความอยู่ดีกินดีของประชาชนนั้นรัฐบาลนี้ถือเป็นนโยบายสำคัญอันหนึ่งที่จะต้องกระทำ โดยจะขยายโครงการพัฒนาท้องถิ่นออกไปให้กว้างขวางทั่วทั้งประเทศ จะจัดตั้งนิคมสร้างตนเองเพิ่มขึ้น จะพยายามช่วยให้ประชาชนทั่วไปได้มีที่ดินทำกินเป็นของตนเองตามกำลังความสามารถของตนและครอบครัว จะส่งเสริมให้ประชาชนได้รับความสะดวกในการประกอบอาชีพสุจริตตามที่ตนถนัดอย่างจริงจัง จะช่วยบรรเทาความเดือดร้อนในเรื่องที่อยู่อาศัยของผู้มีรายได้น้อยด้วยการเพิ่มอาคารสงเคราะห์ และก่อสร้างบ้านเรือนในราคาถูกให้เช่าซื้อได้ในระยะยาว จะส่งเสริมการประชาสงเคราะห์ในหน้าที่ของรัฐบาลและสนับสนุนงานสังคมสงเคราะห์ของเอกชนให้อำนวยผลดียิ่งขึ้น จะส่งเสริมและคุ้มครองผู้ใช้แรงงานให้มีรายได้และสวัสดิภาพ

เพียงพอตามความเป็นธรรม จะจัดการสาธารณูปโภคในท้องถิ่นต่าง ๆ ให้มีไฟฟ้า ประปา โดยทั่วถึงกัน ในขณะที่เดียวกันจะจัดให้มีทางระหว่างอำเภอและระหว่างตำบลเพิ่มขึ้น เพื่อให้ท้องถิ่นต่าง ๆ ได้มีความเจริญใกล้เคียงกัน อันจะเป็นผลให้ประชาชนชาวไทยทั่วทั้งประเทศมีความสะดวกสบายทั่วถึงกัน จะได้ปรับปรุงส่งเสริมให้ท้องถิ่นต่าง ๆ ได้มีการปกครองตัวเองตามระบบการปกครองส่วนท้องถิ่นมากยิ่งขึ้น

๕. รัฐบาลนี้จะดำเนินการพัฒนาประเทศ โดยยึดเป้าหมายและนโยบายตามแผนพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติเป็นหลัก ซึ่งมีหลักการจะสร้างสรรคกิจการที่เป็นรากฐานเพื่อสนองความต้องการของประชาชน ทั้งนี้ จะได้ปรับปรุงให้เหมาะสมกับสถานการณ์ รัฐบาลนี้จะเน้นหนักเป็นพิเศษในงานด้านชลประทาน การก่อสร้าง และบูรณะทางหลวงให้ทั่วถึงทุกภาค ปรับปรุงขยายงานด้านพลังงานไฟฟ้าให้เพียงพอับความต้องการ ทางด้านธุรกิจอุตสาหกรรม และครัวเรือนอยู่เสมอ รวมทั้งจะส่งเสริมสหกรณ์อันเนกประสงค์ให้มีมากขึ้น นอกจากนี้รัฐบาลนี้จะดำเนินการทุกอย่างเพื่อเพิ่มกำลังการผลิตของประเทศและรายได้ประชาชาติ เพื่อยกระดับมาตรฐานการครองชีพ และรายได้ของประชาชน กับส่งเสริมให้ประชาชนได้รับผลจากการพัฒนาโดยทั่วถึงยิ่งขึ้น จะพัฒนากำลังคนด้วยการขยายการมีงานทำให้มากขึ้นและพัฒนาแรงงานระดับต่าง ๆ จะสนับสนุน และส่งเสริมการวิจัย เพื่อความก้าวหน้าทางด้านวิทยาศาสตร์และวิทยาการด้านประยุกต์อย่างจริงจัง

ในด้านทรัพยากรธรรมชาติ จะได้ค้นหาและสำรวจ เพื่อหาแหล่งที่จะพัฒนาและนำมาใช้ให้เป็นประโยชน์เพิ่มขึ้น

๖. รัฐบาลนี้จะส่งเสริมการอนามัยของประชาชนให้ดียิ่งขึ้น โดยถือหลักขจัดและป้องกันเป็นสำคัญ ดังเช่นที่ได้กระทำเป็นผลสำเร็จมาแล้วกับโรคหลายชนิด เช่น ไข้ทรพิษ กาฬโรค โรคคุดทะราด และไข้มาลาเรีย และดำเนินการป้องกันทุกวิถีทางมิให้โรคระบาดต่าง ๆ เกิดระบาดขึ้นได้ ส่วนในด้านการรักษาพยาบาลผู้เจ็บป่วยนั้น รัฐบาลนี้จะเร่งรัดการผลิตแพทย์และผู้มีอาชีพอันเกี่ยวเนื่องกับวิทยาศาสตร์การแพทย์ให้มากยิ่งขึ้นเพื่อให้ประชาชนในส่วนบุคคลได้รับการรักษาพยาบาลที่ถูกต้อง เพื่อการนี้รัฐบาลจะเพิ่มและปรับปรุงสถานพยาบาลให้ทันสมัยมากขึ้น ทั้งในด้านสถานที่ เครื่องมือเครื่องใช้และเจ้าหน้าที่ที่จะส่งเสริมการวิจัยทางแพทย์ จะควบคุมการผลิตและจำหน่ายยาและเวชภัณฑ์อย่างใกล้ชิด

๗. รัฐบาลนี้ถือว่าเสถียรภาพทางการเงินเป็นรากฐานสำคัญของความมั่นคงในสังคมและความไหลบ่าทางเศรษฐกิจ ฉะนั้น รัฐบาลจะปฏิบัติการทุกอย่างเพื่อรักษาเสถียรภาพของเงินตรากับทั้งจะปรับปรุงแก้ไขวิธีการงบประมาณให้สามารถสนองความต้องการในการพัฒนาประเทศได้อย่างเหมาะสม และจะควบคุมการใช้จ่ายเงินของแผ่นดินให้เป็นไปโดยประหยัดและเป็นประโยชน์ต่อการสร้างความเจริญให้แก่ประเทศชาติ และอำนวยความสะดวกให้แก่ประชาชนอย่างแท้จริง ในส่วนที่

เกี่ยวกับการจัดเก็บภาษีอากรอันเป็นที่มาสำคัญของรายได้แผ่นดินนั้น รัฐบาลนี้จะปฏิบัติการทุกอย่างเพื่อป้องกันมิให้มีการหลีกเลี่ยงและจะปรับปรุงการภาษีอากรให้สอดคล้องกับความจำเป็นในการพัฒนาประเทศเป็นสำคัญเพื่อการนี้รัฐบาลจะแก้ไขวิธีการจัดเก็บและการตรวจสอบภาษีอากรให้มีประสิทธิภาพและอำนวยความสะดวกแก่ผู้เสียภาษีอากรมากยิ่งขึ้น

๘. รัฐบาลนี้จะส่งเสริมการเกษตรอันเป็นอาชีพหลักของประชาชนชาวไทยส่วนใหญ่ให้มีประสิทธิภาพในการผลิต ทั้งในด้านปริมาณและคุณภาพ จะจัดหาแหล่งน้ำเพิ่มขึ้นและจะส่งเสริมให้เกษตรกรรู้จักใช้น้ำชลประทานที่รัฐบาลได้จัดสร้างขึ้นแล้วให้บังเกิดผลมากที่สุด จะช่วยเหลือเกษตรกรในด้านวิชาการต่าง ๆ อันทันสมัย ช่วยให้มีตลาดเพื่อจำหน่ายผลิตผลที่เกษตรกรผลิตได้ ช่วยให้เกษตรกรได้รับผลตอบแทนจากการลงทุนการผลิตให้เหมาะสม รวมทั้งหาทางป้องกันมิให้ถูกกดราคา จะเพิ่มทุนธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตรเพื่อให้ธนาคารดังกล่าวขยายกิจการให้กว้างขวางยิ่งขึ้น

ส่วนในด้านการป่าไม้นั้น เพื่อให้บังเกิดความสุขตามธรรมชาติ จะรักษาป่าไม้ไว้อนุรักษ์ดินและน้ำในบริเวณพื้นที่อันเป็นต้นน้ำลำธารและแหล่งซับน้ำ ให้อยู่ในสภาพสมบูรณ์ อันเป็นการป้องกันการขาดแคลนน้ำ กับทั้งจะให้มีการปลูกบำรุงป่าเพิ่มขึ้น เพื่อให้มีปริมาณไม้และของป่าสำหรับใช้สอย และเป็นสินค้าอย่างเพียงพอ ในส่วนที่เกี่ยวกับที่ดินป่าสงวน จะได้พิจารณาปรับปรุงแนวเขตให้เหมาะสมกับสภาพการณ์ โดยถือประโยชน์ส่วนรวมเป็นหลัก

๙. รัฐบาลนี้ถือว่าการอุตสาหกรรมเป็นปัจจัยที่จะช่วยส่งเสริมความเจริญก้าวหน้าทางเศรษฐกิจของประเทศ เพื่อช่วยให้ประชาชนมีงานทำและช่วยยกระดับวิชาการทางเทคนิคฉะนั้น รัฐบาลนี้จะมุ่งส่งเสริมอุตสาหกรรมที่มีลักษณะดังต่อไปนี้เป็นสำคัญ คืออุตสาหกรรมที่ใช้วัตถุดิบภายในประเทศเป็นตัวประกอบที่สำคัญในการผลิต ที่มีตลาดอยู่แล้วภายในประเทศที่มีส่วนช่วยดุลย์การค้าและดุลย์แห่งการชำระเงินระหว่างประเทศ หรือที่มีส่วนช่วยส่งเสริมให้ประชาชนมีงานทำ และรัฐบาลจะส่งเสริมการลงทุนเพื่ออุตสาหกรรมให้กว้างขวางยิ่งขึ้น

๑๐. รัฐบาลนี้ถือว่าการคมนาคมและการสื่อสารเป็นองค์ประกอบที่จะช่วยสนับสนุนให้การพัฒนาในด้านต่าง ๆ บรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมาย กระจายความเจริญและอำนวยความสะดวกทำให้เกิดความผาสุกแก่ประชาชนอย่างทั่วถึง ฉะนั้น รัฐบาลจึงจะดำเนินการปรับปรุงและขยายกิจการด้านขนส่งทั้งในประเทศและระหว่างประเทศทั้งทางถนน ทางรถไฟ ทางน้ำ ทางอากาศ และการทำเรือให้เพียงพอแก่ความต้องการของประชาชน และการขยายตัวทางเศรษฐกิจของประเทศส่วนการสื่อสารด้านไปรษณีย์โทรเลข โทรศัพท วิทยุ และโทรคมนาคมนั้น รัฐบาลจะปรับปรุงบริการเหล่านี้ให้ดียิ่งขึ้นเพื่อให้ประชาชนสามารถติดต่อและส่งข่าวสารถึงกันและกันได้โดยสะดวกและรวดเร็ว

๑๑. รัฐบาลนี้ถือว่าการค้าคือหัวใจของความสำเร็จในการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ และสร้างความสุขสมบูรณ์ให้แก่ประชาชน ฉะนั้นรัฐบาลนี้จะปฏิบัติการทุกอย่างที่จะส่งเสริมให้การค้าทั้งภายในและภายนอกประเทศดำเนินไปอย่างราบรื่น เพื่อการนี้รัฐบาลจะดำเนินการแก้ไขอุปสรรค และวิธีการขนส่งสินค้าจากแหล่งผลิตมาสู่แหล่งบริโภคให้เป็นไปโดยสะดวก สม่ำเสมอ รวดเร็ว และประหยัด รวมทั้งจะรักษาระดับราคาสินค้าที่จำเป็นแก่การครองชีพของประชาชนไว้ในส่วนที่เกี่ยวกับการค้าต่างประเทศนั้น รัฐบาลนี้จะขยายและรักษาตลาดต่างประเทศไว้อย่างมั่นคง และจะดำเนินการแก้ไขดุลย์การค้าที่ประเทศไทยยังเสียเปรียบกับบางประเทศให้ดีขึ้น

๑๒. รัฐบาลนี้ตระหนักถึงความสำคัญของการศึกษาแห่งชาติว่าเป็นกุญแจสำคัญที่จะนำไปสู่ความเจริญก้าวหน้าในทุก ๆ ทาง ฉะนั้น รัฐบาลนี้จะจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ โดยเฉพาะจะปรับปรุงและส่งเสริมการศึกษาทั้งในด้านการศึกษาระดับมัธยม อาชีวศึกษา และอุดมศึกษาให้ดียิ่งขึ้น เพื่อการนี้รัฐบาลนี้จะพยายามขยายการศึกษาภาคบังคับออกไปทั่วทั้งประเทศ ปรับปรุงโรงเรียนทุกชนิด โดยเฉพาะโรงเรียนอาชีวะให้มีคุณภาพสูงขึ้น และเพิ่มจำนวนให้มากขึ้น ปรับปรุงมหาวิทยาลัยที่มีอยู่แล้วให้มีคุณภาพสูงขึ้น และให้มีที่เรียนมากขึ้น ช่วยเหลือบรรดาครูบาอาจารย์ในรูปสวัสดิการต่าง ๆ เพื่อให้ได้มีความรู้สึกมั่นคงในอาชีพของตน สามารถอุทิศเวลาเพื่อการศึกษาอบรมแก่เยาวชนได้อย่างเต็มที่ นอกจากนั้นรัฐบาลนี้จะสนับสนุนให้เอกชนได้เข้ามามีบทบาทในการให้การศึกษแก่ประชาชนทั้งในระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษา และอุดมศึกษามากขึ้น ส่งเสริมการศึกษาวิจัยในสาขาวิชาการต่าง ๆ และนำผลของการวิจัยมาประยุกต์ให้เหมาะสมกับภาวะความต้องการของประเทศ ในขณะที่เดียวกันก็จะส่งเสริมและรักษาขนบประเพณีอันดีงามของชาติและของประชาชน บำรุงพระพุทธศาสนา และอนุเคราะห์แก่อนุศาสนาต่าง ๆ ตลอดจนถึงศิลปและวัฒนธรรมของชาติด้วย

๑๓. รัฐบาลนี้ตระหนักในความสำคัญของความยุติธรรมที่มีต่อความสงบเรียบร้อยในสังคมและความมั่นคงของชาติ ฉะนั้นรัฐบาลนี้จะดำเนินการทุกวิถีทางเพื่อรักษาไว้ซึ่งหลักนิติธรรม จะเคารพในอำนาจอิสระของศาลยุติธรรมในการพิจารณาพิพากษาอรรถคดีเป็นไปโดยรวดเร็วและให้ความยุติธรรมแก่ประชาชนได้อย่างดีที่สุด

๑๔. รัฐบาลนี้ถือว่าความผาสุกของประชาชนชาวไทยเป็นจุดมุ่งหมายสูงสุดในการบริหารประเทศ ฉะนั้นสิ่งใดที่ช่วยให้ประชาชนชาวไทยส่วนใหญ่ในประเทศมีความผาสุก รัฐบาลนี้จะรับทำสิ่งนั้นโดยเร็ว และสิ่งใดที่เป็นความเดือดร้อนจะรับแก้ไขสิ่งนั้นโดยด่วน เพื่อการนี้รัฐบาลจึงเต็มใจที่จะรับฟังความคิดเห็น และข้อเสนอแนะจากรัฐสภานี้ และพร้อมที่จะปฏิบัติตามเสมอ ถ้าความคิดและข้อเสนอแนะนั้นจะมีผลในการอำนวยความสุขสมบูรณ์ให้แก่ประเทศชาติ และประชาชนอย่างแท้จริง

๑๕. รัฐบาลนี้ถือว่าความสามัคคีภายในชาติเป็นรากฐานอันสำคัญยิ่งที่จะช่วยทำให้ประเทศไทยประสบผลสำเร็จในการพัฒนาทุกด้าน ฉะนั้น สิ่งใดที่ก่อให้เกิดความแตกแยกภายในชาติแล้วจะขจัดให้หมดสิ้นไปโดยเด็ดขาด ในขณะที่เดียวกันรัฐบาลจะปฏิบัติการทุกอย่างเพื่อสร้าง และรักษาความสามัคคีภายในชาติให้เข้มแข็งมั่นคง

ตามนโยบายที่ได้แถลงมาทั้งหมดนี้ รัฐบาลเชื่อว่าจะสามารถสนองความต้องการของประชาชน สร้างความเจริญ และความมั่นคงให้แก่ประเทศชาติได้ ฉะนั้นจึงหวังว่ารัฐสภาจะให้การสนับสนุนนโยบายของรัฐบาลด้วยดี เพื่อรัฐบาลจะได้สามารถดำเนินการบริหารประเทศโดยราบรื่น และสร้างความเจริญให้แก่ประเทศ รวมทั้งอำนวยความสะดวกให้แก่ประชาชนได้อย่างเต็มที่ ถ้าท่านสมาชิกผู้มีเกียรติมีข้อข้องใจประการใดขอได้โปรดซักถามข้าพเจ้าและรัฐมนตรีทุกท่านยินดีที่จะอธิบายเพื่อแก้ไขข้อข้องใจนั้น ขอบพระคุณ

คณะรัฐมนตรี คณะที่ ๓๒
๑๘ ธันวาคม ๒๕๑๕ - ๑๔ ตุลาคม ๒๕๑๖

จอมพล ถนอม กิตติขจร เป็นนายกรัฐมนตรี ประกาศพระบรมราชโองการ เมื่อวันที่ ๑๘ ธันวาคม ๒๕๑๕ พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช ทรงลงพระปรมาภิไธยใน ประกาศ พลตรี ศิริ สิริโยธิน ประธานสภานิติบัญญัติแห่งชาติ เป็นผู้ลงนามรับสนองพระบรมราชโองการ และในวันที่ ๑๙ ธันวาคม ๒๕๑๕ มีการแต่งตั้งคณะรัฐมนตรี ดังนี้

รายชื่อคณะรัฐมนตรี

๑. จอมพล ถนอม กิตติขจร เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม
และรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ
๒. พลเอก ประภาส จารุเสถียร เป็นรองนายกรัฐมนตรี
และรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย
๓. พลโท แสวง เสนาณรงค์ เป็นรัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี
๔. นายเสริม วินิจฉัยกุล เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง
๕. พลอากาศเอก ทวี จุลทรัพย์ เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์
๖. พลเอก พงษ์ ปุณณกันต์ เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงคมนาคม
๗. นายประสิทธิ์ กาญจนวัฒน์ เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงพาณิชย์
๘. นายกมล วรรณประภา เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม
๙. นายอภัย จันทวิมล เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ
๑๐. พลตำรวจเอก ประเสริฐ รุจิรวงศ์ เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุข
๑๑. พลเอก กฤษณ์ สีวะรา เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงอุตสาหกรรม
๑๒. นายบุญรอด บิณฑสันต์ เป็นรัฐมนตรีว่าการทบวงมหาวิทยาลัยของรัฐ
๑๓. พลเรือเอก ถวิล รายนานนท์ เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงกลาโหม
๑๔. พลอากาศเอก บุญชู จันทรเบกษา เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงกลาโหม
๑๕. นายสมหมาย ฮุนตระกูล เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงการคลัง
๑๖. พลจัตวาชาติชาย ชุณหะวัณ เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงการต่างประเทศ
๑๗. พลตำรวจโท พิชัย กุลละวณิช เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์
๑๘. นายแสวง กุลทองคำ เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์
๑๙. พลเรือตรี ชลี สินธุโสภณ เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงคมนาคม
๒๐. นายอุทัย วุฒิกุล เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงคมนาคม

๒๑. นายโอสถ โกศิน เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงพาณิชย์
๒๒. นายถวิล สุนทรศารทูล เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงมหาดไทย
๒๓. นายพ่วง สุวรรณรัฐ เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงมหาดไทย
๒๔. นายมาลัย หุวะนันทน์ เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงมหาดไทย
๒๕. นายสมภพ โหตระกิตย์ เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงยุติธรรม
๒๖. นายบุญสม มาร์ติน เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงศึกษาธิการ
๒๗. นายสมบุญ ฝ่องอักษร เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงสาธารณสุข
๒๘. นายสะอาด หงษ์ยนต์ เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงอุตสาหกรรม

หมายเหตุ คณะรัฐมนตรีคณะนี้สิ้นสุดลงเนื่องจาก จอมพล ถนอม กิตติขจร ได้กราบถวายบังคมลาออกจากตำแหน่ง เมื่อวันที่ ๑๔ ตุลาคม ๒๕๑๖

คำแถลงนโยบาย
ของ
คณะรัฐมนตรี คณะที่ ๓๒
จอมพล ถนอม กิตติขจร นายกรัฐมนตรี
แถลงต่อสภานิติบัญญัติแห่งชาติ
เมื่อวันศุกร์ที่ ๒๒ ธันวาคม ๒๕๑๕

คำแถลงนโยบายของรัฐบาล*

ท่านประธานสภานิติบัญญัติแห่งชาติ และท่านสมาชิกผู้เกี่ยวข้อง

ตามที่ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งให้ข้าพเจ้าเป็นนายกรัฐมนตรีตามประกาศพระบรมราชโองการ ลงวันที่ ๑๘ ธันวาคม พุทธศักราช ๒๕๑๕ และข้าพเจ้าได้จัดตั้งคณะรัฐบาลซึ่งได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งคณะรัฐมนตรีตามประกาศพระบรมราชโองการลงวันที่ ๑๙ ธันวาคม พุทธศักราช ๒๕๑๕ แล้วนั้น

บัดนี้คณะรัฐมนตรีได้กำหนดนโยบายในการบริหารราชการแผ่นดินโดยยึดถือหลักการรักษาความมั่นคงของประเทศชาติ การเสริมสร้างความมั่นคงและพัฒนาการทางเศรษฐกิจ การเคารพในสิทธิเสรีภาพของประชาชน ตลอดจนความเป็นธรรมในสังคมเป็นมูลฐานจึงขอแถลงนโยบายเพื่อให้สภานิติบัญญัติแห่งชาติทราบพอสังเขป ดังต่อไปนี้

๑. รัฐบาลนี้เชื่อมั่นว่าการปกครองระบอบประชาธิปไตยโดยมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุขเป็นระบอบการปกครองที่เหมาะสมกับความต้องการของประเทศไทย ฉะนั้นรัฐบาลนี้จะจัดการทุกอย่างเพื่อให้การปกครองระบอบนี้ได้ดำเนินไปด้วยความราบรื่นและสอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงทางการเมืองของประเทศไทยโดยเฉพาะจะเทิดทูนพระมหากษัตริย์ และราชบัลลังก์ไว้เป็นที่เคารพสักการะอันสูงยิ่งตลอดไป

๒. รัฐบาลนี้เชื่อมั่นว่าความมั่นคงของประเทศชาติ เป็นรากฐานอันสำคัญยิ่งในการเสริมสร้างความมั่นคงและพัฒนาการทางเศรษฐกิจ และความเป็นธรรมในสังคม ฉะนั้นรัฐบาลนี้จะปฏิบัติการทุกอย่างเพื่อให้ประเทศไทยดำรงอยู่ด้วยความมั่นคงโดยจะตระเตรียมสรรพกำลังของชาติตามกำลังเศรษฐกิจให้อยู่ในสภาพเตรียมพร้อมที่จะป้องกันราชอาณาจักรและรักษาความสงบเรียบร้อยภายในประเทศ ตลอดจนความปลอดภัยของประชาชน จะจัดการคุ้มครองป้องกันให้ประชาชนได้ประกอบอาชีพโดยปราศจากความระแวงภัย

๓. รัฐบาลนี้จะดำเนินความสัมพันธ์กับต่างประเทศโดยยึดหลักคตินิยมและกฎหมายระหว่างประเทศ และดำเนินนโยบายโดยอิสระ เพื่อผดุงรักษาไว้ซึ่งประโยชน์ของประเทศชาติ

และประชาชนชาวไทย นอกจากนั้น รัฐบาลนี้จะยึดมั่นในหลักแห่งกฎบัตรสหประชาชาติจะร่วมมือกับองค์การสหประชาชาติ จะรักษาไว้ซึ่งสิทธิและปฏิบัติตามพันธกรณีอันมีตามสนธิสัญญาหรือความตกลงที่ได้ทำไว้กับประเทศทั้งหลายตามหลักแห่งความเสมอภาคและจะส่งเสริมความสัมพันธ์อันดีกับทุกประเทศที่ไม่แสดงความมุ่งร้ายต่อประเทศไทย

๔. รัฐบาลนี้จะดำเนินการพัฒนาประเทศ โดยยึดเป็นหมายและนโยบายตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติเป็นหลัก และจะดำเนินการทุกอย่างเพื่อเพิ่มกำลังผลิตของประเทศและรายได้ประชาชาติ เพื่อยกระดับมาตรฐานการครองชีพ และรายได้ของประชาชน กับจะส่งเสริมให้ประชาชนได้รับผลจากการพัฒนาอย่างเสมอภาคและทั่วถึงยิ่งขึ้น

๕. รัฐบาลนี้จะส่งเสริมการเกษตรอันเป็นอาชีพหลักของประชาชนชาวไทยให้มีประสิทธิภาพในการผลิตทั้งในด้านปริมาณและคุณภาพ โดยจะช่วยเหลือเกษตรกรในด้านวิชาการและช่วยให้มีตลาดสำหรับจำหน่ายผลิตผลในราคาที่เป็นธรรมและเหมาะสม

๖. รัฐบาลนี้จะส่งเสริมอุตสาหกรรมที่ใช้วัตถุดิบภายในประเทศเป็นส่วนประกอบที่สำคัญในการผลิต และจะส่งเสริมการลงทุนเพื่อการอุตสาหกรรมให้กว้างขวางต่อไป ทั้งนี้เพื่อช่วยเหลือให้ประชาชนมีงานทำเพิ่มมากขึ้น และเป็นการช่วยลดความเสียหายเปรียบในด้านดุลย์การค้าและดุลย์การชำระเงินระหว่างประเทศ

๗. รัฐบาลนี้จะปรับปรุงและขยายกิจการด้านการขนส่งและสื่อสารทั้งภายในประเทศและระหว่างประเทศให้เพียงพอกับความต้องการของประชาชน และการขยายตัวทางเศรษฐกิจของประเทศ

๘. รัฐบาลนี้จะส่งเสริมกิจการค้าทั้งภายใน และภายนอกประเทศให้สามารถดำเนินไปอย่างราบรื่น โดยเฉพาะในส่วนที่เกี่ยวกับการค้าระหว่างประเทศ รัฐบาลจะพยายามรักษาและขยายตลาดในต่างประเทศ และจะดำเนินการแก้ไขดุลย์การค้าที่ประเทศไทยเสียหายเปรียบอยู่บ้างประเทศ

๙. รัฐบาลนี้จะจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ โดยจะปรับปรุงและส่งเสริมทั้งในด้านการศึกษามัธยม อาชีวศึกษา และอุดมศึกษา ทั้งจะสนับสนุนให้เอกชนเข้ามามีส่วนร่วมให้การศึกษาระดับแก่ประชาชนมากยิ่งขึ้น

๑๐. รัฐบาลนี้จะส่งเสริมการอนามัยของประชาชนให้ดียิ่งขึ้นโดยจะถือหลักการขจัดและป้องกันเป็นสำคัญ ในด้านการรักษาพยาบาลผู้เจ็บป่วย รัฐบาลนี้จะเร่งรัดการผลิตแพทย์พยาบาลและผู้มีอาชีพอันเกี่ยวเนื่องกับวิทยาศาสตร์การแพทย์ให้มากขึ้น รวมทั้งจะสนับสนุนให้มีแพทย์ประจำในส่วนภูมิภาคมากยิ่งขึ้น

๑๑. รัฐบาลนี้ถือว่าความผาสุกของประชาชนชาวไทยเป็นจุดมุ่งหมายสูงสุดในการบริหารประเทศ ฉะนั้น รัฐบาลนี้จะปรับปรุงประสิทธิภาพในการดำเนินงานเกี่ยวกับกิจการสาธารณูปโภคและบริการสาธารณะ เพื่อให้ประชาชนได้รับการบริการที่ดีโดยทั่วถึงกัน ในการนี้จะส่งเสริมและเปิด

โอกาสให้เอกชนได้เข้ามามีส่วนร่วมกับรัฐบาลในการดำเนินงานด้านบริการสาธารณะมากยิ่งขึ้น เพื่อให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการสร้างสรรค์ความเจริญของประเทศชาติ

๑๒. รัฐบาลนี้ถือว่าเสถียรภาพทางการเงินเป็นรากฐานสำคัญของความมั่นคงทางเศรษฐกิจและสังคม ฉะนั้น รัฐบาลจะดำเนินการทุกอย่างเพื่อรักษาเสถียรภาพของเงินตรา จะปรับปรุงวิธีการงบประมาณให้สามารถสนองความต้องการในการพัฒนาประเทศได้อย่างเหมาะสม และจะควบคุมการใช้จ่ายเงินของแผ่นดินให้เป็นไปโดยประหยัดเป็นประโยชน์ต่อการสร้างสรรค์ความเจริญให้แก่ประเทศชาติ และอำนวยความสะดวกแก่ประชาชนอย่างแท้จริง

๑๓. รัฐบาลนี้จะดำเนินการทุกวิถีทางเพื่อรักษาไว้ซึ่งหลักนิติธรรม จะเคารพในอำนาจอิสระของศาลยุติธรรมในการพิจารณาพิพากษาอรรถคดี จะส่งเสริมสถาบันตลอดจนบุคคลที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการยุติธรรมให้มีมาตรฐาน และประสิทธิภาพสูงยิ่งขึ้น

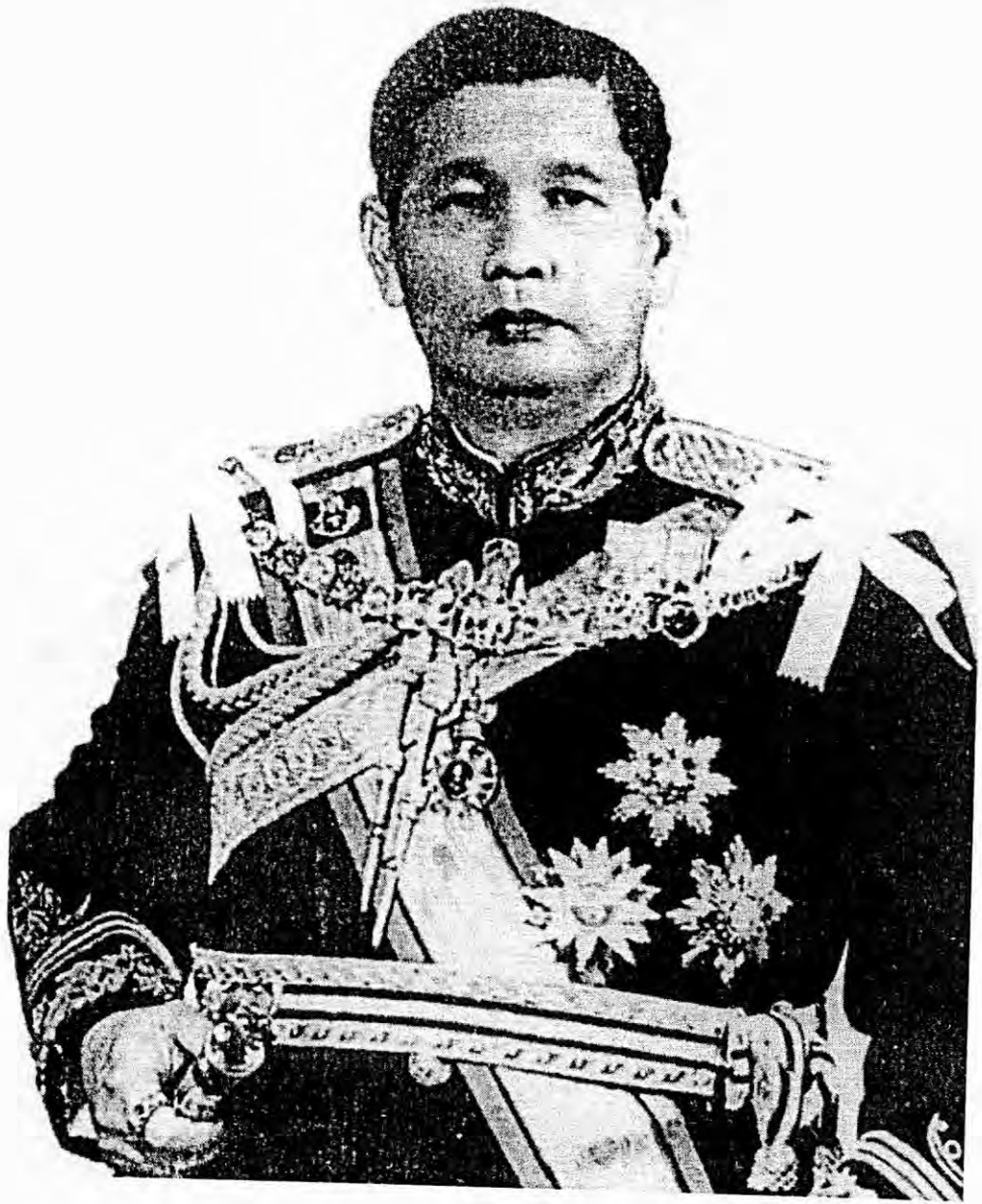
๑๔. รัฐบาลนี้ถือว่าความสามัคคีภายในชาติเป็นรากฐานสำคัญยิ่งที่จะช่วยให้ประสบผลสำเร็จในการพัฒนาประเทศ ฉะนั้น สิ่งใดที่จะก่อให้เกิดความแตกแยกขึ้นภายในชาติแล้วรัฐบาลจะจัดให้หมดสิ้นไปโดยเด็ดขาด และจะปฏิบัติการทุกอย่างเพื่อเสริมสร้างและรักษาความสามัคคีภายในชาติไทยให้เข้มแข็งมั่นคง

ตามนโยบายที่ได้แถลงมานี้ รัฐบาลเชื่อว่าจะสามารถสนองความต้องการของประชาชน เสริมสร้างความเจริญและความมั่นคงให้แก่ประเทศชาติ ฉะนั้น จึงหวังว่าสมานิติบัญญัติแห่งชาติ จะให้การสนับสนุนนโยบายของรัฐบาลด้วยดี เพื่อรัฐบาลจะสามารถบริหารประเทศไปด้วยความราบรื่น เสริมสร้างความเจริญก้าวหน้าแก่ประเทศชาติ และอำนวยความสะดวกให้แก่ประชาชนได้อย่างเต็มที่

*รายงานการประชุมสภาร่างรัฐธรรมนูญ ครั้งที่ ๑๕๘

วันพฤหัสบดีที่ ๑๙ ธันวาคม พุทธศักราช ๒๕๐๖ หน้า ๘๘๙ - ๘๙๑

หน้าว่าง

จอมพล สฤษดิ์ ธนะรัชต์
นายกรัฐมนตรีคนที่ ๑๑

นายกรัฐมนตรีคนที่ ๑๑ จอมพล สฤษดิ์ ธนะรัชต์

ระยะเวลาดำรงตำแหน่ง

คณะรัฐมนตรี คณะที่ ๒๙ : ๙ กุมภาพันธ์ ๒๕๐๒ - ๘ ธันวาคม ๒๕๐๖

ประวัติ

จอมพล สฤษดิ์ ธนะรัชต์ เกิดเมื่อวันที่ ๑๖ มิถุนายน ๒๔๕๑ ที่บ้านท่าโรงยาตลาดพาหุรัด กรุงเทพมหานคร เป็นบุตรของพันตรี หลวงเรืองเดชอนันต์ (ทองดี ธนะรัชต์) กับนางจันทิพย์ ธนะรัชต์

จอมพล สฤษดิ์ ธนะรัชต์ เริ่มการศึกษาชั้นต้นที่จังหวัดมุกดาหาร จากนั้นเข้ารับการศึกษาคู่ต่อที่โรงเรียนวัดมหรณพาราม และโรงเรียนนายร้อยทหารบก จนสำเร็จการศึกษาเมื่อปี ๒๔๗๒ ได้รับยศร้อยตรีประจำการที่กองพันที่ ๑ กรมทหารราบที่ ๒ รักษาพระองค์

ในปี พ.ศ. ๒๔๘๔ จอมพล สฤษดิ์ ธนะรัชต์ เข้าร่วมรบในสงครามมหาเอเชียบูรพาในขณะที่ยังดำรงตำแหน่งผู้บังคับกองพันทหารราบที่ ๓๓ ได้ปฏิบัติหน้าที่ด้วยความกล้าหาญ วันที่ ๑ เมษายน ๒๔๘๘ จึงได้เลื่อนยศเป็นพันเอก ตำแหน่งผู้บังคับการกรมทหารราบที่ ๑๓ และผู้บังคับการจังหวัดทหารบกกำแพง จนกระทั่งสงครามยุติลง

ปี พ.ศ. ๒๔๙๕ ได้เลื่อนยศเป็นพลเอก และในวันที่ ๒๓ มิถุนายน ๒๔๙๗ ได้รับแต่งตั้งเป็นผู้บัญชาการทหารบก และต่อมาได้รับพระราชทานยศเป็นจอมพล ทหารบก ทหารอากาศ และทหารเรือ

จอมพล สฤษดิ์ ธนะรัชต์ เข้าดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีเมื่อวันที่ ๙ กุมภาพันธ์ ๒๕๐๒ หลังจากการทำรัฐประหารรัฐบาลของจอมพล ถนอม กิตติขจร เนื่องจากสถานการณ์ทางการเมืองภายในประเทศไม่เรียบร้อย

ในช่วงที่บริหารประเทศ จอมพล สฤษดิ์ ธนะรัชต์ ได้สร้างผลงานทั้งทางด้านการปรับปรุงการบริหารและการพัฒนาประเทศไว้มากมาย ผลงานที่สำคัญ ๆ ได้แก่ การออกกฎหมายเลิกการเสพและจำหน่ายฝิ่นโดยเด็ดขาด กฎหมายปราบปรามพวกนักเลง อันธพาล กฎหมายปราบการค้าประเวณี และสิ่งที่สำคัญที่สุดคือ การวางแผนพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ โดยได้รับการสนับสนุนจากต่างประเทศ ทำการศึกษา ค้นคว้า วิจัย จนกระทั่งได้จัดทำแผนพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศฉบับที่ ๑ (ปี พ.ศ. ๒๕๐๔ - พ.ศ. ๒๕๐๙) ซึ่งแผนดังกล่าวเป็นแม่แบบของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับต่อ ๆ มาจนถึงปัจจุบัน

จอมพล สฤษดิ์ ธนะรัชต์ ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีจนถึงแก่อสัญกรรม เมื่อวันที่ ๘ ธันวาคม ๒๕๐๖ ที่ โรงพยาบาลพระมงกุฎเกล้า รวมอายุได้ ๕๕ ปี และเป็นนายกรัฐมนตรีคนเดียวที่เสียชีวิตลงในขณะที่ยังดำรงตำแหน่ง

คณะรัฐมนตรี คณะที่ ๒๙
๙ กุมภาพันธ์ ๒๕๐๒ - ๘ ธันวาคม ๒๕๐๖

จอมพล สฤษดิ์ ธนะรัชต์ เป็นนายกรัฐมนตรี ประกาศพระบรมราชโองการเมื่อวันที่ ๙ กุมภาพันธ์ ๒๕๐๒ พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช ทรงลงพระปรมาภิไธยในประกาศ พลเอก สฤษดิ์ สุธิสารณกร ประธานสภาาร่างรัฐธรรมนูญเป็นผู้ลงนามรับสนองพระบรมราชโองการ และในวันที่ ๑๐ กุมภาพันธ์ ๒๕๐๒ มีการแต่งตั้งคณะรัฐมนตรี ดังนี้

รายชื่อคณะรัฐมนตรี

๑. พลเอก ถนอม กิตติขจร เป็นรองนายกรัฐมนตรี
๒. พลตรี พระเจ้าวรวงศ์เธอ กรมหมื่นนคราธิปกพงศ์ประพันธ์ เป็นรองนายกรัฐมนตรี
๓. พลเอก ถนอม กิตติขจร เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม
๔. นายโชติ คุณะเกษม เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง
๕. นายถนัด คอมันตร์ เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ
๖. นายสวัสดิ์ มหามล เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตร
๗. พลตรี พงษ์ ปุณณกันต์ เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงคมนาคม
๘. พลโท ประภาส จารุเสถียร เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย
๙. พระยาอรรณการีย์นิพนธ์ (สิทธิ จุณณานนท์) เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม
๑๐. หม่อมหลวงปิ่น มาลากุล เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ
๑๑. นายสุนทร หงส์ลดารมภ์ เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงเศรษฐกิจ
๑๒. พระประกาศสหกรณ์ (สดับ วีรเธียร) เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงสหกรณ์
๑๓. พระบาราศนราดรุ (หลง เวชชาชีวะ) เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุข
๑๔. นายบุญย์ เจริญไทย เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงอุตสาหกรรม

รัฐบาลนี้แถลงนโยบายต่อสภาาร่างรัฐธรรมนูญเพื่อทราบ ในวันที่ ๑๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๐๒ (ไม่มีการให้ความไว้วางใจตามรัฐธรรมนูญการปกครอง) นโยบายของรัฐบาลคณะนี้ ปรากฏในหนังสือราชกิจจานุเบกษา พ.ศ. ๒๕๐๒ เล่ม ๗๖ ตอน ๒๓ หน้า พ.๔

คณะรัฐมนตรีมีการเปลี่ยนแปลง คือ

๑. นายโชติ คุณะเกษม พ้นจากตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง
นายสุนทร หงส์ลดารมภ์ พ้นจากตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงเศรษฐกิจ ไปเป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง และนายเกษม ศรีพยัคฆ์ เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวง

เศรษฐกิจ เมื่อวันที่ ๑ พฤษภาคม ๒๕๐๒

๒. นายสวัสดิ์ มหาผล รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตร ถึงแก่อนิจกรรม

เมื่อวันที่ ๒๖ สิงหาคม ๒๕๐๒

๓. พลเอก สุรจิตร์ จารุเศรณี เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตร เมื่อวันที่ ๙ กันยายน ๒๕๐๒ วันที่ ๒๓ พฤษภาคม ๒๕๐๖ มีการจัดตั้งกระทรวงพัฒนาการแห่งชาติ จึงมีการแต่งตั้งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงพัฒนาการแห่งชาติ และรัฐมนตรีว่าการกระทรวงสำนักนายกรัฐมนตรี เพื่อเป็นผู้ช่วยสั่งหรือปฏิบัติราชการแทนนายกรัฐมนตรี ดังต่อไปนี้

๑. จอมพล สฤษดิ์ ธนะรัชต์ นายกรัฐมนตรี ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงพัฒนาการแห่งชาติอีกตำแหน่งหนึ่ง
๒. พระประกาศสหกรณ์ ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงสำนักนายกรัฐมนตรีและดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงพัฒนาการแห่งชาติ อีกตำแหน่งหนึ่ง
๓. พลเอก ประภาส จารุเสถียร รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงพัฒนาการแห่งชาติ อีกตำแหน่งหนึ่ง
๔. นายสุนทร หงส์ลดารมภ์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงพัฒนาการแห่งชาติ อีกตำแหน่งหนึ่ง
๕. พันเอก ถนิต คอมันตร์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงพัฒนาการแห่งชาติ อีกตำแหน่งหนึ่ง
๖. นายบุญชนะ อัดถากร ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงพัฒนาการแห่งชาติ

หมายเหตุ คณะรัฐมนตรีคณะนี้สิ้นสุดลงเมื่อจอมพล สฤษดิ์ ธนะรัชต์ นายกรัฐมนตรี ได้ถึงแก่อนิจกรรมเมื่อวันที่ ๘ ธันวาคม ๒๕๐๖

คำแถลงนโยบาย
ของ
คณะรัฐมนตรี คณะที่ ๒๙
จอมพล สฤษดิ์ ธนะรัชต์ นายกรัฐมนตรี
แถลงต่อสภาร่างรัฐธรรมนูญ
เมื่อวันพฤหัสบดีที่ ๑๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๐๒

คำแถลงนโยบายของรัฐบาล*

ท่านประธานสภา และท่านสมาชิกผู้มีเกียรติ

แม้ตามธรรมนูญการปกครองราชอาณาจักรมิได้กำหนดให้มีการแถลงนโยบายและไม่มี
การลงมติไว้วางใจ แต่เพื่อประโยชน์ในการบริหารประเทศชาติร่วมกันข้าพเจ้าจึงยินดีที่จะชี้แจง
นโยบายของรัฐบาลคณะนี้ให้ท่านรับทราบไว้ในวาระแรกเพื่อประโยชน์และความเข้าใจอันดีร่วมกัน
ต่อไปหากว่าท่านข้องใจอยากทราบรายละเอียดประการใดข้าพเจ้าก็ยินดีที่จะชี้แจงให้ท่านรับทราบ
และเข้าใจทุกประการตามที่ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ตั้งให้ข้าพเจ้าเป็นนายกรัฐมนตรีตาม
ประกาศพระบรมราชโองการ ลงวันที่ ๙ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๐๒ และข้าพเจ้าได้จัดตั้งรัฐบาลขึ้น
ตามที่ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ตั้งตามพระบรมราชโองการลงวันที่ ๑๐ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๐๒
แล้วนั้นคณะรัฐบาลนี้พร้อมแล้วที่จะบริหารราชการต่อไป จึงขอแถลงนโยบายเพื่อโปรดทราบ ณ
บัดนี้

ย่อมเป็นที่เข้าใจกันแล้วว่าสภาร่างรัฐธรรมนูญจะได้ร่างรัฐธรรมนูญสำหรับการปกครอง
ประเทศขึ้นใหม่ เมื่อร่างเสร็จจนถึงนำขึ้นทูลเกล้าฯ เพื่อลงพระปรมาภิไธยประกาศใช้แล้วก็จะได้มี
การจัดตั้งรัฐบาลขึ้นใหม่ตามรูปการในรัฐธรรมนูญฉบับนั้นต่อไปรัฐบาลนี้คงจะมีเวลาบริหารประเทศ
ชั่วระยะเวลาจำกัดจึงได้วางหลักการในการบริหารประเทศไว้เป็น ๒ ประการคือ งานใดที่อาจจะ
ดำเนินการให้ลุล่วงไปในสมัยเวลาที่บริหารราชการอยู่ก็จะได้เร่งรัดให้เสร็จสิ้นไปโดยเร็ว การใด
จะต้องใช้เวลายาวนานก็จะได้วางโครงการขึ้นเพื่อรัฐบาลต่อ ๆ ไป จะได้อาศัยเป็นแนวดำเนินการ
ต่อไปได้

อย่างไรก็ดีการที่คณะปฏิวัติต้องเข้ายึดอำนาจการปกครองก็ด้วยความปรารถนาอันแรง
กล้าที่จะหาวิถีทางอันเหมาะสมในการนำประเทศไปสู่ความเจริญ มิใช่มุ่งหมายแต่เพียงว่าจะให้มี
การเปลี่ยนแปลงรัฐบาลหรือแก้ไขรัฐธรรมนูญปกครองประเทศเสียใหม่เท่านั้นหากแต่เห็นว่าการที่จะ
บริหารประเทศไทยในรูปเดิมนั้นยังมีอุปสรรคขัดขวางความก้าวหน้าของประเทศอยู่อีกนานาประการ
จำเป็นต้องแก้ไขปรับปรุงกันใหม่ทุกด้านทุกมุมเฉพาะอย่างยิ่งจักรกลในการบริหารประเทศจะต้อง

ให้อยู่ในรูปอันเหมาะสมจริง ๆ รัฐบาลจึงจะสามารถบริหารประเทศให้ถึงซึ่งความเจริญได้ ดังนั้น รัฐบาลจึงถือว่ามีการกิจอันสำคัญยิ่งที่จะต้องรีบปรับปรุงรูปการบริหารประเทศให้เหมาะสมเป็นอันดับแรกก่อนกิจการอื่นใดทั้งสิ้น

อนึ่ง นโยบายของคณะปฏิวัติซึ่งได้ประกาศไปแล้วนั้นรัฐบาลนี้จะได้นำมาดำเนินต่อไป ให้เป็นผลประโยชน์แก่ประเทศอย่างแท้จริง เช่น การส่งเสริมการอุตสาหกรรมภายในประเทศ การเลิกสูบฝิ่นและค้าฝิ่นในประเทศไทย ฯลฯ เป็นต้น

ในการบริหารประเทศในครั้งนี้ รัฐบาลนี้เห็นว่าจำเป็นที่จะต้องแก้ไขและปรับปรุงการเศรษฐกิจของประเทศเป็นเรื่องใหญ่ และเป็นอันดับที่หนึ่งทั้งนี้ก็เพื่อให้มีรายได้ที่แท้จริงสูงขึ้นซึ่งจะทำให้ระดับการครองชีพของประชาชนสูงขึ้นด้วย ฉะนั้นรัฐบาลจะได้ปรับปรุงการคลังและการเงินของประเทศดำเนินการส่งเสริมการเกษตรกรรม การสหกรณ์ การอุตสาหกรรม และการค้าตลอดจน การคมนาคมให้ก้าวหน้า เป็นประโยชน์แก่ประชาชนอย่างกว้างขวางยิ่งขึ้น

รัฐบาลนี้จะได้สนใจเป็นพิเศษในการศึกษาของเยาวชนซึ่งจะเป็นกำลังสำคัญของชาติในวันหน้าโดยจะได้ดำเนินการให้เยาวชนได้รับทั้งวิทยาการและจริยศึกษาควบคู่กันไปจะได้จัดตั้งสภาการศึกษาแห่งชาติขึ้น และให้ความอนุเคราะห์ตามความจำเป็น

รัฐบาลจะได้ดำเนินการส่งเสริมให้ประชาชนในชาติมีศีลธรรม วัฒนธรรมและอนามัยอันดีรวมทั้งดำเนินการพัฒนาการท่องเที่ยว เพื่อยังความสงบเรียบร้อยและความผาสุกของประชาชน

สำหรับในด้านการทหารนั้น รัฐบาลนี้จะคงรักษาระดับอัตราปัจจุบันไว้แต่จะเร่งรัดปรับปรุงในทางการฝึก การศึกษา และในทางอาวุธยุทโธปกรณ์เพื่อให้เป็นกำลังทัพที่มีสมรรถภาพสูงขึ้นและจะแก้ไขความขาดแคลนในทางสวัสดิการของทหารให้สมบูรณ์ขึ้น

นอกจากนั้น รัฐบาลนี้ขอยืนยันว่า

๑. จะเทอดทูนพระมหากษัตริย์เป็นองค์ประมุขของชาติตลอดไป
๒. จะบริหารประเทศโดยยึดมั่นในหลักประชาธิปไตย และเคารพในสิทธิของมนุษยชน การใดอันจะอันวยความผาสุกแก่ประชาชนรัฐบาลจะได้ปฏิบัติการโดยเฉียบขาดเพื่อประโยชน์ที่ว่านั้น

๓. จะรักษาไว้ซึ่งสิทธิและปฏิบัติตามหน้าที่อันมีตามสนธิสัญญากับประเทศทั้งหลายเฉพาะอย่างยิ่งจะยึดมั่นในอุดมการณ์ร่วมกันตามสนธิสัญญาการป้องกันร่วมกันแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

๔. จะยึดมั่นในหลักแห่งกฎบัตรสหประชาชาติและส่งเสริมสัมพันธไมตรีกับนานาประเทศตามหลักสันติซึ่งตั้งอยู่บนพื้นฐานแห่งความยุติธรรม ความผาสุกของประชาชนและความมั่นคงของประเทศและถือว่าความเข้าใจอันดีและความร่วมมือกันโดยใกล้ชิดระหว่างประเทศต่าง ๆ ที่เป็นมิตร

โดยเฉพาะประเทศในภาคพื้นเอเชียตะวันออกเฉียงใต้จะช่วยดำรงไว้ซึ่งสันติสุขในภาคพื้นส่วนนี้ของโลก

ในส่วนที่เกี่ยวข้องแก่การช่วยเหลือจากต่างประเทศนั้นรัฐบาลนี้จะพิจารณาเท่าที่เห็นจำเป็น โดยที่จะไม่ให้เกิดภัยถึงอำนาจอธิปไตยของประเทศชาติ อย่างไรก็ตามก็ดีรัฐบาลมีเจตนาที่แท้จริงที่จะทำให้ประเทศไทยอยู่ในฐานะช่วยตัวเองได้อย่างกว้างขวางที่สุดที่จะทำได้

ในที่สุดขอเรียนว่าที่ข้าพเจ้าได้อาสาเข้ามาแก้ไขวิกฤตการณ์ของชาติในครั้งนี้และเท่าที่ได้ปฏิบัติไปแล้ว คงจะเป็นประจักษ์พยานในความซื่อสัตย์สุจริตและความหวังดีต่อประเทศชาติของข้าพเจ้าอยู่แล้วฉะนั้นแม้คำแถลงนโยบายของข้าพเจ้าจะไม่ละเอียดถี่ถ้วนอย่างที่เคยปฏิบัติกันมาก็ขอได้โปรดเชื่อมั่นว่าพร้อมกับนโยบายที่แถลงแล้วนั้น ข้าพเจ้ายังได้มอบชีวิตจิตใจและคณะรัฐมนตรีในคณะรัฐบาลนี้เป็นเดิมพันเพื่อสร้างความเจริญให้แก่ประเทศชาติและอำนวยความผาสุกให้แก่ประชาชนจนถึงที่สุดให้จงได้

หน้าว่าง

นายสัญญา ธรรมศักดิ์
นายกรัฐมนตรีคนที่ ๑๒

หน้าว่าง

ต้นฉบับไม่มีหน้านี้

นายกรัฐมนตรีคนที่ ๑๒
นายสัญญา ธรรมศักดิ์

ระยะเวลาดำรงตำแหน่ง

สมัยที่ ๑ : คณะรัฐมนตรี คณะที่ ๓๓ : ๑๔ ตุลาคม ๒๕๑๖ - ๒๒ พฤษภาคม ๒๕๑๗

สมัยที่ ๒ : คณะรัฐมนตรี คณะที่ ๓๔ : ๒๗ พฤษภาคม ๒๕๑๗ - ๑๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๑๘

ประวัติ

นายสัญญา ธรรมศักดิ์ เกิดเมื่อวันที่ ๕ เมษายน ๒๔๕๐ ที่บ้านข้างวัดอรุณราชวราราม บางกอกใหญ่ ธนบุรี เป็นบุตรของมหาอำมาตย์ตรี พระยาธรรมสารเวทย์วิเศษภักดี (ทองดี ธรรมศักดิ์) กับคุณหญิงชื่น ธรรมศักดิ์ สมรสกับท่านผู้หญิงพวง ธรรมศักดิ์

นายสัญญา เริ่มการศึกษาที่โรงเรียนอัสสัมชัญ บางรัก จากนั้นเข้าศึกษาต่อที่โรงเรียนกฎหมายกระทรวงยุติธรรม สอบไล่ได้เป็นเนติบัณฑิตไทยเมื่อปี พ.ศ. ๒๔๗๑ และได้ทุนเล่าเรียนของระพีมูลนิธิไปศึกษาวิชากฎหมายต่อที่สำนัก Middle Temple ประเทศอังกฤษ เป็นเวลา ๓ ปี จนสำเร็จเนติบัณฑิตอังกฤษ เมื่อปี พ.ศ. ๑๙๗๖

นายสัญญา เริ่มชีวิตราชการในตำแหน่งผู้พิพากษาฝึกหัด กระทรวงยุติธรรม จากนั้นก็มีความเจริญก้าวหน้าในหน้าที่ราชการในตำแหน่งผู้พิพากษาศาลอุทธรณ์ ข้าหลวงยุติธรรมภาค ๔ ผู้พิพากษาหัวหน้าศาลจังหวัดเชียงใหม่ ปลัดกระทรวงยุติธรรม ผู้พิพากษาศาลฎีกา ผู้พิพากษาหัวหน้าคณะในศาลฎีกา อธิบดีผู้พิพากษาศาลอุทธรณ์ และประธานศาลฎีกา ตามลำดับ ภายหลังจากเกษียณอายุราชการแล้วในปี พ.ศ. ๒๕๑๑ ก็ได้รับพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ดำรงตำแหน่งองคมนตรี และในปีเดียวกันนี้ก็ได้เป็นคนบดคันธนูนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์อีกตำแหน่งหนึ่งด้วย และต่อมาได้รับตำแหน่งอธิการบดีมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

หลังจากจอมพลถนอม กิตติขจร ลาออกจากตำแหน่งนายกรัฐมนตรี และเดินทางออกไปนอกประเทศ เมื่อวันที่ ๑๔ ตุลาคม ๒๕๑๖ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ให้ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี

ในขณะที่นายสัญญา ธรรมศักดิ์ ดำรงตำแหน่งเป็นช่วงที่ นิสิต นักศึกษาและกลุ่มพลังต่าง ๆ ได้เรียกร้องและสร้างความกดดันต่อรัฐบาลโดยตลอด จนกระทั่งนายสัญญา ธรรมศักดิ์ ต้องลาออกจากตำแหน่งนายกรัฐมนตรีไปคราวหนึ่ง เมื่อวันที่ ๒๒ พฤษภาคม ๒๕๑๗ แต่ได้รับการยืนยันจากสภานิติบัญญัติแห่งชาติให้ดำรงตำแหน่งต่อไปอีกครั้งหนึ่งจนกระทั่งการร่างรัฐธรรมนูญ ซึ่งเป็นภารกิจสำคัญของรัฐบาลได้เสร็จสิ้นลง คณะรัฐบาลของนายสัญญา ธรรมศักดิ์ จึงได้สิ้นสุดลง เมื่อวันที่ ๒๖ มกราคม ๒๕๑๘

หลังจากนั้นนายสัญญา ธรรมศักดิ์ ได้รับพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งประธานองคมนตรีเรื่อยมาจนกระทั่งเมื่อวันที่ ๔ กันยายน ๒๕๔๑ นายสัญญา ธรรมศักดิ์ ได้กราบบังคมทูลลาออกจากตำแหน่งประธานองคมนตรี เนื่องจากสุขภาพไม่อำนวย แต่ยังคงดำรงตำแหน่งองคมนตรีเช่นเดิมจนถึงแก่อสัญกรรม เมื่อวันที่ ๖ มกราคม ๒๕๔๕ รวมอายุได้ ๙๕ ปี

คณะรัฐมนตรี คณะที่ ๓๓

๑๔ ตุลาคม ๒๕๑๖ - ๒๒ พฤษภาคม ๒๕๑๗

นายสัญญา ธรรมศักดิ์ เป็นนายกรัฐมนตรี ประกาศพระบรมราชโองการ ลงวันที่ ๑๔ ตุลาคม ๒๕๑๖ พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช ทรงลงพระปรมาภิไธยใน ประกาศ นายทวี แสงขำ รองประธานสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ปฏิบัติหน้าที่แทนประธานสภานิติบัญญัติแห่งชาติเป็นผู้ลงนามรับสนองพระบรมราชโองการ และในวันที่ ๑๖ ตุลาคม ๒๕๑๖ มีการแต่งตั้งคณะรัฐมนตรี ดังนี้

รายชื่อคณะรัฐมนตรี

๑. นายสุกิจ นิมมานเหมินท์ เป็นรองนายกรัฐมนตรี
๒. พลโท แสวง เสนาณรงค์ เป็นรัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี
๓. พลอากาศเอก ทวี จุลทรัพย์ เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม
๔. นายบุญมา วงศ์สวรรค์ เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง
๕. นายจรูญพันธ์ อิศรางกูร ณ อยุธยา เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ
๖. หม่อมเจ้าจักรพันธ์เพ็ญศิริ จักรพันธ์ เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์
๗. พลเรือตรี ชลี สินธุโสภณ เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงคมนาคม
๘. นายชาญชัย ลีถาวร เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงพาณิชย์
๙. นายกมล วรรณประภา เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย
๑๐. นายประจวบ หุตะสิงห์ เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม
๑๑. นายอภัย จันทวิมล เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ
๑๒. นายอุดม ไปษกฤษณะ เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุข
๑๓. นายไอลง โภคิน เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงอุตสาหกรรม
๑๔. นายอรุณ สรเทศน์ เป็นรัฐมนตรีว่าการทบวงมหาวิทยาลัยของรัฐ
๑๕. พลเรือเอก ถวิล ทยานานนท์ เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงกลาโหม
๑๖. พลเอก สุรกิจ มัยลาภ เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงกลาโหม
๑๗. นายเยื้อ สุส้ายันท์ เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงการคลัง
๑๘. พลตรี ชาติชาย ชุณหะวัณ เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงการต่างประเทศ
๑๙. พลตำรวจเอก พิชัย กุลละวณิช เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์
๒๐. พลตำรวจโท ประจวบ สุนทรางกูร เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงคมนาคม
๒๑. นายจรูญ ศรีบุญเรือง เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงพาณิชย์

๒๒. พลตำรวจโท ชุมพล โลหะชาละ เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงมหาดไทย
๒๓. นายพ่วง สุวรรณรัฐ เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงมหาดไทย
๒๔. นายสมภพ ไทระกิตย์ เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงยุติธรรม
๒๕. นายบุญสม มาร์ติน เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงศึกษาธิการ
๒๖. นายเสม พริ้งพวงแก้ว เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงสาธารณสุข
๒๗. นายสะอาด หงษ์ยนต์ เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงอุตสาหกรรม

ในวันที่ ๑๑ พฤษภาคม ๒๕๑๗ นายบุญสม มาร์ติน รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงศึกษาธิการได้กราบถวายบังคมลาออก

หมายเหตุ คณะรัฐมนตรีคณะนี้สิ้นสุด เพราะนายสัญญา ธรรมศักดิ์ นายกรัฐมนตรี ได้กราบถวายบังคมลาออกจากตำแหน่ง เมื่อวันที่ ๒๒ พฤษภาคม ๒๕๑๗ อย่างไรก็ตาม ประธานสภานิติบัญญัติแห่งชาติได้ดำเนินการสอบความเห็นของสภานิติบัญญัติแห่งชาติแล้วปรากฏว่า สภานิติบัญญัติแห่งชาติยังมีความเชื่อถือไว้วางใจในนายสัญญา ธรรมศักดิ์ และมีความประสงค์จะให้ป็นนายกรัฐมนตรีต่อไป

คำแถลงนโยบาย
ของ
คณะรัฐมนตรี คณะที่ ๓๓
นายสัญญา ธรรมศักดิ์ นายกรัฐมนตรี
แถลงต่อสภานิติบัญญัติแห่งชาติ
เมื่อวันพฤหัสบดีที่ ๒๕ ตุลาคม ๒๕๑๖

คำแถลงนโยบายของรัฐบาล*

ท่านประธานสภานิติบัญญัติแห่งชาติ และท่านสมาชิกผู้มิเกียรติ

ตามที่ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งให้ข้าพเจ้าเป็นนายกรัฐมนตรี ตามประกาศพระบรมราชโองการ ลงวันที่ ๑๔ ตุลาคม พุทธศักราช ๒๕๑๖ และแต่งตั้งคณะรัฐมนตรีตามประกาศพระบรมราชโองการ ลงวันที่ ๑๖ ตุลาคม ๒๕๑๖ นั้น

บัดนี้ คณะรัฐมนตรีได้กำหนดนโยบายในการบริหารราชการแผ่นดิน โดยยึดถือหลักการแห่งระบอบประชาธิปไตย และการปรับปรุงสถานการณ์ต่าง ๆ ให้กลับคืนสู่ความสงบเรียบร้อยและมั่นคง เป็นมูลฐานไว้เรียบร้อยแล้ว จึงขอแถลงนโยบายเพื่อสภานิติบัญญัติแห่งชาติทราบ ดังต่อไปนี้

๑. รัฐบาลนี้จะเทิดทูนพระมหากษัตริย์ไว้เป็นที่เคารพสักการะอันสูงยิ่งตลอดไป และจะดำเนินการเพื่อให้มีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญเป็นหลักในการบริหารราชการแผ่นดินโดยเร็วที่สุด

๒. รัฐบาลนี้เชื่อมั่นว่าความมั่นคงของประเทศชาติเป็นรากฐานอันสำคัญยิ่ง ฉะนั้นรัฐบาลนี้จะดำเนินการทุกอย่าง เพื่อให้ประเทศไทยดำรงอยู่ด้วยความปลอดภัย โดยจะตระเตรียมสรรพกำลังของชาติตามกำลังเศรษฐกิจของประเทศ ให้อยู่ในสภาพเตรียมพร้อมที่จะป้องกันราชอาณาจักรพร้อมที่จะเผชิญภัยคุกคามทั้งทางตรงและทางอ้อม และให้สามารถช่วยตนเองได้มากที่สุด จะดำเนินการเกี่ยวกับการรักษาความมั่นคงของชาติอย่างมีประสิทธิภาพ จะประสานความเข้าใจระหว่างทหารและประชาชนให้ดียิ่งขึ้น จะปรับปรุงสวัสดิการ บำรุงขวัญและกำลังใจของทหารให้สูงอยู่เสมอ รวมทั้งจะปรับปรุงการจัดโครงสร้างทางการบังคับบัญชาให้เหมาะสมกับระบอบประชาธิปไตยอันแท้จริง

๓. รัฐบาลนี้จะดำรงรักษาเสถียรภาพของเงินตราไว้ให้มั่นคง และจะบริหารนโยบายการคลังให้มีผลในทางเพิ่มพูนรายได้และสวัสดิการของเกษตรกรและผู้ให้แรงงานซึ่งเป็นประชากรส่วนใหญ่ ในการนี้จะปรับปรุงโครงสร้างทางด้านภาษีอากร เพื่อให้บังเกิดความเป็นธรรมยิ่งขึ้น

๔. รัฐบาลนี้จะดำเนินนโยบายต่างประเทศ เพื่ออ้างไว้ซึ่งเอกราชอธิปไตยและบูรณภาพแห่งราชอาณาจักร และเพื่อรักษาผลประโยชน์ของชาติและประชาชนไทย ในการนี้รัฐบาลจะยึดมั่นในกฎบัตรสหประชาชาติ ให้ความร่วมมือกับองค์การสหประชาชาติ เพื่อส่งเสริมสันติภาพ

ความมั่นคง และความยุติธรรมระหว่างประเทศ รักษาสิทธิ และปฏิบัติตามพันธกรณีที่มีอยู่ตามสนธิสัญญาและความตกลงที่ทำไว้กับประเทศทั้งหลาย ตามหลักแห่งความเสมอภาค และด้วยที่ถ้อยปฏิบัติต่อกัน ดำเนินการเพื่อความสัมพันธ์อันดีกับทุกประเทศที่แสดงความเป็นมิตรต่อประเทศไทย รวมทั้งประเทศที่มีอุดมการณ์ทางการเมืองต่างกันสร้างเสริมสัมพันธไมตรีและความเข้าใจอันดีกับบรรดาประเทศเพื่อนบ้าน นอกจากนี้รัฐบาลนี้จะสนับสนุนความร่วมมือส่วนภูมิภาค โดยเฉพาะกับกลุ่มประเทศสมาคมประชาชาติแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ในการสร้างสันติภาพ เสถียรภาพ การพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม เพื่อความเจริญก้าวหน้าและความผาสุกของประชาชนในภูมิภาคนี้

๕. รัฐบาลนี้จะเร่งรัดการเพิ่มผลผลิตเกษตร เพื่อสนองความต้องการของตลาดภายในและภายนอกประเทศ รวมทั้งผลิตผลประเภทอาหารเพื่อช่วยลดค่าครองชีพของประชาชน ทั้งนี้ด้วยการช่วยเหลือเกษตรกรทั้งในด้านวิชาการและปัจจัยด้านการผลิตและการตลาด สำหรับจำหน่ายผลิตผลในราคาที่เป็นธรรมและเหมาะสม เพื่อเพิ่มรายได้และยกระดับการครองชีพให้แก่เกษตรกร

๖. รัฐบาลนี้จะปรับปรุง ขยายและเสริมสร้างกิจการด้านการขนส่ง การสื่อสารและการอุดมศึกษาให้เหมาะสมกับการขยายตัวทางเศรษฐกิจ โดยเฉพาะการขนส่งทางน้ำภายในประเทศซึ่งเป็นระบบการขนส่งที่ประหยัดที่สุดนั้น จะได้พัฒนาให้มีบทบาท และเป็นที่ยอมรับของประชาชนทั่วไป

๗. รัฐบาลนี้จะเร่งรัดการขยายตลาดทั้งภายในประเทศและต่างประเทศให้กว้างขวางยิ่งขึ้น เพื่อให้สอดคล้องกับการเร่งรัดเพิ่มผลผลิตทางการเกษตรและอุตสาหกรรม ในด้านสินค้าที่จำเป็นแก่การครองชีพของประชาชนนั้นจะรักษาเสถียรภาพของราคาให้อยู่ในระดับที่เหมาะสมและเป็นธรรมแก่ผู้ผลิต และผู้บริโภค และจะพยายามให้พ่อค้าเข้าใจนโยบายการค้าของรัฐบาล โดยเฉพาะการให้ความร่วมมือในด้านการจัดหาตลาดและบริการในด้านสถิติการผลิต และการค้า

๘. รัฐบาลนี้จะบำบัดทุกข์สุขประชาชน และจะปรับปรุงโครงสร้างของการรักษาความสงบเรียบร้อยภายในประเทศเพื่อให้มีความเข้าใจและร่วมมือกันระหว่างเจ้าหน้าที่รักษาความสงบเรียบร้อยกับประชาชนมากยิ่งขึ้น

๙. รัฐบาลนี้จะรักษาไว้ซึ่งหลักนิติธรรม โดยจะเคารพความเป็นอิสระในการพิจารณาพิพากษาอรรถคดี และจะส่งเสริมสถาบันศาลยุติธรรมให้มั่นคงและเจริญก้าวหน้าในการพิจารณาอรรถคดีต่าง ๆ จะได้เร่งรัดให้ดำเนินการไปด้วยความรวดเร็วยิ่งขึ้น

๑๐. รัฐบาลนี้จะปรับปรุงประสิทธิภาพในการให้บริการสาธารณสุขแห่งชาติให้ตรงกับความต้องการของประชาชน และจะขยายขอบเขตของการบริการไปให้ถึงประชาชน ในส่วนภูมิภาคให้กว้างขวางยิ่งขึ้น

๑๑. รัฐบาลนี้จะเร่งรัดการเพิ่มผลผลิตทางอุตสาหกรรมทั้งในส่วนทดแทนสินค้าที่นำเข้า และในส่วนสินค้าส่งออก รวมทั้งจะได้ดำเนินการป้องกันและระงับพิษภัยอันจะเกิดจากกิจการ

อุตสาหกรรมต่อไปด้วย

๑๓. รัฐบาลนี้จะส่งเสริมให้มหาวิทยาลัยมีเสรีภาพ และมีความรับผิดชอบทางวิชาการ มีความอิสระและคล่องตัวในการบริหารงานของมหาวิทยาลัย ทั้งในด้านการเงินและการบริหารงานบุคคล ส่งเสริมให้เกิดความร่วมมือระหว่างนิสิต นักศึกษากับรัฐบาลและสนับสนุนให้มหาวิทยาลัย มีบทบาทในการส่งเสริมระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

๑๔. สำหรับนโยบายทางเศรษฐกิจโดยส่วนรวม รัฐบาลจะยึดแผนพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ เป็นหลักในการบริหารและการจัดสรรทรัพยากรของประเทศ โดยเน้นการแก้ปัญหาเศรษฐกิจและปัญหาสังคมเฉพาะหน้า โดยเฉพาะอย่างยิ่งการแก้ไขปรับปรุงการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมบางสาขา ให้สามารถรับการเปลี่ยนแปลงของสถานการณ์ทางเศรษฐกิจและสังคมในปัจจุบันเป็นสำคัญ เพื่อให้ประชาชนได้รับความเป็นธรรมจากการดำรงชีพอย่างมั่นคงยิ่งขึ้น

ตามนโยบายที่ได้แถลงมานี้ รัฐบาลเชื่อมั่นว่า จะสามารถสนองความต้องการของประชาชน เสริมสร้างความเจริญก้าวหน้าและความมั่นคงแก่ประเทศชาติในระยะเวลาที่รัฐบาลนี้เข้ามาบริหารราชการแผ่นดินได้ ฉะนั้นจึงหวังว่า สภานิติบัญญัติแห่งชาติจะให้การสนับสนุนนโยบายของรัฐบาลด้วยดี เพื่อรัฐบาลจะสามารถบริหารประเทศไปด้วยความราบรื่น เสริมสร้างความเจริญก้าวหน้าแก่ประเทศชาติและอำนวยความผาสุกให้แก่ประชาชนได้ต่อไป ขอขอบพระคุณ

รายงานการประชุมสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ครั้งที่ ๓๒

วันพฤหัสบดีที่ ๒๕ ตุลาคม พุทธศักราช ๒๕๑๖ หน้า ๒๔๗ - ๒๕๐

คณะรัฐมนตรี คณะที่ ๓๔

๒๗ พฤษภาคม ๒๕๑๗ - ๑๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๑๘

นายสัญญา ธรรมศักดิ์ เป็นนายกรัฐมนตรี ประกาศพระบรมราชโองการ ลงวันที่ ๒๗ พฤษภาคม ๒๕๑๗ พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช ทรงลงพระปรมาภิไธยในประกาศ หม่อมราชวงศ์คึกฤทธิ์ ปราโมช ประธานสภานิติบัญญัติแห่งชาติ เป็นผู้ลงนามรับสนองพระบรมราชโองการ และในวันที่ ๓๐ พฤษภาคม ๒๕๑๗ มีการแต่งตั้งคณะรัฐมนตรี ดังนี้

รายชื่อคณะรัฐมนตรี

๑. นายประกอบ หุตะสิงห์ เป็นรองนายกรัฐมนตรี
๒. นายมนูญ บริสุทธิ์ เป็นรัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี
๓. พลเอก ครวญ สุทรานันท์ เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม
๔. นายสมหมาย ฮุนตระกูล เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง
๕. นายจรูญพันธ์ อิศรางกูร ณ อยุธยา เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ
๖. หม่อมเจ้าจักรพันธ์เพ็ญศิริ จักรพันธ์ เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์
๗. นายเชาวน์ ณ คิลวันต์ เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงคมนาคม
๘. นายวิจารณ์ นิวาตวงศ์ เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงพาณิชย์
๙. พลตำรวจตรี อรรถสิทธิ์ สิทธิสุนทร เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย
๑๐. นายกิตติ สีหนนท์ เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม
๑๑. นายเกรียง กীরติกร เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ
๑๒. นายอุดม ไปษกฤษณะ เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุข
๑๓. นายอรุณ สรเทศน์ เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงอุตสาหกรรม
๑๔. นายเกษม สุวรรณกุล เป็นรัฐมนตรีว่าการทบวงมหาวิทยาลัยของรัฐ
๑๕. พลเรือเอก ถวิล รายนานนท์ เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงกลาโหม
๑๖. พลอากาศเอก บัว ศิริทรัพย์ เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงกลาโหม
๑๗. นายสนั่น เกตุทัต เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงการคลัง
๑๘. พลตรี ขาติชาย ชุณหะวัณ เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงการต่างประเทศ
๑๙. นายเถลิง อำรงนาวาสวัสดิ์ เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์
๒๐. นายพันธุ์เลิศ บุรณะศิลปิน เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์
๒๑. นายศรีภูมิ สุขเนตร เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงคมนาคม
๒๒. นายประสงค์ สุขุม เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงพาณิชย์

๒๓. พลตำรวจเอก ประจวบ สุนทรางกูร เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงมหาดไทย
 ๒๔. พลตำรวจโท ชุมพล โลหะชาละ เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงมหาดไทย
 ๒๕. นายเทียน อัครกุล เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงมหาดไทย
 ๒๖. นายสมภพ โหตระกิตย์ เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงยุติธรรม
 ๒๗. หม่อมหลวงจิรายุ นพวงศ์ เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงศึกษาธิการ
 ๒๘. นายก่อ สวัสดิพานิชย์ เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงศึกษาธิการ
 ๒๙. นายเลม พริ้งพวงแก้ว เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงสาธารณสุข
 ๓๐. นายประกายเพชร อินทุโสภณ เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงอุตสาหกรรม

วันที่ ๕ พฤศจิกายน ๒๕๒๑ นายสนั่น เกตุทัต รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงการคลัง ได้กราบถวายบังคมลาออกจากตำแหน่ง

วันที่ ๑ ธันวาคม ๒๕๑๗ นายประกายเพชร อินทุโสภณ รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงอุตสาหกรรม ได้กราบถวายบังคมลาออกจากตำแหน่ง

วันที่ ๒๐ มกราคม ๒๕๑๘ พลตรี ชชาติชาย ชุณหะวัณ รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงการต่างประเทศ ได้กราบถวายบังคมลาออกจากตำแหน่ง

หมายเหตุ คณะรัฐมนตรีคณะนี้สิ้นสุดลง โดยเหตุที่ได้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๑๗ ทำให้คณะรัฐมนตรีที่บริหารราชการแผ่นดินอยู่ต้องพ้นจากตำแหน่งไป

คำแถลงนโยบาย
ของ
คณะรัฐมนตรี คณะที่ ๓๔
นายสัญญา ธรรมศักดิ์ นายกรัฐมนตรี
แถลงต่อสภานิติบัญญัติแห่งชาติ
เมื่อวันศุกร์ที่ ๗ มิถุนายน ๒๕๑๗

คำแถลงนโยบายของรัฐบาล*

ท่านประธานสภานิติบัญญัติแห่งชาติ และท่านสมาชิกผู้มีเกียรติ

ตามที่ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งให้ข้าพเจ้าเป็นนายกรัฐมนตรี ตามประกาศพระบรมราชโองการลงวันที่ ๒๗ พฤษภาคม พุทธศักราช ๒๕๑๗ และแต่งตั้ง

บัดนี้ คณะรัฐมนตรีได้กำหนดนโยบายในการบริหารราชการแผ่นดินเสร็จเรียบร้อยแล้ว จึงขอแถลงนโยบายเพื่อสภานิติบัญญัติทราบ ดังต่อไปนี้

๑. รัฐบาลนี้จะเกื้อหนุนและรักษาไว้ซึ่งองค์คุณของประชาธิปไตย คือ ชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์
๒. รัฐบาลนี้จะยึดถือหลักการปกครองระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุขจะส่งเสริมสิทธิเสรีภาพของประชาชนภายในกรอบของกฎหมาย ความสงบเรียบร้อยของบ้านเมืองและศีลธรรมอันดี
๓. รัฐบาลนี้
  - ๓.๑ จะจัดที่ดินทำกินให้ชาวไร่ ชาวนาที่เดือดร้อน ให้ได้รับความเป็นธรรมโดยรวดเร็ว
  - ๓.๒ จะจัดให้มีสินค้าที่จำเป็นต่อการครองชีพประจำวัน โดยเฉพาะปัจจัยทั้งสี่ โดยไม่ขาดแคลนและในราคาที่สมควรและเหมาะสมกับภาวะความเป็นอยู่ของประชาชน
  - ๓.๓ จะส่งเสริมกิจการทหารของชาติให้มีกำลังและสมรรถภาพ พร้อมทั้งจะป้องกันราชอาณาจักรจากภัยที่มีมาทั้งภายในและภายนอกประเทศ โดยเฉพาะในภาวะการณ์ปัจจุบัน จะเร่งรัดปรับปรุงโครงสร้างทางการบังคับบัญชาให้คล่องตัวที่จะบริหารงานตามระบอบประชาธิปไตย
  - ๓.๔ จะวางรากฐานแห่งระบบการคลัง โดยมีจุดหมายที่จะส่งเสริมความเจริญเติบโตและความเป็นธรรมทางเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ และปรับปรุงการจัดเก็บภาษีอากรให้ได้เต็มเม็ดเต็มหน่วย

๓.๕ จะใช้มาตรการทางการเงินควบคู่ไปกับมาตรการทางการคลัง โดยถือหลักที่จะอ้างไว้ซึ่งเสถียรภาพแห่งค่าของเงินบาท และดำเนินมาตรการระดมเงินออมของประชาชนมาใช้เป็นทุนในกิจการลงทุนของภาครัฐบาลและภาคเอกชนให้เป็นประโยชน์มากที่สุด

๓.๖ จะเร่งรัดเพิ่มผลผลิตทางการเกษตร เพื่อให้เกษตรกรมีรายได้สูงขึ้น โดยจะดำเนินมาตรการช่วยเหลือเกษตรกรต่าง ๆ รวมทั้งการส่งเสริมสหกรณ์การเกษตรและกลุ่มเกษตรกรให้เป็นพลังทางเศรษฐกิจที่เข้มแข็ง การจัดตั้งกองทุนสงเคราะห์เกษตรกร การส่งเสริมเกษตรกรด้านการผลิตและจำหน่าย ตลอดจนการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

๓.๗ จะปฏิรูประบบ ปรับปรุง ขยาย และส่งเสริมระบบการขนส่ง การสื่อสารและการอุดมศึกษาให้ถูกต้องในหลักการ และให้มีการประสานงานกันอย่างมีประสิทธิภาพ

๓.๘ จะส่งเสริมการค้าให้มีความคล่องตัว และเหมาะสมกับสภาพการณ์ทางเศรษฐกิจและสังคมยิ่งขึ้น ส่งเสริมการลงทุนเพื่อพัฒนาประเทศและปรับปรุงมาตรการการป้องกันและระงับพิษภัยอันเกิดจากกิจการอุตสาหกรรม

๓.๙ จะส่งเสริมการส่งสินค้าออกไปจำหน่ายในต่างประเทศให้มากยิ่งขึ้น เพื่อให้สอดคล้องกับการเร่งรัดการเพิ่มผลผลิตทางเกษตรและอุตสาหกรรม ทั้งนี้โดยไม่ก่อให้เกิดการขาดแคลนภายในประเทศ

๓.๑๐ จะรักษาความสงบภายใน โดยทำความเข้าใจอันดีและประสานสามัคคีทุกหมู่เหล่า

๓.๑๑ จะป้องกันและต่อสู้การแทรกซึมในทางการเมืองและการก่อการร้ายทุกวิถีทาง

๓.๑๒ จะลดอาชญากรรม ป้องกันและปราบปรามการค้ายาเสพติดให้โทษ ตลอดจนดำเนินการบำบัดรักษา ควบคุมเร่งรัดทางกฎหมายและความปลอดภัย ส่งเสริมกิจการฝ่ายปกครองและกิจการตำรวจให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

๓.๑๓ จะส่งเสริมปรับปรุงแรงงานให้มีฝีมือและสมรรถภาพยิ่งขึ้น เพื่อให้สามารถมีบทบาทที่จะร่วมในการพัฒนาประเทศได้อย่างเต็มที่ ส่งเสริมให้ประชากรวัยทำงานได้มีสวัสดิภาพยิ่งขึ้น เร่งรัดสร้างหรือขยายแหล่งงานเพื่อให้ประชากรมีงานทำอย่างทั่วถึง ปรับปรุงความสัมพันธ์ระหว่างทุนและแรงงานอย่างเป็นธรรม

๓.๑๔ จะเคารพความเป็นอิสระในการพิจารณาพิพากษาอรรถคดีของศาลยุติธรรม จะเร่งรัดการพิจารณาพิพากษาอรรถคดีให้ดำเนินไปโดยรวดเร็ว และส่งเสริมสถาบันศาลยุติธรรมให้มั่นคง

๓.๑๕ จะเร่งรัดการศึกษาอบรมเพื่อส่งเสริมระบอบประชาธิปไตย เน้นในเรื่องการอบรมศีลธรรมและวัฒนธรรม และการศึกษาเพื่อการประกอบอาชีพในด้านอุดมศึกษา จะสนับสนุน

ความเป็นอิสระในการดำเนินงานทั้งด้านวิชาการและการบริหารของมหาวิทยาลัยต่าง ๆ ดูแลและส่งเสริมให้วิทยาลัยเอกชนสามารถผลิตบัณฑิตที่ได้มาตรฐาน

๓.๑๖ จะให้บริการสาธารณสุขด้านส่งเสริม ป้องกันและรักษาถึงประชาชน โดยเฉพาะในชนบทจะเร่งรัดปรับปรุงระบบการสาธารณสุข ให้ส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งเอกชน และประชาชนชนึกกำลังกันแก้ปัญหาสาธารณสุขได้อย่างมีประสิทธิภาพ จะมอบอำนาจหน้าที่การบริหารงานสู่ภูมิภาค เพื่อให้ทรัพยากรที่มีจำกัด อำนวยประโยชน์สูงสุดแก่สังคม

๓.๑๗ จะกวัดขั้นวินัยและสมรรถภาพของข้าราชการ ป้องกันและปราบปรามการทุจริตและประพฤติมิชอบในวงราชการและรัฐวิสาหกิจ และในเวลาเดียวกันจะส่งเสริมยกย่องผู้สุจริตให้ปรากฏ

๓.๑๘ จะวางรากฐานและแนวทางปฏิบัติในการปฏิรูประบบการศึกษาและการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม

๓.๑๙ จะจัดให้มีการเลือกตั้งผู้แทนราษฎรตามรัฐธรรมนูญ และกฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้งให้เป็นไปโดยเที่ยงธรรมและบริสุทธิ์

๔. รัฐบาลนี้

๔.๑ จะดำเนินนโยบายต่างประเทศ โดยยึดถือหลักในการธำรงไว้ซึ่งเอกราชอธิปไตยของชาติบูรณภาพแห่งราชอาณาจักรและในการรักษาความมั่นคงของประเทศกับผลประโยชน์ของชาติและประชาชน

๔.๒ จะยึดมั่นในหลักการของกฎบัตรสหประชาชาติและปฏิบัติตามพันธกรณีแห่งสนธิสัญญาที่ทำไว้กับประเทศทั้งหลายตามหลักแห่งราชอาณาจักรและในการรักษาความมั่นคงของประเทศกับผลประโยชน์ของชาติและประชาชน

๔.๓ จะยึดมั่นในหลักการของกฎบัตรสหประชาชาติและปฏิบัติตามพันธกรณีแห่งสนธิสัญญาที่ทำไว้กับประเทศทั้งหลายตามหลักแห่งความเสมอภาค และถ้อยที่ถ้อยปฏิบัติต่อกันดังที่ได้เป็นนโยบายของประเทศไทยตลอดมา

๔.๔ จะรักษาสิทธิอันชอบธรรมของชาติและประชาชน โดยพยายามหาทางตกลงที่ยุติธรรมกับประเทศที่เกี่ยวข้องโดยสันติวิธี

๔.๕ จะเป็นมิตรกับทุกประเทศที่เป็นมิตรกับประเทศไทย แม้ลัทธินิยมในระบบการปกครองการเศรษฐกิจและสังคมจะต่างกัน และพยายามทำความเข้าใจกับประเทศต่างๆ ที่มีปัญหาหะหว่างกันอยู่เพื่อหาทางให้มีการติดต่อสัมพันธ์กับประเทศโดยปรกติดด้วยดีระหว่างกัน และปรับปรุงความสัมพันธ์กับประเทศที่มีความผูกพันอยู่ต่อกันให้เหมาะสมกับความจำเป็นของสถานการณ์เพื่อประโยชน์อันเป็นธรรมร่วมกัน

๔.๖ จะเสริมสร้างสัมพันธไมตรีและกระชับความเข้าใจอันดีกับประเทศเพื่อนบ้าน ให้แน่นแฟ้นยิ่งขึ้นและสนับสนุนความร่วมมือส่วนภูมิภาคสืบต่อไป โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสมาคม ประชาชาติแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (อาเซียน) เพื่อเสริมสร้างเสถียรภาพความมั่นคง สันติสุข และความเจริญรุ่งเรืองร่วมกัน

ตามนโยบายที่แถลงมานี้ รัฐบาลเชื่อมั่นว่าจะสามารถสนองความต้องการของ ประชาชนเสริมสร้างความเจริญก้าวหน้าและความมั่นคงของประเทศชาติในระยะเวลาที่รัฐบาลนี้ บริหารราชการแผ่นดินได้ ฉะนั้นจึงหวังว่าสภานิติบัญญัติแห่งชาติจะให้ความสนับสนุนด้วยดี เพื่อรัฐบาลจะสามารถบริหารราชการแผ่นดินให้บังเกิดความเจริญก้าวหน้าแก่ประเทศชาติ และ อำนวยความผาสุกแก่ประชาชนต่อไป

หน้าว่าง

พลตรี หม่อมราชวงศ์คึกฤทธิ์ ปราโมช
นายกรัฐมนตรีคนที่ ๑๓

หน้าว่าง

นายกรัฐมนตรีคนที่ ๑๓
พลตรี หม่อมราชวงศ์คึกฤทธิ์ ปราโมช

ระยะเวลาดำรงตำแหน่ง

คณะรัฐมนตรี คณะที่ ๓๖ : ๑๔ มีนาคม ๒๕๑๘ - ๑๒ มกราคม ๒๕๑๙

ประวัติ

พลตรี หม่อมราชวงศ์ คึกฤทธิ์ ปราโมช เกิดเมื่อวันที่ ๒๐ เมษายน ๒๔๕๔ เมื่อเวลา ๐๗.๒๐ น. ในเรือที่ลอยอยู่ในแม่น้ำเจ้าพระยา ตำบลบ้านม้า อำเภออินทร์บุรี จังหวัดสิงห์บุรี เป็นโอรสของพระเจ้าวรวงศ์เธอพระองค์เจ้าคำรบ กับหม่อมแดง (บุญภาค) เริ่มการศึกษาชั้นต้น ที่โรงเรียนวัฒนาวิทยาลัย (วังหลัง) โรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย จากนั้นไปศึกษาต่อที่โรงเรียน Trent College และศึกษาวิชาปรัชญาเศรษฐศาสตร์และการเมืองที่ The Queen's College มหาวิทยาลัยอ็อกซ์ฟอร์ด ประเทศอังกฤษ สำเร็จปริญญาตรีเกียรตินิยม และปริญญาโทจากมหาวิทยาลัยอ็อกซ์ฟอร์ด ต่อมาได้รับปริญญาวารสารศาสตร์ดุษฎีบัณฑิตกิตติมศักดิ์จากมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

หม่อมราชวงศ์คึกฤทธิ์ ปราโมช เริ่มเข้ารับราชการที่กรมสรรพากร ซึ่งต่อมาเป็นเลขานุการที่ปรึกษากระทรวงการคลัง และเข้าทำงานเป็นผู้จัดการธนาคารไทยพาณิชย์ สาขาลำปาง เมื่อเกิดสงครามอินโดจีนและสงครามมหาเอเชียบูรพา ได้เข้ารับราชการทหารได้รับยศนายสิบตรี ต่อจากนั้นรัฐบาลได้ตั้งธนาคารแห่งประเทศไทยขึ้น หม่อมราชวงศ์ คึกฤทธิ์ ได้เข้าทำงานเป็นหัวหน้าฝ่ายสำนักผู้ว่าการ และหัวหน้าฝ่ายออกบัตรธนาคารแห่งประเทศไทย และยังคงดำรงตำแหน่งประธานกรรมการ ธนาคารกรุงเทพ พาณิชยการ จำกัด

หม่อมราชวงศ์คึกฤทธิ์ ปราโมช ได้รับพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้เลื่อนยศเป็นพลตรี (ทหารราชองครักษ์พิเศษ) เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๓๑

หม่อมราชวงศ์คึกฤทธิ์ ปราโมช เป็นผู้ริเริ่มจัดตั้งพรรคการเมืองพรรคแรกในเมืองไทยชื่อ "พรรคก้าวหน้า" เมื่อประมาณ พ.ศ. ๒๔๘๘ - ๒๔๘๙ ต่อจากนั้นได้ร่วมในคณะผู้ก่อตั้ง พรรคประชาธิปไตย และได้ริเริ่มจัดตั้ง พรรคกิจสังคม ในการเลือกตั้ง เมื่อวันที่ ๒๖ มกราคม ๒๕๑๘ หม่อมราชวงศ์คึกฤทธิ์ ปราโมช ลงสมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในเขตพระนคร ผลการเลือกตั้งครั้งนี้ พรรคประชาธิปไตยได้รับเสียงข้างมากในสภาผู้แทนราษฎร จึงได้ดำเนินการจัดตั้งรัฐบาล แต่ไม่สามารถเข้าบริหารประเทศได้ เนื่องจากสภาผู้แทนราษฎรไม่ให้ความเห็นชอบตามนโยบาย พรรคกิจสังคมซึ่งมีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ๑๘ คน โดยการนำของหม่อมราชวงศ์

คึกฤทธิ์ ปราโมช จึงได้จัดตั้งรัฐบาลผสมขึ้น และได้เข้ารับตำแหน่งนายกรัฐมนตรี เมื่อวันที่ ๑๗ มีนาคม ๒๕๑๘

ในขณะที่บริหารประเทศ หม่อมราชวงศ์คึกฤทธิ์ ปราโมช ได้ดำเนินการเปิดสัมพันธ์ทางการทูตกับสาธารณรัฐประชาชนจีน โดยเดินทางไปเยือนกรุงปักกิ่ง ตามนโยบายการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ และเป็นมิตรกับทุกประเทศที่มีเจตนาดีต่อประเทศไทย โดยไม่คำนึงถึงความแตกต่างทางอุดมการณ์ทางการเมือง ในด้านการพัฒนาประเทศ หม่อมราชวงศ์คึกฤทธิ์ ปราโมช ได้เริ่มโครงการผันเงินสู่ชนบท เพื่อปรับปรุงสภาพความเป็นอยู่และสร้างงานในชนบท โดยการผันเงินจากงบประมาณรายจ่าย เพื่อปรับปรุงและสร้างสิ่งสาธารณูปโภคที่จำเป็นในชนบท มีผลให้ประชาชนในชนบทมีงานทำและมีรายได้ เป็นการยกฐานะทางเศรษฐกิจของชาวชนบทให้ดีขึ้น และส่งเสริมการพัฒนาสภาพตำบลอย่างจริงจัง รวมทั้งจัดให้มีโครงการช่วยเหลือผู้มีรายได้น้อย และได้ดำเนินการซื้อสัมปทานเดินรถของเอกชนมารวมเป็นของรัฐบาลภายใต้การดำเนินงานขององค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพ

จากการที่รัฐบาลของหม่อมราชวงศ์คึกฤทธิ์ ปราโมช เป็นรัฐบาลผสมหลายพรรค จึงทำให้รัฐบาลไม่มีเสถียรภาพเท่าที่ควร ต้องเผชิญกับปัญหาทางการเมืองหลายประการ ในที่สุดหม่อมราชวงศ์คึกฤทธิ์ ปราโมช จึงได้ตัดสินใจยุบสภาผู้แทนราษฎร เมื่อวันที่ ๑๒ มกราคม ๒๕๑๙ รวมระยะเวลาที่บริหารประเทศประมาณ ๙ เดือนเศษ

หม่อมราชวงศ์คึกฤทธิ์ ปราโมช ได้ลาออกจากตำแหน่งหัวหน้าพรรคกิจสังคม และได้ยุติบทบาททางการเมือง และใช้ชีวิตสงบเงียบ ณ บ้านพักชอยสวนพลู กรุงเทพมหานคร นอกจากนี้โอกาสที่จะออกมาแสดงความคิดเห็นทางการเมืองโดยการให้สัมภาษณ์หรือโดยการเขียนบทความลงในคอลัมน์ "ชอยสวนพลู" พลตรี หม่อมราชวงศ์คึกฤทธิ์ ปราโมชถึงแก่อสัญกรรม เมื่อวันที่ ๙ ตุลาคม ๒๕๓๘ ณ โรงพยาบาลสมิติเวช รวมอายุได้ ๘๕ ปีเศษ

คณะรัฐมนตรี คณะที่ ๓๖

๑๔ มีนาคม ๒๕๑๘ - ๑๒ มกราคม ๒๕๑๙

หม่อมราชวงศ์คึกฤทธิ์ ปราโมช เป็นนายกรัฐมนตรี ประกาศพระบรมราชโองการ เมื่อวันที่ ๑๔ มีนาคม ๒๕๑๘ พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช ทรงลงพระปรมาภิไธย ในประกาศ นายประสิทธิ์ กาญจนวัฒน์ ประธานรัฐสภา เป็นผู้ลงนามรับสนองพระบรมราชโองการ และในวันที่ ๑๗ มีนาคม ๒๕๑๘ มีการแต่งตั้งคณะรัฐมนตรี ดังนี้

รายชื่อคณะรัฐมนตรี

๑. พลตรี ประมาณ อติเรกสาร เป็นรองนายกรัฐมนตรี
๒. นายปรีดา พัฒนถาบุตร เป็นรัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี
๓. พลตรี ประมาณ อติเรกสาร เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม
๔. นายบุญชู ใจจนเสถียร เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง
๕. พลตรี ขาดิชาย ชุณหะวัณ เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ
๖. นายทวีข กลินีประทุม เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์
๗. พลตรี ศิริ สิริโยธิน เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงคมนาคม
๘. นายทองหยด จิตตวีระ เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงพาณิชย์
๙. นายบุญเท่ง ทองสวัสดิ์ เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย
๑๐. นายใหญ่ ศวิตชาติ เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม
๑๑. นายนิพนธ์ ศศิธร เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ
๑๒. นายประชุม รัตนเพียร เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุข
๑๓. นายสุรินทร์ เทพกาญจนา เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงอุตสาหกรรม
๑๔. พลโท ชาญ อังคุโชติ เป็นรัฐมนตรีว่าการทบวงมหาวิทยาลัยของรัฐ
๑๕. พลเรือเอก กมล สีตะกลิน เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงกลาโหม
๑๖. นาวาอากาศโท ทินกร พันธุ์กระวี เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงการคลัง
๑๗. นายดาบชัย อัครราช เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์
๑๘. นายอนันต์ ฉายแสง เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์
๑๙. เรืออากาศตรี บุญยงค์ วัฒนพงศ์ เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงคมนาคม
๒๐. นายอนันต์ ภักดีประไพ เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงคมนาคม
๒๑. พันตำรวจโท บุญเลิศ เลิศปรีชา เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงมหาดไทย
๒๒. พันเอก ประกอบ ประยูรโคคราช เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงมหาดไทย

๒๓. นายบุญคุ้ม จันทศรีสุริยวงศ์ เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงยุติธรรม
๒๔. นายประเสริฐ บุญสม เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงศึกษาธิการ
๒๕. นายสุวรรณ ธนกันญา เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงศึกษาธิการ
๒๖. นายอุทัย ชุนหะจันทร์ เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงสาธารณสุข
- คณะรัฐมนตรีมีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลง ดังนี้ คือ
๑. นายไชยศิริ เรืองกาญจนเศรษฐ์ เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงพาณิชย์ เมื่อวันที่ ๑๐ เมษายน ๒๕๑๘
- วันที่ ๘ มกราคม ๒๕๑๙ ได้มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ให้
๒. นายใหญ่ ศวิตชาติ พ้นจากตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม
๓. พลโท ชาญ อังคุโชติ พ้นจากตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการทบวงมหาวิทยาลัยของรัฐ
๔. พลเรือเอก กมล สีตะกลิน พ้นจากตำแหน่งรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงกลาโหม
๕. นายอนันต์ ภักดีประไพ พ้นจากตำแหน่งรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์
๖. นายบุญคุ้ม จันทศรีสุริยวงศ์ พ้นจากตำแหน่งรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงยุติธรรม
๗. นายประเสริฐ บุญสม พ้นจากตำแหน่งรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงศึกษาธิการ
๘. หม่อมราชวงศ์คึกฤทธิ์ ปราโมช เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย อีกตำแหน่งหนึ่ง
๙. นายทวีช กลิ่นประทุม รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เป็นรองนายกรัฐมนตรี อีกตำแหน่งหนึ่ง
๑๐. นายบุญเท่ง ทองสวัสดิ์ พ้นจากตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย และตั้งให้เป็น รองนายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม
๑๑. นายนิพนธ์ ศศิธร พ้นจากตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ และตั้งให้เป็นรัฐมนตรี ประจำสำนักนายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีว่าการทบวงมหาวิทยาลัยของรัฐ
๑๒. นายประทุม รัตนเพียร พ้นจากตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุข และตั้งให้เป็น รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ
๑๓. นายสวัสดิ์ คำประกอบ เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุข
๑๔. นายประภัทรพงศ์ เวชชาชีวะ เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงการคลัง
๑๕. นายประเทือง คำประกอบ เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงการต่างประเทศ
๑๖. นายบุญส่ง สมใจ เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์
๑๗. นายอนันต์ ฉายแสง พ้นจากตำแหน่งรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงคมนาคม และตั้งให้เป็น รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงสาธารณสุข
๑๘. นายประทวน รมยานนท์ เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงคมนาคม
๑๙. นายธเนศ เขียวสกุล เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงพาณิชย์

๒๐. นายปัญญา เกสรทอง เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงศึกษาธิการ

๒๑. นายแสวง พิบูลย์สราวุธ เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงอุตสาหกรรม

๒๒. นายวัฒนา อิศวเหม เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงอุตสาหกรรม

วันที่ ๑๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๑๙ ได้มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ให้

๒๓. นายทวิช กลิ่นประทุม พ้นจากตำแหน่งรองนายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์

๒๔. นายบุญส่ง สมใจ พ้นจากตำแหน่งรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์

๒๕. นายอนันต์ ฉายแสง พ้นจากตำแหน่งรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงสาธารณสุข

หมายเหตุ คณะรัฐมนตรีคณะนี้สิ้นสุดลง เนื่องจากมีพระราชกฤษฎีกายุบสภาผู้แทนราษฎร ตามความในมาตรา ๑๘๗ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย และประธานรัฐสภาได้นำความกราบบังคมทูลพระกรุณาว่า ได้ดำเนินการตามวิถีทางในระบอบประชาธิปไตยแล้ว คณะรัฐมนตรีซึ่งมีหม่อมราชวงศ์คึกฤทธิ์ ปราโมช เป็นนายกรัฐมนตรี บริหารราชการแผ่นดินอยู่ จึงได้พ้นจากตำแหน่งไป

คำแถลงนโยบาย
ของ
คณะรัฐมนตรี คณะที่ ๓๖
หม่อมราชวงศ์คึกฤทธิ์ ปราโมช นายกรัฐมนตรี
แถลงต่อสภาผู้แทนราษฎร เมื่อวันที่ ๑๙ มีนาคม ๒๕๑๘

คำแถลงนโยบายของรัฐบาล*

ท่านประธานสภา และท่านสมาชิกผู้มีเกียรติ

ตามที่ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งให้ข้าพเจ้าเป็นนายกรัฐมนตรี ตามประกาศพระบรมราชโองการ ลงวันที่ ๑๙ มีนาคม ๒๕๑๘ และแต่งตั้งคณะรัฐมนตรีตามประกาศพระบรมราชโองการลงวันที่ ๑๗ มีนาคม ๒๕๑๘ นั้นข้าพเจ้าและคณะรัฐมนตรีได้กำหนดนโยบายในการบริหารราชการแผ่นดิน โดยคำนึงถึงสถานการณ์ของประเทศอย่างละเอียดถี่ถ้วนแล้วจึงขอแถลงให้ชัดแจ้งเสียก่อนว่า รัฐบาลซึ่งข้าพเจ้าและคณะรัฐมนตรีได้ร่วมกันก่อตั้งขึ้นนี้เป็นรัฐบาลผสมระหว่างพรรคการเมืองต่าง ๆ ที่ล้วนสำนึกในความรับผิดชอบที่มีต่อประเทศชาติประชาชนในอันที่จะจัดตั้งรัฐบาลที่มีเสถียรภาพพอสมควรเพื่อดำเนินการปกครองประเทศชาติตามคัลลองของระบอบประชาธิปไตยต่อไป

ดังนั้น จึงขอให้เข้าใจด้วยว่าการจัดตั้งรัฐบาลผสมขึ้นในครั้งนี้เป็นความร่วมมือกันในการเมืองในเชิงนโยบายที่ให้แก่ปัญหาต่าง ๆ ของประเทศชาติอันเป็นที่รักของเราในขณะนี้ เป็นสำคัญ แกนกลางที่ผ่นักกำลังของพรรคการเมืองต่าง ๆ ซึ่งร่วมกันเป็นรัฐบาลครั้งนี้ค้นหาใช้พรรคหนึ่งพรรคใด หรือบุคคลหนึ่งบุคคลใดไม่แท้ที่จริงแกนกลางคือนโยบายและแผนปฏิบัติการต่าง ๆ ซึ่งรัฐบาลนี้จะได้แถลงให้สภาผู้แทนราษฎรทราบ เพื่อขอความไว้วางใจในวันนี้

รัฐบาลผสมชุดนี้ ตระหนักดีถึงปัญหาสำคัญที่ชาติบ้านเมืองของเรากำลังเผชิญอยู่ ขณะนี้สังคมไทยกำลังอยู่ท่ามกลางความตึงเครียด เรากำลังเผชิญกับความแตกแยกซึ่งกำลังเริ่มปรากฏขึ้น เราเริ่มเห็นความเป็น "เรา" เป็น "เขา" มากขึ้นทุกที ทุกวันนี้เราทุกคนก็ได้ยินเสียงที่กล่าวขวัญถึงความแตกต่างและการต่อสู้ระหว่างชนชั้น ตลอดจนการล้มล้างรุนแรงต่าง ๆ เสียงเรียกร้องเหล่านี้หาใช่เป็นเรื่องเหลวไหลเสียทีเดียวไม่ เราต้องยอมรับความเป็นจริงว่า ในบ้านเมืองของเราขณะนี้มีความไม่เป็นธรรมมากมายหลายประการ เราจะต้องยอมรับว่าไม่เป็นธรรมที่ปรากฏอยู่ทุกวันนี้เป็นความบกพร่องและผิดพลาดของการบริหารราชการแผ่นดินในอดีต ซึ่งเราจะต้องรีบแก้ไข จัดปัดเป่าเสียแต่บัดนี้ เพื่อจะได้ไม่สายจนเกินไปเราจึงต้องใคร่ครวญให้ดีกว่า บ้านเมืองไทยของเรา

จำเป็นต้องถูกปล่อยให้ผ่านเข้าสู่กระแสของความรุนแรง ประหัตประหารกัน ดังที่บางฝ่ายกำลังเรียกร้องเลี้ยมสอนกันอยู่ด้วยหรือ ทำไมเราจึงไม่พยายามที่จะจัดความไม่เป็นธรรมต่าง ๆ ด้วยสันติวิธีซึ่งเป็นอุปนิสัยดั้งเดิมของคนไทยซึ่งรักความสงบ และรู้จักสมานประโยชน์เพื่อความสามัคคีของบ้านเมืองตลอดมา รัฐบาลผสมชุดนี้มีความเชื่อว่า กระบวนการสร้างสรรค์ความเจริญก้าวหน้าทางเศรษฐกิจและสังคมที่ก่อปรด้วยความเป็นธรรมนั้น ไม่จำเป็นต้องดำเนินบนวิถีทางแห่งการล้มล้างทำลายชนชั้นใด ๆ ก็มีทางสู่ความสำเร็จได้อย่างแน่นอน

เป้าหมายทางเศรษฐกิจ

รัฐบาลนี้มีความเชื่อมั่นว่า มนุษย์เราดำรงอยู่มิใช่เพื่อรับใช้รัฐ แต่รัฐต่างหากที่ดำรงอยู่เพื่อรับใช้ประชาชน ฉะนั้น รัฐบาลนี้จึงถือว่าเป้าหมายทางเศรษฐกิจเป็นส่วนที่สำคัญที่สุดของนโยบายของรัฐบาล เพราะเรื่องปากเรื่องท้องของประชาชนนั้นย่อมเป็นเรื่องที่รัฐบาลนี้จะให้ความสำคัญห่วงใยมากที่สุด

กล่าวโดยย่อ เป้าหมายทางเศรษฐกิจตามนโยบายของรัฐบาลนี้ สรุปได้เป็น ๓ ประการคือ

๑. ต่อต้านและขจัดความยากจน โดยมุ่งให้ประชาชนที่บรรลุนิติภาวะทุกคนที่ทำงานมีรายได้อย่างน้อยไม่ต่ำกว่าเดือนละ ๑,๐๐๐ บาท ทุกๆคน
๒. สร้างงานให้ประชาชนคนไทยในประเทศได้ทำทั่วทุกคน ภายในเวลาไม่เกิน ๕ ปี และ
๓. ต่อต้านภาวะเงินเฟ้อ

๑. ต่อต้านความยากจน

การต่อต้านความยากจน เป็นงานที่ต้องดำเนินระยะยาวและอันที่จริงการพัฒนาทางเศรษฐกิจก็คือ การขจัดความยากจน หรือในกรณีที่มีความยากจนได้หมดสิ้นไปแล้วการพัฒนานั้น ก็เป็นการยกมาตรฐานการครองชีพของประชาชนให้สูงขึ้นและด้วยความเป็นธรรม สำหรับประเทศเราเท่าที่เป็นอยู่ในขณะนี้ปัญหาความยากจนจะจางหายไปแน่หากประชาชนที่บรรลุนิติภาวะทุกคนที่ทำงานมีรายได้ อย่างต่ำไม่น้อยกว่าคนละ ๑,๐๐๐ บาทต่อเดือน ดังนั้นเพื่อให้บรรลุเป้าหมายประการนี้ รัฐบาลนี้ได้กำหนดแผนปฏิบัติการไว้ดังนี้

แผนปฏิบัติการสำหรับเขตชนบท

ก. บรรเทาความทุกข์ยากเฉพาะหน้า

ชาวไร่ชาวนาของเราส่วนใหญ่กำลังทุกข์ยากด้วยเหตุที่การเพาะปลูกได้ผลน้อย เพราะ ขาดน้ำบ้าง เพราะน้ำท่วมบ้างศัตรูพืชก็รังควาญมาก หนี้สินด้วยแล้ว ส่วนมากก็มีท่วมท้นล้มพันตัวทีเดียว แผนปฏิบัติการบริเวณของรัฐบาลชุดนี้ จึงอยู่ที่ช่วยให้มีรายได้เพิ่มขึ้นทันทีเพื่อจะได้บรรเทาความทุกข์ยากของชาวไร่ชาวนาลงอย่างฉับพลัน กล่าวคือจะจัดสรรเงินงบประมาณมอบหมายให้สภาตำบลใช้จ้างแรงงานในท้องถิ่นชุดคุณคลอง ทำฝายเก็บน้ำ เป็นต้นทั้งนี้ โดยกำหนด

หมายไว้ว่าบริเวณซึ่งกำลังเดือดร้อนเพราะถูกภัยธรรมชาติ เช่นในเขตอีสาน ภาคใต้ และที่ราบภาคกลางจะเป็นเขตที่ได้รับการช่วยเหลือบรรเทาทุกข์เป็นพิเศษปริมาณเงินที่รัฐบาลจะจัดสรรเพื่อการนี้จะไม่น้อยกว่า ๒.๕ พันล้านบาท และจะจัดสรรให้ทันทีเพื่อให้ทันใช้ในช่วงเวลาก่อนที่จะถึงเวลาทำไร่นาซึ่งเป็นระยะเวลาที่ชาวไร่ชาวนากำลังว่างงานการจัดสรรเงินงบประมาณเพื่อการนี้จะกระทำโดยส่วนหนึ่งจะตัดรายการรายจ่ายที่เห็นว่าไม่รีบด่วนพอจะรอไว้ก่อนได้หรือที่มีความจำเป็นน้อยออกจากงบประมาณรายจ่ายปี ๒๕๑๘

ข. วางแผนบรรเทาทุกข์ยากช่วงต่อไป

ในระยะ ๖ เดือนแรกจะมีการวางแผนพัฒนาเศรษฐกิจของชาติขึ้นใหม่แผนพัฒนาดังกล่าวนี้ จะยึดถือเอาความต้องการของประชาชนแต่ละตำบลทั่วประเทศซึ่งทางรัฐบาลจะได้รับทราบจากทุกตำบลเมื่อสภาตำบลได้ใช้เงินก้อนแรกที่รัฐบาลจัดให้ตามความมุ่งหมายที่ระบุไว้ในข้อ ก. ไปแล้ว ทั้งนี้เพื่อสร้างความหวังใหม่ที่จะได้รับการปรับปรุงภาวะทำกินและภาวะความเป็นอยู่อย่างแน่นอนให้เกิดขึ้นในใจประชาชนอย่างถ้วนหน้า

รัฐบาลนี้มีความเชื่อมั่นว่าการวางแผนที่มาจากระดับท้องถิ่นจะช่วยแก้ปัญหาความยากจนและลดอัตราอาชญากรรมให้บรรเทาเบาบางลงได้อย่างแน่นอนเมื่อได้ดำเนินการวางแผนในทำนองนี้แล้วแต่ละตำบลจะได้รับการจัดสรรงบประมาณเป็นส่วนสัดส่วนเป็นรายตำบลซึ่งจะได้ใช้เป็นปัจจัยในการสร้างงานให้แก่ประชาชนภายใต้ตำบลได้เพิ่มขึ้นหนึ่งการวางแผนระดับท้องถิ่นจะมีมาตรการกำกับให้กลมกลืนกับแผนรวมของประเทศ เช่น การชลประทานและเพื่อการขนส่งทางน้ำตามแผนรวมของภาคและประเทศ เป็นต้น

ค. ผันเงินทุนจากสถาบันการเงินสู่เกษตรกร

ระหว่างฤดูกลางเพาะปลูกปี ๒๕๑๘/๑๙ รัฐบาลนี้จะใช้มาตรการผันเงินทุนจากสถาบันการเงินทุกประเภท โดยเฉพาะธนาคารพาณิชย์เข้าสู่มือเกษตรกรในชนบทเพิ่มขึ้นจากเดิมจำนวนไม่น้อยกว่า ๔ พันล้านบาทและจะกระทำต่อเนื่องกันทุกปีเพื่อให้เงินทุนไหลสู่มือเกษตรกรครบถ้วนตามความจำเป็นในการผลิต ซึ่งจะต้องขยายตัวขึ้นเรื่อยทั้งนี้โดยมุ่งหมายที่จะให้เงินทุนจากสถาบันการเงินไหลเข้าแทนที่เงินทุนเอกชนซึ่งดอกเบี้ยแพงมากจนครบ

อนึ่งเพื่อกันมิให้เงินทุนในภาคเอกชนถูกใช้ไปในทางฟุ่มเฟือยหรือเป็นผลเสียหายเศรษฐกิจอย่างอิสระปราศจากขอบเขตรัฐบาลจะดำเนินการด้วยการขอความร่วมมือจากสถาบันการเงินและจากเอกชนที่มั่งคั่งทั้งหลายรวมทั้งจะใช้มาตรการต่าง ๆ ที่มีอยู่และที่จะสร้างขึ้นใหม่ระบบการใช้ทุนของประเทศที่มีอยู่จำกัดมากไปในด้านที่เกิดประโยชน์ทางเศรษฐกิจส่วนรวมน้อยหรือเป็นไปในทางทำลายทุนให้สูญเสียไปอย่างน่าเสียดายด้วยมาตรการดังกล่าวนี้จะมีผลยับยั้งการลงทุนในกิจการที่ส่งเสริมความฟุ่มเฟือยในเมืองไว้และจะผลักดันให้ทุนไหลสู่ชนบทมากขึ้น

ง. เข้าประกันราคामลิตผลของเกษตร

เพื่อให้เกษตรกรของชาติมีความมั่นใจในรายได้ที่จะได้รับจากการผลิตของตนว่าจะได้ในจำนวนต่ำสุดเท่าใดก่อนที่จะถึงฤดูกาลเพาะปลูกปี ๒๕๑๘ - ๒๕๑๙ รัฐบาลนี้จะดำเนินการประกันราคาข้าวเปลือก ข้าวโพด อ้อย มันสำปะหลัง ถั่วเหลือง ปอ และพืชอื่น ๆ ที่เกษตรกรปลูกทำกันอย่างแพร่หลายจนเป็นพืชหลักที่ทำรายได้ให้กับเกษตรกรจำนวนมากรวมทั้งจะจัดอุปสรรคที่ชัดเจนให้มีราคาพืชผลของเกษตรกรเคลื่อนไหวตามราคาตลาดโลกให้หมดสิ้นไปด้วยสำหรับชาวไทยที่มีอาชีพในการทำยางพารา นั้นรัฐบาลจะพิจารณาช่วยเหลือเป็นกรณีพิเศษทั้งในด้านการส่งเสริมการผลิตและการตลาดเพื่อให้เกิดความเป็นธรรมอย่างแท้จริง

จ. ส่งเสริมการประมงและเลี้ยงสัตว์

รัฐบาลนี้เห็นว่าอาชีพหลักของชาวไทยทุกประเภทจะต้องได้รับการส่งเสริมสนับสนุนอย่างทั่วถึงกัน ทั้งในด้านการผลิตและตรวจตลาด โดยเฉพาะอย่างยิ่งอาชีพการประมงและเลี้ยงสัตว์ ซึ่งเป็นอาชีพหลักซึ่งทำรายได้ให้แก่ประเทศสูง และมีประชากรประกอบอาชีพเหล่านี้เป็นจำนวนมาก รัฐบาลนี้จะเข้าอุ้มชูและสนับสนุนด้วยการจัดอุปสรรคที่ชัดเจนมีให้งานอาชีพนั้นมีรายได้สูงพอจะยึดถือเป็นงานสร้างความมั่นคงให้แก่ครอบครัวได้อย่างแท้จริง

แผนปฏิบัติการสำหรับในเมือง

การขจัดความยากจนในเขตเมือง หรือนครใหญ่ ทุกภาคของประเทศนั้น รัฐบาลจะดำเนินการดังต่อไปนี้

ก. จะอาศัยโครงสร้างอาคารสงเคราะห์ จำนวน ๒๐,๐๐๐ หน่วยต่อปีซึ่งกำหนดหมายไว้เพื่อช่วยเหลือประชาชนผู้มีรายได้น้อยและยังขาดที่อยู่อาศัยให้เกิดผลในทางสร้างงานให้ประชาชนทำเพิ่มขึ้นด้วย

ข. จะดำเนินการให้ประชาชนผู้บรรลุนิติภาวะแล้ว และมีรายได้ต่ำกว่า ๑,๐๐๐ บาท ต่อเดือน ได้รับการสงเคราะห์ในประการดังต่อไปนี้อย่างครบถ้วน โดยจะดำเนินการให้สำเร็จหลังจากเข้าบริหารงานแล้ว ๖ เดือน คือ

(๑) ได้รับสิทธิโดยสารรถประจำทางทุกสาย โดยไม่ต้องเสียค่าโดยสารเพื่อให้การสงเคราะห์ประการนี้สำเร็จตามเป้าหมาย จะดำเนินการแก้ไขระบบสัมปทานเดินรถโดยสารเสียใหม่ และจะกำหนดให้ผู้ได้รับสัมปทาน เดินรถโดยสารจัดรถเฉพาะเพื่อให้นักเรียนซึ่งเป็นบุตรของประชาชนซึ่งมีรายได้ต่ำตามเกณฑ์ดังกล่าว โดยสารโดยไม่ต้องเสียค่าโดยสารด้วยเช่นกัน

(๒) ได้รับสิทธิโดยไม่ต้องเสียค่าเล่าเรียน ค่าหนังสือ และค่าธรรมเนียมอื่น ๆ ที่เกี่ยวกับการศึกษาภาคบังคับสำหรับบุตรทุกคน

(๓) ได้รับบริการด้านการรักษา ความเจ็บป่วยโดยไม่ต้องเสียค่ารักษา

๒. สร้างงานให้ประชาชนคนไทยในประเทศได้ทำทั่วทุกคน

รัฐบาลนี้เห็นว่าประชาชนจะมีรายได้ดีตามที่กำหนดหมายไว้ก็เมื่อประชาชนมีงานทำอย่างบริบูรณ์ และเมื่อประชาชนมีรายได้ดีแล้ว ประชาชนก็ย่อมมีกำลังซื้อสูงและอยู่ในวิสัยที่จะใช้จ่ายได้มากขึ้น กำลังซื้อของประชาชนหากสูงมากแล้ว บรรยากาศในการลงทุนทางธุรกิจทุกแขนงก็ย่อมจะดี เป็นทางให้งานมีเพิ่มให้ประชาชนทำมากยิ่งขึ้น ฉะนั้นรัฐบาลนี้จึงมีเป้าหมายที่จะสร้างงานให้คนไทยทั้งชาติมีทำอย่างบริบูรณ์ โดยกำหนดหมายไว้ว่าจะให้บรรลุเป้าดังกล่าวได้ภายในเวลาห้าปีซึ่งแผนปฏิบัติการจะเป็นดังต่อไปนี้

ก. จะจัดตั้งหน่วยงานส่งเสริมสินค้าออกแห่งชาติขึ้นเพื่อทำหน้าที่ประสานงานทุกด้านที่ เกี่ยวกับการส่งเสริมสินค้าออกรวมทั้งติดตามจัดอุปสรรคและข้อเสียเปรียบในเชิงการแข่งขันในตลาดต่างประเทศเพื่อให้โอกาสในการส่งสินค้าที่ผลิตได้ในประเทศทุกชนิดออกไปขายในต่างประเทศมีมากขึ้นซึ่งย่อมจะมีผลในด้านการสร้างงานให้ประชาชนได้ทำด้วยหน้ากันหน่วยงานนี้ในขั้นต้นจะมีนายกรัฐมนตรีเป็นผู้บริหารและรับผิดชอบโดยตรง เพื่อให้การประสานงานด้านเศรษฐกิจทุกแขนงเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพสูง เป็นผลให้มีการขยายการลงทุนด้านการผลิตทั้งที่เป็นทุนในประเทศและจากต่างประเทศเพิ่มขึ้นรวดเร็วทันกับความจำเป็นที่จะต้องได้งานทำของประชาชนซึ่งเพิ่มขึ้นทุกปี หน่วยงานส่งเสริมสินค้าออกแห่งชาตินี้จะจัดตั้งขึ้นภายในเวลาหนึ่งเดือนหลังจากรัฐบาลชุดนี้ได้รับความไว้วางใจให้เข้าบริหารงานหนึ่ง จุดหมายอีกประการหนึ่งของการดำเนินงานส่งเสริมสินค้าออกแห่งชาติก็คือการลดความเสียเปรียบทางดุลการค้าลง

ข. โครงการจัดสร้างอาคารสงเคราะห์ ๒๐,๐๐๐ หน่วยนั้นจะทำให้คนมีงานทำโดยตรงจำนวนถึง ๑๐๐,๐๐๐ คน และมีงานทางอ้อมด้านต่าง ๆ อีก ๒๕๐,๐๐๐ คน

ค. จะดำเนินการส่งเสริมการท่องเที่ยวอย่างจริงจังเพราะการท่องเที่ยวเป็นอุตสาหกรรมที่สร้างงานให้คนทำได้มากอย่างหลายแขนง ทั้งนี้ โดยจะยกฐานะและขยายบทบาทตลอดจนความรับผิดชอบขององค์การส่งเสริมการท่องเที่ยวให้เทียบเท่าทบวงและจะกำหนดหน้าที่ให้เน้นหนักไปในทางสร้างงานอาชีพของประชาชนในชนบทโดยมอบหมาย

ง. ให้ดำเนินการปรับปรุงบริการและพัฒนาสถานที่ท่องเที่ยวในต่างจังหวัด เป้าหมายของการส่งเสริมการท่องเที่ยวตามแนวทางดังกล่าวไม่เพียงแต่จะขยายงานอาชีพของประชาชนเท่านั้นแต่จะมุ่งไปที่การแสวงเงินตราต่างประเทศเพื่อรักษาดุลการชำระเงินไว้มิให้ต้องเสียเปรียบด้วยจะส่งเสริมให้คนต่างจังหวัดมีงานทำอย่างกว้างขวาง โดยจะพยายามให้มีการลงทุนในต่างจังหวัดมากขึ้นทั้งนี้จะกระทำได้ โดยการยกเว้นภาษีบางอย่างเป็นพิเศษแก่ธุรกิจที่จัดตั้งและดำเนินการในต่างจังหวัด

จ. เพื่อช่วยเสริมให้การลงทุนทางธุรกิจแขนงต่าง ๆ ขยายตัวได้ง่ายขึ้นอันจะเป็นผลให้ประชาชนมีงานทำเพิ่มขึ้นรัฐบาลจะมอบหมายให้ธนาคารแห่งประเทศไทยดำเนินมาตรการให้ปริมาณเงินในตลาดขยายตัวดี มีผลทางลดอัตราดอกเบี้ยลงจะส่งเสริมการลงทุนจากต่างประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการลงทุนที่จะสร้างงานให้คนทำได้จำนวนมาก อย่างไรก็ตามรัฐบาลนี้จะได้กำหนดเงื่อนไขการส่งเสริมให้เป็นไปในทางที่จะคุ้มครองผลประโยชน์ของประชาชนคนไทย และของประเทศไว้ให้ได้มากที่สุดอีกทั้งเป็นไปในทางที่จะจูงใจฝ่ายลงทุนได้ดีด้วยนอกจากนี้ยังจะกำหนดเงื่อนไขที่มีผลในทางป้องกันพิษภัยที่จะเกิดกับทรัพยากรธรรมชาติและสภาพแวดล้อมไว้อย่างรอบคอบอีกด้วย

๓. ต่อต้านภาวะเงินเฟ้อ

รัฐบาลนี้ไม่มีเป้าหมายถึงขั้นที่จะขจัดภาวะเงินเฟ้อให้หมดสิ้นไปเพราะความจริงมีอยู่ว่าภาวะเงินเฟ้อนั้นยังไม่อาจจะหยุดยั้งไว้ได้ แต่พอจะผ่อนคลายให้เบาบางและช้าลงไปได้แน่นอน อย่างไรก็ตามการให้การสงเคราะห์แก่ประชาชนที่มีรายได้ประจำให้เพียงพอเป็นทางที่จะบรรเทาความเดือดร้อนอันเกิดจากภาวะเงินเฟ้อที่ตกหนักอยู่กับประชาชนกลุ่มที่มีรายได้ประจำและต่ำให้เบาบางลงได้ดีและเร็วที่สุดมาตรการทางการคลังก็จำเป็นต้องใช้เข้าช่วยบรรเทาความเดือดร้อนอันเกิดจากภาวะเงินเฟ้ออย่างรุนแรงด้วย ซึ่งรัฐบาลจะดำเนินการทันทีเมื่อเห็นว่าจำเป็น

อนึ่ง ระบบการค้าและการผลิตที่มีลักษณะเป็นการผูกขาดก็เป็นต้นเหตุสำคัญที่ทำให้ค่าครองชีพของประชาชนสูงขึ้น กิจกรรมที่มีลักษณะเป็นการผูกขาดมีทั้งที่เป็นของรัฐและเอกชน ฉะนั้นเพื่อสกัดกั้นมิให้ค่าครองชีพของประชาชนสูงขึ้นเพราะการผูกขาดรัฐบาลนี้จะจัดตั้งหน่วยงานที่มีหน้าที่ติดตามพิจารณา และตรวจสอบการดำเนินงานทุกประเภทที่มีลักษณะเป็นการผูกขาดขึ้นในสำนักทำเนียบนายกรัฐมนตรี โดยนายกรัฐมนตรีจะเป็นผู้รับผิดชอบควบคุมและสั่งการให้มีการปรับปรุงแก้ไขเพื่อจัดการดำเนินการที่เอารัดเอาเปรียบประชาชน โดยกิจการกลุ่มนี้อย่างทันทั่วทั้งเป้าหมายทางสังคม

เป้าหมายทางสังคมของรัฐบาลนี้ มีดังต่อไปนี้

๑. ลดช่องว่างระหว่างคนมีกับคนจนและจัดสวัสดิการสังคมให้ดีขึ้น
๒. จัดระบบการศึกษาให้เป็นธรรมขึ้น
๓. เปลี่ยนค่านิยมทางสังคมของสังคมไทยเสียใหม่
๔. อำนวยความสะดวกสบายในบ้านเมืองอย่างมีประสิทธิภาพ

๑. ลดช่องว่างระหว่างคนมีกับคนจน

รัฐบาลนี้จะดำเนินการลดช่องว่างระหว่างคนมีกับคนจน ด้วยการปรับปรุงวิธีจัดเก็บระบบภาษีทางตรง เพื่อให้ภาษีทางตรงเป็นรายได้ส่วนสำคัญของรัฐ และในขณะเดียวกัน จะได้ผ่อนคลายภาระภาษีทางอ้อมลง ทั้งนี้โดยตั้งเป้าหมายไว้ว่าแต่ละปีจะให้ภาษีทางตรงมีอัตราเป็นส่วนร้อยละของภาษีอากรทั้งหมดของประเทศเพิ่มขึ้นปีละไม่น้อยกว่าร้อยละ ๑๐ และเพื่อสกัดกั้นการรั่วไหลของ

ภาษีทางตรงให้สำเร็จผลตามความมุ่งหมายได้เร็วขึ้นขึ้นนอกจากจะปรับปรุงวิธีการจัดเก็บโดยใช้เครื่องจักรสมองกลเข้าช่วยแล้วจะให้การลงโทษทางอาญาอย่างหนักเข้าช่วยอีกแรงด้วย

รัฐบาลนี้ให้สัญญาว่าในช่วง ๒ ปีแรก รัฐบาลจะไม่เพิ่มอัตราภาษีเงินได้โดยเด็ดขาดแต่กลับจะช่วยผ่อนคลายภาระภาษีให้แก่ผู้มีรายได้น้อย ด้วยการเพิ่มอัตราการลดหย่อนให้อีก

อนึ่ง เพื่อช่วยบรรเทาความเดือนร้อนของข้าราชการพลเรือน ทหาร ตำรวจและลูกจ้างชั้นผู้น้อยที่กำลังได้รับอยู่เพราะค่าครองชีพสูง รัฐบาลจะดำเนินการให้สวัสดิการแก่ข้าราชการเหล่านี้ อย่างจริงจังในด้านที่อยู่อาศัยเป็นพิเศษ

รัฐบาลนี้จะจัดตั้งกองทุนสวัสดิการคนงานขึ้น โดยกำหนดให้ทั้งฝ่ายนายจ้างและลูกจ้างหรือคนงาน จ่ายเงินสมทบให้แก่กองทุนนี้ในอัตราที่เป็นธรรมด้วยกันทั้ง ๒ ฝ่าย กองทุนนี้ จะจ่ายเงินสงเคราะห์ให้แก่ลูกจ้างหรือคนงานในขณะที่ว่างงานหรือเมื่อตาย และคนงานหรือลูกจ้างมีสิทธิที่จะกู้ยืมเงินจากกองทุนนี้เพื่อใช้ในกิจการที่จำเป็นได้ เช่น กู้ไปซื้อที่อยู่อาศัย เป็นต้น

เมื่อประชาชนมีโอกาสที่จะได้งานทำทั่วหน้าแล้ว ค่าจ้างแรงงานก็จะต้องสูงขึ้นอัตราเงินเดือนก็จะต้องได้รับการปรับปรุงขึ้นตลอดไป

เมื่อมีการสนับสนุนการพัฒนาชนบทอย่างจริงจัง ดังที่ได้แถลงไว้ในเป้าหมายทางเศรษฐกิจแล้วชาวชนบทก็จะมีมาตรฐานการครองชีพสูงขึ้นด้วย

๒. สร้างระบบการศึกษาให้เป็นธรรมขึ้น

การสร้างระบบการศึกษาให้เป็นธรรมขึ้นโดยดำเนินการให้การศึกษาที่มีพื้นฐานอยู่ที่การให้ความเสมอภาคในด้านการศึกษาและให้ความเสมอภาคในด้านโอกาสที่จะศึกษาในทุกท้องถิ่นอย่างเท่าเทียมกัน โดยคำนึงถึงความสามารถของแต่ละบุคคลเป็นสำคัญรัฐบาลมีแผนปฏิบัติการเพื่อบรรลุเป้าหมายประการนี้ไว้ ดังนี้

(๑) ขยายการศึกษาภาคบังคับ เป็นการให้เปล่าแก่ประชาชนทุกคนอย่างทั่วถึงทั่วประเทศภายในระยะเวลาไม่เกิน ๔ ปี โดยให้การศึกษาภาคบังคับมีคุณภาพทัดเทียมกันทั่วทุกท้องถิ่น

(๒) ดำเนินมาตรการประกันความเสมอภาคแห่งโอกาสสำหรับการศึกษาที่มีใช้ภาคบังคับ ให้ผู้ที่สำเร็จการศึกษาแต่ละระดับได้มีโอกาสศึกษาสูงขึ้นตามความต้องการของแต่ละบุคคล โดยการจัดสถานศึกษาชั้นมัธยมและอุดมศึกษาไว้ให้เพียงพอ และจัดหาทุนการศึกษาไว้สำหรับนักเรียนที่ขาดแคลนแต่เรียนดี

(๓) กระจายบริการด้านการศึกษาไปยังท้องที่ในเขตชนบทโดยทั่วถึงและให้เป็นระบบการศึกษาที่สำเร็จประโยชน์ในตัวเองสามารถเอื้ออำนวยให้ผู้ที่จบการศึกษาในแต่ละระดับมีวิชาชีพพอที่จะนำไปใช้ทำมาหากินเลี้ยงตัวได้ตามอัธยาศัย

(๔) ให้อำนาจการบริหารการศึกษาแก่ท้องถิ่นอย่างเต็มที่ให้จัดรูปการบริหารการศึกษาของท้องถิ่นเสียใหม่ มิให้มีความซ้ำซ้อนกัน และให้หน่วยงานที่รับผิดชอบทางการศึกษาในแต่ละ

ท้องถิ่นสามารถกำหนดเนื้อหาวิชาและวิธีการเรียนรู้บางประการที่จำเป็นให้สอดคล้องกับความต้องการด้านเศรษฐกิจและสังคมของแต่ละท้องถิ่น

(๕) จัดการศึกษาออกโรงเรียน อันได้แก่การศึกษาผู้ใหญ่ในรูปแบบต่าง ๆ โดยเน้นวิชาที่สอนให้นักไปในด้านการผลิต การจำหน่าย การจัดการไร่่นารวมทั้งการสหกรณ์และการตลาดด้วย

(๖) จัดรายการโทรทัศน์และวิทยุเพื่อการศึกษา ความยาวรวมกันวันละไม่น้อยกว่า ๒ ชั่วโมงออกอากาศสัปดาห์ละ ๖ วัน ในหัวข้อวิชาต่าง ๆ โดยเฉพาะที่เกี่ยวกับการเกษตรและวิชาชีพอื่น ๆ ตลอดจนอบรมด้านธรรมจริยาและภูมิปัญญา ทั้งนี้เพื่อให้เป็นไปตามแนวความคิดเรื่อง "มหาวิทยาลัยเปิด" ทั่วประเทศ

๓. การเปลี่ยนค่านิยมทางสังคมของสังคมไทย

ค่านิยมทางสังคมบางประการที่ยังเป็นดัวถ่วงความเจริญของบ้านเมืองอยู่ในระยะนี้ จะต้องมีการชี้้นำให้เปลี่ยนไป และรัฐบาลนี้ได้กำหนดวิธีการไว้ดังนี้

ก. ใช้สื่อสารมวลชนที่แจ้งให้ประชาชนเข้าใจว่า สิทธิอำนาจต่าง ๆ นั้นมาจากประชาชน ไม่ใช่มาจากผู้ทรงอำนาจที่ไหน

ข. คนไทยจะต้องไม่ยอมรับนับถืออำนาจอันไม่ชอบธรรม และได้มาด้วยการทุจริต เป็นอันขาด

ค. ชักนำให้เกิดความเข้าใจและความเลื่อมใสในศาสนาในทางที่ชอบด้วยเหตุผล และขจัดความเชื่อถืออันงมงายต่าง ๆ ให้หมดไป

ง. สร้างอุปนิสัยประหยัดให้เป็นคตินิยม แทนความฟุ่มเฟือยฟุ้งเฟ้อที่มีอยู่ทั่วไป

๔. อำนวยความสงบสุขภายในบ้านเมืองอย่างมีประสิทธิภาพ

รัฐบาลนี้เชื่อมั่นว่า บ้านเมืองที่สงบสุขจะต้องมีระเบียบวินัยและมีกฎหมายที่ใช้บังคับได้อย่างศักดิ์สิทธิ์และยุติธรรมเสมอหน้ากันทุกคน ดังนั้น รัฐบาลนี้จะดำเนินการทุกวิถีทางเพื่ออำนวยความสงบสุขให้เกิดขึ้นในบ้านเมืองของเรา เพื่อให้สุจริตชนทั้งหลายได้รับความปลอดภัยและอบอุ่นใจทั้งในการทำมาหากินและการดำรงชีวิตของตน จะใช้มาตรการเด็ดขาดในการปราบปรามโจรผู้ร้ายและผู้ประพฤติตนเป็นภัยต่อสังคม โดยจะธำรงไว้ซึ่งความศักดิ์สิทธิ์แห่งกฎหมายอย่างแท้จริง ในการอำนวยความสงบสุขภายในดังกล่าวนี้ จำเป็นต้องอาศัยกระบวนการยุติธรรมที่มีประสิทธิภาพ รัฐบาลจึงได้กำหนดเป็นเป้าหมายเร่งด่วนที่จะพิจารณาเพิ่มอัตรากำลังเจ้าหน้าที่รักษาความสงบเรียบร้อยให้เพียงพอแก่ความจำเป็น และในขณะเดียวกัน ก็จะจัดตั้งศาลยุติธรรมในชนบทเพิ่มขึ้นในรูปของศาลยุติธรรมประจำถิ่นโดยเร็วที่สุด อนึ่งในการรักษาความสงบสุขของบ้านเมืองนั้นหาก รัฐบาลมีความจำเป็นต้องใช้มาตรการรุนแรงอย่างไรไปบ้างก็ตามรัฐบาลจะกระทำเพื่อส่วนรวมเท่านั้น จะไม่กระทำไปเพื่อกลุ่มอิทธิพลใดอิทธิพลหนึ่งอย่างเด็ดขาด

เป้าหมายทางการบริหาร

รัฐบาลนี้ได้พิจารณาเห็นว่า การปรับปรุงภาวการณ์ทำกินภาวะความเป็นอยู่ของประชาชนในชนบท ซึ่งเป็นปัญหาเร่งด่วนของชาตินั้นจะสำเร็จได้โดยถ้ายังมีได้แก้ไขและปรับปรุงกลไกการบริหารในระดับต่าง ๆ เสียใหม่ ฉะนั้น ภารกิจรับหน้าที่รัฐบาลนี้จะดำเนินการไปพร้อม ๆ กับการแก้ปัญหาต่าง ๆ ของชาติดังกล่าวแล้ว ก็คือการแก้ไขและปรับปรุงการบริหารท้องถิ่นหัวใจของนโยบายการบริหารของรัฐบาลนี้ก็คือ การบริหารประเทศที่จะอำนวยให้ประชาชนมีภาวะในทางเศรษฐกิจ และความเป็นอยู่ดีขึ้นโดยเร็วดังนั้นการปฏิรูปการบริหารของรัฐจึงเป็นสิ่งจำเป็นที่หลีกเลี่ยงไม่ได้รัฐบาลนี้จึงได้กำหนดแผนเร่งด่วนที่จะดำเนินการปรับปรุงกลไกการบริหารในขั้นต้นไว้ ๒ ประการ คือ

๑. กระจายอำนาจการบริหารไปสู่ท้องถิ่นโดยให้จังหวัดเป็นศูนย์กลางในการบริหารอย่างแท้จริง

๒. ส่งเสริมการบริหารท้องถิ่นโดยสภาตำบล

๑. รัฐบาลนี้พิจารณาให้เห็นว่าในอดีตนั้นการบริหารของเราเป็นไปในลักษณะรวบอำนาจไว้กับส่วนกลางหรือกับกระทรวงทบวงกรมรัฐบาลนี้เห็นว่าเป็นอุปสรรคต่อการกระจายความเจริญไปสู่ชนบท และไม่เป็นผลดีต่อประชาชนรัฐบาลนี้จึงได้กำหนดขั้นตอนในการแก้ไขปรับปรุงการบริหารเสียใหม่ ดังนี้

ก. กระจายอำนาจการบริหารงานตามแผนงานหรือนโยบายทุกประการที่จะต้องดำเนินการในท้องถิ่นจากส่วนกลางของทุกกระทรวงทบวงกรมไปยังจังหวัดและให้ผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นศูนย์กลางรับผิดชอบดำเนินการให้บังเกิดผลงานที่บังเกิดไว้ในแผนและนโยบายนั้น ๆ ไม่ว่าจะป็นงานของกระทรวงทบวงกรมใดก็ตามโดยตลอดทั้งนี้รัฐบาลจะได้พิจารณาแก้ไขปรับปรุงกฎหมายกฎกระทรวงหรือระเบียบ ตลอดจนคำสั่งต่าง ๆ ที่เป็นอุปสรรคต่อการกระจายอำนาจให้เสร็จสิ้นภายในระยะเวลาไม่เกิน ๖ เดือน

ข. จะดำเนินการกระจายอำนาจการปกครองไปสู่ประชาชนกล่าวคือจะเสนอกฎหมายปรับปรุงท้องถิ่นให้สอดคล้องกับบทบัญญัติรัฐธรรมนูญเพื่อเปิดโอกาสให้การปกครองท้องถิ่นในรูปแบบต่าง ๆ มีการบริหารตนเองโดยอิสระอย่างแท้จริงเพื่อส่งเสริมระบอบประชาธิปไตยให้เกิดขึ้นทุกจุด

๒. รัฐบาลนี้ได้พิจารณาเห็นว่า ประชาชนของชาติจำนวนไม่ต่ำกว่าร้อยละ ๘๕ อาศัยอยู่ในชนบท และทำมาหากินเลี้ยงชีพทางเกษตรกรรม ซึ่งโดยทั่วไปแล้วมีรายได้ต่ำมาก การที่จะยกฐานะและรายได้ของคนกลุ่มนี้ให้สูงขึ้นได้ รัฐบาลจะต้องมีมาตรการในการดำเนินงานไว้อย่างสมบูรณ์ และรัฐบาลนี้เชื่อว่าแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติที่จะบรรลุผลตามเป้าหมายได้นั้น จะต้องเป็นแผนที่กำหนดขึ้นจากท้องถิ่นและโดยท้องถิ่นเองอีกนัยหนึ่งก็คือ การกำหนด

แผนพัฒนาจะต้องเริ่มจากตำบลขึ้นมาอำเภอและจังหวัด แล้วประกอบเข้าเป็นแผนรวมของชาติ มิใช่เป็นแผนที่กำหนดไปจากส่วนกลาง เช่น ในปัจจุบันนี้ด้วยเหตุและผลดังกล่าวนี้เอง รัฐบาลนี้จึงได้กำหนดนโยบายส่งเสริมการบริหารท้องถิ่นโดยสภาตำบลไว้เป็นนโยบายเร่งด่วนประการหนึ่งกล่าวคือรัฐบาลนี้จะดำเนินการให้สภาตำบลเป็นหน่วยมูลฐานทางประชาธิปไตยและทางเศรษฐกิจ โดยจะมอบอำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบในการปกครองตนเองอย่างเต็มที่ เช่น

ก. วางแผนพัฒนาตำบลทั้งระยะสั้นและระยะยาวพร้อมทั้งจัดทำงบประมาณและติดตามผลการปฏิบัติงาน

ข. อำนาจในการเก็บภาษีที่ดินและภาษีบำรุงท้องที่

ค. บริหารการสาธารณสุขและสถานอนามัย

ง. ควบคุมและดำเนินการสำรวจและปักหลักเขต เพื่อออกเอกสารสิทธิในที่ดินของเกษตรกรเพื่อให้การออกเอกสารสิทธิในที่ดินกระทำได้ครบถ้วนภายใน ๔ ปี ตำบลใดเมื่อได้มีการกำหนดเขตกรรมสิทธิ์ที่ดิน และออกเอกสารสิทธิครบถ้วนแล้วก็จะมอบหมายให้ตำบลนั้นดำเนินการปฏิรูปที่ดินตามแผนรวมของราชการส่วนกลางต่อไปทันทีเข้าร่วมในการบริหารการศึกษาของตำบล

จ. ดำเนินการรักษาความสงบเรียบร้อยและป้องกันโจรผู้ร้ายภายในตำบล รัฐบาลนี้ได้พิจารณาเห็นว่าสภาตำบลเป็นหน่วยงานที่อยู่ใกล้ชิดกับปัญหาส่วนใหญ่ของประเทศ ซึ่งย่อมจะต้องทราบดีว่าราษฎรในท้องถิ่นกำลังประสบปัญหาใดหรือต้องการจะใช้วิธีการใด เพื่อแก้ภาวการณ์ทำมาหากินและภาวะความเป็นอยู่ของตนรัฐบาลนี้จึงเห็นว่าการมอบหมายให้สภาตำบลเป็นผู้กำหนดแผนพัฒนาของตนขึ้นเป็นสิ่งเริ่มต้นที่ถูกต้องภาระหน้าที่ของรัฐบาลก็คือ จัดสรรเงินงบประมาณให้สภาตำบลทุกแห่งรับไปดำเนินการในการจัดสรรงบประมาณนั้นรัฐบาลจะพิจารณาตามความจำเป็นและความเร่งด่วน ซึ่งแต่ละตำบลจะต้องดำเนินการไปเพื่อแก้ปัญหาการทำมาหากินและการดำรงชีพของราษฎรส่วนใหญ่เป็นสำคัญและเมื่อได้รับงบประมาณจากส่วนกลางไปแล้ว การสร้างงานในตำบลก็จะเกิดขึ้นซึ่งก็เป็นทางหนึ่งที่จะช่วยหนุนให้คนในท้องถิ่นที่มั่งคั่งและมีรายได้มากขึ้น และเป็นการลดแรงงานจากชนบทมิให้ไหลบ่าเข้ามาสู่ส่วนกลางอีกด้วย

เป้าหมายทางการทหาร

รัฐบาลนี้ถือว่เป็นภาระหน้าที่สำคัญสูงสุดของรัฐบาลที่จะต้องธำรงไว้ซึ่งเอกราชและอธิปไตยของชาติ ให้ปลอดภัยจากการรุกรานของอริราชศัตรูภายนอกทั้งหลายทั้งปวงรัฐบาลนี้จึงกำหนดเป้าหมายทางการทหารไว้เป็นภารกิจที่จะต้องดำเนินการ ดังต่อไปนี้

๑. จะจัดกำลังทหารให้เพียงพอแก่ความจำเป็นและให้มีสมรรถภาพสูงทั้งในด้านกำลังพลและอาวุธยุทโธปกรณ์พร้อมที่จะรับภาระในการพิทักษ์รักษาเอกราชและอธิปไตยของชาติด้วย

สมรรถนะและแสนยานุภาพของตนเอง โดยไม่ต้องพึ่งพาอาศัยใครอื่นทั้งสิ้นและกำลังทหารต้องเป็นของชาติไม่ขึ้นกับบุคคลคณะใด

๒. จะส่งเสริมกำลังใจ ขวัญ และสวัสดิการทหาร ให้ทั่วถึงทุกคนรวมทั้งจะส่งเสริมให้ทหารเกณฑ์ได้เรียนรู้การประกอบอาชีพเมื่อปลดจากกองประจำการแล้ว

๓. จะสร้างความเข้าใจอันดีระหว่างทหาร ช่างราชการ และประชาชนเพื่อให้เกิดความสามัคคีอย่างแท้จริงขึ้นในชาติ ในขณะที่เดียวกันก็จะส่งเสริมให้ทหารมีส่วนในการพัฒนาประเทศตามควรแก่กรณีด้วย ทั้งนี้เพื่อสร้างทัศนคติอันถูกต้องขึ้นว่าทหารก็คือประชาชนของชาติและในขณะที่เดียวกันรัฐบาลนี้จะสนับสนุนให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการป้องกันประเทศมากขึ้น เช่น อาสาสมัครรักษาดินแดน เป็นต้น

เป้าหมายทางการต่างประเทศ

เป้าหมายนโยบายต่างประเทศของรัฐบาลนี้ คือการรักษาผลประโยชน์ของประเทศชาติเป็นสำคัญ โดยจะดำเนินการดังต่อไปนี้

รัฐบาลนี้จะดำเนินนโยบายต่างประเทศอย่างอิสระโดยจะคำนึงถึงผลประโยชน์ของชาติตามเป้าหมายเศรษฐกิจ และความมั่นคงปลอดภัยของประเทศเป็นสำคัญ

รัฐบาลนี้จะส่งเสริมการค้าอยู่ร่วมกันโดยสันติโดยยึดหลักการที่จะเป็นมิตรกับทุกประเทศที่มีเจตนาดีต่อประเทศไทยไม่คำนึงถึงความแตกต่างในอุดมการณ์ทางการเมืองและระบบการปกครอง และจะยึดหลักความยุติธรรมและความเสมอภาคเป็นสำคัญทั้งจะไม่แทรกแซงกิจการภายในของกันและกันเพื่อให้เกิดดุลยภาพในความสัมพันธ์กับประเทศอภิมหาอำนาจรัฐบาลนี้จะดำเนินการเพื่อให้มีการรับรองและมีความสัมพันธ์เป็นปกติกับประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีนจะให้มีการถอนทหารต่างชาติออกจากประเทศไทยในระยะเวลา ๑ ปี โดยคำนึงถึงสถานการณ์ในภูมิภาคนี้ และเจรจากันอย่างอันหิมิตร

รัฐบาลนี้จะกระชับความสัมพันธ์กับประเทศเพื่อนบ้าน และสนับสนุนความร่วมมือกับกลุ่มประเทศอาเซียนในทุกวิถีทาง ทั้งจะไม่ลดละความพยายามในการหาช่องทางเพื่อให้มีการติดต่อในทางสร้างสรรค์กับประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยเวียดนามเหนือ ในด้านการรับความช่วยเหลือจากต่างประเทศนั้น รัฐบาลนี้จะพิจารณาถึงภาวะผูกพันเป็นสำคัญ และจะไม่ยอมให้มีการเสียเปรียบใด ๆ ทั้งสิ้น เพราะรัฐบาลประสงค์ที่จะสร้างพื้นฐานการพึ่งตนเองให้มากที่สุดและโดยเร็วที่สุดเท่าที่จะทำได้ทั้งในด้านเศรษฐกิจและการทหาร

ท่านประธานที่เคารพ ท่านสมาชิกผู้มีเกียรติ ที่กระผมได้กราบเรียนมานี้เป็นนโยบายของรัฐบาล ก็คงจะยังมีสิ่งอื่นอีกหลายอย่างที่ท่านสมาชิกหรือประชาชนยังข้องใจ ก็จะมีใครจะขอประทานให้ท่านสมาชิกได้ซักถาม รัฐบาลก็จะได้ชี้แจงให้ทราบหรือจะพยายามแก้ข้อข้องใจนั้นมีเรื่องหนึ่งที่กระผมอยากจะได้เรียนรู้สึกว่าท่านสมาชิกหลายท่านยังสนใจกันอยู่มากก็คือ เรื่อง

พระราชบัญญัติป้องกันการค้าอันเป็นคอมมิวนิสต์ อยากจะทราบว่ามีพรรคอะไรบ้าง
กับพระราชบัญญัตินี้ กระผมก็ขอทราบเรียนท่านประธานให้ทราบว่าเกี่ยวกับพระราชบัญญัตินี้
รัฐบาลจะไม่ขัดข้องถ้าหากว่าท่านสมาชิกจะเสนอเป็นร่างพระราชบัญญัติยกเลิกขึ้นมาหรือถ้าท่าน
สมาชิกไม่ต้องการเช่นนั้น จะขอร้องให้รัฐบาลเป็นผู้เสนอพระราชบัญญัติยกเลิกเสียเองรัฐบาลก็ยินดี
จะกระทำตาม ขอขอบพระคุณครับ

*รายงานการประชุมสภาผู้แทนราษฎร ครั้งที่ ๔/๒๕๑๘ (สามัญ สมัยแรก)
วันพุธที่ ๑๙ มีนาคม พุทธศักราช ๒๕๑๘ หน้า ๒๓๗ - ๒๕๐

หน้าว่าง

นายธานินทร์ กรัยวิเชียร
นายกรัฐมนตรีคนที่ ๑๔

หน้าว่าง

นายกรัฐมนตรีคนที่ ๑๔
นายธานินทร์ กรัยวิเชียร

ระยะเวลาดำรงตำแหน่ง

คณะรัฐมนตรี คณะที่ ๓๙ : ๘ ตุลาคม ๒๕๑๙ - ๑๙ ตุลาคม ๒๕๒๐

ประวัติ

นายธานินทร์ กรัยวิเชียร เกิดเมื่อวันที่ ๕ เมษายน ๒๔๗๐ ที่กรุงเทพมหานคร เป็นบุตรของนายแหกกับนางผะอับ กรัยวิเชียร สมรสกับคุณหญิงคาเรน กรัยวิเชียร (นามเดิม นางสาวคาเรน แอนเดอเซ่น) นายธานินทร์ กรัยวิเชียร เข้าศึกษาระดับมัธยมศึกษาจากโรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย และศึกษาวิชากฎหมาย ที่มหาวิทยาลัยวิชาธรรมศาสตร์และการเมือง สำเร็จได้รับปริญญาธรรมศาสตร์บัณฑิต เมื่อปี พ.ศ. ๒๔๙๑ จากนั้นจึงเดินทางไปศึกษาวิชากฎหมายต่อ ณ มหาวิทยาลัยลอนดอน ประเทศอังกฤษ ได้รับปริญญานิติศาสตร์บัณฑิต เมื่อปี พ.ศ. ๒๔๙๖ และสำเร็จวิชากฎหมายได้รับเรียกเป็นเนติบัณฑิตอังกฤษจากสำนักอบรมศึกษากฎหมายของเนติบัณฑิตยสภา สำนักเกอร์ยส์อินน์ ประเทศอังกฤษ ในปีต่อมา

เมื่อสำเร็จการศึกษาแล้ว นายธานินทร์ กรัยวิเชียร ได้กลับมารับราชการในกระทรวงยุติธรรม ตำแหน่งผู้ช่วย ผู้พิพากษา และตำแหน่งสูงสุดที่ได้รับในเวลาต่อมา คือ ผู้พิพากษาหัวหน้าคณะในศาลฎีกา และในขณะเดียวกันก็เป็นศาสตราจารย์สอนวิชากฎหมายที่มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย สำนักอบรมศึกษากฎหมายของเนติบัณฑิตยสภา ฯลฯ ด้วย

นายธานินทร์ กรัยวิเชียร เข้ารับตำแหน่งนายกรัฐมนตรีคนที่ ๑๔ ภายหลังจากที่คณะปฏิรูปการปกครองแผ่นดินโดยการนำของ พล.ร.อ. สงัด ชลออยู่ ร.น. ได้ทำการรัฐประหารรัฐบาลของ ม.ร.ว. เสนีย์ ปราโมช เมื่อวันที่ ๖ ตุลาคม ๒๕๑๙

การดำเนินงานที่สำคัญในขณะที่ยานธานินทร์ กรัยวิเชียร บริหารประเทศ ได้แก่ การสร้างโรงพยาบาลสมเด็จพระยุพราชในท้องถิ่นทุรกันดาร ๒๐ แห่ง เพื่อทูลเกล้าฯ ถวายเนื่องในวโรกาสที่สมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ ทรงอภิเษกสมรส การจัดให้มีโครงการอาสาพัฒนาท้องถิ่นของตนเอง ในฤดูแล้งและโครงการอาสาปลูกป่าในฤดูฝน เป็นต้น

ในระยะเวลาที่บริหารประเทศอยู่นั้น ได้เกิดวิกฤตการณ์ทางการเมืองที่สำคัญหลายครั้ง และต่อมามีคณะปฏิรูปการปกครองแผ่นดินซึ่งนำโดย พล.ร.อ. สงัด ชลออยู่ ร.น. ทำการรัฐประหารอีกครั้งเมื่อวันที่ ๒๐ ตุลาคม ๒๕๒๐ นายธานินทร์ กรัยวิเชียร จึงพ้นจากตำแหน่งนายกรัฐมนตรี ต่อมาได้มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ให้ท่านดำรงตำแหน่งองคมนตรีมาจนถึงปัจจุบัน

คณะรัฐมนตรี คณะที่ ๓๙

๘ ตุลาคม ๒๕๑๙ - ๑๙ ตุลาคม ๒๕๒๐

นายธานินทร์ กรัยวิเชียร เป็นนายกรัฐมนตรี ประกาศพระบรมราชโองการ เมื่อวันที่ ๘ ตุลาคม ๒๕๑๙ พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช ทรงลงพระปรมาภิไธยในประกาศ พลเรือเอก สงัด ชลออยู่ หัวหน้าคณะปฏิรูปการปกครองแผ่นดินเป็นผู้ลงนามรับสนองพระบรมราชโองการ และในวันที่ ๒๒ ตุลาคม ๒๕๑๙ มีการแต่งตั้งคณะรัฐมนตรี ดังนี้

รายชื่อคณะรัฐมนตรี

๑. พลเอก บุญชัย บำรุงพงศ์ เป็นรองนายกรัฐมนตรี
๒. นายอัมพร จันทรวิจิตร เป็นรองนายกรัฐมนตรี
๓. นายดุสิต ศิริวรรณ เป็นรัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี
๔. พลเรือเอก สงัด ชลออยู่ เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม
๕. นายสุพัฒน์ สุทธธรรม เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง
๖. นายอุปติศร์ ปาจริยางกูร เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ
๗. นายอินทรีย์ จันทรสติธย์ เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์
๘. คุณหญิงเลอศักดิ์ สมบัติศิริ เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงคมนาคม
๙. นายสุธี นาทวรทัต เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงพาณิชย์
๑๐. นายสมัคร สุนทรเวช เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย
๑๑. นายเสมา รัตนมาลัย เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม
๑๒. นายภิญโญ สาธร เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ
๑๓. เรือโท ยงยุทธ สัจจวาณิชย์ เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุข
๑๔. พลอากาศโท เข็ม ลิมปัสวัสดิ์ เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงอุตสาหกรรม
๑๕. นางวิมลศิริ ชำนาญเวช เป็นรัฐมนตรีว่าการทบวงมหาวิทยาลัยของรัฐ
๑๖. พลเอก เล็ก แนวมาลี เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงกลาโหม
๑๗. นายคณิง ฤาชัย เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงมหาดไทย

หมายเหตุ คณะรัฐมนตรีคณะนี้สิ้นสุดลง เนื่องจากพลเรือเอก สงัด ชลออยู่ หัวหน้าคณะปฏิวัติได้ทำการยึดอำนาจการปกครองแผ่นดินเป็นผลสำเร็จ เมื่อวันที่ ๒๐ ตุลาคม ๒๕๒๐ และได้ประกาศให้ธรรมนูญการปกครองชั่วคราว และจัดตั้งสภานโยบายแห่งชาติให้รัฐธรรมนูญ

แห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๑๙ สิ้นสุดลง พร้อมกับสภาพปฏิรูปการปกครองแผ่นดิน
และคณะรัฐมนตรี

คำแถลงนโยบาย

ของ

คณะรัฐมนตรี คณะที่ ๓๙

นายธานินทร์ กรัยวิเชียร นายกรัฐมนตรี
แถลงต่อสภาที่ปรึกษาของนายกรัฐมนตรี
(ทำหน้าที่สภาปฏิรูปการปกครองแผ่นดิน)
เมื่อวันศุกร์ที่ ๒๙ ตุลาคม ๒๕๑๙

คำแถลงนโยบายของรัฐบาล*

ท่านประธานสภา และท่านสมาชิกผู้มีเกียรติ

ตามที่ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อม แต่งตั้งให้ข้าพเจ้าเป็นนายกรัฐมนตรี ตามประกาศพระบรมราชโองการ ลงวันที่ ๘ ตุลาคม พุทธศักราช ๒๕๑๙ และแต่งตั้งคณะรัฐมนตรี ตามประกาศพระบรมราชโองการ ลงวันที่ ๒๒ ตุลาคม พุทธศักราช ๒๕๑๙ ความปรากฏอยู่แล้ว นั้น

บัดนี้ คณะรัฐมนตรี ซึ่งมีความยึดมั่นในสถาบัน ชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ ได้กำหนดนโยบายในการบริหารราชการแผ่นดินเสร็จเรียบร้อยแล้ว จึงขอแถลงมาเพื่อสภาได้ทราบ ดังต่อไปนี้ คือ เพื่อธำรงไว้ซึ่งสถาบัน ชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ รัฐบาลนี้จักได้ดำเนินการ ตามนโยบาย ต่อไปนี้

(๑) รัฐบาลนี้ถือหลักประหัตเป็นสำคัญและตระหนักว่า ความมั่นคงของประเทศเป็นรากฐานอันสำคัญในการเสริมสร้างการพัฒนาทางเศรษฐกิจ และความเป็นธรรมในสังคม เพื่อให้บรรลุตามความมุ่งหมายในการปฏิรูปการปกครองแผ่นดิน และเพื่อให้ประเทศไทยดำรงคงอยู่ ด้วยความปลอดภัย ฉะนั้น รัฐบาลนี้จักได้ดำเนินการทุกประการเพื่อธำรงไว้ซึ่งเอกราช อธิปไตย ความมั่นคง และผลประโยชน์ของชาติ โดยจะเตรียมและเสริมสร้างกำลังที่ใช้ในการป้องกัน ชาติให้เข้มแข็ง ให้อยู่ในสภาพพร้อมที่จะป้องกันราชอาณาจักร โดยพยายามพึ่งตนเองให้มากที่สุด สำหรับในระยะ ๔ ปีนี้ จะดำเนินการทั้งปวงเพื่อให้กำลังทหารของชาติอยู่ในสภาพพร้อมรบและสามารถขยายได้ในยามฉุกเฉิน จะพัฒนาหลักวิชาการและระบบอาวุธให้สามารถ เชนิญกับภัยคุกคามได้ทุกรูปแบบ จะปรับปรุงสวัสดิการ บำรุงขวัญและกำลังใจของทหารให้สูง อยู่เสมอ รวมทั้งประสานความเข้าใจระหว่างทหารกับประชาชนให้ดียิ่งขึ้นและส่งเสริมให้ทหาร มีส่วนร่วมในการพัฒนาประเทศด้วย

(๒) จะป้องกันและปราบปรามคอมมิวนิสต์อย่างจริงจังและเด็ดขาด จะขจัดการฉ้อราษฎร์

บังหลวง และการเบียดเบียนราษฎร จะป้องกันปราบปรามการผลิต และการค้ายาเสพติดให้โทษ และแก้ไขบำบัดผู้ติดยาเสพติดดังกล่าวให้ได้ผลโดยด่วน จะดำเนินการตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมที่เหมาะสม เพื่อแก้ไขความยากจนของราษฎรส่วนใหญ่ ส่งเสริมให้ประชาชนทุกคน มีอาชีพ และรายได้ที่แน่นอนเพิ่มขึ้น ด้วยการพัฒนาการประกอบอาชีพประเภทต่าง ๆ และดำเนินการ ใช้แรงงานให้เต็มที่เพื่อขจัดปัญหาการว่างงาน และส่งเสริมให้มีการฝึกอบรมช่างฝีมือหรือ แรงงานที่ใช้ฝีมือในการทำงาน ทั้งจะเน้นหนักในการพัฒนาเมือง ชนบท และสาธารณูปโภค และจะ ปรับปรุงและพัฒนาการปกครองประเทศในทุกระดับ

(๓) จะรักษาไว้ซึ่งความศักดิ์สิทธิ์ของกฎหมาย ผดุงไว้ซึ่งความเป็นอิสระของผู้พิพากษา ในการพิจารณาพิพากษารรคดี จัดให้มีศาลในท้องถิ่นต่าง ๆ อย่างเพียงพอ เพื่อความสะดวก แก่ประชาชนผู้มีรโรคติ และปรับปรุงวิธีการ และการดำเนินกระบวนการพิจารณาของศาลให้เป็น ไปโดยรวดเร็ว ทั้งนี้ โดยการแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมาย ระเบียบและข้อบังคับ ตลอดจนเพิ่มจำนวน และส่งเสริมประสิทธิภาพของผู้พิพากษาด้วยการฝึกอบรมทั้งภายในประเทศ ต่างประเทศ และ บริการด้านสวัสดิการให้สมกับอัตภาพ ประมวลจรรยาบรรณของตุลาการขึ้นเป็นลายลักษณ์อักษร กับจัดทำคู่มือตุลาการขึ้นด้วย

นอกจากนั้น ในด้านกระบวนการยุติธรรมฝ่ายอัยการ จะได้ปฏิรูปด้วยการจัดให้มีพนักงาน อัยการชั้นพิจารณาอุทธรณ์ ฎีกา และให้พนักงานอัยการได้ควบคุมการสอบสวนด้วย เป็นต้น

(๔) ในด้านการต่างประเทศ รัฐบาลนี้จะดำเนินนโยบายโดยอิสระ ยึดถือผลประโยชน์ ของประเทศชาติ ความอยู่รอด และความมั่นคงของชาติเป็นหลักสำคัญ เพื่อธำรงไว้ซึ่งเอกราช อธิปไตยของชาติ และบูรณภาพแห่งราชอาณาจักร และส่งเสริมการปกครองระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์เป็นองค์พระประมุข จะสนับสนุนหลักการและความมุ่งประสงค์ของ สหประชาชาติ และยึดมั่นในกฎบัตรสหประชาชาติ โดยจะร่วมมือกับประเทศสมาชิกและองค์การ ระหว่างประเทศอื่น ๆ ในอันที่จะส่งเสริมสันติภาพ และความมั่นคงระหว่างประเทศ จะดำเนิน ความสัมพันธ์อันดีกับทุกประเทศ ซึ่งปรารถนาและแสดงเจตจำนงที่จะมีความสัมพันธ์กับ ประเทศไทยด้วยความจริงใจ โดยไม่คำนึงถึงความแตกต่างในระบอบการปกครอง หรือระบบ เศรษฐกิจและสังคม โดยจะยึดหลักความเสมอภาค ความเที่ยงธรรม การเคารพอธิปไตย การบูรณภาพแห่งดินแดน และการไม่รุกราน คุกคามหรือแทรกแซงในกิจการภายในซึ่งกันและกัน จะแก้ไขปัญหาระหว่างประเทศโดยสันติวิธีด้วยการใช้วิถีทางการทูตเป็นหลักสำคัญ โดยยึดมั่นใน หลักกฎหมาย และความยุติธรรมระหว่างประเทศ กับจะรักษาไว้ซึ่งสิทธิ และปฏิบัติตามพันธกรณี ของสนธิสัญญาที่ทำไว้กับนานาประเทศ บนรากฐานแห่งความเสมอภาค ความเที่ยงธรรม และการ ถ้อยทีถ้อยปฏิบัติต่อกัน นอกจากนั้น จะได้ส่งเสริมความร่วมมือส่วนภูมิภาค โดยเฉพาะอย่างยิ่ง จะกระชับความสัมพันธ์และความเข้าใจอันดี ตลอดจนความร่วมมือกับประเทศในสมาคม

ประชาชาติเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (อาเซียน) ให้แน่นแฟ้นยิ่งขึ้นทั้งในด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม เพื่อก่อให้เกิดเสถียรภาพความมั่นคง ความเจริญก้าวหน้าอยู่ดีกินดีและสันติสุขร่วมกันในประเทศสมาชิก และในอาณาบริเวณนี้ และจะสนับสนุนมาตรการต่าง ๆ ที่เกื้อกูลให้ภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เป็นเขตสันติภาพ เสรีภาพ และความเป็นกลาง กับทั้งจะดำเนินนโยบายต่างประเทศ ในอันที่จะช่วยส่งเสริมและให้หลักประกันแก่การค้าระหว่างประเทศ การลงทุน และการท่องเที่ยว เพื่อก่อให้เกิดประโยชน์ร่วมกันด้วย

(๕) ในด้านการคลัง รัฐบาลนี้จะบริหารการคลัง โดยถือหลักว่าเสถียรภาพทางการคลัง เป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ และจะใช้นโยบายการคลัง เป็นเครื่องมือในการแก้ปัญหา และเสริมสร้างการพัฒนาเศรษฐกิจตามสภาพการณ์เพื่อให้กรณี สมดังเจตนารมณ์ของการปฏิรูปการปกครองแผ่นดิน จะได้ปรับปรุงระเบียบแบบแผนซึ่งทำให้ การปฏิบัติราชการมีความคล่องตัวและประหยัด นอกจากนี้จะดำเนินการให้สถาบันการเงินของ เอกชนมีบทบาทในการช่วยเหลือเกษตรกร เพื่อยกฐานะความเป็นอยู่ให้ดีขึ้น

(๖) สำหรับการพาณิชย์ รัฐบาลนี้ถือเอาการกินดีอยู่ดีของประชาชนเป็นนโยบายหลักทั้งนี้ โดยจะจัดให้ประชาชนได้มีสินค้าที่จำเป็นเพื่อการอุปโภคบริโภคในปริมาณที่เพียงพอ คุณภาพ เหมาะสม และราคาพอสมควร จัดให้ผู้ผลิตได้มีโอกาสจำหน่ายผลิตผลโดยสะดวกและในราคา ที่เป็นธรรม ส่งเสริมและสนับสนุนการส่งสินค้าที่ผลิตได้ในประเทศออกไปขายในต่างประเทศใน ปริมาณและมูลค่าที่สูงขึ้น รวมทั้งการขยายตลาดในต่างประเทศให้กว้างขวางและจัดระบบการค้า ให้เป็นระเบียบ และเปิดโอกาสให้มีการแข่งขันที่ยุติธรรมโดยสนับสนุนผู้ทำการค้าโดยสุจริต

(๗) ส่วนการอุตสาหกรรมนั้น จะได้ส่งเสริมและดำเนินการให้มีอุตสาหกรรมในประเทศ เพื่อผลิตปัจจัย ๔ ที่จำเป็นแก่การดำรงชีพของประชาชน ตลอดจนบริการและสิ่งอำนวยความสะดวก ในงานอาชีพให้เพียงพอกับความต้องการของประชาชน และให้มีเหลือเพื่อส่งออกไปแลกเปลี่ยนของซึ่งยังผลิตเองไม่ได้แต่จำเป็นแก่การครองชีพของประชาชน อนึ่งจะปรับปรุงแก้ไขให้กิจการ อุตสาหกรรมเหมืองแร่ดำเนินไปอย่างถูกต้อง และมีประสิทธิภาพเพื่อให้ต้นทุนการผลิตแร่ลดลง และ รัฐบาลในฐานะเจ้าของแร่ได้รับผลประโยชน์เป็นค่าภาคหลวงและส่วนแบ่งของกำไรอันพึงได้มากขึ้น ช่วยเหลือและเร่งรัดการเจาะหาน้ำมันดิบและแก๊สธรรมชาติ เพื่อก่อให้เกิดอุตสาหกรรมน้ำมัน ที่สมบูรณ์ ส่งเสริมและดำเนินการให้มีอุตสาหกรรมปุ๋ยสำหรับเกษตรกรรวม อาหารสัตว์สำเร็จรูป หรือกึ่งสำเร็จรูปจากผลิตผลเกษตรในประเทศ สรรวจและศึกษาทางธรณีวิทยา นาแหล่งแร่ธาตุ ต่าง ๆ และนำมาใช้ให้เป็นประโยชน์โดยคำนึงถึงคุณภาพของสิ่งแวดล้อมเป็นสำคัญ

(๘) ในด้านการคมนาคม จะดำเนินการเพื่อให้มีบริการในด้านการสื่อสาร และการขนส่ง ทั้งทางบก ทางน้ำ และทางอากาศ อย่างเพียงพอในมาตรฐานอันควร และจัดให้บริการในด้าน

อุดมศึกษาเป็นที่รับรองและเชื่อถือมากยิ่งขึ้น สำหรับปัญหาเฉพาะหน้าอันเร่งด่วน คือ เรื่องรถยนต์โดยสารประจำทางในเขตกรุงเทพมหานครนั้น ในระยะ ๖ เดือนแรกนี้ จะจัดให้มีการเพิ่มจำนวนขึ้นเมื่อครบ ๑๘ เดือน จะจัดให้มีปริมาณเพิ่มขึ้นอีก เพื่อให้เป็นไปตามความต้องการของประชาชน ทั้งนี้โดยยึดหลักความสะดวก ปลอดภัย ประหยัด และมีประสิทธิภาพเป็นเกณฑ์

(๙) ด้านการเกษตรและสหกรณ์ รัฐบาลจะยึดถือโครงการปฏิรูปที่ดินควบคู่ไปกับการพัฒนาระบบสหกรณ์ทุกระดับ เป็นนโยบายสำคัญ เพื่อสร้างความมั่นคงให้แก่เกษตรกรซึ่งเป็นประชากรส่วนใหญ่ของประเทศ โดยใน ๔ ปีนี้ จะทำการปฏิรูปที่ดิน พระราชทานที่ดินของรัฐและที่ดินของเอกชน รวมเป็นเนื้อที่ประมาณ ๘ ล้านไร่ ด้วยการปรับปรุงเกี่ยวกับสิทธิ และการถือครองที่ดินเพื่อการเกษตร รวมทั้งการจัดที่อยู่อาศัยในที่ดินเพื่อการเกษตรนั้นจะสนับสนุนเกษตรกรขนาดเล็ก กลุ่มเกษตรกรและสหกรณ์การเกษตร ให้มีขีดความสามารถในการผลิตสูงขึ้น จัดให้มีบริการปัจจัยการผลิต เช่น การจัดระบบเกษตร การชลประทาน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการชลประทานขนาดเล็กให้ทั่วถึงทุกท้องที่ การบำรุงที่ดิน การใช้วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีในการผลิต รวมทั้งการปรับปรุง และอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ ในกรณีนี้ จะได้จัดการให้มีมาตรการเพื่อการปลดปล่อยหนี้สินแก่ชาวนา ชาวไร่ และจัดการส่งเสริมให้มีการจ้างแรงงานในชนบทอย่างทั่วถึง ร่วมมือส่งเสริมให้ความรู้ในการผลิตอุตสาหกรรมในครัวเรือน หรืออุตสาหกรรมพื้นเมือง เช่น การจักสาน การทอผ้า การแกะสลัก การปั้น และการทอเสื่อ เป็นต้น จะส่งเสริมการปลูกสัตว์ การบำรุงพันธุ์และเพาะเลี้ยงปลาน้ำจืด สัตว์น้ำกร่อย และการประมงทะเลให้เป็นผลดียิ่งขึ้น การบำรุงและป้องกันรักษาป่าไม้ของชาติเป็นเรื่องที่จะได้กวดขันเป็นพิเศษโดยเฉพาะอย่างยิ่งป่าไม้ซึ่งเป็นต้นน้ำลำธาร ในขณะเดียวกันจะได้เร่งรัดการปลูกสร้างสวนป่าให้มากยิ่งขึ้น

(๑๐) ในด้านการศึกษา รัฐบาลนี้ถือว่าเป็นหน้าที่หลักตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยในอันที่จะอบรมและเร่งเร้าเป็นพิเศษให้นักเรียน นิสิต นักศึกษา และประชาชนทั่วราชอาณาจักรตระหนักและเห็นคุณค่าของระบอบประชาธิปไตย ซึ่งมีชาติ ศาสนา และมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุขของประเทศ มีความภาคภูมิใจในวัฒนธรรมไทย รู้จักใช้สิทธิเสรีภาพภายในกรอบกฎหมาย และตระหนักถึงหน้าที่และความรับผิดชอบของประชาชนในระบอบประชาธิปไตย

นอกจากนั้น รัฐบาลนี้จะปรับปรุงระบบและกระบวนการศึกษาทุกระดับ ทุกประเภททั้งในและนอกระบบโรงเรียน เพื่อให้การศึกษาเป็นเครื่องมืออันสำคัญในการพัฒนาความสามัคคี ทศนคติ พฤติกรรม ค่านิยม และคุณธรรมของบุคคล เพื่อให้เป็นพลเมืองดี มีคุณภาพและประสิทธิภาพ ตามความต้องการอันจำเป็นของสังคมไทย

ในด้านการศึกษาระดับมัธยม แม้ว่ารัฐจะถือเป็นหน้าที่และภารกิจโดยตรงของรัฐที่จะต้องรับผิดชอบจัดให้เปล่าอย่างเสมอภาค แต่รัฐก็ยินดีเปิดโอกาสให้ภาคเอกชนจัดได้ภายในขอบเขตที่รัฐกำหนด โดยภาคเอกชนจะต้องรักษาคุณภาพของการศึกษาให้สอดคล้องกับนโยบาย โครงการ

และเอกลักษณ์ของการศึกษาของชาติ และไม่เป็นการจัดการศึกษาเพื่อแสวงหากำไรเกินควรในด้านการศึกษาที่มีใช่เป็นการศึกษาภาคบังคับ ทุกระดับและทุกประเภทนั้น รัฐบาลนี้จะสนับสนุนให้บุคคลมีโอกาสเท่าเทียมกันในการรับการศึกษาอบรมตามกำลังความสามารถของสติปัญญาซึ่งผู้รับการศึกษาจะต้องรับภาระบ้างตามสมควร ในการนี้รัฐจะจัดทุนเล่าเรียนให้แก่ผู้ยากไร้ แต่มีสติปัญญา และจะจัดทุนเล่าเรียนให้แก่ผู้เรียนดีแต่ขาดแคลนทุนทรัพย์ ซึ่งได้รับการคัดเลือกจากท้องถิ่น เพื่อให้กลับไปทำงานในท้องถิ่นหลังจากสำเร็จการศึกษาแล้วอีกด้วยจะแก้ไขปรับปรุงและขยายการศึกษาผู้ใหญ่ และการอาชีวศึกษาให้สอดคล้องกับความต้องการทางเศรษฐกิจและสังคม โดยให้การศึกษาดังกล่าวสามารถนำไปใช้ในการดำรงชีวิตและประกอบอาชีพได้อย่างแท้จริง และจะเน้นการพัฒนาการศึกษาในด้านเกษตรกรรมเป็นพิเศษ ส่วนการศึกษาในด้านพาณิชยกรรม อุตสาหกรรม วิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยีนั้น รัฐจะจัดตามความจำเป็นในทางเศรษฐกิจและสังคม และจะจัดการศึกษาโดยเน้นในส่วนที่จะสนับสนุนเกษตรกรรม ในด้านการฝึกหัดครูหรือศึกษาศาสตร์ เพื่อรักษาความมั่นคงปลอดภัยของประเทศชาติ รัฐบาลนี้ถือเป็นหน้าที่โดยตรงของรัฐแต่ผู้เดียวในการรับผิดชอบดำเนินการและการรับบุคคลเข้ามาศึกษาในด้านการฝึกหัดครูหรือศึกษาศาสตร์ สถาบันฝึกหัดครูหรือศึกษาศาสตร์ จะต้องใช้มาตรการพิเศษคัดเลือกให้บุคคลที่มีสติปัญญา และความสามารถเหมาะสมและมีทัศนคติ บุคลิกภาพ และความสนใจอย่างแท้จริงที่จะเป็นครูมาเป็นผู้รับการศึกษาในด้านนี้ ในด้านการศึกษาระดับอุดมศึกษารัฐบาลนี้ถือว่าสถาบันอุดมศึกษาทั้งของรัฐและเอกชน เป็นสถาบันศึกษาและวิจัย ซึ่งมีหน้าที่หลักในการพัฒนาการศึกษาให้ประเทศไทยพึ่งตนเองได้ในทางวิชาการ สถาบันอุดมศึกษาจะต้องปฏิบัติหน้าที่หลักให้สมบูรณ์ คือสอน ค้นคว้า บุกเบิก แสวงหาความรู้ใหม่ด้วยกรวิจัย เรียบเรียงตำราให้บริการทางวิชาการแก่สังคม และธำรงไว้ ถ้ายทอด พัฒนา มรดกทางศิลปวัฒนธรรมของชาติ รัฐบาลนี้จะให้เสรีภาพในการดำเนินการแก่สถาบันอุดมศึกษา ซึ่งไม่ขัดต่อนโยบาย โครงการและเอกลักษณ์ของการศึกษาของชาติ และรัฐจะจัดทุนเล่าเรียนให้แก่ผู้ยากไร้ที่มีสติปัญญา และจะจัดทุนเล่าเรียนให้แก่ผู้เรียนดี แต่ขาดทุนทรัพย์ ซึ่งท้องถิ่นคัดเลือกตามความต้องการและความจำเป็นของท้องถิ่น ให้เข้ารับการการศึกษา เพื่อกลับไปทำงานพัฒนาท้องถิ่นด้วย

รัฐบาลนี้ถือว่า งานทางวิชาการคือการเรียน การสอน การค้นคว้าวิจัยเป็นงานหลักที่นิสิต นักศึกษาและอาจารย์พึงดำเนินการด้วยความกระตือรือร้น เพื่อความรู้ความสามารถที่จะได้รับใช้สังคมอย่างสมบูรณ์ในด้านการศึกษาของประชาชนโดยทั่วไป รัฐบาลนี้จะให้เรียนรู้และให้ภาษาไทย โดยให้สำนึกว่าภาษาไทยคือภาษาประจำชาติที่พลเมืองไทยทุกคนจะต้องใช้ให้ถูกต้องทัดเทียมกัน และจะเปิดโอกาสให้ได้รับการศึกษาอย่างเสมอภาคตามกำลังความสามารถทางสติปัญญาในด้านการศึกษาพิเศษสำหรับผู้มีความผิดปกติทางร่างกาย จิตใจ และสังคม รัฐบาลนี้จะจัดสถานศึกษาให้เป็นพิเศษตามกำลังความสามารถทางเศรษฐกิจ และความจำเป็นของรัฐและท้องถิ่น เพื่อให้ความรู้

ความสามารถ ที่พอจะดำรงชีวิตและประกอบอาชีพได้ตามสมควรเพื่อมิให้เป็นภาระแก่ครอบครัว และสังคม

(๑๑) ในด้านการสาธารณสุข โดยที่ปัญหาสุขภาพอนามัยของประชาชนมีความสำคัญ เป็นอย่างยิ่งต่อการพัฒนาเศรษฐกิจของชาติ และความเป็นอยู่ของประชาชน โดยเฉพาะส่วน ภูมิภาคซึ่งเป็นประชากรส่วนใหญ่ของประเทศ รัฐบาลจึงจะให้การบริการสาธารณสุขแบบ ผสมผสาน ทั้งในด้านการส่งเสริมสุขภาพ การป้องกันโรค และการรักษาพยาบาลให้กระจาย ไปสู่ภูมิภาค และท้องถิ่นอย่างทั่วถึง ปรับปรุงและขยายบริการด้านการรักษาพยาบาลให้เพียงพอ โดยจัดสร้างโรงพยาบาลประจำอำเภอ และสถานีอนามัยตามตำบลต่าง ๆ เพื่อให้บริการแก่ ประชาชนในอำเภอ ตำบล และหมู่บ้านได้ทั่วถึง กับจัดส่งหน่วยแพทย์เคลื่อนที่ เพื่อให้การ รักษาพยาบาลและป้องกันโรคแก่ประชาชนในท้องถิ่นห่างไกลและกันดาร ให้การบริการด้าน การรักษาพยาบาลแก่ประชาชนผู้ยากไร้ทั้งในเมืองและชนบทโดยไม่คิดมูลค่า จัดตั้งโรงพยาบาล ศูนย์ประจำภาคต่าง ๆ ให้มีแพทย์ผู้ชำนาญหลายสาขาประจำ เพื่อให้การรักษาพยาบาลผู้ป่วยที่เกิน ความสามารถของแพทย์ตามโรงพยาบาลทั่วไปของภาคนั้น ๆ เสริมสร้างสมรรถภาพและเพิ่มจำนวน บุคลากรสาธารณสุขประเภทต่าง ๆ ให้พอเพียงกับความต้องการ ปรับปรุงวิธีการและขยายการผลิต อบรมฟื้นฟูสมรรถภาพของบุคลากร วางมาตรการการกระจายและใช้กำลังคนให้เหมาะสมยิ่งขึ้น ส่งเสริมงานด้านการวางแผนครอบครัวให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น เพื่อลดอัตราเพิ่มของ ประชากรให้เป็นไปตามเป้าหมาย

นโยบายของรัฐบาลตามที่แถลงมานี้ เพียงพอที่จะเป็นหลักประกันว่าชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ และเอกลักษณ์แห่งความเป็นไทยของเราจะดำรงคงอยู่ได้ด้วยความมั่นคงถาวร หวังว่าสภาพนี้จะได้ให้ความสนับสนุนด้วยดี จึงขอขอบพระคุณมา ณ ที่นี้ด้วย

*รายงานการประชุมสภาที่ปรึกษาของนายกรัฐมนตรี ทำหน้าที่ปฏิรูปการปกครองแผ่นดิน ครั้งที่ ๒ วันศุกร์ที่ ๒๙ ตุลาคม พุทธศักราช ๒๕๑๙ หน้า ๑๘ - ๒๕

หน้าว่าง

พลเอก เกรียงศักดิ์ ชมะนันทน์
นายกรัฐมนตรีคนที่ ๑๕

หน้าว่าง

นายกรัฐมนตรีคนที่ ๑๕ พลเอก เกรียงศักดิ์ ชมะนันทน์

ระยะเวลาดำรงตำแหน่ง

สมัยที่ ๑ : คณะรัฐมนตรี คณะที่ ๔๐ : ๑๑ พฤศจิกายน ๒๕๒๐ - ๒๑ ธันวาคม ๒๕๒๑

สมัยที่ ๒ : คณะรัฐมนตรี คณะที่ ๔๑ : ๑๒ พฤษภาคม ๒๕๒๒ - ๓ มีนาคม ๒๕๒๓

ประวัติ

พลเอก เกรียงศักดิ์ ชมะนันทน์ เกิดเมื่อวันที่ ๑๗ ธันวาคม ๒๔๖๐ เป็นบุตรของนายแจ่ม กับนางเจือ ชมะนันทน์ สมรสกับคุณหญิงวิรัตน์ ชมะนันทน์

พลเอก เกรียงศักดิ์ ชมะนันทน์ เริ่มการศึกษาชั้นต้นที่โรงเรียนสมุทรสาครวิทยาลัย โรงเรียนปทุมคงคา จากนั้นเข้าศึกษาต่อที่โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า จนสำเร็จการศึกษาในปี ๒๔๘๓ ในระหว่างรับราชการทหารได้ศึกษาต่อที่โรงเรียนเสนาธิการทหารบก โรงเรียนเสนาธิการทหารบกแห่งสหรัฐอเมริกา วิทยาลัยกองทัพบก และวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร รุ่น ๕

ในช่วงที่รับราชการทหาร พลเอก เกรียงศักดิ์ ชมะนันทน์เคยร่วมรบในสมรภูมิเกาหลีรุ่นแรก ในตำแหน่งผู้บังคับกองพันทหารราบ ผลัดที่ ๓ สร้างเกียรติภูมิอย่างมาก จนหน่วยได้บังคับบัญชาได้ฉายาว่า "กองพันพยัคฆ์น้อย" ภายหลังกลับจากสงครามก็เข้าประจำกองบัญชาการทหารสูงสุด เติบโตในสายเสนาธิการมาเป็นลำดับจนเป็นพลเอก และดำรงตำแหน่งผู้บัญชาการทหารสูงสุด จนเกษียณอายุราชการ

พลเอก เกรียงศักดิ์ ชมะนันทน์ เข้ารับตำแหน่งนายกรัฐมนตรี หลังจากคณะปฏิรูปการปกครองแผ่นดินภายใต้การนำของ พล.ร.อ. สฤษดิ์ ธนะรัชต์ ได้ทำการรัฐประหารรัฐบาลของนายธานินทร์ กรัยวิเชียร

ผลงานสำคัญในช่วงที่พลเอก เกรียงศักดิ์ ชมะนันทน์ ดำรงตำแหน่ง คือ การปรับปรุงสัมพันธภาพกับประเทศเพื่อนบ้านอันประกอบด้วย ประเทศเวียดนาม กัมพูชา ลาว และพม่า รวมทั้งพลเอก เกรียงศักดิ์ ได้เดินทางไปเยือนสาธารณรัฐประชาชนจีนและสหภาพโซเวียต เพื่อกระชับความสัมพันธ์กับประเทศมหาอำนาจทั้งสอง ทำให้ไทยมีความสัมพันธ์ทางการทูตและการค้ากับทั้งสองประเทศแน่นแฟ้นขึ้น นอกจากนี้ ยังได้จัดตั้งหน่วยงานสำคัญๆ เพิ่มขึ้นอีกหลายหน่วยงาน เช่น การปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย กระทรวงวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีและการพลังงาน และมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช เป็นต้น

พลเอก เกรียงศักดิ์ ชมะนันทน์ ได้ลาออกจากตำแหน่งนายกรัฐมนตรี เมื่อวันที่ ๒๙ กุมภาพันธ์ ๒๕๒๓ ถึงแก่อสัญกรรม เมื่อวันที่ ๒๓ ธันวาคม ๒๕๔๖ รวมอายุได้ ๘๖ ปี

คณะรัฐมนตรี คณะที่ ๕๐

๑๑ พฤศจิกายน ๒๕๒๐ - ๒๑ ธันวาคม ๒๕๒๑

พลเอก เกรียงศักดิ์ ชมะนันทน์ เป็นนายกรัฐมนตรี ประกาศพระบรมราชโองการ เมื่อวันที่ ๑๑ พฤศจิกายน ๒๕๒๐ พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช ทรงลงพระปรมาภิไธย ในประกาศ พลเรือเอก สงัด ชลออยู่ ประธานสภานโยบายแห่งชาติเป็นผู้รับสนองพระบรมราชโองการ และในวันที่ ๑๒ พฤศจิกายน ๒๕๒๐ มีการแต่งตั้งคณะรัฐมนตรี ดังนี้

รายชื่อคณะรัฐมนตรี

๑. นายสุนทร หงส์ลดารมภ์ เป็นรองนายกรัฐมนตรี
๒. พลเอก บุญชัย บำรุงพงศ์ เป็นรองนายกรัฐมนตรี
๓. นายสมภพ โทตระกิตย์ เป็นรองนายกรัฐมนตรี
๔. พลโท บุญเรือน บัวจรรุญ เป็นรัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี
๕. นายสมพร บุญยคุปต์ เป็นรัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี
๖. พลเอก เล็ก แนวมาลี เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม
๗. พลเรือเอก ถวิล ทยานานนท์ เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงกลาโหม
๘. พลอากาศเอก ประสงค์ คุณะดิลก เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงกลาโหม
๙. นายสุพัฒน์ สุธารธรรม เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง
๑๐. นายฉลอง ปึงตระกูล เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงการคลัง
๑๑. นายอุปติศรี ปาจารย์งูร เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ
๑๒. นายวงศ์ พลนิกร เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงการต่างประเทศ
๑๓. นายปรีดา กรรณสูต เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์
๑๔. นายอาภรณ์ ศรีพิพัฒน์ เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์
๑๕. นายทำนอง สิงคาลวณิช เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์
๑๖. พลเอก สุรกิจ มัยลาภ เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงคมนาคม
๑๗. พลเรือตรี สมอง นิสาลักษณ์ เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงคมนาคม
๑๘. นายประสงค์ สุขุม เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงคมนาคม
๑๙. นายประสิทธิ์ ณรงค์เดช เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงคมนาคม
๒๐. นายนาม พูนวัตฤ เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงพาณิชย์
๒๑. นายปรก อัมระนันท์ เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงพาณิชย์
๒๒. พลเอก เกรียงศักดิ์ ชมะนันทน์ เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย

๒๓. พลโท เปรม ติณสูลานนท์ เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงมหาดไทย
 ๒๔. นายดำริ น้อยมณี เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงมหาดไทย
 ๒๕. นายจำนง เทพหัสดิน ณ อยุธยา เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงมหาดไทย
 ๒๖. นายสุธรรม ภัทราคม เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม
 ๒๗. นายบุญสม มาร์ติน เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ
 ๒๘. นายก่อ สวัสดิ์พาณิชย์ เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงศึกษาธิการ
 ๒๙. เรือโท ยงยุทธ สัจจวาณิชย์ เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุข
 ๓๐. นายประพนธ์ ปิยะรัตน์ เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงสาธารณสุข
 ๓๑. นายเกษม จากติถะนิช เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงอุตสาหกรรม
 ๓๒. นายบุญยั้ง นันทาภิวัดณ์ เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงอุตสาหกรรม
 ๓๓. นายเกษม สุวรรณกุล เป็นรัฐมนตรีว่าการทบวงมหาวิทยาลัยของรัฐ
- ต่อมาได้มีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงคณะรัฐมนตรี ดังนี้**

วันที่ ๑๑ สิงหาคม ๒๕๒๑ ได้มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ให้

๑. พลเอก เล็ก แนวมาลี พ้นจากตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม
ไปดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย
๒. พลเอก เกรียงศักดิ์ ชมะนันทน์ พ้นจากตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย
ไปดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม
๓. พลเรือเอก ถวิล ทยานานนท์ พ้นจากตำแหน่งรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงกลาโหม
ไปดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี
๔. พลเอก ยศ เทพหัสดิน ณ อยุธยา เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงกลาโหม
๕. พลเรือเอก อมร ศิริกายะ เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงกลาโหม

หมายเหตุ คณะรัฐมนตรีคณะนี้สิ้นสุดลง เมื่อประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๒๑ และได้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จำนวน ๓๐๑ และมีการแต่งตั้งสมาชิกวุฒิสภา จำนวน ๒๒๕ คน ในวันที่ ๒๒ เมษายน ๒๕๒๒ ทำให้คณะรัฐมนตรีที่บริหารประเทศอยู่ก่อนวันประกาศใช้รัฐธรรมนูญสิ้นสุดลง

คำแถลงนโยบาย
ของ
คณะรัฐมนตรี คณะที่ ๔๐
พลเอก เกรียงศักดิ์ ชมะนันทน์ นายกรัฐมนตรี
แถลงต่อสภานิติบัญญัติแห่งชาติ
เมื่อวันพฤหัสบดีที่ ๑ ธันวาคม ๒๕๒๐

คำแถลงนโยบายของรัฐบาล*

ท่านประธานสภาและท่านสมาชิกผู้มีเกียรติ

ตามที่ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งให้ข้าพเจ้าเป็นนายกรัฐมนตรี ตามประกาศพระบรมราชโองการ ลงวันที่ ๑๑ พฤศจิกายน ๒๕๒๐ และแต่งตั้งรัฐมนตรีตามประกาศพระบรมราชโองการ ลงวันที่ ๑๒ พฤศจิกายน ๒๕๒๐ นั้น ข้าพเจ้าและรัฐมนตรีได้กำหนดถึงนโยบายในการบริหารราชการแผ่นดินเสร็จเรียบร้อยแล้วจึงขอแถลงเพื่อสภานิติบัญญัติแห่งชาติได้ทราบ ดังต่อไปนี้

๑. นโยบายเกี่ยวกับความมั่นคง

เพื่อดำรงไว้ซึ่งเอกราช อธิปไตย ความมั่นคงและผลประโยชน์ของชาติ รัฐบาลจะได้อาศัยความพยายามอย่างสุดความสามารถในอันที่จะตระเตรียม และเสริมสร้างความมั่นคงในด้านต่าง ๆ ทั้งด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคม การศึกษา และการป้องกันประเทศให้เข้มแข็งยิ่งขึ้น กล่าวคือ

ในด้านการเมือง

จะดำเนินการทุกวิถีทางเพื่อให้งังเกิดเสถียรภาพทางการเมืองทั้งภายใน และภายนอกประเทศให้มากที่สุด โดยเฉพาะการเมืองภายในจะเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจของชนในชาติ ทั้งในด้านการให้การศึกษอบรม และด้านปฏิบัติ โดยเฉพาะการเปิดโอกาสให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการปกครองประเทศ และการพัฒนาบ้านเมืองในด้านต่าง ๆ ทั้งนี้ เพื่อให้งังเกิดศรัทธาความเชื่อถือ และยึดมั่นอยู่ในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข ตลอดจนมีความสามัคคีระหว่างชนในชาติ และพร้อมที่จะเสียสละ เพื่อชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์อย่างแท้จริง

ในด้านการต่างประเทศ

๑. จะดำเนินนโยบายต่างประเทศอย่างเป็นอิสระ เพื่อธำรงรักษาเอกราชอธิปไตย และบูรณภาพดินแดนของชาติ โดยยึดถือผลประโยชน์ ความมั่นคง และความอยู่รอดของชาติ เป็นหลักสำคัญ

๒. จะรักษาสันติและปฏิบัติตามพันธกรณีของสนธิสัญญา และความตกลงที่ได้ทำไว้กับต่างประเทศ จะเคารพและยึดมั่นในกฎบัตรสหประชาชาติ ในอันที่จะส่งเสริมสันติภาพ

และความมั่นคงระหว่างประเทศ รวมทั้งการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของนานาชาติ

๓. จะส่งเสริมสัมพันธไมตรีอันดี และความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจการค้ากับทุกประเทศ โดยไม่คำนึงถึงความแตกต่างในลัทธิการปกครอง หรือระบบเศรษฐกิจและสังคมโดยต่างฝ่ายต่างยึดมั่นในหลักการเคารพเอกราช อธิปไตย บูรณภาพดินแดน ความเสมอภาค การไม่รุกรานและการไม่แทรกแซงในกิจการภายในซึ่งกันและกัน

๔. จะส่งเสริมสันถวไมตรีอันแน่นแฟ้น และให้ความสนับสนุนร่วมมืออย่างเต็มที่แก่บรรดาประเทศสมาชิกของสมาคมแห่งประชาชาติเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (อาเซียน) เพื่อให้เกิดเสถียรภาพ ความมั่นคง ความไว้วางใจ และความสันติสุขร่วมกันของประเทศสมาชิก และของอาณาบริเวณนี้ และจะสนับสนุนมาตรการต่าง ๆ ที่เกื้อกูลให้ภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เป็นเขตสันติภาพ เสรีภาพ และความเป็นกลางได้ต่อไปในอนาคต

๕. จะส่งเสริมความสัมพันธ์ ความร่วมมือ และความเข้าใจอันดี กับประเทศเพื่อนบ้าน โดยเฉพาะอย่างยิ่งกับสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวและกัมพูชาประชาธิปไตย รวมทั้งสาธารณรัฐสังคมนิยมแห่งสหภาพพม่า โดยยึดถือหลักการดังกล่าวข้างต้นและหลักการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ โดยสันติวิธี ทั้งนี้เพื่อให้เกิดประโยชน์ร่วมกันและเพื่อการอยู่ร่วมกันโดยสันติ

๖. จะดำเนินนโยบายโดยมุ่งส่งเสริมและให้หลักประกันแก่การค้าระหว่างประเทศ และการลงทุน รวมทั้งร่วมมือกับประเทศชาติกำลังพัฒนา เพื่อให้เกิดประโยชน์แก่การพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ

ในด้านการทหาร

๑. จะดำเนินการเตรียมและเสริมสร้างกำลังที่ใช้ในการป้องกันชาติให้เข้มแข็ง และอยู่ในสภาพพร้อมที่จะป้องกันราชอาณาจักร ทั้งกำลังทหาร กำลังตำรวจอาสารักษาดินแดน และราษฎรอาสาในรูปแบบต่าง ๆ

๒. จะเร่งรัดการขยายกำลังทหารตามแผนที่ได้วางไว้ และเร่งรัดปรับปรุงหน่วยทหารต่าง ๆ ให้มีกำลังเต็มตามอัตรา เพื่อให้มีปริมาณเพียงพอที่จะป้องกันอธิปไตยและปราบปรามการก่อการร้าย ซึ่งจะได้ใช้การเมืองและการพัฒนาเป็นหลัก กำลังทหารและกำลังอื่นเป็นการสนับสนุน

๓. ส่งเสริมการผลิตอาวุธยุทโธปกรณ์ขึ้นใช้ในประเทศ รวมทั้งการพัฒนาวิชาการ ระบบและมาตรฐานอาวุธ โดยยึดหลักพื้นฐานการพึ่งตนเอง ส่วนการจัดการจากภายนอกจะกระทำเมื่อมีความจำเป็น

๔. จะเร่งรัดการฝึกและการจัดกำลัง ให้สามารถเผชิญภัยคุกคามได้ทุกรูปแบบ

๕. จะบำรุงขวัญ กำลังใจ และรักษาระเบียบวินัยให้ดีอยู่เสมอ โดยปรับปรุงสวัสดิการ

ให้อยู่ในสภาพที่ดี ทั้งจะส่งเสริมความร่วมมือระหว่างทหารกับประชาชน และข้าราชการฝ่ายต่าง ๆ เพื่อฝึกความสามัคคี และจะดำเนินการให้เป็นที่มั่นใจว่าทหารเป็นหลักมั่นในการรักษาความมั่นคงของชาติ

๖. ส่งเสริมให้ทหารมีส่วนร่วมในการพัฒนา และบรรเทาภัยพิบัติของประเทศกับจะได้ฝึกทหารให้มีความรู้ทางวิชาชีพเพื่อประโยชน์ในการประกอบอาชีพเมื่อได้รับการปลดจากประจำการ

๗. ร่วมมือกับส่วนราชการอื่น ๆ ในการฝึกประชาชนให้มีส่วนร่วมในการรักษาความมั่นคงของชาติ

ในด้านความมั่นคงและความสงบเรียบร้อยภายในประเทศ

รัฐบาลนี้ถือว่าความมั่นคงและความสงบเรียบร้อยภายในประเทศ และความผาสุกความปลอดภัยของประชาชนเป็นปัจจัยสำคัญยิ่งในการพัฒนาทุกสาขา ฉะนั้น เพื่อให้บรรลุเป้าหมาย

๑. จะป้องกันและปราบปรามการบ่อนทำลายความมั่นคงของชาติทุกรูปแบบ อย่างเด็ดขาดและจริงจัง

๒. จะยึดถือการปฏิบัติตามแนวทางของกฎหมายโดยเคร่งครัด จะดำเนินการฉีกกำลังและเร่งรัดเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่าย ให้ทุ่มเทในการปฏิบัติหน้าที่ด้วยความสำนึก ด้วยความรับผิดชอบและด้วยความเสียสละอย่างเต็มที่

๓. จะดำเนินการป้องกันและปราบปรามชวชนกการก่อการร้ายให้ได้ผลโดยเร็วด้วยการใช้มาตรการทางการเมืองและการพัฒนาเป็นหลัก และให้การปราบปรามด้วยกำลังเป็นการสนับสนุนและจะพยายามอย่างเต็มที่ทุกวิถีทางในอันที่จะทำความเข้าใจกับผู้หลงผิดให้เข้ามาปรับตัว และกลับมาอยู่ร่วมกันอย่างมีความสงบสุข

๔. จะปราบปรามโจรผู้ร้ายและอาชญากรรมอย่างเด็ดขาดและจริงจัง พร้อมกับแนะนำชี้ชวน ส่งเสริม และเร่งรัดให้ราษฎรมีส่วนในการช่วย และร่วมมือกับเจ้าหน้าที่เพื่อให้เกิดความสงบเรียบร้อยและความผาสุกในท้องถิ่นของตน

๕. จะดำเนินการปราบปรามยาเสพติดให้โทษต่อไปโดยเด็ดขาด และไม่หยุดยั้ง

๖. จะปราบปรามการฉ้อราษฎร์บังหลวงอย่างจริงจัง และจะดำเนินการสกัดกั้นและป้องกันควบคุมกันไปด้วย

๗. จะปรับปรุงโครงสร้างและระบบบริหารราชการของกรมตำรวจ และเจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครองให้เหมาะสมกับสถานการณ์ และภาวะของสังคมปัจจุบันอย่างรอบคอบและมีเหตุผล เพื่อให้ตำรวจและเจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครองมีความสำนึก มีความรับผิดชอบ และมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

๘. จะสอดส่องดูแลการเอารัดเอาเปรียบ และแก้ไขความเหลื่อมล้ำ กตริฐูตริฐิตและความไม่เป็นธรรมในสังคมที่จะนำไปสู่การก่อให้เกิดความไม่สงบให้ลดน้อยลงโดยเร็ว

๒. นโยบายเกี่ยวกับเศรษฐกิจ

ในช่วงฤดูเพาะปลูกปีที่แล้ว พื้นที่หลายส่วนของประเทศไทยประสบกับสภาพดินฟ้าอากาศ ผิดปกติ บางแห่งก็เกิดความแห้งแล้ง บางแห่งก็ถูกน้ำท่วม การผลิตพืชผลทางเกษตรจะได้ผลน้อย ขณะเดียวกันราคาสินค้าหลายประเภทอยู่ในระดับสูง การส่งสินค้าออกในหลายกรณีมีปัญหาทั้งใน ด้านราคาและตลาด เพื่อบรรเทาความเสียหายอันเกิดจากภาวะดังกล่าว รัฐบาลมีนโยบายเร่งด่วน ดังนี้

๑. เร่งรัดการดำเนินงานและการจ่ายเงินเพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจในชนบท โดยเฉพาะใน ท้องที่ที่ได้รับความเสียหายเนื่องจากการปรวนแปรของดินฟ้าอากาศ เพื่อช่วยให้ชาวชนบทมีรายได้ ทดแทน ได้แก่ การเร่งงานก่อสร้าง และบูรณะถนนในตำบลและหมู่บ้าน การขุดลอกหนองบึง และการใช้แรงงานปลูกสร้างสวนป่า นอกจากนี้จะได้เร่งการอนุรักษ์และพัฒนาแหล่งน้ำ จัดบริการ ฝนหลวงตามความเหมาะสม กับเผยแพร่การปลูกพืชที่ให้ผลเร็วและใช้น้ำน้อย

๒. แก้ปัญหาและอุปสรรคของการส่งสินค้าออกที่มีอยู่เฉพาะหน้า เพื่อสนับสนุนให้ส่ง สินค้าออกได้มากขึ้น ได้แก่ การขยายตลาดสินค้าในต่างประเทศ การดำเนินการให้สินค้าขาออก ที่สำคัญ ๆ ให้มีคุณภาพตามความต้องการของตลาด การเพิ่มขีดความสามารถของการขนส่ง การให้สิทธิประโยชน์แก่ผู้ส่งสินค้าออกในด้านภาษีอากรตามควรแก่กรณี

๓. ดำเนินการรักษาระดับราคาสินค้าที่จำเป็นแก่การครองชีพให้มีราคาที่เหมาะสมและเป็น ธรรมตามความจำเป็นโดยคำนึงถึงต้นทุนการผลิต

๔. เร่งรัดการจัดหางานให้ผู้ว่างงาน โดยอาศัยหน่วยงานทั้งของรัฐและเอกชนเข้าช่วยใน ระหว่างดำเนินการตามนโยบายเร่งด่วน รัฐบาลจะดำเนินนโยบายเศรษฐกิจขั้นพื้นฐาน โดยยึดแผน พัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๔ เป็นหลัก ในเรื่องสำคัญ ๆ ดังต่อไปนี้

๑. ส่งเสริมประสิทธิภาพของการผลิตด้านเกษตรสาขาต่าง ๆ ให้มีผลผลิตเพียงพอแก่ การอุปโภคบริโภคในประเทศ และส่งออกไปต่างประเทศ ในการนี้จะได้นั้นหนักการเร่งรัดพัฒนา การชลประทานและแหล่งน้ำ การปรับปรุงวิธีการเพาะปลูก การปรับปรุงพันธุ์พืช และขยาย การเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ และการร่วมมือกับต่างประเทศในการประมง

๒. ส่งเสริมการลงทุนและการพัฒนาอุตสาหกรรมที่ใช้ผลผลิตจากพืชและสัตว์ และ วัตถุประสงค์ภายในประเทศ วางแผนการจัดหาและการใช้ทรัพยากรธรรมชาติ เช่น แร่ โลหะ และ เชื้อเพลิงธรรมชาติ เพื่อสนับสนุนการพัฒนาอุตสาหกรรมขั้นพื้นฐาน อุตสาหกรรมเพื่อการส่งออก และอุตสาหกรรมเน้นหนักการใช้แรงงานในประเทศ อำนวยความสะดวกในการส่งเสริมการลงทุน การอนุญาตตั้งและขยายโรงงาน โดยคำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวม รวมทั้งจัดให้มีนิคมอุตสาหกรรม เพิ่มขึ้น ในการส่งเสริมอุตสาหกรรมนี้ รัฐบาลจะอาศัยกฎหมายว่าด้วยการส่งเสริมการลงทุน เป็นหลักในด้านส่งเสริมอุตสาหกรรมท่องเที่ยว จะได้พัฒนาอย่างจริงจัง ดำเนินการให้แหล่ง

ห้องเที่ยวปลอดภัยสะกดกลบหาย เป็นที่สนใจแก่นักท่องเที่ยวยิ่งขึ้น

๓. เร่งรัด กวดขัน และควบคุมการพัฒนาด้านการคมนาคม การขนส่ง การสื่อสาร และการอุดมศึกษา ให้มีการประสานและส่งเสริมซึ่งกันและกัน เพื่อให้เกิดความเพียงพอ สะดวก รวดเร็ว และประหยัด ทั้งสนับสนุนให้เอกชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาด้วย สาระสำคัญของการพัฒนาในด้านคมนาคม มีดังนี้

(ก) ปรับปรุงบริการขนส่งมวลชนในกรุงเทพมหานคร ควบคุมบริการรถบรรทุกและรถโดยสารระหว่างจังหวัดให้มีประสิทธิภาพและปรับปรุงบำรุงทางหลวงและการรถไฟให้ตรงต่อความต้องการทางเศรษฐกิจและสังคม

(ข) เร่งรัดให้มีการสร้างท่าเรือน้ำลึกที่แหลมฉบังและพัฒนาท่าเรือชายฝั่งอื่น ๆ ปรับปรุงร่องน้ำเพื่อส่งเสริมให้มีการใช้การขนส่งชายฝั่งและตามแม่น้ำลำคลองให้มากยิ่งขึ้นและส่งเสริมการขยายพาณิชย์นาวีไทยให้มีความเป็นปึกแผ่นมั่นคง

(ค) ปรับปรุงท่าอากาศยานดอนเมืองเพื่อแก้ปัญหาระยะสั้น ทั้งเริ่มการพัฒนาท่าอากาศยานระหว่างประเทศที่สมบูรณ์แบบและสนับสนุนการขยายบริการ

(ง) ปรับปรุงบริการและแก้ปัญหาขัดข้องด้านการสื่อสารและการไปรษณีย์ให้เป็นบริการที่มีประสิทธิภาพและสะดวกแก่ประชาชน

๔. ในด้านการพาณิชย์จะดำเนินการให้ผู้ผลิตสามารถจำหน่ายสินค้า และผลิตผลได้ในราคาที่เป็นธรรม และให้ผู้บริโภคซื้อสินค้าที่จำเป็นแก่การครองชีพได้ในราคาที่พอสมควร ขยายตลาดสินค้าไทยในต่างประเทศให้กว้างขวางยิ่งขึ้น รวมทั้งประเทศที่มีระบบการเมืองและระบบเศรษฐกิจแตกต่างกับประเทศไทยด้วย ในการนี้จะให้การค้าดำเนินไปโดยเสรี มีการแข่งขันกันอย่างมีระเบียบและเป็นธรรม โดยคำนึงถึงประโยชน์ของผู้บริโภคและผู้ผลิตในประเทศไทย ตลอดจนดูแลการค้าด้วย ทั้งส่งเสริมสนับสนุนให้มีการประหยัดและให้มีการใช้สินค้าที่ผลิตในประเทศให้มากขึ้น

๕. ดำเนินการพัฒนาเมืองและชนบท โดยยึดหลักกระจายความเจริญไปสู่ท้องถิ่นต่าง ๆ ทั่วทุกภาค พร้อมกับพัฒนาบริการสาธารณูปโภคอันจำเป็นแก่ชุมชน อาทิ การปรับปรุงการสัญจร การไฟฟ้า การประปาหรือน้ำกินน้ำใช้ และการสร้างที่อยู่อาศัย ในการนี้จะได้อาศัยความร่วมมือขององค์การปกครองท้องถิ่นและประชาชนด้วย

๖. สนับสนุนเกษตรกรและผู้ใช้แรงงานในอาชีพอื่น ๆ ให้ได้รับประโยชน์อันชอบธรรม โดยช่วยเหลือให้มีที่ดินประกอบอาชีพตามความเหมาะสม อันได้แก่การปฏิรูปที่ดินกับการจัดสรรที่ดิน ช่วยเหลือผู้ใช้แรงงานในกลุ่มอาชีพต่าง ๆ ให้ได้รับค่าตอบแทนอย่างเป็นธรรม รวมทั้งให้ความมั่นคงปลอดภัยในการทำงาน และบริการทางสวัสดิการตามควร

๗. รักษาเสถียรภาพทางการเงินและการคลังให้มั่นคง และปรับปรุงภาษีอากรเพื่อส่งเสริมและอำนวยความสะดวกในการลงทุนและการเสริมสร้างการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม

๘. ดำเนินการให้การใช้ทรัพยากรธรรมชาติเป็นประโยชน์แก่ส่วนรวมมากที่สุด ในขณะที่เดียวกันก็หาทางป้องกันและกำจัดพิษภัยที่เกิดแก่สิ่งแวดล้อมอันสืบเนื่องมาจากการพัฒนาทุกด้านตามควรแก่กรณี

๙. ร่วมมือกับต่างประเทศ โดยเฉพาะประเทศในกลุ่มอาเซียน เพื่อพัฒนาการเกษตร การอุตสาหกรรม การค้า การขนส่ง และการสื่อสาร

๑๐. ดำเนินการปรับปรุงรัฐวิสาหกิจที่ประกอบกิจการสาธารณูปโภคให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น จนเป็นที่พอใจของประชาชน ส่วนรัฐวิสาหกิจอื่นที่มีขีดความสามารถต่ำและมีวิสาหกิจเอกชนดำเนินการอยู่แล้ว จะดำเนินการยุบเลิกหรือจำหน่ายให้แก่ประชาชนต่อไป

๓. นโยบายเกี่ยวกับสังคม

ในด้านความยุติธรรม

รัฐบาลจะปรับปรุงวิธีการและการดำเนินการพิจารณาคดีของศาลให้เป็นไปโดยสะดวกและรวดเร็วเพื่อมิให้ประชาชนที่มีความจำเป็นต้องมาศาลต้องเสียเวลาและค่าใช้จ่ายเกินความจำเป็นในขณะเดียวกันจะริบเร่งจัดตั้งศาลเฉพาะเรื่อง เช่น ศาลปกครอง ศาลแรงงาน ศาลภาษี เป็นต้น เพื่อให้เหมาะสมกับวิวัฒนาการของสังคม นอกจากนี้รัฐบาลจะได้จัดให้มีระบบการควบคุมความประพฤติของผู้ที่ศาลพิพากษาว่ากระทำความผิดอาญาบางประเภทที่ไม่เป็นภัยต่อสังคมส่วนรวม แทนการจองจำอันเป็นการทำลายอนาคตของผู้นั้นและเป็นภาระแก่งบประมาณแผ่นดินอีกด้วย

ในด้านการสาธารณสุข

รัฐบาลจะดำเนินการเร่งรัดการให้บริการสาธารณสุขแก่ประชาชน ทั้งในด้านการส่งเสริมสุขภาพ การป้องกันโรคและการรักษาพยาบาล โดยเน้นหนักในส่วนภูมิภาค และท้องถิ่นชนบทที่ห่างไกล จะจัดสร้างโรงพยาบาลประจำอำเภอ สถานีอนามัย และสำนักงานผดุงครรภ์ตามตำบลต่าง ๆ เพิ่มขึ้น ปรับปรุงขยายงานโรงพยาบาลจังหวัด จัดสร้างโรงพยาบาลศูนย์ประจำภาค และจะจัดให้มีแพทย์ผู้ชำนาญหลายสาขาไปประจำเพื่อให้บริการรักษาผู้ป่วย ซึ่งจำเป็นต้องอาศัยแพทย์ผู้ชำนาญการแต่ละสาขา สำหรับประชาชนผู้ยากไร้จะได้รับการรักษาพยาบาลโดยไม่คิดมูลค่า รวมทั้งจะจัดหน่วยสาธารณสุขเคลื่อนที่เพิ่มขึ้น เพื่อให้การรักษาพยาบาลและป้องกันโรคแก่ประชาชนในท้องถิ่นซึ่งห่างไกลและกันดาร ขยายการผลิตและเสริมสร้างสมรรถภาพของบุคลากรสาธารณสุขประเภทต่าง ๆ ตลอดจนการฝึกอบรมอาสาสมัครสาธารณสุขในระดับหมู่บ้านเพื่อช่วยสนับสนุนการบริการสาธารณสุขเบื้องต้น

สำหรับการวางแผนครอบครัวนั้น รัฐบาลจะสนับสนุนให้แพร่หลายและมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น โดยจะเผยแพร่ให้ประชาชนได้เข้าใจ และตระหนักถึงผลดีของการวางแผนครอบครัว จะเร่งรัด

และดำเนินการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด และวัตถุที่ออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาทอื่นควบคู่กับการรักษาพยาบาล และฟื้นฟูสมรรถภาพของผู้ติดยาเสพติดเพื่อมิให้เป็นภาระแก่สังคมต่อไป

ในด้านการศึกษา

รัฐบาลนี้จะส่งเสริมการศึกษาทุกระดับ และให้ประชาชนมีโอกาสเท่าเทียมกันในการได้รับการศึกษา จะพัฒนาการศึกษาทุกระดับให้ต่อเนื่องกันและให้สอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ จะขยายการศึกษาภาคบังคับให้กว้างขวางทั่วถึงทุกท้องถิ่น และให้ประชาชนมีส่วนร่วมพัฒนาการศึกษาภาคบังคับมากยิ่งขึ้น จะสนับสนุนอาชีวศึกษาและการศึกษานอกโรงเรียนเป็นประการสำคัญ และให้เอกชนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาด้วย

ในด้านคุณภาพของการเรียนและการสอนจะปรับปรุงให้ดียิ่งขึ้นและพยายามให้มีคุณภาพทัดเทียมกันทั้งในเมืองและชนบท จะจัดกิจกรรมเพื่อให้นักเรียน นิสิต นักศึกษา รวมทั้งเยาวชนนอกโรงเรียนได้รับการฝึกฝนให้มีความรู้ มีคุณธรรม มีพละนาถยอันสมบูรณ์ มีระเบียบวินัย มีความรักความสามัคคีระหว่างชนในชาติ ตระหนักถึงหน้าที่และความรับผิดชอบต่อสังคมและประเทศชาติ ตลอดจนมีความเจริญเติบโตทั้งทางร่างกาย สติปัญญาและจิตใจที่กล้าแข็งในอันที่จะเป็นกำลังป้องกันประเทศชาติที่มีคุณภาพต่อไปในอนาคต และมีความสำนึกในหน้าที่และความรับผิดชอบตามระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข

ในด้านการบริหารการศึกษา จะปรับปรุงประสิทธิภาพการบริหารงานและจัดให้มีการร่วมมือประสานงานระหว่างสถาบันการศึกษาระหว่างราชการส่วนกลางกับหน่วยที่จัดการศึกษาในส่วนภูมิภาคและส่วนท้องถิ่นเพื่อให้การใช้งบประมาณสำหรับการศึกษาของชาติเป็นไปโดยประหยัด และได้ผลตรงตามเป้าหมาย

รัฐบาลนี้จะรักษาไว้ซึ่งวัฒนธรรมอันดีงามของชาติและบำรุงศาสนาให้เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจของประชาชน ส่วนการศึกษาในระดับอุดมศึกษา จะเน้นในด้านคุณภาพ โดยจะสนับสนุนการวิจัยและเพิ่มแขนงวิชาตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ตลอดจนจัดหลักสูตรและการสอนให้เหมาะสมกับสภาพของประเทศยิ่งขึ้น จะสนับสนุนให้แต่ละมหาวิทยาลัยได้ทำหน้าที่ให้บริการสังคมตามความสามารถของตน จะพยายามส่งเสริมให้มีความร่วมมือระหว่างมหาวิทยาลัย และจะสนับสนุนกิจกรรมของนิสิต นักศึกษา ในด้านการกีฬา ศิลปวัฒนธรรมให้มากยิ่งขึ้น

ในด้านการปกครอง

เพื่อวางรากฐานระบอบประชาธิปไตยให้มั่นคง และให้การเลือกตั้งที่จะมีขึ้นในพุทธศักราช ๒๕๒๑ นี้เป็นไปโดยบริสุทธิ์ยุติธรรม และได้ผู้แทนราษฎรที่ดี รัฐบาลจะเผยแพร่ความรู้ในระบอบประชาธิปไตยและการปกครองตนเองแก่ประชาชนทั่วทุกหมู่บ้าน ทั้งนี้ นอกจากจะมีวิทยากรของรัฐบาลออกไปฝึกอบรมแล้ว จะส่งเสริมให้สภาตำบลและหมู่บ้านอาสาพัฒนาป้องกันตนเองมีขีด

ความสามารถในด้านปกครองตนเองนอกเหนือไปจากด้านพัฒนาที่ทำอยู่แล้ว รวมทั้งสามารถแก้ปัญหาในระดับท้องถิ่นได้เองตามสมควร ในส่วนที่เกี่ยวกับข้าราชการ จะปรับปรุงสวัสดิการ ขวัญ และระบบการปฏิบัติราชการของข้าราชการให้ดีและมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

ท่านประธานสภาที่เคารพและท่านสมาชิกผู้มีเกียรติทั้งหลาย รัฐบาลของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวนี้ขุดนี้ ขอให้คำมั่นว่าจะบากบั่นพยายามทุกวิถีทางด้วยความมานะอดทนและซื่อสัตย์สุจริต ที่จะปฏิบัติหน้าที่อย่างเต็มความสามารถเพื่อความผาสุก ความมั่นคงปลอดภัย และความอยู่ดีกินดีของประชาชนอันเป็นยอดปรารถนาของเราทุกคน รัฐบาลนี้ยินดีและพร้อมเสมอที่จะรับความคิดเห็นและข้อเสนอแนะในด้านการสร้างสรรค์จากทุก ๆ ท่าน ฉะนั้นข้าพเจ้าจึงหวังว่าจะได้รับความอนุเคราะห์ร่วมมือด้วยดีจากสภานี้ เพื่อสถาบันการปกครองทั้งสองฝ่ายของเราจะได้ร่วมมือกันจรรโลงประเทศชาติให้มั่นคงถาวรและเจริญก้าวหน้าสืบไป

ท่านประธานสภาที่เคารพและท่านสมาชิกผู้มีเกียรติ นโยบายที่รัฐบาลได้แถลงไปแล้วนั้น หากท่านสมาชิกผู้มีเกียรติเห็นว่ายังไม่กระจ่างแจ้งหรือยังขาดตกบกพร่องในเรื่องใด ขอได้กรุณาซักถามหรือเสนอแนะได้ ผมและรัฐมนตรีแต่ละท่านยินดีที่จะชี้แจงและรับฟังความคิดเห็นของทุกท่าน เพื่อนำไปประกอบการบริหารราชการต่อไป ขอขอบพระคุณทุกท่าน

*รายงานการประชุมสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ครั้งที่ ๒

วันพฤหัสบดีที่ ๑ ธันวาคม พุทธศักราช ๒๕๒๐ หน้า ๔๖ - ๕๗

คณะรัฐมนตรี คณะที่ ๔๑

๑๒ พฤษภาคม ๒๕๒๒ - ๓ มีนาคม ๒๕๒๓

พลเอก เกรียงศักดิ์ ชมะนันทน์ เป็นนายกรัฐมนตรี ประกาศพระบรมราชโองการ เมื่อวันที่ ๑๒ พฤษภาคม ๒๕๒๒ พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช ทรงลงพระปรมาภิไธย ในประกาศ พลอากาศเอก หะริน หงสกุล ประธานรัฐสภา เป็นผู้ลงนามรับสนองพระบรมราชโองการ คณะรัฐมนตรีที่ได้รับการแต่งตั้งในวันที่ ๒๔ พฤษภาคม ๒๕๒๒ มีรายนามดังต่อไปนี้

รายชื่อคณะรัฐมนตรี

๑. พลอากาศเอก ทวี จุลทรัพย์ เป็นรองนายกรัฐมนตรี
๒. พลเอก เสริม ณ นคร เป็นรองนายกรัฐมนตรี
๓. นายสมภพ โหตระกิตย์ เป็นรองนายกรัฐมนตรี
๔. เรืออากาศตรี บุญยง วัฒนพงศ์ เป็นรัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี
๕. นายสวัสดิ์ คำประกอบ เป็นรัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี
๖. พลโท เฉลิมชัย จารุวัตร เป็นรัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี
๗. พลอากาศโท สิทธิ เสวตศิลา เป็นรัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี
๘. นายเกษม จาติกวณิช เป็นรัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี
๙. นายปรีดา วรรณสูต เป็นรัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี
๑๐. พลเอก ยศ เทพหัสดิน ณ อยุธยา เป็นรัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี
๑๑. นายบุญยั้ง นันทากวีวัฒน์ เป็นรัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี
๑๒. นายประมวล กุลมาตย์ เป็นรัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี
๑๓. พลเอก พร ณะภูมิ เป็นรัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี
๑๔. พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม
๑๕. พลเรือเอก กวี สิงหะ เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงกลาโหม
๑๖. พลอากาศเอก พะเนียง กานตรัตน์ เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงกลาโหม
๑๗. พลเอก เกรียงศักดิ์ ชมะนันทน์ เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง
๑๘. นายชาญชัย ลี้ถาวร เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงการคลัง
๑๙. นายสุธี สิงห์เสนห์ เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงการคลัง
๒๐. นายอุปติศร์ ปาจริยางกูร เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ
๒๑. นายอรุณ ภาณุพงศ์ เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงการต่างประเทศ
๒๒. พลเอก เกรียงศักดิ์ ชมะนันทน์ เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์
๒๓. นายวงศ์ พลนิกร เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์

๒๔. นายอาภรณ์ ศรีพิพัฒน์ เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์
๒๕. พลตำรวจตรี สง่า กิตติขจร เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์
๒๖. นายระพี สาคริก เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์
๒๗. นายสมพร บุญยคุปต์ เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงคมนาคม
๒๘. พลอากาศเอก ประสงค์ คุณะติลก เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงคมนาคม
๒๙. พลเรือเอก อมร ศิริกายะ เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงคมนาคม
๓๐. นายอบ วสุรัตน์ เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงพาณิชย์
๓๑. นายปรก อัมระนันท์ เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงพาณิชย์
๓๒. พลเอก เล็ก แนวมาลี เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย
๓๓. นายดำริ น้อยมณี เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงมหาดไทย
๓๔. นายประเทือง กิรติบุตร เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงมหาดไทย
๓๕. พลตำรวจเอก ชุมพล โลหะชาละ เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงมหาดไทย
๓๖. นายสุธรรม ภัทราคม เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม
๓๗. นายชุม กาญจนประกร เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและการพลังงาน
๓๘. นายก่อ สวัสดิ์พาณิชย์ เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ
๓๙. นางยุพา อุดมศักดิ์ เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงศึกษาธิการ
๔๐. นายบุญสม มาร์ติน เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุข
๔๑. นายกระแสร ชนะวงศ์ เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงสาธารณสุข
๔๒. นายประสิทธิ์ ณรงค์เดช เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงอุตสาหกรรม
๔๓. นาวาอากาศเอก วิมล วิริยะวิทย์ เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงอุตสาหกรรม
๔๔. นายเกษม สุวรรณกุล เป็นรัฐมนตรีว่าการทบวงมหาวิทยาลัย

ต่อมาเมื่อวันที่ ๑๑ มกราคม ๒๕๒๓ ได้มีการปรับปรุงคณะรัฐมนตรีใหม่ ดังมีรายนามดังนี้

๑. พลเอก เกรียงศักดิ์ ชมะนันทน์ เป็นนายกรัฐมนตรี และเป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์
๒. พลเอก เสริม ณ นคร เป็นรองนายกรัฐมนตรี
๓. พลเอก เล็ก แนวมาลี เป็นรองนายกรัฐมนตรี
๔. พลอากาศเอก ทวี จุลทรัพย์ เป็นรองนายกรัฐมนตรี
๕. นายบุญยิ่ง นันทาภิวัฒน์ เป็นรัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี
๖. พลเอก ยศ เทพหัสดิน ณ อยุธยา เป็นรัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี
๗. นายดำริ น้อยมณี เป็นรัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี
๘. พลเอก พร ธนะภูมิ เป็นรัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี

๙. พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม
๑๐. พลเรือเอก กวี สิงหะ เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงกลาโหม
๑๑. พลอากาศเอก พะเนียง กานตรัตน์ เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงกลาโหม
๑๒. นายสมหมาย ฮุนตระกูล เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง
๑๓. นายสุธี สิงห์เสน่ห์ เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงการคลัง
๑๔. นายจำรัส จตุรภัทร เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงการคลัง
๑๕. พลอากาศเอก สิทธิ เศวตศิลา เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ
๑๖. นายอรุณ ภาณุพงศ์ เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงการต่างประเทศ
๑๗. นายระพี ศาคริก เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์
๑๘. นายปรีดา กรรณสูต เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์
๑๙. นายอานัติ อภาภิรม เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์
๒๐. นายวงศ์ พลนิกร เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์
๒๑. นายสมพร บุญยคุปต์ เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงคมนาคม
๒๒. พลเรือเอก อมร ศิริกายะ เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงคมนาคม
๒๓. พลเอก เทพ กรานเลิศ เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงคมนาคม
๒๔. นายอบ วสุรัตน์ เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงพาณิชย์
๒๕. นายจุมล ธรรมจารีย์ เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงพาณิชย์
๒๖. นายประเทือง กิรติบุตร เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย
๒๗. นายณรงค์ วงศ์วรรณ เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงมหาดไทย
๒๘. นายเชาว์วัศ สุตลาภา เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงมหาดไทย
๒๙. นายรัตน์ ศรีไกรวิน เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม
๓๐. นายสุรินทร์ เศรษฐมานิตย์ เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และการพลังงาน
๓๑. นายบุญสม มาร์ติน เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ
๓๒. นายสิปปนนท์ เกตุทัต เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงศึกษาธิการ
๓๓. นายเสม พริ้งพวงแก้ว เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุข
๓๔. นายกระแสร์ ชนะวงศ์ เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงสาธารณสุข
๓๕. พลอากาศเอก ประสงค์ คุณะดิลก เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงอุตสาหกรรม
๓๖. พลอากาศเอก วิมล วิริยะวิทย์ เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงอุตสาหกรรม
๓๗. นายอาชว์ เตาลานนท์ เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงอุตสาหกรรม
๓๘. นายเกษม สุวรรณกุล เป็นรัฐมนตรีว่าการทบวงมหาวิทยาลัย

หมายเหตุ   คณะรัฐมนตรีคณะนี้สิ้นสุดลงเพราะพลเอก เกียติศักดิ์ ชมะนันท์ นายกรัฐมนตรี ลาออกจากตำแหน่งในวันประชุมรัฐสภาสมัยวิสามัญ สมัยที่สอง เมื่อวันที่ ๒๙ กุมภาพันธ์ ๒๕๒๓ พลเอก เกียติศักดิ์ ชมะนันท์ ให้เหตุผลในการลาออกครั้งนี้ว่า "ได้เกิดการขัดแย้งระหว่างรัฐบาลกับรัฐสภาในปัญหาที่สำคัญ หลายเรื่องและหลายครั้งจนยากที่จะบริหารงานของชาติให้ดำเนินการไปสู่เป้าหมายที่กำหนดไว้ได้" ต่อมาในวันที่ ๓ มีนาคม ๒๕๒๓ ได้มีการแต่งตั้งนายกรัฐมนตรีคนใหม่ คณะรัฐมนตรีคณะนี้จึงพ้นจากตำแหน่งไปตามวาระ

คำแถลงนโยบาย
ของ
คณะรัฐมนตรี คณะที่ ๔๑
พลเอก เกรียงศักดิ์ ชมะนันทน์ นายกรัฐมนตรี
แถลงต่อรัฐสภา เมื่อวันที่ ๗ มิถุนายน ๒๕๒๒

คำแถลงนโยบายของรัฐบาล*

ท่านประธานรัฐสภา และท่านสมาชิกผู้มีเกียรติ

ตามที่ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งให้ข้าพเจ้าเป็นนายกรัฐมนตรี ตามประกาศพระบรมราชโองการลงวันที่ ๑๒ พฤษภาคม ๒๕๒๒ และแต่งตั้งรัฐมนตรี ตามประกาศพระบรมราชโองการ ลงวันที่ ๒๔ พฤษภาคม ๒๕๒๒ แล้วนั้น

ข้าพเจ้าและคณะรัฐมนตรี ได้พิจารณากำหนดนโยบายการบริหารราชการแผ่นดินขึ้น โดยวิเคราะห์ถึงปัญหาที่กำลังเผชิญหน้าประเทศชาติอยู่ในปัจจุบัน และแนวโน้มในอนาคตรวมทั้งความมุ่งหมายปรารถนาหรือความต้องการของประชาชน ตลอดจนขีดความสามารถและข้อจำกัดต่าง ๆ ที่เป็นอยู่ สำหรับนโยบายที่จะแถลงต่อรัฐสภาในครั้งนี้ เป็นนโยบายที่จะใช้เพื่อแก้ปัญหาทั้งเฉพาะหน้าและปัญหาระยะยาวซึ่งได้แก่ ความอยู่รอดปลอดภัยของประเทศ เสถียรภาพทางการเมือง เศรษฐกิจ และปากท้องของประชาชน โดยเฉพาะเกษตรกรในชนบทซึ่งเป็นประชาชนส่วนใหญ่ของประเทศและยังมีสภาพที่ยากจน ตลอดจนการเสริมสร้างความสามัคคีของชนในชาติ รัฐบาลนี้มีความมุ่งมั่นที่จะแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ให้บังเกิดผลดีที่สุดเพื่อความสมบูรณ์พูนสุข ความมั่นคงและความวัฒนาถาวรให้กับประเทศชาติและประชาชน รวมทั้งจะได้ดำเนินการตามโครงการและแนวทางปฏิบัติที่สำคัญ ๆ ที่รัฐบาลชุดที่แล้วได้วางรากฐานและได้ดำเนินการมาบ้างแล้วให้บังเกิดผลสำเร็จตามระยะเวลาที่กำหนดไว้

ในโอกาสนี้ ข้าพเจ้าในฐานะหัวหน้ารัฐบาล ขอแถลงนโยบายเพื่อรัฐสภาได้ทราบดังต่อไปนี้

๑. นโยบายทางการเมืองภายใน

๑.๑ รัฐบาลมีเจตนาอันแน่วแน่ ที่จะยึดมั่นในการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข จะรักษาไว้ซึ่งสถาบันพระมหากษัตริย์ เอกราช อธิปไตย และบูรณภาพแห่งดินแดน

๑.๒ จะเคารพและให้มีการปฏิบัติตามรัฐธรรมนูญ กับทั้งยึดมั่นในความศักดิ์สิทธิ์ของกฎหมายอย่างเคร่งครัด ทั้งนี้ เพื่อให้บ้านเมืองมีความสงบเรียบร้อย ให้ประชาชนมีความปลอดภัยในชีวิต ร่างกายทรัพย์สิน และดำรงชีวิตอย่างปกติสุข ถ้าเกิดการกระทบกระเทือนต่อความสงบเรียบร้อย

ของบ้านเมือง และความสงบสุขของประชาชน รัฐบาลจะแก้ไขปัญหตามครรลองของกฎหมาย ด้วยเหตุและผล เพื่อให้บังเกิดความเป็นธรรมแก่ทุกฝ่าย

๑.๓ จะดำเนินการให้ราษฎร โดยเฉพาะในพื้นที่ห่างไกล ล่อแหลม หรือถูกคุกคาม ให้มีความสามารถป้องกันตนเองได้ โดยจะจัดตั้งและฝึกอบรมราษฎรตามโครงการต่าง ๆ เช่น ไทยอาสาป้องกันชาติและจัดหมู่บ้านอาสาพัฒนาและป้องกันตนเอง ให้บรรลุเป้าหมายทั้งในด้านปริมาณและคุณภาพโดยเร็ว

๑.๔ จะปรับปรุงระบบบริหารราชการให้เหมาะสมกับสภาพการณ์ปัจจุบัน ตลอดจนเจ้าหน้าที่ของรัฐให้สามารถปฏิบัติราชการและให้บริการแก่ประชาชนโดยรวดเร็ว และมีประสิทธิภาพ รวมทั้งเป็นเครื่องมือในการพัฒนาประเทศได้อย่างจริงจัง และจะดำเนินการแก้ไขปัญหายังมีข้าราชการบางส่วนไม่เอาใจใส่ให้บริการแก่ประชาชน และไม่ให้ความเป็นธรรม รวมทั้งขจัดกาที่ข้าราชการบางคนยังกระทำการกดขี่เบียดเบียนราษฎรให้หมดสิ้นไปด้วย

๑.๕ จะขจัดและป้องกันมิให้มีการทุจริตและประพฤติมิชอบในวงราชการทุกระดับและสร้างภาพพจน์ของข้าราชการให้เป็นที่เลื่อมใสศรัทธา และไว้วางใจของประชาชนอย่างแท้จริง

๑.๖ จะกระจายอำนาจการบริหารไปสู่หน่วยงานในท้องถิ่นให้มากขึ้น และให้ประชาชนในชนบทเข้าร่วมในการปกครองท้องถิ่นให้มากที่สุด

๑.๗ จะสนับสนุนและเปิดโอกาสให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นในการพัฒนาบ้านเมือง และจะให้การศึกษอบรมประชาธิปไตยแก่ข้าราชการและประชาชน และให้ประชาชนมีบทบาทการปฏิบัติในแนวทางประชาธิปไตยให้มากขึ้น เพื่อให้บังเกิดความศรัทธาและยึดมั่นในระบบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข

๒. นโยบายการต่างประเทศ

๒.๑ จะดำเนินนโยบายต่างประเทศอย่างอิสระ เพื่อธำรงรักษาเอกราชอธิปไตย และบูรณภาพแห่งดินแดน โดยยึดถือผลประโยชน์ ความมั่นคงปลอดภัย ความอยู่รอด และเกียรติภูมิของชาติเป็นสำคัญ

๒.๒ จะรักษาสันติและปฏิบัติตามพันธกรณีของสนธิสัญญา และความตกลงที่ได้ทำไว้กับต่างประเทศตามหลักแห่งความเสมอภาคในการปฏิบัติต่อกัน จะเคารพและยึดมั่นในหลักการของกฎบัตรสหประชาชาติและปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ในอันที่จะส่งเสริมสันติภาพ ความยุติธรรม และความมั่นคงระหว่างประเทศ ตลอดจนการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของนานาชาติให้เจริญรุ่งเรือง

๒.๓ จะส่งเสริมการดำรงอยู่ร่วมกันโดยสันติระหว่างประเทศทั้งหลาย และสนับสนุนอย่างจริงจังต่อการแก้ไขปัญหาและความขัดแย้งระหว่างประเทศโดยสันติวิธี

๒.๔ จะส่งเสริมสัมพันธ์ไมตรีอันดี และความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจการค้า กับทุกประเทศโดยไม่คำนึงถึงความแตกต่างในลัทธิการปกครอง หรือระบบเศรษฐกิจและสังคมและจะยึดมั่นในหลักการเคารพเอกราช อธิปไตย บูรณภาพแห่งดินแดน ความเสมอภาค การไม่รุกราน และการไม่แทรกแซงในกิจการภายในของประเทศอื่น

๒.๕ จะส่งเสริมสัมพันธ์ไมตรีอันแน่นแฟ้น และสนับสนุนความร่วมมืออย่างเต็มที่แก่บรรดาประเทศสมาชิกของสมาคมแห่งประชาชาติเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ในทางเศรษฐกิจการเมือง และสังคมตลอดจนในการแก้ไขปัญหาและวิกฤตการณ์ต่าง ๆ ที่กระทบกระเทือนต่อเสถียรภาพและความมั่นคงของภูมิภาคส่วนนี้ของโลก เพื่อความเจริญก้าวหน้าและประโยชน์สุขร่วมกันของบรรดาประเทศสมาชิกของอาณาบริเวณนี้ และจะสนับสนุนมาตรการต่าง ๆ ที่จะเกื้อกูลให้ภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้บรรลุถึงซึ่งการเป็นเขตสันติภาพ เสรีภาพ และความเป็นกลาง

๒.๖ จะส่งเสริมความสัมพันธ์ ความร่วมมือและความเข้าใจอันดีกับประเทศเพื่อนบ้านที่มีได้เป็นสมาชิกของสมาคมแห่งประชาชาติเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ โดยยึดถือหลักการเสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างประเทศดังกล่าวข้างต้น เพื่อให้เกิดเสถียรภาพ ความมั่นคง และสันติสุขร่วมกันระหว่างไทยกับเพื่อนบ้านเหล่านี้

๒.๗ จะส่งเสริมและให้หลักประกันทางการค้าระหว่างประเทศ และการลงทุนภายในประเทศ รวมทั้งร่วมมือกับประเทศกำลังพัฒนาอื่น ๆ เพื่อเสริมสร้างประโยชน์แก่การพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ

๓. นโยบายการป้องกันประเทศ

๓.๑ จะเสริมสร้างกำลังที่ใช้ในการป้องกันประเทศให้เข้มแข็ง และอยู่ในสภาพพร้อมที่จะป้องกันราชอาณาจักรทั้งกำลังทหาร กำลังตำรวจ อาสารักษาดินแดน และราษฎรอาสาในรูปแบบต่าง ๆ และดำเนินการให้ประเทศมีความพร้อมทางทรัพยากรที่จะสนับสนุนการระดมสรรพกำลังของชาติเพื่อการป้องกันประเทศ

๓.๒ จะขยายกำลังป้องกันประเทศตามแผนที่ได้วางไว้ และปรับปรุงให้มีกำลังเต็มตามอัตรา และให้มีปริมาณเพียงพอที่จะป้องกันอธิปไตย และปราบปรามการก่อการร้าย

๓.๓ จะส่งเสริมการผลิตอาวุธยุทโธปกรณ์ขึ้นใช้ในประเทศ รวมทั้งการพัฒนาวิชาการ ระบบและมาตรฐานอาวุธ โดยยึดหลักพื้นฐานการพึ่งตนเอง

๓.๔ จะเร่งรัดการฝึกและปรับปรุงการจัดกำลัง ให้สามารถเผชิญภัยคุกคามได้ทุกรูปแบบ

๓.๕ จะบำรุงขวัญ กำลังใจ และรักษาระเบียบวินัยของทหารให้ดีอยู่เสมอและปรับปรุงสวัสดิการให้อยู่ในสภาพที่ดี ทั้งจะส่งเสริมความร่วมมือระหว่างกำลังป้องกันประเทศกับประชาชนและข้าราชการฝ่ายต่าง ๆ เพื่อผนึกความสามัคคี และจะดำเนินการให้เป็นที่มั่นใจว่ากำลังป้องกันประเทศเป็นหลักมั่นในการรักษาความมั่นคงของชาติ

๓.๖ จะส่งเสริมให้ทหารวิปทบาทในการพัฒนาและบรรเทาภัยพิบัติของประเทศและมีส่วนร่วมในการช่วยเหลือประชาชนในด้านอื่น ๆ กับจะได้ขยายและเพิ่มเติมการฝึกทหารให้มีความรู้ทางวิชาชีพเพื่อประโยชน์ในการประกอบอาชีพ เมื่อได้รับการปลดประจำการ

๓.๗ จะให้ทหารร่วมมือกับส่วนราชการอื่น ๆ ดำเนินการฝึกอบรมเพื่อให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการป้องกันประเทศ

๓.๘ จะให้หลักประกัน และสงเคราะห์ทหารผ่านศึกให้ดำรงชีพอยู่ได้ด้วยความสะดวก

๔. นโยบายทางเศรษฐกิจ

๔.๑ การแก้ไขปัญหาความยากจนของเกษตรกร และปัญหาความแตกต่างของรายได้ระหว่างประชากรในเมืองและชนบท เป็นนโยบายที่มีลำดับความสำคัญเร่งด่วนที่ รัฐบาลจะเร่งดำเนินการอย่างเต็มกำลังความสามารถ รัฐบาลจะเร่งสร้างชีวิตและอนาคตของเกษตรกรซึ่งเป็นประชากรส่วนใหญ่ให้มีความมั่นคง มีความหวัง และยกระดับรายได้ให้อยู่ดีกินดีขึ้น รวมทั้งการกระจายรายได้ให้ทัดเทียมกับประชากรในกลุ่มอาชีพอื่น โดยรัฐบาลจะดำเนินนโยบายพัฒนาการเกษตรที่สำคัญดังต่อไปนี้

๔.๑.๑ การพัฒนาแหล่งน้ำและระบบชลประทาน จะเร่งรัดพัฒนาแหล่งน้ำทุกขนาดในพื้นที่เพาะปลูกที่แห้งแล้งทั่วประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และจะเน้นหนักโครงการชลประทานขนาดเล็กที่จะถึงมือประชาชนโดยตรงรวมทั้งการป้องกันน้ำท่วม

๔.๑.๒ การส่งเสริมและพัฒนาการผลิต จะดำเนินการช่วยเหลือเกษตรกรในการเพิ่มประสิทธิภาพในการผลิต ให้มีปริมาณและคุณภาพสอดคล้องกับความต้องการภายในประเทศและตลาดของโลก โดยกำหนดเขตเกษตรเศรษฐกิจ และปริมาณการผลิตขึ้นทั่วราชอาณาจักร รวมทั้งจะจัดหาและพัฒนาปัจจัยการผลิตต่าง ๆ ได้แก่ ปุ๋ย เมล็ดพันธุ์พืชและพันธุ์สัตว์ที่มีคุณภาพ ยาปราบโรคศัตรูพืชและสัตว์ ตลอดจนอุปกรณ์เครื่องทุ่นแรงที่จำเป็น

๔.๑.๓ การรักษาระดับราคาผลิตผลของเกษตรกรให้เป็นธรรม จะดำเนินการทุกวิถีทางที่จะรักษาระดับราคาผลิตผลของเกษตรกรให้คงอยู่ในระดับที่เป็นธรรม ได้แก่ การพยุงราคาหรือการประกันราคาตามความเหมาะสม รวมทั้งการประกันผลตอบแทนจากการประกอบอาชีพทางการเกษตร และเร่งรัดปรับปรุงกลไกการตลาดของเกษตรกรโดยจัดการผูกขาด และการเอาัดเอาเปรียบของพ่อค้าคนกลาง

๔.๑.๔. การส่งเสริมสถาบันการเกษตร จะส่งเสริมและสนับสนุนกลุ่มเกษตรกรและสหกรณ์การเกษตร ให้เป็นสถาบันที่เข้มแข็ง และสามารถแปรสภาพให้เป็นสถาบันเกษตรกรในระบบสหกรณ์ที่มีกำลังในด้านการตลาดและการสินเชื่อให้มากยิ่งขึ้น และร่วมมือกับรัฐบาลในการเพิ่มผลผลิตการเกษตร

๔.๑.๕ การขยายสินเชื่อเพื่อการเกษตร จะร่วมมือกับธนาคารพาณิชย์ และสนับสนุนธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร ในการขยายสินเชื่อแก่เกษตรกรให้มากและกว้างขวางยิ่งขึ้น

๔.๑.๖ การปฏิรูปที่ดิน จะเร่งรัดการปฏิรูปที่ดิน โดยมีเป้าหมายเพื่อปรับปรุงระบบการถือครองที่ดินเพื่อพัฒนาการเกษตร โดยมุ่งหวังให้เกษตรกรมีที่ดินทำกินด้วยตนเอง

๔.๑.๗ การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ จะอนุรักษ์และพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติ ได้แก่ ที่ดิน ป่าไม้ และแหล่งน้ำต่าง ๆ เพื่อให้สามารถรักษาไว้ได้เป็นการถาวร และให้มีการนำทรัพยากรเหล่านี้มาใช้เป็นประโยชน์ทางเศรษฐกิจอย่างมีประสิทธิภาพ

๔.๑.๘ การขนส่งผลผลิตการเกษตร จะเร่งรัดระบบการขนส่งผลผลิตการเกษตรจากไร่นาที่ห่างไกล เพื่อให้เกษตรกรสามารถขนส่งผลผลิตออกสู่ตลาดได้โดยสะดวก และเป็นการชักจูงให้มีการเพิ่มผลผลิตมากขึ้น

๔.๒ จะเร่งรัดพัฒนาเศรษฐกิจในชนบทเพื่อฟื้นฟูและยกฐานะทางเศรษฐกิจในหมู่บ้านชนบทเป็นขั้นตอนไปจนทั่วประเทศ และจะเน้นหนักหมู่บ้านชนบทในเขตท้องถื่นทุรกันดารที่อยู่ห่างไกล โดยมีเป้าหมายให้ประชาชนในชนบทมีปัจจัยพื้นฐานในการดำรงชีวิตที่ดีขึ้น และเพื่อเสริมสร้างเสถียรภาพทางสังคม และประสบการณ์ทางการเมืองในระบบประชาธิปไตยในชนบท ตลอดจนจะได้รับความร่วมมือของประชาชนและปลูกฝังความสามัคคีในหมู่บ้าน เปิดโอกาสให้ประชาชนเป็นผู้ริเริ่มวางแผนพัฒนาหมู่บ้านของตนเองตามความต้องการ โดยให้สภาตำบลเป็นผู้พิจารณาเสนอความต้องการขึ้นมาและมีส่วนร่วมในการพัฒนาตนเอง โดยรัฐบาลเป็นผู้สนับสนุน ในการนี้จะได้ปรับปรุงองค์การและสายงานในการพัฒนาชนบทโดยกำหนดให้มีแผนพัฒนาชนบทแห่งชาติ เป็นแผนงานเพียงแผนเดียว และสัมพันธ์กับแผนพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

๔.๓ โดยที่ปัญหาค่าครองชีพและปัญหาปากท้องของประชาชนเป็นปัญหาที่มีความสำคัญเร่งด่วน รัฐบาลจะดำเนินการในการรักษาระดับราคาสินค้าที่จำเป็นในการอุปโภคบริโภคให้อยู่ในระดับที่เหมาะสม โดยคำนึงถึงความเป็นธรรมทั้งของผู้ผลิตและผู้บริโภคด้วย

๔.๔ เพื่อให้สถานการณ์ขาดแคลนน้ำมันเชื้อเพลิงของโลกมีผลกระทบต่อประเทศไทยน้อยที่สุด รัฐบาลจะดำเนินการทุกวิถีทางที่จะบรรเทาการขาดแคลนน้ำมันเชื้อเพลิงภายในประเทศ ในขณะเดียวกันจะเพิ่มกำลังการผลิตของโรงกลั่นน้ำมันที่มีอยู่แล้วให้มากขึ้นทั้งของเอกชนและของรัฐ จะขยายการตั้งโรงกลั่นน้ำมันเพิ่มขึ้นอีกตามความจำเป็น ทั้งจะเร่งสำรวจแหล่งน้ำมันและนำแก๊สธรรมชาติมาใช้โดยมีเป้าหมายจะนำแก๊สมาใช้ให้ได้ในปี ๒๕๒๔ นี้ และจะพัฒนาการนำวัสดุและวิธีการอื่นมาใช้เสริมหรือทดแทนพลังงานจากน้ำมัน ขณะเดียวกันจะเร่งรัดให้มีการใช้น้ำมันอย่างประหยัด

๔.๕ จะขจัดปัญหาการว่างงานให้ลดลง และจัดการให้มีการใช้แรงงานให้เหมาะสมโดย

๔.๕.๑ สร้างงานให้เกษตรกรทำนอกฤดูเพาะปลูกให้มากยิ่งขึ้น

๔.๕.๒ ส่งเสริมอาชีพประชาชนในชนบทที่ไม่อยู่ในภาคเกษตรกรรมเพิ่มขึ้น

๔.๕.๓ ปรับปรุงคุณภาพแรงงานให้มีคุณภาพสูงขึ้นและให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงาน

๔.๖ จะให้ความสำคัญเป็นพิเศษต่อการพัฒนาอุตสาหกรรมท่องเที่ยว เพื่อให้ได้มาซึ่งเงินตราต่างประเทศและจะใช้อุตสาหกรรมท่องเที่ยวช่วยแก้ปัญหาเศรษฐกิจ และสังคมของชาติโดยเฉพาะอย่างยิ่งในการสร้างงานอาชีพให้แก่ประชาชนทั้งในเมืองและในชนบทให้มากยิ่งขึ้น

ในการนี้ จะเร่งรัดส่งเสริมการท่องเที่ยวอย่างจริงจัง โดยจะมอบหมายให้การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยดำเนินการเป็นกรณีพิเศษและเร่งด่วน เพื่อเพิ่มจำนวนนักท่องเที่ยวจากต่างประเทศให้สูงขึ้นโดยเร็ว และให้กระจายนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทย และชาวต่างประเทศออกไปสู่ต่างจังหวัดให้มากยิ่งขึ้น

๔.๗ จะส่งเสริมความสัมพันธ์อันดีระหว่างลูกจ้างกับนายจ้าง เพื่อให้เกิดความเข้าใจถึงความรับผิดชอบร่วมกันในการประกอบกิจการและช่วยเหลือส่งเสริมให้ฝ่ายลูกจ้างได้รับค่าตอบแทนและการปฏิบัติจากฝ่ายนายจ้างอย่างเป็นธรรม เพื่อให้สามารถดำรงชีวิตได้โดยสอดคล้องกับภาวะเศรษฐกิจและสังคม ทั้งนี้โดยคำนึงถึงการให้ความเป็นธรรมแก่นายจ้างด้วย นอกจากนี้จะสนับสนุนการรวมตัวและส่งเสริมการให้การศึกษาเกี่ยวกับกฎหมายของผู้ใช้แรงงานเพื่อให้เกิดอำนาจต่อรองอย่างมีหลักเกณฑ์และถูกต้องเหมาะสม กฎหมายเกี่ยวกับแรงงานที่ไม่เป็นธรรมก็จะได้แก้ไขให้สอดคล้องกับสภาวะการณ์ต่อไป

๔.๘ ในด้านการพาณิชย์ต่างประเทศ จะขยายตลาดสินค้าให้กว้างขวางยิ่งขึ้น ในการนี้จะให้มีการประสานกันอย่างใกล้ชิดระหว่างรัฐบาลกับเอกชน จะให้การค้าดำเนินไปโดยมีการแข่งขันกันอย่างเป็นธรรม โดยคำนึงถึงผลประโยชน์ของผู้บริโภคและผู้ผลิตภายในประเทศ ตลอดจนดุลการค้าของประเทศเป็นสำคัญ จะแก้ไขอุปสรรคต่าง ๆ ในการส่งสินค้าออก จะส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการปรับปรุงคุณภาพสินค้าให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาด จะเพิ่มขีดความสามารถในการขนส่งระหว่างประเทศ และจะให้สิทธิประโยชน์แก่ผู้ส่งสินค้าออกในด้านภาษีอากร ตลอดจนขจัดอุปสรรคปัญหา และข้อเสียเปรียบในการแข่งขันในตลาดต่างประเทศ

๔.๙ จะดำเนินการปรับปรุงรัฐวิสาหกิจให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ส่วนรัฐวิสาหกิจบางประเภทที่หมดความจำเป็น จะดำเนินการปรับปรุง แปรสภาพ ยุบเลิก หรือจำหน่ายตามควรแก่กรณีต่อไป

๔.๑๐ จะส่งเสริมการลงทุนของเอกชนในกิจการที่เป็นประโยชน์ต่อความมั่นคง การเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ ด้วยการใช้เงินทุนและเทคโนโลยีที่เหมาะสม ทั้งจากภายในประเทศและต่างประเทศ โดยมุ่งเพิ่มการกระจายการลงทุนให้เพียงพอ จะเร่งรัดขยายขอบเขตการลงทุนในกิจการที่ใช้ผลิตผลทางการเกษตรเป็นวัตถุดิบ โดยจะให้มีแผนสนับสนุนและส่งเสริมการผลิตทางการเกษตรให้สอดคล้องและสมดุลย์กัน จะให้ความสำคัญแก่กิจการลงทุนที่ใช้แรงงานจำนวน

มาก และกิจการลงทุนขนาดกลาง เพื่อช่วยเร่งสร้างงานและเพิ่มพูนรายได้ของประชาชนในชนบท กิจการลงทุนที่จะได้รับการสนับสนุนเป็นพิเศษอีกประการหนึ่ง คือ กิจการผลิตเพื่อการส่งออก ซึ่งจะดำเนินการให้เหมาะสมกับภาวะตลาดต่างประเทศ และสอดคล้องกับแผนขยายตลาดของเรา จะให้ความมั่นใจแก่ผู้ลงทุน โดยการจัดอุปสรรคปัญหาต่าง ๆ และปรับปรุง กฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับ และพิธีการ เพื่อให้เกิดความสะดวกในการประกอบกิจการลงทุนและได้รับผลปฏิบัติที่เป็นธรรม

๔.๑๑ จะส่งเสริมให้เอกชนประกอบกิจการอุตสาหกรรมโดยเสรี โดยรัฐจะไม่จัดตั้งรัฐวิสาหกิจ อุตสาหกรรมขึ้นเป็นการแข่งขัน และจะวางแผนพัฒนาอุตสาหกรรม ทั้งการวางแผนรวม และแผนเฉพาะประเภท รวมทั้งแผนพัฒนาอุตสาหกรรมในส่วนภูมิภาคโดยกำหนดเป็นหลักการ แนวทาง และเป้าหมายที่แน่นอนขึ้น ดำเนินการเพื่อสนับสนุนการส่งเสริม การลงทุนในกิจการอุตสาหกรรมขั้นพื้นฐาน อุตสาหกรรมที่แปรสภาพวัตถุดิบให้มีมูลค่าเพิ่มขึ้น และการขยายตัวของอุตสาหกรรมที่มีความเชื่อมโยงสัมพันธ์กับอุตสาหกรรมที่มีอยู่แล้ว และจะให้ความช่วยเหลือและดูแลอุตสาหกรรมขนาดย่อม และอุตสาหกรรมในครอบครัว จะพิจารณาร่วมลงทุนของรัฐตามความเหมาะสมและจำเป็น จะให้ความช่วยเหลือในด้านเงินทุน การสำรวจและจัดหาทรัพยากรธรรมชาติ และการจัดหาตลาดสำหรับผลิตภัณฑ์ จะจัดตั้งเขตอุตสาหกรรมเพื่อการส่งออก และนิคมอุตสาหกรรมเพิ่มขึ้น จะเร่งรัดกำหนดมาตรฐานสำหรับผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม เพื่อเพิ่มความเชื่อถือในคุณภาพสินค้าไทยทั้งในตลาดภายในประเทศและตลาดต่างประเทศ ตลอดจนให้ความร่วมมือกับประเทศสมาชิกสมาคมอาเซียนในโครงการความร่วมมือทางด้านอุตสาหกรรมโดยใกล้ชิด

๔.๑๒ จะเร่งรัดพัฒนาการคมนาคม การขนส่งและการสื่อสารโทรคมนาคมให้มีประสิทธิภาพ และสอดคล้องกับแผนพัฒนาการเศรษฐกิจสาขาอื่น ๆ ให้ความเพียงพอ ความสะดวก ความรวดเร็วปลอดภัย และเป็นการประหยัด ในระบบการคมนาคมขนส่งทางบกจะสร้างให้เกิดความสัมพันธที่เหมาะสมระหว่างการขนส่งทางถนนและการขนส่งทางรถไฟ ในขณะที่เดียวกันจะพัฒนาการขนส่งทางน้ำให้มีบทบาทสำคัญมากยิ่งขึ้น และให้สอดคล้องกับการขนส่งทางบก ส่วนการขนส่งทางอากาศนั้น จะขยายขอบเขตการดำเนินงานให้สัมพันธ์กับการขยายตัวของความต้องการแห่งการขนส่งทั้งในประเทศและระหว่างประเทศ โดยเฉพาะจะให้สนองการขยายตัวของอุตสาหกรรมท่องเที่ยว ในด้านการสื่อสารโทรคมนาคมทุกรูปแบบ โดยมุ่งจะปรับปรุงกับกิจการโทรศัพท์ให้มีการขยายจำนวน และนำระบบที่ทันสมัยมาใช้ รวมทั้งจะดำเนินการใช้ประโยชน์ของระบบสื่อสารโดยดาวเทียมให้มากยิ่งขึ้น

๔.๑๓ จะจัดให้มีการใช้ทรัพยากรของชาติให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อการพัฒนาประเทศชาติ จะจัดให้มีการใช้ทรัพยากรอย่างถูกต้อง ประหยัด และคุ้มค่า นอกจากนั้นจะอนุรักษ์ทรัพยากรที่หายากและกำลังอยู่ในสภาพที่เสื่อมโทรม เช่น ป่าไม้ และเร่งสำรวจหาทรัพยากรเพื่อนำมาใช้

ในการพัฒนาประเทศ และใช้ทรัพยากรอย่างอื่นทดแทนทรัพยากรที่หายากและกำลังจะหมดไป รวมทั้งการแก้ไขปรับปรุงกฎหมายเกี่ยวกับการใช้และการอนุรักษ์ทรัพยากรให้เหมาะสมกับกาลสมัย

๔.๑๔ จะดำเนินการในด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ดังต่อไปนี้

๔.๑๔.๑ จะระดมสรรพกำลังคนทางวิทยาศาสตร์ เพื่อปฏิบัติงานวิจัยและประยุกต์ วิทยาศาสตร์ในการพัฒนาสร้างเสริมความมั่นคงให้แก่ประเทศ

๔.๑๔.๒ จะเร่งรัดพัฒนาวิทยาการและจะใช้วิทยาศาสตร์เทคโนโลยี ในการจัด ทรัพยากรธรรมชาติ โดยจะดำเนินการสำรวจ วางแผน ส่งเสริมให้การผลิตทั้งของรัฐและเอกชน เป็นไปอย่างถูกต้องและประหยัด

๔.๑๔.๓ จะสรรหาเทคโนโลยีจากในประเทศและจากต่างประเทศ เพื่อปรับปรุงให้ เป็นเทคโนโลยีที่เหมาะสม และจะส่งเสริมให้มีการใช้ประโยชน์ในการพัฒนาชนบท เพื่อพัฒนา การดำรงชีพทั้งในด้านพลังงาน การเกษตร และอุตสาหกรรมในครัวเรือน

๔.๑๔.๔ จะจัดให้มีการร่วมมือประสานงานในระดับชาติ เพื่อปรับปรุงแผนการ ดำเนินงานที่เกี่ยวกับการพลังงานของประเทศให้เหมาะสมกับสถานการณ์ และภาวะการณ์เกี่ยวกับ การพลังงานที่กำลังเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว

๔.๑๔.๕ จะเร่งรัดการถ่ายทอดเทคโนโลยี เพื่อจะแก้ปัญหาพลังงาน ปัญหาสิ่งแวดล้อม โดยจะรักษาไว้ซึ่งความสมดุลแห่งธรรมชาติ

๔.๑๔.๖ จะเผยแพร่ความรู้ทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี เพื่อให้เป็นประโยชน์ต่อ ฐานะทางเศรษฐกิจ สังคม และจิตวิทยาของชนในชาติ

๔.๑๔.๗ จะปรับปรุงเทคโนโลยีในประเทศเพื่อให้เป็นประโยชน์ต่อการจัดให้มี โครงสร้างพื้นฐานในการพัฒนาประเทศ

๔.๑๕ จะดำเนินการต่อไปตามโครงการพื้นฐานทางเศรษฐกิจ ที่จะส่งเสริมสมรรถภาพ การผลิตให้มีขีดความสามารถสูงขึ้น อันจะเอื้ออำนวยต่อการลงทุน และการขยายตัวในทุกภาค เศรษฐกิจ ได้แก่ โครงการต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

๔.๑๕.๑ โครงการก่อสร้างท่าเรือน้ำลึกที่สัตหีบ เพื่อขนส่งสินค้าทั้งเกษตรกรรมและ อุตสาหกรรม ช่วยระงับความคับคั่งของท่าเรือกรุงเทพฯ มีเป้าหมายว่าจะใช้งานได้ในปี ๒๕๒๓ และจะขยายให้เต็มโครงการภายในปี ๒๕๒๕

๔.๑๕.๒ โครงการสร้างทางรถไฟสายฉะเชิงเทรา - สัตหีบ เพื่อเป็นเส้นทางขนส่ง จากท่าเรือสัตหีบเชื่อมโยงกับทางรถไฟสายอื่นได้ โดยไม่ต้องผ่านกรุงเทพฯ

๔.๑๕.๓ โครงการพัฒนาท่าอากาศยานกรุงเทพฯ เพื่อให้ท่าอากาศยานกรุงเทพฯ มีขีดความสามารถบริการเกี่ยวกับธุรกิจการบิน และผู้โดยสารสูงขึ้น และเพื่อรักษาความเป็น ศูนย์กลางสายการบินระหว่างประเทศในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

๔.๑๕.๔ โครงการพัฒนาแก๊สธรรมชาติ มีเป้าหมายที่จะนำแก๊สธรรมชาติที่พบในอ่าวไทยขึ้นมาใช้ประโยชน์ได้ในปี ๒๕๒๔ ประมาณวันละ ๒๕๐ ล้านลูกบาศก์ฟุต และจะเพิ่มเป็นวันละ ๕๐๐ ล้านลูกบาศก์ฟุต ในระยะต่อไป

๔.๑๕.๕ โครงการขยายเหมืองลิกไนท์ จะพัฒนาเหมืองลิกไนท์ที่แม่เมาะให้ได้ ๓.๔ ล้านตันต่อปี เพื่อนำมาผลิตกระแสไฟฟ้าทดแทนการใช้น้ำมันเชื้อเพลิง

๔.๑๕.๖ โครงการโปแตช เกลือหิน และโซดาแอซ โครงการนี้จะทำให้มีเหมืองผลิตเกลือได้ดินขนาดใหญ่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ อันเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการเกษตรและอุตสาหกรรมบางประเภทอีกด้วย จะเร่งรัดสำรวจและพัฒนาแหล่งแร่โปแตชที่มีคุณค่า เพื่อนำมาใช้ในอุตสาหกรรมผลิตปุ๋ยเคมีต่อไป

๔.๑๕.๗ โครงการถลุงแร่สังกะสี เป็นโครงการที่จะทำให้มีโรงถลุงแร่สังกะสีขนาดใหญ่ ซึ่งจะเป็นผลดีต่ออุตสาหกรรมที่ใช้สังกะสีเป็นวัตถุดิบทั่วไป โดยจะไม่ต้องสั่งสังกะสี เข้ามาจากต่างประเทศ

๔.๑๕.๘ โครงการอุตสาหกรรมเหล็กพูน เป็นโครงการขั้นต้นที่จะนำไปสู่การพัฒนาอุตสาหกรรมเหล็กสุมบูรณ์แบบของประเทศ ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาอุตสาหกรรมอื่น ๆ ที่สำคัญต่อเศรษฐกิจของประเทศต่อไป

๔.๑๕.๙ โครงการอุตสาหกรรมปุ๋ยเคมี จะดำเนินการจัดตั้งโรงงานอุตสาหกรรมผลิตปุ๋ยเคมี ซึ่งเป็นอุตสาหกรรมพื้นฐานที่จำเป็นอย่างยิ่งประเภทหนึ่ง เพื่อให้เกษตรกรมีปุ๋ยไว้ใช้ในปริมาณที่เพียงพอ ในราคาที่เหมาะสม และมีสำรองไว้ในยามฉุกเฉิน

๔.๑๕.๑๐ โครงการทางหลวงรอบกรุงเทพมหานครวงนอก โครงการนี้จะเป็นการก่อสร้างทางสายหลักรอบเมืองหลวงวงนอก เพื่อมิให้รถวิ่งผ่านเข้าไปกลางเมือง โดยในขั้นแรกจะสำรวจออกแบบและสร้างทางในด้านตะวันตกของกรุงเทพฯ ก่อน ซึ่งจะได้เริ่มการก่อสร้างตอนบางบัวทอง ดลิ่งชัน ในปี ๒๕๒๓

๔.๑๕.๑๑ โครงการก่อสร้างระบบทางด่วน เพื่อเอื้ออำนวยต่อการขนส่งมวลชน และหลีกเลี่ยงความสูญเสียทางเศรษฐกิจ จะก่อสร้างทางด่วน ๓ สายพร้อมกันโดยสายดินแดง - ท่าเรือ และบางนา - ท่าเรือ จะเปิดใช้ปี ๒๕๒๔ สำหรับการดำเนินการตามระบบขนส่งมวลชน (รถไฟฟ้า) ก็จะได้ดำเนินการควบคู่กันไปด้วย

๔.๑๕.๑๒ โครงการพัฒนาเกษตรภาคเหนือ จะพัฒนาการเกษตรและสังคมบนที่สูงในภาคเหนือ โดยทำการพัฒนาด้านการชลประทาน การปลูกป่า และการพัฒนาเกษตรสังคมบนที่สูงให้มีการพัฒนาชนบทเบ็ดเสร็จ ซึ่งจะเป็นประโยชน์อย่างมากแก่การพัฒนาชนบทตามนโยบายของรัฐบาล โครงการนี้จะครอบคลุมเกษตรกรอย่างน้อย ๑๕,๐๐๐ ครอบครัว

๔.๑๕.๑๓ โครงการทำแอลกอฮอล์จากพืชผลทางเกษตร เป็นโครงการที่ผลิตแอลกอฮอล์สำหรับนำมาผสมกับน้ำมันเบนซิน เพื่อใช้กับรถยนต์และยานพาหนะ เป็นการช่วยลดการนำเข้าน้ำมันเชื้อเพลิงจากต่างประเทศ และสำหรับใช้เป็นวัตถุดิบในการผลิตเคมีภัณฑ์ต่าง ๆ เป็นการช่วยเหลือเกษตรกรปลูกพืชผลหลายประเภท สามารถนำมาใช้เป็นวัตถุดิบป้อนโรงงานได้เป็นอย่างมาก

๔.๑๕.๑๔ โครงการผลิตเยื่อกระดาษ เพื่อให้ในอุตสาหกรรมโรงงานกระดาษอันจะเป็นประโยชน์ต่อเศรษฐกิจการเกษตรของประเทศเป็นอย่างยิ่ง และช่วยให้มีต้องส่งเยื่อกระดาษเข้ามาจากต่างประเทศเพื่อป้อนโรงงานกระดาษต่อไป

๔.๑๖ ในด้านภาษีอากร จะปรับปรุงโครงสร้างภาษีอากรให้มีการจัดเก็บภาษีทางตรงเพิ่มขึ้น โดยมีให้ผู้มีรายได้น้อยเดือดร้อน ดำเนินการปรับปรุงอัตราภาษีอากรให้เป็นการส่งเสริมการส่งสินค้าออก ลดขั้นตอนในการบริหารจัดการเก็บภาษีอากรที่เป็นอุปสรรคในการส่งสินค้าออก เร่งรัดการขาดเขตภาษีสินค้าออกให้มีประสิทธิภาพและกว้างขวางยิ่งขึ้น จัดภาษีซ้ำซ้อนในกิจการอุตสาหกรรมเพื่อลดต้นทุนการผลิต และส่งเสริมการผลิตสินค้าทดแทนการนำเข้า ตลอดจนจะพิจารณาเพิ่มการยกเว้นภาษีอากรสำหรับผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมที่ส่งออก เพื่อการแข่งขันในตลาดต่างประเทศส่งเสริมการออมทรัพย์และลดการสูญเปล่าทางเศรษฐกิจ โดยอาศัยมาตรการทางการเงินและการคลัง และให้มีการระดมเงินฝากจากประชาชนเข้าสู่ระบบสถาบันการเงินมากขึ้น จะควบคุมการดำเนินงานของสถาบันการเงินทุกรูปแบบให้เป็นไปอย่างมีระเบียบ มั่นคงและเป็นที่ยึดถือได้

ท่านประธานสภาที่เคารพและท่านสมาชิกผู้มีเกียรติ ในโครงการใหญ่ ๑๔ โครงการที่รัฐบาลได้วางไว้นั้น รัฐบาลมีความมั่นใจที่จะทำโครงการใหญ่ทั้ง ๑๔ โครงการนี้ให้สำเร็จลุล่วงไป ส่วนโครงการใหญ่อื่น ๆ นั้นมิได้นำมากล่าวในที่นี้ก็ยังอยู่ในระหว่างทำข้อพิจารณาและการจัดหาเงินอยู่ ให้มีความสอดคล้องกับโครงการ

๕. นโยบายทางสังคม

๕.๑ จะจัดบริการสังคมให้ดีขึ้นทั่วประเทศ โดยจะดำเนินการ ดังนี้

๕.๑.๑ กระจายบริการสังคมให้ทั่วถึงทั้งในเมืองและในท้องถิ่นชนบทที่ห่างไกล โดยมุ่งพัฒนาบริการสาธารณูปโภคอันจำเป็นแก่ชุมชน อาทิ ปรับปรุงและเร่งให้มีเส้นทางสัญจร การไฟฟ้า การประปา หรือ น้ำกินน้ำใช้ให้ทั่วถึงทุกตำบล

๕.๑.๒ ยกกระดับความเป็นอยู่ของประชาชน โดยให้ได้มีที่อยู่อาศัยในสภาพแวดล้อมที่ดี พอสสมควร ป้องกันและแก้ไขปัญหาแหล่งเสื่อมโทรมและสิ่งแวดล้อมเป็นพิษ ซึ่งมีผลกระทบต่อจิตใจ สุขภาพและความเป็นอยู่อันดีของประชาชน โดยเพิ่มจำนวนสวนสาธารณะซึ่งใช้เป็นที่พักผ่อนหย่อน

ใจ เข้มงวดกวัดขันการรักษาความสะอาดถนนหนทาง ระบบการระบายน้ำเสีย ที่อยู่อาศัยแก้ไข การจราจร และปรับปรุงการขนส่งมวลชน

๕.๑.๓ เร่งรัดและสอดส่องให้สวัสดิการในด้านสุขภาพ และความปลอดภัยของลูกจ้าง สนิบสนุนและขยายขอบเขตการจัดตั้งกองทุนเงินทดแทนให้ทั่วถึง สร้างความเข้าใจระหว่าง นายจ้างและลูกจ้าง ให้มีความเป็นธรรมแก่กันทั้งสองฝ่าย

๕.๒ ด้านการสาธารณสุข จะเร่งรัดการให้บริการทางสาธารณสุขแก่ประชาชนในรูปแบบ ผลผสมผสาน ทั้งในด้านการป้องกันโรค การรักษาพยาบาล และการส่งเสริมสุขภาพอนามัยตามลำดับ โดยมุ่งเน้นหนักแก่ประชาชนและกลุ่มประชาชนที่เสี่ยงต่อการเจ็บป่วย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเด็ก ที่มีอายุต่ำกว่า ๕ ปี และผู้สูงอายุซึ่งมีอายุเกินกว่า ๖๐ ปีขึ้นไปอย่างทั่วถึงดังนี้

๕.๒.๑ จะปรับปรุงโรงพยาบาลประจำจังหวัด โรงพยาบาลประจำอำเภอและสถานีอนามัย ทั่วประเทศ พร้อมทั้งจะยกระดับสำนักงานผดุงครรภ์ ให้เป็นสถานีอนามัยทุกแห่ง ทั้งนี้ เพื่อ ประสิทธิภาพของการดำเนินงานด้านสาธารณสุขมูลฐาน และความสะดวกของผู้ป่วย จะจัดตั้ง โรงพยาบาลศูนย์หรือที่เรียกว่าโรงพยาบาลทั่วไปประจำภาคเหนือ ภาคใต้ ภาคกลาง และภาค ตะวันออกเฉียงเหนือ โดยจัดหาให้มีนายแพทย์ผู้เชี่ยวชาญทุกสาขาและมีจำนวนเตียงผู้ป่วยอย่าง น้อย ๑,๐๐๐ เตียง ในแต่ละโรงพยาบาล ทั้งนี้เพื่อลดความลำบากที่ประชาชนจะต้องเดินทางเข้า มารับการรักษาพยาบาลในกรุงเทพมหานคร

๕.๒.๒ จะจัดให้มีหน่วยสาธารณสุขเคลื่อนที่ และการรักษาพยาบาลทางวิทยุเพิ่มมากขึ้น ทั้งนี้เพื่อการรักษาพยาบาลและป้องกันโรคให้แก่ประชาชนในชนบทที่ห่างไกลและกันดาร

๕.๒.๓ สถานพยาบาลของรัฐ จะให้การักษาพยาบาลแก่ประชาชนผู้ยากไร้ทั้งในเมืองและ ชนบทโดยไม่คิดมูลค่า

๕.๒.๔ จะเร่งรัดการผลิต และเสริมสร้างสมรรถภาพเจ้าหน้าที่สาธารณสุขทุกประเภท ทุกสาขา รวมทั้งการฝึกอบรมอาสาสมัครสาธารณสุขระดับหมู่บ้าน ให้มีความรู้เกี่ยวกับการรักษา พยาบาลขั้นต้นเพื่อสนับสนุนการสาธารณสุขมูลฐาน

๕.๒.๕ จะระดมสรรพกำลังด้านสาธารณสุข ทั้งจากภาครัฐบาลและภาคเอกชนให้เข้ามา มี บทบาทร่วมกันในการรับใช้ประชาชนอย่างแท้จริง โดยชัก ส่งเสริม และสนับสนุนกิจการสาธารณสุข ภาคเอกชน รวมทั้งโรงพยาบาลเอกชน ด้วยวิธีการต่าง ๆ และเปิดโอกาสให้ประชาชนโดยทั่วไปได้ เข้ามามีส่วนร่วม หรือได้มีส่วนร่วมริเริ่มงานสาธารณสุขของชุมชนของตนเองให้ก้าวหน้ามากยิ่งขึ้น

๕.๒.๖ จะส่งเสริมและสนับสนุนการวางแผนครอบครัวให้แพร่หลายและมีประสิทธิภาพ ยิ่งขึ้นทั้งนี้เพื่อที่จะลดอัตราการเพิ่มของพลเมืองลงให้ต่ำกว่าร้อยละ ๒.๑ และเพื่อสุขภาพอนามัย ของแม่และเด็ก

๕.๒.๗ จะจัดให้มีการประสานงานระหว่างหน่วยงานรัฐ และค้นหาวิธีที่เหมาะสมสำหรับการส่งเสริมงานด้านอาหารและโภชนาการ งานสุขภาพีบาลทั่วไป งานจัดหาน้ำสะอาดสำหรับบริโภค และงานให้ภูมิคุ้มกันโรคแก่ประชาชน

๕.๒.๘ จะส่งเสริมการศึกษศึกษาในโรงเรียน และการศึกษาของประชาชนทั่วไปโดยจะเน้นการใช้สื่อสารมวลชน เช่น วิทยุ โทรทัศน์ และสิ่งพิมพ์ อย่างกว้างขวางจริงจัง และสม่ำเสมอ เพื่อให้ประชาชนมีความเข้าใจและตื่นตัวในการป้องกันรักษาสุขภาพอนามัยของตนเองและชุมชน

๕.๓ ในด้านการศึกษา รัฐบาลมีความมุ่งมั่นที่จะพัฒนาประเทศ โดยใช้การศึกษาเป็นพื้นฐานและจะเน้นการพัฒนาการศึกษาในชนบทเพื่อการอาชีพเป็นสำคัญ รัฐบาลจะยึดหลักการกระจายอำนาจไปสู่ท้องถิ่น พร้อมกับจะหามาตรการเพื่อให้มีเอกภาพทั้งในด้านนโยบายและการบริหารการศึกษา จะระดมทรัพยากรจากแหล่งต่าง ๆ และกระจายทรัพยากรทางการศึกษาไปยังท้องถิ่น โดยเฉพาะในชนบท ทั้งนี้เพื่อก่อให้เกิดความเสมอภาคและให้คุณภาพของการศึกษาทัดเทียมกันโดยทั่วไป รวมทั้งจะสนับสนุนให้นำวิธีการและเทคโนโลยีที่เหมาะสมมาใช้ให้กว้างขวางยิ่งขึ้น และจะเน้นในแต่ละเรื่อง ดังต่อไปนี้

๕.๓.๑ จะเร่งรัดและสนับสนุนให้ท้องถิ่นและเอกชนเห็นประโยชน์และความจำเป็นของการศึกษาก่อนวัยประถมศึกษา เพื่อจะได้ช่วยกันจัดอบรมเลี้ยงดูเด็ก ให้เด็กมีพัฒนาการโดยสมบูรณ์ทั้งร่างกายและจิตใจ จะกวัดขั้นการช่วยเหลือผู้ยากไร้ ให้ได้รับทุนและปัจจัยต่าง ๆ ในการศึกษาอบรมและฝึกอาชีพโดยทั่วไป

๕.๓.๒ จะเร่งขยายการศึกษาภาคบังคับให้กว้างขวางทั่วถึง และมุ่งปรับปรุงคุณภาพการศึกษาในระดับประถมศึกษาเป็นพิเศษ โดยสนับสนุนการวางแผนการศึกษาระดับจังหวัดให้กว้างขวาง ทั้งนี้เพื่อให้สามารถใช้ทรัพยากรต่าง ๆ ที่มีอยู่อย่างจำกัดให้เป็นประโยชน์มากที่สุด

๕.๓.๓ จะปรับปรุงการมัธยมศึกษาให้มีการอาชีพผสมมากขึ้น และจบในตัวเอง ให้มีโปรแกรมการเรียนการสอนที่สอดคล้องกับอาชีพอิสระและเหมาะสมกับตลาดแรงงาน

๕.๓.๔ จะจัดหลักสูตรและระบบการเรียนการสอนด้านอาชีวศึกษา รวมทั้งการผลิตครูอาชีวศึกษาให้ประสานกันระหว่างหน่วยผลิตและหน่วยใช้ โดยมุ่งให้เป็นการศึกษาที่เหมาะสมกับอาชีพอิสระ และตลาดแรงงานอย่างแท้จริง

๕.๓.๕ จะประสานและปรับปรุงการผลิตครู โดยมุ่งเน้นในด้านคุณภาพและเสริมศรัทธาอุดมการณ์ และทัศนคติต่ออาชีพครูเป็นสำคัญ และจะส่งเสริมสนับสนุนให้มีการกระจายครูออกไปปฏิบัติหน้าที่ในชนบทและท้องถิ่นกันดาร

๕.๓.๖ จะปรับปรุงคุณภาพของสถานศึกษาเอกชนทุกระดับ ทุกประเภทและส่งเสริมให้เอกชนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษา การอาชีวศึกษาและการศึกษานอกโรงเรียนให้กว้างขวางยิ่งขึ้น

๕.๓.๗ จะปรับปรุงและส่งเสริมการจัดการศึกษานอกโรงเรียนในรูปแบบและลักษณะต่าง ๆ อย่างกว้างขวาง โดยเฉพาะในชนบท ทั้งนี้โดยจะเน้นการฝึกอบรมเรื่องอาชีพให้เหมาะสมกับสภาพของท้องถิ่น และการส่งเสริมให้ประชาชนหาความรู้เพิ่มเติม

๕.๓.๘ จะเร่งรัดและส่งเสริมให้เยาวชนมีพละนาถมายที่สมบูรณ มีจริยธรรมอันดีงาม มีความรับผิดชอบและบำเพ็ญตนเป็นประโยชน์ต่อสังคมและชาติ

๕.๔ ในด้านอุดมศึกษา จะส่งเสริมให้สถาบันอุดมศึกษาของรัฐได้ปฏิบัติหน้าที่ตามภารกิจหลักอันได้แก่ การสอน การวิจัย การให้บริการทางวิชาการแก่ชุมชน การทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมของชาติ ส่งเสริมให้มีการร่วมมือระหว่างมหาวิทยาลัย และจะสนับสนุนกิจกรรมของนิสิตนักศึกษาในมหาวิทยาลัยและนอคมหาวิทยาลัยที่ทางมหาวิทยาลัยเห็นว่าเป็นประโยชน์และเสริมสร้างความรู้และประสบการณ์ทางวิชาการ และที่จะเป็นประโยชน์ต่อประเทศชาติโดยสรวม จะขยายโอกาสทางการศึกษาของประชาชนด้วยการส่งเสริมการจัดการศึกษาแบบ "มหาวิทยาลัยเปิด" จะดูแลและส่งเสริมให้สถาบันอุดมศึกษาเอกชนจัดการอุดมศึกษาให้กว้างขวาง และมีคุณภาพเท่าเทียมกับสถาบันอุดมศึกษาของรัฐ

๕.๕ จะเร่งสร้างความเป็นธรรมในสังคม และส่งเสริมความเข้าใจและความยึดมั่นในขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรมอันดีงาม ตลอดจนการทำนุบำรุงศาสนาทุกศาสนาให้เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจของประชาชนในชาติเป็นสรรวม

๕.๖ จะธำรงไว้ซึ่งความศักดิ์สิทธิ์ของกฎหมาย เคารพความเป็นอิสระในการพิจารณาพิพากษาอรรถคดีของผู้พิพากษาและตุลาการ จะปรับปรุงกระบวนการยุติธรรมทุกระดับให้มีประสิทธิภาพและรวดเร็วยิ่งขึ้น และจัดตั้งศาลเพิ่มขึ้นในท้องที่ต่าง ๆ ตามความเหมาะสมเพื่ออำนวยความสะดวกแก่ประชาชนมากยิ่งขึ้น

๖. จะส่งเสริมการกีฬาให้ประชาชนทุกเพศทุกวัย เฉพาะอย่างยิ่งในกลุ่มเยาวชนได้มีโอกาสเล่นกีฬาอย่างกว้างขวางและจริงจัง เพื่อเป็นการพัฒนาคนให้มีพละนาถมายสมบูรณ มีน้ำใจเป็นนักกีฬา ปลุกฝึงความสามัคคี ละเว้นความพยายามที่จะทำให้เกิดความแตกแยก และเพิ่มพูนมาตรฐานการกีฬาของชาติ

๗. ในด้านการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด จะป้องกันและปราบปรามการผลิต การค้า และการเสพยาเสพติด และวัตถุออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาทอย่างจริงจัง ทั้งโดยทางตรงและทางอ้อม จะปราบปรามโดยใช้กฎหมายอย่างเด็ดขาด และให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น จัดให้มีการปลูกพืชทดแทนและการพัฒนาชาวไทยภูเขา ส่งเสริมการบำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพและจิตใจของผู้ติดยาเสพติด รวมทั้งการสงเคราะห์ผู้ติดยาเสพติดเพื่อมิให้เป็นภาระแก่สังคมต่อไป จะร่วมมือกับนานาประเทศในการควบคุม ป้องกัน และปราบปรามการแพร่ระบาดของยาเสพติดทุกวิถีทาง

๘. ในด้านปัญหาผู้อพยพลี้ภัย จะดำเนินการเกี่ยวกับปัญหาผู้อพยพลี้ภัยตามหลักมนุษยธรรม ควบคู่กับหลักอธิปไตย ความมั่นคงและความปลอดภัยของชาติ โดยเฉพาะผู้ลี้ภัยจากอินโดจีน รัฐบาลจะเร่งดำเนินการทางการเมืองและการทูต ให้องค์การและประชาคมระหว่างประเทศเข้ามามี ส่วนรับผิดชอบในการแก้ปัญหาเรื่องนี้ เพื่อให้ภาระหนักและความกระทบกระเทือนที่ประเทศไทย ได้รับอยู่ในขณะนี้หมดไป หรือ บรรเทาเบาบางลงให้มากที่สุด

๙. จะเร่งดำเนินการสร้างพุทธมณฑลให้เสร็จสิ้นตามโครงการ ท้นการฉลองครบ ๒๐๐ ปี ของกรุงรัตนโกสินทร์ โดยใช้งบประมาณของรัฐร่วมกับการบริจาคของประชาชน ท่านประธาน รัฐสภาที่เคารพและท่านสมาชิกผู้มีเกียรติทั้งหลาย รัฐบาลของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวขุดนี้ ขอให้คำมั่นสัญญาต่อท่านผู้มีเกียรติทั้งหลาย และท่านประธานรัฐสภาว่าจะดำเนินการทุกวิถีทางที่จะปฏิบัติตามนโยบายต่าง ๆ ที่ได้แถลงไว้ และเชื่อว่านโยบายดังกล่าวจะสามารถแก้ไขปัญหาที่ ประชาชนชาวไทยเป็นห่วงอยู่ได้ในขณะนี้ นับตั้งแต่ปัญหาผู้อพยพลี้ภัยจากอินโดจีน ปัญหาการ ขาดแคลนน้ำมันเชื้อเพลิง ปัญหาการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด ปัญหาการบริการของรัฐ และการกระจายรายได้แก่ประชาชน เฉพาะอย่างยิ่งปัญหาของเกษตรกร ปัญหาแรงงาน ตลอดจน ปัญหาความสงบเรียบร้อยภายใน และเรื่องความมั่นคงปลอดภัยบริเวณชายแดนและอื่น ๆ ปัญหา ต่าง ๆ เหล่านี้ รัฐบาลได้มีนโยบายและมาตรการปฏิบัติต่าง ๆ ไว้แล้วทั้งระยะสั้นและระยะยาวในอัน ที่จะดำเนินการแก้ไขให้บรรลุผลสำเร็จด้วยได้ให้จงได้ การวางรากฐานระยะยาวเพื่อพัฒนาประเทศ ให้เจริญก้าวหน้ามั่นคงนั้น เป็นเรื่องสำคัญที่รัฐบาลนี้ได้คำนึงถึงและได้กำหนดเป็นนโยบายไว้แล้ว เช่นเดียวกัน เฉพาะอย่างยิ่งการวางรากฐานระยะยาวทางเศรษฐกิจและสังคมที่จะส่งผลให้เกิดดุล แก่การขยายตัวทุกสาขา รวมทั้งความเจริญเติบโตและความเข้มแข็งในชนบทที่ประชาชนเหล่านี้จะ ดำรงชีวิตอยู่อย่างผาสุกสมบูรณ์ ควบคู่กับการได้เข้ามาช่วยพัฒนาสร้างสรรค์การปกครองในระบอบ ประชาธิปไตยให้เจริญก้าวหน้ามั่นคงยิ่ง ๆ ขึ้นไป รัฐบาลนี้จะใช้ความพยายามและบาก บั่นทุกวิถีทางด้วยความสามารถ ถอดทอน ชื่อสัตย์ สุจริต ไม่คิดในช่องอในกระดุกในการปฏิบัติ หน้าที่อย่างเต็มความสามารถ เพื่อความผาสุก ความมั่นคงปลอดภัย และความอยู่ดีกินดีของ ประชาชน อันเป็นความปรารถนาของพวกเราทุกคนในชาติ รัฐบาลยินดีและพร้อมเสมอที่จะรับ ฟังความคิดเห็น การติชมและข้อเสนอแนะในด้านการสร้างสรรค์จากทุกท่าน ดังนั้น ข้าพเจ้าหวังใน ความร่วมมือด้วยดีจากท่านสมาชิกผู้มีเกียรติ เพื่อรัฐบาลจะได้บริหารประเทศให้บรรลุเป้าหมาย และนโยบายที่ได้แถลงไว้แล้วทุกประการ ขอขอบพระคุณ

รายงานการประชุมรัฐสภา ครั้งที่ ๒/๒๕๒๒ (สมัยสามัญ)

วันพฤหัสบดีที่ ๘ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๕๒๒ หน้า ๑๓ - ๓๓

หน้าว่าง

พลเอก เปรม ติณสูลานนท์
นายกรัฐมนตรีคนที่ ๑๖

หน้าว่าง

นายกรัฐมนตรีคนที่ ๑๖ พลเอก เปรม ติณสูลานนท์

ระยะเวลาดำรงตำแหน่ง

- สมัยที่ ๑ : คณะรัฐมนตรี คณะที่ ๔๒ : ๓ มีนาคม ๒๕๒๓ - ๑๙ มีนาคม ๒๕๒๖
 สมัยที่ ๒ : คณะรัฐมนตรี คณะที่ ๔๓ : ๓๐ เมษายน ๒๕๒๖ - ๔ สิงหาคม ๒๕๒๙
 สมัยที่ ๓ : คณะรัฐมนตรี คณะที่ ๔๔ : ๕ สิงหาคม ๒๕๒๙ - ๓ สิงหาคม ๒๕๓๑

ประวัติ

พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ เกิดเมื่อวันที่ ๒๖ สิงหาคม ๒๔๖๓ ที่ตำบลปอ้อย อำเภอเมืองสงขลา จังหวัดสงขลา เป็นบุตรคนที่ ๖ ของอำมาตย์โท หลวงวิจิตรพัฒนกรรม กับนางออก ติณสูลานนท์

พลเอก เปรม เริ่มการศึกษาชั้นต้นที่โรงเรียนวัดปอ้อย และศึกษาต่อที่โรงเรียนวชิราวุธ จังหวัดสงขลา จากนั้นเข้ามาศึกษาต่อในกรุงเทพมหานครที่โรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย โรงเรียนเทคนิคทหารบก โรงเรียนทหารม้าศูนย์การทหารม้า โรงเรียนยานเกราะ กองทัพบกสหรัฐอเมริกา ฟอรัทเนอ็กซ์ เคนดิกกี สหรัฐอเมริกา วิทยาลัยกองทัพบก และวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักรรุ่นที่ ๙

พลเอก เปรม เริ่มรับราชการในตำแหน่งผู้บังคับหมวด ที่กรมรถรบ จากนั้นมีความเจริญก้าวหน้าในหน้าที่ราชการมาตามลำดับ กล่าวคือ ปี ๒๕๐๒ ได้เลื่อนยศเป็นพันเอก ในตำแหน่งรองผู้บัญชาการโรงเรียนยานเกราะ ปี ๒๕๐๖ ดำรงตำแหน่งรองผู้บัญชาการศูนย์การทหารม้า เลื่อนยศเป็นพลตรีในตำแหน่งผู้บัญชาการศูนย์การทหารม้าและเป็นรองแม่ทัพภาคที่ ๒ ในปี ๒๕๑๖ ได้เป็นแม่ทัพภาคที่ ๒ ในปี ๒๕๑๗ เลื่อนยศเป็นพลเอกในตำแหน่งผู้ช่วยผู้บัญชาการทหารบก ในปี ๒๕๒๐ และดำรงตำแหน่งผู้บัญชาการทหารบก ในปี ๒๕๒๑

พลเอก เปรม เข้ามามีบทบาททางการเมือง โดยได้รับแต่งตั้งให้เป็นสมาชิกสภาว่างรัฐธรรมนูญ ปี พ.ศ. ๒๕๐๒ เป็นวุฒิสมาชิก ในปี ๒๕๑๑ และเป็นสมาชิกสภานิติบัญญัติแห่งชาติ เมื่อปี ๒๕๑๖ พลเอก เปรม เข้าร่วมรัฐบาลของพลเอก เกรียงศักดิ์ ชมะนันทน์ โดยดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงมหาดไทยและสมาชิกสภาปฏิรูป ในปี ๒๕๒๐ และรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงกลาโหม ในปี ๒๕๒๒

พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ เข้ารับตำแหน่งนายกรัฐมนตรีสืบต่อจาก พลเอก เกรียงศักดิ์ ชมะนันทน์ เมื่อวันที่ ๓ มีนาคม ๒๕๒๓ ตลอดระยะเวลาที่บริหารประเทศได้มีผลงานสำคัญมากมาย เช่น การปรับปรุงประมวลกฎหมายรัชฎาภิบาลและกฎหมายสรรพสินค้า เพื่อให้เกิดความเป็นธรรมแก่สังคม การสร้างงานตามโครงการสร้างงานในชนบท (กชช.) การจัดตั้งคณะกรรมการ

ร่วมภาครัฐบาลและเอกชน (กรอ.) เพื่อส่งเสริมบทบาททางการค้าและการลงทุนของภาคเอกชนภายในประเทศ การดำเนินการปราบปรามผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์ภายในประเทศอย่างได้ผล โดยน่านโยบายการใช้ "การเมืองนำการทหาร" ตามคำสั่งนโยบายที่ ๖๖/๒๕๒๓ เป็นผลให้พรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยอ่อนกำลังลงและสลายตัวไปในที่สุด

พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ ได้บริหารประเทศมาจนถึงวันที่ ๒๘ เมษายน ๒๕๓๑ ก็ตัดสินใจยุบสภาอันเนื่องมาจากวิกฤตการณ์ทางการเมือง และกำหนดให้มีการเลือกตั้งทั่วไปในวันที่ ๒๔ กรกฎาคม ๒๕๓๑ พร้อมทั้งยุติบทบาททางการเมือง ต่อมาได้รับพระกรุณาโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งให้เป็นองคมนตรี เมื่อวันที่ ๒๓ สิงหาคม ๒๕๓๑ และยังได้รับการยกย่องให้เป็นรัฐบุรุษด้วย ในปัจจุบันได้รับพระกรุณาโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งให้เป็นประธานองคมนตรีแทนนายสัญญา ธรรมศักดิ์ เมื่อวันที่ ๔ กันยายน ๒๕๔๑

คณะรัฐมนตรี คณะที่ ๔๒

๓ มีนาคม ๒๕๒๓ - ๑๙ มีนาคม ๒๕๒๖

พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ เป็นนายกรัฐมนตรี ประกาศพระบรมราชโองการ เมื่อวันที่ ๓ มีนาคม ๒๕๒๓ พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช ทรงลงพระปรมาภิไธยใน ประกาศ พลอากาศเอก หะริน หงสกุล ประธานรัฐสภาเป็นผู้ลงนามรับสนองพระบรมราชโองการ คณะรัฐมนตรีที่ได้รับการแต่งตั้งในวันที่ ๑๒ มีนาคม ๒๕๒๓ มีรายนามดังต่อไปนี้

รายชื่อคณะรัฐมนตรี

๑. พลตรี ประมาณ อติเรกสาร เป็นรองนายกรัฐมนตรี
๒. พลเอก เสริม ณ นคร เป็นรองนายกรัฐมนตรี
๓. พันเอก ถนัด คอมันตร์ เป็นรองนายกรัฐมนตรี
๔. นายบุญชู โรจนเสถียร เป็นรองนายกรัฐมนตรี
๕. นายสมศักดิ์ ชูโต เป็นรัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี
๖. นายมีชัย ฤชุพันธุ์ เป็นรัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี
๗. เรืออากาศตรี บุญยงค์ วัฒนพงศ์ เป็นรัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี
๘. พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม
๙. พลเรือเอก กวี สิงหะ เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงกลาโหม
๑๐. พลอากาศเอก พะเนียง กานตรัตน์ เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงกลาโหม
๑๑. นายอานวย วีรวรรณ เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง
๑๒. นายบรม ตันเถียร เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงการคลัง
๑๓. พลอากาศเอก สิทธิ เศวตศิลา เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ
๑๔. นายอรุณ ภาณุพงศ์ เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงการต่างประเทศ
๑๕. นายบรรหาร ศิลปอาชา เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์
๑๖. นายอานัติ อาภาภิรม เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์
๑๗. นาวาอากาศตรี ปุณมี ปุณศรี เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์
๑๘. พันตำรวจเอก กฤษ สังขทรัพย์ เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์
๑๙. พลเรือเอก อมร ศิริกายะ เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงคมนาคม
๒๐. พันเอก พล เริงประเสริฐวิทย์ เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงคมนาคม
๒๑. นาวาอากาศโท ทินกร พันธุ์กระวี เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงคมนาคม
๒๒. นายยศ อินทรโกมาลย์สุต เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงคมนาคม

๒๓. นายตามใจ ชำภโต เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงพาณิชย์
 ๒๔. นายวิสิษฐ์ ตันสังจ่า เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงพาณิชย์
 ๒๕. นายไพโรจน์ ไชยพร เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงพาณิชย์
 ๒๖. นายประเทือง กীরติบุตร เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย
 ๒๗. นายเกษม ศิริสัมพันธ์ เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงมหาดไทย
 ๒๘. นายบัญญัติ บรรทัดฐาน เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงมหาดไทย
 ๒๙. นายชวน หลีกภัย เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม
 ๓๐. นายอนุวรรตน์ วัฒนพงศ์ศิริ เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี

และการพลังงาน

๓๑. นายสิปพนธ์ เกตุทัต เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ
 ๓๒. นายขุนทอง ภูผิวเดือน เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงศึกษาธิการ
 ๓๓. นายทองหยด จิตตวีระ เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุข
 ๓๔. พลตรี ชชาติชาย ชุณหะวัณ เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงอุตสาหกรรม
 ๓๕. นายโกศล ไกรฤกษ์ เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงอุตสาหกรรม
 ๓๖. นายไกรสร ดันติพงศ์ เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงอุตสาหกรรม
 ๓๗. นายเกษม สุวรรณกุล เป็นรัฐมนตรีว่าการทบวงมหาวิทยาลัย

มีการปรับปรุงและแต่งตั้งคณะรัฐมนตรี ในวันที่ ๒๒ มกราคม ๒๕๒๔ ดังนี้

๑. พันเอก พล เริงประเสริฐวิทย์ พ้นจากตำแหน่งรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงคมนาคม
  ๒. นายตามใจ ชำภโต พ้นจากตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงพาณิชย์
  ๓. นาวาอากาศตรี ปูนมี ปุณศรี พ้นจากตำแหน่งรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์
ไปดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงพาณิชย์
  ๔. นายโกศล ไกรฤกษ์ พ้นจากตำแหน่งรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงอุตสาหกรรม ไปดำรงตำแหน่ง
รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์
  ๕. นายวิสิษฐ์ ตันสังจ่า พ้นจากตำแหน่งรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงพาณิชย์ ไปดำรงตำแหน่ง
รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงอุตสาหกรรม
- คณะรัฐมนตรีชุดนี้ ได้บริหารประเทศจนถึงวันที่ ๑๑ มีนาคม ๒๕๒๔ พลเอก เปรม
 ติณสูลานนท์ จึงได้ปรับปรุงคณะรัฐมนตรีใหม่ ซึ่งมีรายชื่อดังต่อไปนี้
๑. นายวิสิษฐ์ ตันสังจ่า พ้นจากตำแหน่งรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงอุตสาหกรรม
ตั้งแต่วันที่ ๒๗ กุมภาพันธ์ พุทธศักราช ๒๕๒๔
  ๒. พันเอก ถนัด คอมันตร์ พ้นจากตำแหน่งรองนายกรัฐมนตรี
  ๓. นายขุนทอง ภูผิวเดือน พ้นจากตำแหน่งรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงศึกษาธิการ

ทั้งนี้ ตั้งแต่วันที่ ๒๘ กุมภาพันธ์ พุทธศักราช ๒๕๒๔

๔. นายบุญชู โจนเสถียร พ้นจากตำแหน่งรองนายกรัฐมนตรี
๕. นายอำนาจ วีรวรรณ พ้นจากตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง
๖. นายบรม ตันเถียร พ้นจากตำแหน่งรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงการคลัง
๗. นายโกศล ไกรฤกษ์ พ้นจากตำแหน่งรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์
๘. นายยศ อินทรโกมาลย์สุต พ้นจากตำแหน่งรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงคมนาคม
๙. นาวาอากาศตรี ปุณมี ปุณศรี พ้นจากตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงพาณิชย์
๑๐. นายไพโรจน์ ไชยพร พ้นจากตำแหน่งรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงพาณิชย์
๑๑. นายเกษม ศิริสัมพันธ์ พ้นจากตำแหน่งรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงมหาดไทย
๑๒. นายทองหยด จิตตวีระ พ้นจากตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุข

ทั้งนี้ตั้งแต่วันที่ ๔ มีนาคม พุทธศักราช ๒๕๒๔

๑๓. นายบัญญัติ บรรทัดฐาน พ้นจากตำแหน่งรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงมหาดไทย
๑๔. นายชวน หลีกภัย พ้นจากตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม
๑๕. นายไกรสร ตันติพงศ์ พ้นจากตำแหน่งรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงอุตสาหกรรม

ทั้งนี้ตั้งแต่วันที่ ๕ มีนาคม พุทธศักราช ๒๕๒๔

๑๖. นายอนุวรรตน์ วัฒนพงศ์ศิริ พ้นจากตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและการพลังงาน เมื่อวันที่ ๑๐ มีนาคม ๒๕๒๔
๑๗. นายสมศักดิ์ ชูโต พ้นจากตำแหน่งรัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี เมื่อวันที่ ๑๑ มีนาคม ๒๕๒๔

๑๘. เรืออากาศตรี บุญยง วัฒนพงศ์ พ้นจากตำแหน่งรัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี เมื่อวันที่ ๑๑ มีนาคม ๒๕๒๔

และในวันที่ ๑๑ มีนาคม ๒๕๒๔ ได้แต่งตั้งให้

๑. พันเอก ถนัด คอมันตร์ เป็นรองนายกรัฐมนตรี
๒. พลเอก ประจวบ สุนทรางกูร เป็นรองนายกรัฐมนตรี
๓. พลโท ชาญ อังคุชิตี เป็นรัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี
๔. พันเอก พล เริงประเสริฐวิทย์ เป็นรัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี
๕. พลตรี สุตสาย หัสดิน เป็นรัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี
๖. เรืออากาศโท ศุภี มหาล้นทนะ เป็นรัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี
๗. นายสมหมาย สุนทรระกูล เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง
๘. นายไพจิตร เอื้อทวีกุล เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงการคลัง
๙. นายอาณัติ อาภาภิรม พ้นจากตำแหน่งรัฐมนตรีช่วยว่าการ

กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ และแต่งตั้งให้เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์

๑๐. นายณรงค์ วงศ์วรรณ เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์
๑๑. นายวีระ มุสิกพงศ์ เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์
๑๒. ร้อยตำรวจโท ชาญ มนุธรรม เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงคมนาคม
๑๓. นายชุมพล ศิลปอาชา เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงคมนาคม
๑๔. นายชวน หลีกภัย เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงพาณิชย์
๑๕. นายประกายพฤษ์ ศรีदानนท์ เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงพาณิชย์
๑๖. นายทวี ไกรคุปต์ เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงพาณิชย์
๑๗. นายบัญญัติ บรรทัดฐาน เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงมหาดไทย
๑๘. พลเรือเอก สมุทร สหาวิน เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงมหาดไทย
๑๙. นายวิเชียร เวชสวรรค์ เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงมหาดไทย
๒๐. นายมารุต นุนาค เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม
๒๑. นายขุนทอง ภูมिवเดื่อน เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงศึกษาธิการ
๒๒. นายเสม พริ้งพวงแก้ว เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุข
๒๓. นายอำพัน หิรัญโชติ เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงสาธารณสุข
๒๔. นายจิรายุ อิศรางกูร ณ อยุธยา เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงอุตสาหกรรม
๒๕. นายเฉลิมพันธ์ ศรีวิกรม์ เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงอุตสาหกรรม
๒๖. นาวาอากาศโท ทินกร พันธุ์กระวี พ้นจากตำแหน่งรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงคมนาคม ไปดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และการพลังงาน

ในวันที่ ๒๓ มิถุนายน ๒๕๒๔ ได้มีการปรับปรุงคณะรัฐมนตรีอีกครั้งหนึ่ง

๑. นายประเทือง กิรติบุตร พ้นจากตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย
  ๒. พลเอก สิทธิ จิรโรจน์ เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย
- และในวันที่ ๒๗ ตุลาคม ๒๕๒๔ ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งให้นายบุญเชื้อ ประเสริฐสุวรรณเป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ สืบแทน พันตำรวจเอก กฤษสังขทรัพย์ รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ซึ่งได้ถึงแก่อนิจกรรมเมื่อวันที่ ๕ กันยายน ๒๕๒๔
- ในวันที่ ๒๖ ตุลาคม ๒๕๒๔ นายวีระ มุสิกพงศ์ ได้ลาออกจากตำแหน่งรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ แต่ได้รับการแต่งตั้งใหม่ในวันที่ ๓ ธันวาคม ๒๕๒๔ โดยให้ดำรงตำแหน่งเดิม
- วันที่ ๑๙ ธันวาคม ๒๕๒๔ พันเอก พล เริงประเสริฐวิทย์, พลตรี สุตสาย นัสดิน, พลเรือเอก

กวี สิงหะ, นายอานัติ อภาภิรม , นายประกายพฤกษ์ ศรุตานนท์, นายสิปปนนท์ เกตุทัต , นายอำพัน หิรัญโชติ และนายเฉลิมพันธ์ ศรีวิกรม์ ได้ลาออกจากตำแหน่ง จึงได้มีการปรับปรุง คณะรัฐมนตรีอีกครั้งหนึ่ง ดังนี้

๑. นายทองหยด จิตตวีระ เป็นรองนายกรัฐมนตรี
  ๒. ร้อยตำรวจโท ชาญ มนุธรรม พ้นจากตำแหน่งรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงคมนาคม ไปดำรงตำแหน่งเป็นรัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี
  ๓. พลเรือเอก สมุทร สหนาวิน พ้นจากตำแหน่งรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงมหาดไทย ไปดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงกลาโหม
  ๔. นายชวน หลีกภัย พ้นจากตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงพาณิชย์ ไปดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์
  ๕. นายปรีดา พัฒนถาบุตร เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์
  ๖. นายวีระ มุสิกพงศ์ พ้นจากตำแหน่งรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ไปดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงคมนาคม
  ๗. นายมนตรี พงษ์พานิช เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงคมนาคม
  ๘. นาวาอากาศตรี ปุณมี ปุณศรี เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงพาณิชย์
  ๙. ร้อยตรี ประพาส ลิ้มปะพันธ์ เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงพาณิชย์
  ๑๐. นายโกศล ไกรฤกษ์ เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงมหาดไทย
  ๑๑. นายเกษม ศิริสัมพันธ์ เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ
  ๑๒. นายอำนาจ ยศสุข เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงสาธารณสุข
  ๑๓. นายบรม ตันเถียร เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงอุตสาหกรรม
- วันที่ ๒๒ มิถุนายน ๒๕๒๕ ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้นายสุธี สิงห์เสนห์ เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงการคลัง สืบแทนนายไพจิตร เอื้อทวิกุล ซึ่งได้ลาออกจากตำแหน่งไป
- วันที่ ๒๗ ตุลาคม ๒๕๒๕ นายทวี ไกรคุปต์ ได้ขอลาออกจากตำแหน่งรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงพาณิชย์

หมายเหตุ คณะรัฐมนตรีชุดนี้สิ้นสุดลง เนื่องจากมีพระบรมราชโองการประกาศยุบสภาผู้แทนราษฎรในวันที่ ๑๙ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๒๖ ต่อมาได้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจำนวน ๓๒๔ คน ในวันที่ ๑๘ เมษายน ๒๕๒๖ และมีการแต่งตั้งสมาชิกวุฒิสภาจำนวนเพิ่มเติมครบจำนวน ๒๔๓ คน ในวันที่ ๒๒ เมษายน ๒๕๒๖ ทำให้คณะรัฐมนตรีที่บริหารงานอยู่ต้องพ้นจากตำแหน่งไปตามวาระ

คำแถลงนโยบาย
ของ
คณะรัฐมนตรี คณะที่ ๔๒
พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ นายกรัฐมนตรี
แถลงต่อรัฐสภา เมื่อวันที่ ๒๘ มีนาคม ๒๕๒๓

คำแถลงนโยบายของรัฐบาล*

ท่านประธานรัฐสภา และ ท่านสมาชิกผู้มีความเกี่ยวข้อง

เมื่อวันที่ ๓ มีนาคม ๒๕๒๓ รัฐสภาอันทรงเกียรตินี้ ได้เสนอให้กระผมดำรงตำแหน่ง นายกรัฐมนตรี กระผมจำต้องน้อมรับไว้ด้วยความเสียดายเต็มตนเป็นที่สุดเพราะรู้ตัวดีว่าต้องรับภาระใหญ่หลวงนี้ โดยมิได้เตรียมตัวเตรียมใจมาก่อนเลย

ณ บัดนี้ ต่อหน้าท่านสมาชิกรัฐสภาที่เคารพ กระผมก็ได้มายืนอยู่ด้วยความเสียดายเต็มใจเช่นกัน เพื่อเรียนให้ท่านทราบถึงเจตนารมณ์ นโยบาย และสัญญาบางประการ

ท่านประธานที่เคารพและท่านสมาชิกผู้เกี่ยวข้องท่านคงจะเห็นพ้องกับกระผมว่านโยบายของทุกรัฐบาลไม่ว่าจะเป็นยุคใดสมัยใด ต่างก็มุ่งหมายที่จะก่อให้เกิดความผาสุกแก่ประชาชน สร้างความมั่นคงก้าวหน้าให้แก่ประเทศเหมือนกันทั้งนั้น จะมีส่วนที่แตกต่างกันอยู่บ้างก็ตรงวิธีการ และปรัชญาที่ใช้ในการบริหารงาน เพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ ซึ่งก็ยงหาข้อยุติได้ยากกว่าวิธีใด หรือปรัชญาใดดี และเหมาะสมที่สุด แต่มีสิ่งหนึ่งกระผมเชื่อว่าเป็นปัจจัยสำคัญและจำเป็นที่สุดในการบรรลุเป้าหมายของการบริหารนั้นก็คือ "ประสิทธิภาพและความซื่อสัตย์สุจริตต่อประชาชน และต่อผลประโยชน์ของประเทศ"

ด้วยเหตุที่กระผมเห็นความสำคัญของปัจจัยนี้ กระผมจึงขอให้คำมั่นสัญญาต่อท่านทั้งหลายในที่นี้ว่า กระผมจะบริหารงานตามนโยบายที่เสนอต่อท่านอย่างมีประสิทธิภาพ และจะยึดถือความซื่อสัตย์สุจริตต่อประชาชน และต่อผลประโยชน์ของประเทศเป็นที่ตั้ง ทั้งนี้โดยจะจัดให้ท่านรัฐมนตรีประจำแต่ละกระทรวงบริหารงานตามหน้าที่ และเป้าหมายให้ประสานสอดคล้องต้องกับนโยบายที่เสนอไว้ทุกประการเพื่อให้ผลของงานสมบูรณ์บรรลุเป้าหมายตามกำหนด

ท่านประธาน และท่านสมาชิกผู้เกี่ยวข้องที่เคารพถึงแม้ว่าคณะรัฐมนตรีชุดนี้จะมาจากหลายกลุ่มการเมืองและมาจากผู้มีประสบการณ์หลายด้านด้วยกันก็ตาม กระผมขอยืนยันได้ว่าบุคคลทุกคนและจากทุกฝ่ายในรัฐบาลนี้ ต่างมีความมุ่งมั่นร่วมกันที่จะฝ่าฟันอุปสรรคต่าง ๆ ด้วยความสำนึกในความรับผิดชอบต่อประเทศชาติและประชาชน

กระผมได้ชักข้อม และทำความเข้าใจกับบุคคลทุกฝ่ายทุกกลุ่มที่เข้าร่วมในคณะรัฐมนตรี ชุดนี้ว่า รัฐบาลนี้จะปฏิบัติหน้าที่โดยไม่คำนึงถึงพรรคถึงพวกและถึงกลุ่มผลประโยชน์ต่าง ๆ เป้าหมายสำคัญอันเป็นเจตนารมณ์สูงสุดของรัฐบาลนี้ มีอยู่เพียงสองประการเท่านั้น คือ การยกระดับมาตรฐานและความเป็นอยู่ของประชาชนให้สูงขึ้น และการเสริมสร้างความมั่นคงของชาติ

กระผมและคณะรัฐมนตรีได้กำหนดนโยบายในการบริหารราชการแผ่นดิน โดยได้คำนึงถึงความผาสุกของประชาชน และสถานการณ์ในด้านต่าง ๆ อย่างละเอียดถี่ถ้วนแล้ว จึงขอแถลงเพื่อให้รัฐสภาทราบดังต่อไปนี้

นโยบายการเมืองและการบริหาร

รัฐบาลมีเจตนารมณ์ในการเกิดทุนและรักษาไว้ซึ่ง สถาบันชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ และการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุขอย่างเคร่งครัด ดังนี้

๑. ดำเนินการรักษาความสงบเรียบร้อยในสังคม เพื่อให้เกิดความปลอดภัยแก่ชีวิตและทรัพย์สินของประชาชน โดยจะพยายามป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมให้ลดลงและรักษาความศักดิ์สิทธิ์ของกฎหมายอย่างเคร่งครัดและเป็นธรรม รวมถึงตลอดถึงดำเนินมาตรการป้องกันแก้ไข และขจัดไม่ให้เจ้าหน้าที่ของรัฐใช้อำนาจหน้าที่ไปในทางที่กดขี่ข่มเหงประชาชน ทั้งจะปรับปรุงหน่วยงานและเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

๒. ส่งเสริมการพัฒนาสถาบันทางการเมืองต่าง ๆ ให้สอดคล้องกับการพัฒนาการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข นอกจากนั้นจะส่งเสริมและสนับสนุนให้ประชาชนทุกสาขาอาชีพได้มีส่วนร่วมทางการเมืองและมีโอกาสที่ให้รัฐบาลรับรู้ถึงปัญหาและความต้องการของประชาชน

๓. จะดำเนินการส่งเสริมระบบพรรคการเมืองให้มีความมั่นคงและมีประสิทธิภาพ เพื่อให้การปกครองระบอบประชาธิปไตยได้พัฒนายิ่งขึ้น

๔. จะดำเนินการป้องกันและปราบปรามการทุจริต และประพฤติมิชอบในวงราชการอย่างเฉียบขาดทั้ง จะขจัดข้าราชการที่ทุจริตประพฤติมิชอบและไร้สมรรถภาพออกจากวงราชการและในขณะเดียวกันจะดำเนินมาตรการให้ข้าราชการได้มีสวัสดิการและความเป็นอยู่ที่เหมาะสม

๕ ส่งเสริมให้ประชาชนในชนบทมีสิทธิและความสามารถในการปกครองของตนเอง เพื่อให้การปกครองท้องถิ่นมีประสิทธิภาพในการพัฒนาท้องถิ่นตามความต้องการของประชาชน

๖. ปฏิรูประบบราชการให้มีประสิทธิภาพในการรับใช้ประชาชนโดยติดตามและควบคุมให้หน่วยราชการปฏิบัติตามนโยบายของรัฐบาลและความต้องการของประชาชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งจะส่งเสริมการมอบอำนาจและแบ่งอำนาจการบริหารให้ราชการส่วนภูมิภาคมากยิ่งขึ้นและจะจัดหน่วยงานมิให้ทำงานซ้ำซ้อนกัน ปรับปรุงระบบการงบประมาณให้ประสานและสอดคล้องกับแผนพัฒนาทางเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติและนโยบายเศรษฐกิจของรัฐบาล พัฒนาทัศนคติของข้าราชการให้

ยึดมั่นในหลักการปกครองระบอบประชาธิปไตยและส่งเสริมให้ข้าราชการที่มีความซื่อสัตย์สุจริตและมีประสิทธิผลในการปฏิบัติหน้าที่และรับใช้ประชาชน ให้มีหลักประกันในความมั่นคงและความเจริญก้าวหน้าในอาชีพราชการ

นโยบายการป้องกันประเทศ

โดยที่กำลังป้องกันประเทศเป็นปัจจัยสำคัญในการรักษาเอกราชอธิปไตย และความมั่นคงปลอดภัยของชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ ตลอดจนผลประโยชน์ของชาติ และมีส่วนในการพัฒนาประเทศร่วมกับประชาชนในชาติ-ดังนั้น รัฐบาลจึงกำหนดแนวนโยบายในการป้องกันประเทศไว้ดังต่อไปนี้

๑. จะเสริมสร้างกำลังที่ใช้ในการป้องกันประเทศให้เข้มแข็งและอยู่ในสภาพที่พร้อมจะป้องกันราชอาณาจักร ทั้งกำลังทหาร กำลังตำรวจ อาสารักษาดินแดนและราษฎรอาสาในรูปแบบต่าง ๆ
๒. จะขยายกำลังป้องกันประเทศตามแผนซึ่งได้วางไว้เพื่อให้สามารถป้องกันอธิปไตยและรักษาความมั่นคงของประเทศ
๓. จะเร่งรัดการฝึก รวมทั้งปรับปรุงและพัฒนาหลักนิยมและยุทธวิธี เพื่อเพิ่มพูนสมรรถภาพของกำลังป้องกันประเทศให้สามารถเผชิญกับภัยคุกคามได้ทุกรูปแบบ กับจะได้ขยายและเพิ่มเติมการฝึกให้ทหารมีความรู้ทางวิชาชีพ เพื่อประโยชน์ในการประกอบอาชีพเมื่อปลดจากประจำการ
๔. จะฝึกกำลังป้องกันประเทศทั้งสิ้นเข้าด้วยกันและส่งเสริมความร่วมมือระหว่างกำลังป้องกันประเทศกับข้าราชการและประชาชน ให้ร่วมกันอย่างแน่นแฟ้นเพื่อรักษาความมั่นคงของประเทศ
๕. จะบำรุงขวัญ กำลังใจและรักษาระเบียบวินัยของทหารให้ดีอยู่เสมอและจะปรับปรุงสวัสดิการให้อยู่ในสภาพที่ดี
๖. จะส่งเสริมและดำเนินการผลิตอาวุธยุทโธปกรณ์ขึ้นในประเทศ รวมทั้งการพัฒนาวิชาการระบบและมาตรฐานอาวุธ บนมูลฐานของการพึ่งตนเองเป็นหลัก
๗. จะดำเนินการให้ประเทศมีความมีความพร้อมทางทรัพยากรที่จะสนับสนุนการระดมสรรพกำลังของชาติเพื่อการป้องกันประเทศ
๘. จะส่งเสริมให้ทหารมีส่วนร่วมในการพัฒนาและบรรเทาภัยพิบัติของประเทศรวมทั้งการช่วยเหลือประชาชนในด้านอื่น ๆ
๙. จะให้ทหารร่วมกับส่วนราชการอื่น ๆ ดำเนินการฝึกอบรมประชาชนเพื่อให้มีส่วนร่วมในการรักษาความมั่นคงของประเทศ

๑๐. จะให้หลักประกันและสงเคราะห์ทหารผ่านศึกให้ดำรงชีพอยู่ได้ด้วยความสะดวก
นโยบายต่างประเทศ

รัฐบาลมีเจตจำนงที่จะให้นโยบายต่างประเทศ สนองการรักษาและส่งเสริมผลประโยชน์
ของชาติ ทั้งทางการเมือง เศรษฐกิจและสังคมพร้อมกับปรับนโยบายให้สอดคล้องกับสภาพการณ์
ระหว่างประเทศเพื่อดำรงไว้ซึ่งเอกราช อธิปไตยของชาติ บูรณภาพแห่งดินแดน การพิทักษ์ และ
ส่งเสริมความมั่นคงปลอดภัยแห่งชาติและผลประโยชน์ของชาติเป็นสำคัญ

เพื่อให้บรรลุถึงเจตนารมณ์ข้างต้น รัฐบาลจะดำเนินนโยบายต่างประเทศอย่างมีอิสระ
ดังต่อไปนี้

๑. จะรักษาสันติภาพ และปฏิบัติตามพันธกรณีที่มีอยู่ตามสนธิสัญญาและความตกลงที่ทำไว้
กับต่างประเทศโดยยึดหลักแห่งความเสมอภาคและการด้อยที่ด้อยปฏิบัติ

๒. จะเคารพและส่งเสริมให้มีการปฏิบัติตามหลักการของกฎบัตรสหประชาชาติและของ
ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน

๓. จะส่งเสริมสันติภาพและการดำรงอยู่ร่วมกันโดยสันติระหว่างประเทศทั้งหลายบน
หลักการของการเคารพเอกราช อธิปไตย บูรณภาพแห่งดินแดน ความเสมอภาค การไม่รุกรานการ
ไม่แทรกแซงในกิจการภายในของกันและกัน และการแก้ไขปัญหาคความขัดแย้งระหว่างประเทศ
โดยสันติวิธี

๔. จะสนับสนุนสมาคมประชาชาติแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ในการสร้างความร่วมมือ
และความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันในระหว่างประเทศสมาชิกตามวัตถุประสงค์ที่ได้กำหนดไว้และจะ
ส่งเสริมสัมพันธไมตรีอย่างแน่นแฟ้น และให้ความร่วมมืออย่างเต็มที่แก่บรรดาประเทศสมาชิกของ
สมาคมประชาชาติแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ทั้งในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมและความ
ร่วมมือในทางการเมือง ตลอดจนในการแก้ไขปัญหาหรือวิกฤติการณ์ที่กระทบกระเทือนต่อ
เสถียรภาพและความมั่นคงของภูมิภาคส่วนนี้ของโลก ทั้งจะสนับสนุนมาตรการที่จะให้ภูมิภาค
เอเชียตะวันออกเฉียงใต้บรรลุถึงซึ่งการเป็นเขตสันติภาพ เสรีภาพและความเป็นกลาง

๕. จะส่งเสริมสัมพันธไมตรีอันดี ตลอดจนความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจการค้ากับทุก
ประเทศโดยไม่คำนึงถึงความแตกต่างในลัทธิการปกครอง หรือระบบเศรษฐกิจและสังคม

๖. จะหาทางส่งเสริมและปรับปรุงความสัมพันธ์และความเข้าใจดีตลอดจนความร่วมมือ
เพื่อประโยชน์ร่วมกันกับประเทศเพื่อนบ้าน ที่มีได้เป็นสมาชิกของสมาคมประชาชาติแห่งเอเชีย
ตะวันออกเฉียงใต้เพื่อประโยชน์แห่งสันติภาพและเสถียรภาพในภูมิภาคนี้อันจะยังผลให้เกิดสันติสุข
ร่วมกันระหว่างไทยกับประเทศเพื่อนบ้านทุกประเทศ

๗. จะดำเนินการทางการเมืองและทางการทูต ทั้งทางด้านประเทศไทยและสถานทูตไทย ในต่างประเทศอันเป็นการเกื้อกูลต่อการค้าของไทยกับต่างประเทศโดยเฉพาะอย่างยิ่งต่อการขยาย ตลาดการค้าสำหรับสินค้าของไทย ทั้งจะส่งเสริมชักชวนให้มีการนำทุนจากต่างประเทศมาลงทุน ประกอบกิจการภายในประเทศ โดยมีหลักประกันที่เป็นธรรม นอกจากนั้นจะร่วมมือกับประเทศ กำลังพัฒนาอื่น ๆ เพื่อเสริมสร้างประโยชน์ในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมระหว่างประเทศ

๘. จะคุ้มครองคนไทย ประโยชน์ของคนไทยในต่างประเทศ และประโยชน์ของชาติใน ส่วนรวมให้ได้รับการปฏิบัติอย่างเป็นธรรมจากต่างประเทศ

นโยบายทางเศรษฐกิจ

รัฐบาลนี้กำหนดเป้าหมายรวมในการบริหารงานด้านเศรษฐกิจไว้ว่าจะยกระดับมาตรฐาน ความเป็นอยู่ของประชาชนให้สูงขึ้นอีกทั้งให้มีความแตกต่างกันน้อยกว่าที่เป็นอยู่ในปัจจุบันจึงวาง นโยบายและแนวทางในการบริหารงานเพื่อให้บรรลุเป้าหมายไว้ดังนี้

นโยบาย

๑. จะปรับแผนพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศให้เป็นไปในทางที่จะก่อให้เกิดการกระจายผล ของการพัฒนาไปสู่ประชาชนส่วนใหญ่ โดยจัดสรรทรัพยากรเข้าใช้เร่งรัดพัฒนาการผลิตทางเกษตร และพัฒนาภาวะความเป็นอยู่ในชนบทอย่างเต็มที่ รวมทั้งจะใช้มาตรการทางการเงิน การคลัง ตลอดจนมาตรการส่งเสริมการลงทุนเข้าช่วยหนุนให้เกิดงานอาชีพแขนงต่าง ๆ ที่เหมาะสมกับภาวะ ของพื้นที่แต่ละพื้นที่ทั่วทุกตำบลในทุกภาคของประเทศ และมีผลในทางกระจายรายได้ให้เป็นธรรม

๒. จะสนับสนุนระบบเศรษฐกิจเสรี และจะจัดการกระทำที่เป็นการผูกขาดให้หมดไป โดยจะคำนึงถึงผลประโยชน์ของประชาชนทั่วไปซึ่งเป็นกลุ่มผู้บริโภคเป็นสำคัญและขณะเดียวกันก็ จะให้ความเป็นธรรมแก่ผู้ผลิตและผู้จำหน่ายด้วย ทั้งนี้โดยรัฐจะพยายามหลีกเลี่ยงการแทรกแซง หรือเข้าดำเนินธุรกิจต่าง ๆ เว้นไว้แต่จะมีเหตุจำเป็นอันจะหลีกเลี่ยงไม่ได้เท่านั้น

๓. จะจัดให้มีแผนแม่บทเพื่อใช้ในการดำเนินงานเพิ่มปริมาณการส่งออกสินค้าออกไปขาย นอกประเทศอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งจะมีผลกระตุ้นให้การผลิตทางเกษตรกรรมและอุตสาหกรรม ตลอดจนบริการขยายตัวโดยรวดเร็ว

๔. จะปรับปรุงระบบการขนส่ง รวมทั้งสร้างอุปกรณ์อำนวยความสะดวกในการขนส่ง ภายในประเทศให้เกิดผลในทางลดค่าใช้จ่ายในการขนถ่ายสินค้า ในการนี้จะมุ่งพัฒนาและขยาย การขนส่งทางน้ำและทางรถไฟให้เพิ่มและมีประสิทธิภาพมากขึ้น รวมทั้งมีผลในทางประหยัดการ ใช้น้ำมันด้วยท่าเรือน้ำลึก ซึ่งจำเป็นและมีประโยชน์ในทางขยายการค้ากับต่างประเทศ ก็จะมีแรง ดำเนินการให้สำเร็จเป็นงานด่วนอีกอย่างหนึ่ง อีกทั้งจะเร่งรัดพัฒนาการคมนาคมทางบก ทาง อากาศ โดยปรับปรุงดำเนินงานให้มีประสิทธิภาพสอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม และ เหมาะสมกับนโยบายประหยัดการใช้น้ำมัน โดยจะให้สัมพันธ์กับการขนส่งทางน้ำและทางรถไฟ

อย่างสอดคล้องกัน ส่วนการขนส่งทางอากาศนั้นจะขยายขอบเขตการดำเนินงานให้สัมพันธ์กับการขยายตัวของความต้องการในการขนส่งทั้งในประเทศและระหว่างประเทศ โดยเฉพาะจะให้สนองการขยายตัวของอุตสาหกรรมท่องเที่ยว ในด้านการสื่อสารจะเพิ่มประสิทธิภาพความสะดวกรวดเร็ว ความแน่นอนและสม่ำเสมอของการสื่อสารและโทรคมนาคมทุกรูปแบบ

๕. จะจัดให้มีแผนงานด้านส่งเสริมการท่องเที่ยวที่สมบูรณ์และเป็นผลให้การท่องเที่ยวเป็นเครื่องมือสำคัญที่จะสร้างงานทั้งด้านบริการและอุตสาหกรรมในครัวเรือนให้ได้มากที่สุด และจะต้องเป็นแหล่งที่ก่อให้เกิดรายรับเงินตราต่างประเทศสูงในระดับที่ทัดเทียมกับรายรับเงินตราต่างประเทศจากสินค้าขาออกชนิดหลัก เช่น ข้าว เป็นต้น

๖. จะจัดให้มีแผนงานใช้ทรัพยากรธรรมชาติ โดยเฉพาะสินแร่ นานาชนิด ทั้งบนผืนแผ่นดินและในทะเลให้เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศอย่างเต็มที่และด้วยความเร่งรีบ

๗. จะจัดให้มีแผนการใช้พลังงานขึ้นใหม่ให้สอดคล้องกับภาวะเศรษฐกิจและการเงินของประเทศ โดยจะเน้นหนักด้านการประหยัด การหาพลังงานทดแทนและกรรมวิธีการใช้พลังงานใหม่ทุกด้าน

๘. จะขยายสวัสดิการให้กับประชาชนทั่วไป โดยจะเน้นการช่วยเหลือผู้มีรายได้น้อยเป็นพิเศษ เพื่อให้ประชาชนที่ยังมีรายได้น้อยสามารถดำรงชีพได้ดีขึ้น

๙. จะปรับปรุงนโยบายและบริหารการเงิน และการคลัง ในแนวที่จะสร้างความคล่องตัวสามารถหนุนให้เกิดการขยายตัวของเศรษฐกิจในแขนงต่าง ๆ ตามที่ระบุข้างต้นได้อย่างครบถ้วนสมบูรณ์ และขณะเดียวกันจะสามารถรักษาเสถียรภาพของเงินบาท และฐานะทางการคลังของประเทศไว้ให้ได้ดี มีความมั่นคงเป็นที่เชื่อถือของนานาชาติ เพื่อให้บรรลุจุดหมายที่รัฐบาลจะประหยัดในจุดที่ควรประหยัดให้ได้ผลที่สุด และจะเร่งรัดให้รายได้ของแผ่นดินที่เกิดจากภาษีอากรซึ่งยังจัดเก็บได้ไม่ทั่วถึงให้เก็บได้อย่างมีประสิทธิภาพและทั่วถึงโดยด่วน และจะปรับปรุงประสิทธิภาพการบริหารงานในรัฐวิสาหกิจทุกแห่งให้เป็นแหล่งอำนวยความสะดวกให้กับรัฐได้สูงที่สุดที่พึงจะทำได้และจะไม่ยอมให้รัฐวิสาหกิจที่หย่อนประสิทธิภาพที่งบประมาณรายจ่ายอีกต่อไป

แนวทางการดำเนินนโยบายระยะสั้น

เนื่องจากประเทศมีปัญหาสำคัญที่จะต้องแก้ไขทันที รัฐบาลจึงได้กำหนดแผนงานแก้ไขปัญหาระยะสั้นเฉพาะหน้าให้บรรเทาเบาบางลงก่อน โดยกำหนดแนวทางดำเนินงานระยะสั้นช่วง ๖ เดือนแรกดังนี้

๑. แก้ปัญหาค่าครองชีพสูง

เนื่องจากระดับราคาได้เพิ่มสูงขึ้นอย่างรวดเร็ว ซึ่งมีสาเหตุสำคัญมาจากการเพิ่มขึ้นของราคาน้ำมัน ขณะเดียวกันรายได้ของประชาชนส่วนใหญ่ปรับตัวไม่ทันประชาชนทั้งที่อยู่ในชนบทและในเมืองต่างก็ได้รับความเดือดร้อนด้วยกันทั้งสิ้น แต่ก็มีปัญหาหนักเบาแตกต่างกัน ดังนั้นการแก้ไข

จึงต้องดำเนินการในลักษณะที่ผิดแปลกบ้าง จุดสำคัญก็อยู่ที่การชะลอการเพิ่มขึ้นของระดับราคาสินค้า และต้องจัดการเพิ่มรายได้ให้กับประชาชนโดยการสร้างงานให้มีทำได้มากที่สุด

๑.๑ การชะลอการขึ้นราคาสินค้า

๑.๑.๑ จะไม่ปล่อยให้การขึ้นราคาของน้ำมันดิบซึ่งจะต้องมีอีกเป็นระยะ ๆ ในช่วงต่อไป มีผลทำให้ราคาน้ำมันในประเทศพุ่งขึ้นเร็วอย่างที่ เป็นมาแล้วอีก ทั้งนี้เพื่อยับยั้งมิให้เกิดการผลักดันราคาสินค้าและบริการต่าง ๆ ให้ต้องพุ่งสูงขึ้นไปอย่างรวดเร็วที่เกิดขึ้นในช่วง ๒ ปีก่อน ในการนี้จะมุ่งมิให้เกิดผลกระทบกระเทือนประชาชนส่วนใหญ่เป็นสำคัญ

๑.๑.๒ จัดให้มีสินค้าที่จำเป็นต่อการครองชีพ จำหน่ายแก่ประชาชนทั่วไปอย่างสมบูรณ และในราคาที่เหมาะสมกับภาวะแห่งรายได้ในแต่ละช่วง และจะอาศัยการแก้ระบบตลาดให้มีผลลดส่วนต่างระหว่างราคาของผู้ผลิตได้รับกับราคาของผู้บริโภคต้องจ่ายโดยจะให้ต่างกันน้อยที่สุดด้วย

๑.๑.๓ กำกับกำกับการอำนวยความสะดวกของสถาบันการเงินให้มีผลทางลดทอนโอกาสในการกักตุนสินค้า หรือสร้างอำนาจผูกขาด รวมทั้งมิให้เกิดผลส่งเสริมการบริโภคในลักษณะที่พุ่มเพื่อยอีกประการหนึ่งจะกำกับการอำนวยความสะดวกให้มีผลในทางส่งเสริมการขยายการผลิตในสาขาต่าง ๆ พร้อมกันไป

๑.๒ การสร้างงาน

เนื่องจากประชาชนมีโอกาสปรับรายได้ได้น้อย ในขณะที่ค่าครองชีพพุ่งสูงขึ้นอย่างรวดเร็ว จึงเดือดร้อนมาก และความเดือดร้อนนี้กระจายไปทั่ว รัฐบาลต้องรีบเพิ่มรายได้ให้แก่ประชาชน โดยการสร้างงานทั้งในเมืองและชนบท แขนงงานที่จะสร้างนอกจากด้านเกษตรแล้ว จะสร้างโอกาสในการจ้างงานทางอุตสาหกรรมและบริการพร้อมกันไป ในการนี้จะปรับปรุงนโยบายและมาตรการส่งเสริมการลงทุนใหม่ เฉพาะอย่างยิ่งการลงทุนที่มีผลสร้างงานให้คนทำได้จำนวนมากจะได้รับการสนับสนุนมากเป็นพิเศษ

๑.๒.๑ การสร้างงานในชนบทซึ่งมีจุดประสงค์เพื่อบรรเทาความเดือดร้อนอันเนื่องมาจากความแห้งแล้งในปีที่แล้ว ลักษณะงานที่จะสร้างขึ้นนั้นจะต้องเป็นงานที่ใช้แรงงานมาก และสอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น ซึ่งจะเกิดผลชะลอการอพยพเข้าสู่ตัวเมืองของชาวชนบท การสร้างงานในชนบทนั้นนอกจากจะเป็นการเพิ่มรายได้ให้กับชาวชนบทแล้ว ยังเป็นการสร้างปัจจัยพื้นฐานสำหรับการพัฒนาเศรษฐกิจและอำนวยความสะดวกให้แก่ท้องถิ่นนั้น ๆ ด้วย

การสร้างงานในชนบทอีกรูปหนึ่ง คือส่งเสริมให้มีการผลิตสินค้าพื้นเมืองอันเป็นอุตสาหกรรมในครัวเรือน หรืออุตสาหกรรมขนาดย่อม เพื่อเพิ่มปริมาณสินค้าสำหรับการส่งออกของประเทศ

๑.๒.๒ การสร้างงานในเมือง จะเน้นใช้แรงงานที่ว่างเปล่าในเมืองซึ่งเป็นกลุ่มเยาวชนและ

หนุ่มสาวที่อยู่ในวัยทำงานและต้องการทำงาน เพื่อเป็นการบรรเทาภาระของครอบครัว ดังนั้น จึงจำเป็นต้องสร้างงานให้ประชาชนในเมืองเพิ่มขึ้นได้อีกส่วนหนึ่ง และงานด้านนี้รัฐบาลจะขยายจำนวนที่อยู่อาศัยให้ได้ปีละไม่น้อยกว่า ๑๐,๐๐๐ หน่วย

๒. ปัญหาน้ำมัน

จะดำเนินการบรรเทาความเดือดร้อนของประชาชนที่เกิดจากการขึ้นราคาน้ำมันดิบของประเทศผู้ผลิต โดยปรับปรุงโครงสร้างราคาน้ำมันในประเทศตามความเปลี่ยนแปลงของราคาน้ำมันดิบในทางที่จะก่อภาระแก่ประชาชนผู้ยากจนน้อยที่สุด และจะดำเนินการวางแผนประหยัดการใช้น้ำมันเพื่อชะลอการเพิ่มขึ้นของปริมาณน้ำมันที่จะนำเข้าให้ได้ผลตามเป้าหมายให้จงได้ โดยสนับสนุนให้ใช้การขนส่งทางน้ำและทางรถไฟให้มากขึ้น และแก้ปัญหาจราจรติดขัดให้เป็นผลสำเร็จอย่างจริงจัง

๓. ปัญหาความแห้งแล้ง

ปัญหาความแห้งแล้งที่เกิดขึ้นในช่วงที่แล้ว และอาจจะมีขึ้นอีกในช่วงปีนี้ ซึ่งจะสร้างความชะงักงันให้แก่การทำมาหากินของประชาชนในชนบท ต้องได้รับการแก้ไขทุกวิถีทางและรีบด่วนที่สุด ในการแก้ปัญหาี้รัฐบาลจะเร่งปรับแผนการปล่อยน้ำมันจากเขื่อนใหม่ จะระดมการใช้เครื่องสูบน้ำจากแม่น้ำใหญ่ทั่วทุกสาย และจะเพิ่มเครื่องมือเข้าเร่งทำฝนเทียมเข้าช่วยอีกทางหนึ่ง นอกจากนี้จะได้จัดเตรียมเมล็ดพันธุ์ให้แก่เกษตรกร ควบคู่ไปกับการสร้างอ่างหรือแหล่งเก็บน้ำอย่างรวดเร็ว

ด้วยในการดำเนินการแก้ไขปัญหาคความแห้งแล้งนี้ จะดำเนินควบคู่ไปกับการสร้างงานในชนบท

๔. ปัญหาหนี้สินของเกษตรกร

ปัญหานี้สินของเกษตรกรเป็นปัญหาที่ต้องแก้ไขเป็นการด่วนเช่นกัน รัฐบาลจะเร่งหาทางผ่อนคลายนี้นด้วยวิธีการยืดระยะเวลาชำระหนี้ของเกษตรกรที่ประสบความเสียหายจากความแห้งแล้งให้สอดคล้องกับความสามารถและความจำเป็นของเกษตรกร ในขณะที่เดียวกันก็จะระดมเงินทุนจากสถาบันการเงินไปสู่ภาคเกษตรกรรม ตลอดจนจะใช้กลไกของรัฐที่มีอยู่เพื่อพิทักษ์เกษตรกรมิให้ต้องเสียกรรมสิทธิ์ในไร่นาซึ่งเป็นเครื่องมือทำกินที่สำคัญที่สุด

๕. การปรับปรุงงบประมาณ

จะปรับปรุงงบประมาณรายจ่าย โดยมีหลักการสำคัญดังนี้

๕.๑ ตัดทอนรายจ่ายที่มีความจำเป็นน้อย หรือที่มีอันดับความสำคัญต่ำ เพื่อนำมาใช้จ่ายในโครงการและแผนงานที่มีความจำเป็นเร่งด่วน

๕.๒ จัดสรรงบประมาณรายจ่ายเพิ่มเติม เพื่อการแก้ไขปัญหาคความแห้งแล้ง การพัฒนาและการสร้างงานในชนบทการช่วยเหลือผู้มีรายได้น้อยและการรักษาความสงบเรียบร้อยและความมั่นคงของประเทศ

๕.๓ รวบรวมโครงการพัฒนาจังหวัดของหน่วยราชการต่าง ๆ ที่กำหนดไว้แล้ว ในงบประมาณแต่ยังไม่ได้จัดทำ ให้ได้จัดทำรวมไปกับโครงการสร้างงานในชนบทในฤดูแล้ง ทั้งนี้ เพื่อมิให้ซ้ำซ้อนกัน

แนวทางดำเนินงานในระยะต่อไป

หลังจากการดำเนินงานแก้ปัญหาหริบด่วนที่เผชิญอยู่เฉพาะหน้าในช่วง ๖ เดือนแล้วรัฐบาล จะวางแผนดำเนินงานทุกด้านให้บรรลุนโยบายที่ได้กล่าวข้างต้นทุกข้อไป และแผนดำเนินงาน เหล่านั้นจะได้รับการติดตามและปรับปรุงแก้ไขให้เหมาะสมกับภาวะการณ์เป็นระยะ ๆ ทั้งนี้เพื่อให้ บรรลุเป้าหมายรวมที่กำหนดไว้อย่างสมบูรณ์และโดยมุ่งหมายให้ภาวะทางเศรษฐกิจและสังคมของ ประเทศมีระดับความสมบูรณ์ก้าวหน้าทัดเทียมประเทศที่พัฒนาแล้วทั้งหลาย

นโยบายทางสังคม

รัฐบาลมีเจตนารมณ์ที่จะทำให้ประชาชนมีความสุขปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน มีสุขภาพพลานามัยสมบูรณ์ จะวางพื้นฐานการศึกษาให้เด็ก เยาวชน และประชาชนสามารถ พัฒนาตนเองและสังคม โดยให้ยึดมั่นในศาสนธรรม คุณค่าของศิลปวัฒนธรรมไทย รู้จักนำความรู้ ความสามารถทางวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีไปใช้ให้เกิดประโยชน์ เพื่อความร่วมมือเป็นสุขของ สังคมไทยต่อไป ดังต่อไปนี้

๑. ยาเสพติด

จะดำเนินการกวาดล้างแหล่งผลิต และจำหน่ายยาเสพติดให้โทษโดยเด็ดขาดจับพินส่วน ทางด้านผู้ติดยาเสพติดจะให้การบำบัดรักษา และอบรมให้ตระหนักถึงภัยอันเกิดจากยาเสพติด

๒. กระบวนการยุติธรรม

๒.๑ จะรักษาไว้ซึ่งความศักดิ์สิทธิ์ของกฎหมาย ผดุงความเป็นอิสระของผู้พิพากษา ในการพิจารณาพิพากษาอรรถคดี

๒.๒ จะปรับปรุงแก้ไขกฎหมายเพื่อให้คดีความต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นได้มาสู่การพิจารณา พิพากษาของศาลโดยรวดเร็ว

๒.๓ จะจัดตั้งศาลปกครองและศาลสาขาอื่นตามความเหมาะสม จะอำนวยความสะดวกให้แก่ประชาชนผู้มีอรรถคดีโดยการจัดตั้งศาลเพิ่มขึ้นตามความจำเป็น และเร่งรัดการ พิพากษาพิพากษาคดีของศาลให้แล้วเสร็จไปโดยรวดเร็ว

๒.๔ จะปรับปรุงฐานะของผู้พิพากษาให้เหมาะสม และเพิ่มพูนความรู้ความสามารถ ความเข้าใจและทัศนคติเกี่ยวกับการพิจารณาพิพากษาคดี เพื่อช่วยให้ผู้พิพากษสามารถปฏิบัติ หน้าที่ของตนอย่างมีประสิทธิภาพและเป็นผู้มีจรรยาตุลาการที่ดั่งงาม

๒.๕ จะขยายการคุ้มครองประพาศติของผู้กระทำผิดออกไปในส่วนภูมิภาค เพื่อปกป้องคุ้มครองและป้องกันสังคมจากอาชญากรรม และช่วยเหลือควบคุมและสอดส่องผู้กระทำผิดที่ไม่ร้ายแรงให้กลับตนเป็นพลเมืองดีของสังคมโดยไม่ต้องถูกจำคุก

๒.๖ จะแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมาย ระเบียบและข้อบังคับให้สอดคล้องกับภาวะสังคมในปัจจุบันเพื่อให้สามารถอำนวยความสะดวกและรักษาความสงบสุขของประชาชนตลอดไป

๓. การสาธารณสุข

จะปรับปรุงให้ประชาชนทั้งในชนบทและในเมืองได้รับบริการทางแพทย์และสาธารณสุขสะดวกรวดเร็วยิ่งขึ้น และจะพยายามจัดสรรงบประมาณสำหรับใช้ในกิจการสาธารณสุขให้มากขึ้น โดยจะดำเนินการดังต่อไปนี้

๓.๑ จะเร่งรัดการดำเนินงานโครงการสาธารณสุขมูลฐาน ด้วยการจัดบริการให้ประชาชนในระดับหมู่บ้านและตำบลที่ยังไม่ได้รับบริการดังกล่าว ให้มีโอกาสใช้บริการป้องกันโรค การส่งเสริมสุขภาพ และการรักษาพยาบาลเบื้องต้นทั้งนี้ จะให้การสงเคราะห์ผู้มีรายได้น้อยและผู้สูงอายุด้านการรักษาพยาบาลเป็นพิเศษโดยจะประสานงานและร่วมมือกับภาคเอกชน

๓.๒ จะเร่งรัดการปรับปรุง ขยายและก่อสร้างโรงพยาบาลอำเภอ รวมทั้งจัดตั้งสถานีอนามัยให้มีระบบและช่างงานสาธารณสุขให้กว้างขวางยิ่งขึ้น

๓.๓ จะร่วมมือกับทบวงมหาวิทยาลัย ในการเร่งรัดการผลิตแพทย์ พยาบาล ทันตแพทย์ เภสัชกร นักสาธารณสุข เจ้าหน้าที่เทคนิค และเจ้าหน้าที่ธุรการทางการแพทย์และสาธารณสุขให้มากขึ้นโดยเร็วเพื่อให้เพียงพอกับการขยายบริการสาธารณสุขในระดับท้องถิ่น ทั้งจะปรับปรุงคุณภาพของบุคลากรดังกล่าวให้ปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพในชนบท

๓.๔ จะเร่งรัดการดำเนินการวางแผนครอบครัวให้ลดอัตราการเพิ่มประชากรลงและขยายการฉีดวัคซีนป้องกันโรคให้ประชาชนมากยิ่งขึ้น อีกทั้งการแก้ไขปัญหาสภาพโภชนาการ รวมทั้งการสาธารณสุขปโภค

๓.๕ จะส่งเสริมและเร่งรัดให้มีการวิจัยและพัฒนา เพื่อให้หน่วยงานของรัฐและธุรกิจเอกชนสามารถผลิตครุภัณฑ์ เวชภัณฑ์ และวัสดุภัณฑ์ ที่ใช้ในการแพทย์และสาธารณสุขให้มากยิ่งขึ้น รวมทั้งฉันทวิธีกรักษาพยาบาลแบบพื้นบ้าน กับระบบการรักษาพยาบาลในโครงการสาธารณสุขขั้นมูลฐานเพื่อให้สามารถพึ่งตนเองได้ทั้งในยามปกติและยามฉุกเฉิน

๓.๖ จะพัฒนาและปรับปรุงระบบงานสาธารณสุขทั่วประเทศ เพื่อให้สามารถประสานเป้าหมาย ประสานงานระหว่างหน่วยงานด้านสาธารณสุขกับหน่วยงานฝ่ายกลาโหม มหาตไทย เกษตร อุตสาหกรรม สิ่งแวดล้อม ศึกษา และธุรกิจเอกชนเพื่อให้ประชาชนได้รับบริการสาธารณสุขดีขึ้นในยามปกติ และเตรียมพร้อมที่เผชิญเหตุการณ์ในยามฉุกเฉินได้

๓.๗ จะปรับปรุงและดำเนินการด้านสุขภาพ โดยใช้เทคโนโลยีใหม่ ใช้สื่อสารมวลชน และใช้วิธีการศึกษาทั้งในและนอกระบบ เพื่อให้ประชาชนโดยเฉพาะนักเรียนชั้นประถมและมัธยมศึกษา รู้จักปฏิบัติตนในการป้องกันโรค การส่งเสริมสุขภาพ และรักษาพยาบาลเบื้องต้นด้วยตนเอง

๓.๘ จะดำเนินการทุกอย่างเพื่อคุ้มครองผู้บริโภคด้วยการตรวจสอบป้องกัน ปรามปราม และลงโทษผู้กระทำความผิด รวมทั้งส่งเสริมให้ใช้เทคโนโลยีที่ถูกต้องและเหมาะสมในการผลิต การจำหน่าย การโฆษณาผลิตภัณฑ์อาหาร ยารักษาโรคและวัสดุภัณฑ์ที่ใช้ในการเกษตรให้ได้รับความปลอดภัย เป็นธรรม และประหยัด

๓.๙ จะส่งเสริมการออกกำลังกายและการกีฬา เพื่อให้ประชาชนมีสุขภาพดีตั้งแต่เยาว์วัย

๓.๑๐ จะป้องกันและรักษาโรคที่เป็นอันตรายต่อประชาชนในกลุ่มอาชีพหรือวัยต่าง ๆ โดยเฉพาะโรคที่สามารถขจัดหรือบำบัดให้หมดสิ้นไปจากประเทศไทย ทั้งนี้จะเร่งรัดโครงการที่จะป้องกันและบรรเทาอุบัติเหตุและสาธารณภัยต่าง ๆ รวมทั้งจัดทำโครงการฟื้นฟูผู้ทุพพลภาพ ให้สามารถดำรงชีวิตและประกอบอาชีพได้อีกด้วย

๓.๑๑ จะผลิตและส่งเสริมให้นักวิชาการทางการแพทย์ และสาธารณสุขให้มีความสามารถสูงที่จะแสวงหาวิทยาการแผนใหม่ในประเทศ หรือจากต่างประเทศเพื่อใช้แก้ปัญหาสาธารณสุข

๔. การพัฒนาเด็กและเยาวชน

จะส่งเสริมทั้งภาครัฐบาล และภาคเอกชนให้ร่วมกันระดมสรรพกำลังในการพัฒนาเด็กและเยาวชนไทยให้มีคุณภาพดีขึ้นทั้งทางกาย จิตใจ สติปัญญา อารมณ์ และสังคม

๔.๑ จะส่งเสริมและสนับสนุนให้การอบรมเลี้ยงดูในครอบครัวมีคุณภาพดียิ่งขึ้นโดยถือเป็นพื้นฐานอันสำคัญในการพัฒนาเด็กและเยาวชน

๔.๒ จะส่งเสริมสุขภาพทั้งทางกายและทางจิตใจ โดยเน้นการเจริญเติบโตของร่างกาย การป้องกันโรค และการป้องกันปัญหาสุขภาพจิตเป็นหลัก

๔.๓ จะเร่งรัดสร้างค่านิยมโดยเฉพาะด้านจริยธรรมและศาสนธรรมให้มีวินัย ความซื่อสัตย์ ความอดทน ความขยันหมั่นเพียร รู้จักประหยัด รู้จักตนเอง และรู้จักอยู่ร่วมกับผู้อื่นด้วยความสมานฉันท์

๔.๔ จะส่งเสริมการพัฒนาด้านสติปัญญา การแสวงหาความรู้และการใช้เหตุผลในทางริเริ่มและสร้างสรรค์ ที่มีประสิทธิภาพเหมาะสมกับวัย

๔.๕ จะส่งเสริมให้เด็กและเยาวชนได้พัฒนาให้เต็มที่ตามสภาพ และความแตกต่างระหว่างบุคคล สงเคราะห์และบำบัดรักษาเด็กที่มีปัญหาเฉพาะทั้งทางกาย สมอง และอารมณ์ รวมทั้งให้ความคุ้มครองเด็ก เยาวชนที่ทำงาน

๔.๖ จะส่งเสริมให้เด็กและเยาวชนใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์แก่ตนเองและสังคม

๔.๗ จะส่งเสริมให้เด็กและเยาวชนได้ตระหนักในความสำคัญของความเป็นชาติเข้าใจ

บทบาทของตนในการพัฒนาชาติ และการเป็นสมาชิกในสังคมนานาชาติ

๕. การศึกษา

รัฐมีความมุ่งมั่นที่จะพัฒนาให้เป็นรากฐานการปกครองของประเทศ ในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข การประกอบอาชีพ การพัฒนาชนบท การให้เยาวชนไทยเป็นผู้เปรียบพร้อมด้วยความรู้ ความคิด มีคุณธรรม จริยธรรม และพลานามัยสมบูรณ์ โดยจะดำเนินการดังต่อไปนี้

๕.๑ จะประสานงานการศึกษาทั้งด้านนโยบาย และการบริหารการศึกษาทุกระดับ โดยเฉพาะให้มีการประสานสัมพันธ์ระหว่างการศึกษาทุกระดับตั้งแต่ประถมศึกษา มัธยมศึกษา การศึกษานอกโรงเรียนถึงระดับอุดมศึกษา

๕.๒ จะปรับปรุงการเรียน การสอน หลักสูตร เพื่อสร้างเยาวชนให้มีระเบียบวินัย มีความคิดสร้างสรรค์ มีความสามารถในการประกอบอาชีพ มีความรับผิดชอบและตระหนักถึงหน้าที่ สิทธิ ตามวิถีการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข

๕.๓ จะมอบอำนาจการจัดการศึกษาไปสู่ระดับปฏิบัติให้มากที่สุด และจะเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม และเสนอแนะความต้องการในการจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับสภาพที่เป็นจริง สามารถสนองตอบความต้องการของประชาชนด้านส่งเสริมการประกอบอาชีพของชุมชน และท้องถิ่น

๕.๔ จะระดมทรัพยากรจากแหล่งต่าง ๆ มาเพื่อขยายการศึกษา โดยเฉพาะการศึกษาภาคบังคับและการศึกษานอกโรงเรียนให้ทั่วถึงโดยรวดเร็ว เพื่อสร้างประชากรไทยให้มีคุณภาพ สามารถในการประกอบอาชีพ และกลับไปพัฒนาท้องถิ่นของตนเองได้ รวมทั้งส่งเสริมให้มีเส้นทางการศึกษาให้กับเด็กที่มีความสามารถได้เรียนอย่างทั่วถึง

๕.๕ จะปรับปรุงวิธีการจัดสรรทรัพยากรทางการศึกษา เพื่อให้เกิดความเสมอภาคและให้มีคุณภาพทัดเทียมกันทุกระดับ ไม่ว่าสถานศึกษานั้นจะตั้งอยู่ ณ ที่ใด ทั้งนี้โดยคำนึงถึงความต้องการของท้องถิ่นเป็นสำคัญ

๕.๖ จะส่งเสริมให้สถาบันอุดมศึกษามีประสิทธิภาพในการสอน การวิจัย การให้บริการทางวิชาการแก่ชุมชน และการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมของชาติ รวมทั้งจะสนับสนุนกิจกรรมของนิสิตนักศึกษาในมหาวิทยาลัย และนอกมหาวิทยาลัยที่เป็นประโยชน์ต่อประเทศชาติโดยส่วนรวม

๕.๗ เพื่อแก้ปัญหาสำคัญทางด้านการศึกษาของประเทศที่กำลังเผชิญอยู่ในปัจจุบัน จะเร่งดำเนินการมาตรการดังต่อไปนี้

๕.๗.๑ การศึกษาประชาบาล จะปรับปรุงระบบบริหารการประถมศึกษาให้มีเอกภาพโดยจัดตั้งสำนักงานเทียบเท่ากรมในกระทรวงศึกษาธิการ เพื่อวางนโยบายและประสานงาน การศึกษาประชาบาลทั่วประเทศให้มีรูปแบบ และเป็นมาตรฐานเดียวกัน และจะยกฐานะครูประชาบาลขึ้นเป็นข้าราชการพลเรือน รวมทั้งจะปรับปรุงระบบบริหารงานบุคคลให้คล่องตัวขึ้น

๕.๗.๒ การจัดการศึกษาของวิทยาลัยจะพัฒนารูปแบบการประสานงานของวิทยาลัยที่ตั้งอยู่ใกล้เคียงกันให้สามารถใช้ทรัพยากรร่วมกันในการสอน การวิจัย การทำนุบำรุง ศิลปวัฒนธรรมและให้บริการทางวิชาการ

๕.๗.๓ การอาชีวศึกษา จะพัฒนารูปแบบและจัดระบบการประสานงานของสถาบันอาชีวศึกษาต่าง ๆ ทั้งของรัฐและเอกชนให้สอดคล้องกับความต้องการของภาคีรัฐบาล และภาคเอกชน

๕.๗.๔ การศึกษาเอกชน จะให้ความช่วยเหลือทางด้านวิชาการ ทั้งนี้เพื่อให้โรงเรียนราษฎร์มีคุณภาพและมีมาตรฐานดี

๖. ศิลป วัฒนธรรม ศาสนา และลักษณะสังคมไทย

๖.๑ จะรักษาและพัฒนาศิลปวัฒนธรรมไทยให้มีเอกลักษณ์สูงเด่นและจะป้องกันมิให้ศิลปวัฒนธรรมของชาติอื่นที่เผยแพร่เข้ามาในประเทศ ทำลายศิลปวัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์อันดีงามของชาติ รวมทั้งการปราบปรามกิจกรรมอันทำลายและขัดต่อศีลธรรมจรรยาและชื่อเสียงเกียรติภูมิของคนไทยด้วย

๖.๒ จะอนุรักษ์ศิลปกรรมโบราณสถาน และปูชนียสถานอันเป็นที่สักการะยึดเหนี่ยวทางใจของประชาชน

๖.๓ จะสนับสนุนเสรีภาพในการนับถือศาสนา ส่งเสริมขันติธรรมและความสมานฉันท์ระหว่างผู้นับถือศาสนาต่าง ๆ กัน เพื่อผลในการฟื้นฟูศีลธรรม จริยธรรมของชนในชาติ

๖.๔ จะส่งเสริมให้ประชาชนประพฤติปฏิบัติตามครรลองของศีลธรรม จริยธรรมเป็นพิเศษ โดยกวัดขั้นความประพฤติของข้าราชการให้เป็นที่น่าถือ ศรัทธา และเป็นตัวอย่างที่ดีงามของประชาชน

๗. ชุมชน เมือง สิ่งแวดล้อม และสาธารณสุข

๗.๑ จะพัฒนา เมือง ชุมชน และชนบทให้อยู่ในขนาดที่เหมาะสมและสัมพันธ์กับการขยายบริการทางสังคม โดยคำนึงถึงความเหมาะสมในการใช้และอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ พลังงานคุณภาพสิ่งแวดล้อม จารีตประเพณี และเอกลักษณ์ของท้องถิ่น

๗.๒ จะจัดบริการสังคมในเรื่องสาธารณสุข สาธารณูปการ ที่อยู่อาศัยของผู้มีรายได้น้อย รายได้ปานกลาง ทั้งในเมืองและชนบทให้มีลักษณะสมบูรณ์ในตัวเอง

๗.๓ จะจัดบริการสังคมด้านการกีฬา สถานพักผ่อนหย่อนใจ สวนสาธารณะในเมือง และชุมชนต่าง ๆ รวมทั้งการขยายวนอุทยาน อุทยานแห่งชาติ และเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า นโยบายทางวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี พลังงาน และสิ่งแวดล้อม

๑. จะเร่งรัดส่งเสริมการวิจัย และการให้บริการทางด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี โดยเน้นหนักในการสนับสนุนงานพัฒนาด้านเกษตรกรรมและอุตสาหกรรม เพื่อความมั่นคงทาง เศรษฐกิจและสังคม

๒. จะวางแผนการทางวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี ในการนำทรัพยากรธรรมชาติมาใช้เป็น ประโยชน์ในการพัฒนาประเทศ ทั้งนี้โดยคำนึงถึงสภาวะของสิ่งแวดล้อมเป็นสำคัญ

๓. จะส่งเสริมการเผยแพร่ความรู้ทางวิชาการที่จะนำไปสู่การพัฒนาปรับปรุงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีจากในประเทศและจากต่างประเทศให้เหมาะสม เพื่อใช้ประโยชน์ในการแก้ไขปัญหา เศรษฐกิจสังคมและสภาพแวดล้อม

๔. จะเร่งรัดส่งเสริมการสำรวจวิจัย และพัฒนาการนำพลังงานทุกรูปแบบภายในประเทศ มาใช้ให้เป็นประโยชน์โดยเร็ว เพื่อลดการใช้น้ำมันที่ต้องซื้อจากต่างประเทศ

๕. จะเร่งรัดประสานงาน เพื่อให้การบริหารงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ มีการ ประสานงานต่อเนื่องและให้เป็นไปในเป้าหมายแนวทางเดียวกันอย่างใกล้ชิด

๖. จะกำหนดอัตราค่าพลังงานที่ใช้เป็นประโยชน์ได้แล้วทุกชนิดให้เหมาะสมกับสถานะ ทางเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ

๗. จะควบคุมการจัดหา การผลิต และการใช้พลังงานให้เป็นไปโดยประหยัด และได้ ประโยชน์สูงสุดต่อส่วนรวม เพื่อให้มีพลังงานใช้อย่างเพียงพอ เหมาะสมกับภาวการณ์ทั้งในยาม ปกติและยามฉุกเฉิน

๘. อนุรักษ์และพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติโดยจัดให้มีการใช้และฟื้นฟูทรัพยากรเหล่านี้ ให้เกิดประโยชน์สูงสุดและเป็นธรรมในสังคม

นอกจากนโยบายดังกล่าวข้างต้นแล้ว ประเทศไทยยังมีปัญหาสำคัญที่ต้องเผชิญอยู่ในขณะนี้และเป็นภาระหนักอีกประการหนึ่ง คือปัญหาเกี่ยวกับผู้อพยพลี้ภัย ซึ่งในเรื่องนี้รัฐบาล ขอแถลงว่าจะดำเนินการแก้ปัญหาตามหลักมนุษยธรรมควบคู่ไปกับหลักอธิปไตย ความมั่นคง ความปลอดภัยและผลประโยชน์ของชาติ เกี่ยวกับผู้ลี้ภัยจากอินโดจีนซึ่งมีอยู่ในประเทศไทยเป็น จำนวนมากนั้นรัฐบาลจะเร่งดำเนินการทางการเมืองและการทูตให้องค์การและประชาคมระหว่าง ประเทศเข้ามามีส่วนรับผิดชอบในการแก้ปัญหาเรื่องนี้ โดยเฉพาะให้มีการรับบุคคลเหล่านี้ออกไป จากประเทศไทยมากขึ้นกว่าที่เป็นอยู่ในขณะนี้ ทั้งนี้เพื่อบรรเทาผลกระทบกระเทือนและความ เตือร้อนซึ่งประเทศไทยและประชาชนคนไทยต้องประสบอยู่ในปัจจุบันให้มากที่สุดเท่าที่จะกระทำ ได้

ท่านประธานที่เคารพ และท่านสมาชิกผู้มีเกียรตินโยบายของรัฐบาลในรายละเอียดซึ่งที่
 กระผมได้แถลงไปแล้วนั้น หากมิได้นำไปปฏิบัติอย่างจริงจังก็จะเป็นเพียงคำพูดหรือตัวหนังสือที่
 ไร้ค่า การปฏิบัติตามแนวนโยบายดังกล่าวจะต้องอาศัยความตั้งใจจริง ความสุจริตและการไต่ร่ตรง
 ที่รอบคอบจากคณะรัฐบาล โดยกระผมขอให้คำมั่นว่า การปฏิบัติหน้าที่ตามหลักดังกล่าวนี้จะ
 เริ่มต้นตั้งแต่ตัวกระผมและรัฐมนตรีทุกท่านเป็นลำดับแรก ต่อจากนั้นก็ดำเนินการให้ข้าราชการ
 ตั้งแต่ชั้นผู้ใหญ่เรื่อยลงไปจนถึงชั้นผู้น้อยทุกระดับถือปฏิบัติเช่นกัน การที่คณะรัฐบาลและ
 ข้าราชการจะสามารถกระทำหน้าที่นี้ได้กระผมเห็นว่ามีอย่างยิ่งที่จะต้องอาศัยความ
 ร่วมมือจากท่านสมาชิกผู้มีเกียรติในการที่จะให้ความคิดเห็นทุกท่วงในสิ่งที่เป็นประโยชน์ และที่
 สำคัญยิ่งก็คือ ความเข้าใจและความร่วมมือของประชาชน

กระผมขอให้คำมั่นสัญญาต่อท่านทั้งหลาย และต่อประชาชนว่ากระผมจะบริหารงานตาม
 นโยบายที่เสนอนี้ โดยยึดถือความสุจริต ความเที่ยงธรรม และความตั้งใจแน่วแน่ ในการนี้กระผม
 และรัฐมนตรีร่วมคณะทุกท่าน จะยึดถือผลประโยชน์ของชาติเป็นที่ตั้ง กระผมหวังว่าเราทุกคน
 สามารถจะนำความผาสุกความสงบเรียบร้อย และความเจริญมาสู่ประเทศชาติและประชาชน
 สมดังเจตนารมณ์และเป้าหมายที่ได้แถลงไว้ในวันนี้ทุกประการ ขอขอบคุณ

*รายงานการประชุมรัฐสภา ครั้งที่ ๒/๒๕๒๔ (วิสามัญ สมัยที่สอง)

วันศุกร์ที่ ๒๔ มีนาคม พุทธศักราช ๒๕๒๓ หน้า ๒๕ - ๔๖

คณะรัฐมนตรี คณะที่ ๔๓

๓๐ เมษายน ๒๕๒๖ - ๕ สิงหาคม ๒๕๒๙

พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ เป็นนายกรัฐมนตรี ประกาศพระบรมราชโองการเมื่อวันที่ ๓๐ เมษายน ๒๕๒๖ พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช ทรงลงพระปรมาภิไธย ในประกาศ นายจารุบุตร เรืองสุวรรณ ประธานรัฐสภาเป็นผู้ลงนามรับสนองพระบรมราชโองการ ในวันที่ ๗ พฤษภาคม ๒๕๒๖ มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งคณะรัฐมนตรี ดังนี้

รายชื่อคณะรัฐมนตรี

๑. พลเอก ประจวบ สุนทรางกูร เป็นรองนายกรัฐมนตรี
๒. นายบุญเท่ง ทองสวัสดิ์ เป็นรองนายกรัฐมนตรี
๓. นายพิชัย รัตตกุล เป็นรองนายกรัฐมนตรี
๔. พลเรือเอก สนธิ บุญยชะชัย เป็นรองนายกรัฐมนตรี
๕. เรืออากาศโท ศุภี มหาสันทนะ เป็นรัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี
๖. ร้อยตำรวจโท ชาญ มนุชรรม เป็นรัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี
๗. นายมีชัย ฤชุพันธุ์ เป็นรัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี
๘. นายกระมล ทองธรรมชาติ เป็นรัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี
๙. นายสวัสดิ์ คำประกอบ เป็นรัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี
๑๐. นายไชยศิริ เรืองกาญจนเศรษฐ์ เป็นรัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี
๑๑. นายบัญญัติ บรรทัดฐาน เป็นรัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี
๑๒. พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม
๑๓. พลอากาศเอก พะเนียง กานตรัตน์ เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงกลาโหม
๑๔. นายสมหมาย สุนทรกุล เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง
๑๕. นายสุธี สิงห์เสน่ห์ เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงการคลัง
๑๖. นายอำนาจ ยศสุข เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงการคลัง
๑๗. พลอากาศเอก สิทธิ เศวตศิลา เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ
๑๘. ร้อยตรี ประพาส ลิมปะพันธ์ เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงการต่างประเทศ
๑๙. นายณรงค์ วงศ์วรรณ เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์
๒๐. นายบรม ตันเถียร เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์
๒๑. นายประยุทธ์ ศิริพานิชย์ เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์
๒๒. นายผัน บุญชิต เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์
๒๓. นายสมัคร สุนทรเวช เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงคมนาคม

๒๔. นายบุญเทียม เขมาภิรัตน์ เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงคมนาคม
๒๕. นายประทุม รัตนเพียร เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงคมนาคม
๒๖. นายโกศล ไกรฤกษ์ เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงพาณิชย์
๒๗. นายไพโรจน์ ไชยพร เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงพาณิชย์
๒๘. นายประยูร จินดาศิลป์ เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงพาณิชย์
๒๙. พลเอก สิทธิ จิรโรจน์ เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย
๓๐. ร้อยตำรวจเอก สุรัตน์ โอสถานุเคราะห์ เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงมหาดไทย
๓๑. นายวีระ มุสิกพงศ์ เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงมหาดไทย
๓๒. นายเจสสิว วัชรพุกก์ เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงมหาดไทย
๓๓. นายพิภพ อะสีติรัตน์ เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม
๓๔. นายดำรง ลัทธพิพัฒน์ เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและการพลังงาน
๓๕. นายชวน หลีกภัย เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ
๓๖. นายสัมพันธ์ ทองสมัคร เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงศึกษาธิการ
๓๗. นายสัมพันธ์ ทองสมัคร เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงศึกษาธิการ
๓๘. นายมารุต บุณนาค เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุข
๓๙. นายเทอดพงษ์ ไชยนันทน์ เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงสาธารณสุข
๔๐. นายอบ วสุรัตน์ เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงอุตสาหกรรม
๔๑. นายวงศ์ พลนิกร เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงอุตสาหกรรม
๔๒. นายประโยชน์ เนื่องจำนงค์ เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงอุตสาหกรรม
๔๓. นายจิรายุ อิศรางกูร ณ อยุธยา เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงอุตสาหกรรม
๔๔. นายปรีดา พัฒนถาบุตร เป็นรัฐมนตรีว่าการทบวงมหาวิทยาลัย

มีการเปลี่ยนแปลงคณะรัฐมนตรี ดังนี้

๑. นายโสภาส พลศิลป์ เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงมหาดไทย
ตั้งแต่วันที่ ๑๓ กรกฎาคม ๒๕๒๗ สืบแทนร้อยตำรวจเอก สุรัตน์ โอสถานุเคราะห์ ซึ่งลาออกจากตำแหน่งเมื่อวันที่ ๑๐ กรกฎาคม ๒๕๒๗
๒. นายเล็ก นานา เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและการพลังงาน
ตั้งแต่วันที่ ๒๘ สิงหาคม ๒๕๒๘ สืบแทนนายดำรง ลัทธพิพัฒน์ ซึ่งถึงแก่อนิจกรรม
๓. นายจิรายุ อิศรางกูร ณ อยุธยา พ้นจากตำแหน่งรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงอุตสาหกรรม
ไปดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงอุตสาหกรรม
ตั้งแต่วันที่ ๑๙ กันยายน ๒๕๒๘ สืบแทนนายอบ วสุรัตน์ ซึ่งได้ลาออกจากตำแหน่ง
๔. นายอนันต์ ฉายแสง เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงอุตสาหกรรม

ตั้งแต่วันที่ ๑๙ กันยายน ๒๕๒๘ สืบแทนนายประโยชน์ เนื่องจางค์ ซึ่งได้ลาออกจากตำแหน่ง

๕. นายมีชัย วีระไวทยะ เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงอุตสาหกรรม

ตั้งแต่วันที่ ๑๙ กันยายน ๒๕๒๘

ต่อมาเมื่อวันที่ ๑๕ มกราคม ๒๕๒๙ ได้มีการปรับปรุงคณะรัฐมนตรีอีกคณะหนึ่ง ดังนี้

๑. นายบุญเท่ง ทองสวัสดิ์ พ้นจากตำแหน่งรองนายกรัฐมนตรี

๒. พลอากาศเอก สิทธิ เศรษฐศิลา เป็นรองนายกรัฐมนตรี

๓. ร้อยตำรวจเอก สุรัตน์ ไอสถานุเคราะห์ เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงพาณิชย์

สืบแทนนายโกศล ไกรฤกษ์ ซึ่งได้ลาออกจากตำแหน่ง

๔. นายสุบิน ปิ่นขยัน เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงการคลัง

๕. นายประสพ บุษราคัม เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์

สืบแทนนายผั่น บุญชิต ซึ่งได้ลาออกจากตำแหน่ง

๖. นายมนตรี พงษ์พานิช เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงมหาดไทย สืบแทนนายไธมาส พลศิลป์

ซึ่งได้ลาออกจากตำแหน่ง

๗. นายอรุณ ภาณุพงศ์ เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงการต่างประเทศ

๘. นายอำนาจ ยศสุข พ้นจากตำแหน่งรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงการคลัง ไปดำรงตำแหน่ง

รัฐมนตรีช่วยว่าการ กระทรวงพาณิชย์

และในวันที่ ๔ พฤษภาคม ๒๕๒๙ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้นายปรีดา พัฒนถาบุตร

รัฐมนตรีว่าการทบวงมหาวิทยาลัย พ้นจากความเป็นรัฐมนตรี

หมายเหตุ คณะรัฐมนตรีชุดนี้สิ้นสุดลง เนื่องจากมีการปรับปรุงคณะรัฐมนตรีใหม่

คำแถลงนโยบาย
ของ
คณะรัฐมนตรี คณะที่ ๔๓
พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ นายกรัฐมนตรี
แถลงต่อรัฐสภา
เมื่อวันศุกร์ที่ ๒๐ พฤษภาคม ๒๕๒๖

คำแถลงนโยบายของรัฐบาล*

ท่านประธานสภาที่เคารพ และท่านสมาชิกผู้มีเกียรติ

ตามที่ ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมแต่งตั้งให้กระผมเป็นนายกรัฐมนตรี ตามประกาศพระบรมราชโองการ ลงวันที่ ๓๐ เมษายน ๒๕๒๖ และแต่งตั้งรัฐมนตรีตามประกาศพระบรมราชโองการ ลงวันที่ ๗ พฤษภาคม ๒๕๒๖ นั้น กระผมและคณะรัฐมนตรีจึงได้วางนโยบายในการบริหารราชการแผ่นดินโดยได้คำนึงถึงความสามัคคีในชาติความสุขความปลอดภัย และการแก้ไขปัญหาความยากจนของประชาชน ความเจริญก้าวหน้าและความมั่นคงของประเทศ ในด้านต่าง ๆ รวมทั้งการพัฒนาการปกครองไปสู่ระบอบประชาธิปไตยที่มีเสถียรภาพอย่างละเอียดแล้วจึงขอแถลงเพื่อให้ รัฐสภาทราบดังต่อไปนี้

นโยบายการเมืองและการบริหาร

รัฐบาลมีเจตนารมณ์ในการเทิดทูนและรักษาไว้ซึ่งสถาบันชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ และการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุขอย่างเคร่งครัด พร้อมทั้งจะดำเนินการให้เกิดความสุขความเจริญแก่ประชาชนในชาติทุกด้าน โดยจะพยายามแก้ไขปัญหาทางเศรษฐกิจ ปัญหาเสถียรภาพทางการเมืองและสังคมโดยรวดเร็วให้เหมาะสมกับเหตุการณ์ และเป็นธรรม รวมทั้งจะปลูกฝังให้คนไทยทุกคนมีความเข้าใจในการปกครองระบอบประชาธิปไตยอย่างถูกต้องและยึดมั่นในอุดมการณ์ของชาติโดยเฉพาะอย่างยิ่งเกี่ยวกับเรื่องการเสียสละประโยชน์ส่วนตัวเพื่อผลประโยชน์ส่วนรวมและจะปฏิรูประบบราชการให้มีประสิทธิภาพในการรับใช้ประชาชน เพื่อให้บังเกิดความพอใจแก่บริการของรัฐ และให้สามารถประหยัดทรัพยากรสำหรับนำไปใช้ในการลงทุนพัฒนาประเทศได้มากขึ้น นอกจากนั้นจะให้กองทัพมีบทบาทและหน้าที่สำคัญในการป้องกันประเทศ รักษาไว้ซึ่งเอกราชของชาติและการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุขเพื่อให้บรรลุถึงเจตนารมณ์ข้างต้น รัฐบาลจะดำเนินนโยบายทางการเมือง และการบริหาร ดังนี้

๑. จะดำเนินการรักษาความสงบเรียบร้อยในสังคมเพื่อให้เกิดความปลอดภัยแก่ชีวิตและทรัพย์สินของประชาชน โดยจะพยายามป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมให้ลดลง และรักษา

ความศักดิ์สิทธิ์ของกฎหมายอย่างเคร่งครัดและเป็นธรรม รวมตลอดถึงดำเนินมาตรการป้องกันแก้ไข และจัดไม่ให้เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับการรักษาความสงบให้มีประสิทธิภาพในการบริการประชาชน ยิ่งขึ้น ในขณะที่เดียวกันจะเพิ่มสวัสดิการของเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องในการรักษาความสงบให้ดียิ่งขึ้น

๒. จะส่งเสริมระบบพรรคการเมืองและสถาบันทางการเมืองต่าง ๆ ให้สอดคล้องกับการพัฒนาการปกครองระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุขนอกจากนั้น จะส่งเสริมและสนับสนุนให้ประชาชนทุกสาขาอาชีพได้มีส่วนร่วมทางการเมืองมากขึ้นและจะ ดำเนินการทุกวิถีทางเพื่อทำให้ประชาชนมีความเชื่อมั่นและศรัทธาในระบบรัฐสภาว่าจะสามารถ แก้ปัญหาต่าง ๆ และสร้างความมั่นคงให้แก่ชาติได้

๓. จะปฏิรูประบบราชการให้มีประสิทธิภาพในการรับใช้ประชาชนโดยติดตามและควบคุม ให้หน่วยราชการปฏิบัติตามนโยบายของรัฐบาลและความต้องการของประชาชน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง จะจัดส่วนราชการให้สามารถบริหารราชการได้อย่างมีประสิทธิภาพ ขจัดการทำงานซ้ำซ้อนกัน จะมอบอำนาจ และแบ่งอำนาจการบริหารให้ราชการส่วนภูมิภาคมากยิ่งขึ้น ปรับปรุงองค์การกลาง ในการบริหารงานบุคคล ให้เกิดความเป็นธรรมเสมอหน้ากันทุกระบบ ปรับปรุงระบบ การงบประมาณและระบบบริหารงานบุคคล ให้ประสานและสอดคล้องกับแผนพัฒนาทางเศรษฐกิจ และสังคมแห่งชาติและนโยบายเศรษฐกิจของรัฐบาล จะพัฒนาทัศนคติของข้าราชการให้ยึดมั่น ในหลักการปกครองระบอบประชาธิปไตยและส่งเสริมให้ข้าราชการที่มีความซื่อสัตย์สุจริต และมี ประสิทธิภาพในการปฏิบัติหน้าที่และรับใช้ประชาชนมีหลักประกันในความมั่นคงและความ เจริญก้าวหน้าในอาชีพราชการ

๔. จะดำเนินการป้องกันและปราบปรามการทุจริตและประพฤติมิชอบในวงราชการอย่าง เฉียบขาด ทั้งจะจัดข้าราชการที่ทุจริตและประพฤติมิชอบและไร้สมรรถภาพออกจากวงราชการและ ในขณะที่เดียวกันจะดำเนินมาตรการให้ข้าราชการได้มีสวัสดิการและความเป็นอยู่ที่เหมาะสม

๕. จะส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น โดยให้ประชาชนมีสิทธิและความสามารถในการปกครองตนเองยิ่งขึ้นเพื่อให้การปกครองท้องถิ่นมีประสิทธิภาพในการพัฒนาท้องถิ่นตามความ ต้องการของประชาชน และเป็นพื้นฐานที่ดีของการปกครองระบอบประชาธิปไตย

๖. จะใช้การเมืองนำการทหารในการต่อสู้เพื่อเอาชนะคอมมิวนิสต์ต่อไป ทั้งนี้เพื่อสร้างความสามัคคีระหว่างคนในชาติและรวมพลังคนไทยที่มีความคิดแตกต่างกันมาช่วยพัฒนาประเทศ ให้เจริญก้าวหน้า

นโยบายการป้องกันประเทศ

รัฐบาลนี้ตระหนักว่าความมั่นคงของประเทศเป็นรากฐานสำคัญในการเสริมสร้าง

และการพัฒนาประเทศ และโดยที่กำลังป้องกันประเทศเป็นปัจจัยสำคัญในการรักษาความมั่นคง และอำนาจไว้ซึ่งเอกราชอธิปไตยของชาติ ศาสนา และพระมหากษัตริย์ ตลอดจนผลประโยชน์ของชาติ ดังนั้นรัฐบาลจึงกำหนดนโยบายในการป้องกันประเทศไว้ดังนี้

๑. จะดำเนินการตระเตรียมและเสริมสร้างกำลังที่ใช้ในการป้องกันประเทศให้เข้มแข็งและ อยู่ในสภาพที่พร้อมจะป้องกันราชอาณาจักร

๒. จะขยายกำลังป้องกันประเทศตามแผนที่วางไว้และปรับปรุงให้มีปริมาณเพียงพอและ อยู่ในสภาพพร้อมรบ เพื่อให้สามารถป้องกันอธิปไตยและรักษาความมั่นคงของประเทศ

๓. จะผนึกกำลังป้องกันประเทศทั้งสิ้น ทั้งกำลังทหาร กำลังกึ่งทหาร และกำลังราษฎร อาสาในรูปแบบต่าง ๆ เข้าด้วยกัน รวมทั้งส่งเสริมความร่วมมือระหว่างกำลังป้องกันประเทศกับ ข้าราชการและประชาชน เพื่อป้องกันภัยคุกคามทั้งภายในและภายนอก

๔. จะเร่งรัดการฝึก รวมทั้งปรับปรุงและพัฒนาหลักนิยมและยุทธวิธีเพื่อเพิ่มพูนมรรถภาพ ของกำลังป้องกันประเทศให้สามารถเผชิญกับภัยคุกคามได้ทั้งภายในและภายนอก

๕. จะส่งเสริมและดำเนินการผลิตอาวุธยุทโธปกรณ์ภายในประเทศ รวมทั้งการพัฒนา วิชาการระบบมาตรฐานอาวุธโดยยึดหลักพื้นฐานการพึ่งตนเอง

๖. จะจัดเตรียมทรัพยากรของชาติโดยให้สอดคล้องกับฐานะทางเศรษฐกิจ เพื่อให้พร้อมที่ จะสนับสนุนการระดมสรรพกำลังของชาติในการป้องกันประเทศ

๗. จะให้ทหารมีส่วนร่วมในการพัฒนาและบรรเทาภัยพิบัติของประเทศ รวมทั้งการ ช่วยเหลือประชาชนในด้านอื่น ๆ

๘. จะดำเนินการให้ทหารร่วมกับส่วนราชการอื่น ๆ ฝึกอบรมประชาชนให้มีส่วนร่วมในการ รักษาความมั่นคงของประเทศ

๙. จะฝึกและพัฒนาให้ทหารมีความรู้ทางวิชาชีพ เพื่อประโยชน์ในการประกอบอาชีพ เมื่อปลดจากประจำการ

๑๐. จะบำรุงขวัญกำลังใจของทหารให้สูงอยู่เสมอโดยปรับปรุงสวัสดิการให้เหมาะสมและ อยู่ในสภาพที่ดี

๑๑. จะให้หลักประกันและสงเคราะห์ทหารผ่านศึกและครอบครัวให้ดำรงชีพอยู่ได้ด้วย ความเหมาะสม สำหรับทหารผ่านศึกผู้ทุพพลภาพ และครอบครัวของทหารผู้เสียชีวิตจะได้รับการ ช่วยเหลือเป็นพิเศษเพื่อให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างเหมาะสมกับความเสียสละที่ได้ให้ไว้แก่ ประเทศชาติ

นโยบายต่างประเทศ

รัฐบาลมีเจตนาอันแน่วแน่ที่จะดำเนินนโยบายต่างประเทศเพื่อให้บรรลุผลในการอ้างไว้ ซึ่งเอกราช อธิปไตยของชาติ บูรณภาพแห่งดินแดน พิทักษ์และส่งเสริมความมั่นคงปลอดภัย

แห่งชาติและผลประโยชน์ของชาติ ทั้งทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม โดยจะได้ดำเนินนโยบายดังต่อไปนี้

๑. จะเคารพและรักษาสีทธิตามความตกลงที่ทำไว้กับต่างประเทศโดยยึดถือหลักแห่งความเสมอภาค หลักถ้อยที่ถ้อยปฏิบัติ และเคารพความเป็นธรรม

๒. จะเคารพและส่งเสริมให้มีการปฏิบัติตามหลักการของกฎบัตรสหประชาชาติและปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน

๓. จะส่งเสริมสันติภาพและการดำรงอยู่ร่วมกันโดยสันติระหว่างประเทศทั้งหลายบนหลักการของการเคารพเอกราช อธิปไตย บูรณภาพแห่งดินแดน ความเสมอภาค การไม่แทรกแซงในกิจการภายในของกันและกัน และการแก้ไขปัญหาคความขัดแย้งระหว่างประเทศโดยสันติวิธี

๔. จะดำเนินการทางการเมืองระหว่างประเทศและการทูตในทุกวิถีทางเพื่อให้บรรลุถึงซึ่งสันติภาพและเสถียรภาพในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ โดยคำนึงถึงผลประโยชน์และความมั่นคงของชาติเป็นสำคัญ

๕. จะเสริมสร้างความร่วมมือทางด้านการเมือง เศรษฐกิจและสังคมและความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของสมาคมประชาชาติแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ และจะกระชับสัมพันธไมตรีกับบรรดาประเทศภาคีอาเซียนทั้งหมดให้แน่นแฟ้น และใกล้ชิดยิ่งขึ้นทั้งจะสนับสนุนมาตรการที่จะให้ภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เป็นเขตสันติภาพ เสรีภาพ และความเป็นกลาง

๖. จะใช้ความพยายามต่อไปเพื่อปรับปรุงความสัมพันธ์และสร้างความเข้าใจอันดีกับประเทศเพื่อนบ้านในลักษณะที่ตอบสนองประโยชน์อันร่วมกันโดยยึดถือหลักการของความเสมอภาคและความยุติธรรม ตลอดจนจะพยายามและส่งเสริมให้มีการแก้ไขปัญหาระหว่างประเทศโดยวิธีการทางการเมืองและการทูต

๗. จะดำเนินและพัฒนาความสัมพันธ์กับประเทศมหาอำนาจในลักษณะที่จะเกื้อกูลและเสริมสร้างความมั่นคงปลอดภัยและความเจริญรุ่งเรืองของประเทศ และเพื่อแก้ไขปัญหาสันติภาพและเสถียรภาพของภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

๘. จะส่งเสริมสัมพันธไมตรีอันดีและขยายความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจการค้ากับทุกประเทศ

๙. จะดำเนินการทางการเมืองและการทูตทั้งทางด้านประเทศไทยและสถานทูตไทยในต่างประเทศ เพื่อพัฒนาและเกื้อกูลกิจกรรมทางเศรษฐกิจและการค้าของไทยกับต่างประเทศโดยการรักษาและขยายตลาดการค้าสำหรับสินค้าและแรงงานของไทยทั้งจะส่งเสริมชักชวนให้มีการนำทุนจากต่างประเทศมาลงทุนประกอบกิจการภายในประเทศ โดยมีหลักประกันที่เป็นธรรม นอกจากนั้นจะร่วมมือกับประเทศกำลังพัฒนาอื่น ๆ เพื่อเสริมสร้างประโยชน์ในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมระหว่างประเทศ

๑๐. จะคุ้มครองคนไทยประโยชน์ของคนไทยในต่างประเทศและประโยชน์ของชาติใน
ส่วนรวมให้ได้รับการปฏิบัติอย่างเป็นธรรมจากต่างประเทศ
นโยบายเศรษฐกิจ

รัฐบาลนี้มีเจตนาแน่วแน่ที่จะยกฐานะความเป็นอยู่ของประชาชนให้สูงขึ้น และจะลด
ความเหลื่อมล้ำในฐานะทางเศรษฐกิจของคนในชาติให้เหลือน้อยลง จะขยายการผลิตและการสร้าง
งานให้คนมีงานทำมากขึ้น นอกจากนั้นจะรักษาฐานะทางเศรษฐกิจของประเทศให้อยู่ในเกณฑ์ที่
มั่นคงและมีเสถียรภาพ เพื่อบรรลุจุดมุ่งหมายข้างต้นรัฐบาลจะยึดถือแผนพัฒนาการเศรษฐกิจและ
สังคมแห่งชาติเป็นหลักในการพัฒนาประเทศ จึงวางนโยบายในการบริหารงานต่าง ๆ ไว้ดังต่อไปนี้

๑. จะดำเนินการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศโดยจัดสรรทรัพยากรไปใช้เพื่อยังประโยชน์
ให้แก่ประชาชนส่วนใหญ่ จะเร่งรัดการผลิตทางเกษตร อุตสาหกรรมเหมืองแร่ และอื่น ๆ ให้เพิ่มมาก
ขึ้นพร้อมทั้งขยายการค้าและบริการควบคู่ไปด้วย เพื่อก่อให้เกิดการสร้างงานให้คนมีงานทำ ทั้งนี้จะ
มุ่งกระจายความเจริญออกสู่ส่วนภูมิภาค และชนบทให้กว้างขวางยิ่งขึ้น

๒. จะเร่งรัดพัฒนาชนบท โดยใช้แผนพัฒนาชนบทเป็นหลักและให้ความสำคัญเป็นพิเศษ
แก่พื้นที่ชนบทยากจน โดยจะเน้นการปรับปรุงประสิทธิภาพการบริหารเพื่อให้เกิดการประสานงาน
ใกล้ชิดยิ่งขึ้น ในการนี้จะสนับสนุนให้สภาตำบลและราชการส่วนภูมิภาคเข้าร่วมงานอย่างเต็มที่

๓. จะสนับสนุนระบบเศรษฐกิจเสรี และจัดการกระทำที่เป็นการผูกขาดโดยคำนึงถึง
ผลประโยชน์ของประชาชนผู้บริโภคเป็นสำคัญ ในขณะเดียวกันก็จะให้ความสำคัญแก่ผู้ผลิตและ
ผู้จำหน่ายอย่างทั่วถึง

๔. จะเร่งรัดการลงทุนของภาคเอกชนทั้งทุนภายในประเทศและทุนจากต่างประเทศให้เพิ่ม
มากขึ้น โดยจะลดขั้นตอนในการปฏิบัติงานและระเบียบของทางราชการให้เหลือน้อยที่สุด ตลอดจน
ให้ความยุติธรรมแก่ผู้ลงทุนทั้งภายในและต่างประเทศ ในการนี้จะร่วมมือและประสานงานกับ
ภาคเอกชนอย่างใกล้ชิด เพื่อร่วมกันแก้ไขปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้นโดยจะสนับสนุนการพัฒนาองค์กร
ภาคเอกชนให้เป็นสถาบันที่มั่นคง และเป็นประโยชน์ต่อประเทศชาติโดยส่วนรวม

๕. จะเร่งรัดการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต ด้านการเพาะปลูก การเลี้ยงสัตว์ การประมง
และการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ จะวางแผนการผลิตให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาด
ภายในประเทศและต่างประเทศ เพื่อให้ชาวไร่ชาวนาได้รับราคาผลผลิตอันเป็นธรรม จะส่งเสริมให้
ชาวไร่ชาวนามีที่ดินทำกินของตนเอง โดยการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม และการจัดสิทธิทำกินใน
ป่าเสื่อมโทรม อีกทั้งจะช่วยเหลือเกษตรกรในท้องที่แห้งแล้ง โดยการจัดหาและพัฒนาแหล่งน้ำใน
ระดับไร่นาอย่างกว้างขวาง นอกจากนั้นจะสนับสนุนสถาบันชาวไร่ชาวนา โดยเฉพาะอย่างยิ่ง
สหกรณ์การเกษตรให้เป็นตัวแทนชาวไร่ชาวนาอย่างเข้มแข็งยิ่งขึ้น ควบคู่ไปกับการส่งเสริม
ภาคเอกชนในธุรกิจการเกษตรและอุตสาหกรรมการเกษตร

๖. จะปรับปรุงประสิทธิภาพการผลิตของอุตสาหกรรมที่มีอยู่ให้ดียิ่งขึ้น จะส่งเสริมอุตสาหกรรมที่ใช้แรงงาน ทรัพยากรภายในประเทศ และผลิตเพื่อส่งออกทั้งนี้โดยเน้นการกระจายอุตสาหกรรมไปสู่ส่วนภูมิภาค จะเร่งรัดดำเนินการเพื่อพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติ โดยเฉพาะสินแร่ นานาชนิด ตลอดจนอุตสาหกรรมต่อเนื่องต่าง ๆ ด้วยความรอบคอบ เพื่อผลประโยชน์ต่อการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ ทั้งนี้ จะได้กำหนดให้มีแผนพัฒนาการใช้ทรัพยากรธรรมชาติในระยะยาวของประเทศด้วย

๗. จะพัฒนาการขนส่งมวลชนและจะปรับปรุงระบบการขนส่งเพื่อลดค่าใช้จ่ายในการขนถ่ายสินค้า ในครั้งนี้จะมุ่งพัฒนาและขยายการขนส่งทางน้ำและทางรถไฟให้เพิ่มมากขึ้นและมีประสิทธิภาพสูงขึ้น จะเร่งสร้างและปรับปรุงท่าเรือน้ำลึกและจะเร่งรัดพัฒนาการพาณิชย์นาวีซึ่งจำเป็นและมีประโยชน์ในทางขยายการค้ากับต่างประเทศ อีกทั้งจะเร่งรัดพัฒนาการคมนาคมทางบก ทางอากาศให้มีประสิทธิภาพสอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม และเหมาะสมกับนโยบายประหยัดการใช้น้ำมันโดยจะให้สอดคล้องกับการขนส่งทางน้ำและทางรถไฟ ส่วนการขนส่งทางอากาศนั้นจะขยายขอบเขตการดำเนินงานให้สัมพันธ์กับการขยายตัวของความต้องการในการขนส่งทั้งในประเทศและระหว่างประเทศ โดยเฉพาะจะให้สนองการขยายตัวของอุตสาหกรรมท่องเที่ยว ในด้านการสื่อสารจะเพิ่มประสิทธิภาพของการสื่อสารและโทรคมนาคมทุกรูปแบบ เพื่อให้เกิดความสะดวก ความรวดเร็วความแน่นอน และสม่ำเสมอ

๘. จะจัดให้มีแผนการใช้พลังงานขึ้นใหม่ให้สอดคล้องกับภาวะเศรษฐกิจการเงินและทรัพยากรด้านพลังงานของประเทศ โดยจะเน้นหนักด้านการประหยัด การใช้ทรัพยากรพลังงานที่มีอยู่ การหาพลังงานทดแทน และกรรมวิธีการใช้พลังงานใหม่ทุกด้าน

๙. จะส่งเสริมการขยายตลาดสินค้าในต่างประเทศให้กว้างขวางยิ่งขึ้น โดยเฉพาะลดข้อจำกัดและกีดกันทางการค้ากับประเทศคู่ค้า และลดอุปสรรคทางภาคราชการในด้านการส่งออกให้น้อยลงอีกทั้งจะจัดให้มีแผนงานส่งเสริมการท่องเที่ยวที่สมบูรณ์เพื่อให้การท่องเที่ยวเป็นเครื่องมือสำคัญที่จะสร้างงานทั้งด้านบริการและอุตสาหกรรมในครัวเรือนให้มากที่สุด

๑๐. จะปรับปรุงนโยบายการบริหารการเงิน และการคลัง ในแนวที่จะสร้างความคล่องตัว และสามารถหนุนให้เกิดการขยายตัวของเศรษฐกิจในสาขาการผลิต และการบริการต่าง ๆ ขณะเดียวกันก็จะรักษาเสถียรภาพของเงินบาท และฐานะการคลังของประเทศไว้ให้มีความมั่นคงเป็นที่เชื่อถือของนานาประเทศ รัฐบาลจะยึดนโยบายประหยัดในจุดที่ควรประหยัดให้ได้ผลที่สุดและจะเร่งรัดให้สามารถจัดเก็บภาษีอากรได้อย่างทั่วถึงและมีประสิทธิภาพ โดยปรับปรุงระบบภาษีอากร ตลอดจนการจัดเก็บให้สะดวก รัดกุม แน่นนอน และเป็นธรรม รวมทั้งให้สอดคล้องและสนับสนุนการพัฒนาในทุกด้าน นอกจากนั้นจะขยายบริการทางการเงินต่าง ๆ ให้ประเทศไทยมีบทบาทด้านการเงินระหว่างประเทศยิ่งขึ้น สำหรับการบริหารงานในรัฐวิสาหกิจจะยึดนโยบายให้รัฐวิสาหกิจทุก

แห่งเป็นแหล่งอำนวยความสะดวกให้กับรัฐและจะไม่ยอมให้รัฐวิสาหกิจที่หย่อนประสิทธิภาพมาเป็นภาระของรัฐบาลและประชาชนอีกต่อไป

๑๑. จะสร้างงานทั้งในเมืองและชนบทให้มากขึ้น และส่งเสริมการใช้แรงงานไทยในต่างประเทศเพื่อแก้ไขปัญหาการว่างงานที่มีอยู่ และปัญหาการมีงานทำของประชากรที่จะเข้าสู่ตลาดแรงงานในอนาคตในเขตชนบท รัฐบาลจะมีโครงการสร้างงานในชนบทที่ต่อเนื่องและสอดคล้องกับแผนพัฒนาชนบทและส่งเสริมการพัฒนาอาชีพอื่น ๆ นอกเหนือจากการเกษตร เช่น การผลิตสินค้าพื้นเมืองอันเป็นอุตสาหกรรมในครัวเรือน หรืออุตสาหกรรมขนาดย่อม นอกจากนี้ จะใช้มาตรการในด้านภาษีอากรและจัดให้มีสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อจูงใจให้มีการลงทุนในชนบทให้มากยิ่งขึ้น สำหรับการสร้างงานในเมืองจะสร้างงานที่มีลักษณะสอดคล้องกับคุณภาพของแรงงานที่ว่างงานอยู่ และที่จะเข้าสู่ตลาดแรงงาน

นโยบายทางสังคม

รัฐบาลมีเจตนารมณ์ที่จะทำให้ประชาชนมีความสุข ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน มีสุขภาพพลานามัยสมบูรณ์และมีคุณภาพสูงขึ้น จะส่งเสริมให้มีการพัฒนาสตรีให้มีคุณภาพและมีบทบาทร่วมในการพัฒนามากยิ่งขึ้น นอกจากนี้จะวางพื้นฐานการศึกษาให้เด็กเยาวชนและประชาชนสามารถพัฒนาตนเองและสังคม ยึดมั่นในศาสนธรรม คุณค่าของศิลปวัฒนธรรมไทย รู้จักนำความรู้ความสามารถไปใช้ให้เกิดประโยชน์แก่ตนเองและสังคมโดยส่วนรวม โดยจะดำเนินการดังนี้

๑. การพัฒนาแรงงานและสวัสดิการสังคม

- ๑.๑ จะส่งเสริมการพัฒนาแรงงานในด้านความรู้ฝีมือและความสามารถเพื่อที่จะได้เพิ่มฐานะทางเศรษฐกิจให้สูงขึ้น
- ๑.๒ จะคุ้มครองแรงงานให้มีรายได้ ชั่วโมงทำงาน วันหยุด สวัสดิภาพและหลักประกันที่เหมาะสม
- ๑.๓ จะปรับปรุงกฎหมายว่าด้วยกองทุนทดแทนให้มีขอบเขตกว้างขวางยิ่งขึ้นเพื่อให้เป็นพื้นฐานในการมีกฎหมายประกันสังคมต่อไปในอนาคต
- ๑.๔ จะให้คำแนะนำและความช่วยเหลือแก่แรงงานไทยในต่างประเทศ
- ๑.๕ จะขยายสวัสดิการให้ประชาชนทั่วไป โดยจะเน้นการช่วยเหลือผู้มีรายได้น้อยเป็นพิเศษ และจะปรับปรุงชุมชนแออัดในเมือง รวมทั้งจะขยายแผนงานสร้างที่อยู่อาศัยให้แก่ประชาชนผู้มีรายได้น้อยให้กว้างขวางมากขึ้น
- ๑.๖ จะสนับสนุนการจัดตั้งสถานที่รับเลี้ยงเด็กที่มีมาตรฐาน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเขตชุมชนแออัดในเมืองที่ประชาชนมีรายได้น้อยอาศัยอยู่ ทั้งนี้ เพื่อให้เด็กได้รับการเลี้ยงดูที่ถูกต้องและเปิดโอกาสให้ผู้มีรายได้น้อยสามารถออกไปประกอบอาชีพเพื่อเพิ่มพูนรายได้ของตน

๒. การขจัดภัยจากยาเสพติด

จะดำเนินการกวาดล้างแหล่งผลิตและจำหน่ายยาเสพติดให้โทษโดยเด็ดขาดจับปล้น ส่วนทางด้านผู้ติดยาเสพติดจะได้รับการบำบัดรักษาและอบรมให้ตระหนักถึงภัยอันเกิดจาก ยาเสพติด

๓. กระบวนการยุติธรรม

๓.๑ จะรักษาไว้ซึ่งความศักดิ์สิทธิ์ของกฎหมาย ผลของความเป็นอิสระของผู้พิพากษา ในการพิจารณาพิพากษารรคดี

๓.๒ จะปรับปรุงแก้ไขกฎหมายและวิธีการต่าง ๆ เพื่อให้คดีความที่เกิดขึ้นได้รับการ พิจารณาพิพากษาของศาลโดยรวดเร็ว

๓.๓ จะให้ความคุ้มครองแก่ประชาชนผู้สุจริตและให้ความเที่ยงธรรม ตลอดจนความ สะดวกแก่ผู้กล่าวหาและผู้ถูกกล่าวหา

๓.๔ จะปรับปรุงฐานะของผู้พิพากษาให้เหมาะสมและเพิ่มพูนความรู้ ความสามารถ ความเข้าใจและทัศนคติเกี่ยวกับการพิจารณาพิพากษาคดีเพื่อช่วยให้ผู้พิพากษาสามารถปฏิบัติ หน้าที่ของตนเองอย่างมีประสิทธิภาพ และเป็นผู้มีจรรยาตุลาการที่ดีงาม

๓.๕ จะขยายการคุมประพฤติผู้กระทำผิดออกไปในส่วนภูมิภาคเพื่อปกป้องคุ้มครอง และป้องกันสังคมจากอาชญากรรม และช่วยเหลือควบคุมและสอดส่องผู้กระทำผิดที่ไม่ร้ายแรงให้ กลับตนเป็นพลเมืองดีของสังคมโดยไม่ต้องถูกจำคุก

๓.๖ จะแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมาย ระเบียบ และข้อบังคับให้สอดคล้องกับภาวะสังคม ในปัจจุบัน เพื่อให้สามารถอำนวยความสะดวกยุติธรรม และรักษาความสงบสุขของประชาชนตลอดไป

๔. การสาธารณสุข

จะปรับปรุงให้ประชาชนทั้งในชนบทและในเมืองไม่ว่าจะมีรายได้และฐานะทางเศรษฐกิจ ใดๆ ได้รับบริการทางการแพทย์และสาธารณสุขที่มีคุณภาพ สะดวกและรวดเร็วยิ่งขึ้น โดยจะ ดำเนินการดังต่อไปนี้

๔.๑ จะเร่งรัดการดำเนินงานโครงการสาธารณสุขมูลฐานด้วยการจัดบริการให้ ประชาชนในระดับหมู่บ้านและตำบลและชุมชนแออัดในเมืองที่ยังไม่ได้รับการบริการดังกล่าวให้มี โอกาสได้รับบริการการป้องกันโรค การส่งเสริมสุขภาพและการรักษาพยาบาลเบื้องต้น ณ ที่อยู่ของ ตน ทั้งนี้จะให้การสงเคราะห์ผู้มีรายได้น้อยและผู้สูงอายุด้านการรักษาพยาบาลเป็นพิเศษ โดยจะ ประสานงานและร่วมมือกับภาคเอกชนด้วย

๔.๒ จะเร่งรัดการปรับปรุง ขยายและก่อสร้างโรงพยาบาลอำเภอ รวมทั้งจัดตั้งสถานี อนามัยตำบลให้มีระบบและข่ายงานสาธารณสุขให้กว้างขวางยิ่งขึ้น

๔.๓ จะร่วมมือกับมหาวิทยาลัยในการเร่งรัดการผลิตแพทย์ พยาบาล ทันตแพทย์ เภสัชกร นักสาธารณสุข เจ้าหน้าที่เทคนิค และเจ้าหน้าที่ธุรการทางการแพทย์และสาธารณสุข ให้มากขึ้นโดยเร็วเพื่อให้พอเพียงกับการขยายบริการสาธารณสุขในระดับท้องถิ่น ทั้งจะปรับปรุงคุณภาพของบุคลากรดังกล่าวให้ปฏิบัติงานในชนบทอย่างมีประสิทธิภาพ

๔.๔ จะเร่งรัดการดำเนินการวางแผนครอบครัวให้ลดอัตราการเพิ่มประชากรลงและจะดำเนินการแก้ไขปัญหาสภาพโภชนาการ รวมทั้งการสาธารณสุขมูลฐาน

๔.๕ จะขยายการบริการด้านอนามัยแม่และเด็ก โดยเฉพาะเกี่ยวกับการทำคลอด การดูแลก่อนและหลังคลอดเพื่อลดอัตราการตายของมารดาและทารก ควบคู่ไปกับการให้ความรู้ด้านสาธารณสุขมูลฐานอย่างเพียงพอที่จะให้สตรีมีส่วนร่วมในการดูแลรักษาป้องกันสุขภาพ ทั้งทางกาย และจิตใจของตนเองครอบครัวและชุมชน อย่างมีประสิทธิภาพ

๔.๖ จะส่งเสริมและเร่งรัดให้มีการวิจัยและพัฒนาเพื่อให้หน่วยงานของรัฐและธุรกิจเอกชนสามารถผลิตครุภัณฑ์ เวชภัณฑ์ และวัสดุภัณฑ์ ที่ใช้ในการแพทย์และสาธารณสุขให้มากขึ้น รวมทั้งฝึกวิธีการรักษาพยาบาลแบบพื้นบ้าน กับระบบการรักษาพยาบาลในโครงการสาธารณสุขขั้นมูลฐานเพื่อให้สามารถพึ่งตนเองได้ทั้งในยามปกติและยามฉุกเฉิน ทั้งนี้จะไม่ให้หน่วยงานของรัฐดำเนินการโดยวิธีการผูกขาด

๔.๗ จะพัฒนาและปรับปรุงระบบงานสาธารณสุขทั่วประเทศเพื่อให้สามารถประสานเป้าหมายประสานงานระหว่างหน่วยงานด้านสาธารณสุขกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และธุรกิจเอกชน เพื่อให้ประชาชนได้รับบริการสาธารณสุขดีขึ้นในยามปกติและเตรียมพร้อมที่จะเผชิญเหตุการณ์ในยามฉุกเฉินได้

๔.๘ จะปรับปรุงและดำเนินการด้านสุขศึกษา โดยใช้เทคโนโลยีใหม่ใช้สื่อสารมวลชน และใช้วิธีการศึกษาทั้งในและนอกระบบเพื่อให้ประชาชนโดยเฉพาะนักเรียนชั้นประถมและมัธยม รู้จักปฏิบัติตนในการป้องกันโรค การส่งเสริมสุขภาพและรักษาพยาบาลเบื้องต้นด้วยตนเอง

๔.๙ จะดำเนินการเพื่อคุ้มครองผู้บริโภคด้วยการตรวจสอบ ป้องกันปราบปรามและลงโทษผู้กระทำความผิด รวมทั้งส่งเสริมให้ใช้เทคโนโลยีที่ถูกต้องและเหมาะสมในการผลิต การจำหน่าย การโฆษณาผลิตภัณฑ์อาหาร ยา วัคซีนโรคและวัสดุภัณฑ์ที่ใช้ในการเกษตร ให้ได้รับความปลอดภัย เป็นธรรม และประหยัด

๔.๑๐ จะส่งเสริมการออกกำลังกายและการกีฬาเพื่อให้ประชาชนมีสุขภาพดีและมีการพักผ่อนหย่อนใจที่ถูกต้อง

๔.๑๑ จะป้องกันและรักษาโรคที่เป็นอันตรายต่อประชาชนในกลุ่มอาชีพหรือวัยต่าง ๆ โดยเฉพาะโรคที่สามารถขจัดหรือบำบัดให้หมดสิ้นไปจากประเทศไทย ทั้งนี้จะเร่งรัดโครงการที่จะป้องกันและบรรเทาอุบัติเหตุและสาธารณสุขชนิดต่าง ๆ รวมทั้งจัดทำโครงการฟื้นฟูผู้ทุพพลภาพ

ให้สามารถดำรงชีวิตและประกอบอาชีพได้อีกด้วย

๔.๑๒ จะผลิตและส่งเสริมนักวิชาการทางการแพทย์และสาธารณสุขให้มีความสามารถสูงเพื่อที่จะแสวงหาวิทยาการแผนใหม่ในประเทศ หรือจากต่างประเทศมาใช้แก้ปัญหาสาธารณสุข

๕. การพัฒนาเด็กและเยาวชน

จะส่งเสริมให้มีการร่วมระดมสรรพกำลังทั้งภาครัฐบาล ภาคเอกชน และราชการบริหารส่วนท้องถิ่นทุกรูปแบบเพื่อพัฒนาเด็กและเยาวชน ให้เป็นผู้มีระเบียบวินัยและคุณภาพทั้งทางกาย จิตใจ สติปัญญา อารมณ์ และสังคม

๕.๑ จะเร่งรัดให้มีการขยายบริการด้านต่าง ๆ ให้กับเด็กและเยาวชนในพื้นที่ชนบทยากจนรวมทั้งชุมชนแออัดเป็นพิเศษ

๕.๒ จะส่งเสริมและสนับสนุนให้การอบรมเลี้ยงดูในครอบครัว มีคุณภาพดียิ่งขึ้นโดยถือเป็นพื้นฐานอันสำคัญในการพัฒนาเด็กและเยาวชน

๕.๓ จะส่งเสริมสุขภาพทั้งทางกายและทางจิตใจโดยเน้นการเจริญเติบโตของร่างกาย การป้องกันโรค และการป้องกันปัญหาสุขภาพจิตเป็นหลัก

๕.๔ จะเร่งรัดสร้างค่านิยมโดยเฉพาะด้านจริยธรรมและศาสนธรรมให้มีวินัย ความซื่อสัตย์ ความอดทน ความขยันหมั่นเพียร รู้จัก ประหยัด รู้จักตนเอง และรู้จักอยู่ร่วมกับผู้อื่นด้วยความสมานฉันท์

๕.๕ จะส่งเสริมการพัฒนาด้านสติปัญญาการแสวงหาความรู้และการใช้เหตุผลในทางวิริริเริ่มและสร้างสรรค์ที่มีประสิทธิภาพอันเหมาะสมกับวัย

๕.๖ จะสงเคราะห์และบำบัดรักษาเด็กและเยาวชนที่มีปัญหาเฉพาะทั้งทางกายสมอง และอารมณ์ ตลอดจนส่งเสริมให้เด็กและเยาวชนดังกล่าวได้รับการพัฒนาให้เต็มที่ตามสภาพและความแตกต่างระหว่างบุคคล รวมทั้งจะให้ความคุ้มครองเด็กและเยาวชนที่ทำงาน

๕.๗ จะส่งเสริมให้เด็กและเยาวชนใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์แก่ตนเองและสังคม

๕.๘ จะส่งเสริมเยาวชนให้มีทักษะในการประกอบอาชีพ ให้เป็นที่พึ่งตนเองและช่วยสร้างความเจริญให้แก่สังคมเป็นส่วนรวม

๕.๙ จะส่งเสริมให้เด็ก และเยาวชนได้ตระหนักในความสำคัญของความเป็นชาติเข้าใจบทบาทของตนในการพัฒนาชาติ และการเป็นสมาชิกในสังคมนานาชาติ

๖. การศึกษา

รัฐบาลมีความมุ่งมั่นที่จะพัฒนาการศึกษาทั้งด้านปริมาณและคุณภาพ เพื่อเสริมสร้างบุคคลให้มีความรู้สำนึก และมีความรับผิดชอบทั้งต่อสังคมและตนเอง มีความคิดและความสามารถในการประกอบอาชีพ มีจริยธรรม คุณธรรม วัฒนธรรม พลานามัย ระเบียบวินัย มีความรักและำรงศิลปะวัฒนธรรมความเป็นไทย หวงแหนแผ่นดินเกิด ตลอดจนมีความซื่อซึ้งและสามารถมีส่วนร่วม

ในการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข โดยจะเร่งดำเนินการ
ดังต่อไปนี้

๖.๑ จะจัดการศึกษาทุกระดับและทุกประเภททั้งในและนอกระบบโรงเรียนให้ประสาน
สัมพันธ์กัน และสอดคล้องกับการพัฒนาการทางเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ

๖.๒ จะปรับปรุงโครงสร้างระบบบริหารและการจัดการศึกษาทุกระดับและทุกประเภทให้
มีเอกภาพ ประสานสัมพันธ์กัน เพื่อให้การจัดการศึกษามีประสิทธิภาพสูงสุด นอกจากนั้นจะมอบ
อำนาจการจัดการศึกษาให้แก่สถานศึกษาและหน่วยงานระดับปฏิบัติให้มากที่สุด เพื่อให้การจัด
การศึกษาสามารถสนองตอบความต้องการของท้องถิ่น

๖.๓ จะจัดและส่งเสริมให้สถานศึกษาทุกระดับเป็นศูนย์บริการด้านการศึกษาวิชาชีพ
ศิลปวัฒนธรรม กีฬา พละนันทนาการ นันทนาการและข่าวสาร เพื่อให้บริการแก่นักเรียน นิสิต นักศึกษา
และประชาชน

๖.๔ จะเร่งปรับปรุงคุณภาพของการศึกษาทุกระดับโดยปรับปรุงระบบการวางแผน
การบริหาร การเรียน การสอน การกำหนดมาตรฐานและวิทยฐานะ ระบบการติดตามประเมินผล
ตลอดจนการนิเทศการศึกษา เพื่อให้เกิดความเสมอภาคกันทุกระดับ และคำนึงถึงความต้องการ
ของท้องถิ่นเป็นสำคัญ

๖.๕ จะส่งเสริมการพัฒนาหลักสูตร สื่อการเรียนและเทคโนโลยีใหม่ ๆ ตลอดจน
สื่อมวลชนทั้งภาครัฐและเอกชนมาใช้เพื่อกระจายโอกาสทางการศึกษาและพัฒนาคุณภาพ

๖.๖ จะเร่งฝึกและอบรมในด้านระเบียบวินัย คุณธรรม ความรู้จักรับผิดชอบต่อสังคมและ
ตนเอง ความรักในศิลปวัฒนธรรมและความสำนึกในความเป็นไทยร่วมกันเพื่อธำรงไว้ซึ่งเอกลักษณ์
เอกราชอธิปไตยของชาติ และระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข นอกจากนั้น
จะส่งเสริมให้สถาบันศาสนาได้เข้ามามีบทบาทในการอบรมสั่งสอนด้านคุณธรรมให้มากขึ้น

๖.๗ จะส่งเสริมให้ผู้สอนในทุกระดับการศึกษาและทุกประเภทได้รับการยกย่องเชิดชูมี
ความก้าวหน้าและความมั่นคงในอาชีพ สำหรับด้านการฝึกครูนั้นจะเน้นด้านคุณภาพเป็นสำคัญ

๖.๘ จะสนับสนุนส่งเสริมการวิจัย เผยแพร่การวิจัยจัดให้มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น
ระหว่างผู้วิจัย ส่งเสริมให้มีการนำผลการวิจัยไปใช้เพื่อสนองความต้องการของชุมชนและ
ความก้าวหน้าทางวิชาการ รวมทั้งประโยชน์ในการปรับปรุงคุณภาพชีวิตของประชาชน

๖.๙ จะระดมทรัพยากรจากแหล่งต่าง ๆ เพื่อนำมาใช้ในการขยายการศึกษา
และการพัฒนาคุณภาพ และจะปรับปรุงวิธีการจัดสรรทรัพยากรทางการศึกษา เพื่อให้มีความเสมอ
ภาคทางการศึกษาโดยเน้นการให้โอกาสแก่ผู้เรียนในชนบท ผู้เรียนที่ยากจนและกลุ่มที่มีโอกาสน้อย

๖.๑๐ จะส่งเสริมการจัดการศึกษาของสถานศึกษาเอกชนโดยให้เอกชนมีส่วนร่วมในการ
จัดการศึกษาภายในขอบเขตและสัดส่วนที่เหมาะสม นอกจากนั้นจะพยายามสนับสนุนให้สถาบัน

ทางการเงินเข้าช่วยเหลือสถานศึกษาเอกชนและจะส่งเสริมคุณภาพทางการศึกษาของสถานศึกษาเอกชนให้ดีขึ้น รวมทั้งจะให้การสนับสนุนและส่งเสริมสถาบันสอนศาสนา

๖.๑๑ จะสนับสนุนกิจกรรมของนิสิตนักศึกษาในมหาวิทยาลัยและนอคมหาวิทยาลัยที่เป็นประโยชน์ต่อประเทศชาติโดยส่วนรวม

๗. ศิลปวัฒนธรรม ศาสนา และลักษณะสังคมไทย

๗.๑ จะรักษา ส่งเสริม เผยแพร่และพัฒนาศิลปวัฒนธรรมไทยให้มีเอกลักษณ์สูงเด่นและจะป้องกันศิลปวัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์อันดีงามของชาติ รวมทั้งการปราบปรามกิจกรรมอันทำลายและขัดต่อศีลธรรมจรรยาและชื่อเสียงเกียรติภูมิของคนไทยด้วย

๗.๒ จะศึกษา ค้นคว้าวิจัย และอนุรักษ์มรดกทางศิลปวัฒนธรรมของชาติ และปูชนียสถานอันเป็นที่สักการะยึดเหนี่ยวทางใจของประชาชน

๗.๓ จะสนับสนุน ส่งเสริม เผยแพร่กิจการทางศาสนาตลอดจนการมีเสรีภาพในการเลือกนับถือศาสนา ส่งเสริมขันติธรรมและความสมานฉันท์ระหว่างผู้นับถือศาสนาต่างกัน เพื่อผลในการฟื้นฟูศีลธรรมจริยธรรม วัฒนธรรมของชนในชาติ

๗.๔ จะส่งเสริมให้ประชาชนประพฤติปฏิบัติตามครรลองของศีลธรรมจริยธรรมเป็นพิเศษ โดยกวัดขั้นความประพฤติของข้าราชการให้เป็นที่นับถือ ศรัทธา และเป็นตัวอย่างที่ดีงามของประชาชน ตลอดจนเสริมสร้างให้เด็กและเยาวชนสำนึกในหน้าที่และความรับผิดชอบ

๘. ชุมชน เมือง สิ่งแวดล้อม และสาธารณูปโภค

๘.๑ จะพัฒนาเมือง ชุมชน และชนบทให้อยู่ในขนาดที่เหมาะสมและสัมพันธ์กับการขยายบริการทางสังคม โดยคำนึงถึงความเหมาะสมในการใช้ และอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ พลังงานคุณภาพสิ่งแวดล้อม จารีตประเพณีและเอกลักษณ์ของท้องถิ่น

๘.๒ จะจัดบริการสังคมในเรื่องสาธารณูปโภค สาธารณูปการ ที่อยู่อาศัยของผู้มีรายได้น้อย รายได้ปานกลาง ทั้งในเมืองและชนบทให้มีลักษณะสมบูรณ์ในตัวเอง

๘.๓ จะจัดบริการสังคมด้านกรกไฟฟ้า สถานพักผ่อนหย่อนใจ สวนสาธารณะในเมืองและชุมชนต่าง ๆ รวมทั้งการขยายวนอุทยาน อุทยานแห่งชาติ และเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า นโยบายทางวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี พลังงาน และสิ่งแวดล้อม

๑. จะเร่งรัดส่งเสริมการวิจัย และการให้บริการทางด้านวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีโดยเน้นหนักในการสนับสนุนงานพัฒนาด้านเกษตรกรรมและอุตสาหกรรมเพื่อความมั่นคงทางเศรษฐกิจและสังคม

๒. จะวางแผนการทางวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีในการนำทรัพยากรธรรมชาติมาใช้ให้เป็นประโยชน์ในการพัฒนาประเทศ ทั้งนี้ โดยคำนึงถึงสภาวะของสิ่งแวดล้อมเป็นสำคัญ

๓. จะส่งเสริมการเผยแพร่ความรู้ทางวิชาการที่จะนำไปสู่การพัฒนาปรับปรุงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี จากในประเทศและจากต่างประเทศให้เหมาะสม เพื่อใช้ประโยชน์ในการแก้ไขปัญหา เศรษฐกิจสังคมและสภาพแวดล้อม

๔. จะเร่งรัดส่งเสริมการสำรวจวิจัยและพัฒนาการนำพลังงานทุกรูปแบบภายในประเทศ มาใช้ให้เป็นประโยชน์โดยเร็ว เพื่อลดการใช้น้ำมันที่ต้องซื้อจากต่างประเทศ

๕. จะเร่งรัดประสานงานด้านพลังงาน เพื่อให้การบริหารงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพมี การประสานงานต่อเนื่องและให้เป็นไปในเป้าหมายแนวทางเดียวกันอย่างใกล้ชิด

๖. จะกำหนดอัตราค่าพลังงานที่ใช้เป็นประโยชน์ได้แล้วทุกชนิดให้เหมาะสมกับสถานะ ทางเศรษฐกิจและระดับรายได้ของประชาชน ทั้งนี้เป็นการชักชวนให้ประชาชนใช้พลังงานที่ประหยัด และสอดคล้องกับการผลิต

๗. จะควบคุมการจัดหา การผลิต และการใช้พลังงานให้เป็นไปโดยประหยัดและ ได้ประโยชน์สูงสุดต่อส่วนรวมเพื่อให้มีพลังงานใช้อย่างเพียงพอเหมาะสมกับสภาพการณ์ทั้งในยาม ปกติและยามฉุกเฉิน

๘. อนุรักษ์และพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติโดยจัดให้มีการใช้และฟื้นฟูทรัพยากรเหล่านี้ให้ เกิดประโยชน์สูงสุดและเป็นธรรมในสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่งการปลูกและฟื้นฟูป่าไม้ของชาติและ การขุดใช้ทรัพยากรแร่ธาตุ

นอกจากนโยบายดังกล่าวข้างต้นแล้ว ประเทศไทยยังมีปัญหาสำคัญที่ต้องเผชิญอยู่ใน ขณะนี้และเป็นภาระหนักอีกประการหนึ่ง คือ ปัญหาเกี่ยวกับผู้อพยพลี้ภัยซึ่งเป็นปัญหาระหว่าง ประเทศรัฐบาลจะแก้ไขปัญหานี้ตามหลักมนุษยธรรมควบคู่กับหลักอธิปไตย ความมั่นคง ความปลอดภัยและผลประโยชน์ของชาติ โดยรัฐบาลจะได้ดำเนินการทางการเมืองและทางการทูตเพื่อให้ ได้มาซึ่งความช่วยเหลือและความร่วมมือในการรับภาระในปัญหานี้จากสหประชาชาติองค์การ ระหว่างประเทศและประชาคมระหว่างประเทศ และจากมิตรประเทศให้มากกว่าที่ได้รับอยู่เพื่อให้มี การรับบุคคลเหล่านี้ออกไปจากประเทศไทยมากขึ้น และเพื่อให้บุคคลเหล่านี้สามารถกลับภูมิลำเนา ตามความสมัครใจของตน ทั้งนี้โดยมีวัตถุประสงค์ที่จะแก้ไขปัญหาและบรรเทาผลกระทบกระเทือน และความเดือดร้อนซึ่งประเทศไทยและประชาชนคนไทยต้องประสบอยู่ในปัจจุบัน

ท่านประธานรัฐสภาที่เคารพ และท่านสมาชิกผู้มีเกียรติทั้งหลาย ในการบริหารราชการ แผ่นดินตามนโยบายที่ได้แถลงมาข้างต้นนี้กระผมขอให้ความมั่นใจว่ารัฐบาลนี้จะดำเนินการโดยยึด มั่นในความซื่อสัตย์สุจริตเป็นที่ตั้ง และปฏิบัติตามนโยบายโดยเคร่งครัดเพื่อนำความก้าวหน้ามาสู่ ประเทศชาติ และนำความสงบเรียบร้อยและความสุขความเจริญมาสู่ประชาชน สมดังเป้าหมายที่ได้ แถลงไว้ทุกประการ ขอขอบคุณ

*รายงานการประชุมร่วมกันของรัฐสภา ครั้งที่ ๒/๒๕๒๖ (สมัยสามัญ)
วันศุกร์ที่ ๒๐ พฤษภาคม พุทธศักราช ๒๕๒๖ หน้า ๒๕ - ๔๒

คณะรัฐมนตรี คณะที่ ๔๔

๕ สิงหาคม ๒๕๒๙ - ๓ สิงหาคม ๒๕๓๑

พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ เป็นนายกรัฐมนตรี ประกาศพระบรมราชโองการ เมื่อวันที่ ๕ สิงหาคม ๒๕๒๙ พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช ทรงลงพระปรมาภิไธยใน ประกาศ นายอุกฤษ มงคลนาวิน เป็นผู้ลงนามรับสนองพระบรมราชโองการ ในวันที่ ๑๑ สิงหาคม ๒๕๒๙ มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งคณะรัฐมนตรี ดังนี้

รายชื่อคณะรัฐมนตรี

๑. นายพิชัย รัตตกุล เป็นรองนายกรัฐมนตรี
๒. พลตรีชาติชาย ชุณหะวัณ เป็นรองนายกรัฐมนตรี
๓. นายพงษ์ สารสิน เป็นรองนายกรัฐมนตรี
๔. พลเรือเอก สนิธิ บุญยะชัย เป็นรองนายกรัฐมนตรี
๕. พลเอก เทียนชัย สิริสัมพันธ์ เป็นรองนายกรัฐมนตรี
๖. นายมีชัย ฤชุพันธ์ เป็นรัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี
๗. เรืออากาศโท ศุภี มหาสันทนะ เป็นรัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี
๘. นายจิรายุ อิศรางกูร ณ อยุธยา เป็นรัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี
๙. นายไชยศิริ เรืองกาญจนเศรษฐ์ เป็นรัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี
๑๐. นายอำนาจ สุวรรณคีรี เป็นรัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี
๑๑. นายวิชิต แสงทอง เป็นรัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี
๑๒. พลอากาศเอก พะเนียง กานตรัตน์ เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม
๑๓. นายสุธี สิงห์เสนห์ เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง
๑๔. นายศุภชัย พานิชภักดิ์ เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงการคลัง
๑๕. นายประภัตร โพธิสุณ เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงการคลัง
๑๖. พลอากาศเอก สิทธิ เสวตศิลา เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ
๑๗. ร้อยตรี ประพาส ลิ้มปะพันธ์ เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงการต่างประเทศ
๑๘. พลเอก หาญ ลีลานนท์ เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์
๑๙. นายสุเทพ เทือกสุบรรณ เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์
๒๐. นายเสนาะ เทียนทอง เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์
๒๑. นายประยุทธ์ ศิริพานิชย์ เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงและสหกรณ์
๒๒. นายบรรหาร ศิลปอาชา เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงคมนาคม
๒๓. พันโท สนั่น ขจรประศาสน์ เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงคมนาคม

๒๔. นายสุรพันธ์ ชินวัตร เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงคมนาคม
 ๒๕. ร้อยตำรวจเอก สุรรัตน์ ไอสถาณุเคราะห์ เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงพาณิชย์
 ๒๖. นายประจวบ ไชยสาส์น เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงพาณิชย์
 ๒๗. นายชูชีพ หาญสวัสดิ์ เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงพาณิชย์
 ๒๘. พลเอก ประจวบ สุนทรากรู เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย
 ๒๙. นายวีระ มุสิกพงศ์ เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงมหาดไทย
 ๓๐. นายสุชุม เลาว์ฉะศิริ เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงมหาดไทย
 ๓๑. นายมนตรี พงษ์พานิช เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงมหาดไทย
 ๓๒. นายเจดีย์ วัชรพุกก์ เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงมหาดไทย
 ๓๓. นายสะอาด ปิยวรรณ เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม
 ๓๔. นายบัญญัติ บรรทัดฐาน เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี

และการพลังงาน

๓๕. นายพิจิตต รัตตกุล เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและการพลังงาน
 ๓๖. นายมารุต บุนนาค เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ
 ๓๗. นายสัมพันธ์ ทองสมัคร เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงศึกษาธิการ
 ๓๘. พลเอก มานะ รัตนโกเศศ เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงศึกษาธิการ
 ๓๙. นายเทอดพงษ์ ไชยนันทน์ เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุข
 ๔๐. นายวัชรินทร์ เกตะวันดี เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงสาธารณสุข
 ๔๑. นายประมวล สภาวสุ เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงอุตสาหกรรม
 ๔๒. นายสมบูรณ์ จีระมะกร เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงอุตสาหกรรม
 ๔๓. นายกร ทัพพะรังสี เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงอุตสาหกรรม
 ๔๔. นายสุบิน ปิ่นขยัน เป็นรัฐมนตรีว่าการทบวงมหาวิทยาลัย

ในวันที่ ๖ พฤศจิกายน ๒๕๒๙ ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้รัฐมนตรีพ้นจากตำแหน่ง และตั้งรัฐมนตรีดังต่อไปนี้

๑. นายมนตรี พงษ์พานิช พ้นจากตำแหน่งรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงมหาดไทย ไปดำรงตำแหน่ง รัฐมนตรีว่าการกระทรวงพาณิชย์ สืบแทนร้อยตำรวจเอก สุรรัตน์ ไอสถาณุเคราะห์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงพาณิชย์ ซึ่งได้ลาออกจากตำแหน่ง เมื่อวันที่ ๗ พฤศจิกายน ๒๕๒๙
 ๒. นายสันติ ชัยวิรัตน์ เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงมหาดไทย

วันที่ ๒๖ พฤศจิกายน ๒๕๒๙ ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งให้นายไสว พัฒโน เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงมหาดไทย

วันที่ ๒๗ กรกฎาคม ๒๕๓๐ ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งให้นายอรุณ ภาณุพงศ์ เป็นรัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี สืบแทนนายจิรายุ อิศรางกูร ณ อยุธยา รัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี ซึ่งได้ลาออกจากตำแหน่ง

หมายเหตุ คณะรัฐมนตรีคณะนี้ สิ้นสุดลงเพราะมีพระบรมราชโองการประกาศยุบสภาผู้แทนราษฎร ต่อมาได้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ทำให้คณะรัฐมนตรีที่บริหารงานอยู่ต้องพ้นจากตำแหน่งไปตามวาระ

คำแถลงนโยบาย
ของ
คณะรัฐมนตรี คณะที่ ๔๔
พลเอก เปรม ติณสูลานนท์ นายกรัฐมนตรี
แถลงต่อรัฐสภา
เมื่อวันพุธที่ ๒๗ สิงหาคม ๒๕๒๙

คำแถลงนโยบายของรัฐบาล*

ท่านประธานรัฐสภาและท่านสมาชิกผู้มีเกียรติ

ตามที่ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งให้กระผมเป็นนายกรัฐมนตรี ตามประกาศพระบรมราชโองการ ลงวันที่ ๕ สิงหาคม ๒๕๒๙ และแต่งตั้งคณะรัฐมนตรีตามประกาศพระบรมราชโองการ ลงวันที่ ๑๑ สิงหาคม ๒๕๒๙ นั้น กระผมและคณะรัฐมนตรีได้กำหนดนโยบายในการบริหารราชการแผ่นดินขึ้นโดยคำนึงถึงความสุขของประชาชน การพัฒนาการปกครองตามระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข การพัฒนาเศรษฐกิจ การพัฒนาสังคม และความมั่นคงของชาติในด้านต่าง ๆ จึงขอแถลงเพื่อให้รัฐสภาทราบนโยบาย ดังต่อไปนี้

นโยบายการเมืองและการบริหาร

รัฐบาลมีเจตนารมณ์ในการเทิดทูนและรักษาไว้ซึ่งสถาบันชาติ ศาสนาพระมหากษัตริย์ และการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุขอย่างเคร่งครัด และจะดำเนินการทุกวิถีทางที่จะบังเกิดความสุขความเจริญแก่ประชาชนในทุกด้าน โดยกำหนดนโยบาย ดังนี้

๑. จะรักษาความสงบเรียบร้อยในสังคม เพื่อให้บังเกิดความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของประชาชน โดยป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมให้ลดลงและขจัดการมีและการใช้อาวุธสงครามที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายโดยเด็ดขาด พร้อมทั้งปรับปรุงประสิทธิภาพของหน่วยงาน และเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องให้สามารถรักษาความศักดิ์สิทธิ์ของกฎหมายอย่างเคร่งครัดและเป็นธรรม ทั้งจะส่งเสริมและสนับสนุนประชาชนให้มีบทบาทและส่วนร่วมในการรักษาความสงบเรียบร้อยอีกทางหนึ่งด้วย

๒. จะปรับปรุงสวัสดิการ และความเป็นอยู่ของข้าราชการและเจ้าหน้าที่อื่นของรัฐให้มีขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซื่อสัตย์ สุจริตมีคุณธรรมและบังเกิดผลดีต่อประชาชนโดยส่วนรวม ในขณะที่เดียวกันจะขจัดข้าราชการและเจ้าหน้าที่อื่นของรัฐที่ทุจริตและประพฤติมิชอบหรือไร้สมรรถภาพให้พ้นจากวงงานของรัฐ และจะเสริมสร้างระบบการป้องกัน

และปราบปรามการทุจริตและประพฤติมิชอบในวงราชการ และระบบการตรวจเงินแผ่นดินให้มีอิสระ และมีประสิทธิภาพมากขึ้น

๓. จะปฏิรูประบบราชการให้เกิดความรวดเร็วและมีประสิทธิภาพในการบริการประชาชน โดยการปรับปรุงส่วนราชการให้สอดคล้องกับการพัฒนาทางเศรษฐกิจและสังคม จัดความซ้ำซ้อนในการปฏิบัติหน้าที่และการบริหารงานกระจายอำนาจการบริหารราชการไปส่วนภูมิภาค และเสริมสร้างความเป็นอิสระของการปกครองส่วนท้องถิ่นให้เหมาะสมยิ่งขึ้น

๔. จะส่งเสริมและสนับสนุนบทบาทของพรรคการเมือง และสถาบันทางการเมืองอื่นให้สอดคล้องกับการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข และส่งเสริมให้ประชาชนในทุกสาขาอาชีพได้เข้าใจถึงบทบาทและความสำคัญของสมาชิกฝ่ายนิติบัญญัติ เพื่อเป็นการกระตุ้นให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมทางการเมืองทั้งในระดับชาติและระดับท้องถิ่นมากยิ่งขึ้น

๕. จะใช้แนวทางการเมืองนำการทหารในการต่อสู้เพื่อเอาชนะลัทธิการปกครองที่เป็นภัยต่อการปกครองในระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข

นโยบายการป้องกันประเทศ

เพื่อให้การรักษาความมั่นคงของประเทศ และการธำรงไว้ซึ่งอธิปไตยและผลประโยชน์ของชาติเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และสามารถพึ่งตนเองได้ รัฐบาลจึงกำหนดนโยบาย ดังนี้

๑. จะปรับปรุงและพัฒนาประสิทธิภาพของกองทัพให้มีขีดความสามารถอย่างเต็มที่โดยให้สอดคล้องกับฐานะทางเศรษฐกิจและสถานการณ์ของประเทศ

๒. จะผนึกกำลังป้องกันประเทศทั้งกำลังทหาร กึ่งทหาร ตำรวจ และราษฎรอาสาสมัครในรูปแบบต่าง ๆ ตลอดจนข้าราชการ และประชาชนเข้าด้วยกัน เพื่อป้องกันภัยคุกคามทั้งภายในและภายนอกประเทศ

๓. จะปรับปรุง และพัฒนาหลักนิยมในการรบ และเพิ่มประสิทธิภาพในการฝึกและศึกษาแก่กำลังพลในการป้องกันประเทศให้เข้มแข็ง ทันสมัย ให้สามารถเผชิญกับภัยคุกคามทุกรูปแบบทั้งภายในและภายนอก รวมทั้งจะพัฒนากำลังพลที่เข้ารับราชการทหารให้มีความรู้ทางวิชาชีพสามารถนำไปประกอบสัมมาชีพเมื่อพ้นจากประจำการได้ด้วย

๔. จะส่งเสริมการผลิต การวิจัย และพัฒนามาตรฐานอาวุธยุทโธปกรณ์ขึ้นภายในประเทศ เพื่อให้สามารถช่วยตัวเองได้มากที่สุด

๕. จะดำเนินการทุกวิถีทาง เพื่อให้เกิดความพร้อมด้านทรัพยากร ที่จะสนับสนุนการระดมสรรพกำลังของชาติ เพื่อการป้องกันประเทศ

๖. จะเพิ่มบทบาทของทหารในการพัฒนาประเทศ ช่วยเหลือประชาชนและสนับสนุนการบรรเทาสาธารณภัยของชาติ

๗. จะบำรุงรักษาขวัญและกำลังใจของทหารให้ดีอยู่เสมอโดยการปรับปรุงส่งเสริมด้านสวัสดิการรวมทั้งให้หลักประกันในการสงเคราะห์ทหารผ่านศึกและครอบครัวให้ดำรงอยู่ได้ด้วยความสะดวกเหมาะสมสำหรับทหารผ่านศึกทุพพลภาพและครอบครัวของทหารผู้เสียชีวิตจะได้รับการช่วยเหลือเป็นพิเศษ

นโยบายต่างประเทศ

รัฐบาลจะดำเนินนโยบายต่างประเทศอย่างเป็นอิสระ โดยยึดถือประโยชน์ของชาติเป็นหลัก เพื่อให้บรรลุผลในการธำรงไว้ซึ่งเอกราช อธิปไตยของชาติ บูรณภาพแห่งดินแดนในการพิทักษ์และส่งเสริมความมั่นคงของรัฐและผลประโยชน์ของชาติ โดยจะมุ่งเน้นให้เกิดประโยชน์สูงสุดทางด้านเศรษฐกิจของประเทศเป็นสำคัญ ทั้งจะส่งเสริมการประสานงานระหว่างหน่วยงานของรัฐและระหว่างภาครัฐบาลกับภาคเอกชนเพื่อประสิทธิภาพและเอกภาพในการดำเนินนโยบาย นอกจากนี้จะร่วมมือกับนานาประเทศและองค์การระหว่างประเทศ เพื่อยังประโยชน์ให้เกิดแก่ความมั่นคงของรัฐและการพัฒนาประเทศโดยกำหนดนโยบายดังนี้

๑. จะใช้ความพยายามต่อไปเพื่อปรับปรุงความสัมพันธ์ และสร้างความเข้าใจอันดีกับประเทศเพื่อนบ้านทุกประเทศในลักษณะที่ตอบสนองผลประโยชน์ร่วมกัน โดยยึดถือหลักความเสมอภาคและความยุติธรรม จะมุ่งมั่นให้มีการแก้ไขปัญหาระหว่างกันโดยทางการเมืองและการทูตแบบสันติ

๒. จะส่งเสริมสันติภาพและการดำรงอยู่ร่วมกันโดยสันติระหว่างประเทศทั้งหลายบนหลักการของการเคารพเอกราช อธิปไตย บูรณภาพแห่งดินแดน ความเสมอภาค การไม่แทรกแซงในกิจการภายในของกันและกัน และการแก้ไขปัญหาคความขัดแย้งระหว่างประเทศโดยสันติวิธี

๓. จะดำเนินการทางการเมืองระหว่างประเทศและการทูตในวิถีทางเพื่อให้บรรลุถึงซึ่งสันติภาพ และเสถียรภาพในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ โดยคำนึงถึงผลประโยชน์และความมั่นคงของชาติเป็นสำคัญ

๔. จะเสริมสร้างความร่วมมือทางด้านการเมือง เศรษฐกิจและสังคม และความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของสมาคมประชาชาติแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ และจะกระชับสัมพันธ์ไมตรีกับบรรดาประเทศภาคีอาเซียนทั้งมวลให้แน่นแฟ้นและใกล้ชิดยิ่งขึ้น ทั้งจะสนับสนุนมาตรการที่จะให้ภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เป็นเขตสันติภาพ เสรีภาพ และความเป็นกลาง

๕. จะดำเนินการส่งเสริมความสัมพันธ์กับประเทศมหาอำนาจในลักษณะที่จะเกื้อกูลและเสริมสร้างความมั่นคงปลอดภัยและความเจริญรุ่งเรืองของประเทศ

๖. จะเคารพ และส่งเสริมให้มีการปฏิบัติตามหลักการของกฎบัตรสหประชาชาติและปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน จะเคารพและรักษาสีทิตตามความตกลงที่ทำไว้กับต่างประเทศ โดยยึดถือหลักแห่งความเสมอภาค หลักถ้อยทีถ้อยปฏิบัติและความเป็นธรรม

๗. จะส่งเสริมสัมพันธ์ไมตรีอันดี และขยายความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจ การค้ากับทุกประเทศ ทั้งจะสนับสนุนให้มีการค้าต่างตอบแทนซึ่งกันและกัน

๘. จะดำเนินการให้กระทรวงการต่างประเทศและหน่วยงานของรัฐทุกหน่วยมีหน้าที่และบทบาทในการแสวงหา พัฒนา และขยายตลาดการค้า แรงงานไทยและการท่องเที่ยว รวมทั้งชักชวนให้มีการนำทุน และเทคโนโลยีจากต่างประเทศมาลงทุนในประเทศมากยิ่งขึ้น เพื่อผลประโยชน์ในการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ

๙. จะดำเนินการประชาสัมพันธ์ในต่างประเทศ เพื่อให้เกิดความเข้าใจต่อประเทศและคนไทยในลักษณะที่ถูกต้อง รักษาและส่งเสริมเกียรติภูมิของชาติ ทั้งจะดำเนินการให้ประชาชนชาวไทยโดยทั่วไปมีความเข้าใจ และสนับสนุนนโยบายการต่างประเทศ

๑๐. จะร่วมมือและช่วยเหลือในด้านเศรษฐกิจ การค้าและวิชาการกับประเทศกำลังพัฒนาอื่นเพื่อผลประโยชน์ทางการเมือง และเศรษฐกิจของประเทศไทย

๑๑. จะคุ้มครองคนไทย ประโยชน์ของคนไทยในต่างประเทศและประโยชน์ของชาติโดยส่วนรวมให้ได้รับการปฏิบัติอย่างเป็นธรรมจากนานาประเทศ
นโยบายเศรษฐกิจ

รัฐบาลนี้ถือว่านโยบายเศรษฐกิจเป็นนโยบายที่สำคัญและเร่งด่วน ที่จะต้องรีบดำเนินการ โดยตั้งเป้าหมายว่าจะฟื้นฟูภาวะเศรษฐกิจให้ดีขึ้นอย่างรวดเร็วและมีเสถียรภาพ ในการนี้รัฐบาลจะเร่งรัดปรับปรุงโครงสร้างทางเศรษฐกิจ ทั้งทางด้านการผลิต การตลาด การเงิน การคลัง และการกระจายรายได้ ซึ่งจะนำไปสู่การแก้ไขปัญหาความยากจน ปัญหาการว่างงานและปัญหาหนี้สินของประเทศ รัฐบาลกำหนดนโยบายไว้ดังนี้

๑. จะสนับสนุนและส่งเสริมระบบเศรษฐกิจเสรี โดยให้กลไกการตลาดได้ทำงานอย่างเต็มที่ และให้ภาคเอกชนมีบทบาทอย่างสำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ โดยจะเปลี่ยนแปลงบทบาทของรัฐในฐานะผู้กำกับ และควบคุม ส่งเสริม สนับสนุน และอำนวยความสะดวกต่อกิจกรรมทางเศรษฐกิจโดยเฉพาะด้านการส่งออก ทั้งนี้ เว้นแต่เป็นกรณีจำเป็นอันจะหลีกเลี่ยงไม่ได้ เพื่อประโยชน์ในการรักษาความมั่นคงทางเศรษฐกิจของประเทศเป็นส่วนรวม และความสงบเรียบร้อยของประชาชน

๒. จะส่งเสริมและสนับสนุนโครงการเศรษฐกิจที่มีผลต่อการสร้างงาน โดยใช้แรงงานและวัตถุดิบภายในประเทศเป็นหลัก รวมทั้งให้ภาคเอกชนของไทยมีบทบาทสูงขึ้นในการดำเนินการโครงการขนาดใหญ่

๓. ในด้านการเกษตร รัฐบาลจะแก้ไขปัญหาการผลิตผลเกษตรตกต่ำอย่างจริงจังและให้มืออย่างถาวร โดยดำเนินการดังนี้

๓.๑ ปรับปรุงระบบการผลิตให้มีลักษณะเป็นการผลิตเพื่อขาย โดยส่งเสริมให้เกษตรกร

ดำเนินการผลิตให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาด ทั้งในด้านปริมาณและประเภทของผลิตผลทางการเกษตร

๓.๒ ลดต้นทุนการผลิต โดยส่งเสริมให้มีการใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมและจัดหาปัจจัยการผลิตโดยเฉพาะด้านสินเชื่อเพื่อการเกษตรให้เพียงพอในราคาและอัตราดอกเบี้ยที่เป็นธรรม

๓.๓ ส่งเสริมและสนับสนุนให้เกิดอุตสาหกรรมการเกษตรขึ้นอย่างกว้างขวาง เพื่อให้ผลผลิตทางการเกษตรมีมูลค่าเพิ่มขึ้น

๓.๔ เร่งรัดการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม เพื่อช่วยเหลือเกษตรกรผู้ไร้ที่ทำกิน และการจัดรูปที่ดินเพื่อประโยชน์ในการเพิ่มผลผลิต

๓.๕ ขยายตลาดสินค้าเกษตรในต่างประเทศให้กว้างขวางยิ่งขึ้น และเร่งรัดการส่งออกให้สอดคล้องกับระยะเวลาในการผลิต

๓.๖ ดำเนินการให้องค์กรที่รับผิดชอบในการวางแผน กำกับ ควบคุม และการแก้ไข ปัญหาอุปสรรคต่าง ๆ ในด้านการผลิต การแปรรูป การตลาด เพื่อให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องโดยเฉพาะเกษตรกรหรือองค์กรของเกษตรกรมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ

๔. จะปรับปรุงการบริหารและการจัดการทรัพยากรที่ดิน น้ำ ป่าไม้ และประมงให้มีการพัฒนาควบคู่ไปกับการอนุรักษ์

๕. จะให้ความสำคัญต่อการพัฒนาชนบทต่อไปอย่างไม่หยุดยั้ง โดยจะขยายงานทั้งในแง่พื้นที่และการจัดกิจกรรมให้มากขึ้นอีก พร้อมทั้งปรับปรุงระบบราชการและทัศนคติของข้าราชการให้สอดคล้องกับการพัฒนาชนบทในแนวทางใหม่ที่มุ่งหมายให้ประชาชนช่วยตัวเองได้ในที่สุด ตลอดจนเสริมสร้างองค์กรของประชาชนในชนบทให้เข้มแข็ง และมีบทบาทในการพัฒนามากยิ่งขึ้น

๖. จะสนับสนุนอุตสาหกรรมที่ใช้วัตถุดิบซึ่งมาจากทรัพยากรภายในประเทศเป็นหลักเพื่อก่อให้เกิดการสร้างงานอย่างกว้างขวาง โดยจะเน้นด้านการนำเทคโนโลยีเข้ามาใช้เพื่อแปรสภาพวัตถุดิบเหล่านั้นให้ออกมาเป็นผลิตภัณฑ์ซึ่งมีมูลค่าสูงขึ้นในตลาด และเร่งรัดการบริการสาธารณูปโภคและสาธารณูปการ รวมทั้งให้การสนับสนุนในด้านสินเชื่อเพื่อการลงทุน อุตสาหกรรมสามารถกระจายออกไปได้ในเขตภูมิภาคอันจะเป็นแหล่งรองรับแรงงานและผลิตผลทางการเกษตร

๗. จะแก้ไขปัญหาของอุตสาหกรรมเหมืองแร่ โดยลดภาระด้านการเงินแก่ผู้ประกอบการ สนับสนุนอุตสาหกรรมแปรรูปสินแร่เพื่อให้มีราคาสูงขึ้นก่อนการส่งออก นอกจากนี้จะดำเนินการต่อไปในด้านการสำรวจ และผลิตพลังงานภายในประเทศ เพื่อลดการนำเข้า ในขณะที่เดียวกันจะส่งเสริมการสำรวจและเร่งรัดการพัฒนาสินแร่ที่มีคุณค่าทางเศรษฐกิจสูง แต่ยังไม่เคยได้นำมาใช้ เพื่อให้เกิดการกระจายอุตสาหกรรมออกไปสู่ชนบทได้อีกทางหนึ่ง

๘. จะปรับปรุงนโยบายและมาตรการการส่งเสริมการลงทุน โดยการเร่งรัดการพัฒนาขีด

ความสามารถทางเทคโนโลยีเพื่อนำไปสู่การพึ่งตนเองทางเทคโนโลยี รวมทั้งการส่งเสริม
อุตสาหกรรมการผลิตเครื่องจักรอุปกรณ์ซึ่งเป็นฐานรองรับ และอุตสาหกรรมที่ใช้เทคโนโลยี
ก้าวหน้า ซึ่งเป็นตัวนำในการพัฒนาอุตสาหกรรม

๙. จะเพิ่มขีดความสามารถ และยกระดับการบริการด้านการขนส่ง และการสื่อสาร
โทรคมนาคมในทุกด้านให้เกิดความคล่องตัว สะดวก รวดเร็ว และปลอดภัยเพื่อสนับสนุนการพัฒนา
ด้านการพาณิชย์ การท่องเที่ยวและการพัฒนาพื้นที่เฉพาะ จะบูรณะปรับปรุงข่ายการขนส่งทางบก
ที่มีอยู่แล้ว และเชื่อมโยงโครงข่ายที่ยังขาดตอนให้ต่อเนื่องกัน ปรับปรุงให้กิจการรถไฟมี
ประสิทธิภาพสูงขึ้น และเชื่อมโยงกับการขนส่งอื่น ๆ โดยเฉพาะทางน้ำ อีกทั้งจะให้มีการใช้
บริการเรือไทยให้มากขึ้น จะพัฒนาการขนส่งทางอากาศโดยมุ่งให้ประเทศไทยเป็นศูนย์กลาง
การขนส่งทางอากาศในภูมิภาคนี้ จะพัฒนาระบบโทรคมนาคมโดยใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัย และ
ส่งเสริมให้ภาคเอกชนมีบทบาทในการลงทุน หรือร่วมดำเนินงานเพื่อตอบสนองความต้องการ
ที่เพิ่มขึ้น ได้อย่างพอเพียงอีกด้วย

๑๐. จะพัฒนาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวอย่างจริงจัง เพื่อให้เกิดการสร้างงาน
ภายในประเทศ และนำเงินตราต่างประเทศเข้าประเทศมากยิ่งขึ้น โดยการจัดให้มีแผนการส่งเสริม
การท่องเที่ยว และการรักษาความปลอดภัย รวมตลอดทั้งเพิ่มการลงทุนทางด้านการตลาดและ
การจัดให้มีกฎหมายจัดระเบียบการประกอบธุรกิจเกี่ยวกับการท่องเที่ยว พัฒนาแหล่งท่องเที่ยว
ใหม่ ๆ อนุรักษ์โบราณสถานให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว ปรับปรุงระบบศุลกากร และระบบการตรวจ
คนเข้าเมืองให้มีประสิทธิภาพและเกิดความสะดวกแก่นักท่องเที่ยวมากยิ่งขึ้น

๑๑. จะปรับปรุงระบบการบริหารการคลังของรัฐ โดยปรับโครงสร้างภาษีอากรให้
เอื้ออำนวยต่อการขยายตัวทางเศรษฐกิจทุกด้าน โดยเฉพาะในด้านการส่งออก การผลิตและการ
ว่าจ้างแรงงาน และจะมุ่งปรับปรุงการบริหารการจัดเก็บให้รวดเร็ว รัดกุมแน่นอน และเป็นธรรม
เพื่อหลีกเลี่ยงการจัดเก็บย้อนหลัง ส่วนในด้านรายจ่ายจะบริหารรายจ่ายของรัฐให้มีประสิทธิภาพ
คุ้มค่าทั้งในภาครัฐบาลและรัฐวิสาหกิจ และจะจัดสรรรายจ่าย โดยเฉพาะงบลงทุนและงบพัฒนา
ตามสาขาเศรษฐกิจที่จะช่วยเร่งฟื้นฟูภาวะเศรษฐกิจอย่างกว้างขวาง อีกทั้งจะบริหารลดภาระหนี้
ของประเทศ โดยปรับปรุงระบบและวิธีการให้ทันสมัย และควบคุมการก่อหนี้ให้อยู่ในขอบเขต
สอดคล้องกับขีดความสามารถของประเทศ

๑๒. จะพัฒนาและเสริมสร้างระบบการเงิน เพื่อส่งเสริมการระดมเงินออมภายในประเทศ
ให้กว้างขวาง และเพิ่มประสิทธิภาพและพัฒนาตลาดการเงิน โดยเฉพาะโครงสร้างดอกเบี้ย
และกลไกเครื่องมือการเงินให้มีความคล่องตัว เกื้อกูลการลงทุนและการขยายงาน และพัฒนา
ตลาดทุนภายในอย่างมีขั้นตอน อีกทั้งจะพัฒนาระบบสถาบันการเงิน โดยเฉพาะตลาดหลักทรัพย์ให้
มั่นคงและจะปราบปรามการกระทำอันมีลักษณะเป็นอาชญากรรมทางเศรษฐกิจอย่างจริงจัง

๑๓. จะดำเนินการปรับปรุงการบริหารงานของรัฐวิสาหกิจให้มีประสิทธิภาพเพื่อสามารถเลี้ยงตัวเองได้ และเป็นแหล่งทำรายได้ให้แก่รัฐ และในกรณีเป็นรัฐวิสาหกิจประเภทสาธารณูปโภคและสาธารณูปการเพื่อให้สามารถขยายบริการให้กว้างขวางและรวดเร็วหรือลดค่าบริการลงได้อย่างจริงจัง อันจะทำให้ต้นทุนการผลิตและบริการลดลง สามารถแข่งขันกับต่างประเทศได้ รัฐวิสาหกิจใดที่หมดความจำเป็นที่รัฐจะต้องดำเนินการต่อไป จะได้ยุบเลิกหรือให้ภาคเอกชนเข้ามามีส่วนร่วมหรือรับช่วงไปดำเนินการ

นโยบายทางสังคม

รัฐบาลมีเจตนารมณ์ที่จะสร้างความยุติธรรมทางสังคม ยกกระดับชีวิตของประชาชนให้มีคุณภาพสูงขึ้นทั้งทางด้านการศึกษา การพัฒนาสุขภาพอนามัยและการให้หลักประกันความมั่นคงในชีวิตของประชาชน พัฒนาและส่งเสริมสตรีให้มีบทบาทในการพัฒนาประเทศยิ่งขึ้น พัฒนาเด็กและเยาวชนให้มีประสิทธิภาพทั้งทางด้านจิตใจและร่างกาย ส่งเสริมให้ประชาชนมีศีลธรรม และดำรงไว้ซึ่งวัฒนธรรมของชาติโดยกำหนดนโยบายดังนี้

๑. ความยุติธรรมทางสังคม

๑.๑ จะรักษาไว้ซึ่งความศักดิ์สิทธิ์ของกฎหมาย และขจัดความเหลื่อมล้ำทางสังคม

๑.๒ จะพัฒนาและปรับปรุงระบบการบริหารงาน การจัดองค์การ กฎหมาย ระเบียบข้อบังคับ ตลอดจนอาคาร สถานที่ อุปกรณ์เครื่องมือเครื่องใช้ และวิทยาการสมัยใหม่เพื่อให้การพิจารณาพิพากษาคดีของศาลเป็นไปโดยรวดเร็วและเป็นธรรม

๑.๓ จะพัฒนางานคุ้มครองผู้กระทำผิดหรือผู้ถูกกล่าวหา เพื่อปกป้องคุ้มครองสังคมจากอาชญากรรม และเพื่อช่วยเหลือผู้ที่กระทำโดยรู้เท่าไม่ถึงการณ์ หรือความผิดไม่ร้ายแรง ให้มีโอกาสกลับตนเป็นพลเมืองดีของสังคมได้ โดยไม่ต้องถูกลงโทษจำคุก ทั้งนี้จะส่งเสริมให้สังคมและชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการควบคุมสอดส่อง และแก้ไขพฤติการณ์ของผู้กระทำผิดหรือผู้ถูกกล่าวหาด้วย

๑.๔ จะขจัดการเอารัดเอาเปรียบระหว่างประชาชน จะปรับปรุงกฎหมายที่ไม่เหมาะสมและไม่เป็นธรรมให้สอดคล้องกับภาวะปัจจุบันและเป็นธรรมยิ่งขึ้น เพื่อให้กฎหมายเป็นกลไกในการรักษาความสงบเรียบร้อยของประเทศ และสร้างความเป็นธรรมให้แก่บุคคล

๒. การศึกษา

๒.๑ จะจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชากรทุกเพศทุกวัย โดยเน้นความเสมอภาค และการกระจายโอกาสทางการศึกษาให้กับเยาวชนและบุคคลที่อยู่ในพื้นที่ยากจนห่างไกล ชุมชนแออัด และบุคคลพิการ และจะส่งเสริมให้สถาบันศาสนาได้เข้ามามีบทบาทในการอบรมสั่งสอนคุณธรรมให้มากขึ้น

๒.๒ จะจัดการศึกษาในระดับต่าง ๆ ดังนี้ ระดับก่อนประถมศึกษา จะขยายการศึกษาระดับอนุบาลในชนบท ระดับมัธยมศึกษา จะสนับสนุนให้นักเรียนได้เรียนต่อชั้นมัธยมศึกษาให้มาก

ขึ้น ระดับอาชีวศึกษาและอุดมศึกษา จะให้ความสำคัญในการผลิตบุคลากรให้ตรงกับความต้องการในการพัฒนาประเทศและตลาดงาน รวมทั้งสอดคล้องกับทรัพยากรและสภาพท้องถิ่น สำหรับการฝึกหัดครู จะผลิตครูที่มีคุณภาพและคุณธรรม

๒.๓ จะส่งเสริมการค้นคว้าและการวิจัยที่สามารถนำมาใช้ในการแก้ไขปัญหาของประเทศ และการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน จะพัฒนากำลังคนด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีให้มีคุณภาพที่ดี และจำนวนที่เหมาะสมเพื่อรองรับเทคโนโลยีใหม่ที่จะเกิดขึ้น

๒.๔ จะปรับปรุงโครงสร้างระบบการบริหารและการจัดการศึกษาทุกระดับทุกประเภท ให้มีเอกภาพ ประสานสัมพันธ์กันทั้งระดับนโยบายและระดับปฏิบัติ จะสนับสนุนให้สถานศึกษาและหน่วยงานใช้ทรัพยากรร่วมกันเพื่อให้การจัดการศึกษามีประสิทธิภาพสูงสุด จะกระจายอำนาจและมอบอำนาจการจัดการศึกษาให้สถานศึกษา เพื่อสามารถจัดการศึกษาสนองต่อความต้องการของท้องถิ่น และเปิดโอกาสให้ชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาการศึกษามากยิ่งขึ้น

๒.๕ จะส่งเสริมให้สถาบันและหน่วยงานทางการศึกษาเป็นศูนย์บริการด้านการศึกษา วิชาชีพ ศิลปวัฒนธรรม กีฬา พละนันทนาการ และข่าวสารเพื่อให้บริการแก่นักเรียน นิสิต นักศึกษา และประชาชน

๒.๖ จะส่งเสริมให้เอกชนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา โดยรัฐจะสนับสนุนให้สถานศึกษาเอกชนปรับปรุงคุณภาพการศึกษาให้สูงขึ้นและจะสนับสนุนให้สถาบันทางการเงินให้ความช่วยเหลือแก่สถานศึกษาเอกชน

๒.๗ จะส่งเสริมให้ผู้สอนและข้าราชการในทุกระดับการศึกษา และทุกประเภทได้รับการยกย่องเชิดชู เพื่อให้มีความก้าวหน้า ขวัญ กำลังใจ และความมั่นคงในอาชีพ

๒.๘ จะจัดตั้งกองทุนเพื่อสนับสนุนการศึกษาของเยาวชนผู้ยากไร้ในชนบทและชุมชนแออัด

๓. การพัฒนาสุขภาพอนามัย

๓.๑ จะดำเนินการให้ประชาชนไม่ว่าจะอยู่ในเมืองหรือชนบท ได้รับการบริการสาธารณสุขมูลฐาน อันได้แก่ การป้องกันโรค การส่งเสริมสุขภาพ การรักษาพยาบาลเบื้องต้น ณ ที่อยู่อาศัยของตน รวมทั้งฉันทวิธีรักษาพยาบาลแบบพื้นบ้านกับระบบการรักษาพยาบาลในโครงการสาธารณสุขมูลฐาน เพื่อให้สามารถพึ่งตนเองได้ทั้งในยามปกติ และยามฉุกเฉิน

๓.๒ จะสนับสนุนกิจกรรมการให้บริการสาธารณสุขขั้นพื้นฐานแก่ประชาชน ทั้งที่จะดำเนินการโดยรัฐและองค์การเอกชนอย่างจริงจังและต่อเนื่อง ในส่วนที่ดำเนินการโดยรัฐ รัฐจะจัดเป็นบริการให้เปล่าสำหรับผู้สูงอายุ เด็ก และผู้มีรายได้น้อย

๓.๓ จะปรับปรุงคุณภาพ และขยายบริการของโรงพยาบาล และสถานีอนามัย รวมทั้งจะขยายขีดความสามารถของสถานีอนามัยที่มีประชากรหนาแน่นให้สูงขึ้น เพื่อพัฒนาให้เป็น

โรงพยาบาลต่อไป ทั้งจะจัดระบบส่งต่อผู้ป่วยให้สามารถสนองตอบความต้องการของประชาชนในพื้นที่ได้ดียิ่งขึ้น

๓.๔ จะเร่งรัดการผลิตบุคลากรทางสาธารณสุข ให้สอดคล้องกับการขยายบริการสาธารณสุขในระดับท้องถิ่น โดยร่วมมือกับสถาบันอุดมศึกษา และโรงพยาบาลทั้งของรัฐและเอกชน

๓.๕ จะระดมความร่วมมือของบุคลากรที่ปฏิบัติงานอยู่ในโรงพยาบาล และสถานพยาบาลเอกชน ให้เข้าใจสาธารณสุขของรัฐ เพื่อให้ได้มาซึ่งความร่วมมือจากเอกชน และสามารถประสานความร่วมมือในงานสาธารณสุขระหว่างรัฐกับเอกชนให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

๓.๖ จะส่งเสริมและเร่งรัดให้มีการวิจัยและพัฒนา เพื่อให้หน่วยงานของรัฐและภาคเอกชนสามารถผลิตครุภัณฑ์ เวชภัณฑ์ และวัสดุภัณฑ์ ที่ใช้ในการแพทย์และสาธารณสุขให้มากขึ้น ทั้งนี้ จะไม่ให้หน่วยงานของรัฐดำเนินการโดยวิธีการผูกขาด

๓.๗ จะพัฒนาและปรับปรุงระบบงานสาธารณสุขทั่วประเทศเพื่อให้สามารถประสานเป้าหมาย ประสานงานระหว่างหน่วยงานด้านสาธารณสุขกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและภาคเอกชน เพื่อให้ประชาชนได้รับบริการสาธารณสุขดีขึ้นในยามปกติ และเตรียมพร้อมที่จะเผชิญเหตุการณ์ในยามฉุกเฉินได้

๓.๘ จะปรับปรุงและดำเนินการด้านสุขศึกษา โดยใช้เทคโนโลยีใหม่ สื่อสารมวลชน และวิธีการศึกษาทั้งในและนอกระบบ เพื่อให้ประชาชนโดยเฉพาะนักเรียนชั้นประถมและมัธยมรู้จักปฏิบัติตนในการป้องกันโรค การส่งเสริมสุขภาพและการรักษาพยาบาลเบื้องต้นด้วยตนเอง

๓.๙ จะดำเนินการคุ้มครองผู้บริโภคให้ได้รับความปลอดภัย เป็นธรรม และประหยัด โดยการตรวจสอบป้องกันและปราบปรามผู้กระทำความผิดในการจำหน่าย การโฆษณาผลิตภัณฑ์อาหาร ยารักษาโรค และวัสดุภัณฑ์ที่ใช้ในการเกษตรและสินค้าอื่น

๓.๑๐ จะส่งเสริมการออกกำลังกายและการกีฬา เพื่อให้ประชาชนมีสุขภาพดีและมีการพักผ่อนหย่อนใจที่ถูกต้อง

๓.๑๑ จะป้องกันและรักษาโรคที่เป็นอันตรายต่อประชาชนในกลุ่มอาชีพหรือวัยต่าง ๆ ทั้งนี้ จะเร่งรัดโครงการที่จะป้องกันและบรรเทาอุบัติเหตุและสาธารณภัย รวมทั้งจัดทำโครงการฟื้นฟูผู้ทุพพลภาพ ให้สามารถดำรงชีวิตและประกอบอาชีพได้อีกด้วย

๓.๑๒ จะผลิตและส่งเสริมนักวิชาการทางการแพทย์และสาธารณสุข ให้มีความสามารถสูง เพื่อที่จะแสวงหาวิทยาการแผนใหม่ที่เหมาะสมจากในประเทศและต่างประเทศ มาใช้แก้ปัญหาสาธารณสุข

๓.๑๓ จะเร่งรัดให้มีน้ำบริโภคที่ถูกสุขลักษณะแก่ชุมชนทั้งในชนบทและในเมือง

๓.๑๔ จะเร่งรัดการให้บริการวางแผนครอบครัว รวมทั้งส่งเสริมสหภาวะโภชนาการและการอนามัยของแม่และเด็ก

๓.๑๕ จะสนับสนุนและส่งเสริมการประกันสุขภาพโดยความสมัครใจ

๔. หลักประกันความมั่นคงในชีวิตและอาชีพ

๔.๑ จะสนับสนุนการจัดตั้งสถาบันเพื่อส่งเสริมการประกอบอาชีพของผู้มีอาชีพต่าง ๆ

๔.๒ จะเร่งรัดให้มีการจัดตั้งและปรับปรุงศูนย์บริการเครื่องมือการเกษตร

เพื่อให้บริการแก่เกษตรกร

๔.๓ จะส่งเสริมการพัฒนาแรงงานในด้านความรู้ มีมือและความสามารถเพื่อที่จะได้เพิ่มฐานะทางเศรษฐกิจให้สูงขึ้น รัฐบาลจะร่วมมือกับสถาบันตัวแทนของผู้ใช้แรงงานอย่างใกล้ชิดในการกำหนดนโยบายคุ้มครองแรงงานและแก้ไขปัญหาแรงงาน ตลอดจนการคุ้มครองสวัสดิภาพและกำหนดหลักประกันสังคมที่เหมาะสมให้แก่ผู้ใช้แรงงาน

๔.๔ จะเร่งรัดการสร้างมาตรการช่วยเหลือแก่แรงงานในต่างประเทศโดยให้คำแนะนำและป้องกันมิให้ถูกหลอกลวง และเอารัดเอาเปรียบจากนายจ้าง และจะสนับสนุนให้ภาคเอกชนสามารถจัดหางานในต่างประเทศได้อย่างกว้างขวาง

๔.๕ จะเร่งรัดปรับปรุงกฎหมาย ระเบียบ และองค์การที่เกี่ยวกับแรงงานให้มีประสิทธิภาพในการให้บริการและรับผิดชอบต่อผู้ใช้แรงงานมากขึ้น

๔.๖ จะเร่งรัดช่วยเหลือประชาชนที่มีรายได้น้อยในเรื่องที่อยู่อาศัย โดยการสนับสนุนการจัดชุมชน พร้อมทั้งอยู่อาศัยที่เหมาะสม ทั้งที่ดำเนินการโดยรัฐและเอกชน

๔.๗ จะสนับสนุนการจัดตั้งสถานที่รับเลี้ยงเด็กที่มีมาตรฐาน เพื่อให้เด็กได้รับการเลี้ยงดูที่ถูกต้อง และเปิดโอกาสให้ผู้มีรายได้น้อยสามารถออกไปประกอบอาชีพเพื่อเพิ่มพูนรายได้ของตน

๕. การพัฒนาสตรี

๕.๑ จะส่งเสริมประสานงานระหว่างหน่วยงานของรัฐและเอกชน เพื่อพัฒนาสตรีให้มีความพร้อมในทุกด้านตั้งแต่ระดับท้องถิ่นถึงระดับประเทศ และแก้ไขปรับปรุงกฎหมายเพื่อขจัดการเลือกปฏิบัติต่อสตรีและส่งเสริมให้เกิดความเสมอภาค

๕.๒ จะเร่งรัดให้การศึกษาและอบรมแก่สตรี เพื่อให้สตรีมีบทบาทในการพัฒนาครอบครัว สังคม เศรษฐกิจ และการเมืองมากยิ่งขึ้น

๕.๓ จะปรับปรุงมาตรการคุ้มครองสตรีผู้ใช้แรงงาน มิให้ถูกเอารัดเอาเปรียบอย่างไม่เป็นธรรม

๖. การพัฒนาเด็กและเยาวชน

๖.๑ จะเร่งรัดให้มีการขยายบริการด้านต่าง ๆ ให้กับเด็กและเยาวชนในพื้นที่ชนบทยากจน รวมทั้งชุมชนแออัดเป็นพิเศษ โดยจะเน้นการส่งเสริมสุขภาพทั้งทางกาย สติปัญญา และจิตใจ

๖.๒ จะเร่งรัดสร้างค่านิยมโดยเฉพาะด้านจริยธรรมและศาสนธรรมเพื่อให้เด็กและเยาวชนมีคุณธรรม วินัย ความซื่อสัตย์ อดทน ขยันหมั่นเพียร รับผิดชอบ รู้จักประหยัด รู้จักตนเอง และรู้จักอยู่ร่วมกับผู้อื่นด้วยความสมานฉันท์

๖.๓ จะสงเคราะห์และบำบัดรักษาเด็กและเยาวชนที่มีปัญหาเฉพาะ ทั้งทางร่างกาย จิตใจ สมองและอารมณ์ ตลอดจนจะส่งเสริมให้เด็กและเยาวชนดังกล่าวได้รับการพัฒนาให้เต็มที่ตามสภาพและความแตกต่างระหว่างบุคคล รวมทั้งจะให้ความคุ้มครองเด็กและเยาวชนที่ทำงานให้พ้นจากการถูกเอารัดเอาเปรียบหรือถูกทำร้ายทารุณทางร่างกายและจิตใจ

๖.๔ จะส่งเสริมให้เด็กและเยาวชนใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์แก่ตนเองและสังคม และส่งเสริมเยาวชนให้มีทักษะในการประกอบอาชีพ สามารถช่วยเหลือตนเองได้ และช่วยสร้างความเจริญให้แก่สังคมโดยส่วนรวม

๖.๕ จะส่งเสริมให้เด็กและเยาวชนได้ตระหนักในความสำคัญของความเป็นชาติ เอกลักษณะของชาติ และการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข เข้าใจหน้าที่ของตนในการพัฒนาชาติ และการเป็นสมาชิกในสังคมนานาชาติ

๖.๖ ส่งเสริมเด็กและเยาวชนที่มีศักยภาพสูงทั้งทางด้านสติปัญญาและความสามารถพิเศษ ให้พัฒนาได้เต็มที่เพื่อเป็นกำลังในการพัฒนาประเทศ

๖.๗ จะสนับสนุนและส่งเสริมให้เด็กและเยาวชนสนใจในการกีฬา มีโอกาสฝึกฝนให้เป็นนักกีฬาที่ดี และมีความสามารถเพื่อยกระดับมาตรฐานของนักกีฬาไทยให้เท่าเทียมกับนักกีฬานานาชาติ

๗. ศิลป วัฒนธรรม ศาสนา

๗.๑ จะอนุรักษ์ ส่งเสริม ปลูกฝัง และเผยแพร่วัฒนธรรมไทยให้ประชาชนได้ตระหนักถึงความสำคัญและมีความซาบซึ้งในเอกลักษณ์ของชาติ

๗.๒ จะสนับสนุนการมีเสถียรภาพในการนับถือศาสนา และส่งเสริมขันติธรรม และความสมานฉันท์ระหว่างผู้นับถือศาสนาต่างกัน เพื่อผลในการพัฒนาศีลธรรม จริยธรรม และวัฒนธรรมของชนในชาติ

๗.๓ จะส่งเสริมให้ประชาชนประพฤติปฏิบัติตามครรลองของศีลธรรมจริยธรรมเป็นพิเศษโดยจะกวดขันให้ข้าราชการประพฤติตนให้เป็นตัวอย่างที่ดีงามของประชาชน

๘. ชุมชนเมืองและสิ่งแวดล้อม

๘.๑ จะเร่งรัดการวางผังเมืองให้แล้วเสร็จโดยเร็ว และกำกับดูแลให้เป็นไปตามผังเมืองที่วางไว้อย่างเคร่งครัด

๘.๒ จะเร่งรัดการพัฒนาเมืองและชุมชน ให้สอดคล้องกับสภาพเศรษฐกิจของท้องถิ่น และผังเมืองที่วางไว้

๓.๓ จะเร่งรัดปรับปรุงสภาพแวดล้อม เพื่อให้ประชาชนดำรงชีวิตได้อย่างปลอดภัย จากมลพิษ และมีจิตใจและร่างกายที่สมบูรณ์

๓.๔ จะเร่งรัดบริการสังคมด้านการออกกำลังกาย สถานพักผ่อนหย่อนใจ สวนสาธารณะในเมือง และชุมชนต่าง ๆ รวมทั้งการขยายวนอุทยาน อุทยานแห่งชาติ และเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า

นโยบายทางวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและการพลังงาน

๑. จะกำหนดให้วิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยี เป็นปัจจัยที่สำคัญมากขึ้นในการพัฒนา เศรษฐกิจและสังคมของประเทศ โดยการส่งเสริมการวิจัยและพัฒนาอย่างต่อเนื่อง และเป็นระบบให้ มุ่งตรงไปสู่การแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจ สังคมและความมั่นคงของชาติ นอกจากนี้ จะเสริมสร้าง บรรยากาศการวิจัยและพัฒนา และดำเนินมาตรการเพื่อสนับสนุนและจูงใจให้เอกชนดำเนินการ วิจัยและพัฒนามากยิ่งขึ้น

๒. จะเสริมสร้างองค์การบริหารงานวิจัยและพัฒนา ให้เป็นแหล่งระดมสรรพกำลังทาง วิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยีทั้งในและต่างประเทศ รวมทั้งส่วนงานของภาคเอกชน เพื่อจะทำการ วิจัย และพัฒนาเฉพาะเรื่องแบบครบวงจร ตั้งแต่การวิจัยและพัฒนาการผลิตจนถึงการตลาด ตลอดจนการปรับปรุงกฎหมาย ระเบียบ และกฎเกณฑ์ที่เกี่ยวข้อง

๓. จะพัฒนาวิธีการและเครื่องมือในการบริหารระบบข้อมูลสนเทศ การวิเคราะห์และการ ประมวลผลที่ทันสมัยทางด้านวิทยาศาสตร์ การผลิต การตลาดการเผยแพร่ และการถ่ายทอด เทคโนโลยีที่เหมาะสมกับสภาวะของประเทศ เพื่อให้บริการแก่เอกชน และนักวิชาการอย่างมี ประสิทธิภาพ

๔. จะส่งเสริมและผลักดันการใช้วิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยีอย่างจริงจัง เพื่อเพิ่มพูน ประสิทธิภาพในการผลิต และสร้างมูลค่าเพิ่มของสินค้าในด้านอุตสาหกรรม การเกษตร การพลังงาน ตลอดจนการจัดการด้านสิ่งแวดล้อม และทรัพยากรธรรมชาติ รวมทั้งการป้องกัน ประเทศ

๕. จะปรับปรุงองค์การด้านพลังงาน เพื่อให้การบริหารงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และจะส่งเสริมให้มีการใช้พลังงานอย่างประหยัด พัฒนาพลังงานทุกรูปแบบภายในประเทศ กระตุ้น การลงทุนของภาคเอกชนในสาขาพลังงาน รวมทั้งจะกำหนดอัตราค่าพลังงานที่ใช้ประโยชน์ได้แล้ว ทุกชนิดให้เหมาะสมกับสถานภาพทางเศรษฐกิจ

๖. จะประสานและปรับปรุงระบบการบริหาร และการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมให้สอดคล้องกับการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม โดยมุ่งให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อการ อุตสาหกรรมเกษตรกรรม พาณิชยกรรม และคุณภาพชีวิตของประชาชน

๗. จะระดมสรรพกำลังจากทุกฝ่ายเพื่อร่วมกันอนุรักษ์ฟื้นฟู และพัฒนา
ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างมีระบบต่อเนื่อง รวมทั้งจะสนับสนุนให้ภาคเอกชนมี
บทบาทในการพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเพิ่มขึ้น

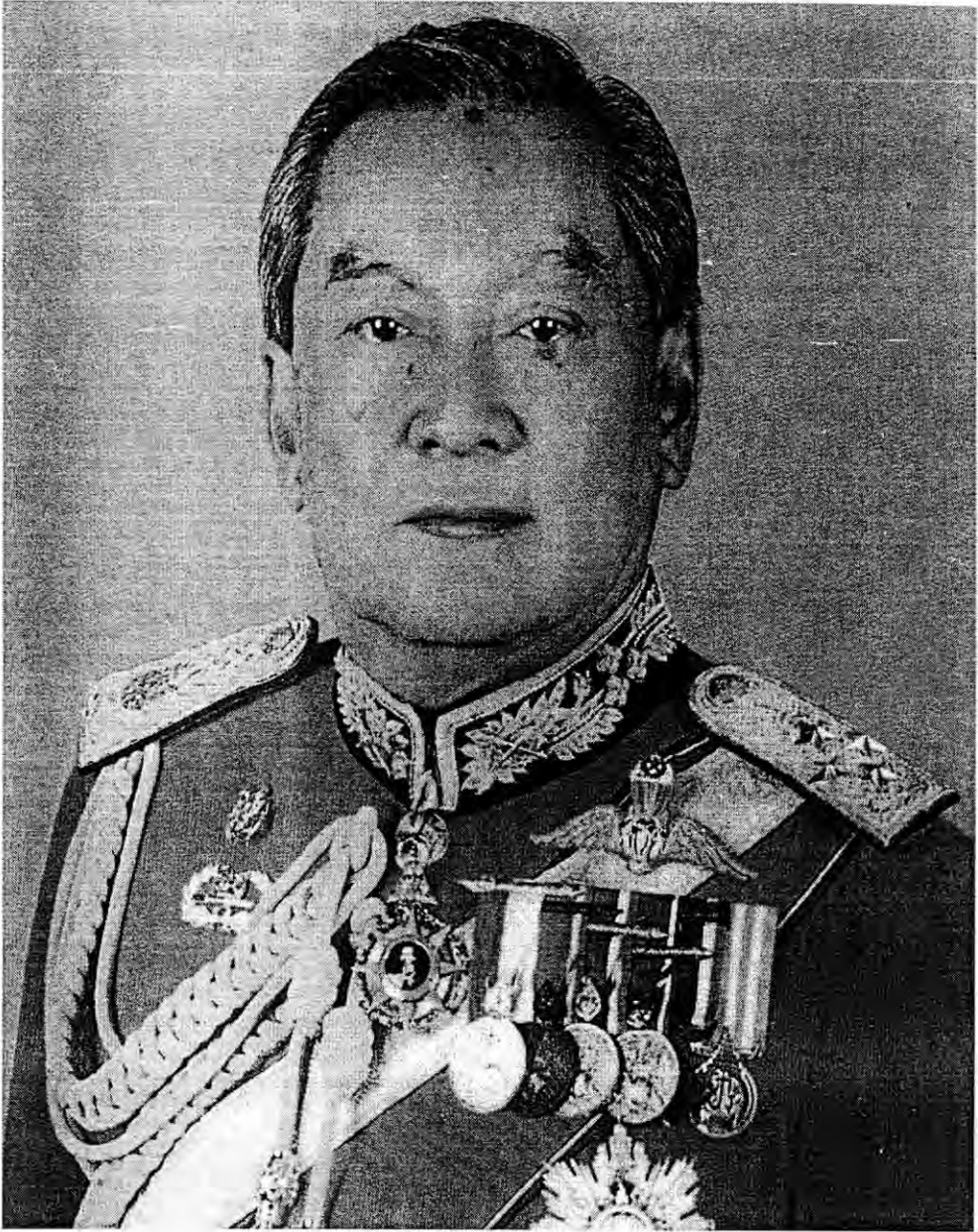
นอกจากนโยบายดังกล่าวข้างต้น ปัญหาเกี่ยวกับผู้อพยพลี้ภัย ยังเป็นปัญหาที่
เผชิญหน้าประเทศไทยอยู่เช่นเดิม รัฐบาลจึงยังจะต้องดำเนินการขจัดปัญหานี้ให้ลดน้อยลงและให้
หมดสิ้นไปในที่สุด โดยคำนึงถึงหลักมนุษยธรรม อธิปไตย และความมั่นคงของประเทศเป็นสำคัญ
รัฐบาลจะได้ดำเนินการต่อไป ทั้งทางการเมืองและทางการทูต เพื่อให้องค์การสหประชาชาติ
องค์การระหว่างประเทศและมิตรประเทศทั้งหลายได้ร่วมรับผิดชอบในภาวะที่ประเทศไทย และ
ประชาชนชาวไทยต้องรับอยู่ โดยรับผู้อพยพลี้ภัยเหล่านี้ออกจากประเทศไทย และสนับสนุน
ค่าใช้จ่ายให้มากขึ้น

อนึ่ง ปัญหาการผลิตและการค้ายาเสพติดยังเป็นปัญหาสำคัญ รัฐบาลจึงมีนโยบาย
ที่จะดำเนินการป้องกัน และปราบปรามต่อไปอย่างจริงจังและเด็ดขาด ในขณะเดียวกันในด้าน
การบำบัดรักษาผู้ติดยาเสพติด รัฐบาลจะร่วมมือกับภาคเอกชนโดยขยายบริการให้กว้างขวางยิ่งขึ้น
เพื่อให้ผู้เคราะห์ร้ายเหล่านั้นกลับตนเป็นพลเมืองดีและเป็นกำลังของชาติสืบไป

ท่านประธานรัฐสภาที่เคารพ และท่านสมาชิกผู้มีเกียรติทั้งหลาย ในการบริหารราชการ
แผ่นดินตามนโยบายที่ได้แถลงมาข้างต้นนี้ กระผมขอให้ความมั่นใจว่ารัฐบาลนี้จะดำเนินการโดย
ยึดถือความซื่อสัตย์สุจริตเป็นที่ตั้งและปฏิบัติตามนโยบายโดยเคร่งครัด เพื่อนำความก้าวหน้ามาสู่
ประเทศชาติและนำความสงบเรียบร้อยและความสุขความเจริญมาสู่ประชาชนสมดังเป้าหมายที่ได้
แถลงไว้แล้วทุกประการ ขอขอบคุณ

•รายงานการประชุมร่วมกันของรัฐสภา ครั้งที่ ๑/๒๕๒๙ (สมัยสามัญ)
วันพุธที่ ๒๗ สิงหาคม พุทธศักราช ๒๕๒๙ หน้า ๑๗๓ - ๑๙๒

หน้าว่าง

พลเอก ชชาติชาย ชุณหะวัณ
นายกรัฐมนตรีคนที่ ๑๗

หน้าว่าง

นายกรัฐมนตรีคนที่ ๑๗

พลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ

ระยะเวลาดำรงตำแหน่ง

สมัยที่ ๑ : คณะรัฐมนตรี คนที่ ๔๕ : ๔ สิงหาคม ๒๕๓๑ - ๙ ธันวาคม ๒๕๓๓

สมัยที่ ๒ : คณะรัฐมนตรี คนที่ ๔๖ : ๙ ธันวาคม ๒๕๓๓ - ๒๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๓๔

ประวัติ

พลเอก ชาติชาย ชุณหะวัณ เกิดเมื่อวันที่ ๕ เมษายน ๒๔๖๓ ที่ตำบลพลับพลาไชย จังหวัดพระนคร เป็นบุตรของจอมพล ผิน ชุณหะวัณ กับคุณหญิง วิบูลย์ลักษณ ชุณหะวัณ สมรสกับท่านผู้หญิงบุญเรือน ชุณหะวัณ (โสพจน์)

พลเอก ชาติชาย เข้ารับการศึกษที่โรงเรียนเทพศิรินทร์ โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า โรงเรียนนายทหารม้า และโรงเรียนยานเกราะกองทัพบก (อาร์เมอร์สคูล) มลรัฐเคนตักกี สหรัฐอเมริกา

พลเอก ชาติชาย รับราชการครั้งแรก เมื่อปี พ.ศ. ๒๔๘๓ ในตำแหน่งผู้บังคับหมวด กองพันทหารม้าที่ ๑ รักษาพระองค์ ผู้บังคับกองร้อย กองพันทหารม้าที่ ๑ รักษาพระองค์ ประจำกรมเสนาธิการทหารบก ต่อมาในปี พ.ศ. ๒๔๙๒ ได้ย้ายไปดำรงตำแหน่งรองผู้ช่วยทูตฝ่ายทหารบก ณ กรุงวอชิงตัน สหรัฐอเมริกา และกลับมาเป็นผู้บังคับกองพันทหารม้าที่ ๑ รักษาพระองค์ รองผู้บังคับการโรงเรียนยานเกราะ และผู้บังคับการกรมทหารม้าที่ ๒ และผู้บังคับการโรงเรียนยานเกราะ ในปี พ.ศ. ๒๕๐๑ ได้ถูกเหตุการณ์ทางการเมืองผันแปรชีวิตไปเอกอัครราชทูตวิสามัญ ผู้มีอำนาจเต็มประจำประเทศอาร์เจนตินา และเอกอัครราชทูตวิสามัญผู้มีอำนาจเต็มประจำประเทศออสเตรเลีย ตุรกี ล่าช้ากว่าปกติ และเอกอัครราชทูตผู้แทนถาวรประจำองค์การสหประชาชาติ นครเจนีวา ตามลำดับในปี พ.ศ. ๒๕๑๕ พลเอก ชาติชาย ได้กลับมายังประเทศไทย และเข้าดำรงตำแหน่งอธิบดีกรมการเมือง กระทรวงการต่างประเทศ

ในปี พ.ศ. ๒๕๑๘ พลเอก ชาติชาย ได้รับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จังหวัดนครราชสีมา และต่อมาได้รับเลือกตั้งติดต่อกันมารวม ๕ สมัย

พลเอก ชาติชาย เริ่มบทบาททางการเมืองในรัฐบาลของจอมพลถนอม กิตติขจร โดยดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ และได้เข้าร่วมรัฐบาลอีกหลายสมัย ในตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงอุตสาหกรรมและรองนายกรัฐมนตรี

พลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ เข้ารับตำแหน่งนายกรัฐมนตรีคนที่ ๑๗ ของประเทศไทย ในปี ๒๕๓๑ เมื่อพรรคชาติไทยที่พลเอก ชาติชาย เป็นหัวหน้าพรรคอยู่ในขณะนั้นเข้าจัดตั้งรัฐบาล ผลงานสำคัญของรัฐบาลในช่วงที่พลเอก ชาติชาย เข้าบริหารประเทศได้แก่ การดำเนินนโยบายต่างประเทศกับประเทศเพื่อนบ้านโดยเฉพาะประเทศในกลุ่มอินโดจีน โดยการเปลี่ยนสนามรบให้เป็นสนามการค้า รวมทั้งดำเนินการประสานงานให้มีการเจรจาความร่วมมือระหว่างเขมร ๔ ฝ่าย เพื่อยุติการสู้รบ และการจัดตั้งรัฐบาลภายใต้การนำของสีหนุขึ้น ทางด้านเศรษฐกิจได้อนุมัติโครงการเพื่อให้เอกชนเข้ามาลงทุนพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานหลายโครงการ ได้แก่ โครงการขยายบริการโทรศัพท์ ๓ ล้านเลขหมาย โครงการพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลภาคใต้ โครงการก่อสร้างทางรถไฟยกระดับในเขตกรุงเทพมหานคร โครงการทางด่วนยกระดับ และโครงการระบบรถไฟฟ้าขนส่งมวลชนในกรุงเทพมหานคร

พลเอก ชาติชาย ชุณหะวัณ บริหารประเทศจนถึงวันที่ ๒๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๓๔ ก็ถูกยึดอำนาจการปกครองโดย คณะรักษาความสงบเรียบร้อยแห่งชาติ ภายใต้การนำของพลเอก สุรยุทธ์ อภิบาล พลเอกสุจินดา คราประยูร พลอากาศเอก เกษตร โรจนนิล และพลเอก อิศระพงศ์ หนูนุกัถิ พลเอกชาติชายได้เดินทางไปพำนักอยู่ในประเทศอังกฤษระยะหนึ่ง และได้เดินทางกลับมาพำนักอยู่ในประเทศไทย

ต่อมาได้ลงสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของจังหวัดนครราชสีมา ในการเลือกตั้งทั่วประเทศ เมื่อวันที่ ๑๓ กันยายน ๒๕๓๕ โดยสังกัด พรรคชาติพัฒนา ในตำแหน่งหัวหน้าพรรค และมีบทบาททางการเมืองมาโดยตลอด พลเอก ชาติชาย ชุณหะวัณ ได้ถึงแก่อสัญกรรม เมื่อวันที่ ๖ พฤษภาคม ๒๕๔๑ ณ โรงพยาบาลคอมเวลล์ ประเทศอังกฤษ รวมอายุได้ ๗๘ ปี

คณะรัฐมนตรี คณะที่ ๔๕

๔ สิงหาคม ๒๕๓๑ - ๙ ธันวาคม ๒๕๓๓

พลตรีชาติชาย ชุณหะวัณ เป็นนายกรัฐมนตรี ประกาศพระบรมราชโองการ เมื่อวันที่ ๔ สิงหาคม ๒๕๓๑ พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช ทรงลงพระปรมาภิไธยใน ประกาศ นายอุกฤษ มงคลนาวิน เป็นผู้ลงนามรับสนองพระบรมราชโองการ และในวันที่ ๙ สิงหาคม ๒๕๓๑ มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งคณะรัฐมนตรี ดังนี้

รายชื่อคณะรัฐมนตรี

๑. นายพงษ์ สารสิน เป็นรองนายกรัฐมนตรี
๒. นายพิชัย รัตตกุล เป็นรองนายกรัฐมนตรี
๓. พลเอก เทียนชัย สิริสัมพันธ์ เป็นรองนายกรัฐมนตรี
๔. นายมีชัย ฤชุพันธุ์ เป็นรัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี
๕. นายบุญเหลือ ประเสริฐสุวรรณ เป็นรัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี
๖. นายกร ทักษะรังสี เป็นรัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี
๗. นายอนุวรรตน์ วัฒนพงศ์ศิริ เป็นรัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี
๘. นายไทยศิริ เรืองกาญจนเศรษฐ์ เป็นรัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี
๙. นางสุพัชรา มาคคิตต์ เป็นรัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี
๑๐. พันเอก พล เรืองประเสริฐวิทย์ เป็นรัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี
๑๑. ร้อยตำรวจเอก เฉลิม อยู่บำรุง เป็นรัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี
๑๒. พลตรีชาติชาย ชุณหะวัณ เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม
๑๓. นายประมวล สภาวสุ เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง
๑๔. นายสุชน ชามพูนท เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงการคลัง
๑๕. นายนิพนธ์ พร้อมพันธุ์ เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงการคลัง
๑๖. พลอากาศเอก สิทธิ เศวตศิลา เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ
๑๗. ร้อยตรี ประพาส ลิ้มปะพันธ์ เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงการต่างประเทศ
๑๘. พันโท สนั่น ขจรประศาสน์ เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์
๑๙. นายเจริญ คันธวงศ์ เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์
๒๐. นายอุดมศักดิ์ ทังทอง เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์
๒๑. นายอุดร ตันติสุนทร เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์
๒๒. นายมนตรี พงษ์พานิช เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงคมนาคม

๒๓. นายนิคม แสลงเจริญ เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงคมนาคม
 ๒๔. นายประทวน รมยานนท์ เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงคมนาคม
 ๒๕. นายเอนก ทัฬหสูวรรณ เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงคมนาคม
 ๒๖. นายสุบิน ปิ่นชัยน เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงพาณิชย์
 ๒๗. นายภิญญา ช่วยปลอด เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงพาณิชย์
 ๒๘. นายชูชีพ หาญสวัสดิ์ เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงพาณิชย์
 ๒๙. พลตรี ประมาณ อติเรกสาร เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย
 ๓๐. นายเสนาะ เทียนทอง เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงมหาดไทย
 ๓๑. นายสันติ ชัยวิรัตน์ เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงมหาดไทย
 ๓๒. นายไตรรงค์ สุวรรณศิริ เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงมหาดไทย
 ๓๓. นายวัฒนา อิศวเหม เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงมหาดไทย
 ๓๔. พลตำรวจโท จำรัส มังคลารัตน์ เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม
 ๓๕. นายประจวบ ไชยสาส์น เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและการพลังงาน
 ๓๖. พลเอก มานะ รัตนโกเศศ เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ
 ๓๗. นายสกุล ศรีพรหม เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงศึกษาธิการ
 ๓๘. นายใหม่ ศิรินวกุล เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงศึกษาธิการ
 ๓๙. นายชวน หลีกภัย เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุข
 ๔๐. นายสุทัศน์ เงินหมื่น เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงสาธารณสุข
 ๔๑. นายประสงค์ บุรณพงศ์ เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงสาธารณสุข
 ๔๒. นายบรรหาร ศิลปอาชา เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงอุตสาหกรรม
 ๔๓. นายดุสิต รังคสิริ เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงอุตสาหกรรม
 ๔๔. นายไพฑูรย์ แก้วทอง เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงอุตสาหกรรม
 ๔๕. นายทวิช กลิ่นประทุม เป็นรัฐมนตรีว่าการทบวงมหาวิทยาลัย
- ต่อมา มีการปรับปรุงคณะรัฐมนตรี ดังนี้

วันที่ ๒๙ ธันวาคม ๒๕๓๒

๑. นายชวน หลีกภัย พ้นจากตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุข ไปดำรงตำแหน่งรองนายกรัฐมนตรี สืบแทนนายพิชัย รัตตกุล ซึ่งได้ลาออกจากตำแหน่งไป
๒. นายมารุต บุญนาค เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุข

วันที่ ๔ มกราคม ๒๕๓๓ นายมีชัย ฤชุพันธุ์ ลาออกจากตำแหน่งรัฐมนตรีประจำ

สำนักนายกรัฐมนตรี

วันที่ ๙ มกราคม ๒๕๓๓ มีการเปลี่ยนแปลงรัฐมนตรี ๒ ราย ดังต่อไปนี้

๑. นายบรรหาร ศิลปอาชา เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย สืบแทนพลตำรวจเอก ประมาณ อติเรกสาร
๒. พลตำรวจเอก ประมาณ อติเรกสาร เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงอุตสาหกรรม สืบแทน นายบรรหาร ศิลปอาชา

วันที่ ๓๐ มีนาคม ๒๕๓๓ ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ตั้งให้ พลเอก ขวลิต ยงใจยุทธ เป็นรองนายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม สืบแทนพลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ ซึ่งได้ลาออกจากตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม

วันที่ ๒๑ มิถุนายน ๒๕๓๓ ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ตั้งให้ พลเอก ชาติชาย ชุณหะวัณ นายกรัฐมนตรี เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม สืบแทนพลเอก ขวลิต ยงใจยุทธ ซึ่งได้ลาออกจากตำแหน่งรองนายกรัฐมนตรี และรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม

วันที่ ๑๕ สิงหาคม ๒๕๓๓ ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ นายสันติ ชัยวิรัตน์ รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงมหาดไทย พ้นจากความเป็นรัฐมนตรี

วันที่ ๒๕ สิงหาคม ๒๕๓๓ ให้ นายภิญญา ช่วยปลอด รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงพาณิชย์ พ้นจากความเป็นรัฐมนตรี

วันที่ ๒๖ สิงหาคม ๒๕๓๓ มีการปรับปรุงคณะรัฐมนตรี ครั้งใหญ่ ดังนี้

๑. นายพงษ์ สารสิน พ้นจากตำแหน่งรองนายกรัฐมนตรี
๒. นายชวน หลีกภัย พ้นจากตำแหน่งรองนายกรัฐมนตรี
ไปดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์
๓. พลเอก เทียนชัย สิริสัมพันธ์ พ้นจากตำแหน่งรองนายกรัฐมนตรี
ไปดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ
๔. นายอนุวรรตน์ วัฒนพงศ์ศิริ พ้นจากตำแหน่งรัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี
ไปดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการทบวงมหาวิทยาลัย
๕. นายประมวล สภาวสุ พ้นจากตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง
ไปดำรงตำแหน่งรองนายกรัฐมนตรี
๖. พลอากาศเอก สิทธิ เสวตศิลา พ้นจากตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ
๗. ร้อยตรี ประพาส ลิ้มปะพันธ์ พ้นจากตำแหน่งรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงการต่างประเทศ
๘. พลตรี สนั่น ขจรประศาสน์ พ้นจากตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์
ไปดำรงตำแหน่งรองนายกรัฐมนตรี
๙. นายอุดร ตันติสุนทร พ้นจากตำแหน่งรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์
๑๐. นายเอนก ทัฬหสูวรรณ พ้นจากตำแหน่งรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงคมนาคม

๑๑. นายสุบิน ปิ่นขยัน พ้นจากตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงพาณิชย์
ไปดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ
๑๒. พลเอก มานะ รัตนโกเศศ พ้นจากตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ
ไปดำรงตำแหน่งรองนายกรัฐมนตรี
๑๓. นายสกล ศรีพรหม พ้นจากตำแหน่งรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงศึกษาธิการ
๑๔. นายประสงค์ บุรณพงศ์ พ้นจากตำแหน่งรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงสาธารณสุข
ไปดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี
๑๕. นายดุสิต รัตสิริ พ้นจากตำแหน่งรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงอุตสาหกรรม
๑๖. นายไพฑูรย์ แก้วทอง พ้นจากตำแหน่งรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงอุตสาหกรรม
๑๗. นายทวิช กลิ่นประทุม พ้นจากตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการทบวงมหาวิทยาลัย
๑๘. นายทองหยด จิตตวีระ เป็นรองนายกรัฐมนตรี
๑๙. พลเอก อาทิตย์ กำลังเอก เป็นรองนายกรัฐมนตรี
๒๐. นายวีรพงษ์ รามางกูร เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง
๒๑. นายอำนาจ ยศสุข เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงการต่างประเทศ
๒๒. นายประยุทธ์ ศิริพาณิชย์ เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์
๒๓. นายสุวัจน์ ลิปตพัลลภ เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงคมนาคม
๒๔. นายอมเรศ ศิลลาอ่อน เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงพาณิชย์
๒๕. นายเจีย ก๊กผล เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงพาณิชย์
๒๖. พลตำรวจเอก วชิรชู เดชบุญชู เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงมหาดไทย
๒๗. นายสรอรรถ กลิ่นประทุม เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงศึกษาธิการ
๒๘. นายประยูร สุรนิวงศ์ เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงศึกษาธิการ
๒๙. นายสมาน ภูมะกาญจนะ เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงอุตสาหกรรม
- ต่อมาได้มีการปรับปรุงคณะรัฐมนตรีอีกครั้งหนึ่ง

เมื่อวันที่ ๒๒ พฤศจิกายน ๒๕๓๓ ดังนี้

๑. ร้อยตำรวจเอก เฉลิม อยู่บำรุง พ้นจากตำแหน่งรัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี
ไปดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงศึกษาธิการ
๒. นายประจวบ ไชยสาส์น พ้นจากตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี
และการพลังงาน ไปดำรงตำแหน่ง รัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุข สืบแทนนายมารุต
บุญภาค ซึ่งได้ลาออกจากตำแหน่ง
๓. นายเจริญ คันธวงศ์ พ้นจากตำแหน่งรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์
ไปดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและการพลังงาน

๔. นายสรอรรถ กลิ่นประทุม พ้นจากตำแหน่งรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงศึกษาธิการ
ไปดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี
๕. นายสุทัศน์ เงินหมื่น พ้นจากตำแหน่งรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงสาธารณสุข ไปดำรงตำแหน่ง
รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์
๖. นายเอนก ทับสุวรรณ เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงสาธารณสุข
พลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ นายกรัฐมนตรีได้ลาออกจากตำแหน่ง เมื่อวันที่ ๙ ธันวาคม ๒๕๓๓

หมายเหตุ คณะรัฐมนตรีคณะนี้สิ้นสุดลง เนื่องจากพลเอก ชาติชาย ชุณหะวัณ
นายกรัฐมนตรี ได้ลาออกจากตำแหน่ง

คำแถลงนโยบาย
ของ
คณะรัฐมนตรี คณะที่ ๔๕
พลตรี ชาดิชาย ชูณหะวัณ นายกรัฐมนตรี
แถลงต่อรัฐสภา
เมื่อวันพฤหัสบดีที่ ๒๕ สิงหาคม ๒๕๓๑

คำแถลงนโยบายของรัฐบาล*

ท่านประธานรัฐสภาและท่านสมาชิกผู้มีเกียรติ

ตามที่ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งให้กระผมเป็นนายกรัฐมนตรี ตามประกาศพระบรมราชโองการ ลงวันที่ ๔ สิงหาคม ๒๕๓๑ และแต่งตั้งคณะรัฐมนตรีตามประกาศพระบรมราชโองการลงวันที่ ๙ สิงหาคม ๒๕๓๑ กระผมและคณะรัฐมนตรีได้กำหนดนโยบายในการบริหารราชการแผ่นดินขึ้น โดยคำนึงถึงความสุขของประชาชนการพัฒนาการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุขการพัฒนาเศรษฐกิจ การพัฒนาสังคมตลอดจนความมั่นคงของชาติ และสถานะของประเทศไทยในภูมิภาคเอเชียอาคเนย์และในโลกจึงขอแถลงนโยบายของคณะรัฐมนตรีให้รัฐสภาทราบ ดังต่อไปนี้

นโยบายการเมือง

รัฐบาลมีความมุ่งมั่นในการพัฒนาและรักษาไว้ซึ่งสถาบันชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ และการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข และจะดำเนินการทุกวิถีทางที่จะให้บังเกิดความสุขความเจริญแก่ประชาชน จึงกำหนดนโยบายไว้ ดังนี้

๑. ส่งเสริมและสนับสนุนการพัฒนาบทบาทพรรคการเมืองให้สอดคล้องกับการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข และกระตุ้นให้ประชาชนมีความเข้าใจในระบอบประชาธิปไตยอย่างแท้จริง รวมทั้งมีความสำนึกในหน้าที่และความรับผิดชอบของตนในฐานะประชาชน และให้มีส่วนร่วมทั้งในระดับชาติและระดับท้องถิ่นมากยิ่งขึ้น

๒. ส่งเสริมและปรับปรุงการกระจายอำนาจการปกครองสู่ส่วนภูมิภาคและท้องถิ่น

นโยบายการบริหารระบบราชการ

เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารราชการแผ่นดินให้ตอบสนองความต้องการของประชาชนให้ดีที่สุด รัฐบาลจึงกำหนดนโยบายในการดำเนินงาน ดังต่อไปนี้

๑. ปรับปรุงสวัสดิการของข้าราชการและเจ้าหน้าที่ของรัฐให้มีขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติหน้าที่ ขจัดข้าราชการและเจ้าหน้าที่ของรัฐที่ทุจริตและประพฤติมิชอบหรือไร้สมรรถภาพ

๒. ปรับปรุงระบบราชการให้เกิดความรวดเร็วในการให้บริการประชาชนทั้งในส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค และส่วนท้องถิ่น

๓. ปรับปรุงเงินเดือน ค่าตอบแทนให้แก่ข้าราชการ กำนัน ผู้ใหญ่บ้านและเจ้าหน้าที่ในการปกครองท้องถิ่นให้สอดคล้องกับภาวะค่าครองชีพ

นโยบายเศรษฐกิจ

รัฐบาลนี้ตั้งเป้าหมายที่จะดำเนินนโยบายเศรษฐกิจให้บังเกิดความผาสุกและความอยู่ดีกินดีของประชาชน และให้ระบบเศรษฐกิจมีความคล่องตัวและสามารถปรับให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงของเศรษฐกิจโลกเพื่อที่จะสนับสนุนให้ประเทศไทยมีพื้นฐานทางเศรษฐกิจที่มั่นคงแข็งแรงให้เอกชนสามารถแข่งขันตลาดโลกและพัฒนาตลาดภายในประเทศได้อย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ตลอดจนมุ่งเน้นส่งเสริมการกระจายรายได้และมุ่งรักษาเสถียรภาพและการเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศ

เพื่อให้บรรลุเป้าหมายดังกล่าว รัฐบาลจึงกำหนดนโยบายเศรษฐกิจไว้ ดังนี้

๑. เศรษฐกิจทั่วไป

๑.๑ สนับสนุนให้ภาคเอกชนมีบทบาทหลักในการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศตามระบบเศรษฐกิจเสรี โดยภาครัฐบาลเป็นผู้สนับสนุนและให้มีการประสานงานอย่างใกล้ชิดระหว่างภาครัฐบาลและภาคเอกชน

๑.๒ ดำเนินการให้หน่วยงานของรัฐทุกหน่วย ตลอดทั้งภาคเอกชนมีบทบาทที่เกื้อกูลและส่งเสริมการแสวงหา พัฒนา และขยายตลาดการค้าและการท่องเที่ยว ตลอดจนการลงทุนจากต่างประเทศเพื่อการสร้างงานและถ่ายทอดเทคโนโลยี

๑.๓ ใช้กลยุทธ์การพัฒนาเศรษฐกิจที่สมดุลทั้งภาคเกษตรกรรม อุตสาหกรรม และบริการ

๑.๔ มุ่งพัฒนาระบบเศรษฐกิจให้เจริญก้าวหน้าทางอุตสาหกรรม และเทคโนโลยี โดยยังคงมีภาคเกษตรกรรม และอุตสาหกรรมการเกษตรเป็นพื้นฐานสำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจควบคู่กันไป

๑.๕ มุ่งกระจายความเจริญทางเศรษฐกิจสู่ภูมิภาคต่าง ๆ ให้ทั่วถึงรวมทั้งการมุ่งพัฒนาชนบทอย่างต่อเนื่อง เพื่อแก้ไขปัญหาความยากจนในชนบทและปัญหาการกระจายรายได้ อย่างจริงจังตลอดจนมุ่งสร้างงานทั้งภาคเกษตร อุตสาหกรรมและบริการ

๑.๖ ปรับปรุงกฎหมาย ระเบียบ และข้อบังคับเพื่อส่งเสริมการประกอบกิจกรรมทางเศรษฐกิจให้ทันสมัย มีประสิทธิภาพมากขึ้น ตลอดจนลดอุปสรรคต่อการประกอบการทางเศรษฐกิจที่เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม

๑.๗ ส่งเสริมการพัฒนาฝีมือแรงงานเพื่อให้รองรับกับเศรษฐกิจของประเทศที่กำลังขยายตัวอย่างรวดเร็ว

๑.๘ ส่งเสริมและพัฒนาการผลิตเพื่อการส่งออกทั้งภาคเกษตรกรรมและอุตสาหกรรม

๒. การเงินการคลัง

๒.๑ ปรับปรุงโครงสร้างและระบบการจัดเก็บภาษีอากรให้เป็นธรรมและเอื้ออำนวยต่อการขยายตัวทางเศรษฐกิจ

๒.๒ กำหนดมาตรการด้านการเงินการคลังเพื่อรองรับและสนับสนุนการพัฒนาของภาคเอกชนให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น อันจะเป็นการเสริมสร้างฐานะทางเศรษฐกิจโดยทั่วไปให้แข็งแกร่งขึ้น

๒.๓ มุ่งรักษาเสถียรภาพของระบบเศรษฐกิจ โดยเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารด้านรายจ่ายของรัฐและควบคุมการก่อหนี้ให้อยู่ในขอบเขตที่สอดคล้องกับขีดความสามารถของประเทศ รวมทั้งการรักษาวินัยทางการเงินการคลังอย่างเคร่งครัดและต่อเนื่อง

๒.๔ พัฒนาและเสริมสร้างระบบการเงิน เพื่อระดมการออมในประเทศให้กว้างขวางยิ่งขึ้น เพิ่มประสิทธิภาพและพัฒนาตลาดการเงินและตลาดทุนให้สามารถเกื้อกูลการลงทุนตลอดจนรักษาความมั่นคงของสถาบันการเงินของประเทศ

๒.๕ มุ่งสนับสนุนการบริหารการเงินและการคลังส่วนท้องถิ่นให้มีอิสระและประสิทธิภาพสูงขึ้น

๓. อุตสาหกรรม

๓.๑ ส่งเสริมการกระจายอุตสาหกรรมออกสู่ตลาดจังหวัด โดยจัดให้มีสิ่งอำนวยความสะดวก ความปลอดภัย และสิทธิประโยชน์ที่เพียงพอตลอดจนให้การสนับสนุนด้วยมาตรการด้านการเงินการคลังที่เหมาะสม

๓.๒ ให้ความสำคัญลำดับสูงแก่อุตสาหกรรมที่ใช้แรงงาน และใช้วัตถุดิบซึ่งมาจากทรัพยากรธรรมชาติภายในประเทศ และอุตสาหกรรมที่อาศัยเทคโนโลยีโดยใช้ความแน่นอนด้านการตลาดเป็นตัวนำ และมุ่งสู่พื้นที่ที่เหมาะสม

๓.๓ มุ่งสนับสนุนอุตสาหกรรมขนาดกลาง ขนาดเล็กและอุตสาหกรรมเพื่อการส่งออกให้เป็นพื้นฐานสำคัญของระบบอุตสาหกรรมของประเทศ

๔. เกษตรกรรม

๔.๑ เพิ่มรายได้ของเกษตรกรด้วยการส่งเสริมและปรับปรุงระบบการผลิตให้สอดคล้องกับการตลาดทั้งภายในและนอกประเทศ ตลอดจนแก้ไขปัญหาราคาผลิตผลเกษตรตกต่ำอย่างจริงจังและมีผลอย่างถาวร

๔.๒ มุ่งพัฒนาภาคเกษตรกรรมแบบครบวงจรมากยิ่งขึ้นโดยสนับสนุนให้มีบริการด้านเทคโนโลยี สินเชื่อการเกษตร ปัจจัยการผลิตต่างๆ และข้อมูลการตลาดเพื่อเพิ่มผลผลิต ปรับปรุงคุณภาพและลดต้นทุนการผลิตของเกษตรกรในระดับไร่นา

๔.๓ ช่วยเหลือเกษตรกรผู้ไร้ที่ทำกินโดยวิธีการปฏิรูปที่ดิน และการออกเอกสารสิทธิทำ
กิน

๔.๔ จัดให้มีองค์กรร่วมของภาครัฐบาล เอกชน และเกษตรกรเพื่อให้มีส่วนร่วมในการ
กำหนดนโยบายพัฒนาการเกษตรและตัดสินใจในการแก้ปัญหาาร่วมกัน

๕. ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

๕.๑ ปรับปรุงระบบการบริหารและการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ อันประกอบด้วยที่ดิน
แหล่งน้ำ ป่าไม้ ประมง แร่ธาตุ และพลังงานในท้องถิ่นทั่วประเทศเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด
ต่อประเทศชาติ และคุณภาพชีวิตของประชาชน

๕.๒ สนับสนุนให้มีการอนุรักษ์ พื้นฟูและพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
อย่างมีระบบและต่อเนื่อง

๕.๓ เร่งรัดการผลิตบุคลากรและการวิจัย ในด้านการใช้ประโยชน์จาก
ทรัพยากรธรรมชาติและ การอนุรักษ์

๖. บริการ

๖.๑ พัฒนาแผนส่งเสริมการท่องเที่ยวเพื่อให้เกิดการสร้างงานในประเทศและนำ
เงินตราต่างประเทศเข้ามามากขึ้น โดยคงไว้ซึ่งคุณค่าของวัฒนธรรมไทย

๖.๒ เพิ่มขีดความสามารถการบริการด้านสาธารณูปโภค และสาธารณูปการเพื่อ
สนับสนุนการพัฒนาเศรษฐกิจและส่งเสริมให้ภาคเอกชนมีส่วนร่วมลงทุนในการดำเนินงานเพิ่มแรง
ตอบสนองความต้องการที่เพิ่มขึ้นให้ได้เพียงพอ

๖.๓ ปรับปรุงการบริหารงานของรัฐวิสาหกิจให้มีประสิทธิภาพเพื่อให้สามารถขยาย
บริการได้กว้างขวาง พร้อมทั้งจะรองรับการขยายตัวทางเศรษฐกิจ
นโยบายวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี

รัฐบาลนี้มีความมุ่งมั่นจะพัฒนาความสามารถทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี
ให้เข้มแข็งและเพียงพอที่จะสนองตอบต่อความต้องการในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของ
ประเทศ และปูพื้นฐานสำหรับการพึ่งตนเองทางเทคโนโลยีในระยะยาว จึงกำหนดนโยบายไว้ ดังนี้

๑. ส่งเสริมและผลักดันการใช้วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีเพื่อเพิ่มพูนประสิทธิภาพใน
การผลิต และสร้างมูลค่าเพิ่มของสินค้าอุตสาหกรรม เกษตรและการพลังงาน ตลอดจนการจัดการ
ด้านสิ่งแวดล้อม และทรัพยากรธรรมชาติ รวมทั้งการป้องกันประเทศ

๒. เสริมสร้างองค์การบริหารงานวิจัยและพัฒนาการถ่ายทอดเทคโนโลยีโดยให้เป็น
แหล่งระดมสรรพกำลังทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีจากทั้งในและต่างประเทศรวมทั้งจาก
ภาคเอกชน เพื่อการวิจัยและพัฒนาการผลิตและการตลาด

๓. พัฒนาระบบวิธีการและเครื่องมือในการบริหารระบบสารสนเทศที่ทันสมัย เพื่อเพิ่ม
ประสิทธิภาพของภาคเอกชนในการแข่งขันกับต่างประเทศ

๔. มุ่งพัฒนากำลังคนให้มีความรู้ทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีอย่างต่อเนื่อง
ให้เพียงพอและสอดคล้องกับการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม
นโยบายการป้องกันประเทศ

เพื่อให้การรักษาความมั่นคงของประเทศและการธำรงไว้ซึ่งเอกราช อธิปไตย บูรณภาพ
แห่งดินแดน และการรักษาผลประโยชน์ของชาติเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ รัฐบาลจึงกำหนด
นโยบายดังนี้

๑. จะปรับปรุงและพัฒนากองทัพประจำการให้มีขนาดที่เหมาะสมมีประสิทธิภาพความ
พร้อมรบและความทันสมัย เพื่อให้มีขีดความสามารถในการป้องกันและป้องกันประเทศได้ทุก
ระดับภัยคุกคาม โดยคำนึงถึงฐานะทางเศรษฐกิจของประเทศ

๒. จะพัฒนาระบบกำลังสำรองให้มีความพร้อมและสามารถขยายกำลังในยามสงคราม
ได้อย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ

๓. จะส่งเสริมและดำเนินการทุกวิถีทางเพื่อให้เกิดความพร้อมด้านทรัพยากรที่จะ
สนับสนุนการระดมสรรพกำลังของชาติเพื่อการป้องกันประเทศ

๔. จะสนับสนุนและส่งเสริมการวิจัยและพัฒนาการทหาร รวมทั้งการผลิตยุทโธปกรณ์
ภายในประเทศให้เป็นมาตรฐานเดียวกัน และสามารถพึ่งตนเองได้มากที่สุดโดยร่วมมือกับส่วน
ราชการพลเรือน ภาคเอกชน และมิตรประเทศ

๕. จะผนึกกำลังป้องกันประเทศ ทั้งกำลังทหาร กำลังกึ่งทหาร ตำรวจ และราษฎร
อาสาสมัครในรูปแบบต่าง ๆ ตลอดจนข้าราชการและประชาชนเข้าด้วยกันเพื่อป้องกันภัยคุกคามทั้ง
ภายในและภายนอกประเทศ

๖. จะสนับสนุนและส่งเสริมบทบาทของกองทัพในการพัฒนาประเทศ การช่วยเหลือ
ประชาชนและการบรรเทาสาธารณภัยของชาติ

๗. จะบำรุงขวัญและกำลังใจของทหารโดยดำเนินการด้านสวัสดิการและความเป็นอยู่ให้ดีขึ้น
รวมทั้งจะส่งเสริมการพัฒนากำลังพลที่เข้ารับราชการทหารให้มีความรู้ความสามารถในด้าน
วิชาชีพต่าง ๆ เพื่อให้สามารถนำไปประกอบสัมมาชีพได้ดียิ่งขึ้นเมื่อพ้นจากประจำการ

๘. จะสงเคราะห์ทหารผ่านศึกและครอบครัว โดยเฉพาะทหารผ่านศึกที่ทุพพลภาพ
และครอบครัวของทหารที่เสียชีวิตจากการป้องกันประเทศให้มีความเป็นอยู่ที่เหมาะสม
นโยบายต่างประเทศ

รัฐบาลจะดำเนินนโยบายต่างประเทศที่เป็นอิสระโดยยึดถือประโยชน์ของชาติเป็นหลัก
เพื่อธำรงไว้ซึ่งเอกราช อธิปไตยของชาติ และบูรณภาพแห่งดินแดน ตลอดจนพิทักษ์และสร้างเสริม
ความมั่นคงของรัฐและผลประโยชน์ของชาติ ทั้งจะใช้การต่างประเทศในการส่งเสริมความเจริญ
เติบโตทางด้านเศรษฐกิจของประเทศกับให้มีการประสานงานระหว่างหน่วยงานของรัฐและระหว่าง

ภาครัฐบาลกับภาคเอกชน เพื่อให้การดำเนินนโยบายมีประสิทธิภาพและเอกภาพมากยิ่งขึ้น นอกจากนี้จะร่วมมือกับนานาชาติและองค์การระหว่างประเทศที่ยังประโยชน์ให้แก่ความมั่นคงของรัฐและการพัฒนาประเทศ โดยจะดำเนินนโยบายหลัก ดังต่อไปนี้

๑. เคารพและรักษาสีทธิตามความตกลงที่ทำไว้กับต่างประเทศโดยยึดถือหลักแห่งความเสมอภาคหลักถ้อยที่ถ้อยปฏิบัติ และหลักความเป็นธรรม ทั้งจะเคารพและส่งเสริมให้มีการปฏิบัติตามหลักการของกฎบัตรสหประชาชาติและปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน

๒. ส่งเสริมสันติภาพและการดำรงอยู่ร่วมกันโดยสันติระหว่างประเทศทั้งหลายบนหลักเคารพเอกราช อธิปไตย บูรณภาพแห่งดินแดน ความเสมอภาค ความยุติธรรม การไม่แทรกแซง ในกิจการภายในของกันและกัน และการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งระหว่างประเทศโดยสันติวิธี

๓. ปรับปรุงความสัมพันธ์ทั้งในทางเศรษฐกิจและการเมืองโดยเฉพาะการขยายตลาดการค้าระหว่างกัน และเสริมสร้างความเข้าใจอันดีและไมตรีจิตกับประเทศเพื่อนบ้านให้อยู่ร่วมกันโดยสันติและสมานฉันท์ในลักษณะที่ตอบสนองผลประโยชน์ร่วมกัน ตลอดจนจะพยายามและส่งเสริมให้มีการแก้ไขปัญหามุมภาคและปัญหาระหว่างประเทศโดยวิธีการทางการเมืองและการทูต

๔. เสริมสร้างและกระชับไมตรีความร่วมมือทางด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคมและความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของประเทศสมาชิกสมาคมประชาชาติแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ให้แน่นแฟ้นและใกล้ชิดยิ่งขึ้น ตลอดจนสนับสนุนมาตรการที่จะให้ภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เป็นเขตสันติภาพ เสรีภาพและความเป็นกลาง เพื่อให้บรรลุถึงซึ่งสันติภาพทางการเมืองและเศรษฐกิจในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้โดยแท้

๕. ดำเนินและพัฒนาความสัมพันธ์กับประเทศมหาอำนาจอย่างสมดุลสอดคล้องกับผลประโยชน์ของชาติ ในลักษณะที่จะเสริมสร้างความมั่นคงปลอดภัยความเจริญรุ่งเรืองทางเศรษฐกิจของประเทศ และนำไปสู่ความร่วมมือและการแก้ไขปัญหาด่าง ๆ เพื่อให้เกิดสันติภาพเสถียรภาพและความก้าวหน้าในภูมิภาคเอเชียและแปซิฟิก

๖. ส่งเสริมความสัมพันธ์กับประเทศที่กำลังพัฒนาและประเทศที่พัฒนาแล้วทั้งในระดับทวิภาคีและพหุภาคี เพื่อให้มีความร่วมมือทางเศรษฐกิจและวิชาการเพื่อขยายตลาดสินค้าเกษตรกรรมและอุตสาหกรรม การท่องเที่ยว ตลอดจนแหล่งเงินทุน วัตถุประสงค์ และวิชาการ และเพื่อการพัฒนาทรัพยากรบุคคลที่จำเป็นต่อการพัฒนาประเทศซึ่งจะส่งเสริมความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ และยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนให้สูงขึ้น

๗. ดำเนินงานด้านสารนิเทศเพื่อให้ต่างประเทศและประชาชนชาวไทยทั่วไปมีความเข้าใจ

ในนโยบายต่างประเทศของไทย และการดำเนินการในความสัมพันธ์กับต่างประเทศ ขณะเดียวกัน จะได้ดำเนินการประชาสัมพันธ์ประเทศไทยและเผยแพร่วัฒนธรรมไทยในต่างประเทศ เพื่อให้เป็นที่รู้จักและเกิดความเข้าใจที่ดีต่อประเทศไทยและคนไทย

๘. คุ้มครองและดูแลทุกซ์สุข สิทธิและผลประโยชน์ของคนไทยและรักษามลประโยชน์ของชาติไทยในสวนรวมให้ได้รับการปฏิบัติอย่างเป็นทางการจากนานาประเทศ
นโยบายสังคม

รัฐบาลมุ่งมั่นที่จะสร้างคามยุติธรรมทางสังคม และเสริมสร้างคุณภาพชีวิตของประชาชนทั้งในด้านโอกาสทางการศึกษา การพัฒนาสุขภาพอนามัยและการให้หลักประกันความมั่นคงในชีวิตตลอดจนส่งเสริมให้ประชาชนมีศีลธรรมและดำรงไว้ซึ่งศิลปะ วัฒนธรรมและเอกลักษณ์ของชาติ โดยกำหนดนโยบาย ดังนี้

๑. ความสงบเรียบร้อยในสังคม

๑.๑ รักษาความสงบเรียบร้อยในสังคม ป้องกันและปราบปรามอาชญากรรม และยาเสพติดโดยเด็ดขาด

๑.๒ เสนอและปรับปรุงกฎหมายให้สอดคล้องกับภาวะความเป็นอยู่ของสังคมในปัจจุบัน และให้มีความเป็นธรรมมากยิ่งขึ้น

๑.๓ พัฒนาและปรับปรุงระบบขบวนการยุติธรรมให้มีประสิทธิภาพ รวดเร็วตลอดจนกระจายระบบงานอำนวยความสะดวกยุติธรรมออกไปยังประชาชนให้ทั่วถึงมากยิ่งขึ้น

๑.๔ เร่งรัดปรับปรุงกฎหมาย ระเบียบและองค์การที่เกี่ยวกับแรงงานให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

๑.๕ ดำเนินการหาทางแก้ไขปัญหาผู้อพยพ และผู้พลัดถิ่นจากประเทศเพื่อนบ้านโดยเร็วอย่างถาวร และเพิ่มการให้ความช่วยเหลือแก่ราษฎรไทยตามบริเวณชายแดนซึ่งถูกกระทบกระเทือนจากปัญหาผู้อพยพ โดยร่วมมือกับประเทศและองค์การระหว่างประเทศที่เกี่ยวข้อง

๒. การศึกษา

๒.๑ กระจายโอกาสทางการศึกษาให้ประชาชนอย่างทั่วถึงโดยเน้นทั้งการปรับปรุงการผลิตและพัฒนากำลังคนให้สอดคล้องกับความต้องการของประเทศและพัฒนาคุณภาพและความเสมอภาคของระบบการศึกษาเพื่อส่งเสริมจริยธรรม วิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยี การศึกษาตลอดชีวิต การพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม พละนาามัย ตลอดจนการศาสนาและศิลปวัฒนธรรม

๒.๒ ส่งเสริมให้เอกชนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษามากยิ่งขึ้น

๒.๓ เร่งรัดการส่งเสริมการอนุบาลชนบทการขยายโอกาสทางการศึกษาในระดับมัธยมศึกษา โดยจะจัดควบคู่ไปกับการขยายการศึกษาภาคบังคับ และการเตรียมพื้นฐานอาชีพให้กับนักเรียนทุกระดับ เพื่อแก้ปัญหาการว่างงาน ตลอดจนส่งเสริมศีลธรรมจริยธรรม และวินัยของนักเรียนและคนในชาติเป็นพิเศษ

๒.๔ สร้างทัศนคติด้านความจงรักภักดีต่อชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์และการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข

๒.๕ สนับสนุนการวิจัยค้นคว้าเพื่อเสริมสร้างความก้าวหน้าทางวิชาการเพื่อนำผลมาใช้ในการพัฒนาประเทศและปรับปรุงคุณภาพชีวิตของประชาชน

๓. สาธารณสุข

๓.๑ เร่งรัดการดำเนินงานสาธารณสุขมูลฐานทั้งในท้องถิ่นชนบทและชุมชนแออัดในเขตเมือง

๓.๒ ปรับปรุงคุณภาพบริการสาธารณสุขของรัฐทุกประเภทและทุกระดับโดยมุ่งเน้นเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารงานสาธารณสุข ระบบข้อมูลองค์กรหรือกลไกการประสานนโยบายและการพัฒนาบุคลากรให้มีความพร้อมในการให้บริการทั้งในยามปกติและยามฉุกเฉิน ทั้งนี้จะคำนึงถึงเรื่องประสิทธิภาพและประหยัดเป็นหลัก

๓.๓ ปรับปรุงระบบการประกันสุขภาพที่มีอยู่ให้เหมาะสมและให้การสงเคราะห์แก่ผู้มีรายได้น้อยและผู้ที่ยังคงสมควรช่วยเหลือเกื้อกูล

๓.๔ ส่งเสริมให้หน่วยงานหรือองค์กรต่าง ๆ ดำเนินกิจกรรมที่ช่วยยกระดับสุขภาพอนามัยของประชาชนให้สูงขึ้น สร้างพฤติกรรมอนามัยที่ดี ปรับปรุงการศึกษาและแก้ไขปัญหามันดสาธารณสุข รวมทั้งปรับปรุงกฎหมายที่เกี่ยวข้องให้เอื้ออำนวยต่อการพัฒนาสาธารณสุข โดยเฉพาะอย่างยิ่งกฎหมายเกี่ยวกับการควบคุมคุณภาพสิ่งแวดล้อมและการคุ้มครองผู้บริโภค

๓.๕ พิจารณาการแพทย์แผนไทยและการใช้สมุนไพรให้เป็นประโยชน์แพร่หลายตามความต้องการของท้องถิ่น และฟื้นฟูอุตสาหกรรมยาภายในประเทศให้มั่นคงพึ่งตนเองได้โดยเน้นความปลอดภัยและประสิทธิภาพการบำบัดโรคในราคาที่เหมาะสม และกระจายไปสู่ผู้ใช้อย่างทั่วถึง ตลอดจนส่งเสริมอุตสาหกรรมอาหาร ยา และอื่น ๆ เพื่อการส่งออก

๔. บริการสังคม

๔.๑ ส่งเสริมการกีฬาอย่างกว้างขวางและทั่วถึง เพื่อเสริมสร้างคุณภาพชีวิตและพัฒนามาตรฐานการกีฬา เพื่อให้มีขีดความสามารถในการแข่งขันกีฬากับนานาชาติได้ดียิ่งขึ้น

๔.๒ เร่งรัดช่วยเหลือประชาชนที่มีรายได้น้อยในเรื่องที่อยู่อาศัยทั้งที่ดำเนินการโดยรัฐและเอกชน โดยเฉพาะในภูมิภาค

๔.๓ พัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในชุมชนแออัดในเมืองอย่างเป็นระบบ

๔.๔ ส่งเสริมและประสานงานระหว่างหน่วยงานของรัฐและเอกชนในการพัฒนาสตรี เด็ก และเยาวชน รวมทั้งสวัสดิการคนชรา และคนทุพพลภาพ

๔.๕ ส่งเสริมสถาบันศาสนาและองค์การของเอกชนให้มีบทบาทและส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมมากขึ้น ท่านประธานรัฐสภาที่เคารพ และท่านสมาชิก

ผู้มีเกียรติทั้งหลาย ในการบริหารราชการแผ่นดินตามนโยบายที่ได้แถลงมาข้างต้นนี้กระผมขอให้
ความมั่นใจว่า รัฐบาลนี้จะดำเนินการโดยยึดถือความซื่อสัตย์สุจริตเป็นที่ตั้ง และปฏิบัติตามนโยบาย
โดยเคร่งครัดเพื่อนำความก้าวหน้ามาสู่ประเทศชาติ และนำความสงบเรียบร้อยและความสุข
ความเจริญมาสู่ประชาชนสมดังเป้าหมายที่ได้แถลงไว้แล้วทุกประการ ขอขอบคุณครับ

คณะรัฐมนตรี คณะที่ ๔๖

๙ ธันวาคม ๒๕๓๓ - ๒๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๓๔

พลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ เป็นนายกรัฐมนตรี ประกาศพระบรมราชโองการ เมื่อวันที่ ๙ ธันวาคม ๒๕๓๓ พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช ทรงลงพระปรมาภิไธยใน ประกาศ รั้อยตำรวจตรี วรพน ชันชื้อ ประธานรัฐสภาเป็นผู้ลงนามรับสนองพระบรมราชโองการ และวันที่ ๑๔ ธันวาคม ๒๕๓๓ มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งคณะรัฐมนตรี ดังรายนามต่อไปนี้

รายชื่อคณะรัฐมนตรี

๑. นายบุญเหลือ ประเสริฐสุวรรณ รองนายกรัฐมนตรี
๒. นายเฉลิมพันธ์ ศรีวิกรม์ รองนายกรัฐมนตรี
๓. นายโกศล ไกรฤกษ์ รองนายกรัฐมนตรี
๔. พลเอก มานะ รัตนโกเศศ รองนายกรัฐมนตรี
๕. พลเอก อาทิตย์ กำลังเอก รองนายกรัฐมนตรี
๖. นายสอาด ปิยวรรณ รัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี
๗. นายกร ทัพพะรังสี รัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี
๘. พลเอก หาญ ลีลาพันธ์ รัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี
๙. พลตำรวจโท จำรัส มังคลารัตน์ รัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี
๑๐. นายสรอรรถ กลิ่นประทุม รัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี
๑๑. นายสวัสดิ์ คำประกอบ รัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี
๑๒. พลเอก ชาติชาย ชุณหะวัณ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม
๑๓. นายบรรหาร ศิลปอาชา รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง
๑๔. นายสุชน ชามพูนท รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงการคลัง
๑๕. นายชวลิต ชนะชานันท์ รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงการคลัง
๑๖. นายอาทิตย์ อุไรรัตน์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ
๑๗. นายจรัส พัวช่วย รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงการต่างประเทศ
๑๘. นายณรงค์ วงศ์วรรณ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์
๑๙. นายสมพงษ์ อมรวิวัฒน์ รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์
๒๐. นายอุดมศักดิ์ ทั้งทอง รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์
๒๑. นายวิโรทัย ภิญญสาสน์ รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์
๒๒. นายสมัคร สุขนทรเวช รัฐมนตรีว่าการกระทรวงคมนาคม

๒๓. นายประทวน รมยานนท์ รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงคมนาคม
 ๒๔. นายเจริญ เชาวน์ประยูร รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงคมนาคม
 ๒๕. นายสุวัจน์ ลิปตพัลลภ รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงคมนาคม
 ๒๖. นายอมเรศ ศิลลาอ่อน รัฐมนตรีว่าการกระทรวงพาณิชย์
 ๒๗. นายชูชีพ หาญสวัสดิ์ รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงพาณิชย์
 ๒๘. นายจำนงค์ โพธิสาโร รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงพาณิชย์
 ๒๙. พลตำรวจเอก ประमाण อติเรกสาร รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย
 ๓๐. นายเสนาะ เทียนทอง รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงมหาดไทย
 ๓๑. นายพินิจ จันทรสุนทร รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงมหาดไทย
 ๓๒. นายปภิต พัฒนกุล รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงมหาดไทย
 ๓๓. นายวัฒนา อิศวเหม รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงมหาดไทย
 ๓๔. นายอุทัย พิมพ์ใจชน รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม
 ๓๕. นายอนุวรรตน์ วัฒนพงศ์ศิริ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและการพลังงาน
 ๓๖. พลเอก เทียนชัย สิริสัมพันธ์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ
 ๓๗. นายบุญถึง ผลพานิชย์ รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงศึกษาธิการ
 ๓๘. นายสกุล ศรีพรหม รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงศึกษาธิการ
 ๓๙. นายปิยะณัฐ วัชรภรณ์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุข
 ๔๐. นายเด่น ไต๊ะมีนา รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงสาธารณสุข
 ๔๑. นายวีรวัชร สิทธิธรรม รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงสาธารณสุข
 ๔๒. นายประมวล สภาวสุ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงอุตสาหกรรม
 ๔๓. นายสมาน ภูมมะกาญจนะ รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงอุตสาหกรรม
 ๔๔. นายประยูร สุรนิวงศ์ รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงอุตสาหกรรม
 ๔๕. นายยิ่งพันธ์ มนะสิการ รัฐมนตรีว่าการทบวงมหาวิทยาลัย

วันที่ ๑๙ กุมภาพันธ์ ๒๕๓๔ ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ตั้งให้ พลเอก อาทิตย์ กำลังเอก เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงกลาโหม

หมายเหตุ คณะรัฐมนตรีคณะนี้สิ้นสุดลง เนื่องจากพลเอก สุนทร คงสมพงษ์ หัวหน้าคณะรักษาความสงบเรียบร้อยแห่งชาติ ได้เข้ายึดและควบคุมอำนาจในการปกครองประเทศ เมื่อวันที่ ๒๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๓๔ โดยอ้างสาเหตุเข้ายึดอำนาจคณะรัฐบาลตามแถลงการณ์คณะรักษาความสงบเรียบร้อยแห่งชาติ ฉบับที่ ๑ เรื่อง คำชี้แจงเหตุผลการเข้ายึดและควบคุมอำนาจในการปกครองประเทศ ประกาศ ณ วันที่ ๒๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๓๔ ลงชื่อ พลเอก สุนทร คงสมพงษ์ หัวหน้าคณะรักษาความสงบเรียบร้อยแห่งชาติ

คำแถลงนโยบาย

ของ

คณะรัฐมนตรี คณะที่ ๔๖

พลเอก ชชาติชาย ชุณหะวัณ นายกรัฐมนตรี

แถลงต่อรัฐสภา เมื่อวันที่ ๙ มกราคม ๒๕๓๔

คำแถลงนโยบายของรัฐบาล*

ท่านประธานรัฐสภาและท่านสมาชิกผู้มีเกียรติ

ตามที่ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งให้กระผมเป็นนายกรัฐมนตรีตามประกาศพระบรมราชโองการ ลงวันที่ ๙ ธันวาคม ๒๕๓๓ และแต่งตั้งให้กระผมเป็นนายกรัฐมนตรีตามประกาศพระบรมราชโองการ ลงวันที่ ๑๔ ธันวาคม ๒๕๓๓ นั้น ณ บัดนี้คณะรัฐมนตรีได้กำหนดนโยบายการบริหารราชการแผ่นดิน และขอแนะนำเรียนให้ท่านสมาชิกรัฐสภาผู้ทรงเกียรติได้ทราบถึงเจตนารมณ์ในแนวนโยบายการบริหารราชการแผ่นดินของรัฐบาล ซึ่งมีเวลาเหลือเพียง ๑ ปีกับ ๗ เดือน เพื่อเสริมสร้างความมั่นคงก้าวหน้าทางเศรษฐกิจ สังคมและการเมืองให้แก่ประเทศไทยและความผาสุกให้แก่พี่น้องประชาชนของเราสืบต่อไป

กระผมมีสิ่งหนึ่งที่จะยึดถือเป็นหัวใจอันสำคัญสูงสุดในการควบคุมกำกับบริหารของรัฐบาลชุดนี้ ให้บรรลุแนวนโยบายที่แถลงต่อรัฐสภาอันทรงเกียรติในวันนี้ คือ จะยึดถือความซื่อสัตย์สุจริตต่อประชาชนและผลประโยชน์ของชาติเป็นที่ตั้ง โดยไม่คำนึงถึงผลประโยชน์ของกลุ่มใดหรือพรรคใดมาเป็นฐาน และดำเนินการอย่างจริงจังเพื่อกำจัดและป้องกันมิให้อัฒนากรรมบังหลวงเกิดขึ้น ทั้งนี้ ด้วยความสำนึกในความรับผิดชอบต่อประเทศไทยและประชาชนอันเป็นที่รักของเราด้วยใจอันบริสุทธิ์ และกระผมขอให้คำมั่นว่าจะปฏิบัติหน้าที่รับผิดชอบอย่างสุดกำลังความสามารถโดยขอแถลงนโยบายของคณะรัฐมนตรีให้รัฐสภาทราบ ดังนี้

๑. นโยบายการเมือง

รัฐบาลมุ่งเทอดทูนและรักษาไว้ซึ่งสถาบันชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ และการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข และจะดำเนินการทุกวิถีทางที่จะให้บังเกิดความสุขความเจริญแก่ประชาชนทุกหมู่เหล่า ทั้งทางเศรษฐกิจ สังคมและการเมือง ในการนี้รัฐบาลจะส่งเสริมและสนับสนุนการพัฒนาบทบาทพรรคการเมือง และสถาบันรัฐสภาให้สอดคล้องกับการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข และกระตุ้นให้ประชาชนมีความเข้าใจและศรัทธายึดมั่นในระบบประชาธิปไตยอย่างจริงจัง โดยการคุ้มครองและขยายสิทธิเสรีภาพตามกฎหมายให้กว้างขวางขึ้น ตลอดจนสร้างความสำนึกในหน้าที่และความรับผิดชอบของตนในฐานะประชาชนและให้มีส่วนร่วมทางการเมืองทั้งในระดับชาติและระดับท้องถิ่นมากยิ่งขึ้น

นอกจากนั้นรัฐบาลจะดำเนินการแก้ไขให้การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและการเลือกตั้งใด ๆ ที่ราษฎรใช้สิทธิเป็นไปโดยบริสุทธิ์ ยุติธรรม เป็นรูปธรรมยิ่งขึ้น ขณะเดียวกันรัฐบาลจะส่งเสริมและปรับปรุงการกระจายอำนาจการปกครองสู่ท้องถิ่น โดยเฉพาะสภาตำบลให้มากขึ้น โดยการเพิ่มอิสระทางการเงินการคลัง การจัดซื้อ จัดจ้าง และการกำหนดนโยบายของตนเอง ทั้งนี้จะได้ดำเนินการเป็นขั้นเป็นตอนให้เหมาะสมกับสภาพการพัฒนาท้องถิ่น ทั้งที่พัฒนาไปมากแล้วและท้องถิ่นที่ยังต้องการความช่วยเหลือจากส่วนกลาง โดยคำนึงถึงความเป็นเอกภาพของการปกครองราชอาณาจักรซึ่งเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันและจะแย่งแย่งมิได้ รัฐบาลจะดำเนินการเพื่อให้มีการปฏิรูปกฎหมายที่ล้าสมัยและเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ และเร่งรัดปรับปรุงประกาศของคณะปฏิวัติ ตลอดจนคำสั่งของคณะปฏิรูปการปกครองแผ่นดิน ให้เป็นระบบกฎหมายในระบบประชาธิปไตย

๒. นโยบายการบริหารระบบราชการ

รัฐบาลมีความมุ่งมั่นที่จะเปลี่ยนบทบาทของราชการจากผู้ปฏิบัติมาเป็นผู้กำกับดูแล ให้การสนับสนุนการดำเนินงานของภาคเอกชนยิ่งขึ้น โดยปรับปรุงระบบราชการให้เปิดรับฟังความคิดเห็นของประชาชนเพื่อเปลี่ยนแนวความคิดจากการบริหารราชการในลักษณะของการปกครองมาเป็นการบริหารราชการในเชิงการพัฒนา รัฐบาลมุ่งเน้นปรับการบริหารราชการและวิธีการปฏิบัติงานให้รวดเร็ว โดยลดขั้นตอนการทำงาน และกระจายอำนาจการบริหารงานบุคคล งานงบประมาณจากส่วนกลางไปสู่หน่วยปฏิบัติและสู่ส่วนภูมิภาค โดยจัดสรรเงินงบประมาณเป็นก้อนให้แก่จังหวัดเพื่อนำไปใช้จ่ายในการแก้ไขปัญหาของประชาชนควบคู่ไปกับการปรับปรุงมาตรฐานการครองชีพและสภาพแวดล้อมในการทำงานของข้าราชการ เพื่อเป็นสิ่งจูงใจที่จะรักษาคนดีมีความสามารถไว้ในราชการ ขณะเดียวกันรัฐบาลมีนโยบายที่จะยึดหลักระบบคุณธรรมในการพิจารณาให้บำเหน็จความชอบ การเลื่อนตำแหน่งในระบบราชการเพื่อให้สามารถธำรงและสรรหาข้าราชการที่มีคุณภาพ มีขวัญและกำลังใจในการทำงานตามนโยบายของรัฐบาลต่อไป

รัฐบาลมุ่งเน้นที่จะปรับปรุงโครงสร้างกระทรวง ทบวงให้เหมาะสมกับสถานการณ์ในปัจจุบันและสนองต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ เช่น แบ่งแยกงานจากกระทรวงเดิม จัดตั้งเป็นกระทรวง ทบวงขึ้นใหม่ อาทิ กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม กระทรวงการค้าต่างประเทศ กระทรวงพลังงาน กระทรวงโยธาธิการกระทรวงแรงงาน กระทรวงสื่อสารและคมนาคม และทบวงตำรวจ เป็นต้น

๓. นโยบายเศรษฐกิจ

รัฐบาลนี้กำหนดเป้าหมายการดำเนินนโยบายทางเศรษฐกิจที่จะให้เศรษฐกิจของไทยขยายตัวต่อเนื่อง โดยมุ่งขยายฐานการผลิตและการค้าให้เปิดกว้างสู่นานาชาติและให้ประเทศไทยสามารถเป็นฐานเศรษฐกิจ "ด้านหน้า" ของภูมิภาคนี้ให้ได้ ทั้งเป็นศูนย์กลางการผลิต การแปรรูป

สินค้า การส่งออก และเป็นศูนย์กลางทางธุรกิจเงินและคมนาคมขนส่งในภูมิภาคนี้ด้วย ในการนี้ รัฐบาลมีความจำเป็นต้องปรับนโยบายเศรษฐกิจของไทยให้มีลักษณะเชิงผ่อนคลาย และมีความยืดหยุ่นคล่องตัวสูงขึ้น ทั้งทางด้านการค้ากับต่างประเทศ การบริหารการเงินการคลัง และการจัดหาบริการพื้นฐานที่สำคัญ ๆ ซึ่งจำเป็นต้องลดการผูกขาดลงและเพิ่มบทบาทภาคเอกชนให้มีส่วนร่วมลงทุนขยายบริการพื้นฐานด้านบริการโทรคมนาคม ขนส่ง กิจกรรมพลังงาน การพัฒนากำลังคน และให้เพิ่มการใช้เทคโนโลยีเพื่อการผลิตให้มากขึ้นด้วย ขณะเดียวกันรัฐบาลจะดำเนินนโยบายที่ระมัดระวังรักษาเสถียรภาพทางเศรษฐกิจและการเงินของประเทศต่อไป เพื่อมุ่งลดภาวะเงินเฟ้อและการขาดดุลการค้าของประเทศ มิให้อยู่ในระดับที่จะส่งผลกระทบต่อภาวะความเป็นอยู่การครองชีพของประชาชนและความมั่นใจของนักลงทุนในประเทศไทย นอกจากนี้ รัฐบาลมุ่งเน้นให้ความสำคัญสูงต่อนโยบายกระจายรายได้และเร่งกระจายการขยายตัวทางเศรษฐกิจไปสู่ส่วนภูมิภาค โดยเฉพาะการส่งเสริมภาคเอกชนให้มีบทบาทในการแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจท้องถิ่นมากยิ่งขึ้นเพื่อยกระดับรายได้ให้แก่เกษตรกรรายย่อยที่ยากจนและลูกจ้างแรงงานการเกษตรในชนบท กลุ่มผู้ประกอบการรายย่อยรายย่อยตัวขนาดเล็กในเมือง และกลุ่มผู้ใช้แรงงานและลูกจ้างที่มีรายได้ต่ำ ซึ่งเป็นกลุ่มเป้าหมายสำคัญของนโยบายการกระจายรายได้ของรัฐบาล โดยจะดำเนินนโยบายเศรษฐกิจเฉพาะด้าน ดังนี้

๓.๑ การเงินการคลัง

รักษาและเสริมสร้างเสถียรภาพทางเศรษฐกิจและฐานะการเงินการคลังของประเทศให้มั่นคง และดำเนินนโยบายการเงินการคลังของประเทศในกรอบวินัยที่เคร่งครัดควบคู่กับการเอื้ออำนวยต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม ให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและเป็นธรรม และปรับปรุงโครงสร้างระบบการจัดเก็บภาษีอากรเพื่อลดความซ้ำซ้อนตลอดทั้งสร้างความเป็นกลางของระบบภาษีให้เอื้ออำนวยต่อการลงทุนและการพัฒนาธุรกิจของประเทศ ขณะเดียวกันจะใช้มาตรการทางการคลังให้สามารถช่วยเหลือต่อภาคเศรษฐกิจที่อ่อนแอโดยเฉพาะในด้านการเกษตร ส่วนการดำเนินการของรัฐวิสาหกิจนั้นจะให้ลดการพึ่งพาการสนับสนุนจากรัฐลงโดยให้เร่งการระดมทุนและร่วมทุนกับภาคเอกชนในการขยายบริการสาธารณูปโภคและสาธารณูปการให้กว้างขวาง และมีคุณภาพที่สามารถสนองต่อการขยายตัวทางเศรษฐกิจของประเทศได้ ทางด้านนโยบายการเงิน รัฐบาลจะพัฒนาเสริมสร้างระบบการเงิน สถาบันการเงิน และตลาดทุนให้มั่นคงแข็งแรง และมีประสิทธิภาพในการระดมเงินออมระยะสั้นและระยะยาวให้สูงขึ้นและให้มีการผ่อนคลายการควบคุมสถาบันการเงินเพื่อสนองความต้องการด้านลงทุนในประเทศ ตลอดทั้งสามารถให้ประเทศไทยมีโอกาสพัฒนาเป็นศูนย์กลางการเงินในภูมิภาคได้ต่อไป นอกจากนี้รัฐบาลจะดำเนินนโยบายและมาตรการทางการเงินการคลัง เพื่อเร่งให้พัฒนาแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อม การประหยัดพลังงาน การจัดมลพิษ และการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ

๓.๒ การเกษตร

รัฐบาลยึดมั่นว่าการช่วยเหลือเกษตรกร โดยเฉพาะอย่างยิ่งเกษตรกรรายย่อยที่ยากจน เป็นนโยบายที่มีความสำคัญสูงสุด เพื่อเร่งการเพิ่มผลผลิตและสร้างเสถียรภาพของรายได้ให้แก่เกษตรกรรายย่อย ในการนี้รัฐบาลจะเร่งดำเนินการปฏิรูปที่ดินและปรับปรุงระบบการให้สิทธิทำกินแก่เกษตรกรในเขตป่าไม้ที่หมดสภาพและที่เกษตรกรได้ครอบครองใช้ประโยชน์ในที่ดินนั้น โดยจะเร่งออกเอกสารสิทธิ์ หรือเอกสารอื่นที่เกี่ยวข้องให้แก่เกษตรกร นอกจากนี้จะดำเนินการพัฒนาพื้นที่ดินที่มีปัญหาในบริเวณแห้งแล้ง ดินเค็ม ดินพรุ ตลอดจนดำเนินการป้องกันดินถูกชะล้างพังทลายในเขตต้นน้ำลำธาร และอนุรักษ์พื้นที่ชุ่มน้ำชายฝั่งทะเลควบคู่ไปด้วย

รัฐบาลจะขยายวงเงินสินเชื่อทั้งระยะสั้นและระยะยาวให้แก่เกษตรกรที่ยากจนโดยปรับเงื่อนไขให้ผ่อนปรนยิ่งขึ้น เพื่อให้เกษตรกรสามารถเปลี่ยนระบบการผลิตเกษตรดั้งเดิมไปสู่พืชเศรษฐกิจใหม่ ๆ และการเลี้ยงสัตว์ที่มีความต้องการของตลาดมากขึ้น ส่วนด้านปัจจัยการผลิตอื่น ๆ รัฐบาลมีนโยบายให้มีการค้าปุ๋ยเคมีอย่างเสรีมากขึ้นเพื่อลดการผูกขาดการผลิตและการค้าปุ๋ยเคมีลงและเร่งรัดให้มีการผลิตปุ๋ยเคมีในประเทศ เพื่อทดแทนการนำเข้าโดยถือว่าเป็นปัจจัยพื้นฐานทางการเกษตรที่รัฐบาลจะต้องคำนึงถึงผลประโยชน์ของเกษตรกรเป็นหลัก

รัฐบาลจะจัดให้มีการส่งเสริมการผลิตเกษตรแผนใหม่ โดยอาศัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีมากขึ้น เช่น การใช้ปุ๋ยชีวภาพ การควบคุมศัตรูพืชด้วยมาตรการชีววิธี การผสมเทียมปศุสัตว์และสัตว์น้ำการเพาะเลี้ยงเนื้อเยื่อ เป็นต้น เพื่อเป็นฐานในการปฏิรูปโครงสร้างการผลิตด้านการเกษตรของประเทศต่อไป นอกจากนี้จะเสริมสร้างกำลังสำรองให้แก่เกษตรกรโดยสนับสนุนสถาบันเกษตรกร และส่งเสริมภาคเอกชนให้มีส่วนร่วมในการผลิต การตลาดและอุตสาหกรรมเกษตร รวมทั้งการแปรรูปทางด้านการอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติ รัฐบาลจะดำเนินงานพัฒนาแหล่งน้ำเพื่อการเกษตร โดยเน้นการขุดลอกคู คลอง หนองและบึงธรรมชาติเพื่อให้สามารถปลูกพืชในฤดูแล้งได้ และมีเป้าหมายเพิ่มพื้นที่ป่าอนุรักษ์ให้สูงขึ้น จากร้อยละ ๒๐ เป็นร้อยละ ๒๕ ของพื้นที่ป่าทั้งหมด และจะสนับสนุนภาคเอกชนและสถาบันเกษตรกรให้ปลูกสวนป่าเศรษฐกิจและสวนป่าชุมชนต่อไป นอกจากนี้รัฐบาลจะอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรชายฝั่งทะเลและในน่านน้ำไทยให้เป็นแหล่งเพาะพันธุ์สัตว์น้ำถาวร

๓.๓ อุตสาหกรรม

รัฐบาลจะส่งเสริมอุตสาหกรรมไทยให้สามารถแข่งขันในตลาดต่างประเทศทั้งคุณภาพและต้นทุนการผลิต โดยการลดอัตราภาษีนำเข้าเครื่องจักร ชิ้นส่วนและวัตถุดิบ รวมทั้งส่งเสริมให้ภาคเอกชนมีบทบาทในการให้บริการทดสอบและรับรองคุณภาพผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมของไทยได้ด้วย ขณะเดียวกันจะเร่งกระจายอุตสาหกรรมไปสู่ส่วนภูมิภาคและพื้นที่ "เขตเศรษฐกิจใหม่" เช่น บริเวณชายฝั่งทะเลตะวันออก และเร่งพัฒนาบริเวณชายฝั่งทะเลภาคใต้ ตลอดจนการพัฒนา

นิคมอุตสาหกรรม เขตอุตสาหกรรมส่งออก อาคารชุดสำหรับอุตสาหกรรม เพื่อกระจายอุตสาหกรรมไปสู่ส่วนพื้นที่ที่ควรพัฒนา ซึ่งจะช่วยให้การควบคุมปัญหาสิ่งแวดล้อมเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ รัฐบาลจะให้ความสำคัญสูงสุดต่อการป้องกัน ควบคุม และแก้ไขปัญหามลพิษสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นจากโรงงานอุตสาหกรรมทั้งทางด้านมลพิษทางอากาศ ทางน้ำ ของเสีย กากของเสียและสารเป็นพิษ รวมทั้งขยะมูลฝอย โดยเฉพาะบริเวณที่มีโรงงานตั้งอยู่หนาแน่นในเขตกรุงเทพมหานคร เมืองหลัก และบริเวณฝั่งแม่น้ำสายหลัก ในการนี้จะสนับสนุนให้ภาคเอกชนร่วมลงทุนหรือรับสัมปทานในการลงทุนสร้างระบบบำบัดน้ำเสียรวมและจัดการกากของเสียอย่างเป็นระบบด้วย

๓.๔ การพาณิชย์และบริการ

รัฐบาลจะมุ่งดำเนินนโยบายการพาณิชย์ให้มีการค้าทั้งภายในและกับต่างประเทศให้ "เสรี" มากยิ่งขึ้นเพื่อเป็นแนวทางการเจรจาการค้ากับต่างประเทศหลายฝ่ายรอบอุรุกวัยและเป็นการเพิ่มประสิทธิภาพการแข่งขันทางการค้าที่จะผลักดันให้ประเทศไทยเป็นศูนย์กลางการค้าในภูมิภาคนี้ โดยจะเน้นหนักขยายตลาดในอินโดจีนและเอเชีย - แปซิฟิก และปรับปรุงระบบการอนุญาตนำเข้าวัตถุดิบ กำหนดมาตรการปกป้องไม่ให้มีการทุ่มตลาดเข้ามาในประเทศไทย ตลอดทั้งเสริมสร้างเอกภาพการเจรจาการค้าระหว่างประเทศ และกำหนดยุทธวิธีสำหรับตลาดร่วมยุโรป ในปี ๒๕๓๕ พร้อมกันไปด้วย ทางด้านนโยบายการค้าภายในประเทศนั้นรัฐบาลจะเน้นการเสริมสร้างเสถียรภาพด้านราคาสินค้าเกษตรเป็นพิเศษ โดยการเร่งพัฒนาตลาดกลางในลักษณะตลาดประมูล ตลาดซื้อขายล่วงหน้า และกระจายการพัฒนาธุรกิจ คลังสินค้าไซโลและห้องเย็นในท้องถิ่นส่วนภูมิภาคให้มากขึ้น เพื่อให้เกษตรกรสามารถชะลอการขายผลผลิตซึ่งจะทำให้สามารถขายได้ในราคาที่สูงขึ้น ด้านการบริการนอกเหนือจากการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ก่อให้เกิดการสร้างงานและนำเงินตราต่างประเทศเข้ามามากขึ้นแล้ว รัฐบาลจะริเริ่มการพัฒนาบริการด้านซ่อมบำรุงพาหนะทั้งทางบก น้ำ และอากาศ ให้เป็นศูนย์บำรุงใหญ่ในภูมิภาคนี้

นอกจากนั้นจะเน้นการส่งออก โดยปรับปรุงกลไกของทางราชการให้เกื้อหนุนการดำเนินงานของภาคเอกชนมากยิ่งขึ้น ตลอดจนปรับปรุงกฎหมายซึ่ง ตวง วัดและกฎหมายบริษัทมหาชนให้สอดคล้องกับระบบการค้าปัจจุบันและการพัฒนาตลาดหลักทรัพย์เพื่อให้การคุ้มครองแก่สาธารณชนมิให้ถูกเอาเปรียบ หรือเผชิญกับความเสียหายมากเกินไป

๓.๕ การคมนาคมขนส่ง

รัฐบาลจะเร่งดำเนินการขยายด้านบริการโทรคมนาคมและการสื่อสารให้รวดเร็วและมีบริการดีเพียงพอกับความต้องการของธุรกิจ และประชาชนที่ขยายหรือเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว ทางด้านบริการขนส่งมวลชน จะเร่งให้มีบริการขนส่งมวลชนบนรางสูง ยกกระตือรือร้นรถไฟพร้อมทั้งปรับปรุงระบบการขนส่งสินค้าและผู้โดยสารทุกระบบให้ผสมผสานกันให้สะดวก รวดเร็วปลอดภัยยิ่งขึ้น ทั้งนี้ รวมถึงการประสานระบบการขนส่งทางบก ทางน้ำและทางอากาศภายในและระหว่าง

ประเทศให้สอดคล้องประสานกันอย่างมีประสิทธิภาพต่อไป และสนับสนุนการสร้างสนามบินเพื่อส่งเสริมด้านธุรกิจและงานท่องเที่ยว นอกจากนี้จะสนับสนุนการสร้างทางตามกฎหมายสัมปทาน และปรับปรุงงานด้านสาธารณูปโภค โดยเฉพาะอย่างยิ่งในส่วนที่จะเสริมกิจการโครงการพัฒนาอุตสาหกรรมชายฝั่งทะเลตะวันออก รัฐบาลจะเร่งจัดการก่อสร้างทางหลวงวงแหวนรอบนอกให้แล้วเสร็จโดยด่วน พร้อมกับพิจารณาก่อสร้างอุโมงค์ลอดใต้แม่น้ำและตัดถนนทางเบี่ยงเพื่อลดปริมาณรถที่ต้องผ่านเข้ามาในเขตเมืองทางด้านทิศเหนือไปตะวันตกและไปทางตะวันออกตลอดทั้งการขยายถนนและเพิ่มช่องทางเพื่อเพิ่มผิวจราจรให้มากขึ้นและรื้อถอนสิ่งกีดขวางเพื่อให้การจราจรมีความคล่องตัวสูงขึ้น รวมทั้งการแก้ไขปัญหาการจราจรในต่างจังหวัดที่กำลังมีการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ

๔. นโยบายวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี พลังงานและสิ่งแวดล้อม

รัฐบาลจะเร่งการผลิตนักวิทยาศาสตร์ วิศวกร ตลอดจนช่างเทคนิคให้เพียงพอและมีความสามารถเป็นที่ยอมรับ รวมทั้งผลิตอาจารย์มหาวิทยาลัยและนักวิจัยเพื่อสนองความต้องการของภาคอุตสาหกรรม เกษตรกรรม บริการ และการพัฒนาชนบท และสามารถรองรับการถ่ายทอดเทคโนโลยีจากต่างประเทศได้ โดยพัฒนาระบบข้อสนเทศ เพื่อให้เอกชนสามารถนำเข้าเทคโนโลยีจากต่างประเทศ ได้โดยพัฒนาระบบข้อสนเทศ เพื่อให้เอกชนสามารถนำเข้าเทคโนโลยีจากต่างประเทศในราคาและเงื่อนไขที่เหมาะสมอีกทั้งให้มีการจัดหาและผลิตพลังงานให้เพียงพอับความต้องการของประเทศ เร่งพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและระบบจัดการด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีโดยปรับโครงสร้างสถาบันวิจัยของรัฐให้สามารถวิจัยและดึงดูดผู้ทรงคุณวุฒิไว้ใน การวิจัย ตลอดจนปรับปรุงเครือข่ายการวิจัยของรัฐบาล สถาบันการศึกษาและภาคเอกชน ให้สามารถนำผลการวิจัยไปประยุกต์ใช้ในเชิงพาณิชย์ได้ สำหรับการแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อม อันเกิดจากภาวะมลพิษต่างๆ นั้นรัฐบาลให้ความสำคัญเร่งด่วนต่อการแก้ปัญหาภาวะมลพิษทางอากาศที่เกิดจากการจราจรติดขัด ภาวะฝนกรด มลพิษทางน้ำ ทางอากาศที่เกิดจากโรงงาน อุตสาหกรรม และภาคของเสียที่เป็นพิษ โดยมีเป้าหมายที่จะลดซัลเฟอร์ไดออกไซด์ คาร์บอนมอนนอกไซด์ ไนโตรเจนไดออกไซด์และสารตะกั่วในน้ำมันเชื้อเพลิงให้อยู่ในมาตรฐานที่ไม่เป็นอันตรายต่อสุขภาพ ตลอดจนการปรับปรุงวิธีใช้ถ่านหินลิกไนต์ในกระบวนการผลิตไฟฟ้า เพื่อป้องกันการเกิดภาวะฝนกรดควบคู่ไปกับการกวดขันให้มีการปฏิบัติตามกฎหมายในการควบคุม ภาวะมลพิษอย่างเคร่งครัด โดยเฉพาะในเรื่องการขจัดสารพิษจากยานพาหนะทุกชนิด เพื่อให้การบริหารและจัดการสิ่งแวดล้อมเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ รัฐบาลมีนโยบายให้มีการจัดตั้งองค์กรร่วม ๓ ฝ่ายคือ ชุมชน สถานประกอบการ และภาครัฐบาลทำหน้าที่เฝ้าระวังและกำกับดูแลภาวะ สิ่งแวดล้อมให้เป็นไปตามมาตรฐานที่กำหนดไว้ โดยเฉพาะในเขตเมือง เขตอุตสาหกรรมและแหล่ง

ท่องเที่ยวโดยให้ผู้ให้บริการธรรมชาตินั้นเป็นผู้รับภาระในการพัฒนาการอนุรักษ์และการแก้ไข ปัญหาสิ่งแวดล้อมด้วย ตลอดจนสนับสนุนให้มีการสร้างสวนสาธารณะในเขตเมือง

๕. นโยบายการป้องกันประเทศ

รัฐบาลจะปรับปรุง พัฒนา และเสริมสร้างกำลังกองทัพให้มีขนาดที่เหมาะสมมี ประสิทธิภาพพร้อมรบ ทันสมัย และปรับปรุงระบบกำลังสำรอง ระบบการระดมสรรพกำลังเพื่อการ ป้องกันประเทศและรักษาผลประโยชน์ของชาติ ตลอดจนแผนกกำลังป้องกันประเทศทั้งกำลังทหาร กำลังกึ่งทหารและกำลังประชาชน เพื่อป้องกันภัยคุกคามจากภายในและภายนอกประเทศรวมทั้ง คุ้มครองทรัพยากรของชาติด้วย รัฐบาลจะมุ่งพัฒนาขีดความสามารถในการพึ่งตนเองในด้านการ ป้องกันประเทศโดยสนับสนุนและส่งเสริมการวิจัยและพัฒนาการทหาร รวมทั้งการผลิตยุทธโศปกรณ์ ภายในประเทศโดยร่วมมือกับส่วนราชการต่าง ๆ ภาคเอกชน และมิตรประเทศในขณะเดียวกัน รัฐบาลจะสนับสนุนและส่งเสริมบทบาทของกองทัพ ในการพัฒนาประเทศ การพัฒนาเพื่อความ มั่นคง การช่วยเหลือประชาชนและการบรรเทาสาธารณภัย อีกทั้งจะบำรุง เสริมสร้างขวัญกำลังใจ ของทหารและครอบครัวในด้านสวัสดิการและการดำรงชีพ รวมทั้งส่งเสริมทหารผ่านศึก และครอบครัวให้ดำรงอยู่ได้ด้วยความสะดวกและสมเกียรติ

๖. นโยบายด้านต่างประเทศ

รัฐบาลจะดำเนินนโยบายต่างประเทศที่เป็นอิสระสอดคล้องกับสถานการณ์แวดล้อมของ โลกและเสริมสร้างบทบาทของประเทศไทยให้เป็นที่ยอมรับอย่างกว้างขวาง โดยยึดถือประโยชน์ของ ชาติเป็นหลักทั้งจะใช้การต่างประเทศในการส่งเสริมความเจริญมั่งคั่งทางด้านเศรษฐกิจของชาติกับ ให้มีการประสานงานระหว่างหน่วยงานของรัฐและระหว่างภาครัฐกับภาคเอกชน เพื่อให้การดำเนิน นโยบายมีประสิทธิภาพและเอกภาพมากยิ่งขึ้น รัฐบาลจะเคารพความตกลงที่ทำไว้กับต่างประเทศทั้ง จะส่งเสริมให้มีการปฏิบัติตามหลักการของกฎบัตรสหประชาชาติและปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิ มนุษยชนและส่งเสริมความร่วมมือในการพัฒนาระหว่างประเทศและการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมของ โลก รัฐบาลเน้นการส่งเสริมความสัมพันธ์และความร่วมมือทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศ โดยมุ่ง ขยายตลาดการค้าและการลงทุนและเสริมสร้างความเข้าใจอันดีกับประเทศเพื่อนบ้านเพื่อให้เกิด ประโยชน์แห่งสันติภาพ เสถียรภาพ และความก้าวหน้าในภูมิภาคนี้ ทั้งจะพัฒนาความสัมพันธ์ ระหว่างประชาชนต่อประชาชนโดยการแลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรม สารนิเทศ การให้ความช่วยเหลือ ทางวิชาการเพื่อเสริมสร้างความเข้าใจอันดีระหว่างกันอีกทั้งเสริมสร้างความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ของประเทศสมาชิกสมาคมประชาชาติแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ให้แน่นแฟ้นและใกล้ชิดยิ่งขึ้น และพัฒนาความสัมพันธ์กับประเทศมหาอำนาจ และประเทศคู่ค้าที่สำคัญในภูมิภาคต่าง ๆ โดยเฉพาะในภูมิภาคเอเชีย-แปซิฟิก ภูมิภาคมหาสมุทรอินเดีย ภูมิภาคตะวันออกกลาง และ ภูมิภาคประเทศริมฝั่งแม่น้ำโขง นอกจากนั้นรัฐบาลจะดำเนินงานด้านสารนิเทศเพื่อให้ต่างประเทศ

มีความเข้าใจประเทศไทยดีขึ้น โดยการประชาสัมพันธ์และเผยแพร่เอกลักษณ์ วัฒนธรรมไทย ในต่างประเทศ ตลอดจนเน้นการคุ้มครองดูแลสิทธิประโยชน์ของคนไทยในต่างประเทศ

๗. นโยบายสังคม

รัฐบาลกำหนดเป้าหมายการดำเนินนโยบายทางสังคมที่จะเสริมสร้างความสงบสุขและพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนไทยในด้านการศึกษา สุขภาพอนามัย ศิลธรรม และดำรงไว้ซึ่งเอกลักษณ์ของชาติโดยกำหนดนโยบาย ดังนี้

๗.๑ ความสงบเรียบร้อยในสังคม

รัฐบาลจะเร่งป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมทุกประเภทโดยเฉพาะอย่างยิ่งการประทุษร้ายต่อชีวิต ร่างกายและทรัพย์สินของประชาชน กับทั้งจะเร่งการปราบปรามอาชญากรรม และผู้มีอิทธิพลในพื้นที่อย่างจริงจังและต่อเนื่อง รวมทั้งส่งเสริมให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมในท้องถิ่นด้วย รัฐบาลจะป้องกันและปราบปรามยาเสพติดอย่างเด็ดขาดโดยร่วมมือกับประเทศเพื่อนบ้านในการทำลายแหล่งผลิตยาเสพติดและขอความร่วมมือจากประเทศที่มีผู้ค้ายาเสพติดสูงให้ร่วมแก้ไขปัญหายาเสพติดอย่างจริงจังขณะเดียวกันจะเน้นการรณรงค์ในกลุ่มเยาวชนให้ตระหนักถึงโทษของยาเสพติดทั้งในและนอกสถานการศึกษา ทั้งจะให้มีการจัดหลักสูตรการศึกษาในเรื่องนี้ต่อไปด้วยขณะเดียวกันรัฐบาลมุ่งเน้นให้การช่วยเหลือทางกฎหมายและสร้างความเสมอภาคในโอกาสที่ประชาชนจะได้รับความเป็นธรรมทางกฎหมาย และรัฐบาลจะนำเทคโนโลยีที่ทันสมัยมาใช้ในการพิจารณาพิพากษาคดีของศาล รวมทั้งการพัฒนางานคุมประพฤติ การจัดตั้งศาลเยาวชนและครอบครัว และศาลปกครองตลอดทั้งการให้ความปลอดภัยแก่ประชาชนที่มาศาลและข้าราชการที่ปฏิบัติงานในศาลนอกจากนั้นจะส่งเสริมให้มีการระงับข้อพิพาทโดยวิธีการอนุญาโตตุลาการเพื่อรองรับการขยายตัวทางธุรกิจ การลงทุน และแบ่งเบาภาระคดีที่ขึ้นสู่ศาลให้ลดลงด้วย

๗.๒ การศึกษา

รัฐบาลมุ่งให้ความสำคัญต่อการเร่งขยายโอกาสการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาเพื่อเป็นฐานการขยายการศึกษาภาคบังคับ จาก ๖ ปี เป็น ๙ ปี ตลอดทั้งปรับปรุงหลักสูตรการเรียนการสอนให้มีเนื้อหาสาระเหมาะสมกับสภาพท้องถิ่นควบคู่ไปกับการเพิ่มพูนความรู้ผ่านระบบสื่อสารมวลชนต่าง ๆ

นอกจากนี้รัฐบาลมุ่งเน้นการเรียนการสอนคณิตศาสตร์และวิทยาศาสตร์เพื่อเป็นพื้นฐานในการส่งเสริมการผลิต และการใช้เทคโนโลยีในอนาคต และจะเร่งรัดการผลิตกำลังคนในสาขาวิชาชีพที่ขาดแคลนให้สามารถสนองความต้องการของตลาดแรงงานควบคู่ไปกับการส่งเสริมให้สถานศึกษาได้เน้นกิจกรรมการพัฒนาด้านสุขภาพ และการออกกำลังกายแก่เด็กและเยาวชนให้มีพลานามัยสมบูรณ์หรือขีดความสามารถในการแข่งขันที่พำระดับชาติและนานาชาติได้ดียิ่งขึ้น

รวมทั้งการพัฒนาจิตใจโดยมุ่งเน้นการประพฤติปฏิบัติในทางที่ชอบที่ควรและการเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตน รัฐบาลจะเสริมสร้างสวัสดิการขวัญและกำลังใจครูทั้งสองวงกลางและส่วนภูมิภาคให้มีความมั่นคงในอาชีพ โดยเฉพาะในพื้นที่ชนบทที่ห่างไกล ขณะเดียวกันรัฐบาลต้องการผ่อนคลายกฎระเบียบต่าง ๆ เพื่อเปิดโอกาสให้ภาคเอกชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา โดยเฉพาะระดับมัธยมศึกษา อาชีวศึกษา และอุดมศึกษารวมทั้งส่งเสริมให้มีการระดมทรัพยากร และความร่วมมือจากแหล่งต่าง ๆ ทั้งภายในและนอกประเทศมาสนับสนุนการดำเนินงานของสถาบันการศึกษาให้กว้างขวางมากยิ่งขึ้น ทางด้านการพัฒนาการศึกษาในระดับอุดมศึกษานั้น รัฐบาลจะกระจายและขยายโอกาสการศึกษาระดับอุดมศึกษาไปสู่ภูมิภาคและชนบทให้กว้างขวางยิ่งขึ้น โดยเน้นการเสริมปัจจัยทางการศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตและการงานของประชาชนอย่างต่อเนื่อง และจะพัฒนาสถาบันอุดมศึกษาให้สามารถผลิตบัณฑิต การวิจัยการบริการทางวิชาการแก่สังคม และการทำนุบำรุงศิลปวัฒนธรรมโดยเน้นการปรับปรุงประสิทธิภาพของการบริหารการพัฒนาบุคลากร การระดมทรัพยากรและความร่วมมือจากแหล่งต่าง ๆ ทั้งภายในและนอกประเทศมาสนับสนุนการดำเนินงานของสถาบันอุดมศึกษาและการส่งเสริมให้สถาบันอุดมศึกษาจัดการศึกษานานาชาติให้กว้างขวางมากขึ้น โดยเฉพาะการรับนักศึกษาจากประเทศเพื่อนบ้านและในภูมิภาคเข้าศึกษา

นอกจากนั้นจะเร่งรัดการผลิตและพัฒนากำลังคนในสาขาวิชาการและวิชาชีพให้สามารถตอบสนองความต้องการของตลาดแรงงานทั้งด้านปริมาณและคุณภาพอย่างเพียงพอและสนับสนุนการวิจัยและพัฒนาเพื่อเสริมสร้างความก้าวหน้าทางวิชาการ การนำผลไปใช้ในการพัฒนาประเทศ และช่วยให้ประเทศไทยพึ่งตนเองทางเทคโนโลยีได้มากขึ้น

รัฐบาลจะสนับสนุนให้เอกชนมีส่วนร่วมในการจัดการอุดมศึกษามากยิ่งขึ้นรวมทั้งส่งเสริมให้มีความร่วมมือและการร่วมให้ความชำนาญการระหว่างสถาบันอุดมศึกษาทั้งของรัฐและเอกชน และระหว่างสถาบันอุดมศึกษากับหน่วยงานภาครัฐกิจเอกชนอย่างกว้างขวาง เพื่อให้สถาบันอุดมศึกษาพึ่งตนเองได้มากขึ้น

๗.๓ สาธารณสุข

รัฐบาลยึดมั่นว่าการควบคุมและป้องกันโรคเอดส์เป็นนโยบายระดับชาติที่เร่งด่วนและมีความสำคัญสูงโดยจะเร่งรัดให้หน่วยงานทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องและภาคเอกชนร่วมรับผิดชอบปฏิบัติการป้องกันโรคเอดส์อย่างจริงจังต่อเนื่องต่อไป

รัฐบาลเน้นนโยบายการส่งเสริมให้ประชาชนมีสุขภาพแข็งแรง และมีความรู้ในการป้องกันโรคและรู้จักรักษาพยาบาลเบื้องต้นด้วยตนเอง โดยเร่งพัฒนาคุณภาพงานสาธารณสุขมูลฐานในเขตชนบท และเร่งขยายงานสาธารณสุขมูลฐานในเขตเมืองมากยิ่งขึ้น

ขณะเดียวกัน รัฐบาลเน้นการปรับปรุงสถานอนามัยในชนบทให้สามารถบริการประชาชน

โดยการเพิ่มบุคลากรด้านการแพทย์และเครื่องมือตลอดทั้งปรับปรุงโรงพยาบาลศูนย์ในส่วนภูมิภาค ให้สามารถให้บริการแก่ประชาชนเพื่อลดความจำเป็นที่จะต้องเดินทางเข้ามารักษาพยาบาลใน กรุงเทพมหานคร

รัฐบาลจะส่งเสริมหน่วยงานหรือองค์กรต่าง ๆ รวมทั้งภาคเอกชนให้มีส่วนร่วมในการ ดำเนินกิจกรรมที่ช่วยยกระดับสุขภาพอนามัยของประชาชนให้สูงขึ้น เร่งแก้ไขปัญหาค้นหา สาธารณสุข ปรับปรุงการดูแลสุขภาพ โดยใช้เทคโนโลยีทางสื่อมวลชนและการศึกษาทั้งในและนอก ระบบเพื่อให้เกิดพฤติกรรมสุขภาพที่ดีรวมทั้งการปรับปรุงมาตรการทางกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการ สาธารณสุขและปัญหาสิ่งแวดล้อมให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

รัฐบาลจะส่งเสริมการวิจัยและพัฒนาเพื่อการฟื้นฟูการแพทย์แผนไทยและการใช้สมุนไพร ให้เป็นประโยชน์แพร่หลายตามความต้องการของท้องถิ่นและพัฒนาอุตสาหกรรมยาภายในประเทศ ให้มั่นคงพึ่งตนเองได้ โดยเน้นความปลอดภัยและมีประสิทธิภาพการบำบัดโรคในราคาที่เหมาะสม และกระจายไปสู่ผู้ใช้อย่างทั่วถึง ตลอดจนส่งเสริมอุตสาหกรรมอาหาร ยา และอื่น ๆ เพื่อการส่งออก

นอกจากนี้รัฐบาลมีนโยบายเร่งปรับปรุงระบบการประกันสุขภาพที่มีอยู่ให้สอดคล้องกับ การประกันสุขภาพตามพระราชบัญญัติประกันสังคม และให้การสงเคราะห์แก่ผู้ที่สังคมควร ช่วยเหลือเกื้อกูล รวมทั้งเน้นการคุ้มครองผู้บริโภคทางด้านอาหารและยาด้วย

๗.๔ บริการสังคม

รัฐบาลมีนโยบายประกันสังคมไปแล้วจึงจะได้เร่งจัดตั้งหน่วยงานรองรับและปรับปรุง กฎหมายให้มีความคล่องตัวในทางปฏิบัติด้วยขณะเดียวกันรัฐบาลจะเน้นการให้การสงเคราะห์ ผู้ที่สังคมควรช่วยเหลือเกื้อกูล โดยสนับสนุนให้สถาบันครอบครัว ชุมชนและภาคเอกชนมีบทบาท ในการดำเนินงานให้มากขึ้น และให้มีการแก้ไขกฎหมายที่เกี่ยวข้องเพื่อให้มีบทลงโทษผู้ล่วง เด็กเยาวชน และสตรีไปเพื่อการค้าประเวณีอย่างเฉียบขาด และให้พนักงานฝ่ายปกครอง ตำรวจ ร่วมมืออย่างใกล้ชิดและเอาจริงเอาจังในการแก้ไขปัญหาดังกล่าวรัฐบาลจะเร่งพัฒนาระบบประปา และไฟฟ้าในชนบทให้ทั่วถึง

นอกจากนี้ รัฐบาลให้ความสำคัญต่อความมั่นคงปลอดภัยในชีวิต ร่างกายและทรัพย์สิน ของประชาชนโดยเน้นการป้องกันบรรเทาและฟื้นฟูผลกระทบอันเนื่องมาจากสาธารณภัยทั้งในระดับ จังหวัดและภูมิภาค ควบคู่ไปกับการรณรงค์ให้ความรู้แก่ประชาชนในการป้องกันและบรรเทา อุบัติภัย การใช้แก๊ส ไฟฟ้าในเคหะสถาน

๘. นโยบายการกระจายรายได้

รัฐบาลมีความมุ่งมั่นในการแก้ไขปัญหาความยากจนและลดช่องว่างของรายได้โดย กำหนดกลุ่มเป้าหมายที่สำคัญ คือกลุ่มเกษตรกรรายย่อยและลูกจ้างแรงงานเกษตรที่ยากจนใน ชนบท กลุ่มผู้ประกอบการอาชีพส่วนตัวขนาดเล็กในเมือง กลุ่มผู้ใช้แรงงานและลูกจ้างที่มีรายได้ต่ำ

โดยกำหนดมาตรการที่เป็นรูปธรรม ดังนี้คือ

รัฐบาลมีนโยบายอย่างแนบแน่นที่จะพยุงราคาข้าวและสินค้าเกษตรหลักโดยวิธีการแทรกแซงตลาดและจัดสร้างยุ้งฉาง และลานตากข้าวอย่างทั่วถึง เร่งรัดการส่งออกและทดลองใช้ระบบประกันภัยพืชผลเกษตรและปศุสัตว์ ให้เชื่อมโยงกับระบบสินเชื่อการผลิตการเกษตรเพื่อลดความเสี่ยงในด้านรายได้และผลผลิตการเกษตรของเกษตรกร

นอกจากนี้รัฐบาลมีนโยบายจะจัดตั้งกองทุนพิเศษเพื่อช่วยเหลือเกษตรกรรายย่อยที่ยากจน และสอดส่องดูแลสวัสดิภาพของแรงงานรับจ้างในภาคเกษตรโดยเฉพาะความปลอดภัยในการทำงาน การให้การฝึกอบรมยกระดับฝีมือให้สามารถทำงานที่ได้ค่าจ้างสูงขึ้น

ในขณะเดียวกัน รัฐบาลจะให้ความสำคัญสูงต่อการขยายบริการการศึกษาฝึกอบรมแก่กลุ่มที่ด้อยโอกาสในสังคม คือ กลุ่มเด็ก เยาวชน และสตรี ในเขตยากจนและผู้มีความบกพร่องทางร่างกายและสติปัญญาเป็นกรณีพิเศษโดยเฉพาะผู้ที่ถูกใช้เป็นเครื่องมือหาประโยชน์ทางเศรษฐกิจอย่างไม่เป็นธรรม

สำหรับกลุ่มผู้ประกอบการอาชีพส่วนตัวขนาดเล็ก กลุ่มผู้ใช้แรงงานและลูกจ้างในเขตเมืองนั้น รัฐบาลจะส่งเสริมและสนับสนุนโอกาสของผู้ใช้แรงงานให้เข้าถึงปัจจัยการผลิตโดยพัฒนาความรู้ฝีมือ ทักษะ เพื่อให้มีรายได้ ค่าจ้าง สภาพการทำงานที่เหมาะสม เป็นธรรมทั้ง จัดให้มีสวัสดิการสังคมให้แก่ผู้ประกอบการอาชีพและผู้ใช้แรงงานอย่างทั่วถึง รัฐบาลมีนโยบายอำนวยความสะดวกและจัดสถานที่ให้แก่ผู้ค้าหาบเร่แผงลอยให้เป็นหลักแหล่งชัดเจน ตลอดจนให้ความคุ้มครองสอดส่องสภาพแวดล้อมการทำงานให้แก่แรงงานก่อสร้างในเขตก่อสร้างและโรงงานให้ดีขึ้น ทั้งสภาพแวดล้อมและความปลอดภัยต่อชีวิต ควบคู่ไปกับการปรับปรุงมาตรฐานการครองชีพ โดยรัฐบาลจะเข้มงวดดูแลให้มีการปฏิบัติตามกฎหมายค่าจ้างขั้นต่ำและกฎหมายความปลอดภัยในการทำงาน ตลอดจนพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในชุมชนแออัดในเมืองอย่างเป็นระบบ รวมทั้งจัดบริการเคหะสงเคราะห์ให้ประชาชนผู้มีรายได้น้อยด้วย

รัฐบาลมุ่งที่จะสร้างความเข้มแข็งขององค์กรประชาชนในระดับตำบลและหมู่บ้านให้มีบทบาทในการวางแผนและพัฒนาท้องถิ่นของตนเองมากขึ้น โดยพิจารณาปรับปรุงระบบการจัดสรรและแบ่งรายได้ที่เกิดจากการใช้ทรัพยากรธรรมชาติของท้องถิ่น เช่น ค่าภาคหลวง เป็นต้น ให้กับท้องถิ่น และสนับสนุนให้องค์กรพัฒนาภาคเอกชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนทั้งในเขตเมืองและชนบทให้มากขึ้น

ท่านประธานรัฐสภาและท่านสมาชิกผู้มีเกียรติที่เคารพในการบริหารราชการแผ่นดิน ตามนโยบายที่ได้แถลงมาข้างต้นนี้ กระผมขอให้คำมั่นว่ารัฐบาลนี้จะปฏิบัติตามนโยบายโดยเคร่งครัดและเร่งด่วน เพื่อนำความเจริญก้าวหน้ามาสู่ประเทศชาติและความผาสุกมาสู่ประชาชน ตามที่ได้แถลงไว้ทุกประการรัฐบาลเชื่อมั่นว่าด้วยความร่วมมือสนับสนุนจากท่านสมาชิกรัฐสภา

ผู้ทรงเกียรติ จะยิ่งเกื้อกูลให้นโยบายดังกล่าวสัมฤทธิ์ผลได้ดีและรวดเร็วยิ่งขึ้น จึงขอขอบคุณ
มา ณ โอกาสนี้

นายอานันท์ ปันยารชุน
นายกรัฐมนตรีคนที่ ๑๘

หน้าว่าง

นายกรัฐมนตรีคนที่ ๑๘

นายอานันท์ ปันยารชุน

ระยะเวลาดำรงตำแหน่ง

สมัยที่ ๑ : คณะรัฐมนตรี คณะที่ ๔๗ : ๒ มีนาคม ๒๕๓๔ - ๒๒ มีนาคม ๒๕๓๕

สมัยที่ ๒ : คณะรัฐมนตรี คณะที่ ๔๘ : ๑๐ มิถุนายน ๒๕๓๕ - ๒๒ กันยายน ๒๕๓๕

ประวัติ

นายอานันท์ ปันยารชุน เกิดเมื่อปี พ.ศ. ๒๔๗๕ เข้ารับการศึกษาระดับมัธยมที่กรุงเทพฯ คริสเตียนวิทยาลัย สำเร็จการศึกษาระดับมัธยมปลายที่ดัลลิส คอลเลจ ประเทศอังกฤษ และศึกษาต่อที่มหาวิทยาลัยเคมบริดจ์ ได้ปริญญาตรี (เกียรตินิยม) สาขากฎหมาย ในปี ๒๔๙๘

เข้ารับราชการในกระทรวงการต่างประเทศในปี ๒๔๙๘ ระหว่างปี ๒๕๐๒ - ๒๕๐๗ เป็นเลขานุการรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ ได้รับตำแหน่งเลขานุการเอกคณะทูตถาวรแห่งประเทศไทยประจำสหประชาชาติ ณ นครนิวยอร์ก ในปี ๒๕๐๗ และต่อมาในปี ๒๕๑๐ ได้รับการแต่งตั้งเป็นเอกอัครราชทูตไทยประจำสหประชาชาติ และเอกอัครราชทูตประจำประเทศแคนาดา จนถึงปี ๒๕๑๕ ต่อมาได้รับการแต่งตั้งให้เป็นเอกอัครราชทูตประจำสหรัฐอเมริกาและผู้แทนถาวรแห่งประเทศไทยประจำสหประชาชาติ ณ นครนิวยอร์ก ตั้งแต่วันที่ ๒๕๑๕ - ๒๕๑๘

นายอานันท์ ได้กลับมารับตำแหน่งปลัดกระทรวงการต่างประเทศ เมื่อปี ๒๕๑๙ และตำแหน่งสุดท้ายทางราชการคือ เอกอัครราชทูตประจำสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมัน ระหว่างปี ๒๕๒๐ - ๒๕๒๑ นายอานันท์ ลาออกจากกระทรวงการต่างประเทศในปี ๒๕๒๒ และเข้าร่วมงานกับกลุ่มบริษัทสหยูเนี่ยน จำกัด

นายอานันท์ได้รับตำแหน่งอุปนายกสมาคมอุตสาหกรรมไทยตั้งแต่ปี ๒๕๒๓ เมื่อสมาคมอุตสาหกรรมไทยยกฐานะขึ้นเป็นสภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย ในปี ๒๕๓๐ นายอานันท์ก็ได้รับเลือกตั้งเป็นรองประธานสภาฯ และในเดือนเมษายน ๒๕๓๓ได้รับเลือกตั้ง เป็นประธานสภาฯ ดำรงตำแหน่งตามวาระเป็นเวลา ๒ ปี

นายอานันท์ ดำรงตำแหน่งประธานคณะมนตรีหอการค้าและอุตสาหกรรมอาเซียน ระหว่างปี ๒๕๒๕ - ๒๕๒๗ และระหว่างปี ๒๕๒๕ - ๒๕๒๖ เป็นประธาน ASEAN Task Force ในเรื่องความร่วมมือของอาเซียนอันประกอบด้วยบุคคล ๑๕ คน จากทั้งภาครัฐบาลและภาคเอกชน ซึ่งได้รับการแต่งตั้งโดยรัฐบาลอาเซียน ระหว่างเดือนพฤษภาคม ๒๕๒๙ ถึง มกราคม ๒๕๓๔ เป็นประธานฝ่ายอาเซียนในคณะมนตรีอาเซียนสหรัฐอเมริกา

นายอานันท์ เป็นกรรมการสภาสถาบันผู้ทรงคุณวุฒิของสภาสถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ กรรมการสภาสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย กรรมการสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี กรรมการสภาที่ปรึกษาสถาบันบัณฑิตบริหารธุรกิจศศินทร์ กรรมการสภาจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย กรรมการสถาบันเทคโนโลยีแห่งเอเชีย (เอ.ไอ.ที) และ กรรมการศูนย์การแลกเปลี่ยนทางเทคโนโลยี สหรัฐ-อาเซียน ในเดือนตุลาคม ๒๕๓๓ ได้รับการเลือกตั้งเป็นกรรมการ The World Management Council (CLOS) และในเดือนมกราคม ๒๕๓๔ รับเป็นกรรมการ The Business Council for Sustainable Development (BCSD)

นายอานันท์ บันยารชุน ดำรงตำแหน่งประธานกรรมการบริหาร บริษัท สหยูเนี่ยน จำกัด ระหว่างปี ๒๕๒๘ - ๒๕๓๓ และได้รับแต่งตั้งเป็นประธานกรรมการบริษัท สหยูเนี่ยน จำกัด ตั้งแต่วันที่ ๑ มกราคม ๒๕๓๔

ในวันที่ ๒ มีนาคม ๒๕๓๔ นายอานันท์ บันยารชุน ได้รับพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีแห่งประเทศไทยลำดับที่ ๑๘

รัฐบาลซึ่งมี นายอานันท์ บันยารชุน เป็นนายกรัฐมนตรีได้สร้างผลงานที่สำคัญไว้หลายประการ คือ การปรับปรุงระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน การปรับปรุงประสิทธิภาพระบบข้าราชการ การริเริ่มที่จะจัดตั้งเขตการค้าเสรีอาเซียน การส่งเสริมตลาดทุน การส่งเสริมการแข่งขันโดยเสรีในอุตสาหกรรมนโยบายการค้าเสรีภายใต้การแข่งขันอย่างเป็นธรรม การนำภาษีมูลค่าเพิ่มมาใช้แทนภาษีการค้า การปรับปรุง การสรรพสามิตให้สอดคล้องกับภาษีมูลค่าเพิ่ม การให้เอกชนเข้ามามีบทบาทในการพัฒนารัฐวิสาหกิจมากขึ้น การเป็นเจ้าภาพการประชุมสภาผู้ว่าราชการโลก และ กองทุนการเงินระหว่างประเทศ ครั้งที่ ๔๖ ประจำปี ๒๕๓๔ การพัฒนาชนบท การพัฒนาการเกษตร และการปฏิรูปที่ดิน การเร่งรัดโครงสร้างพื้นฐานด้านโทรศัพท์และโทรคมนาคม การปรับปรุงท่าอากาศยานกรุงเทพแห่งที่ ๒ การดำเนินการขยายโอกาสทางการศึกษา การพัฒนาระบบอุดมศึกษา ให้มีความเป็นอิสระและคล่องตัว การแยกรัฐวิสาหกิจออกจากกฎหมายแรงงานสัมพันธ์ การอนุรักษ์ฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและพัฒนาลิ่งแวดล้อม การสำรวจผลิตและเพิ่มประสิทธิภาพการใช้พลังงานภารกิจที่สำคัญอีกประการหนึ่ง คือ การจัดให้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เมื่อวันที่ ๒๒ มีนาคม ๒๕๓๕ โดยได้ริเริ่มจัดตั้งองค์กรกลางเพื่อสอดคล้องดูแลการเลือกตั้งให้บริสุทธิ์ ยุติธรรมมากขึ้น

นายอานันท์ บันยารชุน พ้นจากตำแหน่งนายกรัฐมนตรีตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๓๕ เมื่อมีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเมื่อวันที่ ๒๒ มีนาคม ๒๕๓๕ และต่อจากนั้นได้รักษาการในตำแหน่งนายกรัฐมนตรีจวบจนกระทั่งพลเอก สุจินดา คราประยูร และ คณะรัฐมนตรีชุดใหม่ได้เริ่มปฏิบัติงาน เมื่อวันที่ ๒๒ เมษายน ๒๕๓๕ ต่อมาเมื่อวันที่ ๒๔

พฤษภาคม ๒๕๓๕ พลเอก สุจินดา คราประยูร ได้ลาออกจากตำแหน่งนายกรัฐมนตรี อันเนื่องมาจากวิกฤตการณ์ทางการเมืองและเหตุการณ์ไม่สงบภายในประเทศ

จึงได้มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งให้นายอานันท์ ปันยารชุน ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี อีกครั้งหนึ่ง เมื่อวันที่ ๑๐ มิถุนายน ๒๕๓๕ เพื่อแก้ปัญหาของบ้านเมืองและบริหารราชการมาจนกระทั่งมีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรทั่วประเทศใน วันที่ ๑๓ กันยายน ๒๕๓๕ และพ้นจากตำแหน่งไปตามวาระ เมื่อวันที่ ๒๒ กันยายน ๒๕๓๕ เนื่องจากมีการแต่งตั้งนายกรัฐมนตรีคนใหม่ ในวันที่ ๒๓ กันยายน ๒๕๓๕ หลังจากนั้น นายอานันท์ ปันยารชุน ได้หวนกลับคืนสู่ภาคธุรกิจอีกครั้ง

ในด้านการปฏิรูปการเมืองนั้น นายอานันท์ ปันยารชุน ได้มีบทบาทสำคัญในการร่างรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๔๐ และด้วยความมุ่งมั่น ทุ่มเทในการรณรงค์ส่งเสริมประชาธิปไตยและการปราบปรามการคอร์รัปชันมาอย่างต่อเนื่องทำให้ท่านได้รับรางวัลแม็กไซไซ สาขาบริการ จากมูลนิธิรางวัลรามอน แม็กไซไซ และยังได้รับรางวัล "บุคคลแห่งปี ประจำปี ๒๕๔๐" อีกด้วย

คณะรัฐมนตรี คณะที่ ๕๗
๒ มีนาคม ๒๕๓๔ - ๒๒ มีนาคม ๒๕๓๕

นายอานันท์ ปันยารชุน เป็นนายกรัฐมนตรี ประกาศพระบรมราชโองการ เมื่อวันที่ ๒ มีนาคม ๒๕๓๕ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช ทรงลงพระปรมาภิไธยในประกาศ พลเอก สุนทร คงสมพงษ์ ประธานคณะรักษาความสงบเรียบร้อยแห่งชาติ เป็นผู้ลงนามรับสนองพระบรมราชโองการ และในวันที่ ๖ มีนาคม ๒๕๓๕ ได้มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งคณะรัฐมนตรี ดังต่อไปนี้

รายชื่อคณะรัฐมนตรี

๑. นายเสนาะ อุนากุล เป็นรองนายกรัฐมนตรี
๒. พลตำรวจเอก เกา สารสิน เป็นรองนายกรัฐมนตรี
๓. นายมีชัย ฤชุพันธุ์ เป็นรองนายกรัฐมนตรี
๔. หม่อมราชวงศ์เกษมสโมสร เกษมศรี เป็นรัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี
๕. นายไพจิตร เอื้อทวีกุล เป็นรัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี
๖. นายมีชัย วีระไวทยะ เป็นรัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี
๗. นางสายสุรี จุติกุล เป็นรัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี
๘. พลเรือเอก ประพัฒน์ กฤษณจันทร์ เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม
๙. พลเอก วิมล วงศ์วานิช เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงกลาโหม
๑๐. พลอากาศเอก พิเศษฐ์ ศาลิคุปต์ เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงกลาโหม
๑๑. นายสุธี สิงห์เสน่ห์ เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง
๑๒. นายวีรพงษ์ รามางกูร เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงการคลัง
๑๓. นายอาสา สารสิน เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ
๑๔. นายวิเชียร วัฒนคุณ เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงการต่างประเทศ
๑๕. นายอาณัติ อากาศภิรม เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์
๑๖. นายอาชว์ เตาลานนท์ เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์
๑๗. นายโฆษิต บันเปี่ยมรัษฎ์ เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์
๑๘. นายบุญกุล ประจวบเหมาะ เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงคมนาคม
๑๙. หม่อมหลวงเชิงชาญ กำภู เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงคมนาคม
๒๐. พลเอก วิโรจน์ แสงสนิท เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงคมนาคม
๒๑. พลอากาศเอก สุเทพ เทพรักษ์ เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงคมนาคม

๒๒. นายอมเรศ ศิลาอ่อน เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงพาณิชย์
๒๓. พลเอก อิศระพงษ์ หนูนภัคดี เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย
๒๔. พลอากาศเอก อนันต์ กลินทะ เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงมหาดไทย
๒๕. พลเรือเอก วิเศษฐ์ การุณยวณิช เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงมหาดไทย
๒๖. นายประภาศน์ อวยชัย เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม
๒๗. นายสง่า สรรพศรี เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและการพลังงาน
๒๘. นายก่อ สวัสดิพานิชย์ เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ
๒๙. นายสมชัย วุฑฒิปรีชา เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงศึกษาธิการ
๓๐. นายไพโรจน์ นิงสานนท์ เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุข
๓๑. นายอรรถสิทธิ์ เวชชาชีวะ เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงสาธารณสุข
๓๒. นายสิปปนนท์ เกตุทัต เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงอุตสาหกรรม
๓๓. นายวีระ สุลังกรกาญจน์ เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงอุตสาหกรรม
๓๔. นายเกษม สุวรรณกุล เป็นรัฐมนตรีว่าการทบวงมหาวิทยาลัย

วันที่ ๑๐ กรกฎาคม ๒๕๓๔ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งให้หม่อมราชวงศ์ปรีดิยาทร เทวกุลเป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงพาณิชย์

วันที่ ๒๙ กรกฎาคม ๒๖๓๔ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งให้นายเจริญจิตต์ ณ สงขลา เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงมหาดไทย

หมายเหตุ คณะรัฐมนตรีคณะนี้สิ้นสุดลง เนื่องจากมีการเลือกตั้งสภาผู้แทนราษฎรทั่วไป ในวันที่ ๒๒ มีนาคม ๒๕๓๕ คณะรัฐมนตรีชุดนี้จึงพ้นจากตำแหน่งไปตามวาระ

คำแถลงนโยบาย
ของ
คณะรัฐมนตรี คณะที่ ๔๗
นายอานันท์ ปันยารชุน นายกรัฐมนตรี
แถลงต่อสภานิติบัญญัติแห่งชาติ
เมื่อวันพฤหัสบดีที่ ๔ เมษายน ๒๕๓๔

คำแถลงนโยบายของรัฐบาล*

ท่านประธานสภานิติบัญญัติแห่งชาติและท่านสมาชิกผู้มีความเกี่ยวข้อง

ตามที่ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งให้กระผมเป็นนายกรัฐมนตรี ตามประกาศพระบรมราชโองการ ลงวันที่ ๒ มีนาคม ๒๕๓๔ และแต่งตั้งคณะรัฐมนตรี ตามประกาศพระบรมราชโองการ ลงวันที่ ๖ มีนาคม ๒๕๓๔ นั้น บัดนี้ คณะรัฐมนตรีได้ประชุมปรึกษาราชการหรือกับสภาปรึกษาความสงบเรียบร้อยแห่งชาติเพื่อกำหนดนโยบายการบริหารราชการแผ่นดินเรียบร้อยแล้ว จึงขอเรียนให้ท่านสมาชิกสภานิติบัญญัติแห่งชาติผู้ทรงเกียรติได้ทราบ ดังต่อไปนี้

นโยบายการเมือง

๑. รัฐบาลจะเทิดทูนพระมหากษัตริย์ไว้เป็นที่เคารพสักการะอันสูงยิ่ง และรักษาไว้ซึ่งสถาบันชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ และการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุขและจะดำเนินทุกวิถีทางที่จะให้บังเกิดความสุขความเจริญแก่ประชาชนทุกหมู่เหล่า

๒. สนับสนุนสภานิติบัญญัติแห่งชาติให้มีการจัดทำรัฐธรรมนูญให้สอดคล้องกับนโยบายข้างต้นและปรับปรุงกฎหมายเลือกตั้ง กฎหมายพรรคการเมืองและกฎหมายอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องให้สอดคล้องกับแนวทางของรัฐธรรมนูญดังกล่าว

๓. ส่งเสริมเผยแพร่ความรู้และสร้างจิตสำนึกเกี่ยวกับการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข

๔. จัดให้มีและควบคุมดูแลการเลือกตั้งให้เป็นไปโดยบริสุทธิ์ยุติธรรม

นโยบายการบริหารราชการและปรับปรุงกฎหมาย

จะปรับปรุงระบบบริหารราชการและกฎหมายให้เกิดประสิทธิภาพและความคล่องตัวให้สอดคล้องกับแนวทางการพัฒนาประเทศ และให้เกิดผลในทางป้องกันและขจัดการทุจริตและประพฤติมิชอบในวงราชการ โดยมีนโยบายดังนี้

๑. ดำเนินการปรับปรุงการบริหารราชการ ดังต่อไปนี้

๑.๑ วางระบบที่จะจำกัดจำนวนข้าราชการและลูกจ้าง พร้อมกับการเพิ่มรายได้และปรับปรุงสวัสดิการ และวางมาตรการให้การทำงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพเพื่อให้เกิดขวัญกำลังใจ

๑.๒ ปรับปรุงกฎหมายระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน และวิธีปฏิบัติราชการให้เกิดความรวดเร็ว สามารถกระจายอำนาจและความรับผิดชอบสู่ระดับล่างได้และจัดการข้ามอุปสรรคระบบการอนุญาต การอนุมัติหรือการดำเนินการอื่นของข้าราชการและส่วนราชการให้มีหลักเกณฑ์และระยะเวลาในการดำเนินการที่ชัดเจน พร้อมทั้งเปิดเผยหลักเกณฑ์และระยะเวลาดังกล่าวให้ประชาชนหรือผู้ที่เกี่ยวข้องได้ทราบล่วงหน้า ทั้งนี้ เพื่อเป็นการกำจัดช่องทางในการทุจริตและประพฤติมิชอบในวงราชการ

๑.๓ ส่งเสริมให้มีมาตรการที่ได้ผลในการป้องกันการทุจริตและประพฤติมิชอบในวงราชการจะดำเนินการปราบปรามผู้กระทำผิดโดยเด็ดขาด และลงโทษผู้ทุจริตอย่างเข้มงวดกวดขัน

๑.๔ ปรับปรุงโครงสร้างและขั้นตอนการพิจารณาในส่วนที่เกี่ยวกับการบริหารงานบุคคล การงบประมาณ และการวางแผนให้สอดคล้องซึ่งกันและกัน เพื่อให้การปฏิบัติงานเป็นไปอย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ

๑.๕ ปรับปรุงกฎหมายระเบียบข้อบังคับให้มีการกระจายอำนาจการบริหารราชการสู่ส่วนภูมิภาคและส่วนท้องถิ่นให้มากยิ่งขึ้น ทั้งในด้านการบริหารงานบุคคล การบริหารงบประมาณและการบริการประชาชน โดยดำเนินการจัดสรรเงินงบประมาณให้แก่จังหวัดโดยตรง

๑.๖ ส่งเสริมและสนับสนุนให้ส่วนราชการใช้คอมพิวเตอร์และเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการปฏิบัติภารกิจหน้าที่ และในการให้บริการประชาชน

๒. ปรับปรุงระบบกฎหมายให้สอดคล้องกับการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมในปัจจุบันและวางรากฐานสำหรับการพัฒนาในอนาคต โดยมีแนวทางดังนี้

๒.๑ เปลี่ยนระบบการควบคุมเป็นระบบการกำกับติดตามหรือส่งเสริม เว้นแต่กรณีจำเป็นที่เกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยหรือความมั่นคงปลอดภัยของประเทศ

๒.๒ ปรับปรุงกฎหมายที่ล้าสมัยหรือไม่เหมาะสมกับสภาพการณ์ในปัจจุบันหรือที่เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาประเทศหรือการแข่งขันกันอย่างเสรี หรือที่สร้างขั้นตอนขึ้นโดยไม่จำเป็น

๒.๓ จัดให้มีกลไกในการพิจารณาปรับปรุงกฎหมายอย่างเป็นระบบต่อเนื่องและรวดเร็ว

๓. ปรับปรุงและจัดให้มีกฎหมายเพื่อส่งเสริมความเป็นธรรมในสังคม โดยจะดำเนินการออกกฎหมายเกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิ สวัสดิภาพเด็กและสตรี และกฎหมายคุ้มครองคนพิการ รวมทั้งกฎหมายและระเบียบข้อบังคับเกี่ยวกับการพัฒนาศักยภาพและสุขภาพของผู้สูงอายุ นโยบายการป้องกันประเทศ

เพื่อให้การรักษาความมั่นคง เอกราช อธิปไตย บูรณภาพแห่งดินแดน และผลประโยชน์

ของชาติเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ จึงกำหนดนโยบายการป้องกันประเทศ ดังนี้

๑. เสริมสร้างและพัฒนากองทัพให้มีความเข้มแข็งทันสมัย พร้อมรบและเพียงพอที่จะปฏิบัติการกิจตามความรับผิดชอบ โดยให้สอดคล้องกับสถานการณ์และฐานะทางเศรษฐกิจของประเทศ

๒. ส่งเสริมการเตรียมการตามระบบการผนึกกำลังป้องกันประเทศ โดยใช้กำลังทหาร กำลังกึ่งทหาร กำลังข้าราชการ และกำลังประชาชน ร่วมกันต่อสู้ป้องกันภัยคุกคามจากภายนอก รักษาความสงบภายในประเทศ รวมทั้งการคุ้มครองทรัพยากรของชาติ

๓. พัฒนาอุตสาหกรรมป้องกันประเทศ เพื่อให้มีขีดความสามารถในการพึ่งตนเองและสนับสนุนส่งเสริมการวิจัยพัฒนา และการผลิตยุทธโปกรณ์ภายในประเทศ โดยร่วมมือกับส่วนราชการต่าง ๆ ภาคเอกชน และมิตรประเทศ

๔. ปรับปรุงและส่งเสริมการสวัสดิการของทหารและครอบครัวให้ดีขึ้น และส่งเสริมการพัฒนากำลังพลในด้านวิชาชีพ เพื่อประโยชน์ในการประกอบอาชีพเมื่อออกจากประจำการรวมทั้งสงเคราะห์ทหารผ่านศึกและครอบครัวให้สามารถดำรงชีพอยู่ได้อย่างเหมาะสมและมีเกียรติ

๕. สนับสนุนและส่งเสริมบทบาทของกองทัพในการพัฒนาประเทศ การปฏิบัติงานตามโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ การช่วยเหลือประชาชนและการบรรเทาสาธารณภัยนโยบายต่างประเทศ

เพื่อบรรลุผลประโยชน์สูงสุดของชาติโดยยึดถือและเคารพพันธกรณีที่มีอยู่ กับต่างประเทศ ตามสนธิสัญญา และความตกลงต่าง ๆ ที่ประเทศไทยเป็นภาคี รวมทั้งกฎบัตรสหประชาชาติ และปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน และโดยคำนึงถึงความสัมพันธ์อันดีที่มีต่ออาเซียน ประเทศเพื่อนบ้าน และมิตรประเทศ รวมทั้งประเทศมหาอำนาจ จึงกำหนดนโยบายต่างประเทศ ดังนี้

๑. เร่งสร้างภาพพจน์ที่ถูกต้องของประเทศไทยพร้อมกับสร้างความเชื่อมั่นแก่นานาประเทศ ในความต่อเนื่องของนโยบาย

๒. เสริมสร้างสันติภาพในภูมิภาคและความเข้าใจอันดีกับประเทศเพื่อนบ้าน เพื่อให้เกิดเสถียรภาพความมั่นคง และความเจริญรุ่งเรืองร่วมกันของภูมิภาค

๓. เพิ่มพูนความร่วมมือทางเศรษฐกิจ การค้า การลงทุน สังคมและวัฒนธรรมในกลุ่มประเทศอาเซียน

๔. พัฒนาความร่วมมือทางเศรษฐกิจ วิชาการและวัฒนธรรมกับประเทศกำลังพัฒนา โดยเฉพาะอย่างยิ่งกับประเทศเพื่อนบ้าน

๕. ส่งเสริมความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจ การค้า การลงทุน การท่องเที่ยวและแรงงานกับมิตรประเทศหรือกลุ่มประเทศคู่ค้าที่สำคัญของไทย

๖. เพิ่มบทบาทของประเทศไทยในวงการเศรษฐกิจของโลก เพื่อสนับสนุนระบบการค้าเสรี และเสริมสร้างศักยภาพในการแข่งขันทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศ

๗. คุ้มครอง ดูแลสิทธิและผลประโยชน์ของคนไทยในต่างประเทศให้ได้รับการปฏิบัติอย่างเป็นธรรม

นโยบายเศรษฐกิจ

ในปัจจุบันเศรษฐกิจไทยมีฐานที่มั่นคงและมีโอกาสจะขยายตัวสูงต่อไปในอนาคต อย่างไรก็ตาม ก็ดีก็จำเป็นที่จะต้องเร่งแก้ปัญหาที่เกิดจากการขยายตัวของเศรษฐกิจด้วยความรวดเร็ว และรอบคอบ โดยเฉพาะปัญหาการกระจายรายได้ ความยากจน และความเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม จึงกำหนดนโยบายไว้ดังต่อไปนี้

๑. แก้ไขปัญหาเศรษฐกิจเฉพาะหน้าซึ่งมีความเดือดร้อนหรือมีผลกระทบต่อความเป็นอยู่และปากท้องของราษฎรอย่างเร่งด่วน

๑.๑ เร่งบรรเทาความเดือดร้อนของราษฎรอันเนื่องมาจากฝนแล้งและราคาพืชผลเกษตรตกต่ำโดยการให้ความช่วยเหลือให้ทันต่อเวลา ด้วยการจัดสรรน้ำให้มีประสิทธิภาพซึ่งรวมถึงการจัดน้ำกินน้ำใช้ และน้ำเพื่อเกษตรกรรม ตลอดจนเร่งรัดการป้องกันการะบาดของศัตรูพืชและจัดหาปัจจัยการผลิตที่จำเป็นให้เกษตรกร

๑.๒ เร่งแก้ไขปัญหาค่าความเดือดร้อนของผู้มีรายได้น้อยในเขตเมืองในด้านที่อยู่อาศัยโดยจัดสรรเงินอุดหนุนเพื่อช่วยผู้มีรายได้น้อย ให้สามารถมีที่อยู่อาศัยในระดับที่ดีพอสมควร และใช้มาตรการทางด้านผังเมืองและภาษีอากร เพื่อให้การใช้ที่ดินในเมืองมีประสิทธิภาพมากขึ้น

๑.๓ เร่งผลักดันโครงการพื้นฐานที่ได้รับการวิเคราะห์แล้วว่าเป็นโครงการที่ดีมีประโยชน์ แต่ประสบปัญหาความล่าช้าให้สามารถดำเนินการต่อไปได้อย่างรวดเร็ว และเร่งทบทวนโครงการที่อยู่ระหว่างการพิจารณาให้รอบคอบโดยคำนึงถึงประโยชน์สูงสุดของประชาชนและประเทศชาติเป็นหลัก

๑.๔ สร้างความมั่นใจให้กลุ่มธุรกิจทั้งในประเทศและต่างประเทศเกี่ยวกับโอกาสในการประกอบธุรกิจการค้าและการลงทุน เพื่อเร่งการสร้างงานและรายได้ให้กับประชาชน

๑.๕ พื้นฟูการท่องเที่ยวที่ได้รับผลกระทบจากสถานการณ์ตะวันออกกลางให้คืนสู่สภาพเดิมโดยเร็ว โดยเร่งส่งเสริมภาพพจน์ที่ดีของประเทศในตลาดท่องเที่ยวต่างประเทศ

๒. ปรับปรุงระบบเศรษฐกิจให้มีประสิทธิภาพสูงขึ้นให้สามารถปรับตัวเข้ากับสถานการณ์เศรษฐกิจที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว และให้สามารถแข่งขันกับต่างประเทศได้

๒.๑ ปรับบทบาทของภาครัฐจากการควบคุมมาเป็นการส่งเสริมและสนับสนุนภาคเอกชนให้มีบทบาทสำคัญทางเศรษฐกิจมากยิ่งขึ้น ภายใต้ระบบเศรษฐกิจเสรีที่มีการแข่งขันโดยยุติธรรม

๒.๒ ปรับปรุงประสิทธิภาพของระบบรัฐวิสาหกิจ ส่งเสริมให้มีการระดมทุนจากตลาดหลักทรัพย์และให้ภาคเอกชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการให้บริการของรัฐวิสาหกิจมากยิ่งขึ้น

๒.๓ ปรับปรุงอัตราภาษีและค่าธรรมเนียมทางราชการต่าง ๆ ให้อยู่ในระดับสากลเพื่อลดภาระในการประกอบธุรกิจ อันจะช่วยให้สามารถแข่งขันกับต่างประเทศได้อย่างมีประสิทธิภาพ

๒.๔ ดำเนินการให้ระบบการเงินของประเทศเป็นระบบเสรีมากยิ่งขึ้น เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพของระบบการเงิน

๒.๕ ทบทวนและปรับปรุงกฎหมายและระเบียบข้อบังคับที่เป็นอุปสรรคต่อการลงทุนและการประกอบธุรกิจ และลดขั้นตอนการติดต่อกับหน่วยราชการในการให้บริการประชาชนและภาคเอกชน

๒.๖ เสริมสร้างกลไกและขีดความสามารถของหน่วยงานของรัฐในการจัดระบบวิเคราะห์ติดตามควบคุม และตรวจสอบโครงการขนาดใหญ่ เพื่อให้เป็นประโยชน์ต่อประเทศชาติและประชาชนอย่างแท้จริง

๒.๗ ปรับปรุงกลไกและมาตรการในการส่งเสริมการส่งออก รวมทั้งกฎหมาย ระเบียบข้อบังคับ ที่เป็นอุปสรรคต่อการส่งออก ตลอดจนดำเนินมาตรการที่จะลดต้นทุนการส่งออก โดยแก้ไขโครงสร้างพื้นฐานต่าง ๆ ที่เป็นอุปสรรคต่อการส่งออก และปรับปรุงระบบภาษีอากรให้เอื้ออำนวยต่อการส่งออกมากยิ่งขึ้น

๒.๘ จัดระบบการดำเนินการด้านเศรษฐกิจระหว่างประเทศ โดยเฉพาะการเจรจาการค้าระหว่างประเทศ เพื่อรักษาผลประโยชน์ส่วนรวมทางเศรษฐกิจ

๒.๙ ยกเลิกการห้ามตั้งและขยายธุรกิจการค้าและอุตสาหกรรมที่มีประกาศควบคุมอยู่ ยกเว้นธุรกิจที่มีผลกระทบต่อความมั่นคงทางด้านเศรษฐกิจและความปลอดภัยของประเทศหรือศีลธรรมอันดีงามของประชาชน

๓. แก้ไขปัญหาพื้นฐานทางเศรษฐกิจ และปัญหาที่เป็นผลสืบเนื่องจากการขยายตัวของเศรษฐกิจ โดยเฉพาะปัญหาการกระจายรายได้ ปัญหาสิ่งแวดล้อมและปัญหาการจราจรแออัดเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชน โดย

๓.๑ จัดระบบการให้ความช่วยเหลือเกษตรกร ทั้งจากปัญหาภัยธรรมชาติ ราคาผลิตผลตกต่ำและปัญหาเรื่องหนี้สิน โดยการจัดระบบงบประมาณเพื่อการนี้ให้เพียงพอ ให้มีองค์กรรับผิดชอบอย่างแน่ชัด มีแผนงานและมาตรการที่รัดกุมเพื่อให้มีผลถึงมือเกษตรกรอย่างแท้จริง

๓.๒ ปรับปรุงประสิทธิภาพการผลิตให้สอดคล้องกับทรัพยากรธรรมชาติในระดับท้องถิ่น โดยส่งเสริมบทบาทของเกษตรกรในการวางแผนการผลิต รวมทั้งให้มีการจัดตั้งสภาเกษตรกรแห่งชาติ เพื่อให้เกษตรกรได้มีบทบาทในการกำหนดนโยบายการผลิตให้เชื่อมโยงกับการตลาด

๓.๓ เร่งรัดการปฏิรูปที่ดินให้มีประสิทธิภาพเพื่อกระจายการถือครองและจัดกรรมสิทธิ์ที่ดินให้แก่เกษตรกร

๓.๔ สนับสนุนให้มีการจัดหาปัจจัยการผลิต โดยเฉพาะปุ๋ย พันธุ์พืช และเคมีเกษตรที่มีคุณภาพให้เพียงพอในราคาที่ยุติธรรมแก่เกษตรกร และส่งเสริมให้มีการใช้ปัจจัยการผลิตอย่างมีประสิทธิภาพ

๓.๕ พัฒนาแหล่งน้ำเพื่อการบริโภค การส่งเสริมการเกษตร การอุตสาหกรรมและการท่องเที่ยว และปรับปรุงบริหารการใช้น้ำให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

๓.๖ ส่งเสริมให้ภาคเอกชนมีส่วนร่วมกับภาครัฐและประชาชนในท้องถิ่นในการพัฒนาอุตสาหกรรมในชนบทเพื่อสนับสนุนให้เกิดการจ้างงานและการกระจายรายได้ให้กว้างขวางออกไป

๓.๗ ปรับปรุงระบบโครงสร้างภาษีอากรเพื่อให้เกิดความเป็นธรรมปราศจากความซ้ำซ้อน และป้องกันการหลบเลี่ยงภาษี

๓.๘ ให้มีการส่งเสริมการลงทุนเป็นการทั่วไป และมีการส่งเสริมเป็นพิเศษสำหรับกิจการที่มีความสำคัญต่อการค้าและการพัฒนาอุตสาหกรรม โดยเฉพาะอุตสาหกรรมในส่วนภูมิภาคและการลงทุนที่เกี่ยวกับการช่วยเหลือประชาชนหรือแก้ไขปัญหาสังคม โดยเฉพาะปัญหาสิ่งแวดล้อม ตลอดจนกิจการที่มีส่วนในการเพิ่มสมรรถนะทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีของประเทศ

๓.๙ จัดให้มีมาตรการ และกลไกในการแก้ไขปัญหาการจราจรในเมืองใหญ่อย่างมีเอกภาพและประสิทธิภาพ โดยจะใช้อำนาจรัฐทุกวิถีทางให้เกิดผลอย่างจริงจัง

๔. เพื่อวางรากฐานให้ระบบเศรษฐกิจมีการขยายตัวในระดับสูงอย่างต่อเนื่องและมีเสถียรภาพ จะดำเนินการดังนี้

๔.๑ ส่งเสริมให้ประชาชนมีการออมมากขึ้น โดยพัฒนาเครื่องมือทางการเงินที่เหมาะสม และส่งเสริมให้สถาบันการเงินให้บริการได้มากประเภทขึ้น ตลอดจนเร่งรัดพัฒนาตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยให้เป็นสถาบันที่ส่งเสริมการลงทุนและการระดมทุนของเอกชนและรัฐวิสาหกิจ

๔.๒ รักษาวินัยทางการเงินและการคลังอย่างต่อเนื่อง โดยควบคุมงบประมาณแผ่นดิน การก่อหนี้ต่างประเทศ และปริมาณเงินในตลาดให้อยู่ในระดับที่เหมาะสม

๔.๓ ปรับปรุงระบบการจัดสรรและเบิกจ่ายของภาครัฐให้มีความคล่องตัวและมีความรัดกุมในการใช้จ่ายเพื่อให้ลดต้นทุนและเกิดประโยชน์สูงสุด

นโยบายสังคม

เพื่อพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ส่งเสริมคุณภาพชีวิตโดยยึดหลักของคุณธรรมและจริยธรรม และเร่งรัดการแก้ไขปัญหาสังคมอย่างจริงจัง เพื่อสร้างความผาสุก ความสงบเรียบร้อยในสังคม จึงกำหนดนโยบายดังนี้

๑. เร่งรัดการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมให้ลดลง โดยเฉพาะการปราบปรามผู้มีอิทธิพลผู้ค้ำและใช้อำนาจสงคราม นายทุนตัดต้นไม้ทำลายป่า และกลุ่มอิทธิพลที่แสวงประโยชน์จาก

เด็ก สตรี คนพิการ ผู้สูงอายุ และผู้ประกอบอาชีพโดยสุจริต รวมทั้งปราบปรามอาชญากรรมทางเศรษฐกิจอย่างจริงจัง

๒. เร่งรัดการป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติดให้ได้ผลโดยเร็วที่สุด โดยใช้อำนาจที่มีอยู่ตามกฎหมายอย่างเต็มที่ในการปราบปรามการผลิต การค้าและการบริโภคยาเสพติด ปรับปรุงกฎหมายและการบังคับใช้กฎหมายให้บังเกิดผลอย่างแท้จริง รวมทั้งการร่วมมือกับสหประชาชาติและมิตรประเทศอย่างใกล้ชิด นอกจากนี้จะดำเนินการกวดขันการใช้ยากระตุ้นประสาทอย่างเข้มงวดและเร่งปราบปรามจับกุมผู้ผลิตและผู้ขายที่ผิดกฎหมายอย่างเด็ดขาด

๓. เสริมสร้างระบบการคุ้มครองผู้บริโภคให้เกิดเอกภาพและเกิดมีความร่วมมือในระหว่างส่วนราชการด้วยกัน เพื่อเป็นหลักประกันที่จะสร้างความเป็นธรรมให้แก่ประชาชนได้อย่างแท้จริง

๔. สนับสนุนให้ประชาชนและกลุ่มอาสาสมัครได้เข้ามามีส่วนร่วมสนับสนุนช่วยเหลือเจ้าหน้าที่ตำรวจและฝ่ายปกครองในการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรม และจัดให้มีการนำวิทยาการและเทคโนโลยีสมัยใหม่มาใช้ในการรวบรวมข่าวสารข้อมูลด้านอาชญากรรมระหว่างส่วนกลางกับส่วนภูมิภาค

๕. สนับสนุนองค์กรสาธารณประโยชน์ให้มีบทบาทและมีส่วนร่วมในการดำเนินการที่เป็นประโยชน์ต่อสาธารณชน โดยปรับปรุงกฎระเบียบและภาชีอากรที่เกี่ยวข้อง

๖. จัดให้มีระบบป้องกันอุบัติเหตุและบรรเทาสาธารณภัยให้มีความพร้อมที่จะแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นได้อย่างรวดเร็วทันต่อเหตุการณ์

๗. เร่งรัดควบคุมป้องกันโรคติดต่อโดยเฉพาะโรคเอดส์ให้ได้ผล และร่วมมือกับภาคเอกชนและองค์กรสาธารณประโยชน์ในการประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนตระหนักในภัยของโรคและเกิดจิตสำนึกว่าเป็นหน้าที่ของทุกคนที่จะต้องร่วมกันป้องกันและแก้ไขปัญหา

๘. ปรับปรุงประสิทธิภาพและคุณภาพของการบริการสาธารณสุขให้สามารถตอบสนองความต้องการของประชาชนได้อย่างทั่วถึง โดยดำเนินการดังนี้

๘.๑ ยกกระดับขีดความสามารถของสถานบริการทางการแพทย์และสาธารณสุข โดยเฉพาะในระดับตำบลและอำเภอ เพื่อลดความแออัดของโรงพยาบาลใหญ่ในเมือง โดยดำเนินการแก้ไขการขาดแคลนแพทย์ และพัฒนาประสิทธิภาพการส่งต่อผู้ป่วย

๘.๒ เร่งสร้างหลักประกันสำหรับบริการสุขภาพแก่ประชาชน ให้การสงเคราะห์ผู้มีรายได้น้อย ผู้ที่สังคมควรช่วยเหลือเกื้อกูล และผู้สูงอายุ

๘.๓ ปรับปรุงระบบการศึกษาให้สามารถพัฒนาศักยภาพมนุษย์ รวมทั้งด้านจริยธรรมและคุณธรรมเพื่อตอบสนองความต้องการของประเทศ โดยมีแนวทางดังนี้

๘.๑ เร่งขยายโอกาสและบริการทางการศึกษาในและนอกระบบให้กว้างขวางและทั่วถึง เพื่อยกระดับการศึกษาพื้นฐานให้ถึงระดับมัธยมศึกษาตอนต้นเป็นอย่างต่ำ รวมทั้งขยายการศึกษา

ปฐมวัยในชนบทเพิ่มขึ้น

๙.๒ พัฒนาระบบบริหารสถานบันอุดมศึกษาของรัฐให้มีความเป็นอิสระ คล่องตัว มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากขึ้น ตลอดจนให้มีการร่วมมือระหว่างสถานบันอุดมศึกษาของรัฐและเอกชนทั้งภายในและภายนอกประเทศ และระหว่างสถานบันอุดมศึกษากับภาคธุรกิจเอกชนให้กว้างขวางยิ่งขึ้น

๙.๓ วางมาตรการแก้ไขปัญหาคณาจารย์ที่มีคุณภาพโดยเฉพาะในสาขาวิชาที่มีความต้องการสูง

๙.๔ เร่งรัดการศึกษาและการฝึกอบรมด้านอาชีพทั้งในและนอกระบบโรงเรียน เพื่อแก้ไขปัญหาการขาดแคลนแรงงานฝีมือที่จะสนับสนุนการพัฒนาประเทศ

๙.๕ พัฒนาคณะทำงานทางการศึกษาในส่วนกลางส่วนภูมิภาคและส่วนท้องถิ่นให้มีความคล่องตัวในการบริหารการศึกษา การศาสนา และการวัฒนธรรม

๑๐ เร่งปรับปรุงกฎหมายประกันสังคมให้มีความชัดเจน เกิดความเป็นธรรมมีความคล่องตัวในการปฏิบัติ และมีผลเป็นการสนับสนุนด้านสวัสดิการแก่พนักงานลูกจ้าง

๑๑ เร่งรัดให้มีการประกาศใช้ปริญญาเพื่อเด็ก และส่งเสริมสถาบันครอบครัว โดยเน้นการเตรียมความพร้อมของคู่สมรสก่อนมีบุตร และความรับผิดชอบในครอบครัวของบิดามารดา
นโยบายการยุติธรรม

๑. เร่งรัดการอำนวยความสะดวกของศาลให้เป็นไปด้วยความสะดวกรวดเร็วอย่างทั่วถึงและมีประสิทธิภาพ โดยปรับปรุงขบวนการยุติธรรมให้เหมาะสมกับภาวะสังคมในปัจจุบัน

๒. ดำรงอำนาจอิสระของศาลในการพิจารณาพิพากษารรตคดี โดยแยกการบริหารงานฝ่ายตุลาการออกจากฝ่ายบริหาร และแยกศาลเป็นสถาบันอิสระเพื่อเป็นหลักประกันความยุติธรรมแก่ประชาชน และเกิดประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

นโยบายทรัพยากรธรรมชาติ พลังงานและสิ่งแวดล้อม

เพื่อฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติที่เสื่อมโทรม อนุรักษ์และพัฒนการใช้พลังงานและป้องกันแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อม จึงกำหนดนโยบาย ดังนี้

๑. อนุรักษ์และป้องกันการทำลายทรัพยากรธรรมชาติทั้งในด้านป่าไม้ ที่ดิน แหล่งน้ำและทรัพยากรอื่น ๆ โดยเสริมสร้างขีดความสามารถของส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง และสนับสนุนให้ชุมชนมีบทบาทโดยตรงในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ

๒. เร่งรัดการสำรวจ ผลิต จัดหาพลังงานให้พอเพียง และวางมาตรการจูงใจให้มีการใช้พลังงานอย่างประหยัด คุ่มค่า มีประสิทธิภาพ และสอดคล้องกับการรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม

๓. ปรับปรุงกฎหมายให้หน่วยงานของรัฐมีอำนาจหน้าที่อย่างแท้จริงที่จะกำกับดูแลให้มีการปฏิบัติตามกฎหมายและระเบียบข้อบังคับว่าด้วยการอนุรักษ์ ฟื้นฟูและพัฒนาสิ่งแวดล้อม รวมทั้ง

ประชาสัมพันธน์รณรงค์ให้ประชาชนตื่นตัว มีความรับผิดชอบ และมีบทบาทสำคัญในการรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมเพื่อเสริมสร้างคุณภาพชีวิตตลอดจนเพิ่มบทบาทของภาคเอกชนในการแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อมร่วมกับรัฐ

๔. พัฒนาระบบบริหารการจัดการด้านสิ่งแวดล้อมให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นโดยจัดให้มีหน่วยงานรับผิดชอบอย่างครบวงจร ทั้งในด้านการวิจัยและการกำหนดมาตรฐานสิ่งแวดล้อมและด้านการกำกับให้มีการปฏิบัติตามมาตรฐานอย่างจริงจัง ดำเนินการจัดตั้งกองทุนเพื่อพัฒนาสภาพแวดล้อมและคุณภาพชีวิตโดยกำหนดให้ผู้มีส่วนทำลายสิ่งแวดล้อมต้องร่วมรับภาระในการจัดตั้งกองทุนดังกล่าว

๕. เร่งรัดแก้ไขปัญหามลพิษสิ่งแวดล้อมที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพของประชาชนโดยเฉพาะปัญหามลภาวะในด้านน้ำ อากาศ เสียง การกำจัดสิ่งปฏิกูลและกากของเสียจากชุมชน โรงงานอุตสาหกรรมและสถานประกอบการธุรกิจต่าง ๆ ในกรณีสำคัญและจำเป็นรัฐจะเป็นผู้ดำเนินการแก้ไขปัญหามลภาวะของโรงงานอุตสาหกรรมโดยให้โรงงานที่มีส่วนทำลายสิ่งแวดล้อมต้องรับผิดชอบทางการเงินในการแก้ไขปัญหาดังกล่าว

๖. ป้องกันอันตรายจากสารพิษและวัตถุอันตรายโดยปรับปรุงระบบควบคุมตั้งแต่การขนส่ง การเก็บรักษา การใช้และการกำจัด รวมทั้งเร่งรัดให้มีการปฏิบัติตามกฎหมายอย่างเคร่งครัดและรณรงค์ให้ชุมชนและองค์กรเอกชนมีบทบาทร่วมในการควบคุมนโยบายวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีเพื่อส่งเสริมการพัฒนาทางเศรษฐกิจและขีดความสามารถในการแข่งขันระหว่างประเทศในอนาคต จึงกำหนดนโยบายดังนี้

๑. เร่งรัดการพัฒนานุเคราะห์ด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีทั้งในแง่ปริมาณและคุณภาพโดยจัดให้มีทุนการศึกษาด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี และด้านการวิจัยเพิ่มขึ้น

๒. จัดให้มีกลไกสนับสนุนความร่วมมือระหว่างรัฐและเอกชนในการพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี เช่น การจัดตั้งอุทยานวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี และองค์กรประเมินเทคโนโลยี

๓. จัดให้มีระบบสิ่งจูงใจต่อการพัฒนาและการใช้วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีที่ทันสมัยและเหมาะสมยิ่งขึ้น โดยปรับโครงสร้างภาษีให้เอื้อต่อการนำเข้าและการใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ตลอดจนใช้มาตรการสิ่งจูงใจทางการเงินและการคลัง เพื่อสนับสนุนการวิจัยของภาคเอกชน

๔. ปรับปรุงโครงสร้างและพัฒนากลไกเพื่อประสานงานระหว่างองค์กรรับผิดชอบการวิจัยและพัฒนา และเพิ่มประสิทธิภาพการใช้วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีในการพัฒนาประเทศ

ท่านประธานสภานิติบัญญัติแห่งชาติและท่านสมาชิกผู้ทรงเกียรตินโยบายที่ได้แถลงมานี้ อาจยังไม่ได้ครอบคลุมทุกประเด็นแต่โดยที่รัฐบาลนี้มีเวลาในการบริหารราชการแผ่นดินอย่างจำกัด รัฐบาลจึงจำเป็นต้องกำหนดนโยบายเฉพาะในส่วนที่เห็นว่าเป็นความจำเป็นเร่งด่วนที่จะต้องรีบดำเนินการเพื่อให้เกิดรากฐานที่ดีในอนาคตและขจัดปัญหาที่เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาประเทศและ

การบริการประชาชนให้หมดสิ้นไป สำหรับในเรื่องใดที่มีได้ระบุไว้ในนโยบายนี้รัฐบาลจะดำเนินการไปตามแผนพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ โดยเร่งรัดให้หน่วยราชการต่าง ๆ ปฏิบัติหน้าที่ต่อไปตามแผนงานปกติที่มีอยู่แล้ว

โดยเจตนารมณ์และความมุ่งมั่นดังกล่าว กระผมหวังว่าสภานิติบัญญัติแห่งชาติจะให้การสนับสนุนนโยบายของรัฐบาลด้วยดี เพื่อรัฐบาลจะสามารถบริหารประเทศไปด้วยความราบรื่น เสริมสร้างความเจริญก้าวหน้าแก่ประเทศชาติ และอำนวยความสะดวกให้แก่ประชาชนอันเป็นปณิธานร่วมกันทั้งของสภานิติบัญญัติแห่งชาติและของรัฐบาลสืบไป

คณะรัฐมนตรี คณะที่ ๔๙
๑๐ มิถุนายน ๒๕๓๕ - ๒๒ กันยายน ๒๕๓๕

นายอานันท์ ปันยารชุน เป็นนายกรัฐมนตรี ประกาศพระบรมราชโองการ เมื่อวันที่ ๑๐ มิถุนายน ๒๕๓๕ พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช ทรงลงพระปรมาภิไธย ในประกาศ นายอาทิตย์ อุไรรัตน์ ประธานสภาผู้แทนราษฎรเป็นผู้ลงนามรับสนองพระบรมราชโองการ และในวันที่ ๑๙ มิถุนายน ๒๕๓๕ ได้มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ แต่งตั้ง คณะรัฐมนตรี ดังต่อไปนี้

รายชื่อคณะรัฐมนตรี

๑. พลตำรวจเอก เปา สารสิน เป็นรองนายกรัฐมนตรี
๒. นายเกษม สุวรรณกุล เป็นรองนายกรัฐมนตรี
๓. หม่อมราชวงศ์เกษมสโมสร เกษมศรี เป็นรองนายกรัฐมนตรี
๔. นายมีชัย วีระไวทยะ เป็นรัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี
๕. นางสาวสุรี จุติกุล เป็นรัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี
๖. พลเอก บรรจบ บุนนาค เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม
๗. นายพนัส สิมะเสถียร เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง
๘. นายอาสา สารสิน เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ
๙. นายโมสิต ปันเปี่ยมรัษฎ์ เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์
๑๐. นายอำพล เสนาณรงค์ เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์
๑๑. นายบุญลือ ประจวบเหมาะ เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงคมนาคม
๑๒. หม่อมหลวงเชิงชาญ กำภู เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงคมนาคม
๑๓. นายอมเรศ ศิลาลอ่อน เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงพาณิชย์
๑๔. หม่อมราชวงศ์ปรีดิยาธร เทวกุล เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงพาณิชย์
๑๕. พลตำรวจเอก เปา สารสิน เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย
๑๖. นายเจริญจิตต์ ณ สงขลา เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงมหาดไทย
๑๗. นายเอนก สิทธิประศาสน์ เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงมหาดไทย
๑๘. นายวิเชียร วัฒนคุณ เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม
๑๙. นายไพจิตร เอื้อทวีกุล เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม
๒๐. นายกอบปร กฤตยาภิรม เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม

- ๒๑. นายก่อ สวัสดิ์พาณิชย์ เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ
- ๒๒. นายสมชัย วุฑฒิปรีชา เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงศึกษาธิการ
- ๒๓. นายไพโรจน์ นิงสานนท์ เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุข
- ๒๔. นายสิปปนนท์ เกตุทัต เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงอุตสาหกรรม
- ๒๕. นายวีระ สุสังกรกาญจน์ เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงอุตสาหกรรม
- ๒๖. นายเกษม สุวรรณกุล เป็นรัฐมนตรีว่าการทบวงมหาวิทยาลัย

หมายเหตุ คณะรัฐมนตรีคณะนี้สิ้นสุดลง เนื่องจากมีการเลือกตั้งสภาผู้แทนราษฎรทั่วไป ในวันที่ ๑๓ กันยายน ๒๕๓๕ คณะรัฐมนตรีชุดนี้จึงพ้นจากตำแหน่งไปตามวาระ เมื่อมีการแต่งตั้ง นายชวน หลีกภัยเป็นนายกรัฐมนตรี ในวันที่ ๒๓ กันยายน ๒๕๓๕

คำแถลงนโยบาย
ของ
คณะรัฐมนตรี คณะที่ ๔๗
นายอานันท์ ปันยารชุน นายกรัฐมนตรี
แถลงต่อรัฐสภา
เมื่อวันจันทร์ที่ ๒๒ มิถุนายน ๒๕๓๕

คำแถลงนโยบายของรัฐบาล*

ท่านประธานรัฐสภาและท่านสมาชิกผู้มีเกียรติ

ตามที่ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อม แต่งตั้งให้กระผมเป็นนายกรัฐมนตรี ตามประกาศพระบรมราชโองการ ลงวันที่ ๑๐ มิถุนายน ๒๕๓๕ และแต่งตั้งคณะรัฐมนตรีตามประกาศพระบรมราชโองการ ลงวันที่ ๑๔ มิถุนายน ๒๕๓๕ นั้นก่อนที่จะได้นำเรียนให้ทราบถึงนโยบายการบริหารราชการแผ่นดิน กระผมใคร่ขอเรียนข้อความบางประการให้ทราบเป็นเบื้องต้น ดังนี้

คณะรัฐมนตรีนี้ได้จัดตั้งขึ้นเป็นการเฉพาะกิจในขณะที่ประเทศอยู่ในภาวะวิกฤตและบอบช้ำอย่างหนัก อันเนื่องมาจากการเผชิญหน้าระหว่างกลุ่มต่าง ๆ ยังผลให้เกิดความสับสนทางการเมือง ความชะงักงันของเศรษฐกิจบางภาค ความหวาดระแวงและความวิตกกังวลในหมู่ประชาชนทั่วไป ซึ่งหากปล่อยทิ้งไว้จะเกิดผลกระทบต่อเสถียรภาพของประเทศอย่างรุนแรง ประกอบกับเป็นที่ประจักษ์ชัดตามคำกราบบังคมทูลพระกรุณาของท่านประธานสภาผู้แทนราษฎร ในการนำชื่อกระผมขึ้นทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวาย เพื่อทรงลงพระปรมาภิไธยแต่งตั้งเป็นนายกรัฐมนตรี ที่ว่าการแต่งตั้งครั้งนี้ เพื่อจะได้ใช้กระบวนการทางรัฐสภาและรัฐธรรมนูญคืออำนาจอธิปไตยกลับไปให้ประชาชน เพื่อให้การปกครองในระบอบประชาธิปไตยได้พัฒนาไปอย่างต่อเนื่องและมีความสมบูรณ์ และให้รัฐบาลที่จัดตั้งขึ้นใหม่มีโอกาสใช้ความสามารถในระยะเวลาอันสั้นฟื้นฟูประเทศชาติให้เกิดเสถียรภาพในแนวทางสันติ เพื่อจะได้เป็นที่เชื่อถือแก่นานาประเทศต่อไป

เมื่อพิจารณาจากสถานการณ์บ้านเมืองความมุ่งหมายในการตั้งคณะรัฐมนตรีในลักษณะเฉพาะกิจและระยะเวลาอันมีจำกัดในการบริหารราชการแผ่นดินแล้ว คณะรัฐมนตรีขอนำนโยบายการบริหารราชการแผ่นดินเรียนให้ท่านประธานรัฐสภาและท่านสมาชิกรัฐสภาผู้มีเกียรติได้ทราบว่า รัฐบาลจะดำเนินการดังต่อไปนี้

๑. ดำเนินการทุกวิถีทางเพื่อรักษาเสถียรภาพและความมั่นคงภายในประเทศโดยยึดหลักสันติธรรม เพื่อสร้างความเข้าใจ และความรู้จักสามัคคีของคนในชาติ

๒. เร่งดำเนินการแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนเฉพาะหน้าของประชาชนที่ได้รับความเสียหายจากภัยธรรมชาติ ราคาพืชผลการเกษตรตกต่ำ และปัญหาอื่น ๆ

๓. ดำเนินมาตรการต่าง ๆ เพื่อฟื้นฟูและเสริมสร้างความมั่นใจแก่ประชาชนและนานาชาติ โดยจะสานต่อนโยบายเศรษฐกิจแบบเสรี และยึดถือหลักความโปร่งใสและชัดเจน

๔. สานต่อนโยบายด้านการกระจายรายได้และการพัฒนาเกษตรกรรมและชนบทโดยเร่งรัดโครงการพื้นฐานต่อเนื่องจากที่ได้ริเริ่มไว้แล้ว อาทิ โครงการพัฒนาจังหวัด โครงการจัดหาน้ำสะอาดให้ทั่วถึงทุกหมู่บ้าน และการกระจายอุตสาหกรรมสู่ภูมิภาค

๕. เร่งดำเนินการโครงการสาธารณูปโภค สาธารณูปการต่างๆ ที่ริเริ่มไว้แล้วให้รวดเร็วต่อไป

๖. เร่งดำเนินการโครงการต่าง ๆ เนื่องในวโรกาสเฉลิมพระชนมพรรษา ๕ รอบ ของสมเด็จพระนางเจ้า ฯ พระบรมราชินีนาถ เพื่ออำนวยความสะดวกแก่ประชาชนตลอดจนกำกับดูแลพิธีการในวโรกาสมหามงคลดังกล่าวให้เป็นไปตามกำหนดการโดยเรียบร้อยและสมพระเกียรติ

๗. ส่งเสริมและคุ้มครองป้องกันสิทธิเสรีภาพของประชาชนให้ตระหนักในความสำคัญและบทบาทของตนในระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขและจะกำกับดูแลการเลือกตั้งทั่วไปที่จะมีขึ้นในอนาคตอันใกล้ นี้ให้เป็นไปโดยเรียบร้อยบริสุทธิ์และยุติธรรมสำหรับด้านอื่น ๆ

นอกจากนี้ รัฐบาลจะปฏิบัติตามและเร่งรัดดำเนินการให้เป็นไปตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติต่อไป

ในการดำเนินการตามนโยบายข้างต้นนี้รัฐบาลขอยืนยันต่อท่านประธานรัฐสภาและท่านสมาชิกรัฐสภาผู้มีเกียรติว่า จะปฏิบัติหน้าที่ด้วยความซื่อสัตย์สุจริตและทุ่มเทสติปัญญาอย่างเต็มกำลังความสามารถ ตลอดจนรักษาความเป็นกลางในทางการเมืองอย่างเคร่งครัดโดยไม่ฝักใฝ่หรือให้คุณให้โทษเพื่อประโยชน์ทางการเมืองแก่บุคคลหรือคณะบุคคลใด และหวังเป็นอย่างยิ่งว่าด้วยความร่วมมือและการสนับสนุนจากสมาชิกรัฐสภาผู้มีเกียรติทุกท่านนโยบายของคณะรัฐมนตรีในการบริหารราชการแผ่นดินจะสัมฤทธิ์ผลนำไปสู่ความสงบสุขของบ้านเมือง และการฟื้นฟูประเทศไทยให้เกิดเสถียรภาพ เป็นที่วางใจและเชื่อถือในหมู่ประชาชนและนานาชาติประเทศและคณะรัฐมนตรีนี้จะส่งมอบการบริหารราชการแผ่นดินให้คณะรัฐมนตรีที่จะเข้ามาใหม่ ตามกระบวนการทางรัฐสภาและบทบัญญัติในรัฐธรรมนูญด้วยดีต่อไป

สุดท้ายนี้ กระผมขอเรียนว่า คณะรัฐมนตรีจะบริหารราชการแผ่นดินโดยยึดมั่นและรักษาคำสัตย์ปฏิญาณที่ได้ถวายต่อพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ในโอกาสที่เข้ารับหน้าที่ด้วยความสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณและด้วยความตั้งใจอย่างแน่วแน่แท้จริง

รายงานการประชุมร่วมกันของรัฐสภา ครั้งที่ ๕/๒๕๓๕

วันจันทร์ที่ ๒๒ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๕๓๕ หน้า ๒๕๙ - ๒๖๑

หน้าว่าง

พลเอก สุจินดา คราประยูร
นายกรัฐมนตรีคนที่ ๑๙

หน้าว่าง

นายกรัฐมนตรีคนที่ ๑๙
พลเอก สุจินดา คราประยูร

ระยะเวลาดำรงตำแหน่ง

คณะรัฐมนตรี คณะที่ ๔๘ : ๗ เมษายน ๒๕๓๕ - ๙ มิถุนายน ๒๕๓๕

ประวัติ

พลเอก สุจินดา คราประยูร เกิดเมื่อวันที่ ๖ สิงหาคม ๒๔๗๖ เวลาประมาณ ๐๓.๓๕ น. ที่จังหวัดนครปฐม เป็นบุตรของนายจวงกับนางสมพงษ์ คราประยูร สมรสกับคุณหญิงวรรณิ์ คราประยูร (हनุนักดี)

พลเอก สุจินดา จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาปีที่ ๖ จากโรงเรียนวัดราชบพิธแล้วได้ศึกษาต่อที่โรงเรียนอำนวยศิลป์จนจบมัธยมศึกษาปีที่ ๘ สอบเข้าเรียนเตรียมแพทย์ที่ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เรียนได้เพียงปีเดียวจึงไปสอบเข้าโรงเรียนเตรียมทหาร และเข้าเรียนต่อโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า หลักสูตรเวสท์ปอยต์รุ่นที่ ๕ ตามลำดับ และได้จบหลักสูตรผู้บังคับกองพันทหารปืนใหญ่จากฟอร์ท ซิลส์ รัฐโอคลาโฮมา สหรัฐอเมริกา สำเร็จหลักสูตรเสนาธิการทหารบก รุ่นที่ ๔๔ เป็นอันดับที่ ๑ สำเร็จการศึกษาหลักสูตรเสนาธิการทหารบก สหรัฐอเมริกา จากฟอร์ตลีเวนเวิร์ธ

พลเอก สุจินดา เริ่มเข้ารับราชการทหารตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๔๙๖ ได้รับพระราชทานยศว่าที่ร้อยตรี เมื่อวันที่ ๒๕ มกราคม ๒๕๐๑ ดำรงตำแหน่งผู้บังคับกองร้อย กองพันทหารปืนใหญ่ที่ ๒๑ และก้าวหน้าในหน้าที่ราชการในตำแหน่งอาจารย์โรงเรียนเสนาธิการทหารบก เจ้ากรมยุทธการทหารบก ผู้ช่วยเสนาธิการทหารบกฝ่ายยุทธการ รองเสนาธิการทหารบก ผู้ช่วยผู้บัญชาการทหารบก รองผู้บัญชาการทหารบก และวันที่ ๒๙ เมษายน ๒๕๓๓ ดำรงตำแหน่งผู้บัญชาการทหารบก จนเมื่อถึงวันที่ ๑ ตุลาคม ๒๕๓๔ จึงได้ดำรงตำแหน่งผู้บัญชาการทหารสูงสุดอีกตำแหน่งหนึ่ง ต่อจากพลเอกสุนทร คงสมพงษ์ ที่เกษียณอายุ

พลเอก สุจินดา เป็นบุคคลสำคัญในคณะรักษาความสงบเรียบร้อยแห่งชาติที่เข้ายึดอำนาจการปกครองจากพลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ เมื่อวันที่ ๒๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๓๔ จนกระทั่งหลังการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เมื่อวันที่ ๒๒ มีนาคม ๒๕๓๕ พรรคการเมือง ๕ พรรค คือ พรรคสามัคคีธรรม พรรคชาติไทย พรรคกิจสังคม พรรคประชากรไทย และพรรคราษฎร ร่วมกันจัดตั้งรัฐบาลและสนับสนุนให้พลเอก สุจินดา คราประยูร เป็นนายกรัฐมนตรี

พลเอก สุจินดา คราประยูร ได้รับพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ให้ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีคนที่ ๑๙ ของประเทศไทย เมื่อวันที่ ๗ เมษายน ๒๕๓๕ เมื่อเข้าดำรงตำแหน่ง พลเอก สุจินดา ได้ถูกคัดค้านจากกลุ่มเคลื่อนไหวทางการเมืองหลายกลุ่ม จนกระทั่งเกิดเหตุการณ์

ไม่สงบภายในประเทศจีน พลเอก สุจินดา จึงลาออกจากตำแหน่งเมื่อวันที่ ๒๕ พฤษภาคม ๒๕๓๕ เพื่อให้การแก้ไขรัฐธรรมนูญเป็นไปโดยอิสระและเพื่อแสดงความรับผิดชอบทางการเมือง

อย่างไรก็ตาม นายมีชัย ฤชุพันธ์ รองนายกรัฐมนตรีได้ทำหน้าที่รักษาการนายกรัฐมนตรีไทยเป็นการชั่วคราว จนกระทั่งมีการแต่งตั้งนายกรัฐมนตรีคนใหม่ในวันที่ ๑๐ มิถุนายน ๒๕๓๕

คณะรัฐมนตรี คณะที่ ๔๘ ของรัฐบาลพลเอก สุจินดา คราประยูร จึงพ้นจากตำแหน่งไปตามวาระ

คณะรัฐมนตรี คณะที่ ๔๘

๗ เมษายน ๒๕๓๕ - ๙ มิถุนายน ๒๕๓๕

พลเอก สุจินดา คราประยูร เป็นนายกรัฐมนตรี ประกาศพระบรมราชโองการเมื่อวันที่ ๗ เมษายน ๒๕๓๕ พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช ทรงลงพระปรมาภิไธยในประกาศ พลเอก สุทร คงสมพงษ์ ประธานสภารักษาความสงบเรียบร้อยแห่งชาติเป็นผู้ลงนามรับสนองพระบรมราชโองการในวันที่ ๑๗ เมษายน ๒๕๓๕ มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งคณะรัฐมนตรี ดังต่อไปนี้

รายชื่อคณะรัฐมนตรี

๑. นายมีชัย ฤชุพันธุ์ เป็นรองนายกรัฐมนตรี
๒. นายณรงค์ วงศ์วรรณ เป็นรองนายกรัฐมนตรี
๓. พลอากาศเอก สมบุญ ระหงษ์ เป็นรองนายกรัฐมนตรี
๔. นายมนตรี พงษ์พานิช เป็นรองนายกรัฐมนตรี
๕. นายสมัคร สุขทรเวช เป็นรองนายกรัฐมนตรี
๖. นายใหม่ ศิรินวกุล เป็นรัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี
๗. นายชัชวาลย์ ชมภูแดง เป็นรัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี
๘. นายกร ทัพพะรังสี เป็นรัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี
๙. นายสุชน ชามพูนท เป็นรัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี
๑๐. นายวิวัฒนา อัครวเหม เป็นรัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี
๑๑. นายปิยะณัฐ วัชรภรณ์ เป็นรัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี
๑๒. นายชัยภักดิ์ ศิริวัฒน์ เป็นรัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี
๑๓. นายทินพันธุ์ นาคะตะ เป็นรัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี
๑๔. พลเอก สุจินดา คราประยูร เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม
๑๕. พลเอก ชัชชม กั้นหลง เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงกลาโหม
๑๖. นายสุธี สิงห์เสนห์ เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง
๑๗. นายชวลิต ไชยสถานุเคราะห์ เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงการคลัง
๑๘. นายบองพล อติเรกสาร เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ
๑๙. นายสมบัติ ศรีสุรินทร์ เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงการต่างประเทศ
๒๐. นายพินิจ จันทรสุรินทร์ เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์
๒๑. นายสันติ ชัยวิรัตน์ เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์

๒๒. นายยุทธ อังกินันท์ เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์
๒๓. นายวโรทัย ภิญญสาสน์ เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์
๒๔. นายบรรหาร ศิลปอาชา เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงคมนาคม
๒๕. นายเสนาะ เทียนทอง เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงคมนาคม
๒๖. นายสุวัจน์ ลิปตพัลลภ เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงคมนาคม
๒๗. นายกำชัย เรืองกาญจนเศรษฐ์ เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงคมนาคม
๒๘. นายอนุวรรตน์ วัฒนพงศ์ศิริ เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงพาณิชย์
๒๙. หม่อมราชวงศ์ปรีดิยากร เทวกุล เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงพาณิชย์
๓๐. นายสัมพันธ์ เลิศนุวัฒน์ เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงพาณิชย์
๓๑. นางพวงเล็ก บุญเที่ยง เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงพาณิชย์
๓๒. พลอากาศเอก อนันต์ กลินทะ เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย
๓๓. พลตำรวจโท วิโรจน์ เปาอินทร์ เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงมหาดไทย
๓๔. นายวีระ ปิตรชาติ เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงมหาดไทย
๓๕. นายสุชาติ ตันเจริญ เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงมหาดไทย
๓๖. นายประภัตร โพธสุธน เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงมหาดไทย
๓๗. นายสวัสดิ์ คำประกอบ เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม
๓๘. นายประยุทธ์ ศิริพานิชย์ เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม
๓๙. นายกิตติศักดิ์ หัตถสงเคราะห์ เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม
๔๐. พลอากาศเอก สมบุญ ระหงษ์ เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ
๔๑. นายชูชีพ หาญสวัสดิ์ เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงศึกษาธิการ
๔๒. นายไพโรจน์ เครือรัตน์ เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงศึกษาธิการ
๔๓. นายเงิน บุญสุภา เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงศึกษาธิการ
๔๔. นายบุญพันธ์ แขวัดมนะ เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุข
๔๕. นายสมศักดิ์ เทพสุทิน เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงสาธารณสุข
๔๖. นายจรูญ งามพิเชษฐ์ เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงสาธารณสุข
๔๗. นายสมพงษ์ อมรวิวัฒน์ เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงอุตสาหกรรม
๔๘. นายเรืองวิทย์ ลิกค์ เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงอุตสาหกรรม
๔๙. นายอุดมศักดิ์ ทั้งทอง เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงอุตสาหกรรม
๕๐. นายทวีช กลิ่นประทุม เป็นรัฐมนตรีว่าการทบวงมหาวิทยาลัย

พลตำรวจโท วิโรจน์ เปาอินทร์ ได้ขอลาออกจากตำแหน่งรัฐมนตรีช่วยว่าการ
กระทรวงมหาดไทยตั้งแต่วันที่ ๒๖ พฤษภาคม ๒๕๓๕ ประกาศ ณ วันที่ ๙ มิถุนายน ๒๕๓๕

หมายเหตุ คณะรัฐมนตรีคณะนี้สิ้นสุดลง เนื่องจากเกิดเหตุการณ์ไม่สงบในวันที่ ๑๗ - ๒๐
พฤษภาคม ๒๕๓๕ มีการประชุมประท้วงต่อต้านนายกรัฐมนตรีที่ไม่ได้มาจากการเลือกตั้ง
พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช จึงได้มีพระบรมราชโองการ โปรดเกล้าฯ ให้
พลเอก สุจินดา คราประยูร นายกรัฐมนตรี และ พลตรีจำลอง ศรีเมือง สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร
พรรคพลังธรรม เข้าเฝ้าฯ เพื่อแก้ไขสถานการณ์บ้านเมืองที่กำลังเลวร้ายลงทุกขณะ ต่อมาพลเอก
สุจินดา คราประยูร ได้ประกาศลาออกจากตำแหน่งนายกรัฐมนตรี เมื่อวันที่ ๒๔ พฤษภาคม ๒๕๓๕

นายมีชัย ฤชุพันธ์ รองนายกรัฐมนตรี จึงทำหน้าที่รักษาการนายกรัฐมนตรีแทนเป็นการ
ชั่วคราว จนกระทั่งมีการแต่งตั้ง นายอานันท์ ปันยารชุน เป็นนายกรัฐมนตรี ในวันที่ ๑๐ มิถุนายน
๒๕๓๕ คณะรัฐมนตรีชุดนี้จึงพ้นจากตำแหน่งไปตามวาระ

คำแถลงนโยบาย
ของ
คณะรัฐมนตรี คณะที่ ๔๘
พลเอก สุจินดา คราประยูร นายกรัฐมนตรี
แถลงต่อรัฐสภา
เมื่อวันพุธที่ ๖ พฤษภาคม ๒๕๓๕

คำแถลงนโยบายของรัฐบาล*

ท่านประธานรัฐสภาและท่านสมาชิกผู้มีเกียรติ

ตามที่ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งให้กระผมเป็นนายกรัฐมนตรีตามประกาศพระบรมราชโองการ ลงวันที่ ๗ เมษายน ๒๕๓๕ และแต่งตั้งคณะรัฐมนตรีตามประกาศพระบรมราชโองการ ลงวันที่ ๑๗ เมษายน ๒๕๓๕ นั้น บัดนี้คณะรัฐมนตรีได้กำหนดนโยบายการบริหารราชการแผ่นดินเรียบร้อยแล้วจึงขอเรียนให้ท่านสมาชิกผู้มีเกียรติได้ทราบถึงนโยบายและเจตนารมณ์ในการบริหารราชการแผ่นดินของรัฐบาล กระผมขอกราบเรียนในเบื้องต้นว่านโยบายนี้ได้กำหนดขึ้นเพื่อประโยชน์ในการสร้างความผาสุก ความมั่งคั่ง และความมั่นคงทางเศรษฐกิจ สังคม การเมืองให้แก่ประชาชนและประเทศชาติสืบไป โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

๑. นโยบายการเมือง

รัฐบาลมีเจตนารมณ์ที่จะพัฒนาระบบการเมืองให้มีความมั่นคง เพื่อประโยชน์ของประชาชนเป็นส่วนรวมโดยให้ความสำคัญต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนทุกหมู่เหล่าในทุกระดับ ทั้งนี้ ภายใต้กฎเกณฑ์ของรัฐธรรมนูญและการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข โดยมีนโยบายดังต่อไปนี้

๑.๑ เติบโตชนพระมหากษัตริย์ไว้เป็นที่เคารพสักการะอันสูงยิ่ง และรักษาไว้ซึ่งสถาบันชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์และการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

๑.๒ สนับสนุนการพัฒนาพรรคการเมืองให้มีบทบาทในฐานะเป็นองค์กรหลักในการพัฒนาการปกครองระบอบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ตลอดจนสร้างจิตสำนึกในหน้าที่ของชนชาวไทยที่มีตามรัฐธรรมนูญ ทั้งจะสนับสนุนให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมทางการเมืองในระดับชาติและระดับท้องถิ่นมากยิ่งขึ้น

๑.๓ จัดให้มีการกระจายอำนาจการปกครองสู่ส่วนภูมิภาคและส่วนท้องถิ่นให้เป็นไปอย่างมีระบบและเหมาะสมกับสภาวะของแต่ละท้องถิ่น ทั้งจะริเริ่มพัฒนาระบบการบริหารงานบุคคล ระบบการจัดสรรงบประมาณให้สอดคล้องต่อกันเพื่อรองรับการกระจายอำนาจดังกล่าว

๑.๔ สนับสนุนและส่งเสริมให้สื่อมวลชนมีเสรีภาพในการเสนอข่าวสารได้อย่างรวดเร็วและได้รับข้อมูลที่ถูกต้อง

๒. นโยบายการบริหารราชการและการปรับปรุงกฎหมาย

รัฐบาลมีความมุ่งมั่นที่จะเปลี่ยนแนวความคิดจากการบริหารราชการในลักษณะของการควบคุม มาเป็นการบริหารราชการในเชิงกำกับดูแล ส่งเสริมสนับสนุนและตอบสนองต่อการพัฒนาประเทศ โดยมีนโยบายดังนี้

๒.๑ ดำเนินการปรับปรุงการบริหารราชการ ดังต่อไปนี้

๒.๑.๑ ปรับทัศนคติของข้าราชการให้รับฟังความคิดเห็นของประชาชน อุทิศตนแก่ราชการ และมุ่งปฏิบัติราชการเพื่อประโยชน์ของประชาชนเป็นส่วนรวมให้มากขึ้น

๒.๑.๒ ปรับปรุงระบบการทำงานของราชการ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการบริการประชาชน ให้เกิดความสะดวกและรวดเร็วยิ่งขึ้น โดยขจัดขั้นตอนที่ไม่จำเป็นสามารถกระจายอำนาจและความรับผิดชอบลงสู่ระดับล่างได้และขจัดการซ้ำซ้อน ปรับระบบการอนุญาตการอนุมัติหรือการดำเนินการอื่นของข้าราชการและส่วนราชการ ให้มีหลักเกณฑ์การพิจารณากรอบกำหนดแนวทางการใช้ดุลพินิจและระยะเวลาในการดำเนินการที่ชัดเจน โดยให้เปิดเผยหลักเกณฑ์และระยะเวลาดังกล่าวให้ประชาชนหรือผู้ที่เกี่ยวข้องได้ทราบล่วงหน้า ตลอดจนปรับปรุงโครงสร้างและขั้นตอนการพิจารณาในส่วนที่เกี่ยวกับการบริหารงานบุคคล การบริหารงบประมาณและการวางแผนให้สอดคล้องซึ่งกันและกัน เพื่อให้การปฏิบัติงานเป็นไปอย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ

๒.๑.๓ ปรับปรุงให้กระทรวง ทบวง กำหนดนโยบาย แผนงานให้ชัดเจน และสอดคล้องกับนโยบายของรัฐบาลและแผนพัฒนาของประเทศ รวมตลอดทั้งให้มีระบบการติดตามเร่งรัดและการประเมินผลการปฏิบัติราชการอย่างมีประสิทธิภาพ

๒.๑.๔ เร่งรัดให้ส่วนราชการ และรัฐวิสาหกิจต่าง ๆ ขยายการบริการประชาชนไปสู่ส่วนภูมิภาคและส่วนท้องถิ่นได้มากยิ่งขึ้น รวมตลอดทั้งให้นำเทคโนโลยีสมัยใหม่ในทุก ๆ ด้าน ทั้งทางสารสนเทศและอื่น ๆ มาใช้ เพื่อให้การปฏิบัติราชการเป็นไปอย่างรวดเร็ว มีประสิทธิภาพ ตอบสนองต่อภารกิจหน้าที่ของรัฐและความต้องการของประชาชนได้อย่างสะดวกและทั่วถึง

๒.๑.๕ สร้างขวัญและกำลังใจแก่ข้าราชการโดยการปรับค่าตอบแทนและสิทธิประโยชน์ที่เหมาะสมกับสภาพและสอดคล้องกับค่าครองชีพ ให้มีระบบสวัสดิการที่เหมาะสมมีสิ่งแวดล้อมในการทำงานที่ได้มาตรฐานตลอดจนยึดหลักระบบคุณธรรมในการพิจารณาให้บำเหน็จความชอบและการเลื่อนตำแหน่งในระบบราชการ เพื่อให้สามารถสรรหาและรักษาข้าราชการที่มีคุณภาพไว้ได้

๒.๑.๖ ส่งเสริมให้มีมาตรการที่ได้ผลในการป้องกันการทุจริตและประพฤติมิชอบในวงราชการ และดำเนินการปราบปรามผู้กระทำผิดอย่างเข้มงวดและได้ผลจริงจัง

๒.๑.๗ ส่งเสริมและจัดระบบงานยุติธรรมให้มีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้น โดยมุ่งเน้นการอำนวยความสะดวกยุติธรรมให้รวดเร็ว และจัดตั้งศาลเพิ่มมากขึ้น

๒.๒ ปรับปรุงกฎหมายให้ทันสมัยสอดคล้องต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมให้เกิดความเป็นธรรมในสังคม และสอดคล้องกับนโยบายในการเปลี่ยนบทบาทของราชการจากการควบคุมมาเป็นการกำกับดูแลส่งเสริมและสนับสนุน โดยจะสนับสนุนให้สถาบันทางการศึกษา และการวิจัย และนักวิชาการต่าง ๆ ตลอดจนสาธารณชนได้มีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็นเพื่อเสนอแนะด้วย

๓. นโยบายการกระจายการพัฒนาและสร้างความเป็นธรรมในสังคม

รัฐบาลมุ่งมั่นที่จะพัฒนาชนบทเพื่อกระจายรายได้และแก้ไขปัญหาความยากจนของประชาชนให้เกิดผลอย่างจริงจัง โดยมีนโยบายดังต่อไปนี้

๓.๑ ด้านการพัฒนาชนบท

๓.๑.๑ กระจายการให้บริการประชาชนให้เกิดความรวดเร็วและกว้างขวางยิ่งขึ้น

๓.๑.๒ กระจายอำนาจการบริหารและงบประมาณไปสู่ส่วนภูมิภาคเพื่อให้จังหวัดมีบทบาทในการริเริ่มโครงการพัฒนาของจังหวัดให้เหมาะสมกับความจำเป็นและความต้องการของประชาชนในพื้นที่

๓.๑.๓ สนับสนุนให้ท้องถิ่นมีรายได้เพิ่มขึ้นโดยพัฒนาขีดความสามารถในการจัดเก็บรายได้ของส่วนท้องถิ่น ปรับปรุงโครงสร้างระบบภาษีท้องถิ่น และกระจายรายได้ของรัฐให้ท้องถิ่นมากขึ้น

๓.๑.๔ พัฒนาสภาพตำบลให้มีขีดความสามารถสูงขึ้นและสามารถเป็นองค์กรที่ช่วยเหลือประชาชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อเป็นรากฐานในการเปลี่ยนเป็นนิติบุคคลได้เมื่อมีความพร้อม

๓.๑.๕ เร่งรัดพัฒนาอาชีพเสริมที่สามารถทำได้ทั้งในและนอกฤดูการเกษตรเพื่อเพิ่มรายได้ของชาวชนบทให้สูงขึ้น

๓.๑.๖ สนับสนุนให้บริการด้านเทคโนโลยีและการตลาดที่เหมาะสมเพื่อให้ประชาชนสามารถผลิตผลิตภัณฑ์ที่มีคุณภาพและจำหน่ายผลผลิตได้โดยสะดวกและได้ราคาที่เป็นธรรม

๓.๑.๗ เร่งรัดการกระจายบริการพื้นฐาน เช่น ถนน ไฟฟ้า แหล่งน้ำเพื่อการอุปโภคบริโภค และการสาธารณสุขพื้นฐาน เป็นต้น เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของชาวชนบทให้ได้มาตรฐานทั่วถึง

๓.๑.๘ ส่งเสริมและสนับสนุนการให้บริการสินเชื่อสำหรับเกษตรกร เพื่อใช้ในกิจกรรมอื่น ๆ นอกเหนือจากการเกษตร

๓.๑.๙ จัดที่ทำกินให้แก่เกษตรกรซึ่งไร้ที่ทำกินโดยการใช้การปฏิรูปที่ดินหรือวิธีการอื่น และเร่งรัดการออกเอกสารสิทธิให้แก่ประชาชนผู้มีสิทธิในที่ดินแต่ยังไม่มีเอกสารสิทธิ

๓.๑.๑๐ ปรับปรุงมาตรการและวิธีการที่เกี่ยวข้องกับการจัดที่ดินทำกินให้ราษฎรเพื่อให้เกิดความเป็นธรรมในสังคมและมีให้เกิดความเดือดร้อนแก่ประชาชนโดยเฉพาะราษฎรที่เข้าไปอยู่อาศัยในพื้นที่ดังกล่าวอยู่แล้ว

๓.๒ ด้านการพัฒนาชุมชนสำหรับผู้มีรายได้น้อยในเขตเมือง

๓.๒.๑ พัฒนาบริการที่อยู่อาศัยของผู้มีรายได้น้อยในเขตเมือง ตลอดจนบริการสาธารณูปโภคสาธารณูปการที่เกี่ยวข้องให้ได้มาตรฐานที่เหมาะสมโดยทั่วถึง

๓.๒.๒ ส่งเสริมและร่วมมือกับภาคเอกชนในการฝึกอบรมทักษะฝีมือแรงงานที่ขาดแคลน เพื่อเพิ่มโอกาสทางเลือกในการประกอบอาชีพ และเพิ่มพูนรายได้โดยจัดสรรงบประมาณเพื่อสนับสนุนการพัฒนาอาชีพสำหรับผู้มีรายได้น้อยในเขตเมืองให้สามารถช่วยตัวเองได้ ตลอดจนจัดให้มีบริการด้านสุขภาพอนามัยและการศึกษาอย่างทั่วถึง

๔. นโยบายทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

รัฐบาลมีนโยบายอนุรักษ์ฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติ และพัฒนาคุณภาพสิ่งแวดล้อม โดยจะดำเนินการดังนี้

๔.๑ การอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติ

๔.๑.๑ อนุรักษ์ คุ้มครอง และป้องกันการทำลายทรัพยากรธรรมชาติทั้งที่ดิน ป่าไม้และทรัพยากรธรรมชาติอื่น ๆ โดยจะใช้อำนาจที่มีอยู่ตามกฎหมายอย่างเคร่งครัด และให้ประชาชนในพื้นที่มีบทบาทในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติให้มากยิ่งขึ้น

๔.๑.๒ ดูแลการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างมีเหตุผลเพื่อให้เกิดประโยชน์ทั้งทางด้านเศรษฐกิจ นันทนาการ และการอนุรักษ์ควบคู่กันไปอย่างเหมาะสม

๔.๑.๓ เร่งสร้างจิตสำนึกของประชาชนโดยเฉพาะเยาวชนให้เห็นถึงความสำคัญของการอนุรักษ์และพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติ ตลอดจนกระตุ้นให้เข้ามามีบทบาทและส่วนร่วมในการดำเนินการดังกล่าว

๔.๑.๔ อนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติประมงในน่านน้ำไทยเพื่อประโยชน์ในด้านเศรษฐกิจและสิ่งแวดล้อม

๔.๒ การอนุรักษ์และพัฒนาทรัพยากรน้ำ

๔.๒.๑ รัฐบาลจะจัดทำแผนแม่บทสำหรับการอนุรักษ์และการพัฒนาทรัพยากรน้ำและการบริหารน้ำอย่างเป็นระบบ ให้มีน้ำใช้อย่างเพียงพอสำหรับการอุปโภคบริโภค การอุตสาหกรรม การเกษตรและเพื่อสิ่งแวดล้อมที่ดี โดยคำนึงถึงการพัฒนาระบบนิเวศวิทยา การอนุรักษ์และพัฒนาป่าไม้ต้นน้ำลำธารควบคู่กันไป พร้อมทั้งสนับสนุนให้องค์กรประชาชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการพัฒนา บริหารและบำรุงรักษา

๔.๒.๒ ร่วมมือกับประเทศเพื่อนบ้านในการพัฒนาแหล่งน้ำ เพื่อประโยชน์ร่วมกัน
ของภูมิภาค

๔.๒.๓ สนับสนุนส่งเสริมให้ภาคเอกชนมีบทบาทในการจัดหาน้ำเพื่อการอุตสาหกรรม
มากขึ้น

๔.๒.๔ จัดเก็บค่าธรรมเนียมการใช้น้ำที่มีไซ้เพื่อการเกษตรในอัตราที่เหมาะสมคู่กับการ
ลงทุนและเพื่อให้เกิดการประหยัดในการใช้น้ำ

๔.๓ การอนุรักษ์และพัฒนาทรัพยากรป่าไม้

๔.๓.๑ ให้ความสำคัญในการดูแลรักษาพื้นที่ป่าอนุรักษ์และป่าต้นน้ำลำธาร โดยจะกวาด
ขันให้เจ้าหน้าที่ควบคุมดูแลอย่างเข้มงวดและใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีใหม่ๆ เช่น ภาพถ่าย
ทางดาวเทียม ในการควบคุมดูแล ทั้งจะเร่งรัดประกาศพื้นที่อุทยานแห่งชาติและเขตรักษาพันธุ์สัตว์
ป่าในพื้นที่ป่าที่ยังสมบูรณ์เพิ่มขึ้นโดยเร็ว

๔.๓.๒ ดำเนินการสำรวจเพื่อจำแนกพื้นที่ป่าออกเป็นป่าอนุรักษ์และป่าเศรษฐกิจให้เสร็จ
สมบูรณ์โดยเร่งด่วน และนำผลจากการสำรวจมาใช้ประโยชน์ให้เหมาะสมกับสภาพความเป็นจริง

๔.๓.๓ สนับสนุนการปลูกป่าของเกษตรกรเพื่อเพิ่มจำนวนพื้นที่ป่าให้มากขึ้น

๔.๓.๔ ส่งเสริมและสนับสนุนให้เอกชนปลูกสร้างสวนป่าเพื่อประโยชน์ในทางเศรษฐกิจ
และการรักษาความชุ่มชื้น

๔.๓.๕ อนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรป่าไม้ชายเลน ทั้งจะหามาตรการป้องกันและ
ปราบปรามผู้บุกรุกป่าชายเลน

๔.๔ การพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติที่เกี่ยวกับพลังงาน

๔.๔.๑ เร่งรัดการสำรวจ ผลิตและจัดหาแหล่งพลังงานทั้งในและต่างประเทศที่เหมาะสม
ให้เพียงพอ ควบคุมไม่กักมาตรการรณรงค์ให้ประหยัดพลังงานและอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

๔.๔.๒ ร่วมมือกับประเทศเพื่อนบ้านในการพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติและแหล่งพลังงาน
เพื่อประโยชน์ร่วมกันของภูมิภาค

๔.๕ การแก้ไขปัญหามลพิษและสิ่งแวดล้อม

๔.๕.๑ เร่งรัดแก้ไขปัญหามลพิษสิ่งแวดล้อมที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพของประชาชนโดยเฉพาะ
ปัญหามลพิษในด้านน้ำ อากาศ เสียง การกำจัดสิ่งปฏิกูลและกากของเสียจากชุมชน โรงงาน
อุตสาหกรรมและสถานประกอบธุรกิจต่าง ๆ ตลอดจนขยับเขยื้อนของโรงพยาบาลโดยมีหลักการให้
ธุรกิจหรือเอกชนที่มีส่วนทำลายสิ่งแวดล้อมต้องรับผิดชอบทางการเงินในการแก้ไขปัญหาดังกล่าว
อย่างเป็นธรรม

๔.๕.๒ ป้องกันอันตรายจากสารพิษและวัตถุอันตราย โดยปรับปรุงระบบควบคุมตั้งแต่ การขนส่ง การเก็บรักษา และการกำจัด รวมทั้งควบคุมตั้งแต่การขนส่ง และการกำจัดรวมทั้งควบคุม ให้มีการปฏิบัติตามกฎหมายอย่างเคร่งครัด

๔.๕.๓ เร่งสร้างจิตสำนึกให้ประชาชนตระหนักถึงภัยอันตรายอันเกิดจากปัญหามลพิษ และสิ่งแวดล้อมและสนับสนุนบทบาทของชุมชนและองค์กรพัฒนาเอกชนให้มีส่วนร่วมในการแก้ไข ปัญหาดังกล่าวร่วมกับภาครัฐ

๕. นโยบายด้านพัฒนาการเกษตร

โดยที่รัฐตระหนักดีว่าภาคการเกษตรเป็นภาคที่มีความสำคัญต่อเศรษฐกิจส่วนรวมและ ประเทศไทยอยู่ในฐานะที่จะแข่งขันกับต่างประเทศได้ แต่เกษตรกรซึ่งเป็นประชากรส่วนใหญ่ของ ประเทศยังมีฐานะยากจน เนื่องจากมีต้นทุนการผลิตที่สูงขึ้น มีเทคโนโลยีต่ำ ผลผลิต และรายได้ จากการขายผลผลิตไม่แน่นอน รัฐจึงมีนโยบายให้ภาคการเกษตรเป็นยุทธศาสตร์หลักในการพัฒนา ประเทศ โดยจะให้ความเอาใจใส่และมีมาตรการในการฟื้นฟูภาคการเกษตรอย่างต่อเนื่อง และมี ประสิทธิภาพ ดังนี้

๕.๑ นโยบายด้านการผลิต

๕.๑.๑ สนับสนุนเกษตรกรให้ปรับโครงสร้างการผลิต รวมทั้งการเพาะปลูก การเลี้ยงสัตว์ และการประมง ให้เหมาะสมกับสภาพแต่ละพื้นที่และความต้องการของตลาด

๕.๑.๒ ให้ความสำคัญกับการปรับปรุงบำรุงดินเป็นนโยบายสำคัญในการพัฒนาการ เกษตรโดยจะเน้นบทบาทของรัฐในการลงทุนเพื่อสนับสนุนการปรับปรุงบำรุงดินด้วยอินทรีย์วัตถุ และปุ๋ยชีวภาพ

๕.๑.๓ จะลงทุนเพื่อสนับสนุนการวิจัยและพัฒนาวิธีการกำจัดศัตรูพืชด้วยวิธีธรรมชาติ และจะส่งเสริมตลอดจนถ่ายทอดเทคโนโลยีดังกล่าวให้แก่เกษตรกรเพื่อให้เกษตรกรไม่ต้องพึ่งพา สารเคมีแต่เพียงทางเดียว

๕.๑.๔ ส่งเสริมและสนับสนุนให้เกษตรกรใช้พันธุ์พืชที่ให้ผลผลิตสูงและมีความต้านทาน โรคและศัตรูพืช จัดหาปัจจัยการผลิตรวมทั้งพันธุ์พืชพันธุ์สัตว์และปุ๋ยให้เกษตรกรตามความจำเป็น เหมาะสมและทันต่อฤดูกาล ตลอดจนจัดให้มีข้อมูลข่าวสารที่จำเป็นต่อการผลิตและการตลาด

๕.๑.๕ เน้นขยายสินเชื่อการเกษตรระยะยาวเพื่อสนับสนุนให้เกษตรกรสามารถฟื้นฟู ระบบการเกษตรได้อย่างกว้างขวางและมีประสิทธิภาพ รวมทั้งสนับสนุนธนาคารเพื่อการเกษตรและ สหกรณ์การเกษตร ในการขยายสินเชื่อให้แก่เกษตรกรรายย่อยและยากจนภายใต้เงื่อนไขผ่อนปรน

๕.๑.๖ จัดสรรเงินเข้ากองทุนที่ดินเพิ่มขึ้น เพื่อให้สามารถช่วยเหลือเกษตรกรผู้ไร้ที่ทำกิน ให้มีที่ดินทำกินเป็นของตนเองได้อย่างทั่วถึง และมีเป้าหมายที่จะดำเนินการเปลี่ยนสถานภาพ กองทุนที่ดินดังกล่าวให้เป็นธนาคารที่ดินต่อไป

๕.๒ นโยบายด้านการตลาด

๕.๒.๑ พัฒนาระบบตลาดสินค้าเกษตรภายในประเทศให้เกษตรกรมีโอกาสเลือกในการขายผลผลิตทางการเกษตรโดยไม่ผ่านคนกลาง โดยการจัดตั้งตลาดกลางสินค้าเกษตรในระดับท้องถิ่นอย่างกว้างขวาง

๕.๒.๒ ดูแลเกษตรกรซึ่งเป็นประชากรส่วนใหญ่ของประเทศให้ได้รับผลตอบแทนจากการขายผลผลิตทางการเกษตรในราคาที่เป็นธรรม โดยการแทรกแซงราคาหรือใช้มาตรการอื่นใดที่เหมาะสมกับสภาวะของผลผลิตและสภาวะทางราคา

๕.๒.๓ สนับสนุนการรวมกลุ่มของเกษตรกรให้มีความเข้มแข็งยิ่งขึ้นเพื่อเพิ่มอำนาจต่อรองและดำเนินกิจกรรมตามวัตถุประสงค์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

๕.๒.๔ ขยายกองทุนรวมเพื่อช่วยเหลือเกษตรกรเพิ่มขึ้นให้เหมาะสม และกำกับดูแลการใช้เงินกองทุนให้เกิดประโยชน์โดยตรงต่อเกษตรกร

๕.๓ นโยบายส่งเสริมการเพิ่มพูนรายได้

๕.๓.๑ กระจายอุตสาหกรรมการเกษตรให้กว้างขวาง เพื่อรองรับวัตถุประสงค์ทางการเกษตรซึ่งจะช่วยให้เกษตรกรมีทางเลือกในการผลิตผลผลิตทางการเกษตรกว้างขวางขึ้นและมีหลักประกันในเรื่องราคาและแหล่งรับซื้อตามสมควร โดยสนับสนุนให้มีโรงงานแปรรูปผลผลิตสินค้าเกษตรในท้องถิ่น

๕.๓.๒ สนับสนุนให้เกษตรกรมีทางเลือกในการประกอบอาชีพมากขึ้นเพื่อเพิ่มโอกาสในการเพิ่มรายได้ของเกษตรกร ตลอดจนให้เกษตรกรมีงานทำตลอดปีและสามารถเพิ่มรายได้จากการใช้ที่ดิน

๕.๓.๓ สนับสนุนให้เกษตรกรทำเกษตรกรรมในลักษณะไร่นาสวนผสมเพื่อให้มีรายได้เพิ่มขึ้น

๖. นโยบายเศรษฐกิจ

รัฐบาลยึดมั่นในระบบเศรษฐกิจเสรีและเน้นการรักษาเสถียรภาพและวินัยทางการเงิน การคลังเป็นเป้าหมายหลักควบคู่ไปกับการกระจายรายได้ในประเทศ สร้างความเป็นธรรมในสังคม ตลอดจนการพัฒนาคุณภาพชีวิตและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม นอกจากนี้จะให้ความสำคัญแก่การเร่งพัฒนาขีดความสามารถในการแข่งขันระหว่างประเทศ เพื่อให้เศรษฐกิจไทยสามารถขยายตัว โดยต่อเนื่องและมุ่งที่จะสร้างประเทศไทยให้เป็นศูนย์กลางของภูมิภาคในด้านเศรษฐกิจ โดยมีนโยบายดังต่อไปนี้

๖.๑ ดำเนินนโยบายการเงินอย่างระมัดระวังเพื่อป้องกันภาวะเงินเฟ้อและการขาดดุลบัญชีเดินสะพัดเพื่อมิให้เกิดผลเสียต่อการพัฒนาประเทศและฐานะการครองชีพของประชาชน

๖.๒ ปรับปรุงสมรรถภาพความพร้อมขององค์ภาครัฐ และเอกชนต่าง ๆ ในระบบเศรษฐกิจ ให้พร้อมที่จะปรับตัวให้สามารถแข่งขันกับนานาประเทศภายใต้สภาพแวดล้อมของโลกที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว

๖.๓ ปรับระบบเศรษฐกิจของประเทศให้มีภูมิคุ้มกันและขีดความสามารถที่จะขยายตัวเชื่อมโยงกับระบบเศรษฐกิจสากลอย่างเป็นระบบและมีขั้นตอน เพื่อให้สามารถพัฒนาและแข่งขันกับประเทศที่เจริญทางอุตสาหกรรมได้อย่างแท้จริง ภายใต้กรอบวินัยทางการเงิน การคลัง

๖.๔ เร่งพัฒนาขีดความสามารถในการระดมเงินออมภายในประเทศให้สอดคล้องกับความต้องการเงินทุนในการพัฒนา ภายใต้กรอบการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและการเงินของสากลโลก โดยเฉพาะการพัฒนาให้ประเทศเป็นศูนย์กลางทางเศรษฐกิจทั้งการเงินและการค้าโดยจะพัฒนาทั้งทางด้านตลาดทุนและตลาดการเงินให้ได้มาตรฐานและสามารถสนองตอบความต้องการทางด้านการระดมทุนของภาครัฐบาลและเอกชนอย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้ จะต้องคุ้มครองผู้ฝากและผู้ลงทุนอย่างจริงจังด้วย

๖.๕ พัฒนาและเปลี่ยนแปลงโครงสร้างและวิธีการจัดเก็บของระบบภาษีอากรทั้งของรัฐและท้องถิ่นให้มีความชัดเจน เป็นกลาง และมีประสิทธิภาพ เพื่อเพิ่มรายได้ให้ทั้งส่วนกลางและส่วนท้องถิ่น

๖.๖ ในด้านการดำเนินการของภาครัฐวิสาหกิจจะจัดอุปสรรคและข้อจำกัดในการขยายบริการสาธารณูปโภค สาธารณูปการ เพื่อให้มีปริมาณและคุณภาพที่จะสามารถรองรับการขยายตัวทางเศรษฐกิจของประเทศได้อย่างมั่นคง

๖.๗ สนับสนุนให้นักธุรกิจไทยขยายการลงทุนและการค้าออกไปสู่ต่างประเทศให้มากขึ้น

๖.๘ ดำเนินนโยบายและมาตรการทางการเงิน การคลัง เพื่อจูงใจให้มีการพัฒนาคุณภาพสิ่งแวดล้อม แก้ไขปัญหามลพิษ ประหยัดการใช้พลังงาน อนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ และขยายการลงทุนของนักธุรกิจไทยไปต่างประเทศอย่างต่อเนื่อง โดยการพัฒนากระบวนการสนับสนุนทางการเงินในรูปแบบสินเชื่อเพื่อการส่งออก และการคุ้มครองการลงทุนของคนไทยในต่างประเทศ เป็นต้น

๖.๙ ปรับปรุงโครงสร้างภาษีให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ประเทศภายใต้ความตกลงทั่วไปว่าด้วยการค้าและภาษีศุลกากร (GATT) และการค้าเสรีของอาเซียน (AFTA) ขณะเดียวกันต้องดูแลอุตสาหกรรมภายในประเทศมิให้ถูกกระทบกระเทือนจากนโยบายดังกล่าวด้วย

๖.๑๐ ด้านอุตสาหกรรม รัฐบาลจะดำเนินการดังนี้

๖.๑๐.๑ เร่งกระจายอุตสาหกรรมไปสู่ภูมิภาคโดยรัฐจะจัดให้มีสาธารณูปโภคสำหรับการประกอบกิจการอุตสาหกรรม พร้อมทั้งจัดให้มีสิ่งอำนวยความสะดวกและให้สิทธิประโยชน์ในด้านส่งเสริมการลงทุนเพื่อดึงดูดให้ภาคเอกชนเข้ามาลงทุนประกอบกิจการอุตสาหกรรมในต่างจังหวัด

โดยเฉพาะจะเน้นการพัฒนาอุตสาหกรรมที่ใช้ผลผลิตทางเกษตร และวัตถุดิบต่าง ๆ ที่มีอยู่ในพื้นที่

๖.๑๐.๒ ส่งเสริมอุตสาหกรรมไทยให้มีความสามารถในการแข่งขันกับต่างประเทศทั้งในด้านคุณภาพและต้นทุนการผลิต

๖.๑๑ ด้านพาณิชย์การ รัฐบาลจะดำเนินการดังนี้

๖.๑๑.๑ ลดขั้นตอน กฎ ระเบียบ และข้อบังคับให้เอกชนสามารถประกอบธุรกิจได้โดยสะดวกและมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

๖.๑๑.๒ เพิ่มบทบาทของสถาบันประกันภัยในการระดมทุนมาใช้ในการพัฒนาประเทศให้กว้างขวาง

๖.๑๑.๓ เร่งรัดการส่งออกสินค้าออกให้ขยายตัวมากยิ่งขึ้น โดยจะเพิ่มขีดความสามารถและประสิทธิภาพในการแข่งขันของผู้ผลิต ผู้ส่งออกในทุกวิถีทาง เช่น การลดต้นทุนการผลิต การปกป้องรักษามลประโยชน์ทางการค้าและจะดูแลรักษามลประโยชน์ของประเทศในการเจรจาการค้าหลายฝ่าย รวมทั้งการบุกเบิกขยายตลาดทั้งตลาดประจำและตลาดใหม่ อาทิ ตะวันออกกลาง ยุโรปตะวันออก และกลุ่มประเทศเพื่อนบ้าน

๖.๑๒ ด้านการคมนาคมขนส่งและสื่อสาร รัฐบาลจะดำเนินการดังนี้

๖.๑๒.๑ เร่งสร้างโครงสร้างพื้นฐานทางด้านการขนส่งและสื่อสารให้เอื้ออำนวยต่อการพัฒนาเศรษฐกิจซึ่งเติบโตอย่างรวดเร็วและให้ประเทศไทยสามารถเป็นศูนย์กลางทางการเงินและการค้าในภูมิภาค โดยจะเร่งรัดโครงการที่ค้างค้างอยู่ให้สำเร็จลุล่วงโดยเร็ว และดำเนินการโครงการใหม่ ๆ เพื่อให้การขนส่งและสื่อสารเป็นตัวนำและกระตุ้นการพัฒนาเศรษฐกิจ โดยเฉพาะอย่างยิ่งจะเร่งรัดแก้ไขปัญหาคอขวดต่อการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ อาทิ ปัญหาความล่าช้าในการก่อสร้างทางสายหลัก รวมทั้งขยายโครงข่ายถนนให้ครอบคลุมพื้นที่ชนบทด้วย

๖.๑๒.๒ เร่งรัดแก้ไขปัญหการจราจรติดขัด และปัญหาอื่นที่เกี่ยวข้องในกรุงเทพมหานครและปริมณฑล รวมทั้งเมืองศูนย์กลางความเจริญในภูมิภาค โดยเร่งรัดแก้ไขการจราจรการขนส่งมวลชน การสร้างขยายถนนและผิวจราจร และควบคุมความประพฤติของผู้ใช้ถนนให้มีวินัยมากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะในการแก้ไขปัญหการจราจรในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล จะจัดให้มีแผนงานและโครงการที่สมบูรณ์ พร้อมทั้งให้การสนับสนุนงบประมาณแก่หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

๖.๑๒.๓ เร่งรัดพัฒนาท่าอากาศยานพาณิชย์ให้สามารถรองรับการขยายตัวของการบินขนส่งทางอากาศ และการท่องเที่ยวเพื่อให้ประเทศไทยเป็นศูนย์กลางการขนส่งทางอากาศของภูมิภาค

๖.๑๓ ส่งเสริมและพัฒนาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว โดยจัดให้มีสิ่งอำนวยความสะดวกและความปลอดภัยแก่นักท่องเที่ยว พร้อมทั้งอนุรักษ์และพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ รวมตลอดทั้งวัฒนธรรมพื้นบ้าน เพื่อเป็นสิ่งจูงใจแก่นักท่องเที่ยว

๗. นโยบายการป้องกันประเทศ

รัฐบาลมีนโยบายด้านการป้องกันประเทศดังต่อไปนี้

๗.๑ ปรับปรุงและพัฒนากำลังกองทัพให้มีขนาดที่เหมาะสมและมีประสิทธิภาพพร้อมรบทันสมัยและปรับปรุงระบบกำลังสำรอง ระบบการระดมสรรพกำลังเพื่อการป้องกันประเทศและรักษามลประโยชน์ของชาติ ตลอดจนจนนึ่งกำลังทหาร กำลังกึ่งทหาร และกำลังประชาชนเพื่อรักษาความมั่นคงและคุ้มครองทรัพยากรธรรมชาติของประเทศ

๗.๒ มุ่งพัฒนาขีดความสามารถในการพึ่งตนเองในด้านการป้องกันประเทศโดยสนับสนุนและส่งเสริมการวิจัยและพัฒนาการทหารรวมทั้งการผลิตยุทธโปกรณ์ภายในประเทศโดยร่วมมือกับส่วนราชการต่าง ๆ ภาคเอกชน และมิตรประเทศ

๗.๓ สนับสนุนและส่งเสริมบทบาทของกองทัพในการพัฒนาประเทศ การพัฒนาเพื่อความมั่นคง การช่วยเหลือประชาชนและการบรรเทาสาธารณภัย อีกทั้งจะบำรุงเสริมสร้างขวัญกำลังใจทหารและครอบครัวในด้านสวัสดิการและการดำรงชีพรวมทั้งสงเคราะห์ทหารผ่านศึกและครอบครัวให้ดำรงอยู่ได้ด้วยความสะดวกและสมเกียรติ

๘. นโยบายสังคม

รัฐบาลมีนโยบายดังต่อไปนี้

๘.๑ เสริมสร้างความมั่นคงและความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของประชาชนโดยเร่งรัดป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมและกลุ่มอิทธิพลต่างๆ โดยเฉพาะการปราบปรามผู้ตัดไม้ทำลายป่า และผู้ประกอบอาชญากรรมทางเศรษฐกิจทั้งในชนกลางและส่วนภูมิภาค รวมทั้งป้องกันและปราบปรามการผลิตและการค้ายาเสพติดให้โทษอย่างเฉียบขาด

๘.๒ สนับสนุนการพัฒนาสังคมและจิตใจในระดับหมู่บ้าน เน้นคุณธรรมเป็นเครื่องนำทางชีวิตให้มีการปฏิบัติศาสนธรรมต่าง ๆ และส่งเสริมให้ใช้ศาสนธรรมของชุมชนเป็นแนวทางการพัฒนาสังคมและจิตใจให้สอดคล้องกับเอกลักษณ์ของท้องถิ่น

๘.๓ ดูแลชีวิตความเป็นอยู่ของผู้สูงอายุ ให้สามารถดำรงชีวิตในสังคมได้อย่างมีความสุขตามสมควร

๘.๔ ดูแลฟื้นฟูและพัฒนา ผู้ด้อยโอกาส และกลุ่มบุคคลที่มีปัญหาพิเศษ เช่น ผู้พิการและทุพพลภาพ ให้ได้รับการศึกษาและพัฒนาฝีมือหรืออาชีพ ให้สามารถพึ่งตนเองได้อย่างภาคภูมิใจ

๘.๕ พัฒนาและคุ้มครองสตรีมิให้ถูกเอารัดเอาเปรียบ หรือถูกกดขี่ข่มเหง

๘.๖ พัฒนาคุณภาพชีวิตของเด็กและเยาวชน โดยจะจัดให้มีแหล่งนันทนาการ สนามกีฬา

การฝึกอบรม ตลอดจนดำเนินการที่จะปลูกฝังทัศนคติที่ดี

๘.๗ ให้ความสำคัญในการอนุรักษ์ทำนุบำรุงมรดกทางศิลปวัฒนธรรมของชาติควบคู่ไปกับการพัฒนาเศรษฐกิจ

๘.๘ เสริมสร้างระบบการคุ้มครองผู้บริโภคให้มีหลักประกันที่สามารถสร้างความเป็นธรรมให้แก่ทั้งผู้ผลิตและประชาชนผู้บริโภคอย่างแท้จริง

๘.๙ จัดให้มีระบบป้องกันภัย โดยช่วยเหลือผู้ประกอบการภัยที่รวดเร็ว ทันเหตุการณ์ และสนับสนุนองค์กรทั้งภาครัฐและเอกชนให้มีบทบาทและหน้าที่ในการป้องกันภัยร่วมกัน

๘.๑๐ ให้ความช่วยเหลือทางกฎหมายแก่ประชาชนอย่างทั่วถึงและนำเทคโนโลยีที่ทันสมัยมาใช้ในการพิจารณาพิพากษาอรรถคดีของศาลรวมทั้งพัฒนาขยายงานคุมประพฤติให้กว้างขวางขึ้นและปรับปรุงการพิจารณาอรรถคดีทั้งปวงให้เป็นไปอย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ

๘.๑๑ ด้านการกีฬา มีนโยบายดังนี้

๘.๑๑.๑ ให้ความสำคัญต่อการส่งเสริมการกีฬาเพื่อเป็นพื้นฐานในการพัฒนาคุณภาพชีวิตตลอดจนพัฒนาสุขภาพของประชาชนให้มีพลานามัยสมบูรณ์โดยจะเร่งดำเนินการปรับปรุงกีฬาอย่างเป็นระบบ และสร้างสนามกีฬาให้พอเพียงกับความต้องการของประชาชนขณะเดียวกัน จะเน้นการพัฒนามาตรฐานการกีฬา เพื่อให้มีขีดความสามารถในการแข่งขันให้ทัดเทียมนานาประเทศ

๘.๑๑.๒ สนับสนุนภาคเอกชนให้เข้ามามีบทบาทร่วมในการส่งเสริมและพัฒนาการกีฬามากยิ่งขึ้นโดยจัดหามาตรการให้เกิดแรงจูงใจในการที่ภาคเอกชนจะเข้ามาช่วยเหลือและสนับสนุนกิจการกีฬาทุกประเภท

๘.๑๑.๓ เสริมสร้างสวัสดิการ ขวัญและกำลังใจนักกีฬาเพื่อเป็นแรงจูงใจให้นักกีฬาสามารถฝึกซ้อมและเล่นกีฬาได้อย่างเต็มกำลังความสามารถ

๘.๑๑.๔ ส่งเสริมสถานศึกษาให้เน้นกิจกรรมการพัฒนาด้านสุขภาพและการออกกำลังกายแก่เด็กและเยาวชนให้มีพลานามัยสมบูรณ์เพื่อให้มีขีดความสามารถในการแข่งขันกีฬาระดับชาติและนานาชาติได้ดียิ่งขึ้น

๘. นโยบายด้านการศึกษา

รัฐบาลให้ความสำคัญกับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในการพัฒนาประเทศโดยจะปรับปรุงระบบการศึกษา หลักสูตรการเรียนการสอน และคุณภาพของสถาบันการศึกษาต่าง ๆ เพื่อพัฒนาผู้ศึกษาให้ประจักษ์ในคุณค่าของความเป็นมนุษย์และเพื่อสร้างคุณภาพชีวิตของประชาชน โดยจะดำเนินการดังนี้

๙.๑ เร่งเสริมสร้างและขยายโอกาสทางการศึกษา ทั้งในและนอกระบบการศึกษาเพื่อยกระดับการศึกษาภาคบังคับให้ถึงระดับมัธยมศึกษาตอนต้นและขยายการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษาในชนบทให้กว้างขวางและทั่วถึงยิ่งขึ้น

๙.๒ กำหนดมาตรการแก้ไขปัญหาคารขาดแคลนครูอาจารย์ที่มีคุณภาพ โดยปรับปรุงกฎระเบียบต่าง ๆ เพื่อเปิดโอกาสให้ภาคเอกชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาในระดับมัธยมศึกษา อาชีวศึกษา และอุดมศึกษาให้กว้างขวาง ตลอดจนระดมทรัพยากรทั้งภาครัฐและภาคเอกชนทั้งภายในและภายนอกประเทศมาแก้ไขปัญหาก็ให้กว้างขวางยิ่งขึ้น

๙.๓ เร่งรัดพัฒนาการผลิตกำลังคนในสาขาวิชาการและวิชาชีพที่มีคุณภาพอย่างเพียงพอเพื่อแก้ไขปัญหาคารขาดแคลนแรงงาน

๙.๔ สนับสนุนงานวิจัยและพัฒนาเพื่อเสริมสร้างประสิทธิภาพ และความก้าวหน้าทางวิชาการในด้านเทคโนโลยีที่เหมาะสมต่อการพัฒนาประเทศ เพื่อลดการพึ่งพาเทคโนโลยีจากต่างประเทศในอนาคต ตลอดจนเพื่อสนับสนุนการนำเทคโนโลยีจากต่างประเทศมาดัดแปลงให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมในประเทศ

๙.๕ ปรับปรุงหลักสูตรการเรียนการสอนให้มีเนื้อหาสาระทางวิชาการ ศิลป วัฒนธรรม และประเพณีที่เหมาะสมกับสภาพท้องถิ่นควบคู่ไปกับการเพิ่มพูนความรู้โดยใช้ระบบสื่อสารมวลชน

๙.๖ เสริมสร้างสวัสดิการ ขวัญ และกำลังใจแก่ครู อาจารย์ทั้งส่วนกลางและส่วนภูมิภาคให้มีความมั่นคงในอาชีพ โดยเฉพาะในพื้นที่ชนบทห่างไกล

๙.๗ ส่งเสริมการกระจายโอกาสทางการศึกษาในระดับอุดมศึกษาให้สอดคล้องกับการกระจายความเจริญไปสู่ภูมิภาคและชนบท

๑๐. นโยบายสาธารณสุข

รัฐบาลให้ความสำคัญต่อการพัฒนาสุขภาพอนามัยและคุณภาพชีวิตของประชาชนโดยมุ่งขยายบริการด้านสาธารณสุขให้ทั่วถึง เพื่อที่จะตอบสนองความต้องการของประชาชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยมีนโยบายดังต่อไปนี้

๑๐.๑ เน้นการพัฒนาบริการการแพทย์ และสาธารณสุขอย่างทั่วถึง โดยปรับปรุงประสิทธิภาพของการบริการทุกระดับ ให้มีความพร้อมทั้งในยามปกติและฉุกเฉินเร่งพัฒนาบริการในระดับตำบล สนับสนุนและดำเนินการให้มีระบบบริการสาธารณสุขแห่งชาติเป็นเครือข่ายทั่วประเทศที่ประกอบด้วยบริการสาธารณสุขภาครัฐทุกสังกัด กระทรวง ทบวง กรม รวมทั้งภาคเอกชนเพื่อให้ประชาชนทุกคนเข้าถึงบริการที่ดีมีคุณภาพเหมาะสมโดยเท่าเทียมกัน มีระบบการส่งต่อผู้ป่วยที่มีประสิทธิภาพ รองรับอย่างเหมาะสม

๑๐.๒ ให้การควบคุมและป้องกันโรคเอดส์เป็นนโยบายสำคัญเร่งด่วนควบคู่ไปกับการให้การรักษาพยาบาลผู้ป่วย และดำเนินการให้ผู้ป่วยและผู้ติดเชื้อสามารถอยู่ในสังคมอย่างปกติสุข

สนับสนุนและส่งเสริมให้องค์กรภาครัฐและเอกชน ตลอดจนองค์กรสาธารณประโยชน์ต่าง ๆ เข้ามามีส่วนร่วมในการควบคุมและป้องกันโรคเอดส์อย่างจริงจังและต่อเนื่อง ในขณะที่เดียวกันก็จะระมัดระวังมิให้มีการเผยแพร่ความรู้ในเรื่องนี้เป็นอุปสรรคต่ออุตสาหกรรมการท่องเที่ยวของประเทศ

๑๐.๓ เร่งสร้างหลักประกันทางสังคมในการประกันสุขภาพของผู้มีรายได้น้อยบุคคลที่ควรช่วยเหลือเกื้อกูล รวมทั้งผู้สูงอายุให้เหมาะสม

๑๐.๔ พัฒนาระบบสนับสนุนการส่งออกสินค้าประเภทอาหารและยาให้ได้รับความสะดวกรวดเร็วและมีประสิทธิภาพ

๑๐.๕ เร่งรัดการคุ้มครองผู้บริโภค ด้านอาหาร ยา บริการทางการแพทย์และสาธารณสุขให้ได้สินค้าและบริการที่ดี มีคุณภาพ ราคายุติธรรม

๑๑. นโยบายแรงงาน

รัฐบาลมีนโยบายส่งเสริมและสนับสนุนผู้ใช้แรงงาน ให้มีโอกาสที่จะพัฒนาตนเองเพื่อให้มีทางเลือกในการประกอบอาชีพได้สอดคล้องกับความต้องการและความสามารถของแต่ละบุคคล อันจะทำให้มีระดับรายได้และคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น โดยจะดำเนินการดังนี้

๑๑.๑ สนับสนุนการดำเนินงานของคณะกรรมการค่าจ้างในระบบไตรภาคีให้สามารถดูแลกำหนดค่าจ้างขั้นต่ำได้อย่างเป็นธรรม

๑๑.๒ ส่งเสริมบทบาทของสภาที่ปรึกษาเพื่อพัฒนาแรงงานแห่งชาติในการเสนอแนะเพื่อแก้ไขปัญหาของผู้ใช้แรงงาน

๑๑.๓ เร่งแก้ไขให้ผู้ใช้แรงงานบางประเภทที่ยังได้รับผลตอบแทนและสวัสดิการ ตามกฎหมายน้อยกว่าผู้ใช้แรงงานประเภทอื่นให้ได้รับผลประโยชน์เท่าเทียมกันและมีหลักประกันในอาชีพที่มั่นคงและปลอดภัย

๑๑.๔ การสนับสนุนการพัฒนาฝีมือ ทักษะและความรู้ของผู้ใช้แรงงานโดยเฉพาะแรงงานในชนบท ให้สามารถเลือกอาชีพหรือประกอบอาชีพส่วนตัวให้สอดคล้องกับความถนัด และความสามารถเพื่อจะได้ยกระดับรายได้ให้สูงขึ้น

๑๑.๕ จัดให้มีระบบข้อมูลตลาดแรงงานในชนบทอย่างกว้างขวาง และปรับปรุงกลไกของตลาดแรงงานในชนบทให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

๑๑.๖ ดูแลผู้ใช้แรงงานไทยในต่างประเทศไม่ให้ถูกหลอกลวงในการหางาน และในการทำงาน สร้างมาตรการลดภาระค่าใช้จ่ายในการไปทำงานต่างประเทศ ตลอดจนสอดส่องดูแลสิทธิประโยชน์และความปลอดภัยของแรงงานไทยในต่างประเทศ

๑๑.๗ ดูแลแรงงานสตรี เด็ก และแรงงานไร้ฝีมือให้ได้รับความเป็นธรรมและได้รับการคุ้มครองตามกฎหมายอย่างจริงจัง

๑๑.๘ ปรับปรุงระบบการประกันสังคมให้ผู้ประกันตนได้รับสิทธิประโยชน์โดยสะดวกและรวดเร็ว

๑๒. นโยบายด้านต่างประเทศ

รัฐบาลจะดำเนินนโยบายต่างประเทศอย่างเป็นอิสระสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสถานการณ์โลก และสมกับฐานะปัจจุบันของประเทศ เพื่อให้บรรลุผลประโยชน์สูงสุดของชาติและประชาชนชาวไทย โดยยึดถือหลักการของความเสมอภาค การเคารพในเอกราชอธิปไตย และบูรณภาพแห่งดินแดน รวมทั้งการไม่แทรกแซงในกิจการภายในของกันและกันและยึดมั่นในพันธกรณีที่มีอยู่ต่างประเทศตามสนธิสัญญาและความตกลงต่าง ๆ ที่ประเทศไทยเป็นภาคี รวมทั้งกฎบัตรสหประชาชาติและปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน และจะเพิ่มพูนการร่วมมือกับนานาประเทศและกับองค์การสหประชาชาติ เพื่อส่งเสริมและรักษาสันติภาพ เสถียรภาพความเจริญก้าวหน้าทางเศรษฐกิจและสังคม รวมทั้งการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชน ทั้งนี้ รัฐบาลได้กำหนดแนวทางในการดำเนินนโยบายต่างประเทศดังต่อไปนี้

๑๒.๑ ส่งเสริมมิตรภาพ ความสมานฉันท์ และความร่วมมือกับประเทศเพื่อนบ้านในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ โดยเฉพาะด้วยการเสริมสร้างความเชื่อมโยงผูกพันทางเศรษฐกิจการค้า สังคม รวมทั้งการขยายเครือข่ายติดต่อและการคมนาคมในภูมิภาค ทั้งนี้ เพื่อสันติภาพ เสถียรภาพที่มั่นคง และความรุ่งเรืองร่วมกันของภูมิภาคโดยส่วนรวม

๑๒.๒ กระชับความสัมพันธ์และความร่วมมืออย่างใกล้ชิดกับกลุ่มประเทศอาเซียน ทั้งทางด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม โดยเฉพาะการรวมตัวทางเศรษฐกิจ

๑๒.๓ พัฒนาและปรับปรุงความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจ การค้า การลงทุน และการท่องเที่ยวกับบรรดาประเทศคู่ค้าสำคัญ รวมทั้งเสริมสร้างขยายความสัมพันธ์ความร่วมมือทางเศรษฐกิจ และการค้ากับประเทศในภูมิภาคต่าง ๆ ทั้งนี้โดยจะประสานการดำเนินการร่วมกันอย่างใกล้ชิดระหว่างภาครัฐและภาคเอกชน

๑๒.๔ ส่งเสริมความร่วมมือทางเศรษฐกิจ วิชาการ วัฒนธรรม และการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์กับประเทศต่าง ๆ ทั้งในระดับทวิภาคีและพหุภาคี เพิ่มบทบาทของไทยในการช่วยเหลือและสนับสนุนการพัฒนาเศรษฐกิจแก่ประเทศกำลังพัฒนา โดยเฉพาะประเทศเพื่อนบ้านซึ่งกำลังอยู่ในระยะบูรณะฟื้นฟูประเทศ โดยการให้ความร่วมมือทางเศรษฐกิจ วิชาการและสังคม อันจะเป็นการกระชับความสัมพันธ์และความเข้าใจอันดีกับประชาชนของประเทศเพื่อนบ้าน

๑๒.๕ เพิ่มพูนบทบาทของประเทศไทยในประชาคมระหว่างประเทศ ในกรอบของสหประชาชาติและองค์การระหว่างประเทศ โดยเฉพาะในด้านการดูแลรักษาสันติภาพ การปรับปรุงระบบการค้าเสรีและเป็นธรรม อีกทั้งการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและการพัฒนา

๑๒.๖ ให้ความสำคัญในการคุ้มครอง ดูแลรักษาสีทิวทัศน์และผลประโยชน์ที่เพิ่มพูนขึ้นของคนไทยในต่างประเทศ ให้ได้รับการปฏิบัติอย่างเป็นธรรม

๑๒.๗ ส่งเสริมภาพลักษณ์อันดีงามของประเทศไทยด้วยการประชาสัมพันธ์อย่างต่อเนื่อง ให้นานาประเทศเกิดความรู้ที่ถูกต้องเกี่ยวกับประเทศไทยและวัฒนธรรมไทยรวมทั้งการใช้วัฒนธรรมสัมพันธ์กับต่างประเทศเป็นสื่อช่วยส่งเสริมความเป็นมิตรทั้งในระดับรัฐและประชาชน

๑๓. นโยบายด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี

รัฐบาลมีนโยบายที่จะเร่งรัดการพัฒนาขีดความสามารถทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีในประเทศ โดยให้เอกชนมีส่วนร่วมเพื่อส่งเสริมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม และเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันระหว่างประเทศ โดยจะดำเนินการดังนี้

๑๓.๑ เร่งรัดพัฒนาบุคลากรทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ทั้งในแง่ปริมาณและคุณภาพ

๑๓.๒ สนับสนุนการวิจัยและพัฒนาในประเทศให้มีคุณภาพ และมาตรฐานที่เหมาะสม ตลอดจนส่งเสริมให้มีการทำวิจัยและพัฒนาเทคโนโลยีอย่างต่อเนื่อง

๑๓.๓ สนับสนุนให้มีการใช้เทคโนโลยีที่ไม่มีผลเสียต่อสภาวะสิ่งแวดล้อม ตลอดจนส่งเสริมให้มีการวิจัยและพัฒนาเทคโนโลยีดังกล่าวในประเทศ

๑๓.๔ ส่งเสริมให้มีการขยายความร่วมมือกับต่างประเทศ ในการถ่ายทอดความรู้ทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีทั้งในฐานะผู้รับจากประเทศที่มีความเจริญสูงกว่าและในฐานะผู้ให้กับประเทศที่มีระดับการพัฒนาดำกว่า

๑๔. นโยบายเร่งด่วน

เพื่อช่วยเหลือราษฎรที่ประสบความเดือดร้อนจากภัยแล้งและบรรเทาภัยดังกล่าวที่จะเกิดขึ้นในอนาคต รัฐบาลดำเนินการดังต่อไปนี้

๑๔.๑ เร่งรัดการช่วยเหลือเพื่อบรรเทาความเดือดร้อนของราษฎรที่ประสบปัญหาภัยแล้ง โดยจัดหาน้ำไปแจกจ่ายแก่ราษฎรที่ขาดแคลนและจัดส่งเครื่องสูบน้ำไปช่วยเหลือ

๑๔.๒ สนับสนุนให้เกษตรกรสามารถแก้ไขปัญหากจากภัยแล้งด้วยตนเอง โดยให้ความสนับสนุนในรูปของสินเชื่อการเกษตรที่มีดอกเบี้ยผ่อนปรน

๑๔.๓ เร่งรัดให้ส่วนราชการที่เกี่ยวข้องทุกหน่วยดำเนินการพัฒนาแหล่งน้ำบาดาล โดยเร่งด่วน เพื่อแก้ปัญหาความแห้งแล้งที่มีอยู่เฉพาะหน้าและในอนาคต

๑๔.๔ ดำเนินการปฏิบัติการฝนหลวงในบริเวณที่สามารถดำเนินการได้โดยเฉพาะบริเวณเหนือเขื่อน และอ่างเก็บกักน้ำ ตลอดจนพื้นที่การเกษตรต่าง ๆ ที่มีสภาพเหมาะสม

๑๔.๕ เร่งรัดให้ส่วนราชการที่เกี่ยวข้องทุกหน่วยจัดทำโครงการขุดลอกคู คลอง หนอง บึง เพื่อใช้เป็นแหล่งเก็บกักน้ำต่อไป

๑๔.๖ บรรเทาความเดือดร้อนของเกษตรกรที่ได้รับจากภัยแล้งครั้งนี้โดยผ่อนผันการชำระ

หนี้และให้มีโอกาสได้รับสินเชื่อกจากสถาบันการเงินของรัฐในอัตราดอกเบี้ยผ่อนปรนเพื่อฟื้นฟูอาชีพของตน

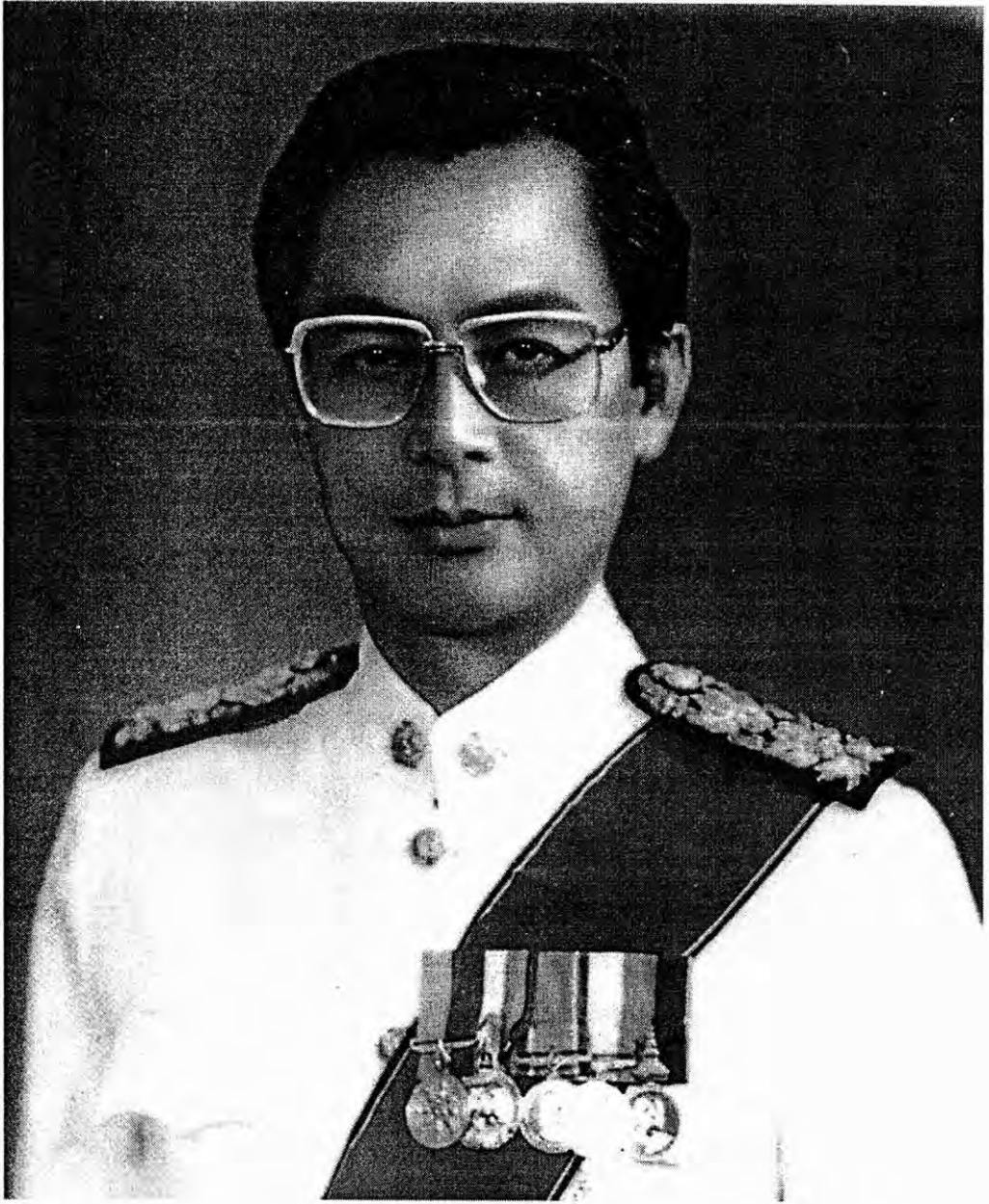
๑๔.๗ เร่งรัดให้มีการจ้างงานในชนบท โดยเฉพาะในพื้นที่ที่ประสบภัย เพื่อให้ประชาชนมีรายได้เพิ่มขึ้นตามสมควร

ท่านประธานรัฐสภาและท่านสมาชิกผู้มีเกียรติที่เคารพ ในการบริหารราชการแผ่นดินตามนโยบายที่ได้แถลงมาข้างต้นนี้ กระผมขอให้คำมั่นว่ารัฐบาลจะมุ่งปฏิบัติตามนโยบายที่แถลงมานี้ อย่างเคร่งครัด และด้วยความก้าวหน้ามาสู่ประเทศชาติ โดยจะดำเนินการในลักษณะที่มีความชัดเจน และเป็นธรรม กระผมเชื่อมั่นว่าด้วยความร่วมมือสนับสนุนจากท่านสมาชิกรัฐสภาผู้มีเกียรติ รัฐบาลจะสามารถทำให้นโยบายดังกล่าวสัมฤทธิ์ผล บังเกิดประโยชน์และความผาสุกต่อประชาชนส่วนใหญ่ของประเทศได้สืบไป

รายงานการประชุมร่วมกันของรัฐสภา ครั้งที่ ๑/๒๕๓๕ (สมัยสามัญ ครั้งที่หนึ่ง)

วันพุธที่ ๖ พฤษภาคม พุทธศักราช ๒๕๓๕ หน้า ๔ - ๒๑

หน้าว่าง

นายชวน หลีกภัย
นายกรัฐมนตรีคนที่ ๒๐

ต้นฉบับไม่มีหน้านี้

ต้นฉบับไม่มีหน้านี้

จากการเลือกตั้งเมื่อวันที่ ๑๓ กันยายน ๒๕๓๕ พรรคการเมือง ๕ พรรค อันประกอบด้วย พรรคประชาธิปัตย์ พรรคความหวังใหม่ พรรคพลังธรรม พรรคกิจสังคม และพรรคเอกภาพ ได้ร่วมกันจัดตั้งรัฐบาลและสนับสนุนให้นายชวน หลีกภัย ขึ้นดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี

นายชวน หลีกภัย ได้รับพระบรมราชโองการแต่งตั้งเป็นนายกรัฐมนตรีคนที่ ๒๐ ของประเทศไทย เมื่อวันที่ ๒๓ กันยายน ๒๕๓๕ การดำเนินการตามนโยบายที่สำคัญที่รัฐบาลนี้ เน้นเป็นพิเศษ (ในช่วงนั้น) ได้แก่ การรักษาเสถียรภาพทางเศรษฐกิจของประเทศ การกระจาย ความเจริญไปสู่ภูมิภาคและชนบท ซึ่งเน้นการกระจายรายได้ กระจายโอกาสและกระจายอำนาจ ในการปกครองตนเองให้กับท้องถิ่น อย่างไรก็ตามการบริหารราชการแผ่นดินของรัฐบาลซึ่งมี นายชวน หลีกภัยเป็นนายกรัฐมนตรีในช่วงปี ๒๕๓๕ ถึงกลางปี ๒๕๓๘ โดยเฉพาะในประเด็นเรื่อง ของการดำเนินการตามนโยบายจัดหาที่ดินทำกินให้กับราษฎร ให้เฉพาะกรณีการออกเอกสารสิทธิที่ เรียกว่า ส.ป.ก. ๔-๐๑ ปัญหานี้กลายเป็นประเด็นที่ทำให้รัฐบาลถูกวิพากษ์วิจารณ์อย่างมาก จนในที่สุด ได้มีพระราชกฤษฎีกายุบสภาผู้แทนราษฎร เมื่อวันที่ ๑๙ พฤษภาคม ๒๕๓๘ และ กำหนดให้มีการเลือกตั้งทั่วไปในวันที่ ๒ กรกฎาคม ๒๕๓๘ ผลการเลือกตั้งครั้งนั้น นายบรรหาร ศิลปอาชา ในฐานะที่เป็นหัวหน้าพรรคการเมืองที่มีสมาชิกของพรรคได้รับเลือกตั้งมากที่สุด ได้เป็นแกนนำจัดตั้งรัฐบาล

ต่อมาเมื่อได้มีพระราชกฤษฎีกายุบสภาผู้แทนราษฎรอีกครั้ง ในสมัยนายบรรหาร ศิลปอาชา เป็นนายกรัฐมนตรี เมื่อปลายปี ๒๕๓๙ พลเอก ชวลิต ยงใจยุทธ ได้เป็นนายกรัฐมนตรีคนต่อไป จนกระทั่งเกิดวิกฤติการณ์ด้านเศรษฐกิจ ทำให้พลเอก ชวลิต ยงใจยุทธ ต้องประกาศลาออก จากตำแหน่งนายกรัฐมนตรี ทำให้รัฐบาลของพลเอก ชวลิต ยงใจยุทธ สิ้นสภาพลงด้วย

นายชวน หลีกภัย ในฐานะที่ได้รับการสนับสนุนจากสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จึงได้รับการเสนอชื่อให้เป็นนายกรัฐมนตรีแทน โดยได้มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งนายชวน หลีกภัย เป็นนายกรัฐมนตรี เมื่อวันที่ ๙ พฤศจิกายน ๒๕๔๐ ถือได้ว่าเป็นนายกรัฐมนตรีที่มาจาก การเลือกตั้งคนแรกของประเทศไทยที่ได้กลับเข้ามาดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีเป็นสมัยที่ ๒

ความเป็นนายกรัฐมนตรีของ นายชวน หลีกภัย สิ้นสุดลง เนื่องจากมีพระบรมราชโองการ ประกาศยุบสภาผู้แทนราษฎรในวันที่ ๙ พฤศจิกายน ๒๕๔๓

คณะรัฐมนตรี คณะที่ ๕๐

๒๓ กันยายน ๒๕๓๕ - ๑๒ กรกฎาคม ๒๕๓๘

นายชวน หลีกภัย เป็นนายกรัฐมนตรี ประกาศพระบรมราชโองการ เมื่อวันที่ ๒๓ กันยายน ๒๕๓๕ พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช ทรงลงพระปรมาภิไธยใน ประกาศ นายมารุต บุณนาค ประธานสภาผู้แทนราษฎรเป็นผู้ลงนามรับสนองพระบรมราชโองการ และในวันที่ ๒๙ กันยายน ๒๕๓๕ ได้มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งคณะรัฐมนตรี ดังต่อไปนี้

รายชื่อคณะรัฐมนตรี

๑. นายบัญญัติ บรรทัดฐาน เป็นรองนายกรัฐมนตรี
๒. นายอำนาจ วีรพรพรรณ เป็นรองนายกรัฐมนตรี
๓. นายบุญชู ใจจนเสถียร เป็นรองนายกรัฐมนตรี
๔. นายศุภชัย พานิชภักดิ์ เป็นรองนายกรัฐมนตรี
๕. นายเทอดพงษ์ ไชยนันทน์ เป็นรัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี
๖. นายสาวิตรี โภธิวิหค เป็นรัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี
๗. นายสุรศักดิ์ เทียมประเสริฐ เป็นรัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี
๘. พันเอก ชินวุธ สุนทรสีมะ เป็นรัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี
๙. พลเอก วิจิตร สุขมาก เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม
๑๐. พลตรี สมบัติ รอดโพธิ์ทอง เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงกลาโหม
๑๑. นายธารินทร์ นิมมานเหมินท์ เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง
๑๒. นายไตรรงค์ สุวรรณคีรี เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงการคลัง
๑๓. นายบุญชู ตรีทอง เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงการคลัง
๑๔. นาวาอากาศตรี ประสงค์ สุ่นศิริ เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ
๑๕. นายสุรินทร์ พิศสุวรรณ เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงการต่างประเทศ
๑๖. นายนิพนธ์ พร้อมพันธุ์ เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์
๑๗. นายสุเทพ เทือกสุบรรณ เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์
๑๘. นายสวัสดิ์ สืบสายพหุหม เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์
๑๙. นายถวิล จันทร์ประสงค์ เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์
๒๐. พันเอก วินัย สมพงษ์ เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงคมนาคม
๒๑. นายจรัส ฟ้าช่วย เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงคมนาคม

๒๒. นายไสว พัฒโน เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงคมนาคม
 ๒๓. นายทวี ไกรคุปต์ เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงคมนาคม
 ๒๔. นายสมศักดิ์ เทพสุทิน เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงคมนาคม
 ๒๕. นายอุทัย พิมพ์ใจชน เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงพาณิชย์
 ๒๖. นายไชยยศ ละลมทรัพย์ เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงพาณิชย์
 ๒๗. นายจรินทร์ ลักษณวิศิษฏ์ เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงพาณิชย์
 ๒๘. นายไพฑูรย์ แก้วทอง เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงพาณิชย์
 ๒๙. พลเอก ขวลิต ยงใจยุทธ เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย
 ๓๐. นายเด่น ใต้มีนา เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงมหาดไทย
 ๓๑. นายสุทัศน์ เงินหมื่น เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงมหาดไทย
 ๓๒. นายธานี ศักดิ์เศรษฐ์ เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงมหาดไทย
 ๓๓. นายเชาวน์วัศ สุตลาภา เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงมหาดไทย
 ๓๔. นายสุวิทย์ คุณกิตติ เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม
 ๓๕. นายพิศาล มูลศาสตรสาทร เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี
 และสิ่งแวดล้อม

๓๖. นายปรีชา มุสิกกุล เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม
 ๓๗. นายสัมพันธ์ ทองสมัคร เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ
 ๓๘. นายปราโมทย์ สุขุม เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงศึกษาธิการ
 ๓๙. นายสังข์ทอง ศรีธเรศ เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงศึกษาธิการ
 ๔๐. นายอดิศร เพียงเกษ เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงศึกษาธิการ
 ๔๑. นายบุญพันธ์ แว้วฉนะ เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุข
 ๔๒. นายรักเกียรติ สุขธนะ เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงสาธารณสุข
 ๔๓. นานเอนก ทับสุวรรณ เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงสาธารณสุข
 ๔๔. นายอุดมศิลป์ ศรีแสงนาม เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงสาธารณสุข
 ๔๕. พลตรี สนั่น ขจรประศาสน์ เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงอุตสาหกรรม
 ๔๖. นายพรเทพ เตชะไพบูลย์ เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงอุตสาหกรรม
 ๔๗. นายเกียรติชัย ชัยเชาวรัตน์ เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงอุตสาหกรรม
 ๔๘. นายสุเทพ อัดถากกร เป็นรัฐมนตรีว่าการทบวงมหาวิทยาลัย
 ต่อมามีการปรับคณะรัฐมนตรี ดังนี้

วันที่ ๑๕ กันยายน ๒๕๓๖ ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้รัฐมนตรีพ้นจากความเป็นรัฐมนตรี ดังนี้

๑. นายสมศักดิ์ เทพสุทิน พ้นจากความเป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงคมนาคม
๒. นายเชาวน์วงศ์ สุตลาภา พ้นจากความเป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงมหาดไทย
๓. นายสุวิทย์ คุณกิตติ พ้นจากความเป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม
๔. นายบุญพันธ์ แคว้นมณะ พ้นจากความเป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุข
๕. นายรักเกียรติ สุขธนะ พ้นจากความเป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงสาธารณสุข

วันที่ ๒๓ กันยายน ๒๕๓๖ ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้รัฐมนตรีพ้นจากความเป็นรัฐมนตรีและแต่งตั้งรัฐมนตรี ดังนี้

๑. นายไสว พัฒโน พ้นจากความเป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงคมนาคม และแต่งตั้งให้เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม
๒. นายเอนก ทับสุวรรณ พ้นจากความเป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงสาธารณสุข และแต่งตั้งให้เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงคมนาคม
๓. นายพินิจ จารุสมบัติ เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงคมนาคม
๔. นายเฉลิมพล สนิทวงศ์ชัย เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงพาณิชย์
๕. พลเอก ชวลิต ยงใจยุทธ เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม อีกตำแหน่งหนึ่ง
๖. นายไพฑูรย์ แก้วทอง พ้นจากความเป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงพาณิชย์ และแต่งตั้งให้เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม
๗. นายเสริมศักดิ์ กาญจนะ เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม
๘. นายอาทิตย์ อุไรรัตน์ เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุข
๙. นางเตือนใจ นุญปละ เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงสาธารณสุข

วันที่ ๘ มกราคม ๒๕๓๗ ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้นายไพฑูรย์ แก้วทอง พ้นจาก ความเป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม และแต่งตั้งให้เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม สืบแทนพลเอก ชวลิต ยงใจยุทธ ซึ่งลาออกจากตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม

วันที่ ๘ กรกฎาคม ๒๕๓๗ นายอำนาจ วีระวรรณ ขอลาออกจากตำแหน่งรองนายกรัฐมนตรี

วันที่ ๑๔ กรกฎาคม ๒๕๓๗ ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ พลเอก ชวลิต ยงใจยุทธ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย เป็นรองนายกรัฐมนตรีอีกตำแหน่งหนึ่ง

วันที่ ๑๒ ตุลาคม ๒๕๓๗ มีรัฐมนตรีขอลาออก ดังนี้

๑. นายจรัส พัวช่วย ขอลาออกจากตำแหน่งรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงคมนาคม
๒. พลตรี สมบัติ รอดโพธิ์ทอง ขอลาออกจากตำแหน่งรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงกลาโหม

วันที่ ๑๓ ตุลาคม ๒๕๓๗ มีรัฐมนตรีขอลาออก ดังนี้

๑. นายถวิล จันท์ประสงค์ ขอลาออกจากตำแหน่งรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์
๒. นายอุดมศิลป์ ศรีแสงนาม ขอลาออกจากตำแหน่งรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงสาธารณสุข
๓. นายสุเทพ อัดถากร ขอลาออกจากตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการทบวงมหาวิทยาลัย

วันที่ ๒๕ ตุลาคม ๒๕๓๗ มีรัฐมนตรีขอลาออก ดังนี้

๑. พลเอก ขวลิต ยงใจยุทธ ขอลาออกจากตำแหน่งรองนายกรัฐมนตรี
  ๒. พันเอก ชินวุธ สุนทรสีมะ ขอลาออกจากตำแหน่งรัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี
  ๓. นายเฉลิมพล สนิทวงศ์ชัย ขอลาออกจากตำแหน่งรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงพาณิชย์
  ๔. นายเด่น โต๊ะมีนา ขอลาออกจากตำแหน่งรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงมหาดไทย
- และในวันเดียวกัน ได้มีประกาศให้รัฐมนตรีพ้นจากความเป็นรัฐมนตรีและแต่งตั้งรัฐมนตรี ดังนี้
๑. นายบุญชู โรจนเสถียร พ้นจากความเป็นรองนายกรัฐมนตรี
  ๒. นาวาอากาศตรี ประสงค์ สุ่นศิริ พ้นจากความเป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ
  ๓. พันเอก วินัย สมพงษ์ พ้นจากความเป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงคมนาคม
  ๔. นายธานี ศักดิ์เศรษฐ์ พ้นจากความเป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงมหาดไทย
  ๕. นายอดิศร เพียงเกษ พ้นจากความเป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงศึกษาธิการ
  ๖. นายสุรวิษ รั้งสิตพล เป็นรองนายกรัฐมนตรี
  ๗. พลตรี จำลอง ศรีเมือง เป็นรองนายกรัฐมนตรี
  ๘. นางพิมพ์พา จันท์ประสงค์ เป็นรัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี
  ๙. พลเรือโท โรช วิภัติภูมิประเทศ เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงกลาโหม
  ๑๐. พันตำรวจโท ทักษิณ ชินวัตร เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ
  ๑๑. นายสมุท มงคลกิติ เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์
  ๑๒. นายวิชิต สุรพงษ์ชัย เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงคมนาคม
  ๑๓. นางสุตารัตน์ เกยุราพันธุ์ เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงคมนาคม
  ๑๔. นายฉัตรชัย เอียสกุล เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงพาณิชย์
  ๑๕. นายจตุร ตันติสุนทร เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงมหาดไทย
  ๑๖. นายวันมูหะมัดนอร์ มะทา เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงมหาดไทย
  ๑๗. นายสถิต สันติเมทนีดล เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงศึกษาธิการ
  ๑๘. นายทินวัฒน์ มฤคพิทักษ์ เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงสาธารณสุข
  ๑๙. นายกระแส ชนะวงศ์ เป็นรัฐมนตรีว่าการทบวงมหาวิทยาลัย

วันที่ ๗ ธันวาคม ๒๕๔๑ นายสุเทพ เทือกสุบรรณ ขอลาออกจากตำแหน่งรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์

วันที่ ๘ ธันวาคม ๒๕๔๑ นายทวี ไกรคุปต์ ขอลาออกจากตำแหน่งรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงคมนาคม

วันที่ ๑๑ ธันวาคม ๒๕๓๗ ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้รัฐมนตรีพ้นจากความเป็นรัฐมนตรี ดังนี้

๑. นายสุวิชัย รังสิตพล พ้นจากความเป็นรองนายกรัฐมนตรี
๒. นายสุรศักดิ์ เทียมประเสริฐ พ้นจากความเป็นรัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี
๓. นายบุญชู ตรีทอง พ้นจากความเป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงการคลัง
๔. นายสวัสดิ์ สืบสายพรหม พ้นจากความเป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์
๕. นายจักรชัย เอียสกุล พ้นจากความเป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงพาณิชย์
๖. พลเอก ขวลิต ยงใจยุทธ พ้นจากความเป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย
๗. นายวันมูหะมัดนอร์ มะทา พ้นจากความเป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงมหาดไทย
๘. นายไพฑูรย์ แก้วทอง พ้นจากความเป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม
๙. นายเสริมศักดิ์ การุญ พ้นจากความเป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม
๑๐. นายพิศาล มูลศาสตร์สาทร พ้นจากความเป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และสิ่งแวดล้อม
๑๑. นายสังข์ทอง ศรีธเรศ พ้นจากความเป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงศึกษาธิการ
๑๒. นายเกียรติชัย ชัยเชาวรัตน์ พ้นจากความเป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงอุตสาหกรรม

วันที่ ๑๓ ธันวาคม ๒๕๓๗ มีรัฐมนตรีขอลาออก ดังนี้

๑. นายนิพนธ์ พร้อมพันธุ์ ขอลาออกจากตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์
๒. พลตรี สนั่น ขจรประศาสน์ ขอลาออกจากตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงอุตสาหกรรม
๓. นายไตรรงค์ สุวรรณคีรี ขอลาออกจากตำแหน่งรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงการคลัง
๔. นายจรินทร์ ลักษณวิศิษฎ์ ขอลาออกจากตำแหน่งรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงพาณิชย์

วันที่ ๑๗ ธันวาคม ๒๕๓๗ ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งรัฐมนตรี ดังนี้

๑. พลเอก อาทิตย์ กำลังเอก เป็นรองนายกรัฐมนตรี
๒. นายกร ทัพพะรังสี เป็นรัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี
๓. นายบัญญัติ เกสรทอง เป็นรัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี
๔. นายอำนาจ ปะติเส เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงการคลัง
๕. นายชวรัตน์ ชาญวีรกูล เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงการคลัง

๖. นายประจวบ ไชยสาส์น เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์
๗. นายจรินทร์ ลักษณวิศิษฏ์ เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์
๘. ร้อยตรีประพาส ลิ้มปะพันธ์ เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์
๙. นายเดช บุญ-หลง เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงคมนาคม
๑๐. นายกอร์ปศักดิ์ สภาวสุ เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงพาณิชย์
๑๑. พลตรี สนั่น ขจรประศาสน์ เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย
๑๒. นายไพโรจน์ โล่ห์สุนทร เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงมหาดไทย
๑๓. นายสมพงษ์ อมรวิวัฒน์ เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม
๑๔. นายยุทธ อังกินันท์ เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม
๑๕. นายสุวัจน์ ลิปตพัลลภ เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม
๑๖. นายกำชัย เรืองกาญจนเศรษฐ์ เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงศึกษาธิการ
๑๗. นายไตรรงค์ สุวรรณคีรี เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงอุตสาหกรรม
๑๘. นายประเทือง คำประกอบ เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงอุตสาหกรรม

วันที่ ๑๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๓๔ มีรัฐมนตรีขอลาออก ดังนี้

๑. พันตำรวจโท ทักษิณ ชินวัตร ขอลาออกจากตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ
๒. นายกระแส ชนะวงศ์ ขอลาออกจากตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการทบวงมหาวิทยาลัย

วันที่ ๑๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๓๔ ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งรัฐมนตรี ดังนี้

๑. นายกระแส ชนะวงศ์ เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ
๒. นายถวิล ไพรสถ์ เป็นรัฐมนตรีว่าการทบวงมหาวิทยาลัย

วันที่ ๑๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๓๔ นายปราโมทย์ สุขุม ขอลาออกจากตำแหน่งรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงศึกษาธิการ

วันที่ ๒๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๓๔ ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งให้ นายเจริญ คันธวงศ์ เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงศึกษาธิการ

วันที่ ๑๙ พฤษภาคม ๒๕๓๔ มีรัฐมนตรีขอลาออก ดังนี้

๑. พลตรี จำลอง ศรีเมือง ขอลาออกจากตำแหน่งรองนายกรัฐมนตรี
๒. นางพิมพ์พา จันทร์ประสงค์ ขอลาออกจากตำแหน่งรัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี
๓. พลเรือโท ไรช วิภัติภูมิประเทศ ขอลาออกจากตำแหน่งรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงกลาโหม
๔. นายกระแส ชนะวงศ์ ขอลาออกจากตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ
๕. นายสมุท มงคลกิติ ขอลาออกจากตำแหน่งรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์
๖. นายวิชาติ สุรพงษ์ชัย ขอลาออกจากตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงคมนาคม
๗. นางสุดารัตน์ เกยุราพันธ์ ขอลาออกจากตำแหน่งรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงคมนาคม

๘. นายอุตร ตันติสุนทร ขอลาออกจากตำแหน่งรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงมหาดไทย
๙. นายสฤต สันติเมทนีดล ขอลาออกจากตำแหน่งรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงศึกษาธิการ
๑๐. นายทินวัฒน์ มฤคพิทักษ์ ขอลาออกจากตำแหน่งรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงสาธารณสุข
๑๑. นายถวิล ไพรสณฑ์ ขอลาออกจากตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการทบวงมหาวิทยาลัย

หมายเหตุ คณะรัฐมนตรีคณะนี้สิ้นสุดลง เนื่องจากมีพระบรมราชโองการประกาศยุบสภาผู้แทนราษฎร ในวันที่ ๑๙ พฤษภาคม ๒๕๓๘ ต่อมาได้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเป็นการทั่วไปในวันที่ ๒ กรกฎาคม ๒๕๓๘ ทำให้คณะรัฐมนตรีที่บริหารงานอยู่ต้องพ้นจากตำแหน่งไปตามวาระ

คำแถลงนโยบาย
ของ
คณะรัฐมนตรี คณะที่ ๕๐
นายชวน หลีกภัย นายกรัฐมนตรี
แถลงต่อรัฐสภา
เมื่อวันพุธที่ ๒๑ ตุลาคม ๒๕๓๕

คำแถลงนโยบายของรัฐบาล*

ท่านประธานรัฐสภาที่เคารพ

กระผมนายชวน หลีกภัย สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดตรัง นายกรัฐมนตรี ตามที่ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งให้กระผมเป็นนายกรัฐมนตรี ตามประกาศพระบรมราชโองการ ลงวันที่ ๒๓ กันยายน ๒๕๓๕ และแต่งตั้งคณะรัฐมนตรี ตามประกาศพระบรมราชโองการ ลงวันที่ ๒๙ กันยายน ๒๕๓๕ นั้น บัดนี้คณะรัฐมนตรีได้กำหนดนโยบายการบริหารราชการแผ่นดินเรียบร้อยแล้ว จึงขอแถลงต่อรัฐสภาดังต่อไปนี้

๑. นโยบายการเมืองและการบริหารราชการ

รัฐบาลนี้ มุ่งเทิดทูนและรักษาไว้ซึ่งสถาบันชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ และการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขและจะพัฒนาสถาบันการเมืองทั้งหลายให้มีความมั่นคงเข้มแข็ง พร้อมทั้งจะปฏิบัติการกิจอย่างสมบูรณ์มีประสิทธิภาพ เพื่อรักษาประโยชน์สุขของประชาชน ทั้งจะสนับสนุนให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมทางการเมืองตั้งแต่ระดับท้องถิ่นจนถึงระดับชาติ โดยจะดำเนินการดังนี้

๑.๑ สนับสนุนการดำเนินการเพื่อแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ให้เป็นประชาธิปไตยยิ่งขึ้น

๑.๒ สนับสนุนกิจการของรัฐสภาให้เอื้ออำนวยต่อการที่สมาชิกรัฐสภาจะทำหน้าที่ของตนอย่างมีประสิทธิภาพ

๑.๓ ปรับปรุงกฎหมายพรรคการเมืองให้สามารถรับการสนับสนุนจากรัฐและเอกชนได้ รวมทั้งให้พรรคการเมืองมีบทบาทในการพัฒนาการเมืองยิ่งขึ้น

๑.๔ ปรับปรุงกฎหมายการเลือกตั้ง และกฎหมายอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้การจัดการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและการเลือกตั้งทุกระดับเป็นไปโดยบริสุทธิ์ยุติธรรมและสนับสนุนให้มีการจัดตั้งองค์การอิสระเพื่อสอดส่องดูแลการเลือกตั้งดังกล่าว

๑.๕ ปรับปรุงกฎหมายว่าด้วยการตรวจเงินแผ่นดิน เพื่อให้รัฐสภาพิมบทบาทมากขึ้นในการตรวจสอบการรับเงินรองแผ่นดิน

๑.๖ ส่งเสริมให้สถาบันการศึกษาทุกระดับและสื่อสารมวลชนของรัฐและเอกชนมีบทบาทในการปลูกฝังความรู้ ความเข้าใจและความศรัทธาในวิธีการและเนื้อหาสาระของการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ไม่ว่าในด้านทฤษฎีหรือการปฏิบัติ

๑.๗ ส่งเสริมให้สื่อสารมวลชนของรัฐและเอกชน มีสิทธิเสรีภาพในการรับรู้กิจการของรัฐ และการดำเนินงานของเจ้าหน้าที่ของรัฐภายในกรอบของกฎหมายมีสิทธิเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น และเสรีภาพในการเผยแพร่ข่าวสารอย่างเที่ยงตรง เป็นธรรม และรวดเร็ว

๑.๘ ปรับปรุงและเร่งรัดการอำนวยความสะดวกแก่ประชาชนโดยจะเน้นการปรับปรุงกระบวนการพิจารณาพิพากษาอรรถคดีและการบังคับคดี ให้มีประสิทธิภาพรวดเร็วและเป็นธรรม ตลอดจนเร่งรัดพัฒนาข้าราชการตุลาการให้มีความชำนาญในอรรถคดีตามสภาพของปัญหาในทางเศรษฐกิจและสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป เช่นคดีทรัพย์สินทางปัญญาและการค้าระหว่างประเทศ เพื่อเตรียมการจัดตั้งศาลเฉพาะด้าน ทั้งจะส่งเสริมสถาบันตุลาการให้มีเกียรติ ศักดิ์ศรี สามารถดำรงอำนาจอิสระของผู้พิพากษาในการพิจารณาพิพากษาอรรถคดี

๑.๙ พัฒนาคูลากรและกระบวนการวินิจฉัยเรื่องราวร้องทุกข์ ตลอดจนเตรียมปัจจัยที่เกี่ยวข้องให้พร้อม เพื่อนำไปสู่การจัดตั้งศาลปกครองให้ทันภายใน ๔ ปี

๑.๑๐ กระจายอำนาจการปกครองสู่ท้องถิ่นโดยจัดให้มีการเลือกตั้งผู้บริหารท้องถิ่นทุกระดับ ตลอดจนเพิ่มบทบาทและอำนาจในการตัดสินใจขององค์กรปกครองท้องถิ่นให้อำนาจในการกำหนดนโยบายการพัฒนา การจัดการทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อมและการวางผังเมือง เพื่อให้สอดคล้องกับหลักการปกครองตนเองในระบอบประชาธิปไตย และจะส่งเสริมให้องค์กรปกครองท้องถิ่นในระดับตำบลเป็นนิติบุคคลเพื่อให้มีความคล่องตัวและร่วมแก้ปัญหาของประชาชนในตำบลได้อย่างมีประสิทธิภาพ

๑.๑๑ ปรับปรุงหน่วยราชการและรัฐวิสาหกิจทั้งในส่วนกลางและส่วนภูมิภาคโดยแก้ไขกฎระเบียบต่าง ๆ ให้เกิดความเป็นธรรมแก่ประชาชน ลดหรือขจัดขั้นตอนที่ไม่จำเป็นและปรับปรุงประสิทธิภาพของเจ้าหน้าที่ของรัฐในการปฏิบัติงานเพื่ออำนวยความสะดวกในการให้บริการแก่ประชาชน

๑.๑๒ บังคับใช้กฎหมายเพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยของบ้านเมือง โดยเร่งรัดและกวาดล้างให้เจ้าหน้าที่ของรัฐทุกระดับดำเนินการให้เป็นไปตามกฎหมายอย่างเคร่งครัดควบคู่ไปกับการปลูกฝังให้ประชาชนมีจิตสำนึกและตระหนักในการเคารพกฎหมายในกรณีที่ถูกกฎหมายได้ล้ำสมัยหรือไม่เป็นธรรมจะดำเนินการปรับปรุงแก้ไขหรือยกเลิกต่อไป

๑.๑๓ เพิ่มประสิทธิภาพระบบงานป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมให้สามารถ
อำนวยความสะดวกในชีวิตและทรัพย์สินแก่ประชาชนได้อย่างทั่วถึงด้วยการพัฒนาคุณภาพของ
เจ้าหน้าที่ จัดหาเครื่องมือ ตลอดจนพัฒนาเทคโนโลยีที่จำเป็นต่อการปฏิบัติภารกิจ

๑.๑๔ ป้องกันและปราบปรามการทุจริตและประพฤติมิชอบในวงราชการและหน่วยงาน
ของรัฐด้วยการพัฒนาองค์กรและบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันและปราบปรามดังกล่าวให้มี
ประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ปรับปรุงระบบการควบคุมภายในของหน่วยงานของรัฐตรวจสอบให้มีการปฏิบัติ
ตามระเบียบ กฎเกณฑ์การควบคุมภายในดังกล่าวอย่างเคร่งครัด ในขณะที่เดียวกันจะสร้างขวัญ
กำลังใจแก่เจ้าหน้าที่ของรัฐด้วยการยึดหลักคุณธรรมในการพิจารณาความดีความชอบ ตลอดจน
การปรับปรุงค่าตอบแทนและสวัสดิการให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจอย่าง เป็น
ระบบ

๑.๑๕ จะดำเนินการปรับปรุงกระทรวง ทบวง กรม โดยคำนึงถึงความพร้อมและความ
จำเป็นเพื่อให้สอดคล้องกับการขยายตัวทางเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ

๒. นโยบายด้านความมั่นคง

รัฐบาลตระหนักถึงสถานการณ์ด้านความมั่นคงของโลกและความมั่นคงภายในซึ่งได้
เปลี่ยนแปลงไปประกอบกับได้มีการเสริมสร้างสันติภาพและความเข้าใจอันดีระหว่างประเทศเพื่อน
บ้านในภูมิภาคนี้ รัฐบาลจึงกำหนดนโยบายด้านความมั่นคงในทิศทางใหม่ ดังนี้

๒.๑ ปรับปรุงโครงสร้างกองทัพให้มีขนาดกะทัดรัด แต่มีกำลังพลที่เข้มแข็งและอาวุธ
ยุทโธปกรณ์ที่ทันสมัย เพื่อเป็นหลักประกันในการรักษาเอกราช อธิปไตยและผลประโยชน์ของชาติ

๒.๒ ปรับปรุงระบบกำลังสำรองและการเรียกเกณฑ์ทหารให้เหมาะสมกับสภาพการณ์
ใหม่ ขณะเดียวกัน จะส่งเสริมให้มีการร่วมมือในด้านการทหารกับมิตรประเทศให้มากขึ้น

๒.๓ ปรับปรุงหลักสูตรของสถาบันการศึกษาทางทหารทั้งระบบให้สอดคล้องกับการ
เปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองของประเทศ

๒.๔ ส่งเสริมและพัฒนาบทบาทของกองทัพให้เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาประเทศ
รวมถึงการปกป้องผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจทั้งทางบกและทางทะเล

๒.๕ บำรุงขวัญและกำลังใจของทหารชั้นผู้น้อย ด้วยการปรับปรุงสวัสดิการและจัดให้มี
การฝึกอาชีพให้มากขึ้นเพื่อรองรับการประกอบอาชีพเมื่อออกจากประจำการ

๓. นโยบายต่างประเทศ

รัฐบาลจะยึดมั่นในพันธกรณีที่มีอยู่ต่างประเทศตามสนธิสัญญาและความตกลง
ต่าง ๆ ที่ประเทศไทยเป็นภาคี รวมทั้งกฎบัตรสหประชาชาติ และปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิ
มนุษยชน และจะดำเนินนโยบายเพื่อให้บรรลุประโยชน์แห่งชาติ ทั้งในด้านความมั่นคง การเมือง
เศรษฐกิจ และสังคม โดยตระหนักถึงการเปลี่ยนแปลงของสถานการณ์โลกและภูมิภาคซึ่งให้

ความสำคัญต่อความร่วมมือกับนานาชาติทั้งนี้เพื่อเสริมสร้างสถานภาพของประเทศไทยให้มีบทบาทมากขึ้น และมีโอกาสเป็นศูนย์กลางทางเศรษฐกิจ การเงินและการคมนาคมในภูมิภาคนี้ โดยจะดำเนินนโยบาย ดังนี้

๓.๑ ส่งเสริมมิตรภาพ สนิทไมตรี และความร่วมมือกับประเทศเพื่อนบ้านในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

๓.๒ เพิ่มพูน และพัฒนาความสัมพันธ์ และความร่วมมือกับประเทศสมาชิกสมาคมประชาชาติแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (อาเซียน) ทางด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม รวมทั้งสนับสนุนการรวมตัวทางเศรษฐกิจ โดยการดำเนินการให้เขตการค้าเสรีอาเซียนประสบผลสำเร็จ

๓.๓ ส่งเสริมความสัมพันธ์และความร่วมมือกับประเทศคู่ค้าที่สำคัญและประเทศในภูมิภาคต่าง ๆ ภายใต้ระบบการค้าเสรี การแข่งขันอย่างเป็นธรรมตลอดจนร่วมมีบทบาทในการลดความขัดแย้งระหว่างประเทศ อันเนื่องมาจากปัญหาทางการค้า การลงทุน การถ่ายทอดเทคโนโลยี และการปกป้องทรัพย์สินทางปัญญาโดยคำนึงถึงความพร้อมภายในประเทศเป็นหลัก

๓.๔ ส่งเสริมความร่วมมือทางเศรษฐกิจ วิชาการ วัฒนธรรมและการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์กับประเทศต่าง ๆ ทั้งในระดับ ทวิภาคี และพหุภาคี โดยเพิ่มบทบาทของไทยในการช่วยเหลือและสนับสนุนการพัฒนาเศรษฐกิจแก่ประเทศกำลังพัฒนาโดยเฉพาะประเทศเพื่อนบ้านอันจะเป็นการกระชับความสัมพันธ์และความเข้าใจระหว่างประชาชนชาวไทยกับประชาชนของประเทศเหล่านั้น

๓.๕ เสริมสร้างบทบาทของประเทศไทยในเวทีระหว่างประเทศในด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนและสมดุล

๓.๖ อำนวยความสะดวก คู่ครอง ตลอดจนส่งเสริมสิทธิและผลประโยชน์ของคนไทย แรงงานไทย และธุรกิจภาคเอกชนไทยในต่างประเทศ

๔. นโยบายเศรษฐกิจ

โดยที่ประชาชนบางส่วนของประเทศยังมีฐานะยากจน มีสภาพความเป็นอยู่ในระดับที่ต่ำกว่ามาตรฐาน ความเจริญทางเศรษฐกิจยังมิได้กระจายไปทั่วถึงรัฐบาลนี้จึงมุ่งเน้นการยกระดับมาตรฐานความเป็นอยู่ของประชาชนในทุกสาขาอาชีพให้สูงขึ้นพร้อมกับการกระจายความเจริญออกสู่ภูมิภาคและชนบท ในขณะเดียวกันรัฐบาลจะดำเนินนโยบายเศรษฐกิจแบบเสรี โดยใช้กลไกตลาดเป็นหลัก และจัดการผูกขาดตัดตอนการแข่งขันที่ไม่เป็นธรรม เพื่อที่จะรักษาอัตราการขยายตัวทางเศรษฐกิจ ในระดับที่เหมาะสมอย่างต่อเนื่องและมีเสถียรภาพ เสริมสร้างศักยภาพทางเศรษฐกิจของประเทศให้สามารถแข่งขันกับนานาชาติ และมุ่งพัฒนาองค์ประกอบทางเศรษฐกิจของประเทศให้เจริญก้าวหน้าครบทุกด้าน โดยกำหนดนโยบายเพื่อดำเนินการให้บรรลุเป้าหมายไว้ ดังนี้

๔.๑ ด้านการเงินการคลังรัฐบาลจะมุ่งรักษาวินัย และเสถียรภาพทางการเงินการคลังของประเทศควบคู่ไปกับการพัฒนาระบบการเงินการคลังให้มีความคล่องตัว และมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น โดยจะดำเนินนโยบาย ดังนี้

๔.๑.๑ ดำเนินนโยบายการเงินการคลังอย่างรัดกุมเพื่อควบคุมอัตราเงินเฟ้อให้อยู่ในระดับต่ำ โดยระมัดระวังการใช้จ่ายเงินของภาครัฐบาลและเอกชนให้มีประสิทธิภาพเหมาะสมกับฐานะการเงินและความจำเป็นทางเศรษฐกิจของประเทศ

๔.๑.๒ ปรับปรุงระบบการจัดเก็บภาษีทุกประเภทให้มีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้น รวมทั้งปรับโครงสร้างและอัตราภาษีอากรให้ทันสมัย และมีผลเอื้ออำนวยต่อการขยายตัวทางด้านการผลิต การค้า การส่งออก ตลอดจนการลงทุนภายในประเทศรวมทั้งให้เกิดผลทางด้านลดภาระภาษีแก่ผู้มีรายได้น้อยและรายได้ปานกลาง

๔.๑.๓ กำหนดมาตรการทางการเงินการคลัง เพื่อส่งเสริมการกระจายการผลิต การจ้างงาน และการเพิ่มพูนประสิทธิภาพการผลิตในภูมิภาค

๔.๑.๔ จัดสรรรายจ่ายเพื่อการลงทุน ขยายบริการสาธารณสุขูปโภคสาธารณสุขบริการขั้นพื้นฐาน การบำรุงรักษาสภาพแวดล้อม การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ การพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชากรทั้งในเมืองและชนบท และการเพิ่มปริมาณและคุณภาพของปัจจัยการผลิต ที่รัฐจัดให้แก่เกษตรกรในสัดส่วนสูงขึ้นตั้งแต่ปีงบประมาณ ๒๕๓๖ เป็นต้นไป

๔.๑.๕ จัดสรรงบประมาณสนับสนุนภูมิภาคและท้องถิ่น และกระจายอำนาจการบริหารงบประมาณไปสู่ภูมิภาคและท้องถิ่นอย่างจริงจัง รวมทั้งสนับสนุนให้รายได้ที่จัดเก็บในท้องถิ่นใด ตกเป็นของท้องถิ่นนั้น ในอัตราที่เหมาะสม

๔.๑.๖ เพิ่มประสิทธิภาพการบริหารงานของรัฐวิสาหกิจให้มีฐานะการเงินที่มั่นคง และส่งเสริมให้ภาคเอกชนเข้ามามีส่วนร่วมในการประกอบกิจการบริการสาธารณะมากขึ้นเพื่อลดภาระทางการเงินของรัฐ

๔.๑.๗ ส่งเสริมการระดมเงินออมภาคเอกชนภายในประเทศอย่างจริงจัง ด้วยการเสริมสร้างตลาดการเงินและสถาบันการเงินภายในประเทศให้เข้มแข็ง มีประสิทธิภาพรวมทั้งให้สิทธิประโยชน์ทางภาษีอากร เพื่อส่งเสริมการออมที่มีความจำเป็นในการดำรงชีพของประชาชน เช่น การออมเพื่อที่อยู่อาศัย เพื่อการศึกษาบุตร เพื่อเลี้ยงชีพหลังเกษียณอายุทำงาน ตลอดจนการออกกระยะยาวประเภทอื่น ๆ

๔.๑.๘ กำกับดูแลสถาบันการเงินทั้งในตลาดเงินและตลาดทุน ให้มีความมั่นคงและมีประสิทธิภาพในการดำเนินงานสอดคล้องกับมาตรฐานสากล เพื่อให้สถาบันการเงินทำหน้าที่กระจายทรัพยากรสู่ภาคเศรษฐกิจต่าง ๆ ตลอดจนตอบสนองความต้องการทางการเงินของประชาชนและธุรกิจได้อย่างมีประสิทธิภาพ

๔.๑.๙ พัฒนาระบบการเงินเสรี ด้วยการผ่อนคลายการควบคุมที่ไม่จำเป็นและยกเลิกข้อจำกัดต่าง ๆ เพื่อเสริมสร้างประสิทธิภาพและความคล่องตัว โดยคำนึงถึงวินัยและคุณภาพของระบบการเงินควบคู่กันไป

๔.๑.๑๐ จัดตั้งและสนับสนุนบทบาทสถาบันการเงินเฉพาะด้าน เพื่อสนับสนุนการส่งออกโดยจัดตั้งธนาคารเพื่อการส่งออกและนำเข้าพร้อมกับสนับสนุนการกระจายความเจริญและการลงทุนสู่ภูมิภาค โดยสนับสนุนสถาบันการเงินเฉพาะด้านที่มีอยู่แล้วให้จัดสินเชื่อแก่ภาคการผลิตในภูมิภาคให้มากขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งแก่อุตสาหกรรมขนาดย่อมและอุตสาหกรรมในครัวเรือน

๔.๑.๑๑ รักษาเสถียรภาพและความเชื่อมั่นในค่าเงินบาทโดยยึดระบบส่งเสริมการค้าและการลงทุน และสร้างความเชื่อมโยงของระบบการเงินไทยกับระบบการเงินของประเทศต่าง ๆ ในภูมิภาคนี้

๔.๒ ด้านการเกษตร รัฐบาลตระหนักว่า การแก้ไขความยากจนของเกษตรกรเป็นงานที่ต้องดำเนินการโดยเร่งด่วน และเป็นงานที่ต้องดำเนินการหลายด้านด้วยกันจึงได้กำหนดนโยบายที่จะยกระดับรายได้ของเกษตรกรให้สูงขึ้น

๔.๒.๑ จัดตั้งสภาการเกษตรแห่งชาติโดยเปิดโอกาสให้ตัวแทนเกษตรกรเข้ามามีส่วนร่วมกับภาครัฐบาลและธุรกิจเอกชนในการประสานนโยบายการผลิต การแปรรูปผลผลิต และการตลาดอย่างเป็นระบบครบวงจร รวมทั้งจะใช้กองทุนรวมเพื่อช่วยเหลือเกษตรกรในการรักษาเสถียรภาพของราคาสินค้าผลผลิตการเกษตร

๔.๒.๒ ปรับปรุงระบบการผลิตทางการเกษตรให้เหมาะสมกับสภาพพื้นที่ และสอดคล้องกับความต้องการของตลาดทั้งภายในและต่างประเทศ โดยกระจายการผลิตทางการเกษตรให้หลากหลายชนิดมากขึ้น โดยเฉพาะสินค้าเกษตรชนิดใหม่ ๆ ที่จะเชื่อมโยงเข้ากับอุตสาหกรรมการเกษตร ตลอดจนส่งเสริมการทำไร่นาสวนผสม การเลี้ยงปศุสัตว์ การเพาะเลี้ยงชายฝั่ง รวมทั้งการทำประมงร่วมกับต่างประเทศ

๔.๒.๓ การเร่งรัดพัฒนาแหล่งน้ำธรรมชาติ แหล่งน้ำในไร่นา ตลอดจนการกระจายการก่อสร้างแหล่งน้ำขนาดเล็ก พัฒนาแหล่งกักเก็บน้ำในลุ่มน้ำต่าง ๆ เพื่อช่วยแก้ปัญหาการขาดแคลนน้ำเพื่อการอุปโภคบริโภคและการเกษตรกรรม ในระยะยาวจะนำทรัพยากรจากแหล่งน้ำนานาชาติ เข้ามาใช้ประโยชน์ตามสิทธิที่ประเทศไทยพึงมี รวมทั้งปรับปรุงการบริหารการใช้น้ำชลประทานให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

๔.๒.๔ เร่งรัดการปฏิรูปที่ดินและการออกเอกสารสิทธิ เพื่อกระจายสิทธิการถือครองที่ดินให้แก่เกษตรกรผู้ยากไร้ และเกษตรกรที่ครอบครองทำกินอยู่ในที่ดินของรัฐประเภทต่าง ๆ โดย

จะปรับปรุงกลไกการบริหารและการจัดการของรัฐ ตลอดจนจัดสรรงบประมาณให้สามารถครอบคลุมพื้นที่ได้โดยเฉลี่ยปีละประมาณ ๔ ล้านไร่

๔.๒.๕ สนับสนุนงานวิจัย และพัฒนาพันธุ์พืช พันธุ์สัตว์ และระบบการเกษตรกรรมให้ทันสมัยและก้าวหน้าอยู่เสมอ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตให้สามารถแข่งขันได้ในตลาดโลก ตลอดจนจัดหาปัจจัยการผลิตที่มีคุณภาพและราคาเป็นธรรมให้แก่เกษตรกร โดยเฉพาะพันธุ์พืช พันธุ์สัตว์ ปุ๋ยและเคมีเกษตร ทั้งนี้รวมถึงการส่งเสริมให้เอกชนมีส่วนร่วมในการจัดหาการพัฒนาเทคโนโลยี และการกระจายพันธุ์ที่มีคุณภาพให้แก่เกษตรกรด้วย

๔.๒.๖ สนับสนุนการพัฒนาสถาบันเกษตรกรที่เชื่อมโยงระบบสหกรณ์และองค์กรของเกษตรกรทุกรูปแบบให้เข้มแข็งขึ้นเพื่อเพิ่มพูนอำนาจต่อรองของเกษตรกรกับกลุ่มธุรกิจการค้า รวมทั้งปรับปรุงคุณภาพของเกษตรกรเพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการประกอบอาชีพ โดยเน้นการฝึกอบรมและการฝึกอาชีพให้แก่เกษตรกร ยุวเกษตรกร และแม่บ้านเกษตรกรอย่างต่อเนื่อง

๔.๒.๗ สนับสนุนให้เกษตรกรประกอบกิจกรรมเสริมนอกภาคเกษตรให้มากขึ้น โดยเผยแพร่ความรู้ในการแปรรูปสินค้าเกษตรเพื่อส่งเสริมอุตสาหกรรมในครัวเรือน

๔.๒.๘ ให้ความช่วยเหลือในการแก้ไขภาวะหนี้สินของเกษตรกรด้วยการจัดให้มีสินเชื่อดอกเบี้ยต่ำ ตลอดจนการให้ความช่วยเหลือด้านวิชาการและปัจจัยการผลิตแก่เกษตรกรรายย่อย นอกจากนี้จะปรับปรุงกลไกของรัฐในการอำนวยความสะดวกการเกษตรอย่างจริงจังด้วย

๔.๒.๙ เพิ่มมาตรการในการป้องกันและปราบปรามการบุกรุกและการตัดไม้ทำลายป่า อนุรักษ์ป่าต้นน้ำลำธาร และฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติที่เสื่อมโทรมโดยเร่งรัดการปลูกป่าในพื้นที่อนุรักษ์ที่ถูกบุกรุกทำลาย รวมทั้งส่งเสริมให้เกษตรกรปลูกไม้เศรษฐกิจในที่ดินกรรมสิทธิ์ของตนเอง

๔.๒.๑๐ ปรับปรุงระบบข้อมูลและข่าวสารการเกษตรให้ทันสมัย ถูกต้องและรวดเร็ว ทั้งในระดับภูมิภาคของประเทศและระดับนานาชาติ

๔.๓ ด้านอุตสาหกรรม

โดยที่การพัฒนาอุตสาหกรรมมีบทบาทสำคัญต่อการขยายตัวทางเศรษฐกิจ รัฐบาลจึงมีนโยบายที่จะสนับสนุนให้ภาคอุตสาหกรรมขยายตัวในระดับสูงอย่างต่อเนื่อง มีการกระจายไปสู่ภูมิภาคมากยิ่งขึ้น มีพื้นฐานทางเทคโนโลยีที่ดีและเพียงพอมารองรับ รวมทั้งป้องกันมิให้เกิดปัญหามลพิษจากโรงงานอุตสาหกรรม โดยรัฐบาลจะดำเนินการ ดังนี้

๔.๓.๑ ปรับปรุงประสิทธิภาพการผลิตด้วยการส่งเสริมการลงทุนพัฒนาเทคโนโลยี การผลิต การตลาด และการจัดการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเร่งพัฒนาฝีมือแรงงานให้มีคุณภาพสูง และเพียงพอต่อความต้องการ รวมทั้งปรับปรุงกฎ ระเบียบ และขั้นตอนการขออนุมัติ และการต่ออายุการประกอบกิจการอุตสาหกรรมให้เอื้ออำนวยต่อการลงทุน ตลอดจนการเพิ่มประสิทธิภาพของเจ้าหน้าที่ของรัฐเพื่อให้บริการและแนะนำการลงทุน

๔.๓.๒ เน้นการพัฒนาอุตสาหกรรมเป้าหมายที่จะช่วยสร้างงานในท้องถิ่นใช้วัตถุดิบในประเทศมาก ก่อให้เกิดมูลค่าเพิ่มสูง มีความได้เปรียบในเชิงการผลิต และเป็นพื้นฐานการพัฒนาอุตสาหกรรมต่อเนื่องอันได้แก่ อุตสาหกรรมแปรรูปการเกษตร อุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องนุ่งห่ม อุตสาหกรรมอิเล็กทรอนิกส์ อุตสาหกรรมปิโตรเคมี อุตสาหกรรมงานโลหะ และอุตสาหกรรมเหล็ก ตลอดจนส่งเสริมระบบการรับช่วงการผลิตให้กระจายไปสู่ภูมิภาคมากขึ้น

๔.๓.๓ ดำเนินการส่งเสริมให้มีการกระจายการตั้งโรงงานอุตสาหกรรมที่ใช้วัตถุดิบและใช้แรงงานมากออกไปสู่ภูมิภาคและชนบท โดยส่งเสริมให้มีการพัฒนาบริการพื้นฐานที่ได้มาตรฐาน สนับสนุนการลงทุนของภาคเอกชนให้เพียงพอ รวมทั้งจัดตั้งนิคมอุตสาหกรรมในสวนภูมิภาค สนับสนุนให้สถาบันการเงินเพิ่มวงเงินสินเชื่อให้แก่อุตสาหกรรมในต่างจังหวัด โดยเฉพาะอุตสาหกรรมขนาดย่อมและอุตสาหกรรมในครัวเรือน ตลอดจนการประกอบการค้าด้านวิศวกรรมทั้งที่เป็นการสร้างหรือซ่อมเครื่องยนต์กลไกขนาดเล็ก

๔.๓.๔ ปรับปรุงระบบงานด้านการควบคุม และติดตามการกำจัดการมลพิษจากโรงงานอุตสาหกรรมให้มีประสิทธิภาพโดยการตรวจสอบโรงงานอย่างสม่ำเสมอ

๔.๓.๕ ส่งเสริมและกำหนดมาตรการจูงใจให้โรงงานอุตสาหกรรมเข้าอยู่ในเขตนิคมอุตสาหกรรม เพื่อให้สามารถควบคุมดูแลด้านสิ่งแวดล้อมได้อย่างมีประสิทธิภาพ

๔.๓.๖ ส่งเสริมให้ภาคเอกชนเข้าร่วมมีบทบาทและช่วยแบ่งเบาภาระการดำเนินการของรัฐบางประการ เช่น การกำหนดและตรวจสอบคุณภาพและมาตรฐานสินค้า การตรวจสอบโรงงาน

๔.๔ ด้านการพาณิชย์ระหว่างประเทศเพื่อให้ผู้ประกอบการสามารถแข่งขันทางการค้าและการลงทุนระหว่างประเทศได้อย่างมีประสิทธิภาพภายใต้สภาพการณ์ที่มีการกีดกันทางการค้าอย่างรุนแรง รัฐบาลจะดำเนินการดังนี้

๔.๔.๑ ส่งเสริมและขจัดอุปสรรคทางการผลิตสินค้า เพื่อการส่งออกทั้งในภาคเกษตร อุตสาหกรรม และบริการให้ตรงตามความต้องการของตลาด

๔.๔.๒ สนับสนุนการค้าเสรีภายใต้พันธกรณีทางเศรษฐกิจและการค้าระหว่างประเทศ ปกป้องสิทธิและผลประโยชน์ของชาติ โดยคำนึงถึงความพร้อมและขีดความสามารถของประเทศ โดยเฉพาะจะให้ความสำคัญกับการเจรจาข้อตกลงทั่วไปว่าด้วยการค้าและอัตราภาษีศุลกากรและการเปิดเขตการค้าเสรีอาเซียน

๔.๔.๓ เสริมสร้างความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจการค้าแบบพหุภาคีกับกลุ่มความร่วมมือทางเศรษฐกิจต่าง ๆ เช่น กลุ่มประเทศอาเซียน กลุ่มประชาคมเศรษฐกิจยุโรปกลุ่มประเทศ

เอเชียแปซิฟิก กลุ่มประเทศเขตเศรษฐกิจเสรีอเมริกาเหนือ เพื่อขยายโอกาสทางการค้าและการลงทุนให้เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง

๔.๔.๔ สนับสนุนความร่วมมือในการเปิดจุดผ่านแดนเพื่อขยายการค้าและการลงทุนกับประเทศเพื่อนบ้าน

๔.๔.๕ เจรจาแก้ไขข้อตกลง สนธิสัญญา ตลอดจนพันธกรณีในเรื่องน่านน้ำระหว่างประเทศและการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรทางทะเล เพื่อรักษาผลประโยชน์ของประเทศ

๔.๔.๖ เสริมสร้างความสัมพันธ์ทางการค้ากับประเทศเพื่อนบ้านโดยให้ความร่วมมือทางเศรษฐกิจ วิชาการ การพัฒนานวัตกรรมและการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานให้เชื่อมโยงกับประเทศเพื่อนบ้านเพื่อประโยชน์ร่วมกัน

๔.๔.๗ ส่งเสริมบทบาทของภาคเอกชนในการวางแผนและกำหนดยุทธวิธีทางการค้ากับต่างประเทศ เพื่อปกป้องผลประโยชน์ทางการค้าและการลงทุน

๔.๕ ด้านการพาณิชย์ภายในประเทศรัฐบาลจะมุ่งเน้นบทบาทในการกำกับดูแลให้การค้าภายในประเทศดำเนินการไปตามกลไกการตลาดอย่างเป็นธรรมโดยจะดำเนินการดังนี้

๔.๕.๑ รักษาระดับราคาสินค้าเกษตรให้มีเสถียรภาพและสอดคล้องกับภาวะตลาดทั้งภายในและภายนอกประเทศอย่างเป็นธรรม ทั้งจะมุ่งจัดการเอารัดเอาเปรียบเกษตรกรในเรื่องราคา ปริมาณ และคุณภาพ

๔.๕.๒ คุ้มครองผู้บริโภคจากผลกระทบที่เกิดขึ้น โดยการผูกขาดตัดตอนและการแข่งขันที่ไม่เป็นธรรม

๔.๕.๓ ปรับปรุงระบบข่าวสารข้อมูลการค้าทั้งในด้านการผลิตและการตลาดให้รวดเร็ว ทันต่อเหตุการณ์ เพื่ออำนวยความสะดวกผู้ผลิต ผู้ค้า และผู้บริโภค

๔.๕.๔ ส่งเสริมระบบการประกันภัย เพื่อเสริมสร้างเศรษฐกิจภายในประเทศให้มีความมั่นคงและเติบโตยิ่งขึ้น พร้อมทั้งกำกับดูแลให้เกิดความเป็นธรรมแก่ผู้เอาประกันและผู้รับประโยชน์

๔.๖ ด้านการคมนาคม เพื่อพัฒนาและขยายระบบการคมนาคมการสื่อสารและการขนส่งให้ทั่วถึงทันสมัย และรองรับการขยายตัวทางเศรษฐกิจของประเทศและภูมิภาคนี้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ รัฐบาลจะดำเนินการดังนี้

๔.๖.๑ สร้างเส้นทางคมนาคมทางบก ให้กระจายและเชื่อมโยงไปสู่ภูมิภาคต่าง ๆ ทั่วประเทศ โดยเฉพาะจะขยายถนนให้มีช่องทางเดินรถแยกการจราจรเป็น ๔ ช่องทางตลอดเส้นทางสายประธาน สำหรับทางรถไฟจะเร่งรัดปรับเป็นรางคู่ในเส้นทางที่มีความพร้อม

๔.๖.๒ แก้ไขปัญหาการจราจรในเมืองใหญ่ และเมืองที่เป็นศูนย์กลางการคมนาคม โดยเข้ามาตรกราด้านผังเมือง การเพิ่มผิวการจราจร การจัดระบบการขนส่งมวลชนและการกวดขัน

ด้านวินัยของผู้ใช้รถใช้ถนน ตลอดจนเตรียมการป้องกันปัญหาดังกล่าวที่อาจเกิดขึ้นในเมืองอื่น ๆ ในอนาคต

๔.๖.๓ วางโครงสร้างพื้นฐานทางด้านการขนส่งและการสื่อสารให้สามารถรองรับความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจและสังคมในอนาคต โดยส่งเสริมให้เอกชนมีส่วนร่วมในการลงทุน และให้บริการด้านการขนส่งและกิจการสื่อสาร

๔.๖.๔ พัฒนาระบบการขนส่งทางน้ำ และการขนส่งชายฝั่งทะเล โดยจัดสร้างท่าเรือขึ้นในจุดที่จะเชื่อมโยงกับการขนส่งทางบก เพื่อลดต้นทุนการขนส่งสินค้าในประเทศและประหยัดการใช้พลังงาน

๔.๖.๕ ดำเนินการส่งเสริมให้ประเทศไทยเป็นศูนย์กลางการบิน และการขนส่งทางอากาศในภูมิภาคนี้ รวมทั้งขยายการขนส่งทางอากาศภายในประเทศให้ทั่วถึงยิ่งขึ้น

๔.๖.๖ พัฒนารายการติดต่อสื่อสารโทรคมนาคมให้ทั่วถึงและทันสมัย โดยนำเทคโนโลยีใหม่ ๆ มาใช้ เพื่ออำนวยความสะดวกให้สามารถรองรับการเป็นศูนย์กลางทางเศรษฐกิจและการเงินในภูมิภาคนี้

๔.๗ ด้านพลังงานเพื่อเร่งรัดพัฒนาแหล่งพลังงาน ให้สอดคล้องกับการขยายตัวทางเศรษฐกิจและสังคมของประเทศบนพื้นฐานของการพึ่งพาตนเอง โดยคำนึงถึงผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม รัฐบาลจะดำเนินการดังนี้

๔.๗.๑ จัดหาพลังงานไฟฟ้าและพลังงานอื่น ๆ ให้มีปริมาณเพียงพอทันต่อความต้องการในระดับราคาที่เหมาะสมด้วยการเร่งสำรวจและพัฒนาแหล่งพลังงานภายในประเทศ ตลอดจนร่วมมือกับประเทศเพื่อนบ้านในการพัฒนาแหล่งพลังงานและการจัดหาพลังงาน

๔.๗.๒ ส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการแข่งขันด้านการค้า และการกลั่นน้ำมันอย่างเสรี รวมทั้งขจัดการแข่งขันที่ไม่เป็นธรรมภายในประเทศ

๔.๗.๓ เร่งกำหนดมาตรการและดำเนินโครงการเพื่อส่งเสริมให้มีการใช้พลังงานอย่างมีประสิทธิภาพและประหยัด

๔.๗.๔ ส่งเสริมและสนับสนุนให้ภาคเอกชนมีส่วนร่วมในการดำเนินงานและร่วมทุนกับรัฐด้านพลังงานมากขึ้น

๔.๗.๕ กำหนดมาตรการป้องกันและแก้ไขปัญหามลพิษ อันเนื่องมาจากการพัฒนาและการผลิตพลังงาน

๔.๗.๖ เร่งรัดและวางมาตรการเพื่อลดปัญหามลพิษที่เกิดจากการใช้พลังงานในรูปแบบต่าง ๆ โดยเฉพาะการใช้ยานพาหนะในเมือง เช่น การกำหนดมาตรฐานไอเสียยานพาหนะใหม่ การกำหนดมาตรการบำรุงรักษาเครื่องยนต์และการปรับปรุงคุณภาพน้ำมัน

๔.๘ ด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ด้วยเหตุที่การเปลี่ยนแปลง

อย่างรวดเร็วในทางเศรษฐกิจและสังคมในระยะที่ผ่านมา มีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและ
ทรัพยากรธรรมชาติ รัฐบาลจึงกำหนดนโยบายดังนี้

๔.๘.๑ กำหนดเขตการใช้ประโยชน์ที่ดินให้เหมาะสมโดยคำนึงถึงสมรรถนะของดิน
และศักยภาพของพื้นที่ เช่น เขตพื้นที่เกษตรกรรม พาณิชยกรรม อุตสาหกรรมชุมชน และพื้นที่ป่า
อนุรักษ์

๔.๘.๒ อนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ทั้งป่าบก และป่าชายเลน โดยสนับสนุนองค์กร
ท้องถิ่นและประชาชน ให้มีส่วนร่วมในการดูแลรักษาป่าไม้และปลูกสร้างป่าชุมชน

๔.๘.๓ เร่งรัดการอนุรักษ์ ควบคุม ดูแลแหล่งน้ำ มิให้เกิดปัญหาสิ่งแวดล้อม
โดยกวดขันให้มีการควบคุมคุณภาพน้ำและเพิ่มขีดความสามารถในการบำบัดน้ำเสียก่อนระบาย
ลงสู่แหล่งน้ำ และแม่น้ำสายหลักทั่วประเทศ รวมทั้งส่งเสริมการร่วมทุนของรัฐและเอกชน
ในการก่อสร้างระบบบำบัดน้ำเสียรวม

๔.๘.๔ กระจายอำนาจการจัดการสิ่งแวดล้อมจากส่วนกลางไปสู่ส่วนภูมิภาคและ
ท้องถิ่นโดยให้จังหวัด ท้องถิ่นและประชาชนมีส่วนร่วมในการดำเนินการมากขึ้น

๔.๘.๕ กำหนดมาตรการควบคุมการใช้ประโยชน์และฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติ
โดยประกาศเขตพื้นที่คุ้มครองสิ่งแวดล้อม และเขตควบคุมมลพิษในพื้นที่วิกฤติ

๔.๘.๖ ปลูกฝังให้เด็ก เยาวชน และประชาชนตระหนักในความสำคัญของการอนุรักษ์
ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม รวมทั้งสนับสนุนองค์กรเอกชนที่ดำเนินการในเรื่องนี้

๔.๙ ด้านการท่องเที่ยว เพื่อให้อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวซึ่งทำรายได้ให้แก่ประเทศ
เป็นจำนวนมาก ได้พัฒนาก้าวหน้าอย่างต่อเนื่อง รัฐบาลจึงมีนโยบายดังนี้

๔.๙.๑ ส่งเสริมให้เอกชนมีบทบาทในการพัฒนาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว โดยรัฐ
จะเป็นฝ่ายอำนวยความสะดวกและสนับสนุนรวมทั้งจะกำกับดูแลกิจการภาคนี้ให้มีมาตรฐาน
เป็นที่ยอมรับและมั่นใจของวงการอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว

๔.๙.๒ ส่งเสริมและประสานงานกับหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งในระดับประเทศ ระดับ
ภูมิภาค และระดับนานาชาติ เพื่อประชาสัมพันธ์ให้ชาวต่างประเทศรู้จักประเทศไทยในแง่มุม
ที่ถูกต้องและทราบถึงควมมีศักยภาพพร้อมมูลทั้งในด้านการท่องเที่ยว การค้า การลงทุนและ
การจัดกิจกรรมนานาชาติ

๔.๙.๓ พัฒนาให้ประเทศไทยเป็นศูนย์กลางของการท่องเที่ยวในภูมิภาคนี้ โดยเร่ง
ขยายโครงข่ายบริการพื้นฐาน พัฒนาอุตสาหกรรมบริการให้มีมาตรฐาน และเพิ่มประสิทธิภาพ
ของบุคลากรด้านการท่องเที่ยว

๔.๙.๔ ส่งเสริมและสนับสนุนให้ประชาชนท่องเที่ยวในประเทศให้มากขึ้น

๔.๙.๕ อนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติ และแหล่งท่องเที่ยวให้อยู่ในสภาพ

สิ่งแวดล้อมอันเกิดจากอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวนั่นเอง

๕. นโยบายการกระจายความเจริญไปสู่ภูมิภาคและชนบท

แม้การพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศในระยะที่ผ่านมาจะประสบความสำเร็จในระดับหนึ่ง แต่ความเจริญดังกล่าวยังคงกระจุกอยู่เฉพาะในกรุงเทพมหานครและปริมณฑลมิได้กระจายไปทั่วประเทศก่อให้เกิดทั้งปัญหาในกรุงเทพมหานคร และปัญหาความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจและสังคมในภูมิภาครัฐบาลจึงมีนโยบายเร่งกระจายความเจริญไปสู่ภูมิภาคและชนบทอย่างเป็นระบบดังนี้

๕.๑ กระจายระบบบริการพื้นฐานทางเศรษฐกิจ เช่น ระบบคมนาคมขนส่ง ระบบสื่อสาร โทรคมนาคม ประปา ไฟฟ้า โทรศัพท์ ไปสู่ภูมิภาคให้ทั่วถึงและเพียงพอ เพื่อขยายโอกาสการพัฒนาเศรษฐกิจในภูมิภาค

๕.๒ จัดบริการพื้นฐานทางสังคม เช่น สถานศึกษา สถานพยาบาล ที่อยู่อาศัยที่มีมาตรฐานเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนในชนบทอย่างทั่วถึง

๕.๓ สนับสนุนการกระจายการลงทุนของภาคเอกชนในภูมิภาคด้วยมาตรการส่งเสริมการลงทุนในด้านภาษีอากรเป็นพิเศษและการให้สินเชื่อบริการเงินทั้งของรัฐและเอกชน

๕.๔ ส่งเสริมโครงการประเภทต่าง ๆ ของเอกชนทั้งทางด้านธุรกิจการค้า การบริการ การเกษตร และอุตสาหกรรม ตามศักยภาพที่มีอยู่ในท้องถิ่น เพื่อนำไปสู่การลงทุนและเพิ่มการสร้างงานในต่างจังหวัดให้มากขึ้น

๕.๕ ส่งเสริมบทบาทของภาคเอกชนให้มีส่วนร่วมในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมในท้องถิ่น

๕.๖ พัฒนาแผนงานยุทธศาสตร์ทางเศรษฐกิจในแต่ละภูมิภาค ดังนี้

๕.๖.๑ ภาคตะวันออก จะพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออกอย่างต่อเนื่องตามขั้นตอนต่อไปเพื่อเป็นฐานเศรษฐกิจที่จะรองรับประชากรอีก ๒ ล้านคน

๕.๖.๒ ภาคใต้ จะวางแผนพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลภาคใต้เพื่อเชื่อมโยงทะเลอันดามันกับอ่าวไทยด้วยสะพานเศรษฐกิจ โดยคำนึงถึงการจัดการดูแลด้านสิ่งแวดล้อมด้วย และจะพิจารณาเปิดพื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษตามความเหมาะสมในพื้นที่ ๕ จังหวัดชายแดนภาคใต้

๕.๖.๓ ภาคเหนือ จะพัฒนาให้เป็นศูนย์กลางการคมนาคมทางอากาศเพื่อเชื่อมโยงกับประเทศเพื่อนบ้าน โดยเฉพาะสาธารณรัฐประชาชนจีน สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว และสหภาพพม่า

๕.๖.๔ ภาคกลาง จะเร่งรัดพัฒนาแหล่งน้ำที่สำคัญและนำน้ำเข้ามาเสริมในลุ่มน้ำเจ้าพระยาเพื่อการเกษตรและการอุปโภคบริโภค

๕.๖.๕ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จะเร่งรัดพัฒนาแหล่งน้ำและจะปรับโครงสร้างการผลิตทางเศรษฐกิจให้พึ่งพาการเกษตรน้อยลง ตลอดจนส่งเสริมให้เป็นศูนย์กลางการผลิต และประตูการค้าติดต่อกับประเทศกลุ่มอินโดจีน ทั้งจะพัฒนาโครงข่ายระบบคมนาคมขนส่งเพื่อเชื่อมโยงกับชายฝั่งทะเลตะวันออกอีกด้วย

๖. นโยบายฟื้นฟูบูรณะกรุงเทพมหานคร

เพื่อแก้ไขปัญหาต่าง ๆ อันเกิดจากการเจริญเติบโตอย่างรวดเร็วและไม่มีระบบของกรุงเทพมหานคร รัฐบาลจึงมีนโยบายดังนี้

๖.๑ กำหนดแผนงานและโครงการฟื้นฟูบูรณะกรุงเทพมหานคร เพื่อแก้ไขปัญหาด้านการจราจร ปัญหาน้ำท่วม ปัญหาสิ่งแวดล้อมเป็นพิษ ปัญหาการขาดแคลนที่อยู่อาศัย และปัญหาชุมชนแออัด โดยเร่งรัดการจัดระบบรถไฟฟ้าขนส่งมวลชน การปรับปรุงระบบรถโดยสารประจำทาง และรถไฟโดยสารชานเมือง การก่อสร้างโครงข่ายระบบถนนสายหลักและสายรองให้เชื่อมโยงเป็นตาราง การจัดให้มีระบบบำบัดน้ำเสียและการควบคุมมลพิษทางอากาศ การขยายบริการระบบสาธารณูปโภค สาธารณูปการ ให้ได้มาตรฐานเพียงพอและทั่วถึง การก่อสร้างที่อยู่อาศัยสำหรับผู้มีรายได้น้อย การปรับปรุงชุมชนแออัด ตลอดจนการจัดให้มีสวนสาธารณะ สนามกีฬา และสนามเด็กเล่นเพิ่มเติมในที่ดินของรัฐ

๖.๒ ดำเนินการระดมทุนในรูปแบบต่าง ๆ เพื่อใช้ในการปฏิบัติตามโครงการ โดยให้มีการแบ่งภาระสัดส่วนการลงทุนและค่าดำเนินการที่เหมาะสมระหว่างรัฐบาล กรุงเทพมหานคร และประชาชนผู้ให้บริการอย่างเป็นธรรม

๖.๓ สนับสนุนการจัดตั้งองค์การประสานงานที่มีเอกภาพและมีอำนาจตัดสินใจเพื่อรับผิดชอบในการปฏิบัติตามโครงการ ตลอดจนประสานความร่วมมือระหว่างภาครัฐและเอกชนในการลงทุนตามโครงการต่าง ๆ ของกรุงเทพมหานคร

๖.๔ เร่งรัดการแก้ไขปัญหาน้ำเสียในแม่น้ำเจ้าพระยาและคูคลองต่าง ๆ โดยบังคับใช้กฎหมายที่เกี่ยวข้องอย่างเคร่งครัด

๖.๕ เร่งรัดแก้ไขปัญหที่อยู่อาศัยและชุมชนแออัด โดยสนับสนุนให้ภาคเอกชนมีส่วนร่วมในการสร้างที่อยู่อาศัยราคาถูก ด้วยการส่งเสริมการลงทุนเป็นกรณีพิเศษ และจัดเงินกู้ดอกเบี้ยต่ำเพื่อการนี้ให้เพิ่มมากขึ้น นอกจากนี้ จะขยายการจัดบริการระบบสาธารณูปโภค สาธารณูปการ โดยเฉพาะน้ำประปาและไฟฟ้าในเขตชุมชนแออัดให้ได้มาตรฐานเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชน

๖.๖ สนับสนุนให้ส่วนราชการและรัฐวิสาหกิจที่มีความพร้อมโยกย้ายไปตั้งที่ทำการนอกกรุงเทพมหานคร เพื่อผ่อนคลายปัญหาการจราจร

๖.๗ พัฒนากรุงเทพมหานครให้เชื่อมโยงกับพื้นที่เขตเศรษฐกิจใหม่บริเวณชายฝั่งทะเลตะวันออก และเชื่อมโยงกับท่าอากาศยานสากลกรุงเทพ แห่งที่ ๒ ที่หนองงูเห่า รวมทั้งภาคกลางตอนบนเพื่อขยายเขตมหานครออกไป

๗. นโยบายวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี

เพื่อส่งเสริมการพัฒนาทางเศรษฐกิจและสังคม รัฐบาลจะเร่งรัดพัฒนาขีดความสามารถทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีให้เป็นปัจจัยที่สำคัญในการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต การแข่งขันระหว่างประเทศ ตลอดจนการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน จึงกำหนดนโยบายดังนี้

๗.๑ ส่งเสริมให้ทั้งภาครัฐและเอกชนร่วมกันพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีให้ทันสมัยและนำมาใช้สนับสนุนการเพิ่มประสิทธิภาพในการผลิตด้านเกษตร อุตสาหกรรม และการบริการ รวมทั้งการจัดตั้งเขตประมวลและบริการสารสนเทศ

๗.๒ สนับสนุนความร่วมมือในการวิจัยและพัฒนาเทคโนโลยีระหว่างภาครัฐกับเอกชนอย่างจริงจัง โดยร่วมกันกำหนดทิศทาง ลำดับความสำคัญ และเป้าหมายให้สอดคล้องกับความต้องการทางเศรษฐกิจของประเทศ รวมทั้งการเผยแพร่และถ่ายทอดเทคโนโลยีดังกล่าว

๗.๓ สนับสนุนการวิจัยและพัฒนาในภาครัฐ ทั้งในด้านงบประมาณและกำลังคน เพื่อให้มีขีดความสามารถทัดเทียมกับประเทศคู่แข่ง โดยเน้นด้านการวิจัยประยุกต์ เพื่อพัฒนาเทคโนโลยีที่เหมาะสมสำหรับผู้ผลิตในประเทศ โดยเฉพาะผู้ผลิตรายย่อย เพื่อเพิ่มผลผลิตและการจ้างงาน

๗.๔ เร่งรัดให้มีการผลิตและพัฒนาบุคลากรทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีอย่างต่อเนื่อง รวมทั้งสนับสนุนให้ภาคเอกชนมีบทบาทในการผลิต และพัฒนาบุคลากรเพิ่มขึ้นโดยจัดสรรทุนการศึกษา การฝึกอบรม การวิจัย ทั้งในประเทศและต่างประเทศเพิ่มขึ้น

๗.๕ ส่งเสริมให้ภาคเอกชนลงทุนในการวิจัยและพัฒนาทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีเพื่อสร้างผลิตภัณฑ์ใหม่ทดแทนการนำเข้า โดยให้สิทธิพิเศษทางภาษีหรือสิทธิพิเศษอื่น

๗.๖ สนับสนุนการถ่ายทอดเทคโนโลยีที่ทันสมัยจากต่างประเทศ โดยให้สิทธิพิเศษทางภาษีและอำนวยความสะดวกแก่ผู้เชี่ยวชาญที่เกี่ยวข้องกับการถ่ายทอดเทคโนโลยีดังกล่าว

๗.๗ ขยายความร่วมมือกับประเทศต่าง ๆ ในการพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี

๘. นโยบายทางสังคม

การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางเศรษฐกิจของประเทศรวมทั้งการเปลี่ยนแปลงทางสังคมทำให้วิถีชีวิตและความเป็นอยู่ของประชาชนต้องปรับเปลี่ยนอย่างรวดเร็วก่อให้เกิดปัญหาในหลายด้าน รัฐบาลจำเป็นต้องแก้ไขปัญหาดังกล่าว โดยกำหนดนโยบายดังนี้

๔.๑ ด้านการศึกษา

๔.๑.๑ เร่งขยายโอกาสการศึกษาในระดับก่อนประถมศึกษาในทุกรูปแบบให้ทั่วถึง โดยมุ่งเน้นการพัฒนาความพร้อมทุกด้านให้แก่เด็กก่อนเข้าเรียนชั้นประถมศึกษา

๔.๑.๒ เร่งขยายการศึกษาขั้นพื้นฐานจาก ๖ ปี เป็น ๙ ปี ให้ทั่วถึงโดยเร็วอย่างมีคุณภาพ ทั้งในระบบและนอกระบบโรงเรียน รวมทั้งสนับสนุนการจัดการศึกษาให้แก่ผู้บกพร่องทางร่างกาย จิตใจ และผู้ด้อยโอกาสกลุ่มอื่น ๆ

๔.๑.๓ พัฒนาคุณภาพการศึกษาทุกระดับ ทุกประเภท ทั้งในด้านเนื้อหาสาระและกระบวนการเรียนรู้โดยเฉพาะอย่างยิ่งการศึกษาด้านคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยีอันเป็นฐานสำคัญต่อการประดิษฐ์คิดค้นสิ่งใหม่ที่จำเป็น และเหมาะสมต่อการพัฒนาประเทศ

๔.๑.๔ เร่งอบรมปลูกฝังให้ประชาชนมีจิตสำนึกถึงความสำคัญของการมีส่วนร่วมในกิจกรรมของสังคมประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ปฏิบัติตนให้เป็นตัวอย่างที่ดีแก่เด็กและเยาวชน ในด้านคุณธรรม ศีลธรรม จริยธรรมและค่านิยมที่เป็นประโยชน์ส่วนรวมโดยเน้นความร่วมมืออย่างจริงจังและใกล้ชิดของสถาบันการศึกษา ศาสนา สังคม และครอบครัว

๔.๑.๕ จัดให้มีการศึกษาและฝึกอบรมอาชีพทั้งในและนอกระบบโรงเรียน เพื่อพัฒนาคุณภาพฝีมือแรงงานทุกระดับ รวมทั้งส่งเสริมให้เอกชนและสถานประกอบการเข้ามามีบทบาทในการจัดการศึกษา และฝึกอบรมให้มากและกว้างขวางยิ่งขึ้น

๔.๑.๖ ส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการใช้ทรัพยากรจากองค์กรภาครัฐและเอกชน สถานประกอบการ ชุมชน และแหล่งภูมิปัญญาท้องถิ่น ให้มีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาและแลกเปลี่ยนข่าวสารการเรียนรู้

๔.๑.๗ กระจายอำนาจการบริหารการศึกษาจากส่วนกลางไปสู่ส่วนภูมิภาคและไปสู่สถานศึกษาให้มากขึ้น โดยการกำหนดขอบข่ายความรับผิดชอบของหน่วยงานทุกระดับอย่างชัดเจนให้สถานศึกษามีความคล่องตัวในการเลือกวิธีการจัดดำเนินงานตามนโยบาย รวมทั้งสนับสนุนให้บุคคลและองค์กรในชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของชุมชนในรูปคณะกรรมการการศึกษา

๔.๑.๘ ส่งเสริมให้สถาบันอุดมศึกษาทุกสังกัดมีความคล่องตัวและมีความเป็นอิสระ เพื่อความเป็นเลิศทางวิชาการ

๔.๑.๙ ส่งเสริมให้สถาบันการศึกษาทั้งของรัฐและเอกชนมีบทบาทในการพัฒนาท้องถิ่นและประเทศชาติ ทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคมและการยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนในท้องถิ่น โดยเฉพาะสถาบันการศึกษาที่ตั้งอยู่ในท้องถิ่นนั้น ๆ

๔.๑.๑๐ ส่งเสริมบทบาทเอกชนในการร่วมจัดการศึกษาในทุกระดับให้มากยิ่งขึ้น

๘.๑.๑๑ พัฒนามาตรฐานวิชาชีพครูและมาตรฐานบุคลากรทางการศึกษาให้เป็นวิชาชีพอย่างแท้จริง โดยการปรับกระบวนการผลิตและการใช้ ตลอดจนการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง

๘.๑.๑๒ ปรับปรุงสวัสดิการที่เหมาะสมให้แก่บุคลากรในสถาบันการศึกษาทุกระดับ เพื่อสร้างขวัญ กำลังใจ และความภาคภูมิใจในอาชีพ

๘.๑.๑๓ ขยายกองทุนอาหารกลางวันให้ทั่วถึงในระดับก่อนประถมศึกษาและระดับประถมศึกษาเพื่อให้ผู้ที่อยู่ในวัยศึกษาเหล่านั้นได้มีการพัฒนาด้านสุขภาพอนามัยอย่างสมบูรณ์ รวมทั้งสนับสนุนให้มีกองทุนการศึกษาเพื่อช่วยเหลือนักเรียนและนักศึกษาที่ขาดแคลนทุนทรัพย์

๘.๒ ด้านศาสนาและศิลปวัฒนธรรม

๘.๒.๑ ทำนุบำรุงศาสนาและส่งเสริมสถาบันศาสนา โดยการพัฒนาการศึกษาของสงฆ์ และการฝึกอบรมบุคลากรทางศาสนาให้มีคุณภาพยิ่งขึ้น เพื่อให้เป็นผู้นำในการพัฒนาจิตใจจริยธรรม และคุณธรรมของประชาชน

๘.๒.๒ รณรงค์ให้ประชาชน องค์กร สถาบันต่าง ๆ และชุมชนเข้าร่วมในกิจกรรมการอนุรักษ์ ส่งเสริมและเผยแพร่ศิลปวัฒนธรรมไทยให้กว้างขวางยิ่งขึ้น

๘.๒.๓ ดำเนินการให้ประเทศไทยเป็นศูนย์กลางความร่วมมือทางการศึกษา การค้นคว้า วิจัย การฝึกอบรม การอนุรักษ์โบราณสถาน โบราณวัตถุของชาติ รวมทั้งการพัฒนาศิลปวัฒนธรรมในภูมิภาค

๘.๓ ด้านสาธารณสุขเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของประชากรในด้านสาธารณสุขรัฐบาล จึงกำหนดนโยบายด้านพัฒนาระบบบริหารและบริการสาธารณสุข ด้านการควบคุมโรคเอดส์ ด้านการส่งเสริมสุขภาพ และด้านการผลิตและพัฒนาระบบบริหารและบริการสาธารณสุข ด้านการควบคุมโรคเอดส์ ด้านการส่งเสริมสุขภาพ และด้านการผลิตและพัฒนาบุคลากรดังนี้

๘.๓.๑ ให้มีระบบบริการสาธารณสุขแห่งชาติ โดยมีเครือข่ายทั่วประเทศ และขยายบริการสาธารณสุขในภาครัฐทั้งในส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค และส่วนท้องถิ่นให้ทั่วถึงรวมทั้งให้มีการประสานงานบริการกับภาคเอกชน และมีระบบการส่งต่อผู้ป่วยที่มีประสิทธิภาพ

๘.๓.๒ กระจายอำนาจการบริหารจากส่วนกลางไปสู่ส่วนภูมิภาคมากขึ้นโดยการจัดตั้งสาธารณสุขเขตให้ครอบคลุมพื้นที่ทั่วประเทศเพื่อรับผิดชอบการให้บริการด้านการรักษา การส่งเสริมสุขภาพ การป้องกันโรคให้สอดคล้องกับความต้องการและปัญหาสาธารณสุขของท้องถิ่น

๘.๓.๓ เร่งรัดงานสาธารณสุขมูลฐานในชนบท โดยเพิ่มขีดความสามารถของสถานบริการสาธารณสุขในระดับตำบลรวมทั้งขยายงานและพัฒนาคุณภาพสาธารณสุขมูลฐาน

ในเขตเมือง โดยเฉพาะชุมชนแออัด แสวงหาความร่วมมือจากองค์กรเอกชนในการพัฒนา
 สาธารณสุขมูลฐาน และผสมผสานการแพทย์แผนโบราณและสมุนไพรเข้ากับระบบบริการ
 สาธารณสุขของชุมชนอย่างเหมาะสม

๘.๓.๔ ปรับปรุงระบบการประกันสุขภาพ ให้สามารถคุ้มครองลูกจ้างอย่างเหมาะสม
 โดยเฉพาะในสถานประกอบการที่มีลูกจ้างตั้งแต่ ๑๐ คนขึ้นไป ตลอดจนส่งเสริมให้ประชาชนไทย
 ประมาณ ๒๕ ล้านคน ที่ยังไม่มีหลักประกันสุขภาพได้มีการประกันสุขภาพโดยความสมัครใจ

๘.๓.๕ ให้มีการสงเคราะห์ด้านการรักษาพยาบาลแก่ครอบครัวผู้มีรายได้น้อย
 ผู้สูงอายุ เด็กแรกเกิดจนถึง ๑๒ ปี และผู้พิการโดยให้ได้รับบัตรสงเคราะห์ในการรักษาพยาบาล
 อย่างทั่วถึง

๘.๓.๖ เร่งรัดให้หน่วยงานของรัฐทุกหน่วย ภาคเอกชนและองค์กรเอกชนสาธารณ
 ประโยชน์ ร่วมมือกันรณรงค์ประชาสัมพันธ์ให้ความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องแก่ประชาชนในการ
 ป้องกันโรคเอดส์เพื่อให้มีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของประชาชนโดยเฉพาะอย่างยิ่งในกลุ่มเสี่ยง

๘.๓.๗ จัดให้มีการบริการรักษาผู้ป่วยโรคเอดส์โดยเตรียมบุคลากรไว้เพียงพอ
 และให้คำปรึกษาแก่ผู้ติดเชื้อ เพื่อให้ผู้ติดเชื้อ ผู้ป่วยและประชาชนสามารถอยู่ร่วมกันในสังคม
 ได้อย่างปกติสุข

๘.๓.๘ เร่งรัดจัดหาน้ำสะอาดสำหรับอุปโภคบริโภคอย่างทั่วถึง จัดให้มีส่วนที่ถูก
 สุขลักษณะ และเร่งรัดเฝ้าระวังตรวจสอบคุณภาพสิ่งแวดล้อมที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพ
 สิ่งแวดล้อมที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพอนามัย สิ่งปฏิภูล และขยะติดเชื้อในสถานพยาบาล

๘.๓.๙ รณรงค์ให้ประชาชนตระหนักถึงโทษของการสูบบุหรี่ การดื่มสุรา และการ
 เสพสารเสพติด ตลอดจนการใช้วัตถุออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาทอย่างทั่วถึง

๘.๓.๑๐ เร่งรัดการผลิต และพัฒนาสมรรถนะบุคลากรทางการแพทย์และสาธารณสุข
 ให้มีคุณภาพ และมีปริมาณเพียงพอ โดยเน้นการกระจายบุคลากรดังกล่าวไปสู่ชนบทให้มากขึ้น
 ตลอดจนเสริมสร้างขวัญและกำลังใจ พร้อมทั้งให้คำตอบแทนและสวัสดิการแก่บุคลากรทุกระดับ
 อย่างเหมาะสม

๘.๔ ด้านการคุ้มครองผู้บริโภคเพื่อคุ้มครองผู้บริโภคให้ได้รับความปลอดภัยและความ
 เป็นธรรม รัฐบาลจึงกำหนดนโยบายดังนี้

๘.๔.๑ เร่งรัดการคุ้มครองผู้บริโภคให้ได้สินค้าและบริการที่ดี มีความปลอดภัยและมี
 คุณภาพในราคาที่เป็นธรรม โดยการประชาสัมพันธ์ ให้ความรู้ ตรวจสอบคุณภาพและมาตรฐาน
 ตลอดจนดำเนินการตามกฎหมายต่อผู้กระทำผิดอย่างเคร่งครัด

๘.๔.๒ ส่งเสริมให้ใช้เทคโนโลยีที่ถูกต้องและเหมาะสมในการผลิตและควบคุม
 ให้การโฆษณาสินค้าและบริการตรงกับความเป็นจริง

๘.๕.๓ ปรับปรุงกฎหมายคุ้มครองผู้บริโภคและปรับปรุงองค์การคุ้มครองผู้บริโภค ให้มีความพร้อมในการทำหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพและทั่วถึง

๘.๕.๔ ส่งเสริมให้เอกชนรวมตัวกันจัดตั้งองค์กรเพื่อมีบทบาทในการคุ้มครอง และรักษามลประโยชน์ของผู้บริโภคทั้งในส่วนกลางและส่วนภูมิภาค

๘.๕ ด้านแรงงาน   รัฐบาลได้ตระหนักถึงบทบาทและความสำคัญของแรงงานในการ สนับสนุนการพัฒนาประเทศ ให้สามารถแข่งขันกับนานาชาติได้อย่างมีประสิทธิภาพ จึงส่งเสริมให้มีการลงทุนร่วมกันระหว่างรัฐและเอกชน เพื่อพัฒนาความรู้ ฝีมือ และทักษะ เพิ่มขีดความสามารถในการประกอบอาชีพของผู้ใช้แรงงานทั้งนี้เพื่อสนับสนุนให้ได้รับค่าจ้างที่เหมาะสมและเป็นธรรมรวมทั้ง ได้รับการคุ้มครองด้านสภาพการทำงานและการจ้างงานตามกฎหมายอย่างครบถ้วน จึงกำหนด นโยบายดังนี้

๘.๕.๑ ส่งเสริมให้ผู้ใช้แรงงานมีเสรีภาพ และได้รับการคุ้มครองแรงงานอย่างเต็มที่ โดยให้มีสิทธิตั้งสหภาพแรงงานเพื่อการคุ้มครองแรงงานตลอดจนจัดสวัสดิการให้เข้ามาตรฐานตาม หลักสากลนิยมในการปกครองแบบประชาธิปไตย โดยปรับปรุงให้เหมาะสมกับสภาพการณ์ของ ประเทศ

๘.๕.๒ ปรับปรุงกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับแรงงานรัฐวิสาหกิจให้มีสิทธิหน้าที่ และความรับผิดชอบในขอบเขตที่เหมาะสมสอดคล้องกับนโยบายการพัฒนาและส่งเสริมเสถียรภาพทาง เศรษฐกิจและสังคมของประเทศ โดยการห้ามนัดหยุดงานในกิจการอันเป็นสาธารณูปโภคและ สาธารณูปการ

๘.๕.๓ ส่งเสริมการฝึกอบรมและพัฒนาฝีมือแรงงานสำหรับกลุ่มผู้ด้อยโอกาสทาง เศรษฐกิจ โดยเฉพาะกลุ่มแรงงานภาคเกษตรในชนบท กลุ่มแรงงานยากจนในเมืองเพื่อเสริมสร้าง โอกาสการมีงานทำและช่วยยกระดับรายได้

๘.๕.๔ ส่งเสริมและสนับสนุนความร่วมมือระหว่างภาครัฐและเอกชนในการจัดตั้ง สถาบันพัฒนาฝีมือแรงงานและศูนย์ฝึกฝีมือแรงงาน โดยเฉพาะสำหรับแรงงานที่ต้องใช้ฝีมือและ ความชำนาญสูง

๘.๕.๕ ให้ความช่วยเหลือผู้ประกอบการส่วนตัวขนาดเล็กในด้านข้อมูลทาง วิชาการและแหล่งเงินทุน รวมทั้งจัดให้มีการฝึกสอนอาชีพต่าง ๆ ที่จะเสริมรายได้ให้เยาวชน และแม่บ้านในชนบทในฤดูแล้ง และช่วงรอฤดูกาลเก็บเกี่ยว

๘.๕.๖ วางกฎเกณฑ์ในการกำหนดค่าตอบแทนที่เหมาะสมและเป็นธรรมระหว่าง ผู้ประกอบการและผู้ใช้แรงงานโดยคำนึงถึงประสิทธิภาพการผลิต และภาวะค่าครองชีพ

๘.๕.๗ ส่งเสริมระบบสวัสดิการแรงงานที่เหมาะสมและได้มาตรฐานโดยเฉพาะ

สำหรับแรงงานก่อสร้างนั้น จะส่งเสริมให้มีการจัดที่พักชั่วคราวที่ถูกสุขลักษณะ รวมทั้งการจัดการศึกษาสำหรับบุตรหลานคนงานก่อสร้างในลักษณะโรงเรียนเคลื่อนที่

๘.๕.๘ เสริมสร้างระบบแรงงานสัมพันธ์ที่มีประสิทธิภาพทั้งระบบทวิภาคีและระบบไตรภาคี เพื่อความสัมพันธ์อันดีระหว่างนายจ้างและลูกจ้าง ซึ่งจะช่วยลดปัญหาความขัดแย้งที่เป็นผลเสียต่อระบบเศรษฐกิจ โดยจะดำเนินการอบรมเพื่อให้ผู้ใช้แรงงานมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องสิทธิหน้าที่ ความรับผิดชอบ และประโยชน์อันจะพึงมีพึงได้ตามกฎหมายแรงงาน

๘.๕.๙ ส่งเสริมให้มีความปลอดภัย ตลอดจนการพัฒนาให้เกิดสภาพแวดล้อมที่ดีในการทำงาน โดยปรับปรุงกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับความปลอดภัยและสิ่งแวดล้อมในการทำงาน

๘.๖ ด้านเด็ก และสตรีเพื่อคุ้มครองสิทธิและให้สวัสดิการแก่เด็กและสตรี รัฐบาลจึงกำหนดนโยบายดังนี้

๘.๖.๑ สนับสนุนการจัดตั้งศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในเขตเมืองและชนบทที่จะปรับปรุงห้องสมุดประชาชน ให้สามารถบริการเด็กและเยาวชนได้อย่างเพียงพอ

๘.๖.๒ แก้ปัญหาการเลือกปฏิบัติต่อสตรี โดยการแก้กฎหมาย หรือระเบียบที่เกี่ยวข้อง เพื่อเปิดโอกาสให้สตรีสามารถประกอบอาชีพได้เท่าเทียมชาย

๘.๖.๓ สนับสนุนสถาบันครอบครัว หน่วยงานภาครัฐและเอกชน สถาบันศาสนา และสื่อสารมวลชน ให้มีส่วนร่วมในการป้องกัน แก้ปัญหา และพัฒนาเด็กและเยาวชนโดยเฉพาะปัญหาเด็กจรจัด แรงงานเด็ก โสเภณี และการมัวเมาหรือมีค่านิยมที่ผิดในสิ่งอบายมุข

๘.๖.๔ ปลดฝังค่านิยมพื้นฐานให้แก่เด็กและเยาวชน โดยเฉพาะในเรื่องความมีเหตุผลการยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น ความมีน้ำใจนักกีฬา ความมีระเบียบวินัย การประหยัด ความศรัทธาในระบบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข การพึ่งตนเองและส่งเสริมให้เด็กและเยาวชนมีบทบาทในการทำกิจกรรมสาธารณประโยชน์ให้มากขึ้น รวมทั้งให้ตระหนักในคุณค่าของการปฏิบัติตามหลักธรรมทางศาสนา การยึดมั่นในเอกลักษณ์และศิลปวัฒนธรรมของชาติ ขนบธรรมเนียมประเพณีของท้องถิ่นกำเนิด และการรู้จักคุณค่าของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

๘.๗ ด้านการกีฬา

๘.๗.๑ ส่งเสริมและสนับสนุนให้เด็ก เยาวชน และประชาชนพัฒนาสุขภาพอนามัย โดยการออกกำลังกาย การเล่นกีฬา เพื่อความเป็นเลิศในการแข่งขันทั้งในระดับชาติและระดับนานาชาติ

๘.๗.๒ เร่งพัฒนามาตรฐานการกีฬาของประเทศอย่างเป็นระบบ และเสริมสร้างสนามกีฬาและอุปกรณ์การกีฬาให้เพียงพอแก่การที่จะเอื้ออำนวยให้นักกีฬาสามารถฝึกซ้อมและเล่นกีฬาได้อย่างเต็มความสามารถ

๘.๗.๓ เสริมสร้างสวัสดิการเพื่อบำรุงขวัญและกำลังใจของนักกีฬารวมทั้งสนับสนุนให้ภาคเอกชนมีบทบาทในการส่งเสริมการกีฬาของประเทศมากยิ่งขึ้น

๘.๘ ด้านอื่น ๆ เพื่อแก้ไขปัญหาสังคมด้านอื่น ๆ ของประเทศรัฐบาลมีนโยบายจะดำเนินการดังนี้

๘.๘.๑ เร่งรัดการป้องกันและแก้ไขปัญหาสารเสพติดโดยใช้มาตรการทางกฎหมายอย่างเฉียบขาดตลอดจนร่วมมือกับสหประชาชาติและมิตรประเทศอย่างใกล้ชิด และผู้ขายที่ผิดกฎหมายอย่างจริงจัง

๘.๘.๒ จัดให้มีระบบป้องกันอุบัติเหตุ ลดอุบัติเหตุและบรรเทาสาธารณภัย

๘.๘.๓ ดูแลฟื้นฟู และพัฒนาผู้ด้อยโอกาสและกลุ่มบุคคลที่สมควรได้รับการดูแลเป็นพิเศษ เช่น ผู้พิการ หรือทุพพลภาพ ให้ได้รับการศึกษา การฝึกอาชีพ และการจ้างงานเพื่อให้สามารถพึ่งตนเองได้อย่างภาคภูมิใจ

๘.๘.๔ ดูแลความเป็นอยู่ของผู้สูงอายุให้สามารถดำรงชีวิตในสังคมได้อย่างมีความสุข

ท่านประธานรัฐสภาที่เคารพ ท่านสมาชิกผู้มีเกียรติในการบริหารราชการแผ่นดิน
ตามนโยบายที่ได้แถลงมาทั้งหมดนี้ กระผมขอให้ความมั่นใจว่า รัฐบาลจะมุ่งปฏิบัติหน้าที่ด้วยความซื่อสัตย์ สุจริต เพื่อประโยชน์ของประเทศชาติและประชาชนอันเป็นปณิธานสูงสุดของการปฏิบัติหน้าที่ของรัฐบาลกระผมเชื่อมั่นว่าจะได้รับความร่วมมือสนับสนุนด้วยดีจากท่านสมาชิกผู้มีเกียรติของรัฐสภา

*รายงานการประชุมร่วมกันของรัฐสภา ชุดที่ ๑๘ ปีที่ ๑ ครั้งที่ ๑
(สมัยสามัญประจำปี ครั้งที่ หนึ่ง)

พุธที่ ๒๑ ตุลาคม พุทธศักราช ๒๕๓๕ หน้า ๑๙ - ๕๓

คณะรัฐมนตรี คณะที่ ๕๓

๑๔ พฤศจิกายน ๒๕๔๐ - ๙ พฤศจิกายน ๒๕๔๓

นายชวน หลีกภัย เป็นนายกรัฐมนตรี ประกาศพระบรมราชโองการ เมื่อวันที่ ๙ พฤศจิกายน ๒๕๔๐ พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช ทรงลงพระปรมาภิไธยในประกาศ นายวันมูหะมัดนอร์ มะทา ประธานสภาผู้แทนราษฎรเป็นผู้ลงนามรับสนองพระบรมราชโองการ และในวันที่ ๑๔ พฤศจิกายน ๒๕๔๐ ได้มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งคณะรัฐมนตรี ดังต่อไปนี้

รายชื่อคณะรัฐมนตรี

๑. นายพิชัย รัตตกุล เป็นรองนายกรัฐมนตรี
๒. นายศุภชัย พานิชภักดิ์ เป็นรองนายกรัฐมนตรี และรัฐมนตรีว่าการกระทรวงพาณิชย์
๓. นายปัญญา เกสรทอง เป็นรองนายกรัฐมนตรี
๔. นายสุวิทย์ คุณกิตติ เป็นรองนายกรัฐมนตรี
๕. คุณหญิงสุพัตรา มาศดิตถ์ เป็นรัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี
๖. นายสาวิตรี โภธิwick เป็นรัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี
๗. นายจรินทร์ ลักษณวิศิษฏ์ เป็นรัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี
๘. นายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ เป็นรัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี
๙. พลอากาศเอก สมบุญ ระหงษ์ เป็นรัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี
๑๐. นายไชยยศ สะสมทรัพย์ เป็นรัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี
๑๑. นายชวน หลีกภัย เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม
๑๒. พลเอก วัลลภ นัย วุฒิสิริ เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงกลาโหม
๑๓. นายธารินทร์ นิมมานเหมินท์ เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง
๑๔. นายพิเชษฐ พันธุ์วิชาติกุล เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงการคลัง
๑๕. นายพิสิฐ ลี้อาธรรม เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงการคลัง
๑๖. นายสุรินทร์ พิศสุวรรณ เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ
๑๗. หม่อมราชวงศ์สุขุมพันธุ์ บริพัตร เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงการต่างประเทศ
๑๘. นายปองพล อดิเรกสาร เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์
๑๙. นายวิรัช รัตนเศรษฐ เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์
๒๐. นายสมชาย สุนทรวัฒน์ เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์
๒๑. นายเนวิน ชิดชอบ เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์
๒๒. นายสุเทพ เทือกสุบรรณ เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงคมนาคม

๒๓. นายประดิษฐ์ ภัทรประสิทธิ์ เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงคมนาคม
๒๔. นายสนทยา คุณปลื้ม เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงคมนาคม
๒๕. นายเผด็จชัย สะสมทรัพย์ เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงคมนาคม
๒๖. นายไพฑูรย์ แก้วทอง เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงพาณิชย์
๒๗. นายโพธิพงษ์ ลำซำ เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงพาณิชย์
๒๘. พลตรี สนั่น ขจรประศาสน์ เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย
๒๙. นายชำนาญ ศักดิ์เศรษฐี เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงมหาดไทย
๓๐. นายวัฒนา อิศวเหม เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงมหาดไทย
๓๑. นายประภัตร โพธสุธน เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงมหาดไทย
๓๒. นายทินิจ จารุสมบัติ เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงมหาดไทย
๓๓. นายสุทัศน์ เงินหมื่น เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม
๓๔. นายไตรรงค์ สุวรรณคีรี เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงแรงงาน และสวัสดิการสังคม
๓๕. นายจองชัย เทียนธรรม เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงแรงงาน และสวัสดิการสังคม
๓๖. นายประกอบ สังขโต เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงแรงงาน และสวัสดิการสังคม
๓๗. นายยิ่งพันธ์ มนะสิการ เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม
๓๘. นายพรเทพ เตชะไพบูลย์ เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม
๓๙. นายชุมพล ศิลปอาชา เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ
๔๐. นายสมศักดิ์ ปรีคนานันทกุล เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงศึกษาธิการ
๔๑. นายอาคม เองฉ้วน เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงศึกษาธิการ
๔๒. นายรักเกียรติ สุขธนะ เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุข
๔๓. นายธีระวัฒน์ ศิริวันสาณฑ์ เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงสาธารณสุข
๔๔. นานคำรณ ณ ลำพูน เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงสาธารณสุข
๔๕. นายสมศักดิ์ เทพสุทิน เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงอุตสาหกรรม
๔๖. นายพลกฤษณ์ หงษ์ทอง เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงอุตสาหกรรม
๔๗. นายอนุรักษ์ จุริมาศ เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงอุตสาหกรรม
๔๘. นาวาโท เดชา สุขารมณ์ เป็นรัฐมนตรีว่าการทบวงมหาวิทยาลัย
- ต่อมามีการปรับคณะรัฐมนตรี ดังนี้

วันที่ ๑๕ กันยายน ๒๕๔๑ นายรักเกียรติ สุขธนะ ขอลาออกจากตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุข

วันที่ ๒๑ กันยายน ๒๕๔๑ นายธีระวัฒน์ ศิริวันสถานท์ ขอลาออกจากตำแหน่ง รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงสาธารณสุข

วันที่ ๑ ตุลาคม ๒๕๔๑ มีรัฐมนตรีขอลาออก ดังนี้

๑. นายชุมพล ศิลปอาชา ขอลาออกจากตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ
๒. นายวิรัช รัตนเศรษฐ ขอลาออกจากตำแหน่งรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์

วันที่ ๔ ตุลาคม ๒๕๔๑ มีรัฐมนตรีขอลาออก ดังนี้

๑. นายไชยยศ สะสมทรัพย์ ขอลาออกจากตำแหน่งรัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี
๒. นายโพธิพงษ์ ล่ำซำ ขอลาออกจากตำแหน่งรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงพาณิชย์
๓. นายไตรรงค์ สุวรรณคีรี ขอลาออกจากตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม
๔. นายประกอบ สังขโต ขอลาออกจากตำแหน่งรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม
๕. นายยิ่งพันธ์ มนะสิการ ขอลาออกจากตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และสิ่งแวดล้อม
๖. นายสมศักดิ์ เทพสุทิน ขอลาออกจากตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงอุตสาหกรรม
๗. นายพลกฤษณ์ หงษ์ทอง ขอลาออกจากตำแหน่งรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงอุตสาหกรรม

วันที่ ๕ ตุลาคม ๒๕๔๑ ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้รัฐมนตรีพ้นจากความเป็นรัฐมนตรี และแต่งตั้งรัฐมนตรี ดังนี้

๑. นายอนุรักษ์ จูริมาศ พ้นจากความเป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงอุตสาหกรรม และแต่งตั้งให้เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์
๒. นาวาโท เดชา สุขารมณีย์ พ้นจากความเป็นรัฐมนตรีว่าการทบวงมหาวิทยาลัย และแต่งตั้งให้เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงสาธารณสุข
๓. นายกร ทัพพะรังสี เป็นรองนายกรัฐมนตรี และรัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุข
๔. พลตรี สนั่น ขจรประศาสน์ เป็นรองนายกรัฐมนตรีอีกตำแหน่งหนึ่ง
๕. นายพิทักษ์ อินทรวิทยนันท์ เป็นรัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี
๖. นายไชคสมาน สีลาวงษ์ เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงคมนาคม
๗. นายประวิช รัตนเพียร เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงพาณิชย์
๘. นายสมพงษ์ อมรวิวัฒน์ เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงแรงงาน และสวัสดิการสังคม
๙. นางปวีณา หงสกุล เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงแรงงาน และสวัสดิการสังคม
๑๐. นายสุวิทย์ คุณกิตติ เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม อีกตำแหน่งหนึ่ง

๑๑. นายระวี หิรัญโชติ เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม
๑๒. นายปัญญา เกษรทอง เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการอีกตำแหน่งหนึ่ง
๑๓. นายไพโรจน์ โล่ห์สุนทร เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงศึกษาธิการ
๑๔. นายสุวัจน์ ลิปตพัลลภ เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงอุตสาหกรรม
๑๕. นายปรีชา เลหาพงศ์ชนะ เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงอุตสาหกรรม
๑๖. นายสุริยะ จีรุงรุ่งเรืองกิจ เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงอุตสาหกรรม
๑๗. นายประจวบ ไชยสาส์น เป็นรัฐมนตรีว่าการทบวงมหาวิทยาลัย

วันที่ ๑ มกราคม ๒๕๔๒ นายสมชาย สุนทรวัฒน์ ขอลาออกจากตำแหน่งรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์

วันที่ ๒๔ มิถุนายน ๒๕๔๒ นายโชคสมาน สีลาวงษ์ ขอลาออกจากตำแหน่งรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงคมนาคม

วันที่ ๒๖ มิถุนายน ๒๕๔๒ นายปัญญา เกษรทอง ขอลาออกจากตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ

วันที่ ๒๙ มิถุนายน ๒๕๔๒ มีรัฐมนตรีขอลาออก ดังนี้

๑. นายสุวิทย์ คุณกิตติ ขอลาออกจากตำแหน่งรองนายกรัฐมนตรี และรัฐมนตรีว่าการกระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม
๒. นายระวี หิรัญโชติ ขอลาออกจากตำแหน่งรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม
๓. นายสุริยะ จีรุงรุ่งเรืองกิจ ขอลาออกจากตำแหน่งรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงอุตสาหกรรม

วันที่ ๕ กรกฎาคม ๒๕๔๒ นายเมตติมชัย สะสมทรัพย์ ขอลาออกจากตำแหน่งรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงคมนาคม

วันที่ ๙ กรกฎาคม ๒๕๔๒ มีรัฐมนตรีขอลาออก ดังนี้

๑. นายพิทักษ์ อินทวิทยนันท์ ขอลาออกจากตำแหน่งรัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี
  ๒. นายประวิช รัตนเพียร ขอลาออกจากตำแหน่งรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงพาณิชย์
  ๓. นายสมพงษ์ อมรวิวัฒน์ ขอลาออกจากตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม
  ๔. นายปรีชา เลหาพงศ์ชนะ ขอลาออกจากตำแหน่งรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงอุตสาหกรรม
- วันที่ ๙ กรกฎาคม ๒๕๔๒ ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้รัฐมนตรีพ้นจากความเป็นรัฐมนตรีและแต่งตั้งรัฐมนตรี ดังนี้
๑. นางปิวิตา หงสกุล พ้นจากความเป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม และแต่งตั้งให้เป็นรัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี

๒. นายสมศักดิ์ ปรีคนานันทกุล พ้นจากความเป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงศึกษาธิการ และแต่งตั้งให้เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ
  ๓. นายอาคม เ่งฉ้วน พ้นจากความเป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงศึกษาธิการ และแต่งตั้งให้เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์
  ๔. นาวาโท เดชา สุขารมณ์ พ้นจากความเป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงสาธารณสุข
  ๕. นายไตรรงค์ สุวรรณคีรี เป็นรองนายกรัฐมนตรี
  ๖. นายภิญโญ นิโรจน์ เป็นรัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี
  ๗. นายอิทธิ ศิริลัทธยากร เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงคมนาคม
  ๘. นายไชยา สะสมทรัพย์ เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงคมนาคม
  ๙. นายกรพจน์ อัศวินวิจิตร เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงพาณิชย์
  ๑๐. พลตำรวจตรี วุฒิ สุโกศล เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม
  ๑๑. นายอนุสรณ์ วงศ์วรรณ เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม
  ๑๒. นายอาทิตย์ อุไรรัตน์ เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม
  ๑๓. นางสาวกัญจนา ศิลปอาชา เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงศึกษาธิการ
  ๑๔. นายวิชัย ดันศิริ เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงศึกษาธิการ
  ๑๕. นายวุฒิชัย สงวนวงศ์ชัย เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงอุตสาหกรรม
- วันที่ ๒๙ มีนาคม ๒๕๔๓ พลตรี สนั่น ขจรประศาสน์ ขอลาออกจากตำแหน่ง
รองนายกรัฐมนตรี และรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย
- วันที่ ๙ เมษายน ๒๕๔๓ นายปัญญา เกสรทอง ขอลาออกจากตำแหน่งรองนายกรัฐมนตรี
- วันที่ ๑๑ เมษายน ๒๕๔๓ ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้รัฐมนตรีพ้นจากความเป็น
รัฐมนตรีและแต่งตั้งรัฐมนตรี ดังนี้
๑. นายปองพล อดิเรกสาร พ้นจากความเป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์
  ๒. นายสนธยา คุณปลื้ม พ้นจากความเป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงคมนาคม และแต่งตั้ง
ให้เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงมหาดไทย
  ๓. นายประภัตร โพธสุธน พ้นจากความเป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงมหาดไทย และแต่งตั้ง
ให้เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์
  ๔. นายจองชัย เทียนธรรม พ้นจากความเป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงแรงงานและสวัสดิการ
สังคม และแต่งตั้งให้เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงคมนาคม
  ๕. นายบัญญัติ บรรทัดฐาน เป็นรองนายกรัฐมนตรี และรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย
  ๖. พลตำรวจโท วิโรจน์ เปาอินทร์ เป็นรองนายกรัฐมนตรี
  ๗. ประยุทธ์ ศิริพานิชย์ เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม

วันที่ ๖ มิถุนายน ๒๕๔๓ นางปวีณา หงสกุล ขอลาออกจากตำแหน่งรัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี

วันที่ ๑๓ มิถุนายน ๒๕๔๓ พลตำรวจตรี วุฒิ สุโกศล ขอลาออกจากตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม

วันที่ ๑๔ มิถุนายน ๒๕๔๓ ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้รัฐมนตรีพ้นจากความเป็นรัฐมนตรีและแต่งตั้งรัฐมนตรี ดังนี้

๑. นายอดิศักดิ์ โพธารามิก เป็นรัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี
๒. พลตำรวจเอก ประชา พรหมนอก เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม

วันที่ ๒๔ มิถุนายน ๒๕๔๓ นายพิชัย รัตตกุล ขอลาออกจากตำแหน่งรองนายกรัฐมนตรี

วันที่ ๘ กันยายน ๒๕๔๓ ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้รัฐมนตรีพ้นจากความเป็นรัฐมนตรีและแต่งตั้งรัฐมนตรี ดังนี้

๑. นายประจวบ ไชยสาส์น พ้นจากความเป็นรัฐมนตรีว่าการทบวงมหาวิทยาลัย
๒. นายสุทัศน์ เงินหมื่น เป็นรองนายกรัฐมนตรีอีกตำแหน่งหนึ่ง
๓. นายรักษ์ ดันติสุนทร เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงพาณิชย์
๔. นายสุชน ชามพูนท เป็นรัฐมนตรีว่าการทบวงมหาวิทยาลัย

วันที่ ๒๕ กันยายน ๒๕๔๓ นายภิญโญ นิโรจน์ ขอลาออกจากตำแหน่งรัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี

วันที่ ๑๕ พฤศจิกายน ๒๕๔๓ นายไพโรจน์ โล่ห์สุนทร ขอลาออกจากตำแหน่งรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงศึกษาธิการ

วันที่ ๑๗ พฤศจิกายน ๒๕๔๓ นายสุชน ชามพูนท ขอลาออกจากตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการทบวงมหาวิทยาลัย

วันที่ ๒๑ พฤศจิกายน ๒๕๔๓ นายอดิศักดิ์ โพธารามิก ขอลาออกจากตำแหน่งรัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี

หมายเหตุ คณะรัฐมนตรีคณะนี้สิ้นสุดลง เนื่องจากมีพระบรมราชโองการประกาศยุบสภาผู้แทนราษฎร ในวันที่ ๙ พฤศจิกายน ๒๕๔๓ ต่อมาได้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเป็นการทั่วไปใน วันที่ ๖ มกราคม ๒๕๔๔ ทำให้คณะรัฐมนตรีที่บริหารงานอยู่ต้องพ้นจากตำแหน่งไปตามวาระ

คำแถลงนโยบาย
ของ
คณะรัฐมนตรี คณะที่ ๕๓
นายชวน หลีกภัย นายกรัฐมนตรี
แถลงต่อรัฐสภา
วันพฤหัสบดีที่ ๒๐ พฤศจิกายน ๒๕๔๐

ท่านประธานรัฐสภาที่เคารพ

ตามที่ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งให้กระผมเป็นนายกรัฐมนตรี ตามประกาศพระบรมราชโองการลงวันที่ ๙ พฤศจิกายน ๒๕๔๐ และแต่งตั้งคณะรัฐมนตรีตามประกาศพระบรมราชโองการ ลงวันที่ ๑๔ พฤศจิกายน ๒๕๔๐ นั้น

บัดนี้ คณะรัฐมนตรีได้กำหนดนโยบายในการบริหารราชการแผ่นดินเรียบร้อยแล้ว โดยยึดมั่นการปกครองระบอบประชาธิปไตยในระบอบรัฐสภา อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข และคำนึงถึงบทบัญญัติใน หมวด ๕ ว่าด้วยแนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐ ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย อีกทั้งมีเป้าหมายหลักที่จะเร่งรัดแนวทางการปฏิรูปทางการเมือง ปฏิรูประบบราชการ การกระจายอำนาจและการมีส่วนร่วมของประชาชน ตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ พร้อมทั้งมุ่งส่งเสริมสิทธิเสรีภาพของประชาชนและสิทธิมนุษยชน และดำเนินการให้มีการบังคับใช้กฎหมายตามที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญ เพื่อเป็นพื้นฐานไปสู่การพัฒนาในระยะยาวโดยเร็วที่สุด

ในสภาวะปัจจุบัน คณะรัฐมนตรีตระหนักดีว่าปัญหาเร่งด่วนที่รัฐบาลต้องเร่งรัดแก้ไข คือ ปัญหาเศรษฐกิจที่กำลังกระทบต่อความเป็นอยู่ของประชาชนทั่วประเทศอย่างรุนแรง ก่อให้เกิดปัญหาทางสังคมและปัญหามาตรฐานการครองชีพ หากไม่ได้รับการแก้ไขหรือผ่อนหนักให้เป็นเบาอย่างทัน่วงทีก็จะทำลายความมั่นคงของประเทศได้ รัฐบาลจึงมุ่งมั่นที่จะแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจโดยเร่งด่วนเป็นลำดับแรก ด้วยการระดมความร่วมมือจากทุกฝ่ายในชาติ เพื่อให้เกิดพลังในการแก้ไขอย่างสมบูรณ์ เพราะลำพังรัฐบาลฝ่ายเดียวย่อมไม่สามารถผลักดันให้บรรลุผลสำเร็จโดยเร็วได้ จำต้องอาศัยความตระหนักร่วมกันในปัญหาและความเข้าใจในแนวทางการแก้ปัญหา แล้วร่วมมือกันอย่างจริงจังทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และประชาชน โดยถือประโยชน์และอนาคตของชาติเป็นเป้าหมายหลัก ถ้าทำได้ดังนี้ก็เชื่อว่าจะสามารถนำประเทศให้กลับคืนสู่สภาวะปกติได้ทันการณ์ โดยรัฐบาลพร้อมที่จะเป็นแกนกลางในการเคลื่อนไหวทุกส่วนทั้งที่อยู่ในภาครัฐและภาคเอกชนให้เดินหน้าแก้ปัญหาทุกปัญหาในจังหวัดเดียวกันอย่างสอดคล้องต้องกัน

อย่างไรก็ตาม เศรษฐกิจของประเทศไทยไม่ว่าจะเสียหายไปทั้งหมด บางส่วนยังอยู่ในวิสัยที่จะเดินหน้าต่อไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ หากได้รับการปรับปรุงแก้ไขให้ถูกต้อง

ดังนั้น รัฐบาลจึงได้กำหนดนโยบายฟื้นฟูเศรษฐกิจทุกแขนงของประเทศให้กลับฟื้นคืนสู่ภาวะปกติ และพร้อมที่จะเป็นพลังผลักดันการพัฒนาต่อไปในอนาคตอย่างเต็มศักยภาพ รัฐบาลทราบดีว่า การดำเนินการในครั้งนี้อย่างมีความยากลำบาก และตกอยู่ภายใต้เงื่อนไขที่จะต้องทำอย่างเร่งรีบและเงื่อนไขงบประมาณแผ่นดินอันจำกัด แต่รัฐบาลเชื่อมั่นว่าด้วยความร่วมมือร่วมใจของคนทั้งชาติ ประกอบกับหลักการสำคัญในการบริหารงานของรัฐบาล อันได้แก่ การบริหารงานอย่างมีประสิทธิภาพ รวดเร็ว ชัดตรง และโปร่งใส น่าจะเป็นปัจจัยให้สามารถแก้ไขปัญหาดังกล่าวได้

เพื่อความชัดเจนในแนวทางปฏิบัติของรัฐบาลอย่างเป็นทางการเป็นขั้นเป็นตอน คณะรัฐมนตรีจึงกำหนดนโยบายการบริหารราชการแผ่นดิน โดยแบ่งออกเป็น ๒ ส่วน คือ ส่วนที่ ๑ นโยบายการเมือง การปกครอง การบริหารราชการ ความมั่นคง และการต่างประเทศ ส่วนที่ ๒ นโยบายการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม ซึ่งครอบคลุมการดำเนินการสองระยะ ได้แก่ ระยะเร่งด่วน และระยะปานกลาง ทั้งนี้ เพื่อให้สอดคล้องกับความรุนแรงของปัญหาที่กำลังเผชิญอยู่ รวมทั้งเพื่อให้เห็นเป้าหมายที่มุ่งเร่งให้บังเกิดขึ้นแต่ละชั้นตามลำดับ ดังนี้

ส่วนที่ ๑ นโยบายการเมือง การปกครอง การบริหารราชการ ความมั่นคง และการต่างประเทศ รัฐบาลนี้มุ่งเปิดทุนและพิทักษ์รักษาไว้ซึ่งสถาบันชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ การปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข เอกราชและบูรณภาพแห่งอาณาเขต โดยจะดำเนินการดังนี้

๑. นโยบายการเมือง การปกครอง และการบริหารราชการ

๑.๑ การปฏิรูปทางการเมือง

๑.๑.๑ เฝ้าระวังการออกกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญ กฎหมายอื่น ๆ กฎ ข้อบังคับ และการดำเนินการอื่นใดเพื่ออนุวัติการให้เป็นไปตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย หรือเพื่อให้บทบัญญัติในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มีความสมบูรณ์และบังเกิดผลในทางปฏิบัติ โดยจะจัดทำแผนปฏิบัติการ กำหนดเค้าโครงการดำเนินการระยะเวลาที่ต้องปฏิบัติให้แล้วเสร็จ และหน่วยงานผู้รับผิดชอบให้ชัดเจน ทั้งจะเร่งดำเนินการออกกฎหมาย กฎ ข้อบังคับต่างๆ ในส่วนของคณะรัฐมนตรีให้แล้วเสร็จโดยเร็ว อนึ่ง รัฐบาลถือว่ากฎหมายตามข้อนี้เป็นกฎหมายที่จำเป็นต่อการบริหารราชการแผ่นดินตามมาตรา ๑๗๓ ของรัฐธรรมนูญ

๑.๑.๒ สนับสนุนกิจการขององค์กรทั้งหลายที่จัดตั้งขึ้นใหม่หรืออยู่ระหว่างเตรียมการจะจัดตั้งขึ้นตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยในด้านอัตรากำลัง งบประมาณ และการอำนวยความสะดวกอื่น ๆ เพื่อให้สามารถปฏิบัติการกิจในฐานะองค์กรควบคุมหรือตรวจสอบทางการเมือง

การปกครอง และการบริหารราชการ การคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชน และการบริหารทรัพยากรสื่อสารของชาติ ตามรัฐธรรมนูญและกฎหมายที่เกี่ยวข้องได้อย่างอิสระและมีประสิทธิภาพ

๑.๑.๓ คุ้มครองสิทธิเสรีภาพของนักวิชาการ และสื่อสารมวลชนทั้งของรัฐและเอกชนในการให้การศึกษาอบรม ค้นคว้าวิจัย หรือปฏิบัติหน้าที่ของตน รวมทั้งส่งเสริมให้มีบทบาทในการปลูกฝังความรู้ ความเข้าใจ ในรูปแบบ วิธีการ และเนื้อหาสาระของการปกครองในระบบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข เพื่อให้กระบวนการปฏิรูปทางการเมืองดำเนินไปในแนวทางที่เป็นรูปธรรมและสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

๑.๑.๔ ส่งเสริมให้ประชาชนมีความรู้ ความเข้าใจในสิทธิเสรีภาพ และหน้าที่ตามที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ ทั้งจะกำหนดมาตรการในการตรวจสอบ ตลอดจนชักจูงความเข้าใจกับเจ้าหน้าที่ของรัฐมิให้มีการล่วงละเมิดสิทธิเสรีภาพดังกล่าว โดยให้สถาบันการศึกษาและสื่อสารมวลชนทั้งภาครัฐและภาคเอกชนเข้ามามีบทบาทด้วย

๑.๑.๕ ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการกำหนดนโยบาย การตัดสินใจทางการเมืองในเรื่องสำคัญ การวางแผนพัฒนาทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง รวมทั้งการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ โดยวิธีการประชุมปรึกษาหารือกับกลุ่มบุคคลที่เกี่ยวข้องหรือชุมชน การทำประชาพิจารณ์ หรือประชามติแล้วแต่กรณี โดยให้สถาบันทางวิชาการ สื่อสารมวลชน องค์กรอาชีพ ภาคเอกชน และองค์กรเอกชนสาธารณประโยชน์เข้ามามีบทบาทในการร่วมดำเนินการ

๑.๑.๖ จัดตั้งคณะกรรมการระดับชาติด้วยกระบวนการคัดเลือกที่ปลอดจากการแทรกแซงทางการเมืองเพื่อร่วมกับคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตและประพฤติมิชอบในวงราชการ จัดทำแผนพัฒนาการเมืองและมาตรฐานทางคุณธรรม จริยธรรมของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ข้าราชการ และพนักงานหรือลูกจ้างของรัฐ เพื่อป้องกันการทุจริตและประพฤติมิชอบ และเสริมสร้างประสิทธิภาพในการปฏิบัติหน้าที่ แล้วประกาศใช้ต่อไป

๑.๒ การปฏิรูประบบการบริหารราชการ

๑.๒.๑ ปรับปรุงและเร่งรัดการจัดโครงสร้างและระบบงานของกระบวนการยุติธรรมให้เป็นไปตามรัฐธรรมนูญ เพื่อให้สามารถคุ้มครองสิทธิเสรีภาพและอำนวยความสะดวกแก่ประชาชนอย่างมีประสิทธิภาพ รวดเร็ว และเสมอภาค

๑.๒.๒ ปรับปรุงระบบงานภาคราชการและรัฐวิสาหกิจให้เป็นระบบเปิด โดยให้ประชาชนมีส่วนร่วม ลดขั้นตอนที่ไม่จำเป็น ปราศจากการเลือกปฏิบัติ และเป็นระบบที่มีประสิทธิภาพ เป็นธรรม โดยการจัดทำแผนพัฒนาระบบราชการ และมาตรฐานคุณภาพงานราชการให้เป็นไปตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ

๑.๒.๓ ปรับปรุงคุณภาพข้าราชการในการทำงานโดยเน้นผลงาน การมีคุณภาพ ความซื่อสัตย์สุจริต การมีจิตสำนึกในการให้บริการประชาชน และมีความเป็นกลางในการปฏิบัติหน้าที่ทำงานคู่ค้ำกับผลตอบแทน โดยจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพและการส่งเสริมขวัญกำลังใจข้าราชการ

๑.๒.๔ ป้องกันและปราบปรามการทุจริตและประพฤติมิชอบทั้งในวงราชการและวงการเมือง ด้วยการเร่งออกกฎหมายจัดตั้งคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ และกฎหมายว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ตามที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญ ในระหว่างนี้จะพัฒนาระบบบริหารราชการของหน่วยงานทั้งหลายที่มีอยู่แล้วให้บุคลากรมีความพร้อมและทำงานประสานกันอย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

อนึ่ง รัฐบาลถือว่ากฎหมายตามข้อนี้เป็นกฎหมายที่จำเป็นต่อการบริหารราชการแผ่นดิน ตามมาตรา ๑๗๓ ของรัฐธรรมนูญ

๑.๒.๕ เร่งรัดการออกกฎหมายเพื่อกระจายอำนาจการปกครองไปสู่ท้องถิ่นตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญโดยกำหนดแผนและขั้นตอนดำเนินการเป็นการด่วน ระบุอำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบระหว่างราชการส่วนกลางกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นด้วยกันอย่างชัดเจน เพื่อให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีอำนาจและบทบาทเพิ่มขึ้น รวมทั้งเพิ่มสัดส่วนการแบ่งสรรภาษีอากรให้แก่ท้องถิ่น นอกจากนี้ จะดำเนินการปรับปรุงรูปแบบขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้มีเพียง ๔ รูปแบบ คือ

- (๑) องค์การบริหารส่วนจังหวัด
- (๒) เทศบาล
- (๓) องค์การบริหารส่วนตำบล และ
- (๔) การปกครองรูปแบบพิเศษ

ทั้งนี้ สมาชิกสภาท้องถิ่นต้องมาจากการเลือกตั้งโดยตรงของประชาชน ส่วนผู้บริหารท้องถิ่นหรือคณะผู้บริหารท้องถิ่นอาจจะมาจากการเลือกตั้งโดยตรงของประชาชน หรือโดยความเห็นชอบของสภาท้องถิ่นก็ได้ขึ้นอยู่กับรูปแบบและระยะเวลาที่เหมาะสม

อนึ่ง รัฐบาลถือว่ากฎหมายตามข้อนี้เป็นกฎหมายที่จำเป็นต่อการบริหารราชการแผ่นดิน ตามมาตรา ๑๗๓ ของรัฐธรรมนูญ

๑.๒.๖ ลดบทบาทการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ของรัฐ พร้อมกับสนับสนุนให้ภาคเอกชนรับไปดำเนินการร่วมกับรัฐหรือแทนรัฐอย่างเป็นระบบและเป็นรูปธรรม โดยมีเป้าหมายเพิ่มประสิทธิภาพการอำนวยความสะดวกแก่ประชาชน และลดภาระการลงทุนของภาครัฐเป็นสำคัญ รวมทั้งจะไม่ดำเนินการใด ๆ ที่มีผลให้เกิดการผูกขาด ทั้งนี้ จะอาศัยมาตรการทางกฎหมายเปิดโอกาสให้เอกชนเข้ารับช่วงงานบริการประชาชนได้คล่องตัวมากขึ้น ส่วนการคุ้มครองผู้ใช้บริการให้ได้รับบริการที่เพียงพอ มีคุณภาพ ในราคาที่เป็นธรรม ก็จะดำเนินการไปพร้อมกันโดยจัดทำแผนแม่บทขึ้นเป็น

กรอบกำกับการดำเนินการ เพิ่มบทบาทภาคเอกชนอย่างเป็นระบบ เพื่อให้สอดคล้องกับเป้าหมายการพัฒนาและนโยบายเศรษฐกิจของประเทศ

๑.๒.๗ เร่งรัดให้มีการออกกฎหมายใหม่หรือปรับปรุงแก้ไขกฎหมายที่มีอยู่แล้ว เพื่อเพิ่มมาตรการในการคุ้มครองเด็ก เยาวชนและสตรี การสงเคราะห์คนชรา ผู้ยากไร้ ผู้พิการหรือทุพพลภาพ และผู้ด้อยโอกาส การสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อม การคุ้มครองผู้บริโภค การจัดความไม่เป็นธรรมในสังคมและในการแข่งขันทางการค้าและการลงทุน การปฏิรูปหรือการใช้ประโยชน์ที่ดิน การแก้ไขปัญหาทางเศรษฐกิจ การค้า การลงทุน และการรักษาความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน โดยดำเนินการในลักษณะของการปฏิรูปกฎหมายอย่างเป็นระบบ

๒. นโยบายความมั่นคง

รัฐบาลมุ่งสานต่อนโยบายความมั่นคงที่ดำเนินการมาก่อนแล้ว โดยกำหนดนโยบายเพิ่มเติมและปรับเปลี่ยนบางประการให้สอดคล้องกับสถานการณ์ความมั่นคงในภูมิภาคและในโลก ตลอดจนสถานะทางเศรษฐกิจและสังคม ดังนี้

๒.๑ ส่งเสริมและสนับสนุนบทบาทของกองทัพ ในการปฏิบัติภารกิจที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญ ให้สมบูรณ์และมีประสิทธิภาพ รวมทั้งในการร่วมเสริมสร้างความสัมพันธ์และความมั่นคงกับประเทศเพื่อนบ้านและมิตรประเทศ โดยใช้ศักยภาพของกองทัพที่มีอยู่แล้ว

๒.๒ ส่งเสริมและสนับสนุนให้กองทัพปรับปรุง และพัฒนาโครงสร้างกองทัพให้กะทัดรัด แต่ทันสมัย มีการพัฒนาหลักนิยม การเตรียมกำลังกองทัพ การจัดระบบกำลังสำรอง การพัฒนาอุตสาหกรรมการผลิตและบำรุงรักษายุทธโปกรณ์ ทั้งนี้ เพื่อให้กำลังพลมีความพร้อมและความสามารถในการปฏิบัติภารกิจอย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

๒.๓ ส่งเสริมและสนับสนุนให้กองทัพพัฒนาระบบสวัสดิการและศักยภาพอื่น ๆ แก่กำลังพล ทหารผ่านศึกและครอบครัวในด้านอนามัย การกีฬา การมีอาชีพ เพื่อให้มีสถานะ เกียรติยศ ศักดิ์ศรี และสามารถกระทำการกิจอื่นเป็นประโยชน์ต่อส่วนรวมตามศักยภาพที่มีอยู่ได้

๒.๔ ส่งเสริมและสนับสนุนให้กองทัพพัฒนากำลังพลทุกระดับเพื่อนำความรู้และทักษะ โดยเฉพาะด้านวิศวกรรมศาสตร์ วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี การแพทย์ การพยาบาล และความมีระเบียบวินัย มาใช้ในการพัฒนากองทัพและการมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาและพัฒนาเศรษฐกิจ การผลิตบุคลากรสาขาขาดแคลน การให้บริหารสาธารณสุขแก่ประชาชน การรักษาระเบียบวินัยในสังคม การบรรเทาสาธารณภัย การรักษาความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน การรักษาทรัพยากรธรรมชาติ การแก้ปัญหาสถานะแวดล้อม และการร่วมมือกับเอกชนในเรื่องอื่น ๆ

๓. นโยบายการต่างประเทศ

รัฐบาลยึดมั่นในพันธกรณีที่มีตามกฎหมายบัตรสหประชาชาติ สนธิสัญญา และความตกลงต่าง ๆ ที่ประเทศไทยเป็นภาคี และจะเน้นการปรับบทบาทของไทยให้เห็นเด่นชัดในความกระตือรือร้นและความรับผิดชอบต่อประชาคมโลก ดังนี้

๓.๑ ส่งเสริมมิตรภาพ สமானฉันท์ และความร่วมมือกับประเทศเพื่อนบ้านและประเทศในภูมิภาคเอเชีย-แปซิฟิก โดยใช้ศักยภาพและประสบการณ์ทางการทูตของไทยอย่างมีประสิทธิภาพ และประสิทธิผลสูงสุด

๓.๒ เพิ่มพูนและพัฒนาความสัมพันธ์และความร่วมมือกับประเทศสมาชิกสมาคมประชาชาติแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (อาเซียน) ทั้งทางด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม รวมทั้งสนับสนุนการดำเนินการให้เขตการค้าเสรีอาเซียนประสบผลสำเร็จ โดยครอบคลุมถึงผลผลิตด้านการเกษตรและการบริการ ตลอดจนผลักดันให้มีข้อตกลงว่าด้วยความร่วมมือในการผลิตสินค้าอุตสาหกรรม การลงทุน และการจัดการทรัพยากรมนุษย์

๓.๓ ส่งเสริมความสัมพันธ์และความร่วมมือทางเศรษฐกิจกับประเทศคู่ค้าที่สำคัญภายใต้ระบบการค้าเสรี โดยให้มีการแข่งขันอย่างเป็นธรรม ตลอดจนร่วมมือบทบาทในการลดความขัดแย้งระหว่างประเทศ อันเนื่องมาจากปัญหาทางการค้า การลงทุน การถ่ายทอดเทคโนโลยี และการคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญา โดยคำนึงถึงความพร้อมภายในประเทศเป็นหลัก

๓.๔ ส่งเสริมความร่วมมือทางเศรษฐกิจ วิชาการ วัฒนธรรม การท่องเที่ยว และการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์กับประเทศต่าง ๆ โดยเฉพาะประเทศเพื่อนบ้าน ทั้งนี้จะมุ่งเน้นกรอบความร่วมมืออนุภูมิภาค

๓.๕ เสริมสร้างบทบาทของประเทศไทยในเวทีระหว่างประเทศในด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนและสมดุล

๓.๖ อำนวยความสะดวก คุ้มครอง ตลอดจนส่งเสริมสิทธิและผลประโยชน์ของคนไทย แรงงานไทย และธุรกิจภาคเอกชนของไทยในต่างประเทศ

๓.๗ ร่วมมือบทบาทในเวทีระหว่างประเทศ ในด้านการคุ้มครองและส่งเสริมค่านิยมประชาธิปไตย และสิทธิมนุษยชน

ส่วนที่ ๒ นโยบายการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม

โดยที่เศรษฐกิจไทยตกอยู่ในสภาพวิกฤติที่มีปัญหารุมล้อมจากทุก ๆ ด้าน ไม่ว่าจะเป็นด้านการเงิน การคลัง การค้า การลงทุน และด้านค่าครองชีพ การลอยตัวของอัตราแลกเปลี่ยนซึ่งมีผลให้ค่าเงินบาทอ่อนตัวลงมาก มีส่วนผลักดันราคาสินค้าให้สูงขึ้น นอกจากนี้การดำเนินการแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจด้วยความช่วยเหลือจากกองทุนการเงินระหว่างประเทศ ยังไม่มีผลในการสร้างความ

เชื่อมั่นต่อเศรษฐกิจไทยที่กำลังอยู่ในภาวะชะลอตัวอย่างรุนแรง ก่อปัญหาการว่างงาน และปัญหาทางสังคม ข้ำเติมสภาวะวิกฤติให้มีผลกระทบต่อความเป็นอยู่ของประชาชนรุนแรงยิ่งขึ้น รัฐบาลตระหนักในความรุนแรงของวิกฤติการณ์ทางเศรษฐกิจครั้งนี้ จึงกำหนดแผนดำเนินการแก้ไขอย่างเร่งด่วนทุกวิถีทางเพื่อบรรเทาปัญหา และปรับโครงสร้างเศรษฐกิจให้ฟื้นวิกฤติการณ์นี้ให้ได้ โดยกำหนดนโยบายเพื่อดำเนินการเป็น ๒ ระยะ คือ ระยะเร่งด่วน ซึ่งจะดำเนินมาตรการภายในเวลาที่สั้นที่สุด และระยะปานกลาง ซึ่งจะดำเนินการภายในเวลา ๖ เดือน ถึง ๑ ปี เพื่อให้เกิดผลต่อเนื่องสามารถนำพาเศรษฐกิจไทยเข้าสู่ภาวะปกติภายในเวลาที่ไม่ยาวนานเกินควร ดังนี้

๑. นโยบายเร่งด่วน : การเสริมสร้างเสถียรภาพและความเชื่อมั่นในระบบเศรษฐกิจ

๑.๑ การเร่งรัดเสริมสร้างเสถียรภาพทางเศรษฐกิจ

๑.๑.๑ การแก้ปัญหาสถาบันการเงินและการเสริมสภาพคล่องทางธุรกิจ

(๑) รัฐบาลถือเป็นเรื่องเร่งด่วนที่จะดำเนินการแก้ไขปัญหาสถาบันการเงินที่ถูกปิดกิจการชั่วคราว ๕๘ แห่งทันที โดยเร่งรัดให้องค์การเพื่อการปฏิรูประบบสถาบันการเงิน (ปรส.) ดำเนินการตามแนวทาง ดังนี้

- กลุ่มสถาบันการเงินที่สามารถเพิ่มทุนและดำเนินกิจการต่อไปได้ ให้พ้นจากการถูกควบคุมและอนุญาตให้เปิดกิจการได้ทันที

- กลุ่มที่จำเป็นต้องควบหรือรวมกิจการ ให้จัดการให้เกิดการควบกิจการทันที

- กลุ่มที่มีปัญหาและต้องปิดกิจการ ให้จัดการแบ่งแยกสินทรัพย์ที่มีคุณภาพดี

และเปิดโอกาสให้สถาบันการเงินภายในและหรือต่างประเทศรับไปบริหาร ส่วนสินทรัพย์ด้วยคุณภาพจะได้รับการบริหารโดยบริษัทบริหารสินทรัพย์สถาบันการเงิน (บปส.)

(๒) สถาบันการเงินและธนาคารที่ยังดำเนินกิจการอยู่ รัฐบาลจะสนับสนุนให้มีการดำเนินการในทิศทางที่ก่อให้เกิดความมั่นคงแก่ระบบสถาบันการเงินอย่างถาวรต่อไป

(๓) เร่งดำเนินการให้มีการแปลงสินทรัพย์เป็นตราสารที่เปลี่ยนมือได้ เพื่อช่วยเสริมสภาพคล่องของระบบการเงินอีกทางหนึ่ง

(๔) สนับสนุนให้การลงทุนจากต่างประเทศปลอดพ้นจากอุปสรรคด้านกฎระเบียบที่ยังมิได้รับการแก้ไข

๑.๑.๒ การรักษาเงินทุนสำรองระหว่างประเทศให้อยู่ในระดับที่เพียงพอต่อการสร้างความเชื่อมั่น

(๑) วางแผนปฏิบัติและวางระบบติดตามผลด้านรายรับและรายจ่ายที่เป็นเงินตราต่างประเทศทุกด้าน ทั้งภาครัฐ และภาคเอกชนอย่างใกล้ชิด

(๒) สนับสนุนการดำเนินงานและร่วมมือกับภาคเอกชนด้านการค้าต่างประเทศในการนำเข้าสินค้า

สำคัญ เช่น บีโตร์เลียม อาวุธยุทธโปกรณ์ และอุปกรณ์ทางโทรคมนาคม เพื่อสงวนเงินตราต่างประเทศ

๑.๑.๓ การเพิ่มรายได้ที่เป็นเงินตราต่างประเทศ

(๑) เร่งรัดเสริมสภาพคล่องให้กับธุรกิจและอุตสาหกรรมส่งออก โดยเฉพาะอุตสาหกรรมขนาดกลางและขนาดเล็ก ผ่านสถาบันการเงินของรัฐ เช่น ธนาคารเพื่อการส่งออกและนำเข้าแห่งประเทศไทย และผ่านสถาบันทางการเงินของเอกชน

(๒) จัดอุปสรรคการส่งออก ทั้งด้านภาษีศุลกากร และภาษีมูลค่าเพิ่ม รวมทั้งลดต้นทุน โดยการปรับปรุงแก้ไขกฎหมายศุลกากรและเพิ่มประสิทธิภาพด้านการขนส่งสินค้า

(๓) ร่วมมือกับภาคเอกชนในการวางแผนและกำหนดเป้าหมายเพื่อให้เกิดความสอดคล้องกันระหว่างระบบการผลิตในประเทศกับทิศทางการค้าระหว่างประเทศ

(๔) เร่งรัดการขยายตัวและจัดอุปสรรคการท่งเที่ยวโดยร่วมมืออย่างใกล้ชิดกับภาคเอกชน ตลอดจนส่งเสริมโครงการ "ไทยเที่ยวไทย" เพื่อประหยัดเงินตราต่างประเทศ

๑.๑.๔ การบริหารงบประมาณแผ่นดิน

(๑) การบริหารงบประมาณรายจ่าย รัฐบาลจะดำเนินการโดยยึดเงื่อนไขที่ตกลงไว้กับกองทุนการเงินระหว่างประเทศเป็นหลัก แต่จะไม่ให้การบริหารงบประมาณรายจ่ายเกิดผลกระทบต่อการให้บริการด้านการศึกษาและสาธารณสุขพื้นฐาน

(๒) สนับสนุนการเพิ่มบทบาทของภาคเอกชนในรัฐวิสาหกิจ โดยเน้นกลุ่มรัฐวิสาหกิจที่มีหุ้นอยู่แล้วในตลาดหลักทรัพย์และที่มีโอกาสจะออกหุ้นทุนขยายในตลาดหลักทรัพย์ได้อีก ทั้งนี้ เพื่อลดภาระการลงทุนภาครัฐ

๑.๑.๕ การส่งเสริมการประหยัด

(๑) รัฐบาลจะเป็นผู้นำในการประหยัด โดยติดตามควบคุมการใช้จ่ายงบประมาณให้มีประสิทธิภาพสูงสุด เพื่อป้องกันการรั่วไหล และจัดความฟุ่มเฟือย

(๒) รณรงค์ร่วมกับองค์กรเอกชนและประชาชนในการประหยัดการใช้จ่าย การเพิ่มการออม และการประหยัดพลังงาน

๑.๑.๖ การสร้างเอกภาพและประสิทธิภาพในการบริหารนโยบายเศรษฐกิจส่วนรวม

(๑) จัดให้ระบบการบริหารนโยบายเศรษฐกิจส่วนรวมมีเอกภาพในการตัดสินใจ มีความชัดเจน โปร่งใส

(๒) ปรับโครงสร้างองค์กรการบริหารเศรษฐกิจส่วนรวมที่มีอยู่ในปัจจุบันให้สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยมีระบบงานที่ประชาชนสามารถตรวจสอบได้

๑.๒ การบรรเทาผลกระทบทางเศรษฐกิจ

๑.๒.๑ การบรรเทาปัญหาการว่างงาน

(๑) ให้หน่วยงานของรัฐเข้ามามีบทบาทในการใช้งบประมาณที่มีอยู่เพื่อขยายการจ้างงาน โดยเฉพาะการจ้างงานในชนบท

(๒) ภาครัฐควรส่งเสริมให้ธุรกิจที่มีการจ้างงานจำนวนมากสามารถดำเนินการต่อไปได้ โดยให้การสนับสนุนด้านต่าง ๆ เช่น การลดต้นทุนการผลิต การส่งเสริมการตลาดและการปรับปรุงเทคโนโลยีการผลิต

(๓) แก้ปัญหาแรงงานที่ถูกเลิกจ้าง โดยเร่งรัดบรรจุงานใหม่ ฝึกอบรมเพิ่มทักษะฝีมือใหม่ และประสานความช่วยเหลือผู้ถูกเลิกจ้างอย่างเป็นเครือข่ายเชื่อมโยงทั่วทุกจังหวัด

๑.๒.๒ การบรรเทาปัญหาค่าครองชีพ

(๑) รักษาอัตราค่าครองชีพ โดยเฉพาะของกลุ่มที่มีรายได้น้อยให้ได้รับผลกระทบน้อยที่สุด โดยติดตามตรวจสอบต้นทุนของสินค้าที่จำเป็นต่อการครองชีพ และลดการผูกขาดตัดตอน

(๒) เพิ่มบทบาทของหน่วยงานที่มีหน้าที่คุ้มครองผู้บริโภคในการติดตามตรวจสอบการเอาเปรียบประชาชน ทั้งในด้านคุณภาพและราคาสินค้า

(๓) เร่งดำเนินการเพิ่มปริมาณสินค้าที่จำเป็นต่อการครองชีพ โดยเฉพาะอย่างยิ่งสินค้าสำหรับผู้มีรายได้น้อย จะติดตามดูแลให้คุณภาพและราคาอยู่ในเกณฑ์ที่เหมาะสม รวมทั้งไม่เกิดภาวะขาดตลาด

๑.๒.๓ การบรรเทาปัญหาด้านสังคม

(๑) ประกันโอกาสทางการศึกษาของเยาวชนไทยที่ครอบครัวได้รับผลกระทบทางเศรษฐกิจ โดยให้ความช่วยเหลือในรูปของเงินกู้ยืมเพื่อการศึกษา

(๒) จัดบริการด้านสุขภาพอนามัย รวมทั้งการฟื้นฟูสุขภาพของประชาชนที่ได้รับผลกระทบจากวิกฤติการณ์ทางเศรษฐกิจ โดยเร่งขยายการประกันสุขภาพสำหรับผู้มีรายได้น้อยให้สามารถเข้าถึงบริการสาธารณสุขได้อย่างทั่วถึง โดยเฉพาะในช่วงที่ว่างงานหรือกำลังหางานทำ

(๓) เพิ่มประสิทธิภาพระบบงานป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมและกระบวนการยุติธรรมให้สามารถอำนวยความสะดวกและดูแลรักษาความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของประชาชน โดยเฉพาะในด้านการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรม การค้ายาเสพติด และการลดจำนวนแรงงานต่างชาติที่ผิดกฎหมาย

๒. นโยบายในระยะปานกลาง : การปรับโครงสร้างและการพัฒนาสังคม

รัฐบาลมุ่งเน้นวางรากฐานเพื่อเสริมสร้างความแข็งแกร่งทางเศรษฐกิจ และเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันพร้อม ๆ กับการเสริมสร้างเสถียรภาพทางเศรษฐกิจต่อเนื่องจากระยะเร่งด่วน โดยเน้นการปรับโครงสร้างเศรษฐกิจและการพัฒนาสังคมทุกแขนง เพื่อรองรับการ

เปลี่ยนแปลงที่รวดเร็ว และสานต่อนโยบายการกระจายความเจริญและกระจายรายได้ไปสู่ภูมิภาคอย่างทั่วถึง แต่เนื่องด้วยข้อจำกัดของงบประมาณแผ่นดิน รัฐบาลจึงจำเป็นต้องจัดลำดับความสำคัญก่อนหลังและกำหนดทิศทางการดำเนินการที่ชัดเจน ดังนี้

๒.๑ การเสริมสร้างแหล่งเงินทุนเพื่อการปรับโครงสร้างเศรษฐกิจ

๒.๑.๑ พัฒนาระบบการทางการเงินที่สำคัญ โดยเฉพาะตราสารทางการเงินในระยะยาวและพันธบัตร เพื่อระดมทุนมาใช้ในสาขาการพัฒนาที่สำคัญ

๒.๑.๒ เร่งเพิ่มบทบาทภาคเอกชน โดยดำเนินการให้รัฐวิสาหกิจที่มีความพร้อม หรือมีสถานะเป็นบริษัทจำกัดหรือบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ กระจายหุ้นออกขายให้กับผู้ลงทุนที่สนใจทั้งภายในและต่างประเทศ

๒.๑.๓ ดูแลการใช้เงินกู้จากธนาคารโลกและธนาคารพัฒนาเอเชียให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด ในการผลักดันให้เกิดการปรับโครงสร้างระบบการผลิต และการค้าของภาคเอกชนที่มีประสิทธิภาพและมีขีดความสามารถในการแข่งขันกับต่างประเทศ

๒.๒ การปรับโครงสร้างการผลิต

๒.๒.๑ การปรับโครงสร้างด้านการเกษตร

(๑) ปรับโครงสร้างการผลิตภาคเกษตรให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาด และใช้เทคโนโลยีการผลิตที่เหมาะสมเพื่อเพิ่มผลผลิตพร้อม ๆ กับการลดต้นทุนการผลิต โดยขยายปริมาณทุนกระจายสู่เกษตรกรผ่านสหกรณ์ให้มากกว่าเดิม ทั้งนี้จากแหล่งทุนที่มีอยู่แล้วในธนาคารของรัฐโดยเฉพาะธนาคารออมสิน เพื่อลดต้นทุนการผลิตส่วนที่เกิดจากดอกเบี้ยนอกระบบลงให้ได้มากที่สุดโดยเร็ว

(๒) ขยายโอกาสการลงทุนแก่เกษตรกร สถาบันเกษตรกรและภาคเอกชน ในกิจกรรมหลังการเก็บเกี่ยว ส่งเสริมให้เกิดอุตสาหกรรมเกษตรแปรรูป และการแปรรูปพืชผลเกษตร เพื่อเร่งรัดการส่งออก รวมทั้งเพิ่มบทบาทในการเจรจาและความร่วมมือระหว่างประเทศ ภายใต้ระบบพหุภาคีและทวิภาคี เพื่อสนับสนุนการส่งออกสินค้าเกษตรในตลาดโลก

(๓) สนับสนุนและส่งเสริมด้านการวิจัยพัฒนา เร่งรัดการกระจายพันธุ์พืช พันธุ์สัตว์ และประมงที่มีคุณภาพ และทั่วถึงแก่เกษตรกร เพื่อปรับปรุงคุณภาพ เพิ่มผลผลิต และลดต้นทุนการผลิต ในภาคการเกษตร ปศุสัตว์ และการประมง รวมทั้งการเร่งรัดป้องกันการระบาดของโรคพืช และสัตว์

(๔) ส่งเสริมและฟื้นฟูระบบการผลิตการเกษตรที่เน้นการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืน และมีผลกระทบต่อระบบนิเวศน์และสิ่งแวดล้อมน้อยที่สุด ตามแนวพระราชดำริว่าด้วยทฤษฎีใหม่ รวมทั้งเร่งรัดโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริให้เสร็จสิ้นตามแผนงานที่กำหนดไว้

(๕) เพิ่มขีดความสามารถให้แก่เกษตรกร สถาบันเกษตรกร และสหกรณ์ โดยการสนับสนุนกระบวนการถ่ายทอดความรู้ วิชาการ ข้อมูลที่สำคัญอย่างเป็นระบบ เพื่อให้เกษตรกร สถาบันเกษตรกร และสหกรณ์สามารถพึ่งพาตนเองได้ ทั้งในด้านการผลิต การตลาด และการแปรรูปสินค้าเกษตรและเป็นศูนย์กลางในการเรียนรู้ของชุมชนในชนบท

(๖) สนับสนุนให้เกษตรกรได้รับราคาสินค้าเกษตรที่มีเสถียรภาพและเป็นธรรม เพื่อเพิ่มรายได้ให้สูงขึ้น โดยการสนับสนุนการเพิ่มผลผลิต การพัฒนาคุณภาพสินค้า การพัฒนาเทคโนโลยีการผลิต และการตลาด พร้อมกันนี้จะเร่งพัฒนาระบบชลประทานให้เชื่อมโยงครบตามแผนแม่บทที่มีอยู่ รวมทั้งดำเนินการปฏิรูปที่ดินและแก้ปัญหาเรื่องที่ดินทำกินของเกษตรกรอย่างต่อเนื่อง เพื่อช่วยให้การปรับโครงสร้างเพื่อเพิ่มผลผลิตได้ผลเร็วขึ้น

๒.๒.๒ การปรับโครงสร้างด้านอุตสาหกรรม

(๑) เร่งรัดให้ธนาคารเพื่อการส่งออกและนำเข้าแห่งประเทศไทย ขยายบริการสินเชื่อและหาแหล่งเงินทุนเพื่อสนับสนุนในกิจกรรมการผลิตเพื่อการส่งออก

(๒) ส่งเสริมอุตสาหกรรมให้ผลิตแบบครบวงจร โดยเร่งรัดการขยายอุตสาหกรรมต่อเนื่องในแต่ละสาขา ด้วยการเพิ่มประสิทธิภาพในการใช้เทคโนโลยี และขยายการลงทุนจากต่างประเทศ รวมทั้งใช้ประโยชน์จากระบบประกันการลงทุนจากประเทศที่อำนวยความสะดวก

(๓) พัฒนาการเชื่อมโยงในระบบการผลิตระหว่างอุตสาหกรรมหลักกับอุตสาหกรรมขนาดกลางและขนาดย่อม ในอุตสาหกรรมหลักแต่ละด้าน โดยเฉพาะอุตสาหกรรมแปรรูปสินค้าเกษตร อุตสาหกรรมสิ่งทอ อุตสาหกรรมอิเล็กทรอนิกส์ อุตสาหกรรมเหล็ก และเหล็กกล้า และอุตสาหกรรมปิโตรเคมี

(๔) เร่งรัดพัฒนาระบบมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม รวมทั้งการทดสอบและรับรองมาตรฐานเพื่อสร้างความเชื่อถือให้กับประเทศผู้ซื้อ ตลอดจนให้การปรึกษาด้านการส่งออก โดยขยายขอบเขตงานของสถาบันอุตสาหกรรมเฉพาะด้าน และสถาบันวิจัยและพัฒนา

๒.๒.๓ การปรับโครงสร้างด้านการบริการ

(๑) ด้านการท่องเที่ยว พัฒนาคุณภาพแหล่งท่องเที่ยว เพื่อส่งเสริมให้คนไทยท่องเที่ยวในประเทศ และส่งเสริมนักท่องเที่ยวต่างประเทศให้กลับเข้ามาท่องเที่ยวเมืองไทยอีก โดยกระจายอำนาจการบริหารจัดการงบประมาณ การจัดสรรรายได้ รวมทั้งบุคลากรด้านการท่องเที่ยวไปสู่ท้องถิ่นควบคู่กับการส่งเสริมบทบาทของชุมชน และองค์กรเอกชนต่าง ๆ ในการอนุรักษ์ บำรุงรักษา และพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในท้องถิ่น

(๒) ด้านบริการการศึกษานานาชาติ กำหนดนโยบาย เป้าหมาย สนับสนุน ส่งเสริม การศึกษานานาชาติ รวมทั้งการประสานงานระหว่างสถาบันศึกษาของไทยกับสถาบันใน

ต่างประเทศ และสร้างระบบอำนวยความสะดวกแก่นักศึกษานานาชาติที่เข้ามาศึกษาในสถาบัน
ในประเทศ

(๓) ด้านบริการส่งเสริมสุขภาพและรักษาพยาบาล ส่งเสริมการเป็นศูนย์
รักษาพยาบาลและส่งเสริมสุขภาพในภูมิภาค โดยกำหนดมาตรฐานและรับรองคุณภาพของ
โรงพยาบาล พัฒนาคูคนลากรในด้านการรักษาพยาบาล การใช้การประชาสัมพันธ์ทั้งโดยตรง
และโดยอ้อม

๒.๓ การเพิ่มศักยภาพของพื้นที่เขตเศรษฐกิจเฉพาะ เพื่อการเสริมสร้างขีดความสามารถในการ
แข่งขัน

๒.๓.๑ ดำเนินการต่อเรื่องที่จะเพิ่มศักยภาพของพื้นที่เฉพาะ โดยเฉพาะพื้นที่ชายฝั่งทะเล
ตะวันออกให้เป็นฐานการผลิตด้านอุตสาหกรรมหลักของประเทศ เพื่อรองรับอุตสาหกรรมที่ใช้
เทคโนโลยีสูงขึ้น และดึงดูดการลงทุนและการรวมกลุ่มพัฒนางจรอุตสาหกรรมอย่างต่อเนื่องเป็น
ระบบ เพื่อประหยัดต้นทุนการผลิตและเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของอุตสาหกรรม
นอกจากนี้ จะชักชวนให้เกิดการลงทุนจากทั้งภายในและต่างประเทศ ภายใต้โครงการพัฒนาพื้นที่
ชายฝั่งทะเลภาคใต้

๒.๓.๒ เร่งรัดการพัฒนาพื้นที่ชายแดนและพื้นที่ต่อเนื่อง เพื่อรองรับความเจริญเติบโต
จากการเชื่อมโยงกับประเทศเพื่อนบ้านภายใต้โครงการความร่วมมือในระดับอนุภูมิภาค

๒.๔ การปรับโครงสร้างพื้นฐาน

๒.๔.๑ ด้านการขนส่ง

(๑) การขนส่งทางบก เพิ่มบทบาทภาคเอกชนในการมีส่วนร่วมในการพัฒนา
เส้นทางคมนาคมทางบก ทั้งทางถนนและรถไฟให้กระจายและเชื่อมโยงไปสู่ภูมิภาคต่าง ๆ
ทั่วประเทศ เพื่อสนับสนุนการพัฒนาอุตสาหกรรมและการกระจายความเจริญไปสู่ภูมิภาค

(๒) การขนส่งทางน้ำ ปรับปรุงกลไกการตัดสินใจระดับนโยบายด้านพาณิชย์นาวี
ให้เป็นเอกภาพ เพื่อผลักดันประเทศไทยสู่มิติใหม่ของการขนส่งระหว่างประเทศ ตลอดจน
สนับสนุนสายการเดินเรือแห่งชาติอย่างจริงจัง การก่อสร้างท่าเรือแหลมฉบัง ขั้นที่ ๒ ระยะที่ ๑
ให้แล้วเสร็จตามเป้าหมาย เพื่อรองรับการขยายตัวทางด้านการค้าระหว่างประเทศ ลดต้นทุนการ
ขนส่งสินค้าและลดการพึ่งพาเรือต่างชาติ รวมทั้งพัฒนาการเดินเรือชายฝั่ง เพื่อเพิ่มทางเลือกการ
ขนส่งและลดความแออัดของการขนส่งทางบก

(๓) การขนส่งทางอากาศ เร่งรัดการพัฒนาท่าอากาศยานสากลกรุงเทพแห่งที่ ๒
ให้เป็นท่าอากาศยานสากลหลักของประเทศ เพื่อสนับสนุนการเป็นศูนย์กลางการขนส่งทางอากาศ
และพัฒนาท่าอากาศยานในส่วนภูมิภาคให้สามารถรองรับการขนส่งทางอากาศได้อย่างมี
ประสิทธิภาพ

๒.๔.๒ ด้านการสื่อสาร

ปรับปรุงการบริหารจัดการด้านการสื่อสารของประเทศ โดยเร่งรัดการออกกฎหมาย เพื่อยกเลิกการผูกขาดของภาครัฐและสนับสนุนให้มีการแข่งขันในการให้บริการโดยเสรีควบคู่ไปกับการจัดตั้งองค์กรกำกับดูแลการสื่อสารที่เป็นกลาง โปร่งใส และมีเอกภาพ ตลอดจนดำเนินการปรองดองภาพรัฐวิสาหกิจด้านการสื่อสาร โดยคำนึงถึงเป้าหมายในการเพิ่มประสิทธิภาพการให้บริการและประโยชน์ต่อผู้ใช้บริการเป็นสำคัญ

๒.๔.๓ ด้านพลังงาน

(๑) เร่งรัดการสำรวจและพัฒนาแหล่งพลังงานจากทั้งในและต่างประเทศให้มีปริมาณเพียงพอกับความต้องการ มีความมั่นคง คุณภาพ และระดับราคาที่เหมาะสม

(๒) ส่งเสริมให้มีการใช้พลังงานอย่างมีประสิทธิภาพและประหยัด รวมทั้งเร่งการดำเนินงานอนุรักษ์พลังงานอย่างต่อเนื่องตามกฎหมายว่าด้วยการส่งเสริมการอนุรักษ์พลังงาน

(๓) ส่งเสริมการแข่งขันในกิจการพลังงานและเร่งการแปรรูปรัฐวิสาหกิจเพื่อนำไปสู่ การจัดหา การใช้ และการจำหน่ายพลังงานอย่างมีประสิทธิภาพ

อนึ่ง รัฐบาลถือว่ากฎหมายตามข้อนี้เป็นกฎหมายที่จำเป็นต่อการบริหารราชการแผ่นดิน ตามมาตรา ๑๗๓ ของรัฐธรรมนูญ

๒.๔.๔ ด้านสาธารณูปการ

(๑) นำประปา กำกับดูแลการพัฒนากิจการประปาแห่งชาติให้เป็นระบบและเหมาะสม โดยให้ภาคเอกชนเข้ามามีบทบาทในการให้บริการเพิ่มมากขึ้น

(๒) ที่อยู่อาศัย เร่งดำเนินการมาตรการแก้ไขปัญหามลพิษแออัด ให้ได้ผลอย่างเป็นรูปธรรมและครบวงจร ทั้งในด้านการปรับปรุงสภาพแวดล้อม การพัฒนาความมั่นคงในอาชีพและรายได้ รวมทั้งดำเนินการป้องกันการขยายชุมชนแออัดควบคู่กัน โดยให้มีกลไกถาวรในการประสานการปฏิบัติงานและกำกับดูแลอย่างมีประสิทธิภาพและเป็นเอกภาพ นอกจากนี้ จะดูแลการดำเนินโครงการพัฒนาที่อยู่อาศัยของประชาชนให้ได้มาตรฐาน และเป็นไปตามสัญญา โดยเฉพาะอย่างยิ่งโครงการสำหรับประชาชนผู้มีรายได้น้อยและปานกลาง เพื่อให้ได้รับความเป็นธรรม

๒.๕ การพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี

๒.๕.๑ ส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีเป็นเครื่องมือเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของภาคการผลิต โดยเน้นพัฒนาเทคโนโลยีที่เหมาะสมและสอดคล้องกับขีดความสามารถของแรงงานในการรับการถ่ายทอด และคำนึงถึงผลตอบแทนทางเศรษฐกิจที่ได้รับจากการนำเอาเทคโนโลยีเข้ามาใช้ นอกจากนี้ รัฐบาลจะสนับสนุนให้การพัฒนาเทคโนโลยีดำเนินการอย่างเป็นขั้นตอนเพื่อลดการนำเข้ารวมทั้งลดการพึ่งพาเทคโนโลยีต่างประเทศ

๒.๕.๒ ส่งเสริมให้ภาคเอกชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี และการถ่ายทอดเทคโนโลยีโดยให้สิทธิพิเศษด้านภาษีอากรและการส่งเสริมการลงทุนในการวิจัย และพัฒนา เพื่อให้การศึกษาวิจัยสอดคล้องกับความต้องการของสถานประกอบการมากยิ่งขึ้น

๒.๕.๓ เร่งรัดให้มีการผลิตและพัฒนาบุคลากรทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีอย่างต่อเนื่อง รวมทั้งสนับสนุนให้ภาคเอกชนมีบทบาทในการผลิตและพัฒนาบุคลากรเพิ่มขึ้น

๒.๕.๔ เร่งรัดการดำเนินงานระบบมาตรฐานวิทยา เพื่อสนับสนุนการส่งออกอันจะทำให้ภาคเอกชนมีโอกาสแข่งขันในตลาดระหว่างประเทศยิ่งขึ้น

๒.๖ การพัฒนาคนและสังคม

๒.๖.๑ ด้านแรงงาน

(๑) ปรับปรุงกฎหมายแรงงาน ตลอดจนกฎและข้อบังคับต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง และ บังคับใช้กฎหมายให้มีประสิทธิภาพเพื่อคุ้มครองผู้ใช้แรงงาน โดยเฉพาะแรงงานเด็กและแรงงาน หญิงให้ได้รับค่าตอบแทนที่เป็นธรรม มีความปลอดภัย และมีสภาพแวดล้อมการทำงานที่ดี

(๒) เตรียมการรองรับแรงงานที่ย้ายกลับถิ่นฐานเดิมและผู้ถูกออกจากงาน เนื่องจากสภาวะทางเศรษฐกิจให้มีงานทำทั้งทางการเกษตรและอุตสาหกรรมในครัวเรือน ตลอดจน ส่งเสริมการฝึกอบรมและพัฒนาฝีมือแรงงานเพื่อให้สามารถเข้าสู่ภาคแรงงานฝีมือได้

(๓) เร่งรัดและขยายการผลิตกำลังคนในสาขาที่ขาดแคลนทั้งในและนอกระบบ การศึกษา ขยายบริการด้านการฝึกอบรมและการทดสอบมาตรฐานฝีมือแรงงานโดยให้ภาคเอกชน เข้ามามีส่วนร่วมมากขึ้น และเร่งรัดการดำเนินงานของกองทุนพัฒนาฝีมือแรงงาน

(๔) ส่งเสริมแรงงานสัมพันธ์วิภาคีและไตรภาคี เพื่อสร้างบรรยากาศการลงทุน และขยายโอกาสการมีงานทำในภาครวม

๒.๖.๒ ด้านการศึกษา

(๑) กำหนดแผนการขยายโอกาสทางการศึกษาขั้นพื้นฐานไม่น้อยกว่า ๑๒ ปี ที่รัฐ จะจัดให้อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย

(๒) จัดให้มีกฎหมายการศึกษาแห่งชาติตลอดจนการปรับปรุงการจัดการศึกษาทุกระดับให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคม โดยใช้การศึกษาเป็นสื่อสร้างเสริม ความรู้ และปลูกฝังจิตสำนึก เกี่ยวกับการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมี พระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข สนับสนุนการค้นคว้าการวิจัยในศิลปวิทยาการ เร่งรัดพัฒนา วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีเพื่อการพัฒนาประเทศ และส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปะและ วัฒนธรรมของชาติ

อนึ่ง รัฐบาลถือว่ากฎหมายตามข้อนี้เป็นกฎหมายที่จำเป็นต่อการบริหารราชการแผ่นดิน ตามมาตรา ๑๗๓ ของรัฐธรรมนูญ

(๓) สนับสนุนให้เอกชน องค์กรวิชาชีพและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา โดยเน้นการมีความรู้คู่คุณธรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่งการจัดการศึกษาอบรมวิชาชีพและการจัดการศึกษาแก่ผู้ด้อยโอกาส ตลอดจนการจัดดูแลสวัสดิการของเด็กนักเรียนในด้านการรักษาพยาบาล อาหารเสริม นม และอาหารกลางวัน

(๔) ให้ความรู้แก่พ่อแม่และครอบครัว ในการวางรากฐานเบื้องต้นของชีวิตและเตรียมความพร้อมให้แก่เด็กก่อนเข้าเรียนชั้นประถม ตลอดจนการส่งเสริมการจัดการศึกษาก่อนวัยเรียนให้ทั่วถึง

(๕) ส่งเสริมให้สถาบันการศึกษาเอกชนมีอิสระในการบริหารจัดการอย่างมีคุณภาพโดยเน้นบทบาทของรัฐในการส่งเสริมและสนับสนุน และจะนำระบบคูปองการศึกษามาใช้เพื่ออุดหนุนการศึกษาเอกชน

(๖) เร่งพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้ผู้เรียนได้เรียนอย่างมีความสุข มีพัฒนาการรอบด้าน โดยเฉพาะมีคุณธรรม และมีความสามารถในการเรียนรู้ตลอดชีวิตด้วยตนเอง จัดให้มีมาตรฐานการศึกษาแห่งชาติ และระบบการประเมินและประกันคุณภาพทางการศึกษาเพื่อพัฒนาการศึกษาไทยให้มีมาตรฐานเป็นเลิศ

(๗) เร่งพัฒนาวิชาชีพครูให้เป็นวิชาชีพที่ได้รับการยกย่องเพื่อให้ครูได้ทำงานอย่างมีเกียรติ โดยปฏิรูปกระบวนการผลิตครู และการพัฒนาครู เน้นการผลิตครูในสาขาขาดแคลน ตลอดจนการสร้างเกณฑ์มาตรฐานเพื่อการยกย่องให้รางวัลครูที่ดีและเก่งมีความก้าวหน้าในอาชีพ โดยส่งเสริมสวัสดิการของครู

(๘) ส่งเสริมให้สถาบันอุดมศึกษาของรัฐที่มีความพร้อมสามารถดำเนินการอย่างมีอิสระด้านงบประมาณและการบริหารจัดการ โดยอาจดำเนินการเฉพาะส่วนงานที่มีความพร้อมก่อนก็ได้

(๙) กระจายโอกาสทางการศึกษาในระดับอุดมศึกษาโดยแบ่งออกเป็น ๓ ระบบ ให้มีความเชื่อมโยงกัน คือ ระบบวิทยาลัยชุมชน ซึ่งเน้นการผลิตบุคลากรโดยใช้เวลาสั้นหรือการตอบสนองความต้องการของชุมชนและกำลังคนระดับกลางเป็นหลัก ระบบมหาวิทยาลัยซึ่งเน้นการผลิตบัณฑิตในระดับปริญญาตรี และการบริการทางวิชาการแก่สังคมเป็นหลัก และระบบมหาวิทยาลัยซึ่งเน้นการเรียนการสอนในระดับบัณฑิตศึกษาและการวิจัยขั้นสูงเป็นหลัก

(๑๐) กระจายโอกาสทางด้านอุดมศึกษาไปยังส่วนภูมิภาค โดยการนำระบบเทคโนโลยีสารสนเทศมาใช้

๒.๖.๓ ด้านศาสนาและศิลปวัฒนธรรม

(๑) ส่งเสริมบทบาทขององค์กรศาสนาต่าง ๆ ในการเผยแผ่หลักธรรมทางศาสนา เพื่อเสริมสร้างคุณธรรมและพัฒนาคุณภาพชีวิต

(๔) เร่งรัดการผลิตบุคลากรสาธารณสุขสาขาขาดแคลนให้เพียงพอ มีการกระจายอย่างทั่วถึงโดยเฉพาะในพื้นที่ชนบท และส่งเสริมให้อยู่ในระบบอย่างมีประสิทธิภาพ

(๕) เร่งรัดพัฒนาการศึกษาวิจัยเทคโนโลยีทางการแพทย์และระบบสาธารณสุขให้สามารถตอบสนองต่อการผลิตอาหาร ยา เวชภัณฑ์ และผลิตภัณฑ์สุขภาพต่าง ๆ เพื่อการส่งออก และทดแทนการนำเข้า รวมทั้งให้มีการควบคุมคุณภาพและมาตรฐานผลิตภัณฑ์

(๖) เฝ้าระวังและตรวจสอบคุณภาพสิ่งแวดล้อมที่อาจเป็นอันตรายต่อสุขภาพอนามัยของประชาชนให้อยู่ในระดับมาตรฐาน และคุ้มครองความปลอดภัยในการประกอบอาชีพ ตลอดจนการจัดหาน้ำสะอาดสำหรับอุปโภคบริโภคให้แก่ประชาชนในชนบทอย่างทั่วถึง

๒.๖.๖ ด้านความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน

(๑) รณรงค์เพื่อปลูกฝังให้ประชาชนมีจิตสำนึกและตระหนักในการเคารพกฎหมาย ควบคู่กับการบังคับใช้กฎหมายเพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยของบ้านเมือง โดยเร่งรัดและกวาดล้างให้เจ้าหน้าที่ของรัฐทุกระดับดำเนินการให้เป็นไปตามกฎหมายอย่างเคร่งครัด และเป็นธรรม

(๒) พัฒนาคุณภาพของเจ้าหน้าที่ จัดหาเครื่องมือ และพัฒนาเทคโนโลยีที่จำเป็นต่อการปฏิบัติการกิจเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพระบบงานป้องกันและปราบปรามอาชญากรรม ตลอดจนการป้องกันอุบัติเหตุ และสาธารณภัยให้สามารถอำนวยความสะดวกแก่ชีวิตและทรัพย์สินของประชาชนอย่างทั่วถึง

๒.๖.๗ ด้านการคุ้มครองผู้บริโภค

(๑) กำหนดมาตรการเร่งรัดการคุ้มครองผู้บริโภคให้ได้สินค้าและบริการที่ดี มีความปลอดภัย และมีคุณภาพในราคาที่เป็นธรรม โดยการประชาสัมพันธ์ให้ความรู้ ตรวจสอบคุณภาพ และมาตรฐาน ตลอดจนบังคับใช้กฎหมายอย่างเคร่งครัดเพื่อลงโทษผู้กระทำผิดที่เอาเปรียบผู้บริโภค

(๒) ส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีการผลิตที่ถูกต้องและเหมาะสม และควบคุมให้การโฆษณาสินค้าและบริการตรงต่อความเป็นจริง

(๓) ส่งเสริมให้เอกชนรวมตัวกันจัดตั้งองค์กรทั้งในส่วนกลางและส่วนภูมิภาค เพื่อมีบทบาทในการคุ้มครองและรักษาผลประโยชน์ของผู้บริโภค

๒.๖.๘ ด้านอื่น ๆ

(๑) เร่งรัดการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดและสารเสพติด ด้วยการใช้มาตรการทางกฎหมาย มาตรการทางการศึกษา การกีฬาและดนตรี การเสริมสร้างความเข้มแข็งของสถาบันครอบครัว ชุมชน สถาบันการศึกษา และสถาบันทางศาสนา เพื่อให้มีบทบาทในการแก้ปัญหายาเสพติดและสารเสพติด พร้อมทั้งจะเร่งรัดการปราบปรามผู้กระทำผิดในคดียาเสพติดและสารเสพติด ทั้งผู้เสพ ผู้ค้า และผู้ผลิตโดยเน้นการดำเนินการกับนายทุน และผู้มีอิทธิพลที่อยู่

เบื้องหลัง นอกจากนั้นจะขยายการบำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาและเร่งผลักดันกฎหมายป้องกันการฟอกเงินอันเนื่องมาจากการค้ายาเสพติด

อนึ่ง รัฐบาลถือว่ากฎหมายตามข้อนี้เป็นกฎหมายที่จำเป็นต่อการบริหารราชการแผ่นดิน ตามมาตรา ๑๗๓ ของรัฐธรรมนูญ

(๒) ดูแล พื้นฟู และพัฒนา ผู้ด้อยโอกาสและกลุ่มบุคคลที่สมควรได้รับการดูแลเป็นพิเศษ เช่น คนชรา ผู้ยากไร้ ผู้พิการหรือทุพพลภาพ โดยสนับสนุนให้ได้รับการศึกษา การฝึกอาชีพ การจ้างงานและนันทนาการตามควรแก่กรณี เพื่อให้สามารถพึ่งตนเองได้อย่างภาคภูมิใจและดำรงชีวิตในสังคมได้อย่างมีความสุข

(๓) สนับสนุนสถาบันครอบครัว สถาบันศาสนา สื่อสารมวลชน และองค์กรเอกชน สาธารณประโยชน์ให้มีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาเด็กจรจัด แรงงานเด็ก และโสเภณี

(๔) ส่งเสริมความเสมอภาคของหญิงและชายด้วยการปรับปรุงกฎหมาย กฎระเบียบและข้อบังคับต่าง ๆ เพื่อเปิดโอกาสให้หญิงและชายสามารถประกอบอาชีพหรือมีบทบาทในการบริหารและการตัดสินใจทั้งในภาครัฐและภาคเอกชนโดยเท่าเทียมกันภายในขอบเขตของรัฐธรรมนูญ

(๕) ปลุกฝังค่านิยมพื้นฐานให้แก่เด็กและเยาวชนในเรื่องความมีเหตุผล การยอมรับ ทั้งความคิดเห็นของผู้อื่น การเคารพในสิทธิเสรีภาพของผู้อื่น ความมีน้ำใจนักกีฬา ความมีระเบียบวินัย ความศรัทธาในระบบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข การพึ่งตนเอง การประหยัด การยึดมั่นในเอกลักษณ์และศิลปวัฒนธรรมของชาติ ขนบธรรมเนียมประเพณีของท้องถิ่นกำเนิดและชุมชนที่อยู่อาศัย การคิดอย่างเป็นวิทยาศาสตร์ การรู้จักคุณค่า ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การไม่ลุ่มหลงมัวเมาในอบายมุข ยาเสพติด สารเสพติด บุหรี่ และสิ่งมีนเมา

๒.๗ การจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

๒.๗.๑ สนับสนุนมาตรการกำหนดเขตการใช้ประโยชน์ที่ดินให้เหมาะสม โดยคำนึงถึงสมรรถภาพของดินและศักยภาพของพื้นที่ เช่น เขตพื้นที่เกษตรกรรม พาณิชยกรรม อุตสาหกรรม ชุมชน และพื้นที่ป่าอนุรักษ์

๒.๗.๒ ส่งเสริมการอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรป่าไม้ ทั้งป่าบกและป่าชายเลน โดยสนับสนุนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและประชาชน ให้มีส่วนร่วมในการดูแลรักษาป่าไม้และปลูกสร้างป่าชุมชน ตลอดจนบังคับใช้กฎหมายเพื่อป้องกันและปราบปรามการลักลอบตัดไม้ทำลายป่าอย่างเคร่งครัด

๒.๗.๓ เร่งรัดการอนุรักษ์ ควบคุม ดูแลแหล่งน้ำ มิให้เกิดปัญหาสิ่งแวดล้อม โดยกวาดล้างให้หน่วยงานที่รับผิดชอบดำเนินงานอย่างเคร่งครัดในการควบคุมคุณภาพน้ำ และการเพิ่มขีด

ความสามารถในการบำบัดน้ำเสียก่อนระบายลงสู่แหล่งน้ำและแม่น้ำสายหลักทั่วประเทศ ตลอดจนส่งเสริมการร่วมทุนของรัฐและเอกชนในการก่อสร้างระบบบำบัดน้ำเสียรวม

๒.๗.๔ เร่งรัดการกระจายอำนาจการจัดการสิ่งแวดล้อมจากส่วนกลางไปสู่ส่วนภูมิภาคและท้องถิ่นโดยส่งเสริมให้ท้องถิ่นและประชาชนมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนปฏิบัติการสิ่งแวดล้อมในระดับจังหวัด

๒.๗.๕ กำหนดมาตรการให้มีการปฏิบัติตามกฎหมายอย่างเคร่งครัดในการควบคุมการใช้ประโยชน์และฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติ โดยประกาศเขตพื้นที่คุ้มครองสิ่งแวดล้อมและเขตควบคุมมลพิษในพื้นที่วิกฤติ

๒.๗.๖ ปลุกฝังให้เด็ก เยาวชน และประชาชนตระหนักในความสำคัญของการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม รวมทั้งสนับสนุนส่วนราชการ ชุมชนและองค์กรเอกชนให้ร่วมมีบทบาทด้วย

๒.๗.๗ สนับสนุนให้มีการเพิ่มพื้นที่สีเขียวในเขตชุมชนหรือเมืองที่มีการกระจายตัวของประชากรหนาแน่นหรือมีการขยายตัวทางเศรษฐกิจ

๒.๘ การพัฒนากรุงเทพมหานคร

รัฐบาลมีนโยบายที่จะฟื้นฟูบูรณะกรุงเทพมหานครภายใต้งบประมาณที่มีอยู่ตามแนวทางดังนี้

๒.๘.๑ เร่งรัดให้เกิดการประสานงานระหว่างกรุงเทพมหานคร และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในโครงการพัฒนาระบบคมนาคมขนส่งที่กำลังก่อสร้างให้แล้วเสร็จตามกำหนดเวลา เพื่อให้เกิดการประสานโครงข่ายเชื่อมโยงพื้นที่กรุงเทพมหานคร กับพื้นที่เขตเศรษฐกิจใหม่บริเวณชายฝั่งทะเลตะวันออก และพื้นที่ภาคกลางด้านตะวันตกและภาคกลางตอนบน และเพื่อเร่งการขยายเขตมหานครออกไป พร้อมทั้งกำหนดแผนงานสำหรับการพัฒนาเมืองบริวารและชุมชนชานเมืองของกรุงเทพมหานครในระยะยาว

๒.๘.๒ ให้มีการศึกษาความเป็นไปได้ในการพัฒนาเมืองบริวารและชุมชนชานเมืองที่เชื่อมโยงกับกรุงเทพมหานคร ด้วยระบบคมนาคมขนส่งที่ทันสมัย เพื่อลดความแออัดของกรุงเทพมหานครในระยะยาว

๒.๘.๓ เร่งรัดการแก้ไขปัญหาราจรตามแผนแม่บท

๒.๘.๔ เร่งรัดการดำเนินการตามแผนการป้องกันน้ำท่วมแบบถาวร
ท่านประธานรัฐสภาที่เคารพ

นับแต่เมื่อประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ฉบับใหม่ คณะรัฐมนตรีนี้ได้แถลงนโยบายต่อที่ประชุมร่วมกันของรัฐสภาตามแนวทางที่รัฐธรรมนูญกำหนดขึ้นใหม่เป็นคณะแรก กระผมและคณะรัฐมนตรีตระหนักดีว่า รัฐบาลมีภารกิจสำคัญที่จะต้องดำเนินการทุกวิถีทางด้วย

ความซื่อสัตย์สุจริต เปิดเผย สามารถตรวจสอบและวิจารณ์ได้ เพื่อให้การดำเนินการทุกอย่างสามารถตอบสนองความต้องการของประชาชนและเป็นไปตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ โดยรัฐบาลจะวางรากฐานและเร่งผลักดันให้มีมาตรการประกอบรัฐธรรมนูญไม่ว่าจะเป็นกฎหมายหรืออยู่ในรูปแบบอื่นใดก็ตามให้สอดคล้องรองรับกันอย่างเป็นระบบครบถ้วน เพื่อความสมบูรณ์ในการบังคับใช้รัฐธรรมนูญ และเตรียมการเลือกตั้งทั่วไปที่จะมีขึ้นเป็นครั้งแรกตามรัฐธรรมนูญ ให้บังเกิดความเรียบร้อย ไม่สะดุดเพราะกฎระเบียบหรือความไม่เข้าใจของเจ้าหน้าที่และประชาชน ทั้งจะต้องเตรียมการให้มีความพร้อมทั้งฝ่ายควบคุม ผู้ดำเนินการจัดให้มีการเลือกตั้ง และเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติ ประการสำคัญคือ ต้องมีความบริสุทธิ์ยุติธรรม

นอกจากสภาวการณ์ทางการเมืองดังกล่าวแล้ว คณะรัฐมนตรีกำลังจะเข้าบริหารราชการแผ่นดินในช่วงเวลาที่มีปัญหาทางเศรษฐกิจอีกด้วย จึงเป็นอีกเหตุหนึ่งที่ทำให้ถูกจับตามองเป็นพิเศษทั้งจากภายในและภาคคนนอกประเทศ เพราะการดำเนินการทางเศรษฐกิจของไทยแต่เนิ่นไปย่อมส่งผลกระทบต่อภูมิภาคและประชาคมโลกอย่างไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ กระผมขอให้ความมั่นใจว่ารัฐบาลจะให้ความพร้อมที่มีอยู่ ความร่วมมือจากทุกวงการ และบทเรียนจากอดีต ระดมทรัพยากรทุกอย่างมาใช้ให้บังเกิดประโยชน์สูงสุดและใช้เวลาอย่างมีค่าเร่งแก้ปัญหาวิกฤติการณ์ทางเศรษฐกิจของชาติตามนโยบายและมาตรการที่กราบเรียนมาข้างต้นนี้ด้วยความเข้มแข็ง ซื่อสัตย์สุจริต รอบคอบรวดเร็ว และเจียมขนาด

การบริหารราชการแผ่นดินต่อไปนี้ โดยเฉพาะในช่วงเวลา ๓ เดือนแรก เชื่อว่าไม่อยู่ในภาวะปกตินัก ด้วยเหตุที่มีสภาวการณ์พิเศษทางเศรษฐกิจเกิดขึ้น ภาครัฐและภาคเอกชนจึงต่างต้องบริหารงานของตนด้วยความอดทนและอดออมบนพื้นฐานของความเชื่อมั่นในระบบการปกครองแบบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข รัฐบาลจะรับฟังความเห็นจากประชาชน สื่อสารมวลชน และวงการธุรกิจภาคเอกชนให้กว้างขวางที่สุด

ท่านประธานรัฐสภาที่เคารพและท่านสมาชิกผู้มีเกียรติ

การแก้ปัญหาการเมืองและปัญหาเศรษฐกิจ ตลอดจนการดำเนินการอื่น ๆ ตามนโยบายที่ได้แถลง และตามแผนปฏิบัติการที่รัฐบาลจะจัดทำต่อไป จะสัมฤทธิ์ผลลงได้ก็ด้วยความเข้าใจและความร่วมมือสนับสนุนจากประชาชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งจากผู้แทนปวงชนชาวไทยในรัฐสภาแห่งนี้ กระผมและรัฐบาลจึงหวังอย่างเต็มเปี่ยมในความร่วมมือสนับสนุนของท่านสมาชิกรัฐสภาและเชื่อมั่นว่าจะได้รับความร่วมมือด้วยดี

หน้าว่าง

นายบรรหาร ศิลปอาชา
นายกรัฐมนตรีคนที่ ๒๑

หน้าว่าง

นายกรัฐมนตรีคนที่ ๒๑

นายบรรหาร ศิลปอาชา

ระยะเวลาดำรงตำแหน่ง

คณะรัฐมนตรี คณะที่ ๕๑ : ๑๓ กรกฎาคม ๒๕๓๘ - ๒๔ พฤศจิกายน ๒๕๓๙

ประวัติ

นายบรรหาร ศิลปอาชา เกิดเมื่อวันที่ ๑๙ ธันวาคม ๒๔๗๕ สำเร็จการศึกษานิติศาสตรบัณฑิต (กฎหมายมหาชน) จากมหาวิทยาลัยรามคำแหง และได้รับนิติศาสตรดุษฎีบัณฑิตกิตติมศักดิ์จากมหาวิทยาลัยรามคำแหง เมื่อปี ๒๕๑๗ ได้เป็น สมาชิกสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ปี ๒๕๑๘ เป็นสมาชิกวุฒิสภา และได้เริ่มเข้าสู่วงการเมืองครั้งแรก เมื่อปี ๒๕๑๙ โดยได้รับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรมาทุกสมัยที่มีการเลือกตั้ง และได้รับแต่งตั้ง ให้เป็นรัฐมนตรีหลายกระทรวง ได้แก่ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงคมนาคม เมื่อปี ๒๕๒๙ - ๒๕๓๑ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงอุตสาหกรรม เมื่อปี ๒๕๓๑ - ๒๕๓๓ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย เมื่อปี ๒๕๓๓ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง เมื่อปี ๒๕๓๓ - ๒๕๓๔ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงคมนาคม เมื่อปี ๒๕๓๕ ในปี ๒๕๓๗ ได้เป็นหัวหน้าพรรคชาติไทย และเป็นผู้นำฝ่ายค้านในสภาผู้แทนราษฎรสมัยรัฐบาลนายชวน หลีกภัย เป็นนายกรัฐมนตรี และเมื่อได้มีพระราชกฤษฎีกายุบสภาผู้แทนราษฎร เมื่อวันที่ ๑๙ พฤษภาคม ๒๕๓๘ และมีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรใหม่ นายบรรหาร ศิลปอาชา ในฐานะที่เป็นหัวหน้าพรรคชาติไทย ซึ่งเป็นพรรคการเมืองที่มีสมาชิกของพรรค ได้รับเลือกตั้งเข้ามาเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเป็นจำนวนมากที่สุดได้เป็นแกนนำจัดตั้งรัฐบาล การดำเนินงานที่สำคัญของรัฐบาลขณะนั้น ได้แก่ การจัดงานพระราชพิธีถวายพระเพลิงพระบรมศพ สมเด็จพระศรีนครินทร์ทราบรมราชชนนี การจัดพระราชพิธีกาญจนาภิเษก การนำประเทศเข้าสู่เวทีประชาคมโลก ในโอกาสสำคัญต่าง ๆ เช่น การเข้าร่วมประชุมสมัชชาสหประชาชาติสมัยพิเศษ ในโอกาสครบรอบ ๕๐ ปี สหประชาชาติ การที่ประเทศไทยเป็นเจ้าภาพจัดการประชุมสุดยอดอาเซียนครั้งที่ ๕ การเป็นเจ้าภาพจัดการประชุมผู้นำเอเชีย - ยุโรป (ASEM) นอกจากนี้ยังมีการจัดงานแสดงเกษตรและอุตสาหกรรมโลก ๒๕๓๘ (WORLDTECH '95 THAILAND) และการจัดการแข่งขันกีฬาซีเกมส์ ครั้งที่ ๑๘ ที่จังหวัดเชียงใหม่

การบริหารราชการแผ่นดินของนายบรรหาร ศิลปอาชา ดำเนินไปปีเศษ ความไม่ราบรื่นเกิดขึ้น จึงได้มีการยุบสภาผู้แทนราษฎร เมื่อวันที่ ๒๗ กันยายน ๒๕๓๙ รัฐบาลซึ่งมีนายบรรหาร ศิลปอาชาเป็นนายกรัฐมนตรี จึงได้พ้นวาระไป

คณะรัฐมนตรี คณะที่ ๕๑

๑๓ กรกฎาคม ๒๕๓๘ - ๒๔ พฤศจิกายน ๒๕๓๙

นายบรรหาร ศิลปอาชา เป็นนายกรัฐมนตรี ประกาศพระบรมราชโองการ เมื่อวันที่ ๑๓ กรกฎาคม ๒๕๓๘ พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช ทรงลงพระปรมาภิไธยในประกาศ นายบุญเอื้อ ประเสริฐสุวรรณ ประธานสภาผู้แทนราษฎรเป็นผู้ลงนามรับสนองพระบรมราชโองการ และในวันที่ ๑๘ กรกฎาคม ๒๕๓๘ ได้มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งคณะรัฐมนตรี ดังต่อไปนี้

รายชื่อคณะรัฐมนตรี

๑. พลอากาศเอก สมบุญ ระหงษ์ เป็นรองนายกรัฐมนตรี
๒. พลเอก ขวลิต ยงใจยุทธ เป็นรองนายกรัฐมนตรี
๓. พันตำรวจโท ทักษิณ ชินวัตร เป็นรองนายกรัฐมนตรี
๔. นายบุญพันธ์ แซ่วัดมนะ เป็นรองนายกรัฐมนตรี
๕. นายสมัคร สุนทรเวช เป็นรองนายกรัฐมนตรี
๖. นายอำนาจ วีรพรหม เป็นรองนายกรัฐมนตรี
๗. นายบ็องพล อติเรกสาร เป็นรัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี
๘. นายเรืองวิทย์ ลิกค์ เป็นรัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี
๙. นายปิยะณัฐ วัชรภรณ์ เป็นรัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี
๑๐. นายประสงค์ บุรณพงศ์ เป็นรัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี
๑๑. นายจรัส พัวช่วย เป็นรัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี
๑๒. นายรักเกียรติ สุขธนะ เป็นรัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี
๑๓. นายโภคิน พลกุล เป็นรัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี
๑๔. นายสุรเกียรติ์ เสถียรไทย เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง
๑๕. นายประภัตร โพธสุธน เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงการคลัง
๑๖. นายเนวิน ชิดชอบ เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงการคลัง
๑๗. หม่อมราชวงศ์เกษมสโมสร เกษมศรี เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ
๑๘. นายมนตรี พงษ์พานิช เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์
๑๙. นายสุวิทย์ คุณกิตติ เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์
๒๐. นายชาญชัย ปทุมารักษ์ เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์
๒๑. นายฉัตรชัย เขียวสกุล เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์

๒๒. นายมณฑล ไกรวัตนุสสรณ์ เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์
๒๓. นายวันมูหะมัดนอร์ มะทา เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงคมนาคม
๒๔. นายสมบัติ อุทัยสง เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงคมนาคม
๒๕. นายพีระพงศ์ ถนอมพงษ์พันธ์ เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงคมนาคม
๒๖. นายสมศักดิ์ เทพสุทิน เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงคมนาคม
๒๗. นายชัยภักดิ์ ศิริวัฒน์ เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงคมนาคม
๒๘. นายชูชีพ หาญสวัสดิ์ เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงพาณิชย์
๒๙. ว่าที่ร้อยตรี ไพโรจน์ สุวรรณฉวี เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงพาณิชย์
๓๐. นายมนตรี ดำนิงบุญ เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงพาณิชย์
๓๑. นายบรรหาร ศิลปอาชา เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย
๓๒. นายสุชาติ ตันเจริญ เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงมหาดไทย
๓๓. นายเกียรติชัย ชัยเชาวรัตน์ เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงมหาดไทย
๓๔. นางสุดารัตน์ เกยุราพันธุ์ เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงมหาดไทย
๓๕. พลตรี ศรชัย มนตรีวัต เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงมหาดไทย
๓๖. ร้อยตำรวจเอก เฉลิม อยู่บำรุง เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม
๓๗. นายพิศาล มูลศาสตร์สาทร เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม
๓๘. นายยิ่งพันธ์ มนะสิการ เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม
๓๙. นายอุดมศักดิ์ ทังทอง เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม
๔๐. นายสุขวิช รังสิตพล เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ
๔๑. นายชิงชัย มงคลธรรม เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงศึกษาธิการ
๔๒. ร้อยตำรวจโท เขาวริน ลัทธศักดิ์ศิริ เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงศึกษาธิการ
๔๓. นายเสนาะ เทียนทอง เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุข
๔๔. นายสรอรรถ กลิ่นประทุม เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงสาธารณสุข
๔๕. นายธวัชวงศ์ ณ เชียงใหม่ เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงสาธารณสุข
๔๖. นายไชยวัฒน์ สินสุวงศ์ เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงอุตสาหกรรม
๔๗. นายสนธยา คุณปลื้ม เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงอุตสาหกรรม
๔๘. นายอนุสรณ์ วงศ์วรรณ เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงอุตสาหกรรม
๔๙. นายบุญชู ตรีทอง เป็นรัฐมนตรีว่าการทบวงมหาวิทยาลัย

ต่อมามีการปรับคณะรัฐมนตรี ดังนี้

วันที่ ๒๙ กุมภาพันธ์ ๒๕๓๙ ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้รัฐมนตรีพ้นจากความเป็นรัฐมนตรีและแต่งตั้งรัฐมนตรี ดังนี้

๑. นายบุญพันธ์ แซ่วัฒนะ พ้นจากตำแหน่งรองนายกรัฐมนตรี และแต่งตั้งให้เป็น รัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี
๒. นายประสงค์ บูรณ์พงศ์ พ้นจากตำแหน่งรัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี และแต่งตั้งให้เป็น รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม
๓. นายจรัส พัวช่วย พ้นจากตำแหน่งรัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี และแต่งตั้งให้เป็น รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงการต่างประเทศ
๔. นายรักเกียรติ สุขธนะ พ้นจากตำแหน่งรัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี และแต่งตั้งให้เป็น รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์
๕. นายมนตรี พงษ์พานิช พ้นจากตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ และแต่งตั้งให้เป็นรองนายกรัฐมนตรี
๖. นายสุวิทย์ คุณกิตติ พ้นจากตำแหน่งรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ และแต่งตั้งให้เป็น รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์
๗. นายฉัตรชัย เอียสกุล พ้นจากตำแหน่งรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ และแต่งตั้งให้เป็นรัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี

วันที่ ๓ พฤษภาคม ๒๕๓๙ ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้รัฐมนตรีพ้นจากความเป็นรัฐมนตรีและแต่งตั้งรัฐมนตรี ดังนี้

๑. นายประสงค์ บูรณ์พงศ์ พ้นจากตำแหน่งรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม และแต่งตั้งให้เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม สืบแทนนายพิศาล มูลศาสตร์สาทร ซึ่งถึงแก่กรรม
๒. แต่งตั้งให้นายพูนสวัสดิ์ มูลศาสตร์สาทร เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม

วันที่ ๒๓ พฤษภาคม ๒๕๓๙ มีรัฐมนตรีขอลาออก ดังนี้

๑. นายเนวิน ชิดชอบ ขอลาออกจากตำแหน่งรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงการคลัง
๒. ว่าที่ร้อยตรี ไพโรจน์ สุวรรณฉวี ขอลาออกจากตำแหน่งรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงพาณิชย์
๓. นายสุชาติ ตันเจริญ ขอลาออกจากตำแหน่งรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงมหาดไทย
๔. นายอนุสรณ์ วงศ์วรรณ ขอลาออกจากตำแหน่งรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงอุตสาหกรรม
๕. นายบุญชู ตรีทอง ขอลาออกจากตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการทบวงมหาวิทยาลัย

วันที่ ๒๔ พฤษภาคม ๒๕๓๙ มีรัฐมนตรีขอลาออก ดังนี้

๑. พันตำรวจโท ทักษิณ ชินวัตร ขอลาออกจากตำแหน่งรองนายกรัฐมนตรี
๒. นายจรัส ฟ้าช่วย ขอลาออกจากตำแหน่งรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงการต่างประเทศ
๓. นายพีระพงศ์ ธนอมพงษ์พันธ์ ขอลาออกจากตำแหน่งรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงคมนาคม
๔. นางสุดารัตน์ เกยุราพันธุ์ ขอลาออกจากตำแหน่งรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงมหาดไทย
๕. นายไชยวัฒน์ สิ้นสูงค์ ขอลาออกจากตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงอุตสาหกรรม

วันที่ ๒๗ พฤษภาคม ๒๕๓๙ หม่อมราชวงศ์เกษมสโมสร เกษมศรี ขอลาออกจากตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ

วันที่ ๒๘ พฤษภาคม ๒๕๓๙ นายสุรเกียรติ์ เสถียรไทย ขอลาออกจากตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง

วันที่ ๒๘ พฤษภาคม ๒๕๓๙ ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งรัฐมนตรี ดังนี้

๑. พันตำรวจโท ทักษิณ ชินวัตร เป็นรองนายกรัฐมนตรี
๒. นายบดี จุณณานนท์ เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง
๓. นายเสริมศักดิ์ กาญจนะ เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงการคลัง
๔. นายอำนาจ วีรพรหม เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศอีกตำแหน่งหนึ่ง
๕. นายจรัส ฟ้าช่วย เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงการต่างประเทศ
๖. นายพีระพงศ์ ธนอมพงษ์พันธ์ เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงคมนาคม
๗. นายอำนาจ ยศสุข เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงพาณิชย์
๘. นายอนุสรณ์ วงศ์วรรณ เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงมหาดไทย
๙. นางสุดารัตน์ เกยุราพันธุ์ เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงมหาดไทย
๑๐. นายไชยวัฒน์ สิ้นสูงค์ เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงอุตสาหกรรม
๑๑. นายบุญชู ตีรทอง เป็นรัฐมนตรีว่าการทบวงมหาวิทยาลัย

วันที่ ๑๕ มิถุนายน ๒๕๓๙ มีรัฐมนตรีขอลาออก ดังนี้

๑. นายสมัคร สุนทรเวช ขอลาออกจากตำแหน่งรองนายกรัฐมนตรี
๒. นายชัยภักดิ์ ศิริวัฒน์ ขอลาออกจากตำแหน่งรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงคมนาคม
๓. นายยิ่งพันธุ์ มนะสิการ ขอลาออกจากตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และสิ่งแวดล้อม

วันที่ ๑ กรกฎาคม ๒๕๓๙ มีรัฐมนตรีขอลาออก ดังนี้

๑. นายจรัส ฟ้าช่วย ขอลาออกจากตำแหน่งรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงการต่างประเทศ
๒. นายพีระพงศ์ ธนอมพงษ์พันธ์ ขอลาออกจากตำแหน่งรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงคมนาคม

วันที่ ๓ กรกฎาคม ๒๕๓๙ ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งรัฐมนตรี ดังนี้

๑. นายสมัคร สุนทรเวช เป็นรองนายกรัฐมนตรี
๒. นายประชา คุณะเกษม เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงการต่างประเทศ
๓. นางพิมพ์ จันทร์ประสงค์ เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงคมนาคม
๔. นายชัยภักดิ์ ศิริวัฒน์ เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงคมนาคม
๕. นายยิ่งพันธ์ มนะสิการ เป็นรัฐมนตรีว่าการวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม

วันที่ ๑๔ สิงหาคม ๒๕๓๙ มีรัฐมนตรีขอลาออก ดังนี้

๑. พันตำรวจโท ทักษิณ ชินวัตร ขอลาออกจากตำแหน่งรองนายกรัฐมนตรี
๒. นายประชา คุณะเกษม ขอลาออกจากตำแหน่งรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงการต่างประเทศ
๓. นางพิมพ์ จันทร์ประสงค์ ขอลาออกจากตำแหน่งรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงคมนาคม
๔. นางสุดารัตน์ เกยุราพันธ์ ขอลาออกตำแหน่งจากรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงมหาดไทย
๕. นายไชยวัฒน์ สินสุวงศ์ ขอลาออกจากตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงอุตสาหกรรม

วันที่ ๒๗ กันยายน ๒๕๓๙ ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งรัฐมนตรี ดังนี้

๑. หม่อมราชวงศ์เกษมสโมสร เกษมศรี เป็นรองนายกรัฐมนตรี
๒. นายโสสิต บั้นเปี่ยมรัษฎ์ เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงอุตสาหกรรม
๓. พลเอก วิโรจน์ แสงสนิท เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงกลาโหม
๔. นายชัยวัฒน์ วิบูลย์สวัสดิ์ เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงการคลัง
๕. หม่อมราชวงศ์ เทพ เทวกุล เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงการต่างประเทศ
๖. นางสาวสุคนธ์ กาญจนาลัย เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงพาณิชย์
๗. นายอาษา เมฆสวรรค์ เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงมหาดไทย

หมายเหตุ คณะรัฐมนตรีคณะนี้สิ้นสุดลง เนื่องจากมีพระบรมราชโองการประกาศยุบสภาผู้แทนราษฎร ในวันที่ ๒๗ กันยายน ๒๕๓๙ ต่อมาได้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเป็นการทั่วไปในวันที่ ๑๗ พฤศจิกายน ๒๕๓๙ ทำให้คณะรัฐมนตรีที่บริหารงานอยู่ต้องพ้นจากตำแหน่งไปตามวาระ

คำแถลงนโยบาย
ของ
คณะรัฐมนตรี คณะที่ ๕๑
นายบรรหาร ศิลปอาชา นายกรัฐมนตรี
แถลงต่อรัฐสภา
เมื่อวันพุธที่ ๒๖ กรกฎาคม ๒๕๓๘

คำแถลงนโยบายของรัฐบาล*

ท่านประธานรัฐสภาและท่านสมาชิกผู้มีเกียรติ

ตามที่ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งให้กระผมเป็นนายกรัฐมนตรี ตามประกาศพระบรมราชโองการลงวันที่ ๑๓ กรกฎาคม ๒๕๓๘ และแต่งตั้งคณะรัฐมนตรี ตามประกาศพระบรมราชโองการลงวันที่ ๒๘ กรกฎาคม ๒๕๓๘ นั้น

บัดนี้ คณะรัฐมนตรีได้กำหนดนโยบายการบริหารราชการแผ่นดินเรียบร้อยแล้ว ซึ่งกระผมจะได้นำเรียนให้ทราบถึงเจตนารมณ์ นโยบาย และเป้าหมายของการบริหารราชการแผ่นดินของคณะรัฐมนตรีนี้

สืบเนื่องจากการพัฒนาประเทศที่ผ่านมาได้มุ่งพัฒนาเศรษฐกิจเป็นสำคัญ โดยมองว่าหากระบบเศรษฐกิจของประเทศได้รับการพัฒนาให้ดีขึ้นแล้ว ก็จะส่งผลให้คนมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นตามไปด้วย ซึ่งจากการกำหนดแนวทางการพัฒนาประเทศดังกล่าว จะเห็นได้ว่า แม้ประเทศไทยจะประสบความสำเร็จบรรลุเป้าหมายด้านการขยายตัวทางเศรษฐกิจเป็นอย่างดี แต่ผลของการพัฒนาได้ก่อให้เกิดปัญหาหลายประการ เช่น ช่องว่างของรายได้ยังมีแนวโน้มสูงขึ้น ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเสื่อมโทรมลง สังคมมีความสับสนและมีความเป็นวัตถุนิยมมากขึ้น มีความย่อหย่อนของศีลธรรมจรรยา ละทิ้งค่านิยมอันดีงามของไทย โครงสร้างครอบครัวเปลี่ยนแปลงและก่อให้เกิดปัญหาเยาวชนและปัญหาสังคม กล่าวโดยสรุปการพัฒนาประเทศที่ผ่านมาได้ก่อให้เกิดการทำลายสภาพแวดล้อมของชีวิตซึ่งปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นล้วนแต่ทำให้คุณภาพชีวิตของคนในสังคมเสื่อมโทรมลงเป็นลำดับ

คณะรัฐมนตรีจึงกำหนดเป้าหมายหลักของการบริหารราชการแผ่นดินเพื่อพัฒนาคนในสังคมให้มีความสุข มีความสมบูรณ์ทั้งทางร่างกาย จิตใจ และสติปัญญาสามารถแข่งขันในโลกยุคใหม่ได้โดยไม่ทิ้งสภาพความเป็นไทย นโยบายของรัฐบาลที่กำหนดไว้ทั้ง ๑๐ ด้าน จึงเป็นวิธีการไปสู่เป้าหมายให้คนในสังคมได้รับการพัฒนาเต็มตามศักยภาพ มีภูมิปัญญา มีส่วนร่วมในการพัฒนา

รวมทั้งมีจิตสำนึกและรับผิดชอบต่อสังคมและสิ่งแวดล้อม อันจะทำให้การพัฒนาทุกด้านเป็นไปอย่างสมดุลโดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

๑. นโยบายการเมืองและการบริหาร

รัฐบาลมีเจตนารมณ์มุ่งเกิดทุนและรักษาไว้ซึ่งสถาบันชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ ทรงเป็นประมุข จะดำรงรักษาไว้ซึ่งเอกราชและบูรณภาพแห่งอาณาเขต จะพัฒนาสถาบันการเมือง ให้มีความเข้มแข็งมั่นคง จะสนับสนุนให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมทางการเมืองในทุกระดับ รวมทั้งจะบริหารราชการแผ่นดินให้มีประสิทธิภาพโดยยึดมั่นในหลักการที่ต้องประสานผลประโยชน์ของคนในชาติและดำรงไว้ซึ่งเอกลักษณ์อันดีงามของไทย ตลอดจนจะกระทำทุกวิถีทางเพื่อให้เกิดความสุขความเจริญแก่ประชาชนโดยจะดำเนินการ

๑.๑ การพัฒนาสถาบันการเมืองและการจัดทำแผนพัฒนาการเมือง

๑.๑.๑ จัดทำแผนพัฒนาการเมืองที่สอดคล้องกับแนวนโยบายแห่งรัฐและการปกครองในระบบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข โดยดำเนินการปฏิรูปทางการเมือง เพื่อให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการบริหารราชการแผ่นดินและการตรวจสอบทางการเมือง

๑.๑.๒ สนับสนุนให้มี การแก้ไขรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยฉบับปัจจุบัน มาตรา ๒๑๑ ทั้งนี้โดยคำนึงถึงข้อเสนอของคณะกรรมการพัฒนาประชาธิปไตย

๑.๑.๓ สนับสนุนองค์การรัฐสภาให้สามารถทำหน้าที่ในทางนิติบัญญัติและตรวจสอบฝ่ายบริหารได้อย่างมีประสิทธิภาพ

๑.๑.๔ ส่งเสริมและสนับสนุนให้ประชาชน องค์กรประชาชน และสื่อสารมวลชน มีส่วนร่วมในการพัฒนาทางการเมือง

๑.๒ การปรับปรุงบทบัญญัติแห่งกฎหมาย

เร่งรัดดำเนินการยกเลิกและแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายที่ล้าสมัยไม่เหมาะสมกับสภาพการณ์ โดยเฉพาะกฎหมายที่มีลักษณะเป็นการริดรอนสิทธิเสรีภาพของประชาชน ไม่สอดคล้องกับบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ และเป็นอุปสรรคต่อการบริหารและการให้บริการที่ดีแก่ประชาชน

๑.๓ การส่งเสริมอุดมการณ์ทางการเมือง

ส่งเสริมและสนับสนุนสถาบันการศึกษาทุกระดับ สื่อสารมวลชนทุกแขนง และองค์กรประชาชนให้มีบทบาทในการถ่ายทอดและปลูกฝังความรู้ความเข้าใจ และความศรัทธาในกระบวนการ เนื้อหาสาระและบทบาทหน้าที่ในทางการเมืองของการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ตลอดจนสนับสนุนการดำเนินชีวิตตามวิถีประชาธิปไตย

๑.๔ การบริหารราชการแผ่นดิน

๑.๔.๑ ปรับปรุงการบริหารราชการทั้งในส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค และส่วนท้องถิ่น

ให้ทันสมัยและมีประสิทธิภาพด้วยการปรับปรุงโครงสร้างกระทรวง ทบวง กรม และส่วนราชการต่าง ๆ ให้มีความเหมาะสม กะทัดรัด และพัฒนาระบบงานราชการและงานของรัฐอย่างอื่นให้มีประสิทธิภาพ จัดชั้นตอนที่ซ้ำซ้อนและไม่จำเป็น ปรับระบบการอนุมัติอนุญาตให้มีหลักเกณฑ์ระยะเวลาในการดำเนินการ และขอบเขตการใช้ดุลพินิจของเจ้าหน้าที่ของรัฐ พร้อมทั้งเปิดเผยหลักเกณฑ์ ระยะเวลา และขอบเขตการใช้ดุลพินิจดังกล่าวให้ประชาชนและผู้ที่เกี่ยวข้องได้ทราบตลอดจนป้องกันและจัดการเลือกปฏิบัติและการแสวงหาประโยชน์โดยมิชอบของเจ้าหน้าที่ของรัฐ โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้ที่มีหน้าที่ในการให้บริการแก่ประชาชน

๑.๔.๒ ป้องกันและปราบปรามการทุจริตและประพฤติมิชอบในวงราชการและหน่วยงานของรัฐให้ได้ผลอย่างจริงจัง ด้วยการพัฒนาและเสริมสร้างองค์กรที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันและปราบปรามการทุจริตและประพฤติมิชอบให้มีประสิทธิภาพส่งเสริมให้มีระบบการตรวจสอบภายในในหน่วยงานของรัฐ เสริมสร้างคุณธรรม จรรยาบรรณและวินัยของเจ้าหน้าที่ของรัฐ รวมทั้งสร้างเสริมขวัญกำลังใจให้แก่เจ้าหน้าที่ของรัฐด้วยการยึดหลักคุณธรรมในการพิจารณาความดีความชอบการเลื่อนตำแหน่ง ตลอดจนส่งเสริมให้ประชาชน องค์กรประชาชน และสื่อสารมวลชนมีบทบาทในการตรวจสอบการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ของรัฐ

๑.๔.๓ ปรับปรุงเงินเดือนค่าตอบแทนของข้าราชการ กำนัน ผู้ใหญ่บ้านและเจ้าหน้าที่อื่นของรัฐให้สอดคล้องกับภาวะค่าครองชีพ ตลอดจนจัดสวัสดิการและสิทธิประโยชน์ต่าง ๆ เพื่อให้สามารถอยู่ในสังคมอย่างสมฐานะ มีเกียรติศักดิ์ศรี และมีความมั่นคงในการดำรงชีพ

๑.๕ การอำนวยความสะดวก

๑.๕.๑ สร้างความเป็นธรรมในสังคมด้วยการให้มีการบังคับใช้กฎหมายอย่างเสมอภาค ไม่เลือกปฏิบัติรวมทั้งส่งเสริมให้มีการยึดมั่นในหลักการที่ถูกต้องและหลักกฎหมายโดยเคร่งครัด

๑.๕.๒ ปรับปรุงกระบวนการอำนวยความสะดวกทั้งทางปกครอง ทางแพ่ง และทางอาญาให้มีประสิทธิภาพ รวดเร็ว เป็นธรรม และทั่วถึง รวมทั้งพัฒนาให้ทันสมัยเป็นระบบที่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน ตลอดจนส่งเสริมให้มีหลักประกันในความเป็นอิสระของสถาบันตุลาการและองค์กรที่ทำหน้าที่ตัดสินชี้ขาดข้อพิพาทอย่างแท้จริง

๑.๖ การกระจายอำนาจการปกครองสู่ท้องถิ่น

๑.๖.๑ กระจายภารกิจหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับชีวิตความเป็นอยู่ประจำวันของประชาชน ในท้องถิ่นได้มีส่วนร่วมในการปกครองและแก้ไขปัญหาของตนเอง ส่งเสริมสนับสนุนและร่วมมือกับองค์กรปกครองท้องถิ่นในการแก้ไขปัญหาของท้องถิ่นที่มีความสำคัญและมีผลกระทบต่อการพัฒนาประเทศเป็นส่วนรวม เช่น ปัญหาการจราจร สิ่งแวดล้อม และมลภาวะ

๑.๖.๒ กระจายรายได้ให้องค์กรปกครองท้องถิ่นเพิ่มมากขึ้นอย่างเป็นขั้นตอน เพื่อให้

สามารถบริหารกิจการของตนเองได้อย่างมีประสิทธิภาพ รวมทั้งปรับปรุงกฎหมายและระเบียบปฏิบัติเพื่อให้องค์กรปกครองท้องถิ่นมีอิสระคล่องตัวและบังเกิดประสิทธิภาพในการบริหารงบประมาณให้สามารถรองรับกับรายได้ที่เพิ่มขึ้น

๑.๖.๓ ให้มีการเลือกตั้งผู้บริหารองค์กรปกครองท้องถิ่นทุกระดับ โดยคำนึงถึงบทบาทของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในฐานะเป็นผู้เชื่อมประสานระหว่างการปกครองส่วนภูมิภาค และการปกครองส่วนท้องถิ่น ในระดับตำบล หมู่บ้าน เพื่อดำรงไว้ซึ่งความสามัคคีของประชาชน

๑.๖.๔ ให้องค์กรปกครองท้องถิ่นมีอิสระในการกำหนดนโยบายการบริหารการปกครองท้องถิ่นของตน และมีอำนาจในการกำหนดนโยบายการบริหารการพัฒนา การจัดการทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม และการวางผังเมือง

๑.๖.๕ สนับสนุนให้องค์กรปกครองท้องถิ่นทุกระดับสามารถบริหารงานตามอำนาจหน้าที่ เพื่อตอบสนองความต้องการของประชาชนได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

๑.๗ การรักษาความสงบเรียบร้อยและความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน

๑.๗.๑ ป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมทุกประเภทอย่างจริงจัง ด้วยการสนับสนุนปัจจัยการดำเนินงานอย่างเต็มที่ ขยายงานด้านชุมชนและมวลชนสัมพันธ์ ให้ความรู้ประชาชน องค์กร ประชาชน กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน กลุ่มอาสาสมัคร และส่งเสริมให้มีส่วนร่วมในการป้องกันอาชญากรรม รวมทั้งเร่งรัดปราบปรามการผลิตและการค้ายาเสพติด ตลอดจนแหล่งอบายมุขอันเป็นสาเหตุของการก่ออาชญากรรมอย่างเด็ดขาด

๑.๗.๒ พัฒนาระบบการป้องกัน บรรเทา และระงับอุบัติเหตุให้สามารถช่วยเหลือผู้ประสบภัยได้อย่างรวดเร็วและมีประสิทธิภาพด้วยการปรับปรุงประสิทธิภาพของหน่วยปฏิบัติทั้งในด้านเครื่องมือวัสดุอุปกรณ์และเพิ่มขีดความสามารถของเจ้าหน้าที่ที่สนับสนุนให้องค์กรประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมกับหน่วยงานของรัฐที่รับผิดชอบในการดำเนินการรณรงค์และประชาสัมพันธ์ เผยแพร่ความรู้และจิตสำนึกในการป้องกันและระงับอุบัติเหตุแก่กลุ่มเป้าหมาย เช่น นักเรียน ผู้ใช้ถนน ผู้ใช้แรงงานในสถานประกอบการ และกลุ่มเสี่ยงภัยอื่น ๆ

๑.๘ การมีส่วนร่วมของประชาชน

๑.๘.๑ ส่งเสริมให้มีการรับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับกิจการของรัฐ และการดำเนินงานของเจ้าหน้าที่ของรัฐภายในกรอบของกฎหมาย รวมทั้งสิทธิเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นและการเผยแพร่ข่าวสารที่ถูกต้อง รวดเร็ว และเป็นธรรม

๑.๘.๒ ส่งเสริมให้มีการแสดงความคิดเห็นในปัญหาสำคัญของชาติที่มีข้อโต้แย้งหลายฝ่าย โดยวิธีประชาธิปไตยเพื่อเป็นแนวทางประกอบการตัดสินใจของรัฐในการดำเนินงาน

๒. นโยบายความมั่นคง

รัฐบาลมีเจตนารมณ์ที่จะพัฒนาและเสริมสร้างกองทัพให้มีประสิทธิภาพ ทันสมัย

และสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสถานการณ์โลก โดยจะดำเนินการ

๒.๑ พัฒนาและส่งเสริมให้กองทัพมีขีดความสามารถในการปฏิบัติหน้าที่ที่ได้กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญอย่างมีศักดิ์ศรีและสมเกียรติภูมิของทหารโดยถือการปกป้องคุ้มครองผลประโยชน์ของชาติและประชาชนเป็นความเร่งด่วนอันดับแรก

๒.๒ สนับสนุนให้กองทัพมีกำลังพล หลักนิยม เทคโนโลยี และยุทธโธปกรณ์ที่เหมาะสมสำหรับสงครามสมัยใหม่ และส่งเสริมการวิจัยและพัฒนาทางทหารให้กองทัพสามารถพึ่งตนเองได้ในอนาคต

๒.๓ จัดให้กองทัพร่วมมือกับส่วนราชการต่าง ๆ ดำเนินการพัฒนาประเทศ เพื่อประโยชน์สุขของประชาชน โดยเฉพาะการแก้ไขปัญหาคาความยากจน ภายใต้กรอบของการปกครองในระบอบประชาธิปไตย และสนับสนุนให้ประชาชนมีส่วนร่วมและรับรู้ในกิจการของทหารให้มากขึ้น

๒.๔ ส่งเสริมบทบาทของทหารไทยในสหประชาชาติ และสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับกองทัพของประเทศเพื่อนบ้านและมิตรประเทศ

๒.๕ เสริมสร้างระบบสวัสดิการและบำรุงขวัญทหารและครอบครัวทุกชั้นยศ และส่งเสริมกีฬาทหารเพื่อช่วยพัฒนากีฬาของชาติให้เป็นเลิศ

๒.๖ เชิดชูเกียรติของทหารผ่านศึก โดยเฉพาะทหารผ่านศึกที่พิการและทุพพลภาพให้ได้รับสิทธิและความเอื้ออาทรจากสังคมไทยเป็นพิเศษ

๓. นโยบายต่างประเทศ

รัฐบาลมีเจตนารมณ์ที่จะดำเนินนโยบายที่เป็นอิสระ เป็นมิตรกับทุกประเทศ ปรับและส่งเสริมความสัมพันธ์และความร่วมมือกับนานาประเทศทั้งในด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคม วิชาการและวัฒนธรรมบนพื้นฐานของการรักษาผลประโยชน์แห่งชาติหลักการอยู่ร่วมกันอย่างสันติและความเจริญรุ่งเรืองของประชาคมโลก ตลอดจนยกระดับภาพลักษณ์ของไทยสู่ระดับที่เป็นจริงและเหมาะสม และเผยแพร่ภาพลักษณ์ของไทยให้เป็นประเทศที่มีความสามารถมีความกระตือรือร้นและมีความรับผิดชอบโดยจะดำเนินการ

๓.๑ ส่งเสริมให้เกิดความร่วมมือและการแลกเปลี่ยนความสัมพันธ์ระหว่างประเทศในด้าน เศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม รวมถึงความร่วมมือด้านการศึกษา วิชาการ การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ และการรักษาสิ่งแวดล้อม ทั้งในระดับทวิภาคีและพหุภาคี

๓.๒ เพิ่มพูนความสัมพันธ์กับประเทศเพื่อนบ้านในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งประเทศที่มีพรมแดนติดต่อกับประเทศไทย เพื่อการพัฒนา การร่วมมือแก้ไข ปัญหาและการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ โดยสนับสนุนให้มีการพบปะอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่องระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชนและองค์กรประชาชน ตลอดจนสถาปนากองทัพของประเทศต่าง ๆ

๓.๓ เพิ่มพูนการมีส่วนร่วมในองค์การระหว่างประเทศที่สำคัญ เช่น องค์การสหประชาชาติ

องค์การการค้าโลก (World Trade Organization - WTO) องค์การเศรษฐกิจในภูมิภาค และองค์การกลุ่มประเทศกำลังพัฒนา เพื่อยกระดับบทบาทและสถานภาพทางการเมืองระหว่างประเทศ

๓.๔ ดำเนินนโยบายต่างประเทศที่ช่วยเสริมสร้างและเกื้อกูลให้ประเทศสามารถใช้ประโยชน์จากแนวโน้มการจัดระเบียบการค้าใหม่ทั้งในระดับภูมิภาค และในระดับโลก เช่น ในกรอบขององค์การการค้าโลก ความร่วมมือทางเศรษฐกิจในภูมิภาคเอเชียและแปซิฟิก (Asia Pacific Economic Cooperation - APEC) เขตการค้าเสรีอาเซียน (ASEAN Free Trade Area - AFTA) รวมทั้งความร่วมมือในกรอบของเหลื่อมเศรษฐกิจ เพื่อเชื่อมอนุภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้และภูมิภาคอื่น เพื่อสร้างผลประโยชน์ร่วมกันกับประเทศเพื่อนบ้าน และเพื่อให้ประเทศเพื่อนบ้านมีความมั่นคงก้าวหน้า

๓.๕ ส่งเสริมบทบาทของการประชุมอาเซียนว่าด้วยการเมืองและความมั่นคงในภูมิภาคเอเชีย - แปซิฟิก (ASEAN Regional Forum - ARF) และให้ประเทศไทยมีบทบาทสำคัญในการดำเนินนโยบายการทูตในการประชุมดังกล่าว เพื่อส่งเสริมสันติภาพและเสถียรภาพในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

๓.๖ ปรับบทบาทของกระทรวงการต่างประเทศ โดยเฉพาะในทางการทูต ด้วยการให้ความสำคัญในเรื่องเศรษฐกิจมากขึ้น เพื่อให้สามารถสนับสนุนการเจรจาทางการค้า การลงทุน การส่งออก การดึงดูดนักลงทุนจากต่างประเทศ การส่งเสริมการท่องเที่ยว และการสนับสนุนคุ้มครองดูแลและพิทักษ์ประโยชน์ให้แก่นักลงทุนไทยและคนไทยในต่างประเทศ

๓.๗ ปรับเปลี่ยนฐานะจากประเทศผู้รับการช่วยเหลือสู่การเป็นประเทศผู้ให้ความช่วยเหลือแก่ประเทศเพื่อนบ้าน

๓.๘ สร้างบทบาทนำในการดำเนินความสัมพันธ์กับประเทศต่าง ๆ ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ โดยเน้นบทบาทสร้างสรรค์ และภาพลักษณ์ของประเทศในความเป็นประชาธิปไตย การยึดถือความถูกต้องเป็นธรรม การเคารพสิทธิมนุษยชน และการรักษาสมดุลทางนิเวศวิทยา

๔.นโยบายเศรษฐกิจ

๔.๑ นโยบายด้านการเงิน การคลัง

รัฐบาลมีเจตนารมณ์ที่จะเสริมสร้างระบบเศรษฐกิจของประเทศให้มีความมั่นคงเข้มแข็ง เสริมสร้างเสถียรภาพและรักษาวินัยการเงินการคลัง สนับสนุนให้มีการออมภายในประเทศ เปิดเสรีทางการเงินในระยะเวลาที่เหมาะสมและสอดคล้องกับภาคเศรษฐกิจอื่น ๆ พัฒนาลาดทุนให้ก้าวไปสู่ความเป็นสากล และกระจายอำนาจทางการเงินการคลังให้แก่องค์กรปกครองท้องถิ่น โดยจะดำเนินการ

๔.๑.๑ ควบคุมภาวะเงินเฟ้อให้อยู่ในระดับที่เหมาะสม สอดคล้องกับอัตราการเจริญ

เติบโตและสภาพความจำเป็นทางเศรษฐกิจ

๔.๑.๒ ส่งเสริมการระดมเงินออมภายในประเทศอย่างจริงจัง โดยเฉพาะการออมภาคครัวเรือน และการออมเชิงผูกพัน เช่น การจัดตั้งกองทุนบำนาญ กองทุนสำรองเลี้ยงชีพ

๔.๑.๓ รักษาระดับอัตราแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศให้เหมาะสม ในทิศทางที่เสริมสร้างเสถียรภาพทางเศรษฐกิจและเพิ่มพูนความสามารถในการแข่งขันของประเทศ

๔.๑.๔ พัฒนาประเทศไทยให้เป็นศูนย์กลางทางการเงินในภูมิภาค โดยสนับสนุนให้มีการเปิดเสรีทางการเงิน

๔.๑.๕ ยกเลิกการเก็บภาษีจากดอกเบี้ยเงินฝากที่มีวัตถุประสงค์การออมเพื่อการจัดซื้อที่อยู่อาศัย เพื่อการศึกษาของบุตรและเพื่อการยังชีพภายหลังเกษียณอายุ

๔.๑.๖ พัฒนากลยุทธ์ทั้งในแนวกว้างและแนวลึกเพื่อมุ่งสู่ความเป็นสากลด้วยการเปิดโอกาสให้กิจการทั้งในกรุงเทพมหานครและต่างจังหวัด ตลอดจนกิจการที่ย้ายฐานการผลิตไปยังต่างประเทศสามารถเข้าจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย เพื่อเป็นการระดมทุน และส่งเสริมการเชื่อมโยงตลาดทุนในประเทศไทยกับตลาดทุนต่างประเทศ โดยเฉพาะในกลุ่มประเทศเพื่อนบ้าน ตลอดจนส่งเสริมให้มีการพัฒนาตราสารใหม่ ๆ ทั้งตราสารหนี้และตราสารทุน เพื่อสร้างความหลากหลายและทางเลือกในการระดมทุน

๔.๑.๗ กระจายอำนาจการคลังให้แก่องค์กรปกครองท้องถิ่น เพื่อให้องค์กรปกครองท้องถิ่นมีรายรับในสัดส่วนที่เหมาะสมเพียงพอจะบริหารกิจการของตนเองได้อย่างมีประสิทธิภาพ

๔.๑.๘ ปรับปรุงกระบวนการบริหารงบประมาณแผ่นดิน เพื่อให้การใช้งบประมาณสามารถดำเนินการตามแผนงานได้อย่างคล่องตัวและมีประสิทธิภาพมากขึ้น

๔.๑.๙ ส่งเสริมให้ภาคเอกชนมีส่วนร่วมในการจัดทำและบริหารจัดการด้านโครงสร้างพื้นฐาน และบริการสาธารณะอื่น ๆ เพื่อลดภาระด้านงบประมาณของรัฐบาล

๔.๑.๑๐ ริเริ่มการใช้มาตรการทางการเงินการคลังเพื่อส่งเสริมนักลงทุนไทยในการร่วมพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศเพื่อนบ้าน

๔.๒ นโยบายด้านเกษตรกรรม

รัฐบาลมีเจตนารมณ์ที่จะพัฒนาศักยภาพและความเป็นอยู่ของเกษตรกรให้ดีขึ้นโดยในภาคเกษตรก้าวหน้า จะเพิ่มศักยภาพในการแข่งขันกับต่างประเทศด้วยการเพิ่มประสิทธิภาพและลดต้นทุนการผลิต รวมทั้งใช้ความร่วมมือทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศในการเปิดตลาดสินค้าการเกษตร ตลอดจนพัฒนาอุตสาหกรรมการเกษตรเพื่อรองรับผลผลิตและยกระดับราคาสินค้าเกษตรให้สูงขึ้น สำหรับภาคเกษตรยากจนจะมุ่งเน้นการยกระดับรายได้ให้เกษตรกรด้วยการลดต้นทุนการผลิต การพัฒนาแหล่งน้ำเพื่อการเกษตรและการแก้ไขปัญหาหนี้สินของเกษตรกรโดยจะดำเนินการ

๔.๒.๑ ยกกระดับราคาผลผลิตทางการเกษตรให้สูงขึ้น และเป็นธรรมต่อเกษตรกรด้วยการขยายตลาดส่งออกเพื่อดึงราคาสินค้าเกษตรให้สูงขึ้น โดยเฉพาะการส่งออกสินค้าเกษตรไปยังตลาดโลกที่จะต้องเปิดเสรีมากขึ้นภายใต้ความตกลงความร่วมมือทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศและสนับสนุนให้มีตลาดสินค้าเกษตรล่วงหน้า

๔.๒.๒ ส่งเสริมให้เกษตรกรสามารถปลูกพืชเศรษฐกิจที่ศักยภาพทางการตลาด โดยเฉพาะอย่างยิ่งพืชเศรษฐกิจที่สามารถนำไปสู่อุตสาหกรรมแปรรูปเพื่อการส่งออก

๔.๒.๓ ส่งเสริมให้เกษตรกรสามารถจัดหาปัจจัยการผลิตที่สำคัญ ๆ เช่น ปุ๋ย สารเคมี และยาปราบศัตรูพืชในราคาถูกลงเพื่อเสริมสร้างศักยภาพในการแข่งขันของสินค้าเกษตร

๔.๒.๔ จัดหาน้ำให้มีเพียงพอสำหรับการเกษตรและการอุปโภคบริโภคด้วยการพัฒนาแหล่งน้ำและแหล่งน้ำธรรมชาติ ก่อสร้างแหล่งน้ำขนาดเล็กและที่กักเก็บน้ำตามความเหมาะสมและจำเป็น ตลอดจนร่วมมือกับประเทศเพื่อนบ้านในการนำทรัพยากรน้ำจากแหล่งน้ำนานาชาติมาใช้ประโยชน์ รวมทั้งพัฒนาระบบชลประทานให้ทั่วถึงควบคู่กับการปรับปรุงระบบการบริหารการใช้น้ำให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

๔.๒.๕ ส่งเสริมให้ภาคเกษตรกรรมเจริญเติบโตทัดเทียมกับภาคเศรษฐกิจอื่นๆ โดยส่งเสริมให้ใช้เครื่องจักรกลและเครื่องมือที่เหมาะสมและมีประสิทธิภาพเพิ่มมากขึ้นด้วยการปรับลดภาษีนำเข้าเครื่องจักรกลเครื่องมือรวมถึงอุปกรณ์ที่เกี่ยวข้องอื่นๆ และส่งเสริมการค้าคว้าวิจัยเพื่อปรับปรุงคุณภาพสินค้าเกษตรกรรมตลอดจนเพื่อให้ได้เทคโนโลยีที่เหมาะสมสำหรับการเพิ่มผลผลิตให้สูงขึ้น

๔.๒.๖ สนับสนุนสถาบันเกษตรกรให้มีบทบาทเข้มแข็งขึ้นทั้งด้านการผลิตและการจำหน่ายผลผลิตการเกษตร

๔.๒.๗ สนับสนุนและส่งเสริมให้ภาคเอกชนเข้ามามีส่วนร่วมกับรัฐบาลในการลงทุนเพื่อพัฒนาเกษตรกรรมทุกประเภทให้กว้างขวางยิ่งขึ้น

๔.๒.๘ พัฒนาและปรับปรุงกลไกของระบบสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกรให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้นโดยเฉพาะจะเน้นเงินทุนหมุนเวียนให้มีเพียงพอแก่สมาชิก

๔.๒.๙ แก้ไขปัญหาหนี้สินของเกษตรกรด้วยการจัดหาสินเชื่อระยะยาวดอกเบี้ยต่ำอย่างทั่วถึงและเป็นธรรม รวมทั้งปรับปรุงการบริหารสินเชื่อให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

๔.๒.๑๐ เร่งรัดการปฏิรูปที่ดินให้แก่เกษตรกรผู้ยากจนและไม่มีที่ดินทำกินเพียงพอตามเจตนารมณ์ของกฎหมายปฏิรูปที่ดินเพื่อการเกษตรกรรม

๔.๒.๑๑ เร่งรัดแก้ไขปัญหากการครอบครองที่ดินของรัฐโดยไม่ถูกต้อง ให้เป็นไปอย่างเป็นธรรมและสอดคล้องกับบทบัญญัติแห่งกฎหมาย โดยคำนึงถึงสิทธิชุมชนในการจัดการทรัพยากรท้องถิ่น

๔.๒.๑๒ ส่งเสริมโครงการต่าง ๆ ขององค์กรประชาชนเพื่อหารายได้เสริมให้แก่ครอบครัวของเกษตรกรในชนบท

๔.๓ นโยบายด้านอุตสาหกรรม

รัฐบาลมีเจตนารมณ์ที่จะรักษาและพัฒนาความสามารถในการแข่งขันของอุตสาหกรรมไทยในตลาดโลก โดยเพิ่มขีดความสามารถและประสิทธิภาพในการผลิต ควบคู่ไปกับการรักษาสภาวะแวดล้อม กระจายการลงทุนไปยังชนบทโดยขยายสาธารณูปโภคสาธารณูปการให้ทั่วถึง และเน้นบทบาทของภาคเอกชนให้มีส่วนร่วมในการพัฒนาอุตสาหกรรม โดยจะดำเนินการ

๔.๓.๑ ส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการเคลื่อนย้ายอุตสาหกรรมไปสู่ชนบทมากขึ้นด้วยการจัดตั้งนิคมและเขตอุตสาหกรรมในชนบท และใช้มาตรการจูงใจการลงทุนในรูปแบบต่าง ๆ เพื่อให้เกิดการจ้างงานและการกระจายรายได้ไปสู่ชนบท

๔.๓.๒ ส่งเสริมการลงทุนอย่างเต็มที่ในอุตสาหกรรมที่มีศักยภาพทางเศรษฐกิจในโลกยุคใหม่ อันได้แก่ อุตสาหกรรมแปรรูปการเกษตร อุตสาหกรรมที่ใช้เทคโนโลยีสูง อุตสาหกรรมการท่องเที่ยว อุตสาหกรรมส่งออกเพื่อให้เป็นแหล่งงานและแหล่งรายได้ที่สำคัญของประเทศ

๔.๓.๓ สนับสนุนให้มีการลงทุนอย่างเต็มที่ในอุตสาหกรรมที่มีศักยภาพทางเศรษฐกิจในโลกยุคใหม่ อันได้แก่ อุตสาหกรรมแปรรูปการเกษตร อุตสาหกรรมที่ใช้เทคโนโลยีสูง อุตสาหกรรมการท่องเที่ยว อุตสาหกรรมส่งออก เพื่อให้เป็นแหล่งงานและแหล่งรายได้ที่สำคัญ

๔.๓.๔ พัฒนาและยกระดับศักยภาพในการแข่งขันของอุตสาหกรรมส่งออกหลักของประเทศในปัจจุบัน เพื่อรักษาส่วนแบ่งในตลาดโลก ทั้งในด้านการพัฒนาฝีมือแรงงาน การตลาด การผลิต คุณภาพ การออกแบบ ฯลฯ

๔.๓.๕ เร่งรัดการเสริมสร้างสิ่งอำนวยความสะดวกและความจำเป็นพื้นฐาน ตลอดจนสาธารณูปโภคให้ทันเวลา พอเพียง และสอดคล้องกับความต้องการในการพัฒนาอุตสาหกรรมในประเทศ

๔.๓.๖ ปรับปรุงกฎ ระเบียบ เพื่อลดขั้นตอนต่าง ๆ เกี่ยวกับการอนุมัติ อนุญาต เพื่อให้เกิดความคล่องตัวและลดภาระแก่ผู้ลงทุน

๔.๓.๗ ส่งเสริมและพัฒนาอุตสาหกรรม สนับสนุนเพื่อให้เป็นส่วนเสริมศักยภาพของอุตสาหกรรมหลัก

๔.๓.๘ ควบคุมมลภาวะที่เกิดจากอุตสาหกรรม เพื่อรักษาสภาวะสิ่งแวดล้อมให้อยู่ในสภาพปกติตามมาตรฐานที่กำหนด ด้วยกัการบังคับใช้กฎหมายที่เกี่ยวข้องโดยเคร่งครัด

๔.๔ นโยบายด้านเศรษฐกิจระหว่างประเทศ

รัฐบาลมีเจตนารมณ์ที่จะรักษาและเพิ่มพูนผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจของชาติทั้งในระยะสั้นและระยะยาว ด้วยการส่งเสริมการค้า การลงทุน การท่องเที่ยว และการถ่ายทอด

และพัฒนาเทคโนโลยี ตลอดจนส่งเสริมความร่วมมือทางเศรษฐกิจกับนานาชาติ โดยเคารพต่อพันธกรณีระหว่างประเทศและคำนึงถึงกระแสแห่งความเปลี่ยนแปลงที่กำลังเกิดขึ้นในโลกยุคใหม่ โดยจะดำเนินการ

๔.๔.๑ เสริมสร้างศักยภาพของประเทศไทยในการแข่งขันกับต่างประเทศ ด้วยการ

๔.๔.๑.๑ ส่งเสริมระบบเศรษฐกิจ เพื่อให้ระบบการผลิตและการตลาดของประเทศไทยมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ควบคุมไปกับการจัดให้มีมาตรการเยียวยาที่ชัดเจนและแน่นอนสำหรับภาคเศรษฐกิจที่ได้รับผลกระทบ

๔.๔.๑.๒ ปรับปรุงระบบโครงสร้างภาษีและจัดอุปสรรคต่อการค้าและการลงทุนโดยเร่งปรับลดโครงสร้างภาษีศุลกากรให้รวดเร็วกว่าเดิมและเป็นรูปธรรมมากขึ้นเพื่อลดต้นทุนการผลิตและส่งเสริมการส่งออก ตลอดจนลดขั้นตอนพิธีการต่าง ๆ ให้มีความสะดวกรวดเร็วยิ่งขึ้น

๔.๔.๑.๓ ส่งเสริมภาคบริการที่มีความสำคัญต่อการค้าและการลงทุนให้มีศักยภาพยิ่งขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งการขนส่งสินค้า การเดินเรือ กองเรือไทย และการประกันภัย

๔.๔.๒ ดำเนินนโยบายการค้าและการลงทุนในทิศทางที่ลดปัญหาการขาดดุลบัญชีเดินสะพัด โดยเฉพาะอย่างยิ่งด้วยการส่งเสริมกิจการส่งออกที่มีมูลค่าเพิ่มสูงและการพัฒนาธุรกิจการท่องเที่ยวและบริการ

๔.๔.๓ แสวงหาตลาดและแหล่งเงินทุนใหม่ ๆ เพื่อเพิ่มทุนผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจของประเทศ เสริมสร้างบทบาทของประเทศไทยให้โดดเด่นในเวทีเศรษฐกิจระหว่างประเทศ เพื่อรักษามลประโยชน์ของชาติและเพื่อพัฒนาความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นของประชาชน ด้วยการ

๔.๔.๔.๑ ปรับปรุงให้มีการจัดตั้งหน่วยงานประสานงานนโยบายเศรษฐกิจระหว่างประเทศให้มีความเป็นเอกภาพ และทำหน้าที่ในการเจรจาการค้าและการลงทุนระหว่างประเทศร่วมกับหน่วยงานต่าง ๆ

๔.๔.๔.๒ กระชับความร่วมมือกับสมาชิกกลุ่มอาเซียนและกลุ่มเอเปค เพื่อเพิ่มบทบาทการเจรจาในเวทีเศรษฐกิจระหว่างประเทศ

๔.๔.๔.๓ พัฒนาประเทศไทยให้เป็นศูนย์การผลิต การค้า การเงิน การสื่อสาร โทรคมนาคมและการคมนาคมในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

๔.๔.๔.๔ ส่งเสริมให้มีการลงทุนของนักลงทุนต่างชาติในประเทศเพิ่มขึ้นและสนับสนุนอุตสาหกรรมและบริการของไทยที่ไปลงทุนในต่างประเทศและแรงงานไทยในต่างประเทศโดยใช้มาตรการทางการทูต กฎหมาย การเงิน การคลังและการจัดตั้งองค์กรที่จำเป็น

๔.๕ นโยบายด้านคมนาคมและสื่อสารโทรคมนาคม

รัฐบาลมีเจตนารมณ์ที่จะกระจายเครือข่ายการคมนาคมขนส่งทั้งทางบกทางน้ำ และทางอากาศให้ทั่วถึง โดยเน้นการเสริมสร้างโครงสร้างพื้นฐานของการคมนาคม ส่วนในด้านสื่อสาร

โทรคมนาคมจะพัฒนา ขยาย และเพิ่มเครื่องมือและนำเทคโนโลยีที่ทันสมัยมาใช้ รวมทั้งการลดค่าบริการให้ถูกลงโดยเน้นบทบาทของเอกชนในการดำเนินการและบริหารจัดการภายใต้ระบบการแข่งขันอย่างเสรีโดยจะดำเนินการ

๔.๕.๑ การคมนาคมทางบก

๔.๕.๑.๑ พัฒนาปรับปรุงและขยายเครือข่ายทางหลวงและเส้นทางทางขนส่งระหว่างกรุงเทพมหานครกับจังหวัดต่าง ๆ และระหว่างจังหวัดในทุกภาคของประเทศ โดยเร่งรัดให้มีการก่อสร้างขยายถนนระหว่างภาคจาก ๔ ช่องจราจรเป็น ๖ ช่องจราจร และระหว่างจังหวัดที่มีการจราจรหนาแน่นจาก ๒ ช่องจราจรเป็น ๔ ช่องจราจรภายใน ๔ ปี

๔.๕.๑.๒ ปรับปรุงเส้นทางรถไฟสายหลักให้เป็นทางคู่ขนาน และให้มีการนำรถไฟความเร็วสูงมาใช้ในเส้นทางที่เหมาะสม

๔.๕.๑.๓ เร่งรัดการก่อสร้างเครือข่ายการคมนาคมทั้งทางรถยนต์และรถไฟกับประเทศเพื่อนบ้าน โดยทางภาคเหนือเชื่อมกับสาธารณรัฐประชาชนจีน ตอนใต้สหภาพมาเลเซียและสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ทางภาคตะวันออกเฉียงเหนือเชื่อมกับสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว สาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนามและประเทศกัมพูชา และภาคใต้เชื่อมกับประเทศมาเลเซีย

๔.๕.๒ การคมนาคมทางอากาศ

๔.๕.๒.๑ เร่งรัดการก่อสร้างท่าอากาศยานสากลกรุงเทพแห่งที่ ๒ (หนองงูเห่า)ควบคู่ไปกับการพัฒนาและปรับปรุงสนามบินภายในประเทศและระหว่างประเทศให้ทันสมัยเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารการคมนาคมทางอากาศให้ประชาชนได้รับความสะดวก รวดเร็ว และปลอดภัย ตลอดจนสร้างสนามบินภายในเพิ่มขึ้นตามความจำเป็นและเหมาะสม

๔.๕.๒.๒ ส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการจัดตั้งสายการบิน และสายการบินแห่งชาติเพิ่มขึ้น เร่งรัดการจัดตั้งศูนย์ซ่อมเครื่องบินขนาดใหญ่และศูนย์กลางการผลิตและขนส่งทางอากาศยานนานาชาติ

๔.๕.๓ การคมนาคมทางน้ำ

๔.๕.๓.๑ เร่งรัดให้มีการใช้ท่าเรือน้ำลึกในเขตพัฒนาชายฝั่งทะเลตะวันออกอย่างเต็มที่ เร่งรัดการศึกษาความเป็นไปได้ในการก่อสร้างท่าเรือน้ำลึกในภาคใต้ และในพื้นที่อื่น ๆ ที่เหมาะสม เช่น บริเวณชายฝั่งทะเลตะวันตกของประเทศ ตลอดจนประสานความร่วมมือกับประเทศเพื่อนบ้านในการร่วมลงทุนสร้างและใช้ท่าเรือน้ำลึก

๔.๕.๓.๒ ส่งเสริมและจัดระบบการจราจรและขนส่งทางน้ำ เพื่อลดต้นทุนการขนส่ง ช่วยแก้ไขและบรรเทาปัญหาจราจร รวมทั้งจัดให้มีมาตรการด้านความปลอดภัยที่มีประสิทธิภาพ

๔.๕.๔ การสื่อสารโทรคมนาคม

๔.๕.๔.๑ พัฒนาปรับปรุงและขยายบริการสื่อสารโทรคมนาคมให้สามารถบริการประชาชนได้ทั่วประเทศด้วยเครื่องมือเครื่องใช้และเทคโนโลยีที่ทันสมัยในราคาที่ต่ำลง โดยเฉพาะอย่างยิ่งจะเร่งรัดให้มีชุมสายโทรศัพท์ทุกอำเภอและอาจขยายไปถึงตำบล รวมทั้งให้มีโทรศัพท์ใช้ในหมู่บ้าน

๔.๕.๔.๒ สนับสนุนให้มีการนำระบบสื่อสารโทรคมนาคมที่กำหนดนำมาใช้ เพื่อประโยชน์ในการป้องกันประเทศควบคู่กับประโยชน์ในทางเศรษฐกิจ

๔.๖ นโยบายด้านพลังงาน

รัฐบาลมีเจตนารมณ์ที่จะดำเนินการให้มีพลังงานเพียงพอกับความต้องการ ในระดับราคาที่เหมาะสมและเป็นธรรม และสนับสนุนให้ภาคเอกชนเข้ามีส่วนร่วมในการดำเนินการและบริหารจัดการ โดยจะดำเนินการ

๔.๖.๑ ส่งเสริมให้มีการใช้พลังงานอย่างมีประสิทธิภาพและประหยัด ทั้งในภาคอุตสาหกรรมและที่อยู่อาศัย ด้วยการสนับสนุนให้มีการผลิตเครื่องใช้พลังงานประสิทธิภาพสูงที่ช่วยให้เกิดการประหยัดพลังงาน รวมทั้งรณรงค์ให้มีการอนุรักษ์พลังงานตามกฎหมายว่าด้วยการส่งเสริมการอนุรักษ์พลังงาน และเสริมสร้างจิตสำนึกของประชาชนให้มีการใช้พลังงานอย่างประหยัด

๔.๖.๒ จัดหาพลังงานให้มีปริมาณเพียงพอกับความต้องการ และมีความมั่นคงในระดับราคาที่เหมาะสมและเป็นธรรม ด้วยการสำรวจและพัฒนาแหล่งพลังงานภายในประเทศ และพัฒนาหน่วยงานของรัฐให้สามารถบริหารและจัดการด้านพลังงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ

๔.๖.๓ ศึกษาความเป็นไปได้ในการนำพลังงานทดแทนอื่น ๆ มาใช้ให้เป็นประโยชน์ในอนาคต และส่งเสริมความร่วมมือกับประเทศเพื่อนบ้านเพื่อพัฒนา และจัดหาพลังงาน

๔.๖.๔ ปรับปรุงและพัฒนาระบบการขนส่งน้ำมันทางท่อ เพื่อลดต้นทุนการขนส่งและให้น้ำมันมีราคาจำหน่ายปลีกใกล้เคียงกันทั่วประเทศ

๔.๗ นโยบายด้านการท่องเที่ยว

รัฐบาลมีเจตนารมณ์ที่จะส่งเสริมและพัฒนาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวให้สามารถทำรายได้เข้าประเทศมากขึ้น ควบคู่ไปกับการรักษารักษาศิลปวัฒนธรรมและทรัพยากรธรรมชาติอันเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีค่ายิ่ง โดยจะดำเนินการ

๔.๗.๑ ส่งเสริมและสนับสนุนการลงทุนในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวและธุรกิจที่เกี่ยวข้องเนื่อง โดยเฉพาะอุตสาหกรรมโรงแรม รวมทั้งส่งเสริมให้มีการพัฒนาระบบบริการให้มีคุณภาพ และได้มาตรฐานสามารถแข่งขันกับต่างประเทศ

๔.๗.๒ พัฒนาแหล่งท่องเที่ยวให้มีความสอดคล้องกับปริมาณนักท่องเที่ยวที่เพิ่มขึ้นรวมทั้งให้มีความสะดวกและปลอดภัยด้วยการพัฒนาปรับปรุงและจัดให้มีสิ่งอำนวยความสะดวกและบริการ

พื้นฐานต่าง ๆ อย่างทั่วถึง อนุรักษ์และฟื้นฟูศิลปวัฒนธรรมโบราณสถานและทรัพยากรธรรมชาติที่เป็นแหล่งท่องเที่ยว ตลอดจนคุ้มครองดูแลนักท่องเที่ยวและผู้ประกอบธุรกิจที่เกี่ยวข้องไม่ให้เอาเปรียบนักท่องเที่ยวจนเกิดภาพพจน์ทางลบต่อประเทศโดยส่วนรวม

๔.๗.๓ ส่งเสริมความร่วมมือระหว่างประเทศในการพัฒนาอุตสาหกรรมท่องเที่ยวเพื่อให้เกิดเครือข่ายการท่องเที่ยวเชื่อมโยงในภูมิภาคโดยมีประเทศไทยเป็นศูนย์กลาง

๔.๗.๔ เสริมสร้างค่านิยมให้ประชาชนท่องเที่ยวในประเทศให้มากขึ้น

๔.๗.๕ ขยายการผลิตบุคลากรด้านการท่องเที่ยวให้มีปริมาณและคุณภาพสอดคล้องกับความต้องการของตลาดอุตสาหกรรมท่องเที่ยว

๕. นโยบายสังคม

๕.๑ นโยบายด้านอนุรักษ์วัฒนธรรมไทยและทำนุบำรุงศาสนา รัฐบาลมีเจตนารมณ์ที่จะอนุรักษ์วัฒนธรรมไทย ทำนุบำรุงส่งเสริมและฟื้นฟูศาสนาโดยให้ประชาชนสนใจในสาระคำสอนเป็นหลัก ส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปะท้องถิ่น และอนุรักษ์โบราณสถานที่สำคัญของชาติโดยจะดำเนินการ

๕.๑.๑ เสริมสร้างความเป็นปึกแผ่นแก่สถาบันครอบครัว โดยใช้มาตรการจูงใจต่าง ๆ เช่น ลดภาษี และค่าบริการสำหรับกิจกรรมที่ทำโดยครอบครัว

๕.๑.๒ ส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่นให้เป็นส่วนสำคัญส่วนหนึ่งของแนวคิดและแนวทางในการพัฒนาประเทศ

๕.๑.๓ ส่งเสริมศิลปะท้องถิ่น เช่น ศิลปะการเขียนภาพ แกะสลักของไทย การแสดงพื้นบ้านต่าง ๆ ของไทย ไม่ว่าจะเป็นหนังตะลุง โขน หมอลำ ลิเก ฯลฯ ตลอดจนศิลปวัฒนธรรมที่แทรกอยู่ในกิจกรรมกีฬา เช่น การแข่งเรือกอแหละ เรือยาว ศิลปะการป้องกันตัว โดยสนับสนุนงบประมาณช่วยเหลือ เพื่อให้ศิลปินสามารถดำรงชีวิตของความเป็นศิลปินและเป็นผู้รักษาศิลปวัฒนธรรมเหล่านี้ไว้ได้

๕.๑.๔ ส่งเสริมการอนุรักษ์โบราณสถานที่สำคัญของชาติ โดยเฉพาะอย่างยิ่งที่นานาชาติถือเป็นมรดกโลก ด้วยการสนับสนุนงบประมาณเพื่อการปฏิสังขรณ์ให้อยู่ในสภาพที่ตีเหมาะสำหรับเป็นแหล่งท่องเที่ยวและเชิญชวนให้เอกชนทั้งในและต่างประเทศมีส่วนร่วม เช่น การตั้งกองทุน เพื่อการอนุรักษ์โบราณสถานและโบราณวัตถุ ตลอดจนให้มีการแยกเขตเมืองเก่าเมืองใหม่เพื่อควบคุมสิ่งปลูกสร้างที่อยู่ในเขตเหล่านั้นให้ผสมกลมกลืนและต่อเนื่องกับสถาปัตยกรรมเดิมที่มีอยู่

๕.๑.๕ สนับสนุนกิจกรรมต่าง ๆ ของสถาบันศาสนา และส่งเสริมให้ประชาชนสนใจในสาระคำสอนของศาสนามากกว่าการมุ่งไปทางวัตถุมงคลหรือถาวรวัตถุต่าง ๆ เพื่อให้ประชาชนเข้าถึงหลักธรรมและคำสอนของศาสนาโดยตรง และนำไปปฏิบัติเพื่อให้สังคมมีความสงบสุข

๕.๒ นโยบายด้านสตรี เด็ก เยาวชน และผู้ด้อยโอกาส

รัฐบาลมีเจตนารมณ์ที่จะส่งเสริมสถานภาพของสตรีและพัฒนาเด็กและเยาวชนตลอดจน ผู้ด้อยโอกาสและกลุ่มบุคคลพิเศษให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างเหมาะสม โดยจะดำเนินการ

๕.๒.๑ ส่งเสริมให้มีการออกกฎหมายรองรับบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญที่ได้กำหนดให้หญิงและชายมีสิทธิเท่าเทียมกัน รวมทั้งปรับปรุงกฎหมาย กฎ ระเบียบเพื่อขจัดการเลือกปฏิบัติต่อสตรี

๕.๒.๒ ส่งเสริมให้สตรีมีส่วนร่วมในการพัฒนาประเทศทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง ตลอดจนมีบทบาทในการกำหนดทิศทางของประเทศ

๕.๒.๓ กวดขันการให้มาตรการคุ้มครองสวัสดิภาพของสตรี เพื่อมิให้ถูกเอาเปรียบ และ ป้องกันมิให้เด็กและเยาวชนสตรีไปประกอบธุรกิจทางเพศ

๕.๒.๔ ส่งเสริมแรงงานสตรีให้ได้รับความเป็นธรรมด้านค่าจ้างและสวัสดิการ โดยเฉพาะแรงงานสตรีที่ไม่อยู่ในระบบ

๕.๒.๕ ฝึกอบรมและเพิ่มพูนทักษะในการประกอบอาชีพแก่สตรีในชนบทตามความเหมาะสมกับสภาพเศรษฐกิจและสังคมของชุมชน

๕.๒.๖ สนับสนุนให้มีการพัฒนาเด็ก ทั้งทางกาย จิตใจ สติปัญญา และจริยธรรม โดยมุ่งเน้นให้มีการประสานงานระหว่างภาครัฐและภาคเอกชน

๕.๒.๗ สนับสนุนการจัดตั้งกลุ่มเยาวชนและค่ายเยาวชนพัฒนาศูนย์เยาวชนให้มีส่วนสำคัญในการพัฒนาศักยภาพของเยาวชน ปรับปรุงห้องสมุดประชาชนในระดับต่าง ๆ รวมทั้งสนามกีฬาให้สามารถให้บริการแก่เด็กและเยาวชนได้อย่างเพียงพอและทั่วถึง

๕.๒.๘ สนับสนุนสถาบันครอบครัว หน่วยงานของรัฐและเอกชน องค์กรชุมชน สถาบันศาสนา ตลอดจนสื่อมวลชนให้เข้ามามีบทบาทในการป้องกัน แก้ไขปัญหา และพัฒนาเด็กและเยาวชนในภาวะยากลำบากให้สามารถดำรงชีวิตได้อย่างปกติสุข รวมทั้งป้องกันและแก้ไขปัญหาระงงานเด็กและโสเภณีอย่างจริงจัง

๕.๒.๙ ดูแล พัฒนา และพัฒนาผู้ด้อยโอกาสและกลุ่มบุคคลพิเศษ เช่น ผู้พิการ ให้ได้รับการศึกษาและพัฒนาฝีมือหรือการฝึกอาชีพให้สามารถพึ่งตนเองได้อย่างภาคภูมิใจ

๕.๓ นโยบายด้านสาธารณสุข

รัฐบาลมีเจตนารมณ์ที่จะปรับปรุงบริการสาธารณสุขให้กระจายทั่วถึง โดยเน้นที่ระบบในการป้องกันโรคภัยไข้เจ็บและการเสริมสร้างสุขภาพอนามัยที่ดีให้แก่ประชาชน ตลอดจนการส่งเสริมให้ภาคเอกชนเข้ามามีส่วนร่วมในการให้บริการสาธารณสุขเพิ่มขึ้น โดยจะดำเนินการ

๕.๓.๑ เร่งรัดขยายงานสาธารณสุขมูลฐานในชนบท

๕.๓.๒ สนับสนุนการสร้างระบบประกันสุขภาพ โดยเฉพาะในกลุ่มผู้สูงอายุ ผู้พิการ

ผู้ยากไร้และด้อยโอกาส เพื่อให้สามารถเข้าถึงบริการสาธารณสุข

๕.๓.๓ รณรงค์และเผยแพร่ให้ความรู้ และสร้างความเข้าใจแก่ประชาชนถึงอันตรายจากโรคเอดส์ รวมทั้งเสริมสร้างความเข้าใจแก่ประชาชนถึงอันตรายจากโรคเอดส์ รวมทั้งเสริมสร้างความเข้าใจและช่วยเหลือผู้ติดเชื้อเอดส์ให้อยู่ร่วมในสังคมได้ตามปกติ

๕.๓.๔ ส่งเสริมโครงการภาครัฐและภาคเอกชนที่มุ่งบำบัด รักษา และฟื้นฟูผู้ติดยาเสพติด เพื่อให้คนเหล่านั้นกลับมาเป็นกำลังของชาติต่อไป

๕.๓.๕ กวดขันการเฝ้าระวัง และตรวจสอบคุณภาพสิ่งแวดล้อมที่อาจเป็นอันตรายต่อสุขภาพของประชาชน เพื่อควบคุมให้อยู่ในระดับมาตรฐานความปลอดภัย

๕.๓.๖ เร่งรัดให้มีการกำจัดขยะติดเชื้อและบำบัดน้ำเสียจากสถานบริการสาธารณสุข ทั้งภาครัฐและภาคเอกชน รวมทั้งจัดหาน้ำสะอาดสำหรับอุปโภคบริโภคให้แก่ประชาชนในชนบทอย่างทั่วถึงและเพียงพอ

๕.๓.๗ กวดขันมาตรฐานคุ้มครองผู้บริโภค เพื่อให้ผู้บริโภคได้รับความปลอดภัยจากการบริโภคอาหารและยาที่ไม่ได้มาตรฐานความปลอดภัย

๕.๓.๘ ส่งเสริมการผลิตและพัฒนาบุคลากรทางการแพทย์และสาธารณสุขให้มีคุณภาพและเพียงพอ รวมทั้งการนำเทคโนโลยีทางการแพทย์และสาธารณสุขสมัยใหม่มาใช้ในการให้บริการสาธารณสุข

๕.๓.๙ สนับสนุนการจัดตั้งสถานเลี้ยงเด็กกลางวันที่ได้มาตรฐานด้วยมาตรการทางด้านภาษี

๕.๓.๑๐ ส่งเสริมการประชาสัมพันธ์ความรู้ ความเข้าใจในพฤติกรรมสุขภาพที่ถูกต้อง และการดูแลสุขภาพด้วยตนเองแก่ประชาชน

๕.๔ นโยบายด้านแรงงานและสวัสดิการสังคม

รัฐบาลมีเจตนารมณ์ที่จะส่งเสริมให้ผู้ใช้แรงงานมีการพัฒนาฝีมือและทักษะในการทำงาน มีระบบสวัสดิการและระบบความปลอดภัยในการทำงานที่เหมาะสมและได้มาตรฐาน สนับสนุนการจัดตั้งสหภาพแรงงาน เพื่อการแรงงานสัมพันธ์และคุ้มครองแรงงาน รวมทั้งกำหนดมาตรการที่เหมาะสมเกี่ยวกับแรงงานต่างชาติในประเทศ โดยจะดำเนินการ

๕.๔.๑ ส่งเสริมการฝึกอบรมและพัฒนาฝีมือแรงงาน เพื่อเพิ่มขีดความสามารถให้แก่ผู้ใช้แรงงาน กลุ่มผู้ด้อยโอกาส และผู้ซึ่งประสบอันตรายเนื่องจากการทำงานจนต้องกลายเป็นคนพิการให้มีความรู้ ฝีมือ ทักษะในการประกอบอาชีพ ตลอดจนให้ได้รับการฟื้นฟูสมรรถภาพด้วยการสนับสนุนการฝึกอาชีพระยะสั้น และขยายความร่วมมือกับภาคเอกชนในการจัดตั้งสถาบันฝึกอบรมวิชาชีพในสาขาที่ต้องการแรงงานฝีมือและความชำนาญงานเฉพาะด้าน

๕.๔.๒ ส่งเสริมให้มีระบบแรงงานสัมพันธ์ การคุ้มครองแรงงาน และมาตรการความปลอดภัยในการทำงานทั้งแบบทวิภาคีและไตรภาคี เพื่อให้นายจ้างและลูกจ้างมีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน ร่วมมือกันในการแก้ไขข้อขัดแย้งและข้อพิพาทแรงงาน ให้ลูกจ้างได้รับสวัสดิการที่เหมาะสม และได้มาตรฐานให้มีสภาพแวดล้อมในการทำงานที่ดี

๕.๔.๓ ส่งเสริมให้ผู้ใช้แรงงานมีเสถียรภาพและได้รับการคุ้มครองอย่างเต็มที่ในการจัดตั้งสหภาพแรงงาน และปรับปรุงกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับแรงงานรัฐวิสาหกิจให้มีสิทธิหน้าที่และความรับผิดชอบในขอบเขตที่เหมาะสมตามหลักสากลนิยมในการปกครองแบบประชาธิปไตยโดยปรับปรุงให้เหมาะสมกับสภาวการณ์ มีความสอดคล้องกับนโยบายการพัฒนาการส่งเสริมเสถียรภาพทางเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ และห้ามนัดหยุดงานในกิจการอันเป็นสาธารณูปโภคและสาธารณูปการ

๕.๔.๔ ส่งเสริมให้มีการช่วยเหลือและดูแลผู้สูงอายุ ผู้พิการและด้อยโอกาส และผู้ถูกทอดทิ้งทางสังคมอย่างจริงจัง โดยให้มีศูนย์สงเคราะห์ราษฎร และกฎหมายสวัสดิการสังคม

๕.๔.๕ เร่งจัดตั้งศูนย์สารสนเทศแรงงานและสวัสดิการให้เป็นศูนย์ข้อมูลในการจัดหางาน การจัดทำทะเบียนผู้ใช้แรงงานเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการให้บริการแก่ผู้ใช้แรงงานทุกด้าน

๕.๔.๖ เร่งรัดการศึกษาและจัดทำข้อมูลเพื่อกำหนดมาตรการที่เหมาะสมเกี่ยวกับแรงงานต่างชาติที่เข้ามาทำงานในประเทศ

๕.๕ นโยบายด้านกีฬา

รัฐบาลมีเจตนารมณ์ที่จะส่งเสริมและพัฒนาการกีฬาเพื่อสุขภาพอนามัยของคนในชาติ รวมทั้งพัฒนาสู่ความเป็นเลิศมีศักยภาพทัดเทียมกับอารยประเทศ โดยจะดำเนินการ

๕.๕.๑ ส่งเสริมให้มีกีฬาขั้นพื้นฐานเพื่อการแข่งขัน เพื่อการอาชีพ และเพื่อสุขภาพ ด้วยการจัดงบประมาณอุดหนุนการดำเนินกิจกรรม และสนับสนุนให้เอกชนมีส่วนร่วมในการดำเนินการและบริหารจัดการ รวมทั้งกระจายโอกาสด้านกีฬาไปให้ทั่วทุกภูมิภาค

๕.๕.๒ สร้างขวัญและกำลังใจให้แก่นักกีฬาที่น่าชื่อเสียงเกียรติภูมิมาสู่ประเทศ หรือภายหลังการเข้าร่วมทีมชาติให้มีมาตรฐานการครองชีพที่ดี

๕.๕.๓ ส่งเสริมให้มีการเล่นกีฬาตั้งแต่เยาว์วัย และสนับสนุนการพัฒนาการผลิตอุปกรณ์กีฬาภายในประเทศให้มีมาตรฐานและมีราคาถูก รวมทั้งจัดตั้งศูนย์กีฬาระดับนานาชาติ เพื่อเป็นที่ฝึกซ้อมและเก็บตัวนักกีฬา

๖. นโยบายด้านการศึกษา

รัฐบาลมีเจตนารมณ์ที่จะพัฒนาคน ในฐานะเป็นจุดศูนย์กลางของการพัฒนาทั้งปวง โดยขยายการศึกษาภาคบังคับพื้นฐาน พร้อมด้วยสวัสดิการอื่น ๆ ที่จำเป็น การให้องค์การปกครองท้องถิ่นเข้ามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมและวิถีชีวิตความเป็นอยู่ใน

ท้องถิ่น ส่งเสริมการศึกษานอกระบบโรงเรียนโดยการใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัยเพื่อขยายการศึกษาให้เข้าถึงชนบทที่ห่างไกลได้อย่างทั่วถึง และปรับปรุงสวัสดิการให้แก่ครู อาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษาทุกระดับ โดยจะดำเนินการ

๖.๑ ขยายโอกาสทางการศึกษาให้เด็กได้รับการพัฒนาความพร้อมในทุกด้านก่อนเข้าเรียนชั้นประถมศึกษา

๖.๒ ขยายการศึกษาภาคบังคับจาก ๖ ปี เป็น ๙ ปี ให้ทั่วถึงทั้งในและนอกระบบโรงเรียน โดยมีเป้าหมายขยายการศึกษาภาคบังคับให้ถึง ๑๒ ปี โดยเร็ว พร้อมทั้งจัดสวัสดิการการศึกษาและสวัสดิการอื่น ๆ ที่จำเป็นให้แก่นักเรียน

๖.๓ จัดหาทุนการศึกษาและจัดให้มีกองทุนสวัสดิการเงินกู้แก่นักเรียน นักศึกษาที่ขาดแคลนทุนทรัพย์ให้มีโอกาสศึกษาต่อในระดับสูงขึ้น

๖.๔ เร่งรัดการผลิตบุคลากรในสาขาวิชาชีพที่ขาดแคลน ซึ่งมีความสำคัญต่อการพัฒนาประเทศในอนาคต เช่น ด้านวิทยาศาสตร์ แพทย์ วิศวกรรม และคอมพิวเตอร์ให้มีคุณภาพและปริมาณเพียงพอ ด้วยการเพิ่มขีดความสามารถแก่สถาบันอุดมศึกษาและสถาบันอาชีวศึกษาในการผลิตบุคลากรด้านผู้สอน พัฒนาหลักสูตรและกระบวนการเรียนการสอน รวมทั้งสนับสนุนให้มีการร่วมมือกับสถาบันการศึกษาในต่างประเทศเพื่อแลกเปลี่ยนและถ่ายทอดวิทยาการ

๖.๕ สนับสนุนให้สถาบันอุดมศึกษาทำการวิจัยและพัฒนาให้กว้างขวาง โดยเน้นการนำผลการวิจัยและพัฒนามาถ่ายทอดและปรับใช้ในความเป็นจริง ทั้งทางเศรษฐกิจและสังคมให้มากขึ้น

๖.๖ ผลักดันให้มีการปรับปรุงหลักสูตรและกระบวนการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของโลกยุคใหม่ โดยเน้นการพัฒนาทักษะการคิดและการวิเคราะห์ การเรียนรู้จากประสบการณ์และของจริง ควบคู่ไปกับการเสริมสร้างคุณธรรมและจริยธรรม

๖.๗ ส่งเสริมสนับสนุนการศึกษานอกระบบโรงเรียนให้กว้างขวางยิ่งขึ้น โดยใช้สื่อและเทคโนโลยีการสอนทางไกล ระบบอาจารย์ผู้สอน การสร้างพิพิธภัณฑ์สัตว์ การบูรณะพิพิธภัณฑ์ประวัติศาสตร์ การสร้างอุทยานวิทยาศาสตร์ ฯลฯ

๖.๘ สนับสนุนการกระจายอำนาจทางการศึกษา โดยให้องค์กรปกครองท้องถิ่นมีบทบาทมากขึ้นในการบริหารและจัดการศึกษาในระดับและประเทศที่เหมาะสมและสอดคล้องกับสภาพและวิถีชีวิตความเป็นอยู่ในท้องถิ่น

๖.๙ ส่งเสริมและสนับสนุนการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาโดยองค์กรชุมชน สถานประกอบการเอกชน และองค์กรผู้ปกครอง

๖.๑๐ สนับสนุนให้ผู้ด้อยโอกาสและผู้พิการมีโอกาสเข้าศึกษาและฝึกอบรมวิชาชีพมากยิ่งขึ้น เพื่อให้สามารถพึ่งพาตนเองได้

๖.๑๑ ปรับปรุงระบบบริหารในสถาบันอุดมศึกษาของรัฐให้มีความคล่องตัวและมีความเป็นอิสระในการบริหารงานอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อความเป็นเลิศทางวิชาการ

๖.๑๒ ผ่อนคลายกฎ ระเบียบ และกำหนดมาตรการจูงใจที่เหมาะสม เพื่อให้เอกชนเข้ามามีบทบาทในการลงทุนและบริหารการศึกษาและการฝึกฝนอาชีพในทุกระดับมากยิ่งขึ้น

๖.๑๓ เสริมสร้างสวัสดิการ ขวัญ กำลังใจ และสิทธิประโยชน์ต่าง ๆ ให้แก่ครู อาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษาทุกระดับ เพื่อให้เกิดความมั่นคงและความภาคภูมิใจในอาชีพ

๖.๑๔ ยกกระดับมาตรฐานวิชาชีพครูโดยจัดให้มีการกำกับดูแลและพัฒนาคุณภาพมาตรฐานและการปฏิบัติวิชาชีพตามจรรยาบรรณครู รวมทั้งพัฒนาครูประจำการ บุคลากรทางการศึกษาและองค์กรวิชาชีพครูอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง

๗. นโยบายทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

รัฐบาลมีเจตนารมณ์ที่จะฟื้นฟู อนุรักษ์และพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่เสื่อมโทรมให้ดีขึ้น โดยส่งเสริมให้ประชาชน องค์กรประชาชน และองค์กรปกครองท้องถิ่นเข้ามีส่วนร่วมในการจัดการและองค์กรปกครองท้องถิ่นเข้ามีส่วนร่วมในการจัดการโดยจะดำเนินการ

๗.๑ เร่งรัดการออกกฎหมายว่าด้วยป่าชุมชน เพื่อเปิดโอกาสให้ประชาชนและองค์กรประชาชนมีส่วนร่วมในการปลูก ป้องกัน รักษา และใช้ประโยชน์จากป่าชุมชน

๗.๒ ปรับปรุงหน่วยงานที่มีหน้าที่ดูแล รักษา และจัดการทรัพยากรธรรมชาติให้สามารถทำหน้าที่ได้อย่างทั่วถึงและมีประสิทธิภาพ

๗.๓ ลดความขัดแย้งของการใช้ทรัพยากรธรรมชาติโดยกำหนดการใช้ที่ดิน

๗.๔ จัดทำแผนปฏิบัติการและจัดลำดับความสำคัญในการลงทุนด้านสิ่งแวดล้อมเพื่อเป็นแม่บทการจัดการคุณภาพสิ่งแวดล้อมให้ครบทุกจังหวัดทั่วประเทศ

๗.๕ เร่งรัดการป้องกันและแก้ไขปัญหามลภาวะทางน้ำ อากาศ เสียง รวมทั้งปัญหาจากสารพิษและกากของเสียโดยยึดหลักผู้ก่อให้เกิดมลภาวะเป็นผู้จ่าย

๗.๖ เสริมสร้างความร่วมมือกับต่างประเทศในการดูแลและแก้ไขปัญหามลภาวะสิ่งแวดล้อม

๗.๗ ส่งเสริมและสนับสนุนให้ประชาชน องค์กรประชาชนและองค์กรปกครองท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ ป้องกันและแก้ไขปัญหามลภาวะสิ่งแวดล้อม

๘. นโยบายวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี

รัฐบาลมีเจตนารมณ์ที่จะเร่งรัดพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ให้เป็นปัจจัยสำคัญในการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตและการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน โดยจะดำเนินการ

๘.๑ ส่งเสริมการวิจัยและพัฒนา โดยเฉพาะอย่างยิ่งเพื่อประโยชน์ในเชิงพาณิชย์

อุตสาหกรรม เกษตรกรรม และการบริการ เพื่อเสริมสร้างสมรรถนะทางการผลิตและการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน

๘.๒ สนับสนุนให้มีการแลกเปลี่ยนเทคโนโลยีที่เหมาะสมกับต่างประเทศ เพื่อนำมาใช้ในการพัฒนาประเทศ และเพิ่มประสิทธิภาพในการผลิต การจำหน่าย การค้า และการตลาด รวมทั้งการบริหารระบบสารสนเทศที่ทันสมัย เพื่อเพิ่มขีดความสามารถของเอกชนในการแข่งขันกับต่างประเทศ

๘.๓ เร่งรัดการจัดทำแผนหลักในการพัฒนาบุคลากรด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีให้มีความรู้และปริมาณเพียงพอกับความต้องการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเสริมสร้างกำลังคนทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีในวิชาชีพที่เป็นความต้องการเร่งด่วนของประเทศ

๘.๔ ขยายความร่วมมือกับต่างประเทศในการพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี

๘.๕ ส่งเสริมการสร้างเครือข่ายระบบสารสนเทศด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีให้สามารถเชื่อมต่อถึงกันทั้งในประเทศและต่างประเทศ

๘.๖ สนับสนุนและส่งเสริมบทบาทเอกชนให้มีส่วนร่วมในการพัฒนาและใช้วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี โดยใช้มาตรฐานการจูงใจทางด้านภาษี การให้เงินกู้และเงินให้เปล่า

๘.๗ สนับสนุนให้มีหรือพัฒนาเมืองวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี เพื่อเป็นศูนย์ศึกษาและค้นคว้าวิจัยในด้านนี้

๙. นโยบายกระจายรายได้และความเจริญไปสู่ภูมิภาค

รัฐบาลมีเจตนารมณ์ที่จะกระจายรายได้และความเจริญไปสู่ภูมิภาค โดยขยายบริการขั้นพื้นฐานทางเศรษฐกิจและสังคมให้ทั่วถึงทุกภูมิภาค เพื่อให้การพัฒนาชนบทเป็นการพัฒนาที่สมดุลและยั่งยืน โดยจะดำเนินการ

๙.๑ ขยายบริการขั้นพื้นฐานทางเศรษฐกิจและสังคม เช่น ประปา ไฟฟ้า โทรศัพท์ ระบบคมนาคมและสื่อสารโทรคมนาคม สถานศึกษา สถานพยาบาล โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ให้มีถนนลาดยางในหมู่บ้านทุกหมู่บ้าน และพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในชนบท

๙.๒ สนับสนุนและผลักดันสถาบันการเงินให้กระจายบริการสินเชื่อแก่เกษตรกร ธุรกิจการเกษตร และอุตสาหกรรมขนาดย่อม ผู้ประกอบการรายย่อย และผู้ริเริ่มประกอบอาชีพส่วนตัวในส่วนภูมิภาคมากขึ้น

๙.๓ ส่งเสริมและสนับสนุนให้กระจายอุตสาหกรรมไปสู่ชนบทมากขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งอุตสาหกรรมที่เชื่อมโยงกับเศรษฐกิจชาวบ้านและเศรษฐกิจชุมชน ทั้งในเขตชนบทและเขตเมือง เพื่อเพิ่มการมีงานทำและยกระดับรายได้ของประชาชนในชนบท

๙.๔ ปรับปรุงระบบบริการสาธารณสุขให้สามารถบริการประชาชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ และบรรลุเป้าหมายของการมีสุขภาพดีถ้วนหน้า

๙.๕ สนับสนุนให้มีการจัดทำแผนยุทธศาสตร์การพัฒนารัฐบาลจังหวัดและกลุ่มจังหวัดเพื่อให้เกิดการพัฒนาเป็นไปอย่างเหมาะสมตามศักยภาพและความจำเป็นของภูมิภาค และเป็นฐานสำหรับการเชื่อมโยงการพัฒนาทางด้านการคมนาคมขนส่ง การค้าและด้านอื่น ๆ กับประเทศเพื่อนบ้าน

๙.๖ สนับสนุนให้เกิดเครือข่ายการเรียนรู้และเอื้ออาทร ช่วยเหลือร่วมมือกันในกลุ่มชน เพิ่มให้มีความพร้อมและมีพลังเพียงพอในการเข้ามีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของตนเองและส่วนรวม

๑๐. นโยบายการพัฒนากรุงเทพมหานครและปริมณฑล

รัฐบาลมีเจตนารมณ์ที่จะเสริมสร้างและพัฒนากรุงเทพมหานครให้เป็นมหานครที่มีสภาพแวดล้อมโดยรวมดีขึ้น เป็นนครแห่งศูนย์กลางทางการค้าและเศรษฐกิจของภูมิภาคนี้ โดยจะดำเนินการ

๑๐.๑ เร่งดำเนินงานตามแผนงานและโครงการฟื้นฟูบูรณะกรุงเทพมหานคร เพื่อแก้ไขปัญหาสีเขียวและมลภาวะ ปัญหาชุมชนแออัด ปัญหาการขาดแคลนสาธารณูปโภค สาธารณูปการและที่อยู่อาศัยอย่างต่อเนื่อง

๑๐.๒ เร่งแก้ไขปัญหาคารจากรตามแผนแม่บท โดยการปรับปรุงระบบการบริหารจัดการและการตัดสินใจให้มีความเป็นเอกภาพ รวมทั้งประสานการแก้ไขปัญหาคารจากรในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑลอย่างเป็นระบบ โดยเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นและตรวจสอบการดำเนินงาน

๑๐.๓ เร่งแก้ไขปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมและมลภาวะ ปัญหาน้ำเสียในแม่น้ำเจ้าพระยา และคูคลองต่าง ๆ ปัญหาขยะมูลฝอย ปัญหาฝุ่นละออง ปัญหาควันพิษ และปัญหามลภาวะทางเสียง โดยปรับปรุงและบังคับใช้กฎหมายอย่างจริงจัง ประสานความร่วมมือระหว่างหน่วยงานของรัฐกับของเอกชนที่เกี่ยวข้อง เร่งรัดให้มีการใช้น้ำมันไร้สารตะกั่ว และควบคุมปริมาณควันเสียจากยานพาหนะ รวมทั้งจัดสร้างสวนสาธารณะเพิ่มขึ้นเพื่อเป็นปอดให้กรุงเทพมหานคร ตลอดจนรณรงค์ให้ความรู้ด้านการอนุรักษ์และการจัดการสิ่งแวดล้อม

๑๐.๔ เร่งแก้ไขปัญหาที่อยู่อาศัยและชุมชนแออัด โดยกำหนดแผนพัฒนาที่อยู่อาศัย ปรับปรุงชุมชนแออัด และส่งเสริมให้ภาคเอกชนมีส่วนร่วมในการจัดให้มีที่อยู่อาศัยราคาถูกสำหรับผู้มีรายได้น้อยและปานกลาง ด้วยการส่งเสริมการลงทุนเป็นกรณีพิเศษ จัดหาเงินกู้ดอกเบี้ยต่ำ รวมทั้งเพิ่มบทบาทของธนาคารอาคารสงเคราะห์ และการเคหะแห่งชาติ ตลอดจนขยายบริการด้านสาธารณูปโภค สาธารณูปการให้ทั่วถึง

๑๐.๕ กำหนดให้มีการใช้ที่ดินในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑลอย่างเป็นระบบ มีประสิทธิภาพและเหมาะสม โดยใช้มาตรการทางด้านผังเมือง

๑๐.๖ เร่งดำเนินการเชื่อมโยงกรุงเทพมหานครกับพื้นที่เขตเศรษฐกิจใหม่บริเวณชายฝั่งทะเลตะวันออก พื้นที่ด้านตะวันตกและภาคกลางตอนบน ทำอากาศยานสากลกรุงเทพแห่งที่ ๒ ที่หนองงูเห่า และเมืองบริวาร

๑๐.๗ ปรับปรุงกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการผังเมือง การควบคุมอาคาร การเวนคืน อสังหาริมทรัพย์ การจัดสรรที่ดิน ชุมชนเมืองใหม่ ชุมชนแออัดและกฎหมายอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องให้เหมาะสมและเอื้อต่อการพัฒนาและฟื้นฟูกรุงเทพมหานคร

๑๐.๘ สนับสนุนการจัดการด้านสาธารณสุขให้แก่ชุมชน โดยขยายบริการศูนย์สาธารณสุขและจัดศูนย์สาธารณสุขเคลื่อนที่อย่างทั่วถึง นอกจากนี้นโยบายที่ได้แถลงมาข้างต้น รัฐบาลจะได้สานต่อนโยบาย งาน หรือโครงการที่เป็นประโยชน์แก่ประเทศชาติและประชาชนของรัฐบาล คณะต่าง ๆ ที่ได้ดำเนินการไว้แล้วให้บรรลุผลสำเร็จโดยเร็ว โดยในการบริหารงานจะมุ่งเน้นการประสานความร่วมมือระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และองค์กรประชาชนเพื่อให้เกิดผลสำเร็จอย่างสมบูรณ์

ท่านประธานรัฐสภาและท่านสมาชิกผู้ทรงเกียรติที่เคารพ ในการบริหารราชการแผ่นดินที่ได้แถลงมาข้างต้น กระผมขอให้ความมั่นใจว่า รัฐบาลจะมุ่งปฏิบัติตามนโยบายที่แถลงมานี้อย่างเคร่งครัด ด้วยความซื่อสัตย์ สุจริต เพื่อนำประโยชน์สูงสุดมาสู่ประเทศชาติและประชาชน กระผมเชื่อมั่นว่าด้วยความร่วมมือสนับสนุนจากท่านสมาชิกผู้ทรงเกียรติ รัฐบาลจะสามารถนำนโยบายที่ได้กล่าวมาไปปฏิบัติให้สัมฤทธิ์ผลสมตามเจตนารมณ์ทุกประการ

•รายงานการประชุมร่วมกันของรัฐสภา ปีที่ ๑ ครั้งที่ ๑ (สมัยสามัญครั้งที่หนึ่ง)

วันพุธที่ ๒๖ กรกฎาคม พุทธศักราช ๒๕๓๘ หน้า ๑๐ - ๔๐

หน้าว่าง

พลเอก ชวลิต ยงใจยุทธ
นายกรัฐมนตรีคนที่ ๒๒

นายกรัฐมนตรีคนที่ ๒๒ พลเอก ชวลิต ยงใจยุทธ

ระยะเวลาดำรงตำแหน่ง

คณะรัฐมนตรี ครั้งที่ ๕๒ : ๒๕ พฤศจิกายน ๒๕๓๙ - ๘ พฤศจิกายน ๒๕๔๐

ประวัติ

พลเอก ชวลิต ยงใจยุทธ เกิดเมื่อวันที่ ๑๕ พฤษภาคม ๒๔๗๕ ที่กรุงเทพมหานคร จบการศึกษามัธยมปลายที่โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษา กรุงเทพมหานคร จากนั้นได้เข้าศึกษาต่อที่โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า สำเร็จการศึกษาเมื่อปี ๒๔๙๒ หลังจากนั้นได้เข้ารับการศึกษาระดับอุดมศึกษาหลายหลักสูตรตามลำดับ ที่เข้าศึกษา ได้แก่ โรงเรียนสื่อสารกองทัพบกฟอร์ตบอนนาร์ ประเทศสหรัฐอเมริกา กองทัพอากาศ ๙ เฉพาะวิถีกว โอกินาวา ประเทศญี่ปุ่น โรงเรียนทหารสื่อสาร ในประเทศไทย โรงเรียนเสนาธิการทหารบก ทั้งในประเทศและที่ประเทศสหรัฐอเมริกา หลักสูตร กระโดดร่ม นายทหารชั้นผู้ใหญ่ หลักสูตร NOVICE ได้รับเครื่องหมายแสดงความสามารถในการกระโดดร่มจากกองทัพบกสหรัฐอเมริกา และในปี ๒๕๓๐ มหาวิทยาลัยเปปเปอร์ไดน์ สหรัฐอเมริกา ได้ประกาศเกียรติคุณและมอบปริญญาบัตรดุษฎีบัณฑิตกิตติมศักดิ์ สาขานิติศาสตร์ และมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ บัณฑิตวิทยาลัย ประกาศเกียรติคุณและมอบปริญญาศิลปศาสตรดุษฎีบัณฑิต

พลเอก ชวลิต ยงใจยุทธ เริ่มรับราชการทหารในตำแหน่งว่าที่ร้อยตรี เมื่อปี ๒๔๙๗ ในปี ๒๕๐๖ ได้รับแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งผู้บังคับกองร้อยซ่อมบำรุงเครื่องสื่อสาร เขตหลังกรมการทหารสื่อสาร ปี ๒๕๑๔ เป็นหัวหน้ากองกรมยุทธการทหารบก และในปี ๒๕๒๓ ขึ้นเป็นเจ้ากรมยุทธการทหารบก ในปี ๒๕๒๔ ได้เลื่อนเป็นเสนาธิการทหารบก และเป็นผู้บัญชาการทหารบกในปี ๒๕๒๙ จนกระทั่งในปี ๒๕๓๐ ได้รับแต่งตั้งให้รักษาราชการผู้บัญชาการทหารสูงสุด อีกตำแหน่งหนึ่งด้วย

พลเอก ชวลิต ยงใจยุทธ ได้ลาออกจากราชการมาทำงานการเมือง ในตำแหน่งรองนายกรัฐมนตรี และรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม ในสมัย พลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ เป็นนายกรัฐมนตรี เมื่อปี ๒๕๓๓ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย ปี ๒๕๓๕ - ๒๕๓๗ รองนายกรัฐมนตรี และรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม ปี ๒๕๓๘ - ๒๕๓๙ ปลายปี ๒๕๓๙ ได้มีพระราชกฤษฎีกายุบสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๓๙ เมื่อวันที่ ๒๒ สิงหาคม ๒๕๓๙ รัฐบาลขณะนั้นซึ่งมีนายบรรหาร ศิลปอาชา เป็นนายกรัฐมนตรี ได้กลายเป็นรัฐบาลรักษาการและได้จัดให้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรขึ้นใหม่ เมื่อวันที่ ๑๗ พฤศจิกายน ๒๕๓๙ ผลการเลือกตั้งครั้งนั้น พรรคความหวังใหม่ ซึ่งมีพลเอก ชวลิต ยงใจยุทธ เป็นหัวหน้าพรรค มีสมาชิกพรรคได้รับเลือกตั้งเป็นผู้แทนราษฎรเป็นจำนวนมากที่สุด จึงได้เป็นแกนนำในการจัดตั้งรัฐบาลผสม ๖ พรรค

ประกอบด้วย พรรคความหวังใหม่ พรรคชาติพัฒนา พรรคกิจสังคม พรรคประชากรไทย พรรคเสรีธรรม และพรรคมวลชน

พลเอก ชวลิต ยงใจยุทธ ได้รับพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่ง นายกรัฐมนตรี คนที่ ๒๒ ของประเทศไทย เมื่อวันที่ ๒๕ พฤศจิกายน ๒๕๓๙ ในช่วงที่ดำรงตำแหน่ง มีกระแสความไม่พอใจการบริหารราชการแผ่นดิน ในภาวะที่เศรษฐกิจของประเทศเริ่มมีปัญหา รุนแรงขึ้น และมีการเรียกร้องให้พลเอก ชวลิต ยงใจยุทธ ลาออกจากตำแหน่ง ในที่สุด พลเอก ชวลิต ยงใจยุทธ ก็ได้ประกาศลาออกจากตำแหน่งนายกรัฐมนตรี เมื่อวันที่ ๖ พฤศจิกายน ๒๕๔๐

คณะรัฐมนตรี คณะที่ ๕๒

๒๕ พฤศจิกายน ๒๕๓๙ - ๘ พฤศจิกายน ๒๕๔๐

พลเอก ชวลิต ยงใจยุทธ เป็นนายกรัฐมนตรี ประกาศพระบรมราชโองการ เมื่อวันที่ ๒๕ พฤศจิกายน ๒๕๓๙ พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช ทรงลงพระปรมาภิไธย ในประกาศ นายวันมูหะมัดนอร์ มะทา ประธานสภาผู้แทนราษฎรเป็นผู้ลงนามรับสนองพระบรมราชโองการ และในวันที่ ๒๙ พฤศจิกายน ๒๕๓๙ ได้มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ แต่งตั้ง คณะรัฐมนตรี ดังต่อไปนี้

รายชื่อคณะรัฐมนตรี

๑. นายสุชาติ รังสิตพล เป็นรองนายกรัฐมนตรี และ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ
๒. นายอำนาจ วีรพรหม เป็นรองนายกรัฐมนตรี และ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง
๓. นายกร ทัพพะรังสี เป็นรองนายกรัฐมนตรี และ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงอุตสาหกรรม
๔. นายมนตรี พงษ์พานิช เป็นรองนายกรัฐมนตรี และ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุข
๕. นายสมัคร สุนทรเวช เป็นรองนายกรัฐมนตรี
๖. นายโกศล พลกุล เป็นรัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี
๗. นายชิงชัย มงคลธรรม เป็นรัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี
๘. นายปิยะฉัตร วัชรภรณ์ เป็นรัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี
๙. นายวีระกร คำประกอบ เป็นรัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี
๑๐. นายสมพงษ์ อมรวิวัฒน์ เป็นรัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี
๑๑. นายรักเกียรติ สุขธนะ เป็นรัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี
๑๒. พลเอก ชวลิต ยงใจยุทธ เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม
๑๓. นายธวัชวงศ์ ณ เชียงใหม่ เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงการคลัง
๑๔. นายจาตุรนต์ ฉายแสง เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงการคลัง
๑๕. นายชวรัตน์ ชาญวีรกูล เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงการคลัง
๑๖. นายประจวบ ไชยสาส์น เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ
๑๗. นายพิทักษ์ อินทวิทย์นันท์ เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงการต่างประเทศ
๑๘. นายชูชีพ หาญสวัสดิ์ เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์
๑๙. นายกรีฑ กงเพชร เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์
๒๐. นายสำเภา ประจวบเหมาะ เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์
๒๑. นายประวิทย์ อุตตะโมต เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์

๒๒. นายสุวัจน์ ลิปตพัลลภ เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงคมนาคม
๒๓. นายดิเรก เจริญผล เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงคมนาคม
๒๔. นายอร่าม ไหล่หีระ เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงคมนาคม
๒๕. นายสมศักดิ์ เทพสุทิน เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงคมนาคม
๒๖. นายพินิจ จารุสมบัติ เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงคมนาคม
๒๗. นายณรงค์ชัย อัครเศรณี เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงพาณิชย์
๒๘. นายเฉลิมพล สนิทวงศ์ชัย เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงพาณิชย์
๒๙. นายสมพร อัครเหม เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงพาณิชย์
๓๐. นายเสนาะ เทียนทอง เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย
๓๑. นายเรืองวิทย์ ลิกค์ เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงมหาดไทย
๓๒. นายเกียรติชัย ชัยเชาวรัตน์ เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงมหาดไทย
๓๓. นายไพโรจน์ โล่ห์สุนทร เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงมหาดไทย
๓๔. นายชัยภักดิ์ ศิริวัฒน์ เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงมหาดไทย
๓๕. ร้อยตำรวจเอก เฉลิม อยู่บำรุง เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงมหาดไทย
๓๖. นายสุวิทย์ คุณกิตติ เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม
๓๗. นายฉัตรชัย เอียสกุล เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม
๓๘. นายพูนสวัสดิ์ มูลศาสตรสาทร เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม
๓๙. นายเอกพร รักความสุข เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม
๔๐. นายยิ่งพันธ์ มนะสิการ เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม
๔๑. นายอดิสร เพียงเกษ เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม
๔๒. นายสังข์ทอง ศรีธเรศ เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงศึกษาธิการ
๔๓. นายสุรพร ดนัยตั้งตระกูล เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงศึกษาธิการ
๔๔. นายจำลอง ครุฑขุนทด เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงศึกษาธิการ
๔๕. นายสรอรรถ กลิ่นประทุม เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุข
๔๖. นายสุนทร วิลาวัลย์ เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงสาธารณสุข
๔๗. นายสมาน ภูมิเมกะกาญจนะ เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงสาธารณสุข
๔๘. นายสมภพ อมาตยกุล เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงสาธารณสุข
๔๙. นายมนตรี ด่านไพบูลย์ เป็นรัฐมนตรีว่าการทบวงมหาวิทยาลัย
- ต่อมามีการปรับคณะรัฐมนตรี ดังนี้

วันที่ ๒๑ มิถุนายน ๒๕๔๐ มีรัฐมนตรีลาออก ดังนี้

๑. นายอำนาจ วิรวรณ ลาออกจากตำแหน่งรองนายกรัฐมนตรี และรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง

๒. นายณรงค์ชัย อัครเศรณี ลาออกจากตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงพาณิชย์ ในวันเดียวกันนี้ ได้มีพระบรมราชการโองการโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งรัฐมนตรี ดังนี้

๑. นายทอง พิทยะ เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง

๒. นายณรงค์ชัย อัครเศรณี เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงพาณิชย์

วันที่ ๑๕ สิงหาคม ๒๕๔๐ ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้รัฐมนตรีพ้นจากความเป็นรัฐมนตรีและแต่งตั้งรัฐมนตรี ดังนี้

๑. นายสุวิทย์ รังสิงพล พ้นจากตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ

๒. นายสังข์ทอง ศรีเรศ พ้นจากตำแหน่งรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงศึกษาธิการ

๓. นายสุรพร ดนัยตั้งตระกูล พ้นจากตำแหน่งรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงศึกษาธิการ

๔. นายจำลอง ครุฑขุนทด พ้นจากตำแหน่งรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงศึกษาธิการ

๕. นายสุนทร วิลาวัลย์ พ้นจากตำแหน่งรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงสาธารณสุข

๖. นานสมาน ภูมมะกาญจนะ พ้นจากตำแหน่งรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงอุตสาหกรรม

๗. นายเกียรติชัย ชัยเชาวรัตน์ พ้นจากตำแหน่งรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงมหาดไทย

และแต่งตั้งให้เป็น รัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี

๘. นายชิงชัย มงคลธรรม พ้นจากตำแหน่งรัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี และแต่งตั้งให้เป็น รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ

๙. นายมนตรี ด่านไพบูลย์ พ้นจากตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการทบวงมหาวิทยาลัย และแต่งตั้งให้เป็น รัฐมนตรีว่าการกระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม

๑๐. นายจักรชัย เอียสกุล พ้นจากตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม และแต่งตั้งให้เป็นรัฐมนตรีว่าการทบวงมหาวิทยาลัย

๑๑. พันตำรวจโท ทักษิณ ชินวัตร เป็นรองนายกรัฐมนตรี

๑๒. นายวีรพงษ์ รามางกูร เป็นรองนายกรัฐมนตรี

๑๓. นายอารีเพ็ญ อุตรสินธุ์ เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงศึกษาธิการ

๑๔. พลตำรวจตรี วุฒิ สุโกศล เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงศึกษาธิการ

๑๕. นายปรีชา เลานพงศ์ชนะ เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงอุตสาหกรรม

วันที่ ๒๔ ตุลาคม ๒๕๔๐ มีรัฐมนตรีลาออก ดังนี้

๑. นายมนตรี พงษ์พานิช ขอลาออกจากตำแหน่งรองนายกรัฐมนตรี และรัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุข

๒. นายเกียรติชัย ชัยเชาวรัตน์ ขอลาออกจากตำแหน่งรัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี

๓. นายปิยะณัฐ วัชรภรณ์ ขอลาออกจากตำแหน่งรัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี
  ๔. นายวีระกร คำประกอบ ขอลาออกจากตำแหน่งรัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี
  ๕. นายสมพงษ์ อมรวิวัฒน์ ขอลาออกจากตำแหน่งรัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี
  ๖. นายทอง พิทยะ ขอลาออกจากตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง
  ๗. นายธวัชวงศ์ ณ เชียงใหม่ ขอลาออกจากตำแหน่งรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงการคลัง
  ๘. นายชวรัตน์ ชาญวีรกูล ขอลาออกจากตำแหน่งรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงการคลัง
  ๙. นายพิทักษ์ อินทวิทยานันท์ ขอลาออกจากตำแหน่งรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงการต่างประเทศ
  ๑๐. นายกรีช กงเพชร ขอลาออกจากตำแหน่งรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์
  ๑๑. นายสำเนา ประจวบเหมาะ ขอลาออกจากตำแหน่งรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์
  ๑๒. นายดิเรก เจริญผล ขอลาออกจากตำแหน่งรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงคมนาคม
  ๑๓. นายสมศักดิ์ เทพสุทิน ขอลาออกจากตำแหน่งรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงคมนาคม
  ๑๔. นายณรงค์ชัย อัครเศรณี ขอลาออกจากตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงพาณิชย์
  ๑๕. นายเฉลิมพล สนิทวงศ์ชัย ขอลาออกจากตำแหน่งรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงพาณิชย์
  ๑๖. นายชัยภักดิ์ ศิริวัฒน์ ขอลาออกจากตำแหน่งรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงมหาดไทย
  ๑๗. นายพูนสวัสดิ์ มูลศาสตรสาทร ขอลาออกจากตำแหน่งรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม
  ๑๘. นายสมภพ อมาตยกุล ขอลาออกจากตำแหน่งรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงอุตสาหกรรม
  ๑๙. นายฉัตรชัย เอียสกุล ขอลาออกจากตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการทบวงมหาวิทยาลัย
- วันที่ ๒๔ ตุลาคม ๒๕๔๐ ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งรัฐมนตรี ดังนี้
๑. นายสุวิทย์ คุณกิตติ เป็นรองนายกรัฐมนตรี อีกตำแหน่งหนึ่ง
  ๒. นายสัมพันธ์ เลิศนุวัฒน์ เป็นรัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี
  ๓. นายภูษณ ปรีย์มาโนช เป็นรัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี
  ๔. นายพิทักษ์ อินทวิทยานันท์ เป็นรัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี
  ๕. นายโฆสิต ปั้นเปี่ยมรัษฎ์ เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง
  ๖. นายสุรศักดิ์ นานานุกุล เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงการคลัง
  ๗. นายमारวย ผดุงสิทธิ์ เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงการคลัง
  ๘. นายธวัชวงศ์ ณ เชียงใหม่ เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงการต่างประเทศ
  ๙. นายฉัตรชัย เอียสกุล เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์
  ๑๐. นายอุดมศักดิ์ ทั้งทอง เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์

๑๑. นายสมพงษ์ อมรวิวัฒน์ เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงคมนาคม
๑๒. นายสมคิด จาตุศรีพิทักษ์ เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงพาณิชย์
๑๓. นายวิชัย ชัยจิตวินิชกุล เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงพาณิชย์
๑๔. นายพจน์ วิเทศยนตรกิจ เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงพาณิชย์
๑๕. นายลิขิต ธีรเวคิน เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงมหาดไทย
๑๖. นายทศพร มูลศาสตร์สาทร เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม
๑๗. นายพจน์ สะเพียรชัย เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงศึกษาธิการ
๑๘. นายสมศักดิ์ เทพสุทิน เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุข
๑๙. นายสมชาย เบนญจรงค์กุล เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงสาธารณสุข
๒๐. คุณหญิงนงเยาว์ ชัยเสรี เป็นรัฐมนตรีว่าการทบวงมหาวิทยาลัย

หมายเหตุ คณะรัฐมนตรีคณะนี้สิ้นสุดลง เนื่องจากพลเอก ชวลิต ยงใจยุทธ ประกาศลาออกจากตำแหน่งนายกรัฐมนตรี เมื่อวันที่ ๖ พฤศจิกายน ๒๕๔๐

คำแถลงนโยบาย
ของ
คณะรัฐมนตรี คณะที่ ๕๒
พลเอก ชวลิต ยงใจยุทธ นายกรัฐมนตรี
แถลงต่อรัฐสภา
เมื่อวันที่ ๑๑ ธันวาคม ๒๕๓๙

คำแถลงนโยบายของรัฐบาล*

ท่านประธานรัฐสภาและท่านสมาชิกผู้มีเกียรติ

ตามที่ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งให้กระผมเป็นนายกรัฐมนตรีตามประกาศพระบรมราชโองการ ลงวันที่ ๒๕ พฤศจิกายน ๒๕๓๙ และแต่งตั้งคณะรัฐมนตรีตามประกาศพระบรมราชโองการ ลงวันที่ ๒๙ พฤศจิกายน ๒๕๓๙ นั้น

บัดนี้ คณะรัฐมนตรีได้กำหนดนโยบายการบริหารราชการแผ่นดินเรียบร้อยแล้ว โดยมีเป้าหมายหลักของการบริหารราชการแผ่นดินที่จะเกิดขึ้น และยึดมั่นในการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข จะสถาปนาความเชื่อมั่นทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม สรรค์สร้างความสำเร็จสามัคคีและนำมาซึ่งการอยู่ดีกินดีของประชาชน จะเร่งรัดผลักดันการปฏิรูปการเมือง โดยเฉพาะอย่างยิ่งการจัดทำรัฐธรรมนูญฉบับใหม่และกฎหมายที่เกี่ยวข้องให้แล้วเสร็จภายในระยะเวลาที่รัฐธรรมนูญกำหนด จะเร่งสร้างฟื้นฟูสภาพเศรษฐกิจที่ชะลอตัวและพัฒนาศักยภาพการแข่งขันในตลาดโลก รวมทั้งให้มีการกระจายประโยชน์ของการขยายตัวทางเศรษฐกิจไปสู่ประชาชนทุกกลุ่ม จะผลักดันให้มีการปรับทัศนคติ และระบบการทำงานของภาครัฐจากการปกครองประชาชนมาเป็นการให้บริการที่ดีแก่ประชาชน และปรับระบบการทำงานของภาครัฐจากที่เป็นผู้คิดเองทำเองมาเป็นระบบที่ร่วมคิดร่วมทำกับภาคเอกชนและประชาชน โดยให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมและมีสิทธิโต้แย้งคัดค้านการที่ไม่ถูกต้องของเจ้าหน้าที่ของรัฐ ขณะเดียวกันจะส่งเสริมและรณรงค์ให้ประชาชนในชาติมีวินัย พัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน ให้ได้รับการบริการที่ดี มีการศึกษาที่ได้มาตรฐาน มีความสมบูรณ์ทั้งทางร่างกาย จิตใจและสติปัญญา และอยู่ภายใต้สิ่งแวดล้อมที่ดี

คณะรัฐมนตรีจึงกำหนดนโยบายการบริหารราชการแผ่นดินไว้ ๑๑ ด้าน โดยมีรายละเอียดของนโยบายดังต่อไปนี้

๑. นโยบายด้านการเมือง

รัฐบาลมุ่งมั่นที่จะเกิดทุนและรักษาไว้ซึ่งสถาบันชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ และ

การปกครองในระบบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข โดยจะดำเนินการ

๑.๑ เร่งรัดผลักดันการปฏิรูปการเมือง โดยสนับสนุนให้สภาร่างรัฐธรรมนูญมีอิสระในการ
ยกร่างรัฐธรรมนูญฉบับใหม่

๑.๒ ส่งเสริมและสนับสนุนให้ประชาชน องค์กรเอกชนและสื่อสารมวลชนมีส่วนร่วมในการ
เสนอแนะและแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดทำรัฐธรรมนูญฉบับใหม่

๑.๓ เร่งรัดผลักดันให้มีกฎหมายว่าด้วยคณะกรรมการการเลือกตั้ง และให้มีศาลปกครอง
ขึ้นเป็นเอกเทศจากระบบศาลยุติธรรมโดยสอดคล้องกับบทบัญญัติและเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ

๑.๔ ส่งเสริมและสนับสนุนรัฐสภาและพรรคการเมืองให้เป็นสถาบันที่มีความเข้มแข็ง
และเป็นที่ยอมรับของประชาชน

๒. นโยบายด้านการบริหาร

รัฐบาลมุ่งมั่นที่จะปฏิรูปการบริหารราชการแผ่นดินและพัฒนากฎหมายให้สอดคล้องกับ
การพัฒนาทางการเมือง การบริหาร เศรษฐกิจ และสังคมในปัจจุบัน และวางรากฐานสำหรับการ
พัฒนาประเทศในอนาคตเพื่อเผชิญกับยุคโลกาภิวัตน์ โดยจะดำเนินการ

๒.๑ นโยบายด้านการบริหารราชการแผ่นดินและการบริการประชาชน

๒.๑.๑ ปรับลดบทบาทของรัฐจากที่เป็นผู้ดำเนินการมาเป็นผู้วางกฎเกณฑ์ กำกับ
ดูแลรักษากติกา วางแผน และประสานงาน และส่งเสริมให้ภาคเอกชนเข้ามาเป็นผู้ลงทุนและ
ดำเนินการแทนในกิจการที่รัฐไม่มีความจำเป็นต้องดำเนินการเอง

๒.๑.๒ ปรับโครงสร้างหน่วยงานของรัฐให้เหมาะสมกับสถานการณ์ในปัจจุบันและ
สนองตอบต่อเป้าหมายในการพัฒนาประเทศ

๒.๑.๓ ปรับปรุงกลไกและวิธีการบริหารงบประมาณแผ่นดิน ให้การจัดสรร
งบประมาณตอบสนองต่อนโยบายและเป้าหมายให้ชัดเจนยิ่งขึ้น

๒.๑.๔ ผลักดันให้มีการปรับทัศนคติ และระบบการทำงานของภาครัฐจากการ
ปกครองประชาชนมาเป็นการให้บริการที่ดีแก่ประชาชน รวมทั้งพัฒนาประสิทธิภาพการบริการของ
รัฐให้เป็นที่ยอมรับของประชาชน

๒.๑.๕ ส่งเสริมและสนับสนุนให้หน่วยงานของรัฐนำอุปกรณ์และเทคโนโลยี
สารสนเทศที่ทันสมัยมาช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการปฏิบัติการกิจหน้าที่และในการให้บริการ
ประชาชน จัดทำระบบฐานข้อมูลทุกระดับตั้งแต่ระดับท้องถิ่น จังหวัด และระดับชาติ และสร้าง
เครือข่ายเชื่อมโยงฐานข้อมูลระหว่างหน่วยงานต่าง ๆ ของรัฐ

๒.๑.๖ พัฒนาบุคลากรภาครัฐให้มีสมรรถนะสูงขึ้นและให้ได้รับเงินเดือน สวัสดิการ
และสิทธิประโยชน์ต่าง ๆ สัมพันธ์กับคุณภาพของงานและสอดคล้องกับภาวะค่าครองชีพ เพื่อให้
สามารถอยู่ในสังคมอย่างสมฐานะ มีเกียรติ และศักดิ์ศรี

๒.๒ นโยบายด้านการกระจายอำนาจการปกครองสู่ท้องถิ่น

๒.๒.๑ ปรับปรุงโครงสร้างขององค์กรปกครองท้องถิ่นให้มีความเหมาะสมและสอดคล้องกัน เร่งรัดการกระจายภารกิจหน้าที่ให้แก่องค์กรปกครองท้องถิ่นมากขึ้น และถ่ายเทบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถจากส่วนกลางและส่วนภูมิภาคไปสู่องค์กรปกครองท้องถิ่นตามความเหมาะสม

๒.๒.๒ เร่งรัดการกระจายรายได้ให้องค์กรปกครองท้องถิ่นเพิ่มมากขึ้นอย่างเป็นขั้นตอนและเพียงพอที่จะบริหารกิจการตามอำนาจหน้าที่ของตนเองได้อย่างมีประสิทธิภาพโดยเร็ว

๒.๓ นโยบายด้านการมีส่วนร่วมของประชาชน

๒.๓.๑ ให้ประชาชนมีสิทธิรับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับกิจการของรัฐ และการดำเนินงานของเจ้าหน้าที่ของรัฐ

๒.๓.๒ ให้มีการรับฟังความคิดเห็นสาธารณะโดยวิธีประชาพิจารณ์ในปัญหาสำคัญของชาติ

๒.๓.๓ ให้ประชาชนและสื่อมวลชนสามารถตรวจสอบการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ของรัฐได้มากยิ่งขึ้น

๒.๔ นโยบายด้านการอำนวยความสะดวก

๒.๔.๑ ลดปริมาณคดีขึ้นสู่ศาลโดยการจัดตั้งระบบงานระงับข้อพิพาทและข้อขัดแย้งในสังคมโดยการไกล่เกลี่ยหรือประนอมข้อพิพาท และโดยวิธีอนุญาโตตุลาการ

๒.๔.๒ ให้บริการช่วยเหลือทางด้านกฎหมายแก่ประชาชน และสนับสนุนบทบาทของทนายความในการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชน

๒.๔.๓ พัฒนาบุคลากรและกระบวนการวินิจฉัยเรื่องร้องทุกข์ของประชาชนที่ได้รับความสะดวก รวดเร็วและทั่วถึง เพื่อรองรับสิทธิของบุคคลในการร้องทุกข์ตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ

๒.๕ นโยบายด้านการปรับปรุงบทบัญญัติแห่งกฎหมาย

ปรับปรุงระบบกฎหมายให้สอดคล้องกับการพัฒนาทางการเมือง การบริหาร เศรษฐกิจ และสังคมในปัจจุบัน และวางรากฐานสำหรับการพัฒนาในอนาคต รวมทั้งให้มีการบังคับใช้กฎหมายอย่างเคร่งครัดและต่อเนื่อง

๓. นโยบายด้านเศรษฐกิจ

รัฐบาลมุ่งมั่นที่จะดำเนินนโยบายสร้างสรรคความเจริญรุ่งเรืองทางเศรษฐกิจของประเทศอย่างมีประสิทธิภาพ ลดช่องว่างและขจัดความยากจนในประเทศให้ลดน้อยลง ยกกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชน และสร้างความเชื่อมั่นแก่นักลงทุนไทยและต่างประเทศ โดยจะดำเนินการ

๓.๑ นโยบายด้านการเงินการคลัง

รัฐบาลจะรักษาระเบียวินัยทางการเงินการคลังอย่างเคร่งครัด และจะดำเนินนโยบายการเงินการคลังให้สอดคล้องกับนโยบายการพัฒนาประเทศในด้านอื่น ๆ ตลอดจนพัฒนาตลาดการเงินและตลาดทุน เพื่อเพิ่มขีดความสามารถให้ประเทศไทยเป็นศูนย์กลางทางเศรษฐกิจที่สำคัญในภูมิภาคนี้ โดยจะดำเนินการ

๓.๑.๑ ส่งเสริมให้มีการลงทุนในระบบเศรษฐกิจในระดับที่เหมาะสมทั้งภาครัฐและภาคเอกชน โดยเฉพาะการลงทุนเพื่อเพิ่มผลผลิตและแหล่งงานของประเทศ

๓.๑.๒ ระดมเงินออมภายในประเทศทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคครัวเรือน ด้วยมาตรการจูงใจและมาตรการเร่งรัดเพื่อลดช่องว่างระหว่างเงินออมและเงินลงทุนให้ต่ำลง และลดการพึ่งพาแหล่งเงินกู้ต่างประเทศ

๓.๑.๓ รักษาเสถียรภาพของระดับราคาผู้บริโภคและควบคุมดูแลการใช้จ่ายเงินภาครัฐให้อยู่ในระดับที่ไม่กดดันต่อเสถียรภาพทางเศรษฐกิจ

๓.๑.๔ แก้ไขปัญหาการขาดดุลการค้าและดุลบัญชีเดินสะพัดให้มีระดับต่ำลง ด้วยมาตรการทั้งในด้านการเพิ่มแหล่งรายได้และเงินตราต่างประเทศ รวมทั้งลดรายจ่ายที่ไม่จำเป็นหรือการลงทุนที่ไม่มีประสิทธิภาพ

๓.๑.๕ เร่งรัดฟื้นฟูแก้ไขภาคเศรษฐกิจที่มีปัญหา โดยเฉพาะอุตสาหกรรมที่ด้อยประสิทธิภาพการแข่งขัน การเกษตรที่ผลผลิตต่ำ ธุรกิจอสังหาริมทรัพย์ และธุรกิจการเงิน โดยคำนึงถึงประโยชน์ของประชาชนผู้บริโภค รวมทั้งจะดูแลรักษาสภาพคล่องทางการเงินภายในประเทศให้อยู่ในระดับที่เหมาะสมและมีเสถียรภาพ

๓.๑.๖ เปิดเสรีและผ่อนคลายข้อจำกัดทางการเงินอย่างเป็นขั้นตอน และในระยะเวลาที่เหมาะสม ทั้งในด้านธนาคารพาณิชย์ บริษัทเงินทุนหลักทรัพย์ บริษัทประกันภัยและประกันชีวิต และสถาบันการเงินอื่น ๆ

๓.๑.๗ สนับสนุนให้สถาบันการเงินมีบทบาทสำคัญในการแก้ปัญหาหนี้สินนอกระบบกระจายรายได้ กระจายแหล่งงาน และกระจายความเจริญไปสู่ภูมิภาคและท้องถิ่น

๓.๑.๘ พัฒนาตลาดการเงิน ตลาดทุน และตลาดเงินตราต่างประเทศให้มีประสิทธิภาพและเป็นสากลภายใต้การกำกับดูแลที่เหมาะสม

๓.๒ นโยบายด้านการค้าภายในประเทศและต่างประเทศ

รัฐบาลจะดำเนินการให้ราคาและคุณภาพสินค้าอุปโภคบริโภคมีความเป็นธรรมต่อผู้บริโภค ดุลการค้าและดุลบัญชีเดินสะพัดไม่ก่อให้เกิดปัญหาเสถียรภาพต่อระบบเศรษฐกิจและจะเพิ่มพูนศักยภาพของประเทศไทยในการแข่งขัน โดยจะดำเนินการ

๓.๒.๑ แก้ไขปัญหาสินค้าราคาแพงและคุณภาพต่ำด้วยการเปิดเสรี และส่งเสริมการแข่งขันในระบบตลาดภายใน เร่งมาตรการเพิ่มผลผลิตและลดต้นทุนการผลิตสินค้า โดยเฉพาะ

สินค้าประเภทอาหารและสินค้าจำเป็น ตลอดจนคุ้มครองดูแลผู้บริโภคให้ได้รับผลประโยชน์จากการแข่งขัน

๓.๒.๒ รักษาระดับราคาพืชผลให้มีความเป็นธรรมต่อผู้ผลิตด้วยมาตรการส่งเสริมและสนับสนุนการขายทั้งในและต่างประเทศด้วยมาตรการแทรกแซงด้านการตลาด

๓.๒.๓ เสริมสร้างศักยภาพของประเทศในการแข่งขันกับต่างประเทศด้วยการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต การขนส่งและการตลาด ส่งเสริมภาคบริการที่มีความสำคัญต่อการค้าและการลงทุน ปรับปรุงกฎระเบียบทางธุรกิจให้เป็นสากลและสะดวกคล่องตัว

๓.๓ นโยบายด้านอุตสาหกรรม

รัฐบาลจะดำเนินการพัฒนาศักยภาพในการแข่งขันของอุตสาหกรรมไทยในตลาดโลก โดยจะดำเนินการ

๓.๓.๑ ส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการตั้งนิคมอุตสาหกรรมและเขตอุตสาหกรรมส่งออกในชนบท

๓.๓.๒ พื้นฟูอุตสาหกรรมดั้งเดิมให้คงอยู่ได้ด้วยการปรับปรุงเทคโนโลยีการผลิตและสนับสนุนให้มีการลงทุนอย่างเต็มที่ในอุตสาหกรรมที่มีศักยภาพที่แข่งขันได้ในเศรษฐกิจยุคใหม่และในอุตสาหกรรมสนับสนุน

๓.๓.๓ ยกกระดับศักยภาพในการแข่งขันของอุตสาหกรรมส่งออกหลักของประเทศ

๓.๓.๔ ควบคุมมลพิษที่เกิดจากอุตสาหกรรมให้เป็นไปตามมาตรฐานที่กำหนด

๓.๓.๕ สนับสนุนการจัดตั้งสถาบันวิจัยและพัฒนาคุณภาพสินค้าอุตสาหกรรม

๓.๔ นโยบายด้านเกษตรกรรม

รัฐบาลจะดำเนินการพัฒนาศักยภาพและความเป็นอยู่ของเกษตรกร และสร้างโอกาสการมีงานทำโดยมุ่งปรับโครงสร้างการเกษตรตามแนวทางเกษตรยั่งยืน ตลอดจนสนับสนุนให้มีการนำผลิตผลทางการเกษตรมาสร้างให้เกิดมูลค่าเพิ่มโดยระบบอุตสาหกรรมเกษตร โดยจะดำเนินการ

๓.๔.๑ ส่งเสริมให้เกษตรกรมีรายได้สูงขึ้นด้วยการปลูกพืชเศรษฐกิจตามความต้องการของตลาด ลดต้นทุนการผลิต เพิ่มผลผลิตต่อหน่วย ยกย่องราคามูลผลิตทางการเกษตรให้เป็นธรรมต่อเกษตรกร ส่งเสริมให้เกษตรกรมีอาชีพเสริมนอกภาคเกษตร สนับสนุนข้อมูลข่าวสารการเกษตร และปรับย้ายแรงงานภาคเกษตรให้ไปอยู่ในภาคอื่นตามความเหมาะสม รวมทั้งเร่งรัดแก้ไขปัญหานี้สินของเกษตรกร ตลอดจนจัดทำแผนการปรับตัวภาคเกษตรให้พร้อมรับการเปลี่ยนแปลงของตลาดสินค้าเกษตรในขนาด

๓.๔.๒ เร่งรัดการปฏิรูปที่ดินให้แก่เกษตรกรผู้ยากจนและไม่มีที่ดินทำกินเพียงพอตามเจตนารมณ์ของกฎหมายว่าด้วยการปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม

๓.๔.๓ จัดหาน้ำเพื่อการเกษตรและการอุปโภคบริโภคให้มีเพียงพอและทั่วถึงและ

จัดทำแผนแม่บทการชลประทานเพื่อวางแผนการจัดหาน้ำให้แก่เกษตรกรในระยะยาว

๓.๕.๔ แก้ไขปัญหาน้ำล้นของเกษตรกรทั้งในระบบและนอกระบบด้วยการจัดสรรเงินสนับสนุนเพื่อเปลี่ยนหนี้ให้เข้าสู่ระบบ ตลอดจนสนับสนุนสินเชื่ออัตราดอกเบี้ยต่ำ เงินช่วยเหลือผ่อนปรน และขยายเวลาการชำระหนี้ให้เหมาะสม

๓.๕.๕ สนับสนุนให้สหกรณ์การเกษตรมีการบริหารและการจัดการที่มีประสิทธิภาพ และเป็นองค์กรสร้างรายได้แก่เกษตรกรอย่างเป็นรูปธรรม

๓.๕.๖ พัฒนาทรัพยากรประมงในน่านน้ำไทย ส่งเสริมและพัฒนาการประมงนอกน่านน้ำไทย และส่งเสริมการเพาะเลี้ยงชายฝั่งและสัตว์น้ำจืดที่มีความสำคัญต่อเศรษฐกิจ รวมทั้งสนับสนุนการปรับปรุงเครื่องมือประมงเพื่อไม่ก่อให้เกิดอันตรายต่อสิ่งแวดล้อมและระบบนิเวศน์ชายฝั่ง

๓.๕.๗ ส่งเสริมและสนับสนุนการเลี้ยงและบำรุงพันธุ์ปลาสัตว์ให้มีคุณภาพและเพิ่มผลผลิต รวมทั้งป้องกันและแก้ไขโรคสัตว์ ตลอดจนสนับสนุนให้มีการแปรรูปเพื่อการบริโภค และการส่งออกอย่างครบวงจร

๓.๕ นโยบายด้านการขนส่งและการสื่อสาร

รัฐบาลจะดำเนินการกระจายเครือข่ายการขนส่งทั้งทางบก ทางน้ำ และทางอากาศ และการสื่อสารให้ทั่วถึง โดยจะดำเนินการ

๓.๕.๑ การขนส่งทางบก

๓.๕.๑.๑ พัฒนา ปรับปรุง และขยายเครือข่ายทางหลวงและเส้นทาง การขนส่งระหว่างกรุงเทพมหานครกับจังหวัดต่าง ๆ และระหว่างจังหวัดในทุกภาคของประเทศ โดยเร่งรัดให้มีการก่อสร้างขยายถนนทั้งในแนวราบและแนวยกระดับระหว่างภาคและระหว่างจังหวัดที่มีการจราจรหนาแน่น

๓.๕.๑.๒ ปรับปรุงเส้นทางรถไฟสายหลักให้เป็นทางคู่ขนาน และให้มีการนำรถไฟความเร็วสูงมาใช้ในเส้นทางที่เหมาะสม

๓.๕.๑.๓ เร่งรัดการก่อสร้างเครือข่ายการขนส่งทางรถยนต์และรถไฟกับประเทศเพื่อนบ้าน

๓.๕.๒ การขนส่งทางน้ำ

๓.๕.๒.๑ เร่งรัดให้มีการใช้ท่าเรือน้ำลึกในเขตพัฒนาชายฝั่งทะเลตะวันออกอย่างเต็มที่ และเร่งรัดการก่อสร้างและการศึกษาความเป็นไปได้ในการก่อสร้างท่าเรือน้ำลึกในพื้นที่อื่น ๆ ที่เหมาะสม ตลอดจนประสานความร่วมมือกับประเทศเพื่อนบ้านและใช้ท่าเรือน้ำลึก

๓.๕.๒.๒ ส่งเสริมและจัดระบบการจราจรและการขนส่งทางน้ำ

๓.๕.๒.๓ ส่งเสริมการพาณิชย์นาวีอย่างจริงจัง พื้นฟูระบบการขนส่งชายฝั่งทะเล และสนับสนุนกิจการคู่มือ รวมทั้งพัฒนาบุคลากรด้านพาณิชย์นาวีให้เพียงพอและได้มาตรฐานสากล

๓.๕.๓ การขนส่งทางอากาศ

๓.๕.๓.๑ เร่งรัดการก่อสร้างและปรับปรุงสนามบินภายในประเทศและระหว่างประเทศให้ทันสมัย ตามความจำเป็นและเหมาะสม

๓.๕.๓.๒ ส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการจัดตั้งสายการบินเพิ่มขึ้น เร่งรัดการจัดตั้งศูนย์ซ่อมเครื่องบินขนาดใหญ่และศูนย์กลางการขนส่งทางอากาศนานาชาติ ตลอดจนปรับปรุงประสิทธิภาพในการบริหารงานของสายการบินแห่งชาติให้มีคุณภาพในการให้บริการมากยิ่งขึ้น

๓.๕.๓.๓ เพิ่มขีดความสามารถในการค้นหาและช่วยเหลืออากาศยานและเรือที่ประสบภัย

๓.๕.๔ การสื่อสาร

๓.๕.๔.๑ พัฒนา ปรับปรุง และขยายบริการสื่อสารไปรษณีย์และโทรคมนาคมให้สามารถบริการประชาชนได้ทั่วถึงทั่วประเทศ

๓.๕.๔.๒ เร่งรัดขยายบริการโทรศัพท์ให้มีจำนวนเพียงพอกับความต้องการ และขยายโทรศัพท์ทางไกลชนบทให้ทั่วถึงทุกหมู่บ้าน

๓.๕.๔.๓ เร่งรัดให้มีแผนแม่บทการพัฒนากิจการโทรคมนาคม และปรับปรุงกฎหมายที่เกี่ยวข้องให้สอดคล้องกัน

๓.๖ นโยบายด้านพลังงาน

รัฐบาลจะดำเนินการให้มีพลังงานเพียงพอกับความต้องการ มีระดับราคาที่เหมาะสมและเป็นธรรม โดยจะดำเนินการ

๓.๖.๑ ส่งเสริมและรณรงค์ให้มีการใช้พลังงานอย่างมีประสิทธิภาพสนับสนุนให้มีการผลิตเครื่องใช้พลังงานประสิทธิภาพสูงที่ช่วยให้เกิดการประหยัดพลังงาน ตลอดจนศึกษาความเป็นไปได้ในการนำพลังงานอื่น ๆ มาใช้ทดแทน

๓.๖.๒ พัฒนาระบบการขนส่งน้ำมันและแก๊สทางท่อให้กระจายสู่ภูมิภาคต่าง ๆ ให้มากขึ้น เพื่อลดต้นทุนการขนส่งและลดปัญหาการจราจร

๓.๖.๓ ส่งเสริมให้มีการแข่งขันในกิจการพลังงานมากขึ้นบนพื้นฐานที่เท่าเทียมกัน

๓.๗ นโยบายด้านกิจการท่องเที่ยว

รัฐบาลจะส่งเสริมและพัฒนาอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวให้สามารถทำรายได้เข้าประเทศมากขึ้น ควบคู่ไปกับการธำรงรักษาศิลปวัฒนธรรมและทรัพยากรธรรมชาติอันเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีค่ายิ่ง โดยจะดำเนินการ

๓.๗.๑ เสริมสร้างค่านิยมให้ประชาชนท่องเที่ยวในประเทศมากขึ้น โดยให้กระจายไปทั่วทุกภูมิภาคตลอดปี

๓.๗.๒ ส่งเสริมการอนุรักษ์และพัฒนาทรัพยากรการท่องเที่ยวในทิศทางยั่งยืน ให้สามารถรองรับการเพิ่มจำนวนนักท่องเที่ยวในระยะยาว

๓.๗.๓ พัฒนาแหล่งท่องเที่ยวให้สามารถเข้าถึงได้โดยสะดวก ปลอดภัย มีความสวยงามและเป็นที่น่าสนใจของนักท่องเที่ยวตลอดไป

๓.๗.๔ ส่งเสริมและพัฒนาให้ประเทศไทยเป็นศูนย์กลางของการท่องเที่ยวในภูมิภาคนี้ โดยร่วมมือกับประเทศเพื่อนบ้านในการขยายโครงข่ายสิ่งอำนวยความสะดวกพื้นฐาน และการบริการต่าง ๆ รวมทั้งส่งเสริมการผลิตบุคลากรในอุตสาหกรรมท่องเที่ยวให้มีปริมาณสอดคล้องกับความต้องการของตลาดและมีคุณภาพได้มาตรฐานในระดับนานาชาติ

๔. นโยบายด้านต่างประเทศ

รัฐบาลมุ่งมั่นที่จะดำเนินนโยบายต่างประเทศอย่างเป็นอิสระและมีเอกภาพ โดยจะดำเนินการ

๔.๑ เสริมสร้างสันติภาพ เสถียรภาพและความมั่นคงในเอเชีย และสนับสนุนการสร้างสันติภาพของโลก

๔.๒ ขจัดปัญหา อุปสรรค และขยายความสัมพันธ์ในทุกด้านกับประเทศเพื่อนบ้าน โดยเฉพาะอย่างยิ่งประเทศที่มีพรมแดนติดต่อกับประเทศไทย

๔.๓ ดำเนินนโยบายที่ช่วยเหลือเสริมสร้างและเกื้อกูลให้ประเทศไทยได้รับประโยชน์จากการเจรจาภาคีด้านเศรษฐกิจทั้งในระดับโลกและระดับภูมิภาค โดยเน้นการทูตเพื่อขยายผลประโยชน์ของไทยในการเจรจาแก้ไขปัญหาและกฎระเบียบในด้านการค้าและการลงทุน การส่งเสริมการส่งออก การดึงดูดนักลงทุนจากต่างประเทศ การสนับสนุนเอกชนไทยที่ทำธุรกิจในต่างประเทศและการส่งเสริมการท่องเที่ยว

๔.๔ เพิ่มบทบาทในองค์การระหว่างประเทศทุกระดับ

๔.๕ ให้ความร่วมมือกับนานาประเทศและองค์การระหว่างประเทศในการแก้ปัญหาซึ่งจะมีผลกระทบต่อมนุษยชาติ

๔.๖ เพิ่มประสิทธิภาพการดำเนินงานของสถานทูตเพื่อการบริการประชาชนในต่างประเทศ

๔.๗ ขยายงานกรรมาส่งเสริมและเผยแพร่ประเทศไทย โดยเน้นความเป็นประชาธิปไตย และคุณค่าที่ดีงามของสังคมไทยด้วยวิถีทางทางการทูต และการประชาสัมพันธ์ที่มีประสิทธิภาพ และทันต่อเหตุการณ์

๕. นโยบายด้านการศึกษา

รัฐบาลมุ่งมั่นที่จะพัฒนาคุณภาพการศึกษาและขยายโอกาสให้ทั่วถึงคนทุกกลุ่ม เพื่อให้การศึกษาเป็นกระบวนการพัฒนาคนให้มีขีดความสามารถเต็มตามศักยภาพ มีคุณภาพชีวิตที่ดี และเป็นแรงผลักดันที่สำคัญต่อการพัฒนาประเทศให้เจริญรุ่งเรือง โดยจะดำเนินการ

๕.๑ ส่งเสริมและสนับสนุนให้เด็กและเยาวชนทุกคนได้รับการศึกษาอย่างต่อเนื่อง ๑๒ ปี โดยจะให้ความช่วยเหลือเป็นพิเศษแก่ผู้ยากจน ผู้ด้อยโอกาส และผู้บกพร่องทางร่างกายและปัญญา ตามความจำเป็น

๕.๒ ขยายการจัดการศึกษาชั้นอนุบาลหรือก่อนประถมศึกษาเพื่อให้เด็กกลุ่มอายุ ๓ - ๕ ปี ได้เข้าเรียนอย่างทั่วถึง

๕.๓ ขยายการศึกษานอกระบบทั้งสายสามัญและสายอาชีพอย่างกว้างขวาง เพื่อให้ผู้ที่อยู่ในวัยแรงงานได้พัฒนาตนเองและได้รับการศึกษาพื้นฐานเพิ่มขึ้นถึงมัธยมศึกษาตอนปลายและอาชีวศึกษา

๕.๔ ปฏิรูปการอาชีวศึกษาเพื่อยกระดับคุณภาพให้สูงขึ้น โดยให้สถานศึกษาและสถานประกอบการร่วมมือกันจัดการศึกษาอย่างใกล้ชิด ปรับหลักสูตรให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงาน และเน้นการสร้างนิสัยความรับผิดชอบให้สูงขึ้น ตลอดจนพัฒนาวิทยาลัยเกษตรกรรม ให้เป็นสถาบันทางการเกษตรและเทคโนโลยีที่ทันสมัย เพื่อรองรับการพัฒนาการเกษตรและอุตสาหกรรมการเกษตรได้อย่างเต็มที่

๕.๕ ส่งเสริมให้ประชาชนและผู้ปกครองได้มีส่วนร่วมรับผิดชอบการจัดการศึกษาอย่างใกล้ชิด

๕.๖ ส่งเสริมการพัฒนาโรงเรียนเอกชนเพื่อยกระดับคุณภาพให้ได้มาตรฐานผ่านกองทุนเงินกู้ยืมดอกเบี้ยต่ำ และใช้บัตรการศึกษาสำหรับคนยากจนเพื่อสนับสนุนให้โรงเรียนเอกชนได้ช่วยแบ่งเบาภาระของรัฐเพิ่มมากขึ้น

๕.๗ ยกกระดับคุณภาพและมาตรฐานวิชาชีพครูและบุคลากรทางการศึกษา รวมทั้งเร่งรัดแก้ไขปัญหานี้สินของครู

๕.๘ เพิ่มสัดส่วนงบประมาณเพื่อการลงทุนและการพัฒนาการศึกษาให้สูงขึ้น

๕.๙ ส่งเสริมให้สถาบันอุดมศึกษามีบทบาทในการวิจัยและพัฒนาในด้านต่าง ๆ รวมทั้งให้มีการจัดการศึกษาที่เน้นความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านมากยิ่งขึ้น

๕.๑๐ ขยายโอกาสอุดมศึกษาให้ผลิตบัณฑิตให้มีปริมาณและคุณภาพที่สอดคล้องกับการพัฒนาประเทศ รวมทั้งส่งเสริมการวิจัยและพัฒนาเพื่อนักไขปัญหาของท้องถิ่นและภูมิภาคและสร้างความเป็นเลิศทางวิชาการ

๖. ความเป็นเลิศทางวิชาการ

รัฐบาลมุ่งมั่นที่พัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพของคนให้เป็นคนดี มีคุณธรรม มีระเบียบวินัยมีจิตสำนึกที่รับผิดชอบต่อตนเองและส่วนรวม มีสุขภาพพลานามัยที่ดี พัฒนาสภาพแวดล้อมทางสังคมให้มั่นคง ตลอดจนส่งเสริมวัฒนธรรมให้มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาศักยภาพของคน และเป็นพลังในการพัฒนาประเทศ โดยจะดำเนินการ

๖.๑ นโยบายด้านการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมและการทำนุบำรุงศาสนา

๖.๑.๑ สืบทอดเอกลักษณ์ของความเป็นไทยและการสร้างสรรค์ศิลปวัฒนธรรมสาขาต่าง ๆ ให้สอดคล้องกับวิถีชีวิตปัจจุบันและอนาคต รวมทั้งสนับสนุนการแลกเปลี่ยน เรียนรู้ และรับวัฒนธรรมต่างชาติมาอย่างเหมาะสม ตลอดจนให้มีศูนย์ส่งเสริมวัฒนธรรมไทยในต่างประเทศที่สำคัญ

๖.๑.๒ ส่งเสริมและสนับสนุนความร่วมมือระหว่างรัฐ ท้องถิ่น องค์กรเอกชน ประชาชนและสถาบันการศึกษาในการทำนุบำรุง พัฒนา และอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมและโบราณสถาน ทั้งในระดับชาติและท้องถิ่น

๖.๑.๓ ส่งเสริมให้มีสื่อคุณภาพเพื่อถ่ายทอดและปลูกฝังค่านิยมที่ดีงาม เสริมสร้างความเสมอภาคระหว่างชายหญิง และกลุ่มเป้าหมายต่างๆ ให้เกิดความเข้าใจและนำไปปฏิบัติร่วมกัน

๖.๑.๔ ส่งเสริมการศึกษาของพระสงฆ์ และพัฒนาการบริหารงานด้านศาสนาให้มีประสิทธิภาพ รวมทั้งส่งเสริมให้บุคลากรและสถานที่ทางศาสนาในการช่วยเหลือและพัฒนาคุณภาพชีวิตประชาชน

๖.๑.๕ สนับสนุนโครงการสร้างจริยธรรม คุณธรรม และวินัยของคนในชาติ เช่น โครงการลูกเสือ การฝึกนักศึกษาวิชาทหาร

๖.๒ นโยบายด้านสตรี เด็ก เยาวชน ผู้สูงอายุ และผู้ด้อยโอกาส

๖.๒.๑ สนับสนุนบทบาทสตรีให้มีส่วนร่วมในการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และการบริหารทุกระดับ รวมทั้งขจัดกาเลือกปฏิบัติต่อสตรีในทุกรูปแบบ

๖.๒.๒ ปรับปรุงกฎหมายเกี่ยวกับการกระทำผิดทางเพศต่อเด็กและสตรี และดำเนินการตามกฎหมายแก่ผู้กระทำผิดอย่างจริงจัง ตลอดจนรณรงค์แก้ไขปัญหาคาความรุนแรงในครอบครัว

๖.๒.๓ ส่งเสริมให้มีการช่วยเหลือและดูแลผู้สูงอายุ ผู้พิการ ผู้ด้อยโอกาส และผู้ถูกทอดทิ้งทางสังคมอย่างจริงจัง

๖.๒.๔ เสริมสร้างโอกาสให้กลุ่มผู้ด้อยโอกาสได้รับการคุ้มครองช่วยเหลือ และการบริการพื้นฐานทางสังคมทุกด้านอย่างเหมาะสม ทัวถึง และเป็นธรรม

๖.๒.๕ ให้การสงเคราะห์และฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ด้อยโอกาสให้สามารถพึ่งตนเองได้ และมีชีวิตอยู่ในสังคมอย่างมีความสุข

๖.๓ นโยบายด้านการสาธารณสุข

๖.๓.๑ เร่งรัดการให้บริการทางการแพทย์และสาธารณสุขที่มีมาตรฐานและคุณภาพ ทั้งในภาครัฐและภาคเอกชน

๖.๓.๒ สนับสนุนการสร้างระบบประกันสุขภาพ

๖.๓.๓ ส่งเสริมการผลิตและพัฒนาบุคลากรทางการแพทย์และสาธารณสุขให้มีคุณภาพและเพียงพอ และให้มีการกระจายบุคลากรอย่างเหมาะสม ตลอดจนส่งเสริมการนำเทคโนโลยีทางการแพทย์และสาธารณสุขที่ทันสมัยและคุ้มค่าใช้ในการให้บริการ

๖.๓.๔ เร่งรัดการควบคุมป้องกันการแพร่ระบาดของโรคเอดส์ในกลุ่มเสี่ยงทุกกลุ่ม และดูแลรักษาและพัฒนาศักยภาพของผู้ติดเชื้อ ผู้ป่วย ครอบครัวยุ และชุมชนให้รู้จักป้องกันและแก้ไขปัญหาด้วยตนเอง

๖.๓.๕ เร่งรัดขยายงานสาธารณสุขมูลฐานในชนบท โดยสนับสนุนองค์กรประชาชน สถาบันครอบครัว อาสาสมัครสาธารณสุข ให้เข้ามามีบทบาทอย่างเข้มแข็งในการดูแลสุขภาพอนามัยของประชาชน

๖.๓.๖ ประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนมีความรู้ความเข้าใจในพฤติกรรมสุขภาพที่ถูกต้อง การดูแลสุขภาพ และการป้องกันโรค

๖.๓.๗ กวดขันมาตรการคุ้มครองผู้บริโภคให้ได้รับความปลอดภัยจากการบริโภคอาหาร ยา สินค้า และผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ

๖.๓.๘ ให้มีการศึกษาวิจัยอย่างจริงจัง ทั้งภาครัฐและภาคเอกชนเพื่อพัฒนาระบบรูปแบบและเทคโนโลยีการให้บริการสาธารณสุข

๖.๓.๙ ให้มีมาตรการเฝ้าระวังและควบคุมป้องกันการแพร่ระบาดของโรคติดต่อร้ายแรงในภูมิภาคที่เข้ามากับกลุ่มแรงงานต่างชาติดและประชาชาติอื่น ๆ

๖.๓.๑๐ เฝ้าระวังและตรวจสอบคุณภาพสิ่งแวดล้อมที่อาจเป็นอันตรายต่อสุขภาพอนามัยของประชาชนให้อยู่ในระดับมาตรฐานความปลอดภัย สร้างหลักประกันสุขภาพและคุ้มครองความปลอดภัยจากการประกอบอาชีพ รวมทั้งกำหนดมาตรการเร่งรัดให้มีการกำจัดขยะติดเชื้อและบำบัดน้ำเสียจากสถานบริการสาธารณสุขอย่างจริงจัง ตลอดจนจัดหาน้ำสะอาดสำหรับอุปโภคบริโภคให้แก่ประชาชนในชนบทอย่างทั่วถึง

๖.๔ นโยบายด้านแรงงานและสวัสดิการสังคม

รัฐบาลจะส่งเสริมให้ประชาชนมีงานทำด้วยการพัฒนาฝีมือ มีระบบสวัสดิการ และระบบ

ความปลอดภัย สร้างหลักประกันสุขภาพและคุ้มครองความปลอดภัยจากการประกอบอาชีพ โดยจะดำเนินการ

๖.๔.๑ พัฒนาฝีมือแรงงานให้ได้มาตรฐาน มีวินัยและมีขีดความสามารถ สอดคล้องกับการพัฒนาทางเศรษฐกิจของประเทศ

๖.๔.๒ จูงใจให้คนไทยระดับบัณฑิตวิชาชีพ ผู้ชำนาญการ และผู้ใช้แรงงานที่อยู่ในต่างประเทศกลับมาทำงานในประเทศ

๖.๔.๓ ปรับปรุงระบบการจัดส่งแรงงานไปต่างประเทศที่ดำเนินการอยู่ให้มีความเป็นธรรมไม่เอารัดเอาเปรียบผู้ใช้แรงงาน

๖.๔.๔ ควบคุมการทำงานของแรงงานต่างชาติด้อย่างเข้มงวดและเป็นระบบ

๖.๔.๕ ส่งเสริมให้มีระบบแรงงานสัมพันธ์ การคุ้มครองแรงงาน และความปลอดภัยในการทำงานทั้งระบบทวิภาคีและไตรภาคี

๖.๔.๖ ปรับปรุงกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับแรงงานและพนักงานรัฐวิสาหกิจให้เหมาะสมกับการปกครองในระบอบประชาธิปไตย

๖.๔.๗ เร่งดำเนินการทั้งมาตรการป้องกันและปราบปรามเพื่อแก้ไขปัญหาการใช้แรงงานเด็กและโสเภณีเด็ก

๖.๔.๘ กระจายบริการสวัสดิการสังคมไปยังชนบท โดยสนับสนุนทุนดำเนินการของศูนย์สังเคราะห์ราษฎรประจำหมู่บ้าน

๖.๔.๙ เร่งจัดตั้งศูนย์สารสนเทศแรงงานและสวัสดิการสังคม

๖.๕ นโยบายด้านกีฬา

รัฐบาลจะดำเนินการส่งเสริมและพัฒนาการกีฬาเพื่อสุขภาพอนามัยของคนในชาติ รวมทั้งพัฒนาสู่ความเป็นเลิศ มีศักยภาพทัดเทียมกับอารยประเทศ โดยจะดำเนินการ

๖.๕.๑ จัดเตรียมการแข่งขันกีฬาเอเชียนเกมส์ให้มีความพร้อมในทุกด้าน รวมทั้งพัฒนาสมรรถภาพของนักกีฬาให้มีความพร้อมในการเข้าแข่งขัน

๖.๕.๒ ส่งเสริมให้มีกีฬาขั้นพื้นฐานเพื่อการแข่งขัน การอาชีพ และเพื่อสุขภาพ โดยกระจายโอกาสด้านกีฬาไปให้ทั่วทุกภูมิภาคและทุกชุมชน รวมทั้งสนับสนุนการผลิตอุปกรณ์กีฬาในประเทศให้มีมาตรฐานและมีราคาถูกลง

๖.๕.๓ ให้มีการเล่นกีฬาตั้งแต่เยาว์วัย และสนับสนุนบริการพื้นฐานด้านกีฬาให้คู่ด้วยโอกาสและผู้พิการ

๖.๕.๔ จัดตั้งศูนย์กีฬาระดับนานาชาติ เพื่อเป็นที่ฝึกซ้อมและเก็บตัวนักกีฬา เสริมสร้างขวัญและกำลังใจนักกีฬาที่นำชื่อเสียงและเกียรติภูมิมาสู่ประเทศให้มีมาตรฐานการครองชีพที่ดี รวมทั้งจัดสวัสดิการช่วยเหลือนักกีฬาที่ประสบอุบัติเหตุ

๗. นโยบายด้านการพัฒนาชนบทและกระจายรายได้และความเจริญไปสู่ภูมิภาคและท้องถิ่น

รัฐบาลมุ่งมั่นที่จะพัฒนาชนบทและกระจายความเจริญไปสู่ภูมิภาคและท้องถิ่น โดยขยายบริการขั้นพื้นฐานทางเศรษฐกิจและสังคมให้ทั่วถึงในทุกภูมิภาค เพื่อให้การพัฒนาชนบทเป็นการพัฒนาที่สมดุลและยั่งยืน โดยจะดำเนินการ

๗.๑ เร่งรัดการกระจายรายได้และกระจายความเจริญไปสู่ภูมิภาคต่าง ๆ ด้วยการ ส่งเสริมการดำเนินโครงการพัฒนาในพื้นที่อนุภาค พื้นที่ชายแดน พื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออกและพื้นที่ชายฝั่งทะเลภาคใต้ ตลอดจนกระจายอุตสาหกรรมและการลงทุนไปสู่ภูมิภาคและชนบท

๗.๒ เร่งรัดจัดทำผังโครงการพัฒนาทั่วประเทศเพื่อสร้างสมดุลการพัฒนาไม่ให้กระจุกตัวเฉพาะในภูมิภาคใดภูมิภาคหนึ่ง

๘. นโยบายด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

รัฐบาลมุ่งมั่นที่จะฟื้นฟู อนุรักษ์ และพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้ดีขึ้น โดยจะดำเนินการ

๘.๑ ปรับปรุงกฎหมายเกี่ยวกับป่าไม้ทั้งหมดให้สอดคล้องกันและเร่งรัดการออกกฎหมายว่าด้วยป่าชุมชนเพื่อให้คนและป่าสามารถอยู่ร่วมกันอย่างเกื้อกูลกัน

๘.๒ ป้องกันและปราบปรามการบุกรุกและการตัดไม้ทำลายป่า อนุรักษ์ป่าต้นน้ำลำธาร ป่าชายเลน และพื้นที่ทรัพยากรธรรมชาติที่เสื่อมโทรม

๘.๓ ปรับปรุงหน่วยงานที่มีหน้าที่ดูแลรักษา และจัดการทรัพยากรธรรมชาติให้สามารถทำหน้าที่ได้อย่างทั่วถึงและมีประสิทธิภาพ

๘.๔ ให้มีการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างมีประสิทธิภาพตามหลักอนุรักษ์และความสมดุลทางธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

๘.๕ จัดทำแผนแม่บทการจัดการคุณภาพสิ่งแวดล้อมให้ครบทุกจังหวัด

๘.๖ ลดปริมาณมลพิษและการแพร่กระจายในสภาพแวดล้อมให้อยู่ในระดับที่ไม่เป็นอันตรายต่อสุขภาพอนามัย โดยเสริมสร้างกลไกทางกฎหมายและสมรรถนะขององค์กร รวมทั้งยึดหลักผู้ก่อให้เกิดมลพิษเป็นผู้จ่าย

๘.๗ ร่วมมือกับต่างประเทศในการดูแลและแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อมของโลกภูมิภาคและของประเทศ

๘.๘ ส่งเสริมและสนับสนุนให้ประชาชน องค์กรเอกชนและองค์กรปกครองท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ ป้องกันและแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อม

๙. นโยบายด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี

รัฐบาลมุ่งมั่นที่จะเร่งรัดพัฒนาขีดความสามารถทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีเพื่อเป็น

เครื่องมือของการพัฒนาเศรษฐกิจให้เจริญเติบโตอย่างมีคุณภาพ เพิ่มประสิทธิภาพในการผลิตสินค้าให้สามารถแข่งขันได้ในตลาดโลก รวมทั้งเสริมสร้างสมรรถนะพื้นฐานทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีในระยะยาว โดยจะดำเนินการ

๙.๑ ผลิตและพัฒนากำลังคนทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีให้มีปริมาณและคุณภาพเพียงพอกับความต้องการ

๙.๒ ร่วมมือทางเทคโนโลยีกับต่างประเทศ ส่งเสริมให้บริษัทต่างชาติลงทุนด้านการผลิตที่ใช้เทคโนโลยีขั้นสูง การวิจัยและพัฒนา และการจัดตั้งสถาบันฝึกอบรมเพื่อถ่ายทอดเทคโนโลยีแก่คนไทย

๙.๓ พัฒนาเทคโนโลยีที่มีความสำคัญต่อการเพิ่มศักยภาพในการแข่งขันทางเศรษฐกิจในทุกภาคการผลิต

๙.๔ สนับสนุนการถ่ายทอดเทคโนโลยีที่จะสนับสนุนอุตสาหกรรมเป้าหมายจากต่างประเทศและอุตสาหกรรมกษेत्र รวมทั้งส่งเสริมให้มีการถ่ายทอดเทคโนโลยีไปสู่ภูมิภาคอย่างทั่วถึง

๙.๕ ส่งเสริมให้หน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชนร่วมมือกันวิจัยและพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีที่เหมาะสม รวมทั้งเชื่อมโยงเครือข่ายการวิจัยทั้งในและต่างประเทศ

๙.๖ สร้างจิตสำนึกและความสนใจด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี รวมทั้งปลูกฝังให้เยาวชนไทยมีความคิดสร้างสรรค์เชิงวิทยาศาสตร์เพิ่มขึ้น

๙.๗ ให้มีการพัฒนาและใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการพัฒนาคนและการใช้ประโยชน์ทางเศรษฐกิจ

๑๐. นโยบายด้านความมั่นคง การรักษาความสงบเรียบร้อยและความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน

รัฐบาลมุ่งมั่นที่จะพัฒนาและเสริมสร้างกำลังทหารให้มีประสิทธิภาพ ทันสมัย และสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสถานการณ์ จะรักษาความสงบเรียบร้อยและความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของประชาชน โดยจะดำเนินการ

๑๐.๑ นโยบายด้านการรักษาความมั่นคงของรัฐ

๑๐.๑.๑ พัฒนาและเสริมสร้างให้กำลังทหารมีขีดความสามารถในการปฏิบัติหน้าที่ที่ได้กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญ

๑๐.๑.๒ สนับสนุนให้กำลังทหารมีโครงสร้าง กำลังพล หลักนิยม เทคโนโลยีและยุทธโปกรณ์ที่เหมาะสมสำหรับสงครามสมัยใหม่ และส่งเสริมการวิจัยและพัฒนาทางการทหาร รวมทั้งพัฒนาอุตสาหกรรมป้องกันประเทศให้สามารถพึ่งตนเองได้ในอนาคต

๑๐.๑.๓ ส่งเสริมให้กองทัพมีส่วนร่วมกับหน่วยงานอื่นของรัฐและภาคเอกชน ในการ

พัฒนาประเทศ ตลอดจนสนับสนุนให้ประชาชนมีส่วนร่วมและรับรู้ในกิจการของทหารมากขึ้น

๑๐.๑.๔ ปรับปรุงระบบการคัดเลือกทหารให้เป็นไปด้วยความสมัครใจ

๑๐.๑.๕ ส่งเสริมและสนับสนุนให้กองทัพมีส่วนร่วมในการช่วยผลิตกำลังคนเพื่อการพัฒนาประเทศ โดยเฉพาะการฝึกอาชีพให้แก่ผู้ผ่านการคัดเลือกทหาร

๑๐.๑.๖ เสริมสร้างระบบสวัสดิการ บำรุงขวัญกำลังพลและครอบครัว รวมทั้งส่งเสริมกีฬาทหารเพื่อช่วยพัฒนากีฬาของชาติให้เป็นเลิศ

๑๐.๑.๗ ส่งเสริมและสนับสนุนการสงเคราะห์ทหารผ่านศึกและครอบครัวให้มีรายได้และอยู่ในสังคมได้อย่างมีเกียรติและศักดิ์ศรี

๑๐.๒ นโยบายด้านการรักษาความสงบเรียบร้อยและความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน

๑๐.๒.๑ ป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมทุกประเภทอย่างจริงจัง โดยเฉพาะอย่างยิ่งการผลิตและการค้ายาเสพติด ยาบ้า และสารออกฤทธิ์ต่อจิตประสาทอื่น รวมทั้งรณรงค์ให้ประชาชนตระหนักถึงมหันตภัยและโทษของสิ่งดังกล่าว

๑๐.๒.๒ เพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารจัดการด้านอุบัติเหตุและสาธารณภัย รณรงค์ประชาสัมพันธ์เผยแพร่ความรู้และสร้างจิตสำนึกในการป้องกันและระงับอุบัติเหตุและสาธารณภัย

๑๐.๒.๓ ป้องกันและแก้ไขปัญหอันเกิดจากภัยธรรมชาติ เช่น อุทกภัย และ ภัยแล้ง รวมทั้งให้ความช่วยเหลือ และฟื้นฟูสภาพชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนภายหลังประสบภัยดังกล่าวโดยเร่งด่วน

๑๑. นโยบายด้านการพัฒนามหานคร

รัฐบาลมุ่งมั่นที่จะแก้ไขปัญหาและพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนในกรุงเทพมหานครและปริมณฑล ตลอดจนเมืองหลักในภูมิภาคให้ดีขึ้น โดยจะดำเนินการ

๑๑.๑ นโยบายด้านการพัฒนากรุงเทพมหานครและปริมณฑล

รัฐบาลมุ่งมั่นที่จะส่งเสริมและพัฒนากรุงเทพมหานครให้เป็นมหานครที่มีระบบการจราจรและสภาพแวดล้อมโดยรวมที่ดีขึ้น ให้การเดินทางของคนกรุงเทพมหานครจากบ้านไปทำงาน และจากจุดหนึ่งไปอีกจุดหนึ่งใช้เวลาสั้นลง รวมทั้งวางแผนและกำหนดทิศทางการเจริญเติบโตของกรุงเทพมหานครอย่างเป็นระบบมากยิ่งขึ้น โดยจะดำเนินการ

๑๑.๑.๑ กำหนดให้มีการใช้ที่ดินในเขตกรุงเทพมหานครอย่างเป็นระบบ มีประสิทธิภาพ และเหมาะสม โดยใช้มาตรการทางด้านผังเมือง

๑๑.๑.๒ เร่งรัดดำเนินการตามแผนการแก้ปัญหาชุมชนแออัดในเขตใจกลางเมือง และเชื่อมโยงกรุงเทพมหานครเข้ากับพื้นที่เขตเศรษฐกิจใหม่บริเวณชายฝั่งทะเลตะวันออก พื้นที่ด้านตะวันตก และภาคกลางตอนบน

๑๑.๑.๓ เร่งรัดแก้ไขปัญหาการจราจรตามแผนแม่บท

๑๑.๑.๔ เร่งรัดการวางแผนและการก่อสร้างระบบป้องกันน้ำท่วมแบบถาวร

๑๑.๑.๕ สนับสนุนการสร้างสวนสาธารณะ และสถานที่พักผ่อนหย่อนใจสาธารณะ

โดยใช้ที่ดินของรัฐ

๑๑.๑.๖ ส่งเสริมให้ประชาชนเข้ามามีบทบาทและมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนของตนให้น่าอยู่ยิ่งขึ้น

๑๑.๒ นโยบายด้านการพัฒนามหานครในภูมิภาค

รัฐบาลมุ่งมั่นที่จะวางระบบแก้ไขปัญหาและพัฒนาเมืองที่กำลังขยายเป็นมหานครในภูมิภาคให้ไปสู่ทิศทางการพัฒนาที่เหมาะสมและยั่งยืน โดยจะดำเนินการ

๑๑.๒.๑ เร่งรัดการจัดทำแผนแม่บทการพัฒนามหานครในภูมิภาค

๑๑.๒.๒ ให้รัฐเป็นแกนนำในการปรับปรุงฟื้นฟูเมือง โดยนำที่ดินของรัฐที่ยังไม่ได้ใช้ประโยชน์มาพัฒนาเป็นสวนสาธารณะและถนน

๑๑.๒.๓ จัดการด้านผังเมืองอย่างเป็นระบบเพื่อจัดระเบียบการขยายตัวของชุมชนและป้องกันการเกิดชุมชนแออัด รวมทั้งให้มีการใช้ที่ดินอย่างมีประสิทธิภาพ

๑๑.๒.๔ ปรับสภาพแวดล้อมในชุมชนแออัดให้เหมาะสมขยายบริการสังคมให้เข้าถึงชุมชนอย่างทั่วถึง รวมทั้งเร่งยกระดับคุณภาพชีวิตของผู้มีรายได้น้อยในเขตเมืองให้สามารถช่วยเหลือตนเองได้

๑๑.๒.๕ เร่งรัดการจัดระบบการจราจรและการขนส่ง โดยจัดทำแผนแม่บทเพื่อการป้องกันและแก้ไขปัญหามหานครในระยะยาว

ท่านประธานรัฐสภาที่เคารพและท่านสมาชิกผู้มีเกียรติทุกท่าน

นโยบายทั้งหมดที่ได้แถลงมานั้น เป็นกรอบและแนวทางหลักในการบริหารราชการแผ่นดินของรัฐบาล ซึ่งผู้ที่รับผิดชอบจะต้องจัดทำแผนแม่บทและแผนปฏิบัติการกำหนดรายละเอียดวิธีการและระยะเวลาในการดำเนินการ และนำไปปฏิบัติให้บรรลุตามนโยบายที่รัฐบาลได้แถลงไว้นี้โดยเร็ว และแม้ว่าสิ่งใดที่ได้แถลงไว้ แต่หากดำเนินการแล้วจะเป็นประโยชน์ต่อประเทศชาติและประชาชน รัฐบาลก็จะเร่งดำเนินการในทันที

กระผมขอยืนยันกับท่านทั้งหลายว่ารัฐบาลนี้จะมุ่งมั่นปฏิบัติหน้าที่ตามนโยบายที่ได้แถลงไว้ต่อรัฐสภาแห่งนี้ด้วยความซื่อสัตย์ สุจริต และยึดถือประโยชน์ของประเทศชาติและประชาชน เป็นเป้าหมายสูงสุดเพื่อนำพาประเทศไปสู่สังคมโลกยุคใหม่ได้อย่างวัฒนาถาวร

กระผมเชื่อมั่นว่าด้วยความร่วมมือและสนับสนุนจากท่านสมาชิกผู้มีเกียรติรัฐบาลจะสามารถบริหารประเทศตามนโยบายที่ได้กล่าวมาให้สัมฤทธิ์ผลสมตามเจตนารมณ์ทุกประการ

*รายงานการประชุมร่วมกันของรัฐสภา ครั้งที่ ๑/๒๕๓๙ (สมัยสามัญ ครั้งที่หนึ่ง)
วันพุธที่ ๑๑ ธันวาคม ๒๕๓๙ หน้า ๒ -๒๖

พันตำรวจโท ทักษิณ ชินวัตร
นายกรัฐมนตรีคนที่ ๒๓

หน้าว่าง

นายกรัฐมนตรีนคนที่ ๒๓
พันตำรวจโท ทักษิณ ชินวัตร

ระยะเวลาดำรงตำแหน่ง

สมัยที่ ๑ : คณะรัฐมนตรี คณะที่ ๕๔ : ๙ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๔ - ๙ มีนาคม ๒๕๔๘

สมัยที่ ๒ : คณะรัฐมนตรี คณะที่ ๕๕ : ๙ มีนาคม ๒๕๔๘ - ๒๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๙

ประวัติ

พันตำรวจโท ทักษิณ ชินวัตร เกิดเมื่อวันที่ ๒๖ กรกฎาคม ๒๔๙๒ ที่อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่

การศึกษา

มัธยมศึกษา

- โรงเรียนมงฟอร์ตวิทยาลัย จังหวัดเชียงใหม่

อุดมศึกษา

- พ.ศ. ๒๕๑๒ โรงเรียนเตรียมทหาร รุ่นที่ ๑๐
- พ.ศ. ๒๕๑๖ โรงเรียนนายร้อยตำรวจ รุ่นที่ ๒๖

ปริญญาโท

- ได้รับทุนรัฐบาล (ทุน ก.พ.) Eastern Kentucky University สหรัฐอเมริกา สาขา Criminal Justice

ปริญญาเอก

- Sam Houston State University สหรัฐอเมริกา สาขา Criminal Justice

ประวัติการทำงาน

พ.ศ. ๒๕๔๑ - ๒๕๔๓

- ก่อตั้งพรรคไทยรักไทยและดำรงตำแหน่งหัวหน้าพรรคไทยรักไทย

พ.ศ. ๒๕๓๙ - ๒๕๔๐ - ดำรงตำแหน่งรองนายกรัฐมนตรี

(ฯพณฯ นายกรัฐมนตรี พล.อ.ชวลิต ยงใจยุทธ)

พ.ศ. ๒๕๓๘ - ๒๕๓๙

- ดำรงตำแหน่งรองนายกรัฐมนตรี รับผิดชอบงานด้านจราจร

(ฯพณฯ นายกรัฐมนตรี บรรหาร ศิลปอาชา)

- เข้ารับตำแหน่งหัวหน้าพรรคพลังธรรม

พ.ศ. ๒๕๓๗ - ๒๕๓๘

- ดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ

พ.ศ. ๒๕๓๐ - ๒๕๓๗

- ลาออกจากราชการเพื่อประกอบธุรกิจส่วนตัว

- ประธานกรรมการ บริษัท ชินวัตร คอมพิวเตอร์ จำกัด

พ.ศ. ๒๕๑๖ - ๒๕๓๐

- รองผู้กำกับการนโยบายและแผนงาน/ กองบังคับการอำนวยการ กองบัญชาการตำรวจนครบาล
บทบาททางสังคม

รับพระมหากรุณาธิคุณโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งให้เป็นที่กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ

สภามหาวิทยาลัย ๖ แห่ง คือ มหาวิทยาลัยรามคำแหง มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
และมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

เป็นผู้ก่อตั้งมูลนิธิไทยคม และเป็นผู้ริเริ่มแนวความคิดที่จะนำดาวเทียมสื่อสาร

"ไทยคม" มาใช้ประโยชน์ทางการศึกษาผ่านดาวเทียมเพื่อเปิดโอกาสให้เด็กชนบท

ผู้ยากไร้ที่ไม่สามารถเรียนต่อได้มีโอกาสเรียนต่อในห้องเรียนของตนเอง ทั้งนี้โดยได้รับความ

ความร่วมมือจากกรมการศึกษานอกโรงเรียน กระทรวงศึกษาธิการ

เป็นที่กรรมการอำนวยการ สถาบันเอเชียการศึกษา ปี ๒๕๓๔ - ปัจจุบัน

เป็นที่กรรมการสภาที่ปรึกษา สถาบันบัณฑิตบริหารธุรกิจศศินทร์ แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

เป็นที่กรรมการที่ปรึกษา BANGKOK CLUB

เป็นที่กรรมการอำนวยการ สถาบันเทคโนโลยีนานาชาติสิรินธร มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

รางวัลเกียรติคุณ

๒๕๓๙

- ได้รับรางวัล "Outstanding Criminal Justice Alumnus Awards จาก Criminal Justice Center,
Sam Houston State University และได้รับรางวัล "Distinguished Alumni Award จาก
มหาวิทยาลัยเดียวกัน เมื่อวันที่ ๕ ตุลาคม ๒๕๓๙

๒๕๓๘

- ได้รับคัดเลือกไปเป็น ๑ ใน ๓ คนไทยดีเด่นซึ่งมีบทบาทสำคัญในการเสริมสร้างความสัมพันธ์อันดี
ระหว่างประเทศไทยและฟิลิปปินส์ เข้ารับรางวัลจากสถานทูตฟิลิปปินส์

๒๕๓๗

- ได้รับรางวัล "บุคคลดีเด่นผู้พัฒนาโทรคมนาคมเพื่อสังคมของประเทศไทย ประจำปี ๒๕๓๖" จาก
สมาคมโทรคมนาคมแห่งประเทศไทย

- ได้รับยกย่องจากหนังสือพิมพ์ Singapore Business Times ให้ เป็น ๑ ใน ๑๒ นักธุรกิจผู้นำ

ของเอเชีย

- ได้รับคัดเลือกจากนิตยสาร Financial World ที่มีชื่อเสียงของสหรัฐอเมริกา

ให้เป็นหนึ่งใน Asian CEO of the Year ได้รับพระราชทานปริญญาวิทยาศาสตรดุษฎีบัณฑิตกิตติมศักดิ์ จากมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

- ได้รับคัดเลือกให้เป็นคนไทยคนแรกและเป็นบุคคลที่ ๓ ที่ได้รับทุน " Lee Kuan Yew Exchange Fellowship " จากประเทศสิงคโปร์

๒๕๓๕

- ได้รับรางวัล "1992 Asean Business Man of the Year" จาก Asean Institute ประเทศอินโดนีเซีย

- ได้รับรางวัล "เกียรติยศจักรดาว" ด้านพัฒนาเศรษฐกิจจากคณะกรรมการมูลนิธิโรงเรียนเตรียมทหาร

ต้นฉบับไม่มีหน้านี้

ต้นฉบับไม่มีหน้านี้

๒. นายพงศกร เลานิวีเชียร ขอลาออกจากตำแหน่งรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงคมนาคม
วันที่ ๕ มีนาคม ๒๕๔๕ ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้รัฐมนตรีพ้นจากความเป็นรัฐมนตรี
และแต่งตั้งรัฐมนตรี ดังนี้
๑. นายจาตุรนต์ ฉายแสง รัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี พ้นจากความเป็นรัฐมนตรี
  ๒. นายพงศ์เทพ เทพกาญจนา รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม พ้นจากความเป็นรัฐมนตรี
  ๓. นายจำลอง ครุฑขุนทด รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงศึกษาธิการ พ้นจากความเป็นรัฐมนตรี
  ๔. นายสุธรรม แสงประทุม รัฐมนตรีว่าการทบวงมหาวิทยาลัย พ้นจากความเป็นรัฐมนตรี
  ๕. นายกร ทักษะรังสี เป็นรองนายกรัฐมนตรี
  ๖. นายพงศ์เทพ เทพกาญจนา เป็นรัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี
  ๗. นายสุวัจน์ ลิปตพัลลภ เป็นรัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี และรัฐมนตรีว่าการ
ทบวงมหาวิทยาลัย
  ๘. นายจาตุรนต์ ฉายแสง เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม
  ๙. นายนิกร จำนง เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงคมนาคม
  ๑๐. นายเนวิน ชิดชอบ เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงพาณิชย์
วันที่ ๓ ตุลาคม ๒๕๔๕ ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้รัฐมนตรีพ้นจากความเป็นรัฐมนตรี
และแต่งตั้งรัฐมนตรี ดังนี้
  ๑. พลเอก ขวลิต ยงใจยุทธ เป็นรองนายกรัฐมนตรี
  ๒. นายสุวิทย์ คุณกิตติ เป็นรองนายกรัฐมนตรี
  ๓. นายจาตุรนต์ ฉายแสง เป็นรองนายกรัฐมนตรี
  ๔. นายกร ทักษะรังสี เป็นรองนายกรัฐมนตรี
  ๕. นายพรหมินทร์ เลิศสุริย์เดช เป็นรองนายกรัฐมนตรี
  ๖. นายวิษณุ เครืองาม เป็นรองนายกรัฐมนตรี
  ๗. พลเอก ธรรมรักษ์ อิศรางกูร ณ อยุธยา เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม
  ๘. นายสมคิด จาตุศรีพิทักษ์ เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง
  ๙. นายวราเทพ รัตนากร เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงการคลัง
  ๑๐. ร้อยเอก สุชาติ เชาววิเศษฐ เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงการคลัง
  ๑๑. นายสุรเกียรติ์ เสถียรไทย เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ
  ๑๒. นายสนธยา คุณปลื้ม เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา
  ๑๓. นายอนุรักษ์ จรีมาศ เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงพัฒนาสังคม และความมั่นคงของมนุษย์
  ๑๔. นายสรอรรถ กลิ่นประทุม เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์
  ๑๕. นายเนวิน ชิดชอบ เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์

๑๖. นายสุริยะ จิ้งจุงเรืองกิจ เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงคมนาคม
๑๗. นายพิเชษฐ ฤทธิธวาล เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงคมนาคม
๑๘. นายนิกร จำนง เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงคมนาคม
๑๙. นายประพัฒน์ ปัญญาชาติรักษ์ เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
๒๐. นายสุรพงษ์ สืบวงศ์ลี เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร
๒๑. นายพงศ์เทพ เทพกาญจนา เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงพลังงาน
๒๒. นายอดิศักดิ์ โพธารามิก เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงพาณิชย์
๒๓. นายวัฒนา เมืองสุข เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงพาณิชย์
๒๔. นายวันมูหะมัดนอร์ มะทา เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย
๒๕. นายประชา มาสินนธ์ เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงมหาดไทย
๒๖. นายประมวล รุจนเสรี เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงมหาดไทย
๒๗. ร้อยตำรวจเอก ปุระชัย เปี่ยมสมบุรณ์ เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม
๒๘. นายสุวัจน์ ลิปตพัลลภ เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงแรงงาน
๒๙. นางอุไรวรรณ เทียมทอง เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงวัฒนธรรม
๓๐. นายพินิจ จารุสมบัติ เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี
๓๑. นายปองพล อดิเรกสาร เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ
๓๒. นางสิริกร มณีรินทร์ เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงศึกษาธิการ
๓๓. นางสุดารัตน์ เกยุราพันธุ์ เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุข
๓๔. พลตำรวจเอก ประชา พรหมนอก เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงสาธารณสุข
๓๕. นายสมศักดิ์ เทพสุทิน เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงอุตสาหกรรม

วันที่ ๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๖ ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้รัฐมนตรีพ้นจากความเป็นรัฐมนตรี และแต่งตั้งรัฐมนตรี ดังนี้

๑. นายพรหมินทร์ เลิศสุริย์เดช รองนายกรัฐมนตรี พ้นจากความเป็นรัฐมนตรี
๒. นายสมคิด จาตุศรีพิทักษ์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง พ้นจากความเป็นรัฐมนตรี
๓. ร้อยเอก สุชาติ เชาววิเศษ รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงการคลัง พ้นจากความเป็นรัฐมนตรี
๔. นายพงศ์เทพ เทพกาญจนา รัฐมนตรีว่าการกระทรวงพลังงาน พ้นจากความเป็นรัฐมนตรี
๕. ร้อยตำรวจเอก ปุระชัย เปี่ยมสมบุรณ์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม พ้นจากความเป็นรัฐมนตรี
๖. นายสมคิด จาตุศรีพิทักษ์ เป็นรองนายกรัฐมนตรี
๗. ร้อยตำรวจเอก ปุระชัย เปี่ยมสมบุรณ์ เป็นรองนายกรัฐมนตรี

๘. ร้อยเอก สุชาติ เชาววิศิษฐ เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง
๙. นายพรหมินทร์ เลิศสุริย์เดช เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงพลังงาน
๑๐. นายพงศ์เทพ เทพกาญจนา เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม
- วันที่ ๘ พฤศจิกายน ๒๕๕๖ ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้รัฐมนตรีพ้นจากความเป็นรัฐมนตรี และแต่งตั้งรัฐมนตรี ดังนี้
๑. นายกร ทัพพะรังสี รองนายกรัฐมนตรี พ้นจากความเป็นรัฐมนตรี
๒. นายอนุรักษ์ จุริมาศ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ พ้นจากความเป็นรัฐมนตรี
๓. นายสรอรรถ กลิ่นประทุม รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ พ้นจากความเป็นรัฐมนตรี
๔. นายอดิศักดิ์ โพธารามิก รัฐมนตรีว่าการกระทรวงพาณิชย์ พ้นจากความเป็นรัฐมนตรี
๕. นายวัฒนา เมืองสุข รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงพาณิชย์ พ้นจากความเป็นรัฐมนตรี
๖. นายสุวัจน์ ลิปตพัลลภ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงแรงงาน พ้นจากความเป็นรัฐมนตรี
๗. นางอุไรวรรณ เทียนทอง รัฐมนตรีว่าการกระทรวงวัฒนธรรม พ้นจากความเป็นรัฐมนตรี
๘. นายพินิจ จารุสมบัติ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี พ้นจากความเป็นรัฐมนตรี
๙. นายปองพล อดิเรกสาร รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ พ้นจากความเป็นรัฐมนตรี
๑๐. พลตำรวจเอก ประชา พรหมนอก รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงสาธารณสุข พ้นจากความเป็นรัฐมนตรี
๑๑. นายโภคิน พลกุล เป็นรองนายกรัฐมนตรี
๑๒. นายสรอรรถ กลิ่นประทุม เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์
๑๓. นายสมศักดิ์ เทพสุทิน เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์
๑๔. นายวิเชษฐ เกษมทองศรี เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงคมนาคม
๑๕. นายวัฒนา เมืองสุข เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงพาณิชย์
๑๖. นายพงษ์ศักดิ์ รักตพงศ์ไพศาล เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงพาณิชย์
๑๗. นางอุไรวรรณ เทียนทอง เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงแรงงาน
๑๘. นายอนุรักษ์ จุริมาศ เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงวัฒนธรรม
๑๙. พลเอก เชษฐา ฐานะจาโร เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี
๒๐. นายอดิศักดิ์ โพธารามิก เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ
๒๑. พลตำรวจเอก จำลอง เอี่ยมแจ้งพันธ์ เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงสาธารณสุข
๒๒. นายพินิจ จารุสมบัติ เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงอุตสาหกรรม

วันที่ ๑๐ มีนาคม ๒๕๔๗ ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้รัฐมนตรีพ้นจากความเป็นรัฐมนตรี และแต่งตั้งรัฐมนตรี ดังนี้

๑. นายสมคิด จาตุศรีพิทักษ์ รองนายกรัฐมนตรี พ้นจากความเป็นรัฐมนตรี
๒. นายสุวิทย์ คุณกิตติ รองนายกรัฐมนตรี พ้นจากความเป็นรัฐมนตรี
๓. นายโภคิน พลกุล รองนายกรัฐมนตรี พ้นจากความเป็นรัฐมนตรี
๔. พลเอก ธรรมรักษ์ อิศรางกูร ณ อยุธยา รัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม พ้นจากความเป็นรัฐมนตรี
๕. ร้อยเอก สุชาติ เชาววิศิษฏ์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลังพ้นจากความเป็นรัฐมนตรี
๖. นายประพัฒน์ ปัญญาชาติรักษ์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม พ้นจากความเป็นรัฐมนตรี
๗. นายวันมูหะมัดนอร์ มะทา รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย พ้นจากความเป็นรัฐมนตรี
๘. พลเอก เชษฐา ฐานะจาโร รัฐมนตรีว่าการกระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี พ้นจากความเป็นรัฐมนตรี
๙. นางสิริกกร มณีรินทร์ รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงศึกษาธิการ พ้นจากความเป็นรัฐมนตรี
๑๐. พลตำรวจ จำลอง เอี่ยมแจ้งพันธุ์ รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงสาธารณสุข พ้นจากความเป็นรัฐมนตรี
๑๑. ร้อยเอก สุชาติ เชาววิศิษฏ์ เป็นรองนายกรัฐมนตรี
๑๒. พลเอก ธรรมรักษ์ อิศรางกูร ณ อยุธยา เป็นรองนายกรัฐมนตรี
๑๓. นายวันมูหะมัดนอร์ มะทา เป็นรองนายกรัฐมนตรี
๑๔. พลเอก เชษฐา ฐานะจาโร เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม
๑๕. นายสมคิด จาตุศรีพิทักษ์ เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง
๑๖. นายสุวิทย์ คุณกิตติ เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
๑๗. นายโภคิน พลกุล เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย
๑๘. นายกร ทัพพะรังสี เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี
๑๙. นายสุธรรม แสงประทุม เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงศึกษาธิการ
๒๐. นางสิริกกร มณีรินทร์ เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงสาธารณสุข

วันที่ ๓๐ มิถุนายน ๒๕๔๗ ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้รัฐมนตรีพ้นจากความเป็นรัฐมนตรี และแต่งตั้งรัฐมนตรี ดังนี้

๑. นายประมวล รุจนเสรี รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงมหาดไทย พ้นจากความเป็นรัฐมนตรี
๒. นางสิริกกร มณีรินทร์ รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงสาธารณสุข พ้นจากความเป็นรัฐมนตรี
๓. นายสุวัจน์ ลิปตพัลลภ เป็นรองนายกรัฐมนตรี

๔. นายอนุทิน ชาญวีรกูล เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงสาธารณสุข

วันที่ ๕ ตุลาคม ๒๕๔๗ มีรัฐมนตรีขอลาออก ดังนี้

๑. พลเอก ธรรมรักษ์ อิศรางกูร ณ อยุธยา รองนายกรัฐมนตรี

๒. ร้อยเอก สุชาติ เชาววิศิษฏ์ รองนายกรัฐมนตรี

๓. พลเอก เขษรฐา สุวานะจาโร รัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม

วันที่ ๖ ตุลาคม ๒๕๔๗ ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้รัฐมนตรีพ้นจากความเป็นรัฐมนตรี และแต่งตั้งรัฐมนตรี ดังนี้

๑. นายวันมูหะมัดนอร์ มะทา รองนายกรัฐมนตรี พ้นจากความเป็นรัฐมนตรี

๒. นายสมศักดิ์ เทพสุทิน รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ พ้นจากความเป็นรัฐมนตรี

๓. นายพงษ์ศักดิ์ รักตพงศ์ไพศาล รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงพาณิชย์ พ้นจากความเป็นรัฐมนตรี

๔. นายสุธรรม แสงประทุม รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงศึกษาธิการ พ้นจากความเป็นรัฐมนตรี

๕. นายอนุทิน ชาญวีรกูล รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงสาธารณสุข พ้นจากความเป็นรัฐมนตรี

๖. นายพินิจ จารุสมบัติ รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงอุตสาหกรรม พ้นจากความเป็นรัฐมนตรี

๗. นายพินิจ จารุสมบัติ เป็นรองนายกรัฐมนตรี

๘. นายสมศักดิ์ เทพสุทิน เป็นรองนายกรัฐมนตรี

๙. พลเอก สัมพันธ์ บุญญานันต์ เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม

๑๐. นายวันมูหะมัดนอร์ มะทา เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์

๑๑. นายอนุทิน ชาญวีรกูล เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงพาณิชย์

๑๒. นายสุธรรม แสงประทุม เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงมหาดไทย

๑๓. นายอารีย์ วงศ์อารยะ เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงศึกษาธิการ

๑๔. นายสุชัย เจริญรัตนกุล เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงสาธารณสุข

๑๕. นายพงษ์ศักดิ์ รักตพงศ์ไพศาล เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงอุตสาหกรรม

หมายเหตุ รัฐบาลซึ่งมี พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตร เป็นนายกรัฐมนตรี ได้เข้าบริหารราชการแผ่นดินถึงวันที่สมาชิกภาพของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่เริ่มต้นจากวันที่ ๖ มกราคม ๒๕๔๔ ถึงวันที่ ๕ มกราคม ๒๕๔๔ และสิ้นสุดลงในวันที่ ๖ มกราคม ๒๕๔๔ ซึ่งทำให้สภาผู้แทนราษฎรสิ้นสุดลงด้วย (ครบ ๔ ปี) และคณะรัฐมนตรีทั้งคณะต้องพ้นจากตำแหน่ง (แต่ยังคงต้องอยู่ในตำแหน่งเพื่อปฏิบัติหน้าที่ต่อไปจนกว่าวันที่คณะรัฐมนตรีที่ตั้งขึ้นใหม่ภายหลังการเลือกตั้งวันที่ ๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๔ จะเข้ารับหน้าที่ [วันโปรดเกล้าฯ แต่งตั้ง (๑๑ มีนาคม ๒๕๔๔) วันถวายสัตย์ปฏิญาณ (๑๔ มีนาคม ๒๕๔๔)]

คำแถลงนโยบาย
ของ
คณะรัฐมนตรี คณะที่ ๕๔
พันตำรวจโท ทักษิณ ชินวัตร นายกรัฐมนตรี
แถลงต่อรัฐสภา
วันจันทร์ที่ ๒๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๔

ท่านประธานรัฐสภาที่เคารพ

ตามที่ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งให้กระผมเป็นนายกรัฐมนตรีตามประกาศพระบรมราชโองการ ลงวันที่ ๙ กุมภาพันธ์ พุทธศักราช ๒๕๔๔ และแต่งตั้งคณะรัฐมนตรีตามประกาศพระบรมราชโองการ ลงวันที่ ๑๗ กุมภาพันธ์ พุทธศักราช ๒๕๔๔ นั้น

บัดนี้ คณะรัฐมนตรีได้กำหนดนโยบายการบริหารราชการแผ่นดินโดยยึดมั่นในการปกครองระบอบประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วมในระบบรัฐสภา อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นพระประมุข และครอบคลุมถึงแนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐตามบทบัญญัติในหมวด ๕ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยเสร็จสิ้นแล้ว และขอเรียนท่านสมาชิกรัฐสภาผู้ทรงเกียรติได้รับทราบถึงเจตนารมณ์ ยุทธศาสตร์และนโยบายของรัฐบาลที่มุ่งมั่นจะสร้างเสถียรภาพและความมั่นคงในการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองของประเทศ เพื่อประโยชน์สุขของประชาชนชาวไทยทุกคน

ท่านประธานรัฐสภาที่เคารพ

วันนี้ประเทศไทยยังไม่พ้นจากภาวะวิกฤตเศรษฐกิจ ประเทศยังต้องได้รับการบริหารที่ทุ่มเทเป็นพิเศษ จะปล่อยให้การบริหารดำเนินไปเหมือนภาวะปกติไม่ได้เพราะเศรษฐกิจของประเทศอาจถล่มถ้างอีกจนยากที่จะเยียวยา

ดังนั้น ประเทศไทยจึงต้องการการเปลี่ยนแปลงในแทบทุกมิติ ด้วยแนวคิดของนโยบายใหม่ที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานแห่งข้อมูล ความรอบรู้ และสติปัญญาที่เข้าใจในรากเหง้าแห่งปัญหา และทันโลกทันเหตุการณ์

ปัจจุบัน ประชาชนทุกระดับได้รับความเดือดร้อนอันเกิดจากมีรายได้ไม่เพียงพอกับรายจ่าย ซึ่งเป็นผลมาจากการตกงาน ราคาสินค้าเกษตรตกต่ำ กำลังซื้อของคนในประเทศตก รัฐบาลจึงตั้งเป้าหมายที่จะดำเนินนโยบายเพื่อลดความยากจนและนำไปสู่การสร้างงาน สร้างรายได้ ลดค่าใช้จ่ายให้แก่ประชาชน เพื่อให้ประชาชนมีรายได้เพียงพอกับรายจ่ายนำไปสู่การพอกพอกิน

และเหลือจากนั้นจึงนำไปสู่การสร้างชีวิตใหม่ โดยใช้กลไกทุกส่วนของภาครัฐในการสร้างโอกาสให้ประชาชนใช้ทุนทางปัญญา ศักยภาพส่วนตัว และสินทรัพย์ที่มีอยู่ทำงานอย่างเต็มที่ เมื่อประชาชนมีรายได้ก็จะทำให้ครอบครัวมีรายได้ และประเทศชาติมีรายได้ ซึ่งจะกลายเป็นฐานภาษีใหม่ให้รัฐมีรายได้มากขึ้น เพื่อนำไปสู่การลดภาระหนี้สินของประเทศในโอกาสต่อไป

ในสถานการณ์นี้ รัฐบาลจะเป็นผู้ลงทุนทางสังคม ไม่ใช่เป็นเพียงผู้ใช้เงินโดยไร้เป้าหมายเพราะการใช้จ่ายเงินเพียงอย่างเดียวมักจะก่อให้เกิดการสูญเปล่าไม่ได้ผล นโยบายของรัฐบาล อาทิ กองทุนหมู่บ้าน การจัดตั้งธนาคารประชาชน จึงเป็นส่วนหนึ่งของการลงทุนเพื่อสร้างรายได้ใหม่ให้กับประชาชนและให้กับรัฐในที่สุด

รัฐบาลตระหนักดีว่าประชาชนกำลังลำบาก เพราะฉะนั้นจำเป็นต้องมีการปรับโครงสร้างหนี้ทั้งภาคประชาชนและภาคเอกชน ซึ่งจะเป็ดยุทธศาสตร์เบื้องต้นก่อนนำไปสู่การสร้างงานสร้างรายได้

ดังนั้น ภารกิจเร่งด่วนและสำคัญยิ่งของรัฐบาล คือ การเร่งแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจ ปรับเปลี่ยนโครงสร้างการผลิตของระบบเศรษฐกิจ การบริหาร สังคมและการเมือง โดยจะต้องดำเนินการไปพร้อม ๆ กัน เพื่อให้สามารถแก้ปัญหาได้ทันการณ์ โดยปัญหา มี ๒ ส่วน คือ

๑. ยุทธการหดตัวของเศรษฐกิจที่กำลังก่อปัญหาทางสังคมให้กับประเทศ
๒. การแก้ไขและปรับเปลี่ยนโครงสร้างใหม่ให้กับระบบเศรษฐกิจ และสังคม ไปสู่ความมีเสถียรภาพและความมั่นคงอันยั่งยืนของประเทศชาติ

ทั้งหมดนี้จะไม่เป็นเพียงยุทธการหดตัวของเศรษฐกิจเท่านั้นแต่จะเป็นการกระจายโอกาสให้กับชีวิตประชาชนไม่ใช่เป็นเพียงการกระจายเงินนอกจากนี้ยังเป็นการใช้สินทรัพย์ที่สำคัญคือ ภูมิปัญญาเพื่อก้าวเข้าสู่เศรษฐกิจใหม่ซึ่งเป็นเศรษฐกิจที่อาศัยความรู้เป็นฐานของการหารายได้

รัฐบาลตระหนักว่าประเทศไทยเรามีความหลากหลายทางชีวภาพ มีวัฒนธรรมอันเก่าแก่ นอกจากนั้นคนไทยยังมีทักษะฝีมือ ความมานะและความขยันหมั่นเพียร ซึ่งถ้าได้รับการส่งเสริมและให้โอกาสจะเกิดการใช้พลังในแผ่นดินซึ่งเป็นพลังทั้งจากมันสมองของประชาชนและพลังจากการบริหารทรัพยากรของแผ่นดินไทย จะสร้างให้ประเทศไทยกลับขึ้นมาแข่งแกร่งอีกครั้งให้คนไทยทุกคนกลับมายืนบนลำแข้งตัวเองได้อย่างมีเกียรติ มีศักดิ์ศรี และมีความภาคภูมิใจในความเป็นคนไทยอีกครั้งหนึ่ง

ดังนั้น เพื่อให้การบริหารราชการแผ่นดิน สามารถบรรลุถึงภารกิจ และดำเนินไปด้วยแนวทางที่กล่าวมา รัฐบาลจึงได้กำหนดนโยบายบริหารราชการแผ่นดินไว้ดังนี้

๑. นโยบายเร่งด่วน

(๑) พักชำระหนี้ให้กับเกษตรกรรายย่อยเป็นเวลา ๓ ปี เพื่อแก้ปัญหาหนี้สินของเกษตรกรอย่างเร่งด่วน โดยวางระบบการฟื้นฟูและให้ความช่วยเหลือปรับโครงสร้างการผลิตอย่างครบวงจร

(๒) จัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง แห่งละ ๑ ล้านบาท เพื่อเป็นแหล่งเงินหมุนเวียนในการลงทุน สร้างอาชีพเสริม และสร้างรายได้ให้แก่ประชาชนในชุมชนและวิสาหกิจขนาดเล็กในครัวเรือน พร้อมทั้งรัฐบาลจะจัดให้มีโครงการ หนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์เพื่อให้แต่ละชุมชนได้ใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการพัฒนาสินค้า โดยรัฐพร้อมที่จะเข้าช่วยเหลือในด้านความรู้สมัยใหม่ และการบริหารจัดการ เพื่อเชื่อมโยงสินค้าจากชุมชนสู่ตลาดทั้งในประเทศและต่างประเทศด้วยระบบร้านค้า เครือข่ายและอินเทอร์เน็ต

(๓) จัดตั้งธนาคารประชาชน เพื่อกระจายโอกาสการเข้าถึงแหล่งเงินให้กับประชาชนผู้มีรายได้น้อย เพื่อสร้างทางเลือกและลดการพึ่งพาแหล่งทุนจากระบบ ซึ่งจะทำให้ประชาชนมีโอกาสในการสร้างงาน สร้างรายได้ด้วยตนเอง

(๔) จัดตั้งธนาคารวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดเล็ก เพื่อพัฒนาผู้ประกอบการเดิมและเพิ่มจำนวนผู้ประกอบการใหม่อย่างเป็นระบบ เพื่อสร้างและรักษาฐานการผลิต การจ้างงาน การสร้างรายได้ การส่งออก และเป็นแกนหลักในการสร้างความเติบโตและเสถียรภาพทางเศรษฐกิจในอนาคต

(๕) จัดตั้งบรรษัทกลางในการบริหารสินทรัพย์ เพื่อดำเนินการให้หนี้ที่ไม่ก่อให้เกิดรายได้ ออกจากระบบของธนาคารพาณิชย์โดยเร็ว และเป็นระบบเบ็ดเสร็จ เพื่อสร้างความมั่นใจให้แก่สถาบันการเงินในการปล่อยสินเชื่อให้กับภาคการผลิตและบริการ

(๖) พัฒนารัฐวิสาหกิจ ให้เป็นองค์กรหลักในการกอบกู้เศรษฐกิจ และสร้างรายได้ให้กับประเทศ โดยรวมรัฐวิสาหกิจที่มีศักยภาพและมีความพร้อมเข้าด้วยกัน ภายใต้การบริหารขององค์กรที่เป็นมืออาชีพ มีการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ และปลอดจากการเมืองแทรกแซงในการบริหาร พร้อมทั้งเปิดโอกาสให้ประชาชนคนไทยมีโอกาสลงทุนในกิจการของรัฐวิสาหกิจ และสนับสนุนให้รัฐวิสาหกิจที่มีความพร้อมเข้าจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์ภายในระยะเวลาที่เหมาะสม

(๗) สร้างหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้า เพื่อลดรายจ่ายโดยรวมของประเทศและประชาชน ในการดูแลสุขภาพคุณภาพ โดยเสียค่าใช้จ่าย ๓๐ บาทต่อครั้ง และสร้างโอกาสในการเข้าถึงบริการสาธารณสุขที่ได้มาตรฐานอย่างทั่วถึงและเท่าเทียมกัน

(๘) เร่งจัดตั้งสถาบันบำบัดผู้ติดยาเสพติด ควบคู่ไปกับการปราบปรามและป้องกัน

(๙) ส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการป้องกันและปราบปรามคอรัปชั่น

๒. นโยบายเศรษฐกิจ

๒.๑ นโยบายด้านการคลัง

(๑) เร่งรัดการกระตุ้นเศรษฐกิจที่มีผลต่อการยกระดับรายได้ของประชาชน และหยุดการทรุดตัวทางเศรษฐกิจ โดยคงภาวะการขาดดุลการคลังต่อไปอีกระยะหนึ่ง ในกรอบการรักษาไว้

ซึ่งเสถียรภาพและวินัยการคลังที่เหมาะสม และจะปรับนโยบายการคลังให้เข้าสู่การคลังที่สมดุล เมื่อเศรษฐกิจสามารถขยายตัวขึ้นมารองรับได้อย่างเพียงพอ

ในการแก้วิกฤตเศรษฐกิจนี้ รัฐบาลจะจัดทำงบประมาณ โดยยึดยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศเป็นที่ตั้ง และจะปฏิรูประบบและกระบวนการจัดสรร พร้อมทั้งจัดทำระบบการเบิกจ่ายงบประมาณใหม่ โดยใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัย ที่รัดกุม และประเมินผลได้อย่างต่อเนื่องและทันต่อเหตุการณ์โดยปรับลำดับความจำเป็นเร่งด่วนในการใช้งบประมาณให้เหมาะสม และปรับลดรายจ่ายที่ไม่จำเป็นและไม่เป็นผลในการกระตุ้นภาวะเศรษฐกิจปัจจุบันให้ขยายตัว ลดการลงทุนที่มีมูลค่าการนำเข้าสูง ลดรายจ่ายที่เป็นภาระต่อประชาชน และนำงบประมาณที่ปรับลดไปลงทุนในโครงการและกิจกรรมที่สามารถกระตุ้นเศรษฐกิจ และสร้างงานสร้างรายได้ทันทีตามเป้าหมายที่ชัดเจน

(๒) ปรับปรุงระบบภาษีให้สอดคล้องกับยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศ เพื่อส่งเสริมและกระตุ้นภาคเศรษฐกิจจริง ที่ก่อให้เกิดมูลค่าเพิ่มภายในประเทศ และเป็นพื้นฐานในการปฏิรูปโครงสร้างทางเศรษฐกิจของประเทศในอนาคต พร้อมทั้งสนับสนุนการออม การระดมทุน และการสร้างผู้ประกอบการใหม่ ทั้งนี้ จะปรับโครงสร้างภาษีอากร ทำแผนที่ภาษีและวางระบบการจัดเก็บที่ประหยัด สะดวก และโปร่งใสสำหรับผู้เสียภาษี โดยเฉพาะจะจัดการตีความซ้ำซ้อน ลดอำนาจผู้จัดเก็บ สร้างความชัดเจน และโปร่งใส เพื่อจัดการข้อราษฎรบ้างหลง

(๓) บริหารการคลังอย่างมีเสถียรภาพและยั่งยืน โดยเฉพาะการรักษาวินัยการคลังในการดำเนินนโยบายเศรษฐกิจ จะจัดทำแผนการบริหารทรัพย์สินและหนี้สินสาธารณะที่มีประสิทธิภาพ ประหยัด และจะกักเงินเฉพาะเพื่อการลงทุนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมเพื่อสร้างฐานรายได้ให้แก่ประชาชน และภาคเอกชนเป็นหลัก รวมทั้งเพื่อสร้างความมั่งคั่งให้แก่ประเทศอย่างยั่งยืน

๒.๒ นโยบายการเงิน สถาบันการเงิน และตลาดทุน

(๑) ดำเนินนโยบายการเงินที่เอื้อต่อการปล่อยสินเชื่อเข้าสู่ภาคเศรษฐกิจจริงเพื่อให้เกิดการขยายตัวของภาคธุรกิจ กระตุ้นเศรษฐกิจให้เติบโตอย่างมีเสถียรภาพ ส่งเสริมการออมของประชาชน และสอดคล้องกับการดำเนินนโยบายการคลังและยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศ

(๒) ดำเนินนโยบายอัตราแลกเปลี่ยนเงินตราในลักษณะที่เอื้ออำนวยต่อกระบวนการสร้างรายได้ของประชาชนทุกระดับ และเอื้อต่อการฟื้นตัวทางเศรษฐกิจ รวมทั้งสามารถส่งเสริมภาคการผลิตและบริการที่พึ่งพาทรัพยากรในประเทศให้มีความสามารถในการแข่งขันในตลาดโลก

(๓) เร่งพัฒนาและฟื้นฟูระบบสถาบันการเงินของประเทศให้สามารถทำหน้าที่เกื้อหนุนต่อการพัฒนาเศรษฐกิจได้ตามปกติ โดยก่อภาะด้านการเงินการคลังให้น้อยที่สุด รวมทั้งส่งเสริมความสามารถในการแข่งขันของสถาบันการเงินในระยะยาว ตลอดจนมุ่งพัฒนาและปรับบทบาทสถาบันการเงินของรัฐให้เป็นกลไกสำคัญในการส่งเสริมกิจการที่มีศักยภาพในการสร้างรายได้

อย่างเร่งด่วน และสอดคล้องกับยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศ

(๔) เร่งพัฒนาตลาดเงินและตลาดทุน เพื่อให้เป็นกลไกที่มีประสิทธิภาพในการระดมทุน และส่งเสริมการออมระยะยาวของภาคธุรกิจและประชาชน ตลอดจนจัดโครงสร้างภาษีอากร ให้สอดคล้องและเสมอภาค รวมทั้งส่งเสริมให้องค์กรธุรกิจที่ดีและมีศักยภาพสามารถเข้าถึงทะเบียน ในตลาดหลักทรัพย์ เพื่อให้ภาคเศรษฐกิจที่สำคัญและสอดคล้องกับยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศ สามารถใช้ประโยชน์จากตลาดเงินและตลาดทุนได้อย่างเต็มที่

(๕) เร่งพัฒนาตลาดตราสารหนี้ เพื่อสร้างทางเลือกและเพิ่มโอกาสในการเข้าถึงแหล่งเงิน ของภาคเอกชน และสร้างความเสมอภาคระหว่างตลาดเงิน ตลาดทุน ตลาดตราสารหนี้ และเงินฝาก ในสถาบันการเงิน เพื่อพัฒนาภาคธุรกิจและเศรษฐกิจของประเทศอย่างสมบูรณ์ รวมทั้งส่งเสริม การออมและการลงทุนที่หลากหลายแก่ประชาชนในระยะยาว

๓. นโยบายการสร้างรายได้

การแก้ปัญหาหนี้สินของประเทศต้องแก้ด้วยการสร้างรายได้ ดังนั้น รัฐบาลจะ สนับสนุนและผลักดันให้มีกระบวนการสร้างรายได้ให้กับประชาชนทุกระดับ โดยจะส่งเสริมแนวทาง เศรษฐกิจพอเพียงตามศักยภาพของชุมชนในระดับฐานรากของประเทศ ตั้งแต่การผลิตเพื่อการ บริโภค นำผลผลิตที่เหลือออกจำหน่าย เพื่อสร้างรายได้ในระดับครอบครัว ส่งเสริมการรวมตัวเพื่อ ดำเนินเศรษฐกิจระดับชุมชน เร่งพัฒนาผู้ประกอบการขนาดกลางและขนาดเล็ก รวมทั้งส่งเสริมการ เชื่อมโยงอย่างเกื้อกูล และสนับสนุนซึ่งกันและกันกับธุรกิจขนาดใหญ่ สู้ตลาดทั้งภายในประเทศ และต่างประเทศ เพื่อสร้างเสริมกระบวนการสร้างรายได้ให้กับประชาชนอย่างเป็นระบบ

ทั้งนี้ รัฐบาลจะสนับสนุนให้เกิดการปรับเปลี่ยนโครงสร้างการผลิต ทั้งภาค เกษตรอุตสาหกรรม อุตสาหกรรม และการบริการ เพื่อตอบสนองความต้องการของตลาดยุคใหม่ โดยคำนึงถึงทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่ และศักยภาพของทักษะที่ประเทศมีความโดดเด่นเชี่ยวชาญ ทั้งนี้ เพื่อสร้างฐานการจ้างงาน กระจายโอกาสและกระจายความเสี่ยง สร้างฐานการผลิต ของผู้ประกอบการขนาดกลางและขนาดเล็ก โดยมีแนวนโยบายครอบคลุม ๓ ด้าน คือ เกษตร อุตสาหกรรม และการบริการ ดังต่อไปนี้

๓.๑ ด้านการเกษตรกรรม

ประกอบด้วย ๓ ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ ๑ พื้นฟูและเสริมสร้างความเข้มแข็งของเกษตรกร

(๑) ปรับโครงสร้างสินเชื่อ และเงินทุนภาคเกษตรให้สอดคล้องกับวงจรการผลิต เร่งรัด การแก้หนี้สินของเกษตรกร และพักชำระหนี้และยกเว้นดอกเบี้ยเป็นเวลา ๓ ปีแก่เกษตรกร รายย่อย

(๒) ส่งเสริมการทำเกษตรผสมผสาน เกษตรทางเลือก และเกษตรอินทรีย์ รวมทั้งส่งเสริม

กระบวนการเรียนรู้แก่เกษตรกร

(๓) ส่งเสริมให้เกษตรกรมีที่ดินทำกินอย่างพอเพียง โดยการวางแผนการใช้ที่ดินอย่างมีประสิทธิภาพ และการจัดการใช้ที่ดินรกร้างว่างเปล่าให้เกิดประโยชน์สูงสุด รวมทั้งพัฒนาประสิทธิภาพการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำในทุกระดับให้เหมาะสมต่อระบบการผลิต และสอดคล้องกับสภาพพื้นที่ โดยเน้นการมีส่วนร่วมของประชาชนอย่างเต็มที่ในการฟื้นฟู อนุรักษ์ และพัฒนาพื้นที่ต้นน้ำและลุ่มน้ำ แหล่งกักเก็บน้ำ คูคลองส่งน้ำ คุณภาพน้ำ และชลประทานระบบท่อ รวมทั้งควบคุมดูแลการใช้น้ำผิวดินและน้ำใต้ดินให้เกิดประสิทธิภาพและเป็นระบบ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในโครงการพัฒนาแหล่งน้ำขนาดใหญ่

ส่วนที่ ๒ การพัฒนาตลาดในประเทศและการปฏิรูปชนบท

(๑) มุ่งพัฒนาการผลิตภาคชนบทและสร้างความเข้มแข็งแก่เศรษฐกิจชุมชน โดยเชื่อมโยงการแปรรูปผลผลิตทางการเกษตรกับโครงการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ และจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านแห่งละ ๑ ล้านบาท เพื่อเป็นแหล่งเงินทุนหมุนเวียนระยะยาวสำหรับการลงทุน และสร้างรายได้แก่ประชาชนในชนบท

(๒) พัฒนาระบบการตลาดสินค้าเกษตรสมัยใหม่ สนับสนุนการจัดตั้งยั้งฉางลานตากของกลุ่มเกษตรกรในชุมชน รวมทั้งส่งเสริมระบบเทคโนโลยีสารสนเทศทางการเกษตร และความสามารถในการเข้าถึงสารสนเทศด้านการตลาดสินค้าเกษตร เพื่อให้สามารถวางแผนการผลิตได้อย่างมีประสิทธิภาพ

(๓) ส่งเสริมการสหกรณ์ ธุรกิจชุมชน สถาบันเกษตรกร และองค์กรชุมชนให้เข้มแข็ง และให้มีส่วนร่วมในการกำหนดและเสนอนโยบายและมาตรการด้านการเกษตร และการวิจัยพัฒนาด้านการเกษตร

(๔) เพิ่มประสิทธิภาพการผลิตด้วยการส่งเสริมการวิจัยและการเรียนรู้จากภูมิปัญญาไทย และวิทยาการสมัยใหม่

(๕) ส่งเสริมและสนับสนุนการทำเกษตร รวมทั้งเกษตรอุตสาหกรรมให้เหมาะสมกับสภาพภูมิประเทศ ภูมิอากาศ และสอดคล้องความต้องการของตลาดและศักยภาพของประชาชนในพื้นที่

ส่วนที่ ๓ การเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของภาคเกษตรในตลาดโลก

(๑) ส่งเสริมการสร้างมูลค่าเพิ่มด้วยการแปรรูปผลผลิตการเกษตร และพัฒนาคุณภาพมาตรฐาน รูปแบบ และบรรจุภัณฑ์ของสินค้าเกษตรและเกษตรอุตสาหกรรม

(๒) ผลักดันให้ประเทศไทยเป็นศูนย์กลางการผลิตสินค้าเกษตรอินทรีย์ รวมทั้งส่งเสริมการจดทะเบียนสิทธิบัตรที่เกี่ยวข้องกับการผลิตทางการเกษตรในทุกด้าน เพื่อรองรับการเปิดเสรีสินค้าเกษตรในอนาคต

(๓) พัฒนาการตรวจสอบคุณภาพ มาตรฐาน และความปลอดภัยของสินค้าเกษตรทั้งการนำเข้าและส่งออก รวมทั้งสนับสนุนการพัฒนาเทคโนโลยีชีวภาพ เพื่อยกระดับผลผลิตทางการเกษตรให้มีคุณภาพ ได้มาตรฐาน และเป็นที่ยอมรับในตลาดต่างประเทศ

(๔) ส่งเสริมการประมงชายฝั่งและการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ รวมทั้งการทำประมงนอกน่านน้ำด้วยการสร้างความร่วมมือกับประเทศเพื่อนบ้าน การพัฒนาองเรือประมง อุตสาหกรรมห้องเย็นและการแปรรูปสินค้าประมง รวมทั้งส่งเสริมการอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรและระบบนิเวศน์ทางทะเล

๓.๒ ด้านอุตสาหกรรม

(๑) ปรับโครงสร้างการผลิตในภาคอุตสาหกรรมและการส่งเสริมการลงทุนให้สอดคล้องกับเป้าหมายและยุทธศาสตร์ในการพัฒนาประเทศ โดยคำนึงถึงทรัพยากรธรรมชาติ ทักษะฝีมือ ภูมิปัญญาไทย ศักยภาพในการผลิตและการตลาด และการใช้วัตถุดิบภายในประเทศให้สมดุลกับการพึ่งพาจากต่างประเทศ

(๒) เสริมสร้างให้มีการพัฒนาอุตสาหกรรมพื้นฐาน และเชื่อมโยงกับอุตสาหกรรมต่อเนื่องที่จะก่อให้เกิดผลต่อเนื่องต่อการปรับโครงสร้างการผลิตภาคอุตสาหกรรม

(๓) พัฒนาศักยภาพและแรงงานภาคอุตสาหกรรมให้สอดคล้องกับทิศทางการพัฒนาอุตสาหกรรมในอนาคต สนับสนุนมาตรการเพื่อเพิ่มมูลค่าสินค้าอุตสาหกรรม รวมทั้งส่งเสริมและพัฒนากระบวนการผลิตที่ได้มาตรฐานและไม่ก่อให้เกิดมลภาวะ โดยจัดการให้มีความโปร่งใสและมีประสิทธิภาพในการบริหารจัดการ

(๔) พัฒนาอุตสาหกรรมขนาดกลางและขนาดเล็กให้มีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาภาคอุตสาหกรรมของประเทศ โดยให้การสนับสนุนและส่งเสริมความร่วมมือในการวิจัยและพัฒนาผลิตภัณฑ์และเทคโนโลยีระหว่างภาครัฐ เอกชน และสถาบันการศึกษา รวมทั้งผลักดันให้เกิดเครือข่ายสารสนเทศเกี่ยวกับปัจจัยการผลิตและการตลาด

(๕) ส่งเสริมบทบาทของสถาบันการเงิน รวมถึงสนับสนุนการจัดตั้งและการดำเนินงานของกองทุนร่วมทุน ตลอดจนระบบการค้าประกันสินเชื่อ เพื่อพัฒนาธุรกิจอุตสาหกรรมขนาดกลางและขนาดเล็ก

(๖) สนับสนุนให้เกิดผู้ประกอบการใหม่ ๆ ในธุรกิจอุตสาหกรรมขนาดกลางและขนาดเล็ก สำหรับเศรษฐกิจใหม่ที่ใช้ความรู้เป็นฐาน

๓.๓ ด้านการบริการและการท่องเที่ยว

การท่องเที่ยว คือ หนทางสำคัญของการนำรายได้กระแสเงินสดเข้าสู่ประเทศ ดังนั้นรัฐบาลจึงมีนโยบายในการส่งเสริมคุณภาพและมาตรฐานของการบริการ เพิ่มความหลากหลายของรูปแบบการให้บริการและการท่องเที่ยว และการยกระดับความสามารถในการแข่งขัน

ของภาคบริการและการท่องเที่ยว ดังนี้

๓.๓.๑ ด้านการพัฒนาภาคบริการ

(๑) ปรับปรุงและพัฒนาปัจจัยพื้นฐานอันจำเป็นต่อการเพิ่มประสิทธิภาพ และส่งเสริมความสามารถในการแข่งขันของภาคบริการไทย ทั้งด้านการผลิตและพัฒนาบุคลากร ภาคบริการ การพัฒนารูปแบบการให้บริการ และการพัฒนาเทคโนโลยีและโครงสร้างพื้นฐาน

(๒) จัดให้หน่วยงานและองค์กรที่เกี่ยวข้องร่วมกันพัฒนายุทธศาสตร์ เพื่อให้มีการใช้ศักยภาพภาคบริการอย่างเต็มที่ ทั้งนี้ เพื่อให้เป็นแหล่งสร้างรายได้เงินตรา ต่างประเทศ และรายได้ท้องถิ่น อาทิ การท่องเที่ยว การศึกษา การรักษาพยาบาล การส่งเสริม สุขภาพ การกีฬา และนันทนาการ

(๓) เร่งรัดพัฒนาผู้ประกอบการด้านบริการให้มีความรู้และทักษะ ทั้งด้าน ภาษา มาตรฐานการบริการ และการจัดการ เพื่อสร้างความเข้มแข็งและทันต่อการเปลี่ยนแปลง ของความตกลงระหว่างประเทศด้านการค้าบริการ

๓.๓.๒ ด้านการส่งเสริมการท่องเที่ยว

(๑) เร่งฟื้นฟูระดับความสัมพันธ์และร่วมมือกับประเทศเพื่อนบ้าน เพื่อให้ไทย เป็นประตูทางผ่านหลักของการท่องเที่ยวในภูมิภาค ทั้งด้านการตลาด การขนส่ง การลงทุน การบริหารจัดการ รวมถึงการจัดอุปสรรคในการท่องเที่ยว

(๒) บริหารการท่องเที่ยวโดยใช้กลยุทธ์การตลาดเชิงรุก โดยสร้างกิจกรรม ท่องเที่ยวทั้งระดับภายในประเทศและระหว่างประเทศ เชื่อมโยงกับวิสาหกิจขนาดกลาง ขนาดเล็ก และธุรกิจชุมชน พัฒนาคุณภาพการบริการท่องเที่ยว และยกระดับประเทศไทยให้เป็นศูนย์กลาง การประชุม การสัมมนา และการแสดงสินค้าของภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

(๓) เร่งพัฒนา บูรณะ พื้นฟูมรดกและสินทรัพย์ทางวัฒนธรรม ทั้งในเขตเมือง และนอกเมืองเพื่อให้เกิดการท่องเที่ยวใหม่ สร้างแหล่งจำหน่ายซื้อสินค้าของนักท่องเที่ยว โดย จะส่งเสริมบทบาทเอกชนร่วมกับชุมชนในการรักษาแหล่งท่องเที่ยวและวิถีชีวิตให้อยู่ในสภาพเดิม อย่างต่อเนื่อง

(๔) เพิ่มความหลากหลายของการท่องเที่ยวรูปแบบต่าง ๆ ทั้งการท่องเที่ยว เชิงอนุรักษ์ การท่องเที่ยวเพื่อสุขภาพ รวมทั้งการท่องเที่ยวเชิงเกษตรกรรม โดยส่งเสริมการพัฒนา แหล่งท่องเที่ยวแห่งใหม่ และให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวมากขึ้น ทั้งในรูปแบบ การจัดสหกรณ์การท่องเที่ยว และการพัฒนาพื้นที่ชุมชนเป็นแหล่งท่องเที่ยว

(๕) เพิ่มมาตรการอำนวยความสะดวก สร้างความปลอดภัย และป้องกันการ เอาเปรียบนักท่องเที่ยว รวมทั้งเร่งรัดการแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนของนักท่องเที่ยวอย่างจริงจัง

๔. นโยบายการพาณิชย์และเศรษฐกิจระหว่างประเทศ

รัฐบาลมุ่งมั่นที่จะยกระดับนโยบายด้านการค้าต่างประเทศจากการเน้นเพียงเร่งรัดการส่งออกในทุกระดับสู่การพัฒนาเครือข่ายการตลาดเข้าสู่ระดับโลก และสามารถตอบสนองความต้องการของผู้บริโภคที่เปลี่ยนแปลงได้อย่างทันการณ์ เพื่อให้เศรษฐกิจไทยมีขีดความสามารถและเป็นส่วนหนึ่งของเศรษฐกิจโลกอันเข้มแข็งในโลกยุคไร้พรมแดน โดยมีแนวทางดังนี้

๔.๑ ด้านการพาณิชย์

(๑) สนับสนุนและผลักดันให้ภาคเอกชนยกระดับความพร้อมในการเผชิญการแข่งขันเสรีในเวทีการค้าระหว่างประเทศ โดยใช้แนวคิดการตลาดสมัยใหม่ การพัฒนาองค์กรและบุคลากร การพัฒนาระบบข้อมูลข่าวสาร การวางแผนและพัฒนาการผลิตให้ตรงกับความต้องการของตลาด และสามารถเชื่อมโยงเครือข่ายการผลิตและการจำหน่ายให้ได้ประโยชน์สูงสุดในเชิงต้นทุนและการตลาด ตลอดจนการเตรียมความพร้อมในเชิงของทักษะ เทคโนโลยี และวิทยาการที่จำเป็นในการแข่งขันระดับโลก

(๒) พัฒนาและส่งเสริมให้ประเทศไทยเป็นหนึ่งในศูนย์กลางการค้าสินค้าและบริการในภูมิภาค และเป็นศูนย์กลางการแสดงสินค้าระหว่างประเทศ

(๓) ส่งเสริมการพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ เพื่อสร้างโอกาสแก่ผู้ประกอบการในการเข้าสู่ตลาดโลก โดยเร่งผลักดันมาตรการและกฎหมายที่จำเป็นต่อการประกอบการพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์

(๔) เร่งปรับปรุงประสิทธิภาพการบริหารราชการของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภายในประเทศและต่างประเทศ เพื่อให้สามารถปฏิบัติการกิจการสนับสนุนและส่งเสริมการส่งออกทั้งในด้านการตลาด และข้อมูลข่าวสาร ตลอดจนช่วยแก้ไขอุปสรรคการค้าในต่างประเทศ

๔.๒ ด้านการค้าสินค้าและบริการ

(๑) ส่งเสริมให้กิจการของไทยสามารถครอบครองเทคโนโลยีและทรัพย์สินทางปัญญาที่มาจากแหล่งอื่น แล้วนำมาพัฒนาสร้างมูลค่าเพิ่มให้สามารถทำการผลิตที่มีความหลากหลายกว่าของเดิม และส่งเสริมการจัดตั้งกองทุนเพื่อเปิดโอกาสให้นักคิดและผู้ประกอบการไทยพัฒนาภูมิปัญญาไทยเข้าสู่ระบบการคุ้มครองสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญาของคนไทย

(๒) ส่งเสริมให้ธุรกิจค้าปลีกขนาดกลางและขนาดเล็กสามารถดำรงอยู่ และปรับตัวรองรับการแข่งขันการเปิดเสรีด้านการค้าบริการได้

(๓) กำหนดมาตรการให้ธุรกิจค้าปลีกขนาดใหญ่ที่จะเกิดขึ้นใหม่ปฏิบัติตามกฎระเบียบเทศบัญญัติที่ว่าด้วยการแบ่งเขตสถานที่ของธุรกิจค้าปลีกในอนาคต

(๔) จะส่งเสริมและพัฒนาบทบาทขององค์กรที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองผู้บริโภคทั้งภาครัฐและเอกชน รวมทั้งแก้ไขปรับปรุงกฎหมาย และกำหนดมาตรการต่าง ๆ ในการคุ้มครอง

ผู้บริโภค เพื่อสร้างความเป็นธรรมให้แก่ผู้บริโภคและยกระดับผลผลิตและบริการของประเทศ

๔.๓ ด้านเศรษฐกิจระหว่างประเทศ

(๑) สนับสนุนการค้าเสรีในการค้าระหว่างประเทศ โดยคำนึงถึงระดับความพร้อมและผลประโยชน์ของประเทศและผู้ประกอบการภายในประเทศ รวมทั้งผลักดันการแก้ไขปรับปรุงกฎหมายที่เป็นอุปสรรคต่อภาคเอกชนไทยในการแข่งขันทางการค้าระหว่างประเทศ

(๒) เน้นบทบาทเชิงรุกในเวทีการค้าและเศรษฐกิจระหว่างประเทศ รวมทั้งผลักดันให้เกิดการเจรจาในเวทีระหว่างประเทศ ซึ่งวางอยู่บนพื้นฐานของความเป็นธรรมและคำนึงถึงผลประโยชน์และข้อจำกัดของประเทศกำลังพัฒนา

(๓) สนับสนุนและผลักดันนโยบายการค้าเสรีของเขตการค้าเสรีอาเซียน รวมทั้งส่งเสริมการค้า การลงทุนกับประเทศเพื่อนบ้าน และการค้าชายแดน และการพัฒนาไปสู่ฐานการผลิตสินค้าหรือการให้บริการร่วมกันในภูมิภาค

(๔) ส่งเสริมและสนับสนุนให้ผู้ประกอบการภาคเอกชนมีส่วนร่วมในการให้ข้อมูลด้านการค้าและการลงทุน และวิเคราะห์ผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นจากกฎข้อบังคับทางการค้าและการลงทุนระหว่างประเทศ เพื่อประโยชน์ต่อการกำหนดทิศทางและยุทธศาสตร์ของนโยบายต่างประเทศ รวมทั้งการเจรจาการค้าและการลงทุนระหว่างประเทศ

๕. นโยบายด้านการคมนาคม

(๑) ส่งเสริมการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานเครือข่ายคมนาคม ขนส่ง และสื่อสารบนพื้นฐานของการเกื้อหนุนการผลิต การสร้างงานและสร้างรายได้

(๒) พัฒนาระบบสื่อสารโทรคมนาคมให้ทันสมัยและทั่วถึง เพื่อประโยชน์ในการรับและส่งสารสนเทศและความรู้ไปสู่ประชาชน เชื่อมโยงกับต่างประเทศ และรองรับต่อการเปิดเสรีในธุรกิจโทรคมนาคม

(๓) ปรับปรุงและพัฒนาระบบขนส่งมวลชนและเครือข่ายการคมนาคมภายในประเทศให้เชื่อมต่อกันอย่างมีประสิทธิภาพ สะดวก รวดเร็ว และปลอดภัย

(๔) ส่งเสริมความร่วมมือในการสร้างเครือข่ายคมนาคมขนส่งเชื่อมโยงกับประเทศเพื่อนบ้าน เพื่อเป็นศูนย์กลางการคมนาคมทางบกในภูมิภาค พัฒนาเศรษฐกิจ และยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชน

(๕) ส่งเสริมการพัฒนาการพาณิชย์นาวีให้เป็นระบบอย่างจริงจัง เพื่อสนับสนุนภาคการส่งออกของประเทศ โดยส่งเสริมการพัฒนากองเรือไทยและอุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้องให้เข้มแข็ง การก่อสร้างและบริหารจัดการท่าเรือน้ำลึกให้เพียงพอและได้มาตรฐาน

(๖) สร้างความร่วมมือกับประเทศเพื่อนบ้านเพื่อการคุ้มครองสิทธิ เสรีภาพ และความปลอดภัยของการเดินเรือทั้งทางน้ำและทางทะเลในประเทศเพื่อนบ้าน

(๗) พัฒนาคุณภาพและปรับปรุงประสิทธิภาพการให้บริการขนส่งทางอากาศ เพื่อรองรับความต้องการของผู้ใช้บริการ การส่งเสริมการท่องเที่ยว และการขยายตัวทางเศรษฐกิจ ตลอดจนผลักดันให้ประเทศไทยเป็นศูนย์กลางการขนส่งทางอากาศในภูมิภาค

๖. นโยบายการพัฒนาแรงงาน

ด้วยตระหนักว่า ทรัพยากรมนุษย์เป็นหัวใจสำคัญในระบบการผลิตและระบบเศรษฐกิจแผนใหม่ รัฐบาลจึงกำหนดแนวทางการพัฒนาและยกระดับแรงงาน ดังนี้

(๑) ส่งเสริมให้เอกชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาทักษะและมีมือแรงงาน เพื่อเพิ่มคุณภาพแรงงานและยกระดับมาตรฐานฝีมือแรงงาน โดยรัฐบาลจะสนับสนุนมาตรการด้านการเงิน และการคลัง เพื่อให้การพัฒนาทักษะและมีมือแรงงานสามารถตอบสนองความต้องการของ วิสาหกิจในแต่ละชุมชนได้อย่างเหมาะสม และให้แรงงานได้รับค่าตอบแทนที่เป็นธรรม เพื่อลด ปัญหาการว่างงาน และการอพยพเข้ามาทำงานในเมือง รวมทั้งยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชน ในแต่ละท้องถิ่นให้ดียิ่งขึ้น

(๒) ส่งเสริมมาตรการด้านการประกันสังคม ขยายขอบข่ายการให้สวัสดิการด้าน แรงงาน เพื่อให้มีการคุ้มครองแรงงานทั้งในระบบและนอกระบบอย่างเหมาะสม และให้มีระบบ การคุ้มครองสุขภาพ ความปลอดภัย และสิ่งแวดล้อมในสถานประกอบการ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การให้ความคุ้มครองแรงงานเด็กและสตรี

(๓) ส่งเสริมให้เกิดระบบแรงงานสัมพันธ์ที่เปิดโอกาสให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง มีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหา พัฒนา และคุ้มครองแรงงานอย่างมีประสิทธิภาพและเป็นธรรม

(๔) คุ้มครองแรงงานไทยในต่างประเทศไม่ให้ถูกเอารัดเอาเปรียบจากนายหน้า จัดหางานและนายจ้าง

(๕) กำหนดมาตรการที่เหมาะสมสำหรับแรงงานต่างด้าว โดยคำนึงถึงความต้องการ แรงงานของภาคเอกชนและการรักษาความสงบเรียบร้อยและความมั่นคงภายใน รวมทั้งส่งเสริม การพัฒนาแรงงานไทยขึ้นทดแทน

๗. นโยบายวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี

รัฐบาลตระหนักว่าการกอบกู้ภาวะเศรษฐกิจของประเทศไทยให้กลับฟื้นตัวนั้น จำเป็นต้องพึ่งพาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีที่เหมาะสม เพื่อพัฒนาภาคการผลิตและบริการ ด้วยนโยบายดังนี้

(๑) เร่งพัฒนาบุคลากรด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีในทุกระดับให้มีความเพียงพอ ทั้งปริมาณและคุณภาพ เพื่อตอบสนองต่อการพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืน และเตรียมประเทศเข้าสู่ เศรษฐกิจใหม่

(๒) ส่งเสริมการพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีในด้านการวิจัยและการพัฒนา

โดยให้การสนับสนุนแก่หน่วยงานของภาครัฐและเอกชน เพื่อให้เอื้อประโยชน์ต่อการบริหารจัดการ และการผลิตของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดเล็ก การนำไปใช้เป็นประโยชน์ในการแก้ไขปัญหา เศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม รวมทั้งการคัดเลือกทักษะที่เหมาะสมกับศักยภาพความเชี่ยวชาญ และความชำนาญของคนไทย ทั้งนี้เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการผลิตเพื่อการส่งออกและการ บริโภคภายในประเทศ ทั้งในด้านอุตสาหกรรมและเกษตรกรรม

(๓) ส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีสำหรับการบริหารและการจัดการสมัยใหม่ เพื่อให้ ตอบสนองต่อความต้องการในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ โดยเฉพาะการใช้ เทคโนโลยีสารสนเทศ การเลือกเทคโนโลยีที่เหมาะสม ต้นทุนต่ำ สามารถพัฒนาและขยาย ได้อย่างยั่งยืน

(๔) แก้ไขปรับปรุงกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีให้เอื้อประโยชน์ ต่อการพัฒนาด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี และให้ความคุ้มครองต่อสิทธิในทรัพย์สินทางปัญญา

๘. นโยบายด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

รัฐบาลมีนโยบายในการฟื้นฟูสภาพและคุณภาพ การป้องกันการเสื่อมโทรมหรือ การสูญสิ้นไป และการนำกลับมาใช้ใหม่ซึ่งทรัพยากรธรรมชาติและ ความหลากหลายทางชีวภาพ ให้เอื้อต่อการดำรงชีวิต เกิดความสมดุลในการพัฒนา และเป็นรากฐานในการพัฒนาเศรษฐกิจ และสังคมของประเทศอย่างยั่งยืน ดังนี้

(๑) บริหารและจัดการสิ่งแวดล้อม ทรัพยากรธรรมชาติ และความหลากหลาย ทางชีวภาพแบบบูรณาการโดยยึดหลักธรรมาภิบาลและการมีส่วนร่วมของประชาชนและชุมชน ท้องถิ่นดั้งเดิม

(๒) ส่งเสริมและสนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชนและชุมชนในการควบคุมและ กำจัดมลภาวะที่มีผลต่อสุขภาพอนามัย สวัสดิภาพ และคุณภาพชีวิตของประชาชน

(๓) สนับสนุนให้นำต้นทุนทางสังคมมาพิจารณาในการศึกษาผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม ในกรณีการดำเนินโครงการที่มีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ และผลักดัน การนำหลักการผู้ก่อมลภาวะเป็นผู้จ่ายและระบบกรรมสิทธิ์ร่วมมาใช้ในการจัดการด้านสิ่งแวดล้อม และทรัพยากรธรรมชาติ

(๔) สนับสนุนการวิจัยและพัฒนาเทคโนโลยีเพื่อเพิ่มขีดความสามารถของไทย สำหรับการแสวงหา การบริหารจัดการ การอนุรักษ์และฟื้นฟูสิ่งแวดล้อม และการใช้ประโยชน์ จากทรัพยากรธรรมชาติทุกแหล่ง รวมถึงการนำสิ่งของหรือเศษวัสดุเหลือใช้กลับมาใช้ใหม่

(๕) กำหนดมาตรฐานด้านสิ่งแวดล้อมของประเทศ โดยคำนึงถึงความเหมาะสม และสอดคล้องกับระดับของการพัฒนาทางด้านวิทยาศาสตร์ เศรษฐกิจ และสังคมของประเทศ ควบคู่ไปกับมาตรฐานด้านสิ่งแวดล้อมระหว่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับการค้าระหว่างประเทศ

(๖) สร้างมาตรการในการควบคุมการนำเข้าสารเคมี สารพิษ และวัตถุอันตราย โดยยึดถือมาตรฐานสากลของประเทศที่พัฒนาแล้ว เพื่อไม่ให้ประเทศไทยเป็นสถานที่ทดลองหรือจำหน่ายสารและวัตถุอันตรายที่ต่ำกว่ามาตรฐานของประเทศผู้จำหน่าย

๙. นโยบายการพลังงาน

รัฐบาลมีนโยบายในการอนุรักษ์ พัฒนา และส่งเสริมการใช้พลังงานที่มีประสิทธิภาพ สมดุลกับสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติภายในประเทศ และลดการพึ่งพาแหล่งพลังงานจากต่างประเทศ ดังนี้

(๑) ส่งเสริมการใช้พลังงานแบบผสมผสาน โดยสนับสนุนให้มีการพัฒนาการใช้ประโยชน์จากก๊าซธรรมชาติซึ่งเป็นทรัพยากรภายในประเทศ ให้เป็นแหล่งพลังงานหลักของประเทศอย่างจริงจัง

(๒) ส่งเสริมการจัดหาและการใช้พลังงานทดแทนอย่างมีประสิทธิภาพ โดยเร่งสำรวจ พัฒนา และจัดหาแหล่งพลังงานทดแทน รวมทั้งสนับสนุนการวิจัยและพัฒนาเทคโนโลยีใหม่ๆ เพื่อการประหยัดพลังงาน

(๓) มุ่งเน้นการจัดการด้านพลังงานเพื่อเพิ่มความสามารถในการแข่งขันของภาคการผลิต และสร้างเสถียรภาพด้านราคาของพลังงาน โดยดำเนินมาตรการการเงิน การคลัง และแนวทางการบริหารจัดการที่เหมาะสม

๑๐. นโยบายเสริมสร้างสังคมเข้มแข็ง

รัฐบาลจะพัฒนาคน ให้สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ และสติปัญญา รวมทั้งเสริมสร้างสังคมให้เข้มแข็งและยั่งยืน เพื่อให้ประเทศไทยเป็นสังคมคุณภาพ สังคมคุณธรรม และสังคมที่สมดุล

๑๐.๑ ด้านสาธารณสุขและสุขภาพ

รัฐบาลมุ่งมั่นที่จะสร้างระบบบริการและคุ้มครองสุขภาพ เพื่อให้ประชาชนชาวไทยมีสุขภาพดีถ้วนหน้า โดยจะดำเนินการปฏิรูประบบสุขภาพ เพื่อลดรายจ่ายโดยรวมด้านสาธารณสุขของประเทศ และลดค่าใช้จ่ายในการดูแลรักษาสุขภาพของประชาชน พร้อมทั้งสร้างหลักประกันและโอกาสในการเข้าถึงบริการทางการแพทย์และสาธารณสุขที่ได้มาตรฐานอย่างทั่วถึงและเท่าเทียมกัน ดังนี้

(๑) จัดตั้งกองทุนประกันสุขภาพแห่งชาติ โดยการตรากฎหมายว่าด้วยการประกันสุขภาพแห่งชาติ เพื่อพัฒนาประสิทธิภาพในการใช้งบประมาณของรัฐด้านสุขภาพและลดภาระค่าใช้จ่ายของประชาชนในการเข้าถึงบริการสุขภาพ

(๒) ส่งเสริมการผลิต พัฒนา และกระจายกำลังคนและสถานบริการด้านสุขภาพให้มีจำนวนและคุณภาพเพียงพอกับความต้องการของประเทศ รวมทั้งส่งเสริมและพัฒนาการจัดระบบ

ความรู้และสร้างมาตรฐานด้านการแพทย์แผนไทย การแพทย์ทางเลือกอื่น ๆ และสมุนไพรเพื่อนำไปใช้ในระบบบริการสุขภาพอย่างมีคุณภาพและปลอดภัย

(๓) จัดระบบการป้องกันและกำจัดโรคติดต่ออันตราย การป้องกันอุบัติเหตุและอุบัติเหตุ การควบคุมการเพิ่มจำนวนผู้ป่วยโรคเอดส์และดูแลผู้ป่วยโรคเอดส์อย่างเหมาะสม พร้อมกับสนับสนุนการสร้างและเผยแพร่องค์ความรู้ด้านสุขภาพ เเร่งรัดกิจกรรมสร้างเสริมสุขภาพ การกีฬา และสนับสนุนให้เกิดองค์กรเครือข่ายควบคุมป้องกันโรคในทุกระดับ

๑๐.๒ ด้านการกีฬา

(๑) ส่งเสริมกิจกรรมกีฬาระดับชุมชนและโรงเรียน เพื่อส่งเสริมสุขภาพ และเป็นจุดเริ่มต้นของการพัฒนาสู่กีฬาอาชีพและกีฬาอาชีพ โดยสนับสนุนบทบาทของภาคเอกชนให้มีส่วนร่วมในการพัฒนาการกีฬา

(๒) ส่งเสริมและสนับสนุนการแข่งขันกีฬาระดับประเทศและระดับนานาชาติอย่างเป็นระบบ เพื่อสร้างเกียรติภูมิแก่ประเทศ และความภูมิใจของประชาชน ตลอดจนส่งเสริมและปลูกฝังค่านิยมที่ดีต่อการกีฬา

๑๐.๓ ด้านการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด

รัฐบาลจะเร่งรัดดำเนินการเพื่อให้การป้องกันและปราบปรามยาเสพติดภายใต้นโยบายระยะเร่งด่วน โดยหลักการป้องกันนำหน้าการปราบปราม ผู้เสพต้องได้รับการรักษา ผู้ค้าต้องได้รับการลงโทษโดยเด็ดขาด ดังนี้

(๑) เข้มงวดกับการบังคับใช้กฎหมาย และสร้างกระบวนการพิเศษ เพื่อควบคุมและปราบปรามผู้ค้าและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับกระบวนการผลิตและการค้ายาเสพติดอย่างเด็ดขาด รวดเร็ว และเป็นธรรม พร้อมทั้งแก้ไขกฎหมายเพื่อเพิ่มบทลงโทษสูงสุดกับข้าราชการการเมืองและเจ้าหน้าที่ของรัฐที่มีส่วนเกี่ยวข้อง และให้รางวัลและการคุ้มครองเป็นพิเศษแก่เจ้าหน้าที่ของรัฐและประชาชนที่ให้ความร่วมมือในการปราบปรามยาเสพติด

(๒) ควบคุมการนำเข้าสารเคมีที่อาจนำไปสู่การผลิตยาเสพติดอย่างเข้มงวด และเสริมสร้างกลไกของภาครัฐและมาตรการทางกฎหมาย ให้ก้าวทันการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีในการผลิตยาเสพติด

(๓) สร้างความร่วมมือกับองค์กรระหว่างประเทศและนานาชาติ เพื่อควบคุมและกำจัดแหล่งผลิตและเครือข่ายการจำหน่ายยาเสพติดข้ามชาติ

(๔) แก้ไขปรับปรุงกฎหมายที่เป็นอุปสรรคต่อการเข้ารับการบำบัดรักษา และการฟื้นฟูสภาพร่างกายและจิตใจของผู้เสพยาเสพติด โดยให้ผู้ติดยาเสพติดสามารถเข้ารับการบำบัดและฟื้นฟูสภาพได้ทันที โดยไม่มีความผิดทางกฎหมาย พร้อมกันนี้ รัฐบาลจะจัดให้มีระบบการบริการ

บำบัดและฟื้นฟู การฝึกอบรมด้านอาชีพ และการปรับสภาพแวดล้อมให้แก่ผู้เสียหายเสด็จอย่าง
ทั่วถึงเพื่อให้ผู้เสียหายสามารถกลับเข้าสู่สังคมได้อย่างปกติสุข

๑๐.๔ ด้านครอบครัว เด็ก เยาวชน สตรี และผู้สูงอายุ

รัฐบาลมีนโยบายในการสร้างครอบครัวให้อบอุ่นและเข้มแข็ง เป็นหน่วยพื้นฐานในการ
ฟื้นฟูเศรษฐกิจ และเป็นภูมิคุ้มกันจากปัญหาสังคมแก่สมาชิกทุกวัยในครอบครัว ดังนี้

(๑) จัดตั้งศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชนโดยการมีส่วนร่วมของบุคลากรในชุมชน
เพื่อให้คำปรึกษาและบริการต่าง ๆ เกี่ยวกับครอบครัว ทั้งด้านสุขภาพ และการวางแผนและแก้ไข
ปัญหาครอบครัว

(๒) สนับสนุนให้มีศูนย์เลี้ยงเด็กก่อนวัยเรียนที่มีคุณภาพและได้มาตรฐานในชุมชน
และสถานประกอบการ

(๓) แก้ไขปรับปรุงกฎหมายและบังคับใช้กฎหมายอย่างเคร่งครัด เพื่อป้องกัน
ปราบปรามและลงโทษอย่างจริงจังต่อผู้กระทำความผิดที่ละเมิดสิทธิเด็กและกระทำทารุณกรรมต่อเด็กใน
ทุกด้าน

(๔) มุ่งส่งเสริมสิทธิ สถานภาพและบทบาทของสตรี การพัฒนาศักยภาพของสตรี
ให้สามารถมีส่วนร่วมอย่างเต็มที่ในการพัฒนาชุมชนและประเทศทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม
และการเมือง รวมทั้งส่งเสริมความเท่าเทียมกันของสตรีในการรับราชการ

(๕) ยกย่องและให้หลักประกันแก่ผู้สูงอายุ โดยการสร้างโครงข่ายความปลอดภัย
ทางสังคมสำหรับผู้สูงอายุ พัฒนาศูนย์สุขภาพอนามัย รวมทั้งนำประสบการณ์และภูมิปัญญา
ของผู้สูงอายุมาช่วยในการพัฒนาสังคม

๑๐.๕ ด้านการส่งเสริมผู้ด้อยโอกาส

(๑) ให้การสงเคราะห์และสนับสนุนการพัฒนาอย่างมีส่วนร่วมแก่ผู้ยากไร้ ผู้พิการ
หรือทุพพลภาพ และผู้ด้อยโอกาสให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีและสามารถพึ่งพาตนเองได้

(๒) สนับสนุนองค์การสาธารณกุศลเพื่อการบรรเทาสาธารณภัยและสงเคราะห์
ผู้ประสบภัยในระดับชาติและในระดับชุมชน

(๓) จัดระบบการศึกษาและการฝึกอบรมที่สอดคล้องกับระดับและลักษณะของ
ความพิการหรือทุพพลภาพ รวมทั้งพัฒนาสื่อการเรียนการสอน การเสริมทักษะพิเศษเฉพาะด้าน
และการพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกที่จำเป็นสำหรับผู้พิการหรือทุพพลภาพ

๑๑. นโยบายการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม

๑๑.๑ ด้านการศึกษา

รัฐบาลจะปฏิรูปการศึกษาตามเจตนารมณ์แห่งรัฐธรรมนูญและพระราชบัญญัติ
การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ เพื่อพัฒนาสังคมไทยให้เป็นสังคมแห่งความรู้ อันเป็นเงื่อนไข

ไปสู่ระบบเศรษฐกิจฐานความรู้ ให้คนไทยทั้งปวงได้รับโอกาสเท่าเทียมกันที่จะเรียนรู้และฝึกอบรม ได้ตลอดชีวิต และมีปัญญาเป็นทุนไว้สร้างงานและสร้างรายได้ และนำประเทศให้รอดพ้นจากวิกฤต เศรษฐกิจและสังคม โดยยึดหลัก การศึกษาสร้างชาติ สร้างคน และสร้างงาน ดังนี้

(๑) เร่งจัดให้มีระบบและโครงสร้างทางการศึกษาที่มีคุณภาพ เป็นประโยชน์ต่อ ประชาชนทั้งปวงอย่างแท้จริง

(๒) เน้นคุณภาพ ประสิทธิภาพ และความเที่ยงธรรมในการบริหารจัดการศึกษา ทุกประเภท และทุกระดับ ตั้งแต่ระดับปฐมวัยจนถึงอุดมศึกษา

(๓) พัฒนาระบบเทคโนโลยีทางการศึกษาและเครือข่ายสารสนเทศ เพื่อเพิ่มและ กระจายโอกาสทางการศึกษา ให้คนไทยทั้งในเมืองและชนบท

(๔) จัดให้มีวิทยาลัยชุมชน โดยเฉพาะในจังหวัดที่ยังขาดแคลนสถาบันอุดมศึกษา

(๕) ส่งเสริมและสนับสนุนให้ทุกฝ่ายร่วมรับผิดชอบการจัดการศึกษาและฝึกอบรม โดยรัฐเป็นผู้วางระบบ นโยบาย กำกับคุณภาพมาตรฐาน สนับสนุนและระดมทรัพยากร เตรียม ความพร้อมให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน เครือข่ายครอบครัว และอื่น ๆ รวมทั้งการจัดการ ศึกษาเพื่อคนพิการหรือทุพพลภาพ และผู้ด้อยโอกาส

(๖) สนับสนุนให้ประเทศไทยเป็นศูนย์กลางการศึกษาในกลุ่มประเทศเพื่อนบ้าน

(๗) ส่งเสริมให้เกิดบูรณาการทางการศึกษา ศาสนา ศิลปวัฒนธรรมและกีฬา ในการให้การศึกษอบรมแก่เด็กและเยาวชน

(๘) ปฏิรูปการเรียนรู้ โดยยึดหลักผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง หลักการเรียนรู้ด้วยตนเอง และหลักการเรียนรู้ตลอดชีวิต เน้นพลังความคิดสร้างสรรค์ การสร้างนิสัยรักการอ่าน การจัดให้มี ห้องสมุด ศูนย์การเรียนรู้ชุมชน และสื่อการเรียนรู้ประเภทต่าง ๆ อย่างทั่วถึง

(๙) ส่งเสริมวิชาชีพครูให้มีศักดิ์ศรี เป็นที่ยอมรับนับถือ และไว้วางใจจากสาธารณชน รวมทั้งพัฒนาและผลิตครูที่มีคุณภาพและคุณธรรม

(๑๐) ปรับปรุงหลักสูตรการศึกษา เพื่อให้เด็กและเยาวชนมีวินัย รักงาน และทำงานเป็น

(๑๑) ให้โอกาสแก่ผู้สำเร็จการศึกษาระดับมัธยมศึกษาหรือมัธยมศึกษาตอนปลาย ผู้ว่างงาน และ ผู้สูงอายุได้ฝึกงานอาชีพอย่างน้อย ๑ อาชีพ พร้อมทั้งส่งเสริมให้เป็นผู้ประกอบการอิสระได้

(๑๒) ปฏิรูปการอาชีวศึกษาให้มีคุณภาพยิ่งขึ้น และพัฒนาถึงระดับปริญญาตรี เพื่อตอบสนองต่อภาคเกษตร อุตสาหกรรมและภาคบริการ รวมทั้งสนับสนุนให้ผู้เรียนได้เข้าฝึก ทักษะในสถานประกอบการ

๑๑.๒ ด้านการศาสนา

(๑) ส่งเสริมและสนับสนุนศาสนศึกษาและศาสนทายาทเพื่อเผยแผ่ศาสนาธรรม รวมทั้งสนับสนุนให้มีการพัฒนาศาสนสถานให้สะอาด ร่มเย็น สงบสุข เพื่อให้เป็นประโยชน์

ด้านจิตใจต่อชุมชน

(๒) สนับสนุนให้เด็กและเยาวชนได้ศึกษาศาสนธรรม และร่วมประกอบพิธีกรรมทางศาสนามากขึ้น โดยเฉพาะกับสมาชิกในครอบครัว

(๓) เชื้อให้ศาสนิกชนต่างศาสนาร่วมกิจกรรมบำเพ็ญประโยชน์ต่อส่วนรวม เพื่อความสามัคคีและเพื่อสันติธรรมในสังคม

๑๑.๓ ด้านวัฒนธรรม

(๑) ส่งเสริมให้นักเรียน นักศึกษา ได้สืบค้นและศึกษาเรื่องราวของมรดกศิลปวัฒนธรรมไทย เพื่อการอนุรักษ์ เผยแพร่ และสืบสานศิลปวัฒนธรรมไทย

(๒) พัฒนาแหล่งวัฒนธรรม ศิลปวัตถุ และโบราณสถาน ให้เป็นแหล่งเรียนรู้ และแหล่งรายได้ของประชาชน

(๓) ประสานให้ประชาชนและเยาวชนมีบทบาทและกิจกรรมด้านศิลปวัฒนธรรมร่วมกับสถานศึกษา ครอบครัว และชุมชน

(๔) สนับสนุนให้อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและเผยแพร่ศิลปวัฒนธรรมไทยอย่างสมศักดิ์ศรีและสร้างสรรค์

๑๒. นโยบายความมั่นคงแห่งรัฐ

การรักษาไว้ซึ่งความมั่นคงและผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจของประเทศ นอกจากจะขึ้นอยู่กับการเมืองภายในที่ถูกต้องแล้ว ยังต้องพึ่งพาหน่วยงานด้านความมั่นคงของประเทศเป็นกลไกสำคัญ ดังนี้

(๑) พัฒนาระบบการป้องกันประเทศให้มีขีดความสามารถในการป้องกันตนเองและรักษาผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจของประเทศ โดยการเสริมสร้างความสามัคคีของประชาชน เพื่อร่วมพัฒนาระบบการป้องกันประเทศตามแนวทางการรักษาความมั่นคงสมบูรณ์แบบ รวมทั้งสนับสนุนภารกิจในการรักษาสันติภาพในภูมิภาคภายใต้กรอบขององค์การสหประชาชาติ

(๒) พัฒนาความพร้อมของกองทัพ ตลอดจนปรับปรุงโครงสร้างและระบบการบริหารจัดการของกระทรวงกลาโหมและกองทัพ เพื่อให้กองทัพมีความพร้อมในการรักษาไว้ซึ่งอธิปไตยและผลประโยชน์ของประเทศ

(๓) สนับสนุนบทบาทของกองทัพในการพัฒนาประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ เพื่อช่วยแก้ไขปัญหาคความยากจนของประชาชน ให้การช่วยเหลือประชาชนที่ประสบสาธารณภัย และมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์และป้องกันการทำลายทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

(๔) สนับสนุนกองทัพในการให้ความร่วมมือกับส่วนราชการ องค์กร และประชาชน เพื่อการแก้ไขปัญหายาเสพติดให้บรรลุผลอย่างเป็นรูปธรรม รวมทั้งให้การสนับสนุนการบำบัด

รักษาผู้ติดยาเสพติด

(๕) สนับสนุนให้กองทัพมีส่วนร่วมกับภาครัฐในการดูแลสุขภาพอนามัย การศึกษา และการฝึกอาชีพเพื่อเพิ่มรายได้ให้แก่กำลังพลและสมาชิกในครอบครัว โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ทหารผ่านศึกและครอบครัวทหารผ่านศึกซึ่งต้องพิการ ทุพพลภาพ หรือเสียชีวิตในการปฏิบัติหน้าที่

๑๓. นโยบายด้านการต่างประเทศ

(๑) มุ่งดำเนินนโยบายการต่างประเทศโดยเน้นการทูตเชิงรุกด้านเศรษฐกิจ ประกอบกับการทูตในด้านต่าง ๆ เพื่อฟื้นฟูและสร้างความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ รวมทั้งแสวงหาความร่วมมือระหว่างประเทศในทุกด้าน

(๒) ยึดหลักการดำเนินงานด้านความมั่นคง การพัฒนา และการสร้างสันติภาพ ระหว่างประเทศเพื่อให้เกิดความเป็นธรรมภายใต้กรอบแห่งสหประชาชาติและองค์การระหว่างประเทศที่เกี่ยวข้องซึ่งประเทศไทยเป็นสมาชิก

(๓) เพิ่มบทบาทเชิงรุกในสังคมระหว่างประเทศ โดยริเริ่มการขยายความร่วมมือ และความสัมพันธ์ระหว่างประเทศในกลุ่มประเทศอาเซียนไปยังภูมิภาคเอเชียตะวันออก เอเชียใต้ และภูมิภาคอื่น ๆ ให้ใกล้ชิดยิ่งขึ้น รวมทั้งจะทำหน้าที่เป็นตัวกลางในการประสานให้เกิดความร่วมมือเพื่อดำรงสันติภาพและระงับความขัดแย้งระหว่างประเทศในภูมิภาค

(๔) ส่งเสริม รักษา และคุ้มครองสิทธิและผลประโยชน์ของประเทศ รวมทั้งของภาคเอกชนไทย แรงงานไทย และคนไทยในต่างประเทศ

(๕) ฟื้นฟูและกระชับความสัมพันธ์และความร่วมมือเพื่อการพัฒนาระหว่างประเทศไทยกับประเทศเพื่อนบ้านและประเทศในภูมิภาคเอเชียอย่างเร่งด่วน ด้วยการสานต่อหรือริเริ่มความสัมพันธ์และความร่วมมือเพื่อการพัฒนาในทุกด้าน ทั้งในระดับทวิภาคีและพหุภาคี เพื่อนำมาซึ่งความเข้าใจอันดีระหว่างกันในการแก้ไขปัญหาและการแสวงหาผลประโยชน์ร่วมกันอย่างสร้างสรรค์ จริงใจ และโดยสันติวิธี

๑๔. นโยบายความปลอดภัยของประชาชน

(๑) ดูแลให้ประชาชนมีความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน โดยมุ่งเน้นมาตรการทั้งการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมทุกประเภท พร้อมทั้งจัดระบบป้องกันสาธารณภัย และอุบัติเหตุอย่างมีประสิทธิภาพ ทั่วถึงและทันท่วงที

(๒) สนับสนุนให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการป้องกันอาชญากรรมและสาธารณภัย ในชุมชนและท้องถิ่นของตนเอง

๑๕. นโยบายการบริหารราชการแผ่นดิน

รัฐบาลมีนโยบายที่จะพัฒนาการเมืองของประเทศไปสู่การปกครองระบอบประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วมของประชาชน เพื่อเปิดโอกาสให้ประชาชนสามารถปกครองตนเองและพิทักษ์สิทธิของตนได้เพิ่มมากขึ้น รวมทั้งจะมุ่งเพิ่มประสิทธิภาพ สร้างความโปร่งใส และซ้จัดการ

ทฤษฎีในการบริหารราชการแผ่นดินและการให้บริการประชาชน ทั้งนี้ เพื่อสร้างความเป็นธรรมในสังคมและเอื้อต่อการพัฒนาประเทศทั้งในปัจจุบันและอนาคต ดังนี้

๑๕.๑ ด้านการปฏิรูปการเมือง

(๑) เร่งรัดการตราและแก้ไขปรับปรุงกฎหมายให้เป็นไปตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ เพื่อให้ประชาชนได้รับการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญอย่างแท้จริง โดยกำหนดขั้นตอนระยะเวลา และหน่วยงานที่รับผิดชอบอย่างชัดเจน รวมทั้งจัดให้มีการรับฟังความคิดเห็นจากภาครัฐและประชาชนเกี่ยวกับการปฏิรูปการเมือง และการจัดทำแผนพัฒนาการเมือง

(๒) ส่งเสริมให้ใช้หลักสิทธิมนุษยชนในการบริหารราชการ และสนับสนุนให้มีการเรียนรู้ด้านสิทธิมนุษยชนและหน้าที่พลเมืองในสถานศึกษา

(๓) สนับสนุนการทำงานขององค์กรอิสระต่าง ๆ ตามรัฐธรรมนูญ เพื่อให้สามารถทำหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ โปร่งใส และถูกตรวจสอบได้

(๔) ส่งเสริมและสนับสนุนการรวมกลุ่มของประชาชนขึ้นเป็นองค์กรประชาชนในรูปแบบต่าง ๆ และส่งเสริมให้องค์กรประชาชนสามารถมีกิจกรรมทางการเมือง รวมทั้งมีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็นและประเมินผลในโครงการสำคัญที่มีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและเศรษฐกิจ การตรวจสอบการทำงานของภาครัฐ และการมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายสำคัญ

(๕) ส่งเสริมให้ประชาชนและองค์กรประชาชนของไทยมีความร่วมมืออันดีกับประชาชนและองค์กรประชาชนในประเทศต่าง ๆ เพื่อเป็นการเสริมสร้างความสัมพันธ์เชิงสร้างสรรค์ระหว่างประเทศและระหว่างประชาชน

๑๕.๒ ด้านการบริหารราชการ

(๑) ปฏิรูประบบราชการให้มีประสิทธิภาพและมีโครงสร้างที่กระชับ เหมาะสมกับสถานการณ์ในปัจจุบัน และสามารถตอบสนองต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ พร้อมทั้งเร่งตรากฎหมายเพื่อปรับโครงสร้างกระทรวง ทบวง กรม เพื่อให้ก้าวทันการเปลี่ยนแปลงในกระแสโลก และสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคม

(๒) ปรับปรุงบทบาทของภาครัฐจากผู้ปฏิบัติและควบคุมมาเป็นผู้สนับสนุนและอำนวยความสะดวก และให้การสนับสนุนการดำเนินงานของภาคเอกชนและประชาชน โดยส่งเสริมให้ภาคเอกชนและประชาชนสามารถมีส่วนร่วมอย่างสำคัญในการปฏิรูประบบราชการ เพื่อวางแนวทางดำเนินการให้ชัดเจนและต่อเนื่อง

(๓) ปรับกระบวนการบริหารราชการโดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ เพื่อให้ประชาชนได้รับบริการข้อมูลข่าวสารอย่างกว้างขวาง รวดเร็ว และเท่าเทียมกัน พร้อมกันนี้จะปรับปรุงพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของทางราชการให้สอดคล้องกับความต้องการของประชาชน

อย่างแท้จริง

(๔) เร่งพัฒนาคุณภาพของข้าราชการ ให้มีทัศนคติที่เอื้อต่องานบริการประชาชน รวมทั้งทบทวนกฎหมาย ระเบียบ ขั้นตอน และวิธีปฏิบัติงาน เพื่อให้การบริหารราชการมีความยืดหยุ่นมีประสิทธิภาพ โปร่งใส ตรวจสอบได้ และมีการประเมินผลที่เป็นระบบและเป็นธรรม

(๕) เร่งรัดการปรับเปลี่ยนกระบวนจัดทำและจัดสรรงบประมาณ ให้เป็นเครื่องมือในการจัดสรรทรัพยากรที่มีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับนโยบายและยุทธศาสตร์ในการพัฒนาประเทศและส่งเสริมให้กระทรวง ทบวง กรมมีบทบาทในการตัดสินใจมากขึ้น พร้อมทั้งจัดให้มีระบบควบคุมตรวจสอบที่มีประสิทธิภาพและโปร่งใส

๑๕.๓ ด้านการกระจายอำนาจ

(๑) ให้ความสำคัญกับการจัดเก็บรายได้ของท้องถิ่น และการกระจายอำนาจทางการคลังลงสู่ท้องถิ่น เพื่อให้ท้องถิ่นสามารถจัดการบริหารงบประมาณของตนเองได้อย่างอิสระมากขึ้น โดยคำนึงถึงความจำเป็นและความเหมาะสมในการพัฒนาท้องถิ่น

(๒) ส่งเสริมการกระจายอำนาจการปกครองจากส่วนกลางลงสู่ท้องถิ่นให้มีความชัดเจน เหมาะสมตามขั้นตอนของการกระจายอำนาจ ในขณะเดียวกัน จะเสริมสร้างและพัฒนาศักยภาพของการบริหารราชการส่วนท้องถิ่นและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ให้สอดคล้องกับภารกิจของแต่ละท้องถิ่น รวมถึงการมีอิสระในการจัดการด้านงบประมาณของท้องถิ่น การแสวงหารายได้ และการจัดการทรัพยากรสินของท้องถิ่น

(๓) ส่งเสริมให้ประชาชน ภาคประชาสังคม และองค์กรเอกชนมีส่วนร่วมในการปกครองส่วนท้องถิ่น รวมทั้งจัดให้มีการตรวจสอบ และประเมินผลการบริหารราชการส่วนท้องถิ่น ตั้งแต่กระบวนการตัดสินใจ การกำหนดนโยบาย การจัดซื้อจัดจ้าง และการแต่งตั้งถอดถอนผู้ดำรงตำแหน่ง เพื่อความโปร่งใส มีประสิทธิภาพ และตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนในท้องถิ่น ตลอดจนเร่งส่งเสริมความเข้าใจในบทบาทและการดำเนินงานของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อประสานให้การกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่นเกิดประสิทธิผล

๑๕.๔ ด้านการป้องกันและปราบปรามการทุจริต

(๑) ดำเนินมาตรการลงโทษทั้งทางวินัย ทางปกครอง ทางแพ่ง ทางอาญาและทางภาษีอย่างเด็ดขาด รวดเร็ว และเป็นธรรมแก่ผู้ทุจริตหรือมีส่วนปกป้องผู้ทุจริต รวมทั้งจะผลักดันให้มีการแก้ไขปรับปรุงกฎหมายและพัฒนากระบวนการติดตามตรวจสอบ เพื่อให้สามารถลงโทษผู้ทุจริตอย่างเด็ดขาด และสามารถชดเชยความเสียหายแก่ภาครัฐหรือประชาชนที่ต้องได้รับความเสียหายจากการกระทำทุจริตที่เกิดขึ้น

(๒) รณรงค์อย่างจริงจังและปลูกฝังจิตสำนึกและค่านิยมของสังคมให้ประชาชนร่วมกันต่อต้านการทุจริตและการประพฤติมิชอบของเจ้าหน้าที่ของรัฐ และให้ความร่วมมือในการ

ป้องกันและปราบปรามการทุจริตและประพฤติมิชอบทั้งในภาครัฐและภาคเอกชน รวมทั้งส่งเสริมขวัญและกำลังใจแก่เจ้าหน้าที่ของรัฐที่ปฏิบัติหน้าที่ด้วยความสุจริต

(๓) ส่งเสริมให้มีการรวมตัวเป็นองค์กรภาคประชาชน และส่งเสริมให้ประชาชน มีบทบาทและส่วนร่วมในการป้องกันและปราบปรามการทุจริตและประพฤติมิชอบในการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ของรัฐ รวมทั้งการสร้างแรงจูงใจให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในรูปแบบต่างๆ

(๔) ปฏิรูปกระบวนการจัดและการใช้งบประมาณแผ่นดิน และระบบการจัดซื้อจัดจ้างโดยรัฐ เพื่อให้เกิดความโปร่งใสและมีประสิทธิภาพในการอนุมัติงบประมาณ โดยสนับสนุนให้ผู้ทรงคุณวุฒิและประชาชนสามารถมีส่วนร่วมเพิ่มมากขึ้นในการตรวจสอบและวิเคราะห์การเสนอของงบประมาณและการใช้งบประมาณ

๑๕.๕ ด้านการพัฒนากระบวนการยุติธรรมและการปฏิรูปกฎหมาย

(๑) เร่งรัดการจัดโครงสร้างกระทรวงยุติธรรมให้มีบทบาทและหน้าที่ครอบคลุมกระบวนการยุติธรรมอย่างกว้างขวางและมีประสิทธิภาพ

(๒) ส่งเสริมและสนับสนุนการให้มาตรการระงับข้อพิพาทนอกเหนือจากการระงับข้อพิพาทโดยศาล เพื่อให้เป็นเครื่องมือของประชาชน ผู้บริโภค ผู้ด้อยโอกาส และผู้เสียเปรียบ ให้มีโอกาสเข้าถึงและได้ใช้ประโยชน์ในการคุ้มครองและพิทักษ์สิทธิของตนเองมากขึ้น

(๓) ปรับปรุงระบบและวิธีการปฏิบัติต่อผู้กระทำความผิดให้มีความหลากหลาย มีประสิทธิภาพในการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิด

(๔) ส่งเสริมให้ชุมชน ประชาชน และเครือข่ายองค์กรภาคประชาชนมีส่วนร่วมมากขึ้นในกระบวนการยุติธรรม และการกำหนดนโยบายการบริหารงานยุติธรรม

(๕) เร่งดำเนินการปฏิรูปกฎหมาย ระเบียบ และข้อบังคับต่างๆ ที่ล้าสมัย ให้เหมาะสมกับภาวะเศรษฐกิจและสังคมของประเทศในปัจจุบัน และยึดหยุ่นต่อสถานการณ์ในอนาคต

(๖) สนับสนุนการศึกษาวิจัยทางด้านนิติศาสตร์และศาสตร์สาขาอื่นที่เกี่ยวข้องแก่ทั้งภาครัฐและเอกชนเพื่อนำไปสู่การแก้ไขปรับปรุงหรือการเสนอร่างกฎหมายที่มีความสำคัญและจำเป็นต่อการพัฒนาประเทศ

๑๖. นโยบายพัฒนาภูมิภาคและกรุงเทพมหานคร

๑๖.๑ ด้านการพัฒนาภูมิภาค

(๑) ให้มีการกำหนดยุทธศาสตร์เพื่อการพัฒนาภูมิภาคที่เหมาะสมและสอดคล้องกับคุณลักษณะเด่นทางด้านภูมิศาสตร์ ทรัพยากรธรรมชาติ และศักยภาพการพัฒนาของประชาชนในแต่ละภูมิภาค

(๒) กระจายและเชื่อมโยงการพัฒนากระบวนระบบสาธารณูปโภคพื้นฐาน ระบบขนส่งคมนาคมและสื่อสาร รวมทั้งการสร้างเครือข่ายเทคโนโลยีสารสนเทศไปยังภูมิภาคต่าง ๆ ให้เพียงพอเป็นระบบ และสอดคล้องกับการพัฒนาของแต่ละภูมิภาค

(๓) ส่งเสริมและสนับสนุนให้จังหวัดต่าง ๆ ที่มีความพร้อม เกิดการรวมกลุ่มและประสานกันเพื่อพัฒนาขึ้นเป็นกลุ่มจังหวัดหรือพื้นที่เฉพาะ

(๔) จัดระบบการวางผังเมืองให้สอดคล้องกับทิศทางของการพัฒนาและความต้องการของประชาชนในแต่ละท้องถิ่น รวมทั้งส่งเสริมการบังคับใช้กฎหมายว่าด้วยการผังเมืองอย่างจริงจัง

๑๖.๒ ด้านการพัฒนากรุงเทพมหานคร

(๑) สนับสนุนการกำหนดรูปแบบและโครงสร้างใหม่ของเมืองหลวง โดยการวางแผนการใช้ประโยชน์ของพื้นที่ในกรุงเทพมหานครให้มีความชัดเจน รวมทั้งพัฒนาเครือข่ายเพื่อเชื่อมโยงการให้บริการสาธารณะอย่างเป็นระบบ

(๒) ส่งเสริมและสนับสนุนการบริหารราชการส่วนท้องถิ่นของกรุงเทพมหานคร ให้มีความคล่องตัวและเป็นอิสระจากราชการส่วนกลางมากขึ้น ทั้งด้านงบประมาณ การกำหนดนโยบาย และการบริหารจัดการ

(๓) เร่งรัดและสนับสนุนการสร้างงานสร้างรายได้ เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนในกรุงเทพมหานคร ด้วยการแก้ไขปัญหามลพิษแออัดอย่างเป็นระบบ ทั้งด้านการจัดหาที่อยู่อาศัยและสร้างแหล่งงาน การจัดการศึกษา การสาธารณสุข การฟื้นฟูและรักษาสิ่งแวดล้อม การป้องกันและบรรเทาอาชญากรรมและสาธารณภัย รวมทั้งการป้องกันปราบปรามยาเสพติด

(๔) ส่งเสริมการจัดระบบขนส่งมวลชนให้เชื่อมโยงเป็นโครงข่ายอย่างมีประสิทธิภาพ พัฒนาคุณภาพการให้บริการของระบบขนส่งมวลชน และประสานการก่อสร้างระบบสาธารณูปโภคพื้นฐานให้สอดคล้องอย่างเป็นระบบกับทิศทางการพัฒนาเมืองและการผังเมือง

ท่านประธานรัฐสภาที่เคารพ

การกำหนดยุทธศาสตร์และนโยบายของคณะรัฐมนตรีตามที่กล่าวมา ได้วางอยู่บนพื้นฐานความเป็นจริงของประเทศทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และสถานการณ์ของโลก ในปัจจุบัน และเพื่อให้รัฐบาลสามารถดำเนินนโยบายจนบรรลุเป้าหมายตามที่กำหนดไว้ได้ รัฐบาลจะต้องปรับปรุงโครงสร้างหน่วยงานราชการ พัฒนาระบบการบริหารจัดการประเทศใหม่ และต้องเสนอร่างกฎหมายเพื่อให้การดำเนินนโยบายสำคัญเร่งด่วนสามารถบรรลุผลทางปฏิบัติและเกิดประโยชน์อย่างแท้จริง

ในการนี้ รัฐบาลขอระบุนโยบายที่รัฐบาลเห็นว่าจำเป็นต่อการบริหารราชการแผ่นดิน ตามมาตรา ๑๗๓ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ในภาคผนวกแนบท้ายคำแถลงนโยบายนี้ และขอชี้แจงในภาคผนวกดังกล่าวด้วยว่า รัฐบาลจะดำเนินการอย่างไรเพื่อบริหารราชการแผ่นดิน

ให้เป็นไปตามแนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐตามบทบัญญัติหมวด ๕ ของรัฐธรรมนูญแห่ง
ราชอาณาจักรไทย โดยถือว่า ภาคผนวกดังกล่าวเป็นส่วนหนึ่งของคำแถลงนโยบายนี้ (ขอขอบคุณ)

**สรุปประเด็นนโยบายของคณะรัฐมนตรี
พันตำรวจโท ทักษิณ ชินวัตร นายกรัฐมนตรี
แถลงต่อรัฐสภา
วันจันทร์ที่ ๑๙ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๔**

๑. นโยบายเร่งด่วน
๒. นโยบายเศรษฐกิจ
  - ๒.๑ นโยบายด้านการคลัง
  - ๒.๒ นโยบายการเงิน สถาบันการเงิน และตลาดทุน
๓. นโยบายการสร้างรายได้
  - ๓.๑ ด้านการเกษตรกรรม
    - ส่วนที่ ๑ พื้นฟูและเสริมสร้างความเข้มแข็งของเกษตรกร
    - ส่วนที่ ๒ การพัฒนาตลาดในประเทศและการปฏิรูปขนบท
    - ส่วนที่ ๓ การเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของภาคเกษตรในตลาดโลก
  - ๓.๒ ด้านอุตสาหกรรม
  - ๓.๓ ด้านการบริการและการท่องเที่ยว
    - ๓.๓.๑ ด้านการพัฒนาภาคบริการ
    - ๓.๓.๒ ด้านการส่งเสริมการท่องเที่ยว
๔. นโยบายการพาณิชย์และเศรษฐกิจระหว่างประเทศ
  - ๔.๑ ด้านการพาณิชย์
  - ๔.๒ ด้านการค้าสินค้าและบริการ
  - ๔.๓ ด้านเศรษฐกิจระหว่างประเทศ
๕. นโยบายด้านการคมนาคม
๖. นโยบายการพัฒนาแรงงาน
๗. นโยบายวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี
๘. นโยบายด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
๙. นโยบายการพลังงาน
๑๐. นโยบายเสริมสร้างสังคมเข้มแข็ง
  - ๑๐.๑ ด้านสาธารณสุขและสุขภาพ
  - ๑๐.๒ ด้านการศึกษา
  - ๑๐.๓ ด้านการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด

- ๑๐.๔ ด้านครอบครัว เด็ก เยาวชน สตรี และผู้สูงอายุ
- ๑๐.๕ ด้านการส่งเสริมผู้ด้อยโอกาส
- ๑๑. นโยบายการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม
  - ๑๑.๑ ด้านการศึกษา
  - ๑๑.๒ ด้านการศาสนา
  - ๑๑.๓ ด้านวัฒนธรรม
- ๑๒. นโยบายความมั่นคงแห่งรัฐ
- ๑๓. นโยบายด้านการต่างประเทศ
- ๑๔. นโยบายความปลอดภัยของประชาชน
- ๑๕. นโยบายการบริหารราชการแผ่นดิน
  - ๑๕.๑ ด้านการปฏิรูปการเมือง
  - ๑๕.๒ ด้านการบริหารราชการ
  - ๑๕.๓ ด้านการกระจายอำนาจ
  - ๑๕.๔ ด้านการป้องกันและปราบปรามการทุจริต
  - ๑๕.๕ ด้านการพัฒนากระบวนการยุติธรรมและการปฏิรูปกฎหมาย
- ๑๖. นโยบายพัฒนาภูมิภาคและกรุงเทพมหานคร
  - ๑๖.๑ ด้านการพัฒนาภูมิภาค
  - ๑๖.๒ ด้านการพัฒนากรุงเทพมหานคร

ภาคผนวก ก

ร่างกฎหมายที่คณะรัฐมนตรีถือว่าจำเป็นต่อการบริหารราชการแผ่นดินตามมาตรา ๑๗๓ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย

ภาคผนวก ข

ตารางแสดงนโยบายของคณะรัฐมนตรีเพื่อบริหารราชการแผ่นดินตามแนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐ ที่บัญญัติไว้ในหมวด ๕ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย

ภาคผนวก ก

ร่างกฎหมายที่คณะรัฐมนตรีถือว่าจำเป็นต่อการบริหารราชการแผ่นดิน
ตามมาตรา ๑๗๓ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย

๑. ร่างกฎหมายว่าด้วยกองทุนหมู่บ้าน
๒. ร่างกฎหมายว่าด้วยการบริหารสินทรัพย์สถาบันการเงินแห่งชาติ
๓. ร่างกฎหมายว่าด้วยบรรษัทรัฐวิสาหกิจแห่งชาติ
๔. ร่างกฎหมายแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติปรับปรุงกระทรวง ทบวง กรม
๕. ร่างกฎหมายแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติวิธีการงบประมาณ
๖. ร่างกฎหมายว่าด้วยการส่งเสริมสุขภาพแห่งชาติ
๗. ร่างกฎหมายว่าด้วยการประกันสุขภาพแห่งชาติ
๘. ร่างกฎหมายแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของทางราชการ
๙. ร่างกฎหมายแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ
๑๐. ร่างกฎหมายแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติวัตถุที่ออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาท
๑๑. ร่างกฎหมายว่าด้วยระเบียบบริหารราชการกระทรวงการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม
๑๒. ร่างกฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา
๑๓. ร่างกฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการพลเรือนในมหาวิทยาลัย
๑๔. ร่างกฎหมายว่าด้วยการจัดตั้งสภาครูและบุคลากรทางการศึกษา

ภาคผนวก ข

ตารางแสดงนโยบายของคณะรัฐมนตรีเพื่อบริหารราชการแผ่นดินตาม
แนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐ ที่บัญญัติไว้ในหมวด ๕ ของรัฐธรรมนูญแห่ง
ราชอาณาจักรไทย

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย นโยบายของคณะรัฐมนตรี

มาตรา ๗๒ ข้อ ๑๒

รัฐต้องจัดให้มีกำลังทหารไว้เพื่อพิทักษ์รักษาเอกราช ความมั่นคงของรัฐ
สถาบันพระมหากษัตริย์ ผลประโยชน์แห่งชาติ และการปกครองระบอบประชาธิปไตย
อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข และเพื่อการพัฒนาประเทศ

มาตรา ๗๓ ข้อ ๑๑.๒

รัฐต้องให้ความอุปถัมภ์และคุ้มครองพระพุทธศาสนาและศาสนาอื่น ส่งเสริมความเข้าใจอันดี
และความสามัคคีกันระหว่างศาสนิกชนของทุกศาสนา รวมทั้งสนับสนุนการนำหลักธรรมของศาสนา
มาใช้เพื่อเสริมสร้างคุณธรรมและพัฒนาคุณภาพชีวิต

มาตรา ๗๔ ข้อ ๑๓

รัฐต้องส่งเสริมสัมพันธไมตรีกับนานาประเทศ และพึงถือหลักในการปฏิบัติต่อกันอย่างเสมอภาค
มาตรา ๗๕ ข้อ ๑๔ ข้อ ๑๕.๒ ข้อ ๑๕.๕

รัฐต้องดูแลให้มีการปฏิบัติตามกฎหมาย ค้ำครองสิทธิและเสรีภาพของบุคคล จัดระบบงานของ
กระบวนการยุติธรรมให้มีประสิทธิภาพ และอำนวยความสะดวกแก่ประชาชนอย่างรวดเร็วและเท่า
เทียมกัน รวมทั้งจัดระบบงานราชการและงานของรัฐอย่างอื่นให้มีประสิทธิภาพเพื่อตอบสนองความ
ต้องการของประชาชน

รัฐต้องจัดสรรงบประมาณให้พอเพียงกับการบริหารงานโดยอิสระของคณะกรรมการการเลือกตั้ง
ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ศาลรัฐธรรมนูญ ศาลยุติธรรม
ศาลปกครอง คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ และคณะกรรมการตรวจเงิน
แผ่นดิน

มาตรา ๗๖ ข้อ ๑๕.๑

รัฐต้องส่งเสริมและสนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการกำหนดนโยบายการตัดสินใจ
ทางการเมือง การวางแผนพัฒนาทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง รวมทั้งการตรวจสอบการใช้
อำนาจรัฐทุกระดับ

มาตรา ๘๘ ข้อ ๑๕.๑ ข้อ ๑๕.๔

รัฐต้องจัดให้มีแผนพัฒนาการเมือง จัดทำมาตรฐานทางคุณธรรม และจริยธรรมของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง ข้าราชการ และพนักงานหรือลูกจ้างอื่นของรัฐ เพื่อป้องกันการทุจริตและประพฤติมิชอบ และเสริมสร้างประสิทธิภาพในการปฏิบัติหน้าที่

มาตรา ๘๘ ข้อ ๑๕.๓ ข้อ ๑๖.๑

รัฐต้องกระจายอำนาจให้ท้องถิ่นทั้งตนเองและตัดสินใจในกิจการท้องถิ่นได้เอง พัฒนาเศรษฐกิจท้องถิ่นและระบบสาธารณูปโภคและสาธารณูปการ ตลอดทั้งโครงสร้างพื้นฐานสารสนเทศ ในท้องถิ่นให้ทั่วถึงและเท่าเทียมกันทั่วประเทศ รวมทั้งพัฒนาจังหวัดที่มีความพร้อมให้เป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นขนาดใหญ่ โดยคำนึงถึงเจตนารมณ์ของประชาชนในจังหวัดนั้น

มาตรา ๘๙ ข้อ ๘

รัฐต้องส่งเสริมและสนับสนุนให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการสงวน บำรุงรักษาและใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและหลากหลายทางชีวภาพอย่างสมดุล รวมทั้งมีส่วนร่วมในการส่งเสริม บำรุงรักษา และคุ้มครองคุณภาพสิ่งแวดล้อมตามหลักการการพัฒนาที่ยั่งยืน ตลอดจนควบคุมและกำจัดภาวะมลพิษที่มีผลต่อสุขภาพอนามัย สวัสดิภาพ และคุณภาพชีวิตของประชาชน

มาตรา ๘๐ ข้อ ๑ (๘) ข้อ ๑๐.๔ ข้อ ๑๐.๕

รัฐต้องคุ้มครองและพัฒนาเด็กและเยาวชน ส่งเสริมความเสมอภาคของหญิงและชาย เสริมสร้างและพัฒนาความเป็นปึกแผ่นของครอบครัว และความเข้มแข็งของชุมชน รัฐต้องสงเคราะห์คนชรา ผู้ยากไร้ ผู้พิการหรือทุพพลภาพและผู้ด้อยโอกาสให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีและพึ่งตนเองได้

มาตรา ๘๑ ข้อ ๘ ข้อ ๑๑.๑ ข้อ ๑๑.๓

รัฐต้องจัดการศึกษาอบรมและสนับสนุนให้เอกชนจัดการศึกษาอบรมให้เกิดความรู้คู่คุณธรรม จัดให้มีกฎหมายเกี่ยวกับการศึกษาแห่งชาติ ปรับปรุงการศึกษาให้สอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคม สร้างเสริมความรู้ และปลูกฝังจิตสำนึกที่ถูกต้องเกี่ยวกับการเมืองการปกครองในระบบประชาธิปไตย อันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข สนับสนุนการค้นคว้าวิจัยในศิลปวิทยาการต่าง ๆ เร่งรัดพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีเพื่อการพัฒนาประเทศ พัฒนาวิชาชีพครู และส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปะและวัฒนธรรมของชาติ

มาตรา ๘๒ ข้อ ๑ (๘) ข้อ ๑๐.๑

รัฐต้องจัดและส่งเสริมการสาธารณสุขให้ประชาชนได้รับบริการที่ได้มาตรฐาน และมีประสิทธิภาพอย่างทั่วถึง

มาตรา ๘๓ ข้อ ๑ (๒) ข้อ ๑ (๓) ข้อ ๓.๑

รัฐต้องดำเนินการให้มีการกระจายรายได้อย่างเป็นธรรม

มาตรา ๘๔ ข้อ ๓.๑

รัฐต้องจัดระบบการถือครองที่ดินและการใช้ที่ดินอย่างเหมาะสม จัดหาแหล่งน้ำเพื่อเกษตรกรรม ให้เกษตรกรอย่างทั่วถึง และรักษาผลประโยชน์ของเกษตรกรในการผลิตและการตลาดสินค้าเกษตร ให้ได้รับผลตอบแทนสูงสุด รวมทั้งส่งเสริมการรวมตัวของเกษตรกรเพื่อวางแผนการเกษตรและรักษาผลประโยชน์ร่วมกันของเกษตรกร

มาตรา ๘๕ ข้อ ๓.๑ ส่วนที่ ๒

รัฐต้องส่งเสริม สนับสนุน และคุ้มครองระบบสหกรณ์

มาตรา ๘๖ ข้อ ๖

รัฐต้องส่งเสริมให้ประชากรวัยทำงานมีงานทำ คุ้มครองแรงงาน โดยเฉพาะแรงงานเด็กและแรงงานหญิง จัดระบบแรงงานสัมพันธ์ การประกันสังคม รวมทั้งค่าตอบแทนแรงงานให้เป็นธรรม

มาตรา ๘๗ ข้อ ๔.๑ ข้อ ๔.๓

รัฐต้องสนับสนุนระบบเศรษฐกิจแบบเสรีโดยอาศัยกลไกตลาด กำกับ ดูแลให้มีการแข่งขันอย่างเป็นธรรม คุ้มครองผู้บริโภค และป้องกันการผูกขาด ตัดตอนทั้งทางตรงและทางอ้อม รวมทั้งยกเลิกและละเว้นการตรากฎหมายและกฎเกณฑ์ที่ควบคุมธุรกิจที่ไม่สอดคล้องกับความจำเป็นทางเศรษฐกิจ และต้องไม่ประกอบกิจการแข่งขันกับเอกชน เว้นแต่มีความจำเป็นเพื่อประโยชน์ในการรักษาความมั่นคงของรัฐ รักษาผลประโยชน์ส่วนรวม หรือการจัดให้มีการสาธารณูปโภค

คณะรัฐมนตรี คณะที่ ๕๕

๑๑ มีนาคม ๒๕๔๔ - ๒๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๙

พันตำรวจโท ทักษิณ ชินวัตร เป็นนายกรัฐมนตรี ประกาศพระบรมราชโองการ เมื่อวันที่ ๙ มีนาคม ๒๕๔๔ พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช ทรงลงพระปรมาภิไธยใน ประกาศ นายโกศล พลกุล ประธานสภาผู้แทนราษฎรเป็นผู้ลงนามรับสนองพระบรมราชโองการ และในวันที่ ๑๑ มีนาคม ๒๕๔๔ ได้มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งคณะรัฐมนตรี ดังต่อไปนี้

วันที่ ๑๑ มีนาคม ๒๕๔๔ ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งคณะรัฐมนตรี ดังนี้

๑. นายสมคิด จาตุศรีพิทักษ์ เป็นรองนายกรัฐมนตรี และรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง
๒. พลตำรวจเอก ชิดชัย วรรณสถิตย์ เป็นรองนายกรัฐมนตรี และรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย
๓. นายจาตุรนต์ ฉายแสง เป็นรองนายกรัฐมนตรี
๔. นายสุรเกียรติ์ เสถียรไทย เป็นรองนายกรัฐมนตรี
๕. นายพินิจ จารุสมบัติ เป็นรองนายกรัฐมนตรี
๖. นายวิษณุ เครืองาม เป็นรองนายกรัฐมนตรี
๗. นายสุรนนท์ เวชชาชีวะ เป็นรัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี
๘. พลเอก ธรรมรักษ์ อิศรางกูร ณ อยุธยา เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม
๙. นายวราเทพ รัตนากร เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงการคลัง
๑๐. นายไชยยศ สະสมทรัพย์ เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงการคลัง
๑๑. นายกันตธีร์ ศุภมงคล เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ
๑๒. นายปรีชา เลหาพงศ์ชนะ เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงการต่างประเทศ
๑๓. นายสมศักดิ์ เทพสุทิน เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา
๑๔. นายประชา มาลีนนท์ เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์
๑๕. นางสุดารัตน์ เกยุราพันธุ์ เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์
๑๖. นายเนวิน ชิดชอบ เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์
๑๗. นายสุริยะะ จึงรุ่งเรืองกิจ เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงคมนาคม
๑๘. นายอดิศร เพียงเกษ เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงคมนาคม
๑๙. นายภูมิธรรม เวชยชัย เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงคมนาคม
๒๐. นายยงยุทธ ตียะไพรัช เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
๒๑. นายสุวิทย์ คุณกิตติ เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร

๒๒. นายทอง พิทยะ เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงพาณิชย์
๒๓. นายสุรียา ลาภวิสุทธิสิน เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงพาณิชย์
๒๔. นายวิเศษ จุฑิบาล เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงพลังงาน
๒๕. นายเสริมศักดิ์ พงษ์พานิช เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงมหาดไทย
๒๖. นายสมชาย สุนทรวัฒน์ เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงมหาดไทย
๒๗. นายสุวัจน์ ลิปตพัลลภ เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม
๒๘. นายสรอรรถ กลิ่นประทุม เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงแรงงาน
๒๙. นางอุไรวรรณ เทียนทอง เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงวัฒนธรรม
๓๐. นายกร ทัพพะรังสี เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม
๓๑. นายอดิศักดิ์ โพธารามิก เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ
๓๒. นายรุ่ง แก้วแดง เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงศึกษาธิการ
๓๓. นายสุชัย เจริญรัตนกุล เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุข
๓๔. นายอนุทิน ชาญวีรกูล เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงสาธารณสุข
๓๕. นายวัฒนา เมืองสุข เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงอุตสาหกรรม

คณะรัฐมนตรีชุดที่ ๕๕ มีการเปลี่ยนแปลง ดังนี้

วันที่ ๖ กรกฎาคม ๒๕๔๘ นายสุรียา ลาภวิสุทธิสิน ลาออกจากตำแหน่งรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงพาณิชย์

วันที่ ๒ สิงหาคม ๒๕๔๘ ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้รัฐมนตรีพ้นจากความเป็นรัฐมนตรี และแต่งตั้งรัฐมนตรี ดังนี้

๑. ให้รัฐมนตรีพ้นจากความเป็นรัฐมนตรี ดังนี้

๑. นายสมคิด จาตุศรีพิทักษ์ รองนายกรัฐมนตรี และรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง

พ้นจากความเป็นรัฐมนตรี

๒. พลตำรวจเอก ชิดชัย วรรณสถิตย์ รองนายกรัฐมนตรี และรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย

พ้นจากความเป็นรัฐมนตรี

๓. นายจาตุรนต์ ฉายแสง รองนายกรัฐมนตรี พ้นจากความเป็นรัฐมนตรี

๔. นายปรีชา เลहनพงศ์ชนะ รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงการต่างประเทศ พ้นจากความเป็นรัฐมนตรี

๕. นายสมศักดิ์ เทพสุทิน รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา พ้นจากความเป็นรัฐมนตรี

๖. นายประชา มาลินนที รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์

พ้นจากความเป็นรัฐมนตรี

๗. นายเนวิน ชิดชอบ รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ พ้นจากความเป็นรัฐมนตรี

๘. นายสุริยะะ จึงรุ่งเรืองกิจ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงคมนาคม พ้นจากความเป็นรัฐมนตรี

๙. นายอดิศร เพียงเกษ รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงคมนาคม พันจากความเป็นรัฐมนตรี
๑๐. นายสุวิทย์ คุณกิตติ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร พันจากความเป็นรัฐมนตรี
๑๑. นายทอง พิทยะ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงพาณิชย์ พันจากความเป็นรัฐมนตรี
๑๒. นายสุวัจน์ ลิปตพัลลภ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม พันจากความเป็นรัฐมนตรี
๑๓. นายสรอรรถ กลิ่นประทุม รัฐมนตรีว่าการกระทรวงแรงงาน พันจากความเป็นรัฐมนตรี
๑๔. นายกร ทัพพะรังสี รัฐมนตรีว่าการกระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี พันจากความเป็นรัฐมนตรี
๑๕. นายอดิศักดิ์ โพธารามิก รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ พันจากความเป็นรัฐมนตรี
๑๖. นายวัฒนา เมืองสุข รัฐมนตรีว่าการกระทรวงอุตสาหกรรม พันจากความเป็นรัฐมนตรี
๒. ให้แต่งตั้งรัฐมนตรี ดังนี้
๑. นายสมคิด จาตุศรีพิทักษ์ เป็นรองนายกรัฐมนตรี และรัฐมนตรีว่าการกระทรวงพาณิชย์
๒. นายสุริยะ จึงรุ่งเรืองกิจ เป็นรองนายกรัฐมนตรี และรัฐมนตรีว่าการกระทรวงอุตสาหกรรม
๓. พลตำรวจเอก ชิตชัย วรณสถิตย์ เป็นรองนายกรัฐมนตรี และรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม
๔. นายสุวัจน์ ลิปตพัลลภ เป็นรองนายกรัฐมนตรี
๕. นายเนวิน ชิดชอบ เป็นรัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี
๖. นายทอง พิทยะ เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง
๗. นายประชา มาลีนนท์ เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา
๘. นายวัฒนา เมืองสุข เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์
๙. นายอดิศร เพียงเกษ เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์
๑๐. นายพงษ์ศักดิ์ รักตพงษ์ไพศาล เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงคมนาคม
๑๑. พลเอก ชัยนันท์ เจริญศิริ เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงคมนาคม
๑๒. นายสรอรรถ กลิ่นประทุม เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร
๑๓. นายปรีชา เลานทงศ์ชนะ เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงพาณิชย์
๑๔. พลอากาศเอก คงศักดิ์ วันทนา เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย
๑๕. นายสมศักดิ์ เทพสุทิน เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงแรงงาน
๑๖. นายประวิช รัตนเพียร เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี
๑๗. นายจาตุรนต์ ฉายแสง เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ
- วันที่ ๔ สิงหาคม ๒๕๔๘ มติคณะรัฐมนตรีแต่งตั้งผู้รักษาราชการแทนรัฐมนตรีว่าการกระทรวง
ซึ่งไม่มีรัฐมนตรีช่วยว่าการ

ลำดับกระทรวง	ผู้รักษาราชการแทน
๑. รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ	๑.๑ รัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี (นายสุรนนท์ เวชชาชีวะ)
	๑.๒ รัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี (นายเนวิน ชิดชอบ)
๒. รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา	๒.๑ รัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี (นายเนวิน ชิดชอบ)
	๒.๒ รัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี (นายสุรนนท์ เวชชาชีวะ)
๓. รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการพัฒนา และความมั่นคงของมนุษย์	๓.๑ รัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี (นายเนวิน ชิดชอบ)
	๓.๒ รัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี (นายสุรนนท์ เวชชาชีวะ)
๔. รัฐมนตรีว่าการกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและ สิ่งแวดล้อม	๔.๑ รัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี (นายเนวิน ชิดชอบ)
	๔.๒ รัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี (นายสุรนนท์ เวชชาชีวะ)
๕. รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศ และการสื่อสาร	๕.๑ รัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี (นายสุรนนท์ เวชชาชีวะ)
	๕.๒ รัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี (นายเนวิน ชิดชอบ)
๖. รัฐมนตรีว่าการกระทรวงพลังงาน	๖.๑ รัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี (นายสุรนนท์ เวชชาชีวะ)
	๖.๒ รัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี (นายเนวิน ชิดชอบ)
๗. รัฐมนตรีว่าการกระทรวงแรงงาน	๗.๑ รัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี (นายเนวิน ชิดชอบ)
	๗.๒ รัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี (นายสุรนนท์ เวชชาชีวะ)
๘. รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม	๘.๑ รัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี (นายสุรนนท์ เวชชาชีวะ)

- ๘.๒ รัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี
(นายเนวิน ชิดชอบ)
- ๙. รัฐมนตรีว่าการกระทรวงวัฒนธรรม
  - ๙.๑ รัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี
(นายเนวิน ชิดชอบ)
  - ๙.๒ รัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี
(นายสุรนนท์ เวชชาชีวะ)
- ๑๐. รัฐมนตรีว่าการกระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี
  - ๑๐.๑ รัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี
(นายสุรนนท์ เวชชาชีวะ)
  - ๑๐.๒ รัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี
(นายเนวิน ชิดชอบ)
- ๑๑. รัฐมนตรีว่าการกระทรวงอุตสาหกรรม
  - ๑๑.๑ รัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี
(นายเนวิน ชิดชอบ)
  - ๑๑.๒ รัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี
(นายสุรนนท์ เวชชาชีวะ)

วันที่ ๓๑ ตุลาคม ๒๕๔๘ นายสุชัย เจริญรัตนกุล ลาออกจากตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุข

วันที่ ๓๑ ตุลาคม ๒๕๔๘ ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้รัฐมนตรีพ้นจากความเป็นรัฐมนตรี และแต่งตั้งรัฐมนตรี ดังนี้

๑. ให้รัฐมนตรีพ้นจากความเป็นรัฐมนตรี ดังนี้

นายพินิจ จารุสมบัติ รองนายกรัฐมนตรี พ้นจากความเป็นรัฐมนตรี

๒. ให้แต่งตั้งรัฐมนตรี ดังนี้

๑. นายสุชัย เจริญรัตนกุล เป็นรองนายกรัฐมนตรี

๒. นายพินิจ จารุสมบัติ เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุข

วันที่ ๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๙

นางอุไรวรรณ เทียนทอง ลาออกจากตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงวัฒนธรรม

วันที่ ๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๙ นายสรอรรถ กลิ่นประทุม ลาออกจากตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร

วันที่ ๗ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๙ มติคณะรัฐมนตรีแต่งตั้งผู้รักษาราชการแทนรัฐมนตรีว่าการกระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร และรัฐมนตรีว่าการกระทรวงวัฒนธรรม

ลำดับกระทรวง

ผู้รักษาราชการแทน

๑. กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ๑.๑ รองนายกรัฐมนตรี
(นายสุชัย เจริญรัตนกุล)
- ๑.๒ รัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี
(นายสุรนนท์ เวชชาชีวะ)
- ๑.๓ รัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี
(นายเนวิน ชิดชอบ)
๒. กระทรวงวัฒนธรรม ๒.๑ รองนายกรัฐมนตรี
(นายสุรเกียรติ์ เสถียรไทย)
- ๒.๒ รัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี
(นายเนวิน ชิดชอบ)
- ๒.๓ รัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี
(นายสุรนนท์ เวชชาชีวะ)

วันที่ ๒๔ มิถุนายน ๒๕๔๙ นายวิษณุ เครืองาม ลาออกจากตำแหน่งรองนายกรัฐมนตรี

หมายเหตุ คณะรัฐมนตรีคณะนี้สิ้นสุดลง เนื่องจากมีพระบรมราชโองการประกาศยุบสภาผู้แทนราษฎร ในวันที่ ๒๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๙ แต่ยังคงปฏิบัติหน้าที่รักษาราชการจนกว่าจะมีการเลือกตั้งทั่วไป และมีรัฐบาลชุดใหม่เข้ามารับหน้าที่ต่อ คณะรัฐมนตรีรักษาราชการคณะนี้สิ้นสุดลง เนื่องจากพลเอกสนธิ บุญยรัตกลิน หัวหน้าคณะปฏิรูปการปกครองแผ่นดินในระบบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ยึดอำนาจ เมื่อวันที่ ๑๙ กันยายน ๒๕๔๙

หน้าว่าง

พลเอก สุรยุทธ์ จุลานนท์
นายกรัฐมนตรีคนที่ ๒๔

หน้าว่าง

นายกรัฐมนตรีคนที่ ๒๔

พลเอก สุรยุทธ์ จุลานนท์

ประวัติ

พลเอก สุรยุทธ์ จุลานนท์ เกิดวันที่ ๒๘ สิงหาคม ๒๔๘๖ ที่จังหวัดเพชรบุรี
สถานภาพ สมรสกับ พ.อ. หญิง คุณหญิง จิตรวดี จุลานนท์ (สกุลเดิม "สันต์เดชะ")

การศึกษา : ก่อนรับราชการ

- โรงเรียนเซนต์ฟรังซิสซาเวียร์คอนแวนต์
- โรงเรียนเซนต์คาเบรียล
- โรงเรียนสวนกุหลาบ
- โรงเรียนเตรียมทหารรุ่น ๑
- โรงเรียนนายร้อย จปร. รุ่น ๑๒

: เมื่อเข้ารับราชการแล้ว

- พ.ศ. ๒๕๐๙ หลักสูตรชั้นนายร้อย เหล่าทหารราบ
- พ.ศ. ๒๕๐๙ หลักสูตรส่งกำลังทางอากาศจุใจม
- พ.ศ. ๒๕๑๑ หลักสูตรชั้นนายพัน เหล่าทหารราบ สหรัฐอเมริกา
- พ.ศ. ๒๕๑๖ หลักสูตรเสนาธิการทหารบก ชุดที่ ๕๒
- พ.ศ. ๒๕๑๗ หลักสูตรเสนาธิการทหารบก สหรัฐอเมริกา
- พ.ศ. ๒๕๑๗ หลักสูตรการบริหารทรัพยากร กระทรวงกลาโหม สหรัฐอเมริกา
- พ.ศ. ๒๕๓๖ หลักสูตรวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร

ประวัติการทำงาน :

- พ.ศ. ๒๕๐๘ ประจำศูนย์การทหารราบ
- พ.ศ. ๒๕๐๙ ผู้บังคับหมวดปืนเล็ก กองพันทหารราบที่ ๑ กรมผสมที่ ๓๑
- พ.ศ. ๒๕๑๓ ผู้บังคับชุดปฏิบัติการ กองร้อยพิเศษ กองรบพิเศษ (พลร่ม) ที่ ๒
- พ.ศ. ๒๕๑๕ ครูโรงเรียนสงครามพิเศษ ศูนย์สงครามพิเศษ
- พ.ศ. ๒๕๒๑ ผู้บังคับกองพันทหารราบที่ ๔ กรมผสมที่ ๒๓
- พ.ศ. ๒๕๒๖ ผู้บังคับการกรมรบพิเศษที่ ๑ กองพลรบพิเศษที่ ๑
- พ.ศ. ๒๕๓๒ ผู้บัญชาการกองรบพิเศษที่ ๑
- พ.ศ. ๒๕๓๕ ผู้บัญชาการหน่วยบัญชาการสงครามพิเศษ
- พ.ศ. ๒๕๓๗ แม่ทัพภาคที่ ๒
- พ.ศ. ๒๕๔๐ ที่ปรึกษาพิเศษ กองทัพบก

- พ.ศ. ๒๕๔๐ ผู้ทรงคุณวุฒิพิเศษ กองทัพบก

ตำแหน่งพิเศษ :

- พ.ศ. ๒๕๒๖ ราชองครักษ์เวร

- นายทหารคนสนิท นายกรัฐมนตรี (พล.อ.เปรม ติณสูลานนท์)

- พ.ศ. ๒๕๓๑ นายทหารพิเศษ ประจำกรมทหารราบที่ ๓๑ รักษาพระองค์

- พ.ศ. ๒๕๓๕ สมาชิกวุฒิสภา ครั้งที่ ๑

- พ.ศ. ๒๕๓๕ สมาชิกวุฒิสภา ครั้งที่ ๒

คณะรัฐมนตรี คณะที่ ๕๖
๑ ตุลาคม ๒๕๔๙ - ปัจจุบัน

ประกาศแต่งตั้งรัฐมนตรี

ภูมิพลอดุลยเดช ประ.

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ให้ประกาศว่า ตามที่ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ แต่งตั้ง พลเอก สุรยุทธ์ จุลานนท์ เป็นนายกรัฐมนตรี ตามประกาศลงวันที่ ๑ ตุลาคม พุทธศักราช ๒๕๔๙ แล้ว นั้น

บัดนี้ พลเอก สุรยุทธ์ จุลานนท์ นายกรัฐมนตรี ได้เลือกสรรผู้สมควรดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีเพื่อบริหารราชการแผ่นดินแล้ว จึงมีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งรัฐมนตรี ตามความในมาตรา ๑๔ ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช ๒๕๔๙ ดังต่อไปนี้

หม่อมราชวงศ์ ปรีดิยาธร เทวกุล เป็นรองนายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง

นายโฆสิต ปั้นเปี่ยมรัษฎ์ เป็นรองนายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีว่าการกระทรวงอุตสาหกรรม

คุณหญิงทิพาวดี เมฆสวรรค์ เป็นรัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี

นายธีรภัทร์ เสรีรังสรรค์ เป็นรัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี

พลเอก บุญรอด สมทัตน์ เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม

นายนิธย์ พิบูลสงคราม เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ

นายสวณิต คงสิริ เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงการต่างประเทศ

นายสุวิทย์ ยอดมณี เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา

นายไพบุลย์ วัฒนศิริธรรม เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์

นายธีระ สุธะบุตร เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์

นายรุ่งเรือง อิศรางกูร ณ อยุธยา เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์

พลเรือเอก ธีระ ห้าวเจริญ เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงคมนาคม

นายสรรเสริญ วงศ์ชะอุ่ม เป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงคมนาคม

นายเกษม สนิทวงศ์ ณ อยุธยา เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

นายสิทธิชัย โภไคยอุดม เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร

นายเกริกไกร จีระแพทย์ เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงพาณิชย์

ต้นฉบับไม่มีหน้านี้

ต้นฉบับไม่มีหน้านี้

รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงมหาดไทย	นายบัญญัติ จันทน์เสนะ
รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม	นายชาญชัย ลิขิตจิตถะ
รัฐมนตรีว่าการกระทรวงแรงงาน	นายอภัย จันทนจุลกะ
รัฐมนตรีว่าการกระทรวงวัฒนธรรม	คุณหญิงไขศรี ศรีอรุณ
รัฐมนตรีว่าการกระทรวงวิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยี	นายยงยุทธ ยุทธวงศ์
รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ	นายวิจิตร ศรีสอ้าน
รัฐมนตรีช่วยว่าการ กระทรวงศึกษาธิการ	นายวราภรณ์ สามโกเศศ
รัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุข	นายมงคล ณ สงขลา
รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงสาธารณสุข	นายมรกต กรเกษม
รัฐมนตรีว่าการกระทรวงอุตสาหกรรม	นายโฆสิต ปั้นเปี่ยมรัษฎ์
รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงอุตสาหกรรม	นายปิยะบุตร ชลวิจารณ์

วันที่ ๒๗ เมษายน ๒๕๕๐ ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งคณะรัฐมนตรีเพิ่มเติม ดังนี้

รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา นายณัฐ อินทรปาน	
รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงมหาดไทย	พลตำรวจโท ธีรวุฒิ บุตรศรีภูมิ
รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงสาธารณสุข	นายวัลลภ ไทยเหนือ

คำแถลงนโยบาย
ของ
คณะรัฐมนตรี คณะที่ ๕๖
พลเอก สุรยุทธ์ จุลานนท์ นายกรัฐมนตรี
แถลงต่อรัฐสภา
เมื่อวันศุกร์ที่ ๓ พฤศจิกายน ๒๕๔๙

คำแถลงนโยบายของรัฐบาล*

วันที่ ๓ พฤศจิกายน ๒๕๔๙ เวลา ๐๙.๓๐ น. ณ อาคารรัฐสภา พลเอก สุรยุทธ์ จุลานนท์ นายกรัฐมนตรี ได้แถลงนโยบายของคณะรัฐมนตรีต่อสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ดังนี้

ตามที่ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งให้กระผมเป็นนายกรัฐมนตรี ตามประกาศพระบรมราชโองการ ลงวันที่ ๑ ตุลาคม พุทธศักราช ๒๕๔๙ และแต่งตั้งคณะรัฐมนตรี ตามประกาศพระบรมราชโองการ ลงวันที่ ๘ ตุลาคม พุทธศักราช ๒๕๔๙ นั้น ตามประเพณีการปกครองประเทศไทยในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข คณะรัฐมนตรีจึงได้กำหนดนโยบายการบริหารราชการแผ่นดินเพื่อนำเรียนท่านสมาชิกสภานิติบัญญัติแห่งชาติผู้ทรงเกียรติได้รับทราบถึงเจตนารมณ์และนโยบายของรัฐบาล ในประการสำคัญในอันที่จะธำรงพิทักษ์รักษาและเทิดทูนสถาบันพระมหากษัตริย์ มิให้ผู้ใดล่วงละเมิดได้ และมุ่งประสงค์จะแก้ไขปัญหาวิกฤติของประเทศทั้งทางด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคม การต่างประเทศ และความมั่นคงของชาติ เพื่อนำไปสู่เสถียรภาพและประโยชน์สุขของประชาชนชาวไทยทั้งหมด

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช ๒๕๔๙ ได้ระบุถึงสาเหตุของการยึดอำนาจการปกครองแผ่นดิน เมื่อวันที่ ๑๙ กันยายน พุทธศักราช ๒๕๔๙ โดยปรารถนาที่จะแก้ไขความเสื่อมศรัทธาในการบริหารราชการแผ่นดิน ความไร้ประสิทธิภาพในการควบคุมการบริหารราชการแผ่นดินและการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ ทำให้เกิดการทุจริตและประพฤติมิชอบขึ้นอย่างกว้างขวาง โดยไม่อาจหาตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษได้ อันเป็นวิกฤติการณ์ร้ายแรงทางการเมืองการปกครอง และปัญหาความขัดแย้งในมวลหมู่ประชาชนที่ถูกปลุกปั่นให้แบ่งแยกเป็นฝักเป็นฝ่ายจนเสื่อมสลายความ "รู้ รัก สามัคคี" ของชนในชาติ อันเป็นวิกฤติการณ์รุนแรงทางสังคม วิกฤติการณ์ต่าง ๆ เหล่านี้ทวีความรุนแรงมากขึ้น ซึ่งนับเป็นภัยอันตรายใหญ่หลวงต่อระบอบการปกครอง ระบบเศรษฐกิจ และความสงบเรียบร้อยของประเทศ จึงมีความจำเป็นที่จำเป็นต้องฟื้นฟูความ "รู้ รัก สามัคคี" ระบบเศรษฐกิจและความสงบเรียบร้อยของบ้านเมือง การเสริมสร้างระบบการตรวจสอบการทุจริตที่เข้มแข็ง และระบบคุณธรรมที่ดีงาม การส่งเสริมและ

คุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชน และการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนอย่างเคร่งครัด การปฏิบัติตามกฎบัตรสหประชาชาติพันธกรณีตามสนธิสัญญาหรือความตกลงระหว่างประเทศ การส่งเสริมสัมพันธไมตรีกับนานาประเทศและการขับเคลื่อนเศรษฐกิจตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ขณะเดียวกันก็เร่งดำเนินการให้มีการจัดทำร่างรัฐธรรมนูญขึ้นใหม่ด้วยการมีส่วนร่วมอย่างกว้างขวางจากประชาชน

ฉะนั้น เมื่อพิจารณาจากเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญและสถานการณ์บ้านเมือง ตลอดจนวัตถุประสงค์ที่จะเสริมสร้างสังคมอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกันตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๐ คณะรัฐมนตรีขอนำนโยบายการบริหารราชการแผ่นดินเรียนให้ท่านประธานสภานิติบัญญัติแห่งชาติ และท่านสมาชิกผู้มิ่เกียรติได้ทราบว่ารัฐบาลจะดำเนินการ ดังต่อไปนี้

๑. นโยบายการปฏิรูปการเมือง การปกครอง และการบริหาร

การเมืองเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้การบริหารราชการแผ่นดินเป็นไปโดยราบรื่น สะท้อนความต้องการของประชาชน แต่สถานการณ์ทางการเมือง และการบริหารในช่วงเวลาที่ผ่านมา เกิดวิกฤติในศรัทธาของประชาชน ดังนั้น เพื่อแก้ไขวิกฤติทางการเมืองและการบริหาร รัฐบาลจึงกำหนดนโยบาย ดังนี้

สนับสนุนการจัดทำรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยฉบับถาวร เพื่อการปฏิรูปการเมือง โดยเน้นความสำคัญที่ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการจัดทำรัฐธรรมนูญในทุกระดับ

เสริมสร้างมาตรการในการป้องกันและปราบปรามการทุจริต ประพฤติมิชอบ ทั้งในภาคการเมืองและภาคราชการ ทั้งในระดับท้องถิ่น และระดับชาติ ส่งเสริมองค์กรอิสระและประชาชนในการตรวจสอบการทุจริต ประพฤติมิชอบ ให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผล รวมทั้งการป้องกันการกระทำที่เข้าข่ายผลประโยชน์ทับซ้อนโดยการจัดทำพระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดเกี่ยวกับการขัดกันระหว่างประโยชน์ส่วนบุคคลและประโยชน์ส่วนรวมของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองและเจ้าหน้าที่ของรัฐ

จัดทำแผนแม่บทพัฒนาการเมือง ที่เสริมสร้างระบบคุณธรรม จริยธรรมทางการเมือง วัฒนธรรมและการเรียนรู้ใหม่ทางการเมือง โดยการจัดตั้ง “สภาพัฒนาการเมือง” ให้เป็น องค์กรหลักในการดำเนินการ

จัดทำแผนแม่บทการใช้ทรัพยากรสื่อสารของชาติ การใช้เครื่องมือสื่อสารของรัฐ เพื่อประโยชน์สาธารณะ และประโยชน์ต่อการศึกษาทางการเมืองแก่ประชาชน การปลูกฝังความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการเมือง

ส่งเสริมเสรีภาพในการปฏิบัติหน้าที่ของสื่อมวลชน ควบคู่กับความรับผิดชอบต่อสังคม และผลักดันให้มีกฎหมายว่าด้วยการประกอบกิจการวิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์ เพื่อจัดระบบสื่อภาครัฐ สื่อภาคเอกชนและสื่อชุมชนให้เป็นสื่อสาธารณะอย่างแท้จริง

ส่งเสริมบทบาทขององค์กรภาคเอกชนและภาคประชาชน ให้มีบทบาทควบคู่กับองค์กรภาคราชการในการพัฒนาศักยภาพของประชาสังคมและชุมชนท้องถิ่น เพื่อก่อให้เกิดการรวมกลุ่มที่มีความเข้มแข็งสามารถพิทักษ์ปกป้องสิทธิและผลประโยชน์ของตนและสังคมไทย

มุ่งเน้นการบริหารทรัพยากรบุคคลและการจัดองค์กรภาครัฐ ให้สอดคล้องกับทิศทางการนำพาประเทศไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน สังคมมีความเข้มแข็ง และประชาชนมีความสุขด้วยการดำรงชีพตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยให้การรับราชการมีความเป็นมืออาชีพ ข้าราชการและเจ้าหน้าที่ของรัฐสามารถดำรงชีพอย่างพอเพียง มีมโนสุจริต ตลอดจนมีสมรรถนะขีดความสามารถในการให้บริการประชาชน ตามแนวทางพระราชทาน “เข้าใจ เข้าถึง และพัฒนา”

สนับสนุนการกระจายอำนาจอย่างต่อเนื่อง ตามครรลองระบอบประชาธิปไตย เพื่อให้ท้องถิ่นสามารถพึ่งตนเองและปกครองตนเองได้ ตามเจตนารมณ์ของประชาชนในท้องถิ่นนั้น

๒. รัฐบาลจะดำเนินการนโยบายเศรษฐกิจภายใต้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

นโยบายเศรษฐกิจของรัฐบาลยึดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง คือการใช้หลักคุณธรรมกำกับการพัฒนาเศรษฐกิจในระบบตลาดเสรี เพื่อขับเคลื่อนเศรษฐกิจฐานรากซึ่งเปรียบเสมือนรากแก้วของประเทศ เศรษฐกิจระบบตลาด และเศรษฐกิจส่วนรวมให้มีส่วนร่วมในการขยายตัวทางเศรษฐกิจ ภายใต้กรอบความยั่งยืนและความพอดี โดยเน้นให้ภาคเอกชนมีบทบาทนำและผนึกกำลังร่วมกับภาครัฐ และภาคประชาสังคม เพิ่มความเข้มแข็งให้แก่เศรษฐกิจทั้งสามภาคดังกล่าว โดยมีนโยบายหลักดังนี้

๒.๑ ภาคเศรษฐกิจฐานราก เป็นพื้นฐานที่สำคัญของระบบเศรษฐกิจไทย ซึ่งจะต้องเสริมสร้างให้เกิดความเข้มแข็งตามแนวทางดังนี้

จะสนับสนุนให้การพัฒนาการเกษตรตามแนวทางทฤษฎีใหม่เป็นทางเลือกสำคัญสำหรับเกษตรกรรายย่อย ในขณะที่ขยายโอกาสในการพัฒนาผลิตภัณฑ์ และยกระดับคุณภาพของผลผลิตโดยอาศัยเทคโนโลยี การจัดการ และการเชื่อมโยงกับระบบตลาด

สนับสนุนผลิตภัณฑ์ชุมชนและท้องถิ่น จะได้รับการสนับสนุนให้มีคุณภาพเป็นที่ยอมรับของผู้บริโภค ตามศักยภาพทางการตลาดในระดับต่าง ๆ คือ ระดับภูมิภาค ระดับชาติ และระดับการส่งออก โดยจัดระบบการบริหารจัดการโครงการแบบบูรณาการเพื่อเสริมสร้างเทคโนโลยี และการจัดการ ควบคู่ไปกับการสนับสนุนด้านการตลาด

เสริมสร้างความร่วมมือระหว่างภาคแรงงาน ภาคเอกชน และภาครัฐ ให้ครอบคลุมถึงการพัฒนา คุณภาพและมีฝีมือของแรงงานในระดับต่าง ๆ เพื่อให้สามารถมีผลผลิตและรายได้สูงขึ้น ตามมาตรฐาน มีฝีมือแรงงาน ตลอดจนส่งเสริมให้แรงงานทุกกลุ่มมีงานทำ มีอาชีพเสริม ได้รับการคุ้มครองและดูแลด้านสุขอนามัย ความปลอดภัยในการทำงาน ตลอดจนมีหลักประกันความมั่นคงรวมทั้งสวัสดิการแรงงานอย่างทั่วถึงและเป็นธรรม

ดูแลผู้ที่ไม่พร้อมหรือยังไม่สามารถจะปรับตัวได้ โดยการจัดสวัสดิการสงเคราะห์และบริการทางสังคมที่จำเป็นอย่างทั่วถึง ดูแลโอกาสในการเรียนรู้ การศึกษา ตลอดจนการฝึกอาชีพสำหรับคนเหล่านี้และลูกหลาน การเติบโตทางเศรษฐกิจจะต้องได้รับการดูแลมิให้เกิดผลกระทบทางลบต่อทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอีกด้วย

เพื่อการนี้ จะปรับปรุงบทบาทของผู้ว่าราชการจังหวัดและหน่วยงานภูมิภาค โดยปรับปรุงระบบความสัมพันธ์ระหว่างภูมิภาค ท้องถิ่น ชุมชน และภาคประชาสังคมอย่างเหมาะสม เพื่อร่วมกันรับผิดชอบดูแลผู้ด้อยโอกาส ตลอดจนรักษาและดูแลทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างทั่วถึง เป็นธรรม และมีประสิทธิภาพ

๒.๒ ภาคเศรษฐกิจระบบตลาด รัฐบาลจะดำเนินการดังนี้

ส่งเสริมให้มีการลงทุนทั้งจากในและนอกประเทศในอุตสาหกรรมที่มีศักยภาพในการแข่งขันสูงตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๐ และให้ความสำคัญกับการลงทุนเพื่อเสริมสร้างความสามารถด้านเทคโนโลยีและการสร้างทรัพย์สินทางปัญญาของประเทศเป็นส่วนรวม

อาศัยความเป็นพันธมิตรระหว่างเอกชนและรัฐเมก้ากำลัง เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพอย่างต่อเนื่องโดยใช้วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ตลอดจนการบริหารจัดการในการสร้างความเข้มแข็งให้แก่วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมทุกประเภท นอกจากนี้ จะให้ความสำคัญเป็นพิเศษแก่วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมที่ใช้ทรัพย์สินทางปัญญา

ส่งเสริมและผลักดันการส่งออกสินค้าและบริการ โดยมีภาคเอกชนเป็นกลไกขับเคลื่อน ตลอดจนสร้างความเข้มแข็งของระบบเศรษฐกิจการค้าภายในประเทศ รวมทั้งสร้างเสถียรภาพของราคาสินค้าที่มีความเป็นธรรมทั้งผู้ผลิตและผู้บริโภค

พัฒนาประเทศไทยเป็นแหล่งท่องเที่ยวคุณภาพ มีมาตรฐานความปลอดภัยและบริการระดับสากล เน้นเอกลักษณ์และวัฒนธรรมไทยควบคู่กับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ ส่งเสริมการตลาดท่องเที่ยวเชิงรุกทั้งในและต่างประเทศเพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยวคุณภาพ

ส่งเสริมประสิทธิภาพและประหยัดการใช้พลังงาน การพัฒนาและใช้ประโยชน์พลังงานทดแทน การสำรวจและพัฒนาแหล่งพลังงานทั้งภายในประเทศหรือนอกประเทศ รวมถึงเขตพัฒนา ร่วมกับกับประเทศเพื่อนบ้าน ส่งเสริมการใช้พลังงานสะอาด กำหนดโครงสร้างราคาพลังงานที่เหมาะสม และปรับโครงสร้างการบริหารกิจการพลังงานให้เหมาะสม รวมทั้งส่งเสริมการแข่งขันในธุรกิจพลังงานในระยะยาว และการศึกษาวิจัยพลังงานทางเลือก

ให้ความสำคัญกับการบริหารจัดการโครงสร้างพื้นฐานให้มีคุณภาพ ประสิทธิภาพ ความโปร่งใส และวางรากฐานการทำงานอย่างเป็นระบบที่ดี สร้างบุคลากรที่มีคุณภาพ ยึดมั่นความซื่อสัตย์ สุจริต คุณธรรม จริยธรรม เพื่อสร้างมาตรฐานการบริหารจัดการโครงการที่ดี และสนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชนตั้งแต่การวางแผนจนถึงการดำเนินโครงการ

โดยขับเคลื่อนโครงการการลงทุนขนาดใหญ่ที่อยู่ในแผนแม่บทและมีความพร้อมทุกด้าน เน้นการลงทุนประเภทที่จะเพิ่มประสิทธิภาพระบบเครือข่ายการจัดการส่งสินค้าและพัสดุ การประหยัดพลังงาน และลดต้นทุนการขนส่งและปัญหามลพิษ รวมทั้งโครงการการลงทุนตลอดจนการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำเพื่อลดความสูญเสียที่จะเกิดจากอุทกภัยและภัยแล้งในพื้นที่เศรษฐกิจสำคัญ ทั้งนี้ จะจัดให้มีการจัดลำดับความสำคัญของการลงทุนโครงการขนาดใหญ่ที่ชัดเจนขึ้นโดยเร็ว

โครงสร้างพื้นฐานทางปัญญา โดยที่ราชอาณาจักรไทยได้มีการลงทุนจำนวนมากในด้านโครงสร้างพื้นฐานทางเศรษฐกิจ แต่โครงสร้างพื้นฐานทางปัญญาอยู่ในฐานะด้อยกว่าหลายประเทศ ดังนั้น รัฐบาลจะจัดทำแผนแม่บทโครงสร้างพื้นฐานทางปัญญาขึ้น เพื่อเร่งรัดให้มีการสร้างปัญญาในสังคม เพื่อสนับสนุนเศรษฐกิจพอเพียง และเพื่อสร้างความสามารถของประเทศอย่างยั่งยืน

สร้างความสมดุลระหว่างการอนุรักษ์และการใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืนจากทรัพยากรธรรมชาติ โดยเฉพาะอย่างยิ่งทรัพยากรชีวภาพ เพื่อสร้างคุณภาพสิ่งแวดล้อมที่ดีที่สอดคล้องกับสภาพเศรษฐกิจของประเทศ โดยใช้มาตรการทางเศรษฐกิจที่ผสมผสานกับหลักการบริหารจัดการด้านสิ่งแวดล้อม เพื่อให้เกิดการมีส่วนร่วมและเกิดความเป็นธรรมกับทุกฝ่าย

จะดำเนินนโยบายความร่วมมือทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศและการเจรจาการค้าระหว่างประเทศทั้งกรอบทวิภาคีและพหุภาคีที่เป็นประโยชน์กับประเทศและประชาชน โดยอาศัยการมีส่วนร่วมอย่างเหมาะสมของภาคประชาสังคม

ปรับปรุงแก้ไขกฎหมายและกฎระเบียบการค้าให้มีความทันสมัย เพื่ออำนวยความสะดวกทางการค้า สร้างความเป็นธรรมและยกระดับขีดความสามารถในการแข่งขัน

ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับภาคเศรษฐกิจส่วนรวม รัฐบาลให้ความสำคัญแก่เป้าหมายในการเพิ่มประสิทธิภาพควบคู่ไปกับการวัดความเจริญเติบโตของผลิตภัณฑ์ประชาชาติ จะจัดทำแผนแม่บทการสร้างเสริมประสิทธิภาพแห่งชาติ โดยเป็นแผนร่วมกับเอกชนสำหรับภาคเศรษฐกิจที่สำคัญ ให้เสร็จสิ้นภายใน ๖ เดือน

มุ่งสนับสนุนการออมในทุกระดับโดยใช้นโยบายการออมที่เหมาะสม และส่งเสริมจิตสำนึกในการประหยัดเพื่อลดหนี้สินในระดับครัวเรือนและเพื่อการดำรงชีพที่ดีในวัยสูงอายุ

ดำเนินนโยบายงบประมาณขาดดุลเพื่อให้สามารถรองรับการขยายตัวของเศรษฐกิจอย่างพอเพียง และมีการลงทุนทางด้านโครงสร้างพื้นฐานที่จำเป็นเพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศและเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางเศรษฐกิจพร้อม ๆ กับจะเสริมสร้างวินัยทางการเงินการคลังภาครัฐ โดยการใช้จ่ายอย่างมีเหตุผลและประหยัด

๓. นโยบายสังคม

รัฐบาลมุ่งมั่นที่จะดำเนินการดังนี้

ส่งเสริมความรัก ความสามัคคี ความสมานฉันท์ของคนในชาติ ให้เกิดความร่วมมือกันในการกอบกู้และฟื้นฟูประเทศไทยในทุกด้าน โดยการสรุปบทเรียนจากปัญหาความแตกแยกไร้ความและความล้มเหลวในการป้องกันและแก้ไขปัญหาดังกล่าวในอดีต แล้วนำมาปรับความเข้าใจของประชาชน สร้างกระบวนการแก้ไขปัญหที่เน้นความสมานฉันท์ของคนในชาติ พร้อมทั้งส่งเสริมเผยแพร่ตัวอย่างของความร่วมมือที่ดีและมีความสุขของทุกชุมชนอย่างต่อเนื่อง

จัดทำแผนปฏิรูปสังคมอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกันอย่างสมานฉันท์ บนพื้นฐานคุณธรรมร่วมกับภาคประชาชน ภาคธุรกิจ ภาคประชาสังคม ภาควิชาการ ภาคสื่อมวลชน และสถาบันศาสนา เพื่อสร้างสังคมไทยที่ไม่ทอดทิ้งกัน สังคมที่ชุมชนท้องถิ่นและประชาสังคมเข้มแข็ง สังคมคุณธรรม และสังคมประชาธิปไตย

เร่งรัดการปฏิรูปการศึกษาโดยยึดคุณธรรมนำความรู้ จะขยายโอกาสทางการศึกษาของประชาชนให้กว้างขวางและทั่วถึง เสริมสร้างความตระหนักในคุณค่าของปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงความสมานฉันท์ สันติวิธี วิถีชีวิตประชาธิปไตย พัฒนาคน โดยใช้คุณธรรมเป็นพื้นฐานของกระบวนการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงความร่วมมือของสถาบันครอบครัว ชุมชน สถาบันศาสนา และสถาบันการศึกษา จัดการศึกษาที่เน้นการกระจายอำนาจไปสู่เขตพื้นที่ สถานศึกษาและท้องถิ่น รวมทั้งการมีส่วนร่วมของประชาชน

พัฒนาสุขภาพของประชาชนให้ครอบคลุมทั้งมิติทางกาย จิต สังคม และปัญญา โดยการปฏิรูประบบสุขภาพเพื่อลดปัจจัยเสี่ยงจากพฤติกรรมและสภาพแวดล้อม พัฒนาระบบบริการสุขภาพทั้งยามปกติและฉุกเฉินที่สมดุลทั้งการเสริมสร้างสุขภาพ การป้องกันโรค การบริการรักษาพยาบาล และการฟื้นฟูสมรรถภาพอย่างมีคุณภาพให้ทั่วถึง และเป็นธรรม และจะเสนอให้มีการออกพระราชบัญญัติสุขภาพแห่งชาติ

ส่งเสริมกีฬาพื้นฐานและกีฬามวลชน เพื่อให้ประชาชนทุกระดับมีโอกาสได้เล่นกีฬา และออกกำลังกายเพื่อสร้างเสริมสุขภาพและสมรรถภาพที่ดี มุ่งเน้นการปลูกฝังความมีน้ำใจนักกีฬาให้เป็นค่านิยม เกิดความสมานฉันท์ของคนในชาติ สนับสนุนกีฬาเพื่อความเป็นเลิศและอาชีพสู่มาตรฐานในระดับสากล

สร้างความเข้มแข็งของทุกชุมชนท้องถิ่นและประชาคม ให้สามารถจัดการ ตนเองเกี่ยวกับความเป็นอยู่ ส่งเสริมบทบาทของครอบครัว ชุมชน องค์การอาสาสมัคร ภาคธุรกิจ สถาบันศาสนา สถาบันการศึกษา และแก้ไขปัญหาดังกล่าว ปัญหายาเสพติดอย่างจริงจังและต่อเนื่อง การดูแลเด็กและเยาวชน คนพิการ คนสูงอายุ และผู้ด้อยโอกาส สนับสนุนสิทธิสตรี ตลอดจนความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน

ส่งเสริมให้ทุกภาคส่วนของสังคมมีส่วนร่วมในการพัฒนาสังคมไทยให้เป็นสังคมที่มีสันติสุขอย่างยั่งยืน บนฐานของวัฒนธรรมไทย และใช้สื่อทุกรูปแบบในการสร้างสรรค์สังคม รักษาสืบทอดศิลปวัฒนธรรมของชาติ และความหลากหลายของวัฒนธรรมท้องถิ่น เพื่อเชิดชูคุณค่าและจิตวิญญาณของความเป็นไทย ตลอดจนสร้างความสามัคคี เอื้ออาทรสมานฉันท์ของสังคมและประเทศชาติ

ปฏิรูประบบกระบวนการยุติธรรมโดยให้ประชาชนมีส่วนร่วม ปรับปรุงระบบการสืบสวน สอบสวน การกักขังรอคดีและการพิจารณาวินิจฉัยชี้ขาดคดี การควบคุมและฟื้นฟูผู้กระทำผิด ค้ำครองสิทธิเสรีภาพของประชาชน เพื่อสร้างความเป็นธรรมในสังคม และให้ประชาชนเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมได้โดยง่าย สะดวกรวดเร็ว มีประสิทธิภาพ มีการสร้างทางเลือกในกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ รวมทั้งให้ชุมชนมีบทบาทในการประนีประนอมข้อพิพาท และป้องกันเฝ้าระวังอาชญากรรมเพื่อลดปริมาณคดี ความสูญเสียจากอาชญากรรม และความขัดแย้งของสังคม

ส่งเสริมและพัฒนาประสิทธิภาพของหน่วยงานและบุคลากรในกระบวนการยุติธรรม โดยนำระบบงานด้านนิติวิทยาศาสตร์ที่มีมาตรฐานและเทคโนโลยีที่ทันสมัยมาใช้ในการพัฒนาศักยภาพของหน่วยงานและบุคลากรในกระบวนการยุติธรรม

๔. นโยบายการต่างประเทศ

รัฐบาลจะดำเนินบทบาทเชิงรุกในกรอบทวิภาคีและพหุภาคี เพื่อสนับสนุนความปรองดองและความมั่นคงในชาติ โดยเฉพาะการแก้ไขปัญหาสถานการณ์ในภาคใต้

ส่งเสริมให้เกิดมิตรภาพและความร่วมมือกับประเทศเพื่อนบ้าน และในระดับอนุภูมิภาค ภูมิภาคและระหว่างภูมิภาค เพื่อให้เกิดเสถียรภาพ ความมั่นคงและความเจริญ รุ่งเรืองร่วมกัน

เสริมสร้างความแข็งแกร่งของอาเซียน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเร่งจัดตั้งประชาคมอาเซียน ดำเนินบทบาทสร้างสรรค์ในกรอบสหประชาชาติและกรอบพหุภาคีอื่น ๆ เพื่อส่งเสริมสันติภาพ ประชาธิปไตย สิทธิมนุษยชน มนุษยธรรมและการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม การพัฒนาอย่างยั่งยืน การแก้ไขปัญหข้ามชาติ และการสาธารณสุข

ค้ำครองสิทธิและผลประโยชน์ของคนไทยในต่างประเทศ และเสริมสร้างบทบาทของชุมชนไทยในต่างประเทศ

๕. นโยบายการรักษาความมั่นคงของรัฐ

รัฐบาลจะส่งเสริมการฝึกกำลังระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคสังคม และภาควิชาการ เพื่อการป้องกันประเทศอย่างต่อเนื่องในยามปกติ และนำไปสู่การระดมสรรพกำลังเพื่อยกระดับขีดความสามารถของกองทัพให้เพียงพอและทันเวลาในยามไม่ปกติ ทั้งนี้ ในยามปกติรัฐบาลจะเสริมสร้างและใช้ศักยภาพของกองทัพสนับสนุนการพัฒนาพลังอำนาจของชาติทุกด้าน เพื่อให้

ประเทศมีความมั่นคง มีความมั่งคั่งภายใต้ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มีความสมานฉันท์ สามารถป้องกัน บรรเทา และแก้ไขปัญหาที่สำคัญของชาติได้ ปัญหาการก่อความไม่สงบในพื้นที่ จังหวัดชายแดนภาคใต้ จะน้อมนำแนวทางพระราชทาน “เข้าใจ เข้าถึง พัฒนา” และปัญหาภัยคุกคามในรูปแบบใหม่ที่เกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อม ผู้ประสบภัยพิบัติ การก่อการร้าย รวมทั้งอาชญากรรมภายในประเทศและที่มีลักษณะข้ามชาติประเภทต่าง ๆ ซึ่งรวมไปถึงยาเสพติด ผู้หลบหนีเข้าเมือง แรงงานต่างด้าวผิดกฎหมาย การค้าสิ่งของผิดกฎหมายและการค้ามนุษย์ เป็นต้น

รัฐบาลจะพัฒนาและเสริมสร้างศักยภาพของกองทัพ ให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมด้านความมั่นคง มีขีดความสามารถในการป้องกัน ป้องปราม และรักษาผลประโยชน์ของชาติ สามารถยุติความขัดแย้งได้รวดเร็ว มีระบบการข่าวที่มีประสิทธิภาพ มีขีดความสามารถด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีทางทหาร รวมทั้งอุตสาหกรรมป้องกันประเทศ เพื่อการพึ่งตนเองทางทหาร และนำไปสู่การพัฒนาขีดความสามารถเพื่อความต่อเนื่องในระบบการรบ มีระบบกำลังสำรอง ระบบการระดมสรรพกำลัง และระบบส่งกำลังบำรุงที่เหมาะสมกับสถานการณ์ภัยคุกคาม นอกจากนี้ จะสนับสนุนการสร้างความร่วมมือด้านต่างประเทศและด้านความมั่นคงกับประเทศเพื่อนบ้าน ประเทศในกลุ่มอาเซียน และมิตรประเทศ เพื่อลดความหวาดระแวง สร้างความไว้วางใจ เชื่อใจ สร้างสันติภาพและความสงบสุข รวมทั้งสนับสนุนภารกิจเพื่อสันติภาพและปฏิบัติการเพื่อมนุษยธรรมภายใต้กรอบของสหประชาชาติและผลประโยชน์ของประเทศเป็นหลัก

ท่านประธานสภานิติบัญญัติแห่งชาติ และท่านสมาชิกผู้มียกยติที่เคารพ

การกำหนดนโยบายการบริหารราชการแผ่นดินของคณะรัฐมนตรีตามที่ได้กล่าวมานี้ กระผมขอให้ความเชื่อมั่นว่า รัฐบาลจะบริหารราชการแผ่นดินอย่างเต็มกำลังความสามารถ ให้ลุล่วงภายในเวลาอันจำกัด โดยยึดมั่นและรักษาคำสัตย์ปฏิญาณที่ได้ถวายต่อพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ในโอกาสที่เข้ารับหน้าที่ด้วยความสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณ และด้วยความตั้งใจอย่างแน่วแน่แท้จริง

หน้าว่าง

ดรรชนี

ดรรรชนีช่วยค้น

ดรรรชนี (Indexes) คือ สิ่งบ่งชี้ไปยังแหล่งข้อมูล เพื่อช่วยให้สามารถค้นหาคำสำคัญหรือหัวข้อที่สำคัญในหนังสือเล่มใดเล่มหนึ่ง หรือชุดใดชุดหนึ่ง เป็นเครื่องมือช่วยให้ข้อมูลอ้างอิงที่กระจัดกระจายมารวบรวมภายใต้หัวข้อเดียวกัน

ความหมายของดรรรชนี

คำว่า "ดรรรชนี" ในภาษาไทยตรงกับคำภาษาอังกฤษว่า "Index" ซึ่งมาจากภาษาละตินว่า "indicare" หมายถึง ชี้หรือแสดง ดังนั้น ดรรรชนี คือ สิ่งบ่งชี้หรือแสดงไปยังแหล่งข้อมูล ซึ่งอาจจะเป็นส่วนหนึ่งของหนังสือ หรือเป็นหนังสือที่ให้รายการที่มีรายละเอียดเกี่ยวกับชื่อบุคคล ชื่อสถานที่ คำศัพท์ หัวเรื่อง ชื่อเรื่อง ชื่อผู้แต่ง หรือรายการอื่นๆ ที่มีความสำคัญ ว่าอยู่หน้าใดในหนังสือเล่มเดียวกัน หรืออยู่ในหนังสือเล่มใด

ประโยชน์ของดรรรชนี

๑. เพื่อช่วยให้ผู้ใช้สารสนเทศสืบค้นเรื่องเฉพาะเจาะจงได้สะดวกรวดเร็ว ตรงกับความต้องการ และยังสามารถใช้สืบค้นเรื่องอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องได้
๒. ช่วยประหยัดเวลาในการค้นคว้า เพราะช่วยให้ผู้ใช้ค้นเรื่องที่ต้องการได้ตรงประเด็น
๓. ช่วยชี้ หรือแนะนำให้สามารถค้นคว้าสารสนเทศที่กระจายอยู่ในที่ต่างๆ ได้อย่างทั่วถึง
๔. เป็นเครื่องป้องกันมิให้สารสนเทศบางเรื่องถูกละเลยโดยไม่มีการนำมาใช้อีกด้วย

ประเภทของดรรรชนี

ดรรรชนีสามารถแบ่งตามลักษณะการใช้ได้ ๒ ประเภท คือ

๑. แบ่งตามลักษณะของสิ่งพิมพ์ที่นำมาทำดรรรชนี ได้แก่

- ๑.๑ **ดรรรชนีของหนังสือ (Indexes of Book)** คือ ดรรรชนีที่ปรากฏอยู่ตอนท้ายเล่มของหนังสือ เพื่อให้ความสะดวกแก่ผู้ที่ต้องการค้นคว้าเรื่องราวในหนังสือนั้นๆ
- ๑.๒ **ดรรรชนีวารสาร (Periodical Index)** คือ ดรรรชนีหัวเรื่องของบทความในวารสาร ซึ่งในแต่ละรายการ ประกอบด้วย ชื่อผู้เขียนบทความ ชื่อบทความ ชื่อวารสาร ปีที่ ฉบับที่ เดือน ปี และเลขหน้าของบทความ
- ๑.๓ **ดรรรชนีหนังสือพิมพ์ (Newspaper Index)** คือ ดรรรชนีที่ให้รายละเอียดว่าบทความหรือเรื่องราว หรือข่าวสำคัญๆ ที่ได้รับการตีพิมพ์ อยู่ในหนังสือพิมพ์ฉบับใด พิมพ์ออกเมื่อใด อยู่หน้าและคอลัมน์ไหน เป็นรายละเอียดในการช่วยสืบค้น ผู้จัดทำจะรวบรวมเรียบเรียงไว้ภายใต้หัวเรื่อง หรือภายใต้ชื่อผู้เขียนบทความ และเรียงตามลำดับเหตุการณ์ก่อนหลัง

ต้นฉบับไม่มีหน้านี้

ต้นฉบับไม่มีหน้านี้

ต้นฉบับไม่มีหน้านี้

ต้นฉบับไม่มีหน้านี้

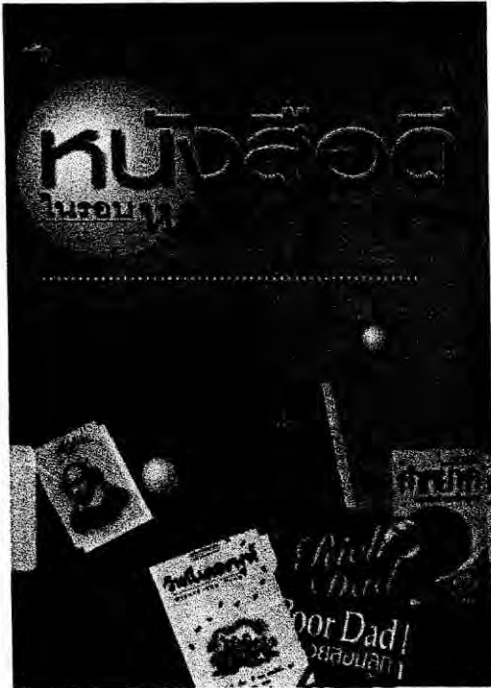
ต้นฉบับไม่มีหน้านี้

ต้นฉบับไม่มีหน้านี้

๒. แบ่งตามวิธีการจัดทำเป็นหลัก ได้แก่

- ๒.๑ **ดรรชนีผู้แต่ง** คือ ดรรชนีที่เรียงลำดับรายการโดยใช้ชื่อผู้เขียนเป็นหลัก ผู้แต่ง อาจเป็นชื่อบุคคล หรือชื่อที่เป็นสถาบันหรือหน่วยงานที่เป็นเจ้าของงานเขียนนั้น ๆ
- ๒.๒ **ดรรชนีชื่อเรื่อง** คือ ดรรชนีที่เรียงลำดับรายการโดยใช้ชื่อเรื่องเป็นหลัก ใช้ค้นหางานเขียนที่ผู้ค้นไม่ทราบชื่อผู้แต่ง แต่ทราบชื่อเรื่องของหนังสือ หรือชื่อบทความ
- ๒.๓ **ดรรชนีหัวเรื่อง / ดรรชนีชื่อบุคคล** คือ ดรรชนีที่ใช้คำหรือวลีหรือชื่อบุคคล ที่มีภายในเล่ม โดยนำมากำหนดเป็นคำค้นและจัดเรียงตามลำดับตัวอักษร

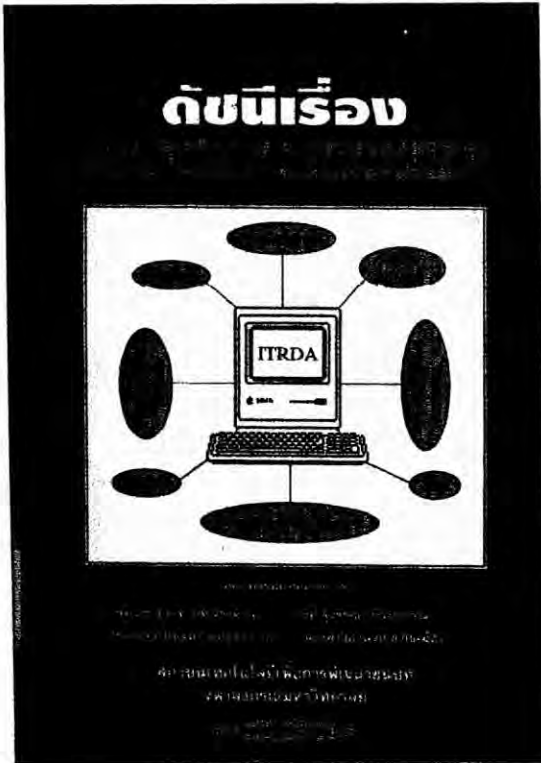
ตัวอย่าง

๒.๑ ดรรชนีผู้แต่ง

ดัชนีชื่อผู้แต่ง

หนังสือภาษาไทย	
ก. สุรางคนางค์ (2454 -)	180
กรมพระวชิรญาณวชิรมงคล, พระเจ้าบรมวงศ์เธอ (2404 - 2474)	194
กรมพระยาดำรงราชานุภาพ, สมเด็จเจ้า (2405 - 2486)	182
กรมพระยาเดชาดิศร, สมเด็จเจ้า (2336 - 2402)	188
กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ	202, 205, 206, 207
กรมศิลปากร	202
กรมหนังสือพิมพ์แห่งประเทศไทย, พระเจ้าวรวงศ์เธอ (2434 - 2519)	188
กฤษณา - เชียงสุริ กุศลสมัย (2463 -)	195
กฤษณา อโศกสิน (2474 -)	191, 209
กาญจนาภคพันธุ์ (2440 - 2523)	196, 206
กานธยานา นาคินทร์	206
กานติ ณ ศรีธาดา	204
กีรติวิไลไพฑูริ, หลวง	206, 207
กีฬฯ พระอมรรตย์	207
กุหลาบ สายประดิษฐ์ (2448 - 2517)	193
คณะกรรมการภาพยนตร์และวีดิทัศน์แห่งชาติ 5	107
คำชุน บุญทวี (2471 -)	191
คำพรวณ สุโข	206
ศักดิ์ฤทธิ์ ปราโมช หลอมรวมวงศ์ (2454 - 2538)	180, 208
คันฉวี พิริยบุรุษ (2460 - 2511)	192
จารุพงษ์ จันทพรพร	204
จิตร์ ภูมิศักดิ์ (2473 - 2509)	189, 193, 195
จิระนันท์ พิตรปรีชา	208
จุฬามณีเจ้าอยู่หัว, พระบาทสมเด็จพระ (2396 - 2453)	180, 195
จุฬจักรพงษ์, พระองค์เจ้า (2450 - 2506)	193
เจตนา นาควิริยะ (2480 -)	194
ชัย เชิดศักดิ์ (2447 - 2516)	193
ชิต บุรทัต (2435 - 2485)	189
ชินัน วิลาสะ	202
ฐะประณี นาคภรรยา	204

ต้นฉบับไม่มีหน้านี้

กับนี่เรื่องกลุ่มการประมง

คน

ธนากรมภ์ จิตตปาดหงส์ และ พัฒนา อุจประเสริฐ "การเลี้ยงกบ" เอกสารต้นแบบ
 สำนักพิมพ์วิบูลย์กิจอบรม มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ (52, 1/2536) 19 หน้า
 ประเสริฐ ทองเมือง "กบคนหัว" น.ส.พ. ศกักร 66, 5 (ก.บ.-ค.บ.36) 466-469
 วิรัชศักดิ์ ประพิศครภา และ กัมปนาท บริบูรณ์ "การเลี้ยงกบในเชิงการค้าของเกษตรกรใน
 จังหวัดชลบุรี" 38, 5 (ก.บ. พ.บ.36) 6-11
 สุทธิศรีชัย ปู่สูงเนิน และ นฤมล พรหมขุนทด "การเลี้ยงกบนาในกระชังที่จังหวัดสมุทรสง
 คราม" ขงเกษตรศาสตร์ 38, 6 (ก.บ.-ค.บ.37) 31-44
 สิทธิ นุฒยวิศิติน, สมหวัง ทิมสุบุตร, ธวัช ทวงจินดา, ประบูล มีวทอง, รังสรรค์ ทรวงชม
 พันธุ์ และนภา ราชะนาค "การเลี้ยงกบ" เอกสารต้นแบบฯ กรมประมง 22 หน้า
 "ผู้เลี้ยงเลี้ยงกบเลี้ยงกบนา" ขงเกษตรศาสตร์ (12)1, (140)20 (พ.บ.36) 49-54

กุ้ง

Chia Kuang sai "สี่ก ๆ บ่อยๆ กับการจัดการคุณภาพน้ำในบ่อกุ้ง" ขงเกษตรศาสตร์กรม
 6, 63 (ก.บ.33) 23-27
 Chuanbo Boyd "ก เลี้ยงกบ กบและก ไร้บ่อกุ้งกบ กบในบ่อกุ้ง" ขงเกษตรศาสตร์กรม
 5, 59 (พ.บ.33) 31-34
 จิรัชศักดิ์ ตั้งตรงไพโรจน์ "ทำอย่างไรให้กุ้งถูกค่าด้านทานโรค" ขงเทคโนโลยีชีวภาพ 8, 139
 (ปีกษพคัง, มี.บ.39) 22
 ธนพัฒน์ เสือระยิต "เลี้ยงกุ้งกุลาค่าในนาข้าว รายได้งาม" ขงเทคโนโลยีชีวภาพ 7, 122 (ปีกษ
 แรก, ก.บ.38) 36
 ธนสิทธิ์ เทศาประเสริฐ "การเลี้ยงกุ้งก้ามกรามในร่องสวนจนคิดกว่าที่แม่กลอง" ขงเทคโนโลยี
 ชวภาพ 7, 121 (ปีกษพคัง, มี.บ.38) 55-56
 วิรัชศักดิ์ วิศนตุต และวิภาพรหม ชูสงฆ์ "เพาะเลี้ยงกุ้งก้ามกราม..ใครว่ายาก" ขง.บ.บ. 16, 2
 (ก.บ.-พ.บ.36) 88-93
 นวัตกรรม จินนุชญา "สู่ทางขยายผลผลิตกุ้งกุลาค่าในบ่อกุ้ง" ขงเกษตรศาสตร์กรม 5, 56 (ก.บ.33)
 28-36

ตัวอย่าง
 ๒.๒ ดรราชินีชื่อเรื่อง

ต้นฉบับไม่มีหน้านี้

ต้นฉบับไม่มีหน้านี้

ต้นฉบับไม่มีหน้านี้

ต้นฉบับไม่มีหน้านี้

ต้นฉบับไม่มีหน้านี้

ต้นฉบับไม่มีหน้านี้

ดรรชนีชื่อบุคคล

กมล วรรณประภา	๒๔๓, ๒๖๓
กมล สีตะกลิน, พลเรือเอก	๒๗๙, ๒๘๐
กร ทัพพะรังสี	๓๘๑, ๔๐๑, ๔๑๕, ๔๕๕, ๔๘๓, ๕๐๘, ๕๖๖, ๕๙๕, ๕๙๗, ๕๙๘, ๖๓๐, ๖๓๑
กรพจน์ อัศวินวิจิตร	๕๑๐
กระมล ทองธรรมชาติ	๓๖๓
กระแส ชนะวงศ์	๓๒๑, ๓๒๒, ๔๘๒, ๔๘๔, ๕๙๓
กระแส ประวาทนาถ	๓๑, ๓๓, ๒๐๕
กรีข กงเพชร	๕๕๖, ๕๖๙
กรี เดชาติวงศ์, พันตรี หม่อมหลวง	๖๗, ๖๘
กรี เดชาติวงศ์, หม่อมหลวง	๖๘, ๑๘๑, ๑๘๗, ๑๙๘, ๑๙๙
กฤษ ปุณณกันต์, พลตรี	๒๑๔, ๒๒๓
กฤษ สังขทรัพย์, พันตำรวจเอก	๓๔๓, ๓๔๖
กฤษณ์ สีวะรา, พลเอก	๑๖๕, ๑๖๖, ๒๓๖, ๒๔๓
กวย สมบัติศิริ	๓๒, ๓๓, ๖๗, ๗๘, ๗๙
กวี สิงหะ, พลเรือเอก	๓๒๐, ๓๒๒, ๓๔๓
กอ มไหสวรรย์ สมบัติศิริ	๖๘
ก้อ สวัสดิพานิชย์	๑๕๗, ๒๖๙, ๓๑๑, ๓๒๑, ๔๓๕, ๔๔๗
ก้อน หุตะสิงห์	๓, ๘, ๑๘
กอปร กฤตยาภิรม	๔๔๖
กอร์ปศักดิ์ สภาวสุ	๔๘๔
กัญญา ศิลปอาษา	๕๑๐
กันตธีร์ ศุภมงคล	๖๒๙
กัมปนาทแสนยากร, พลโท	๒๑๕
กัมปนาทแสนยากร, พลโท หลวง	๒๒๔
กาจ กาจสงคราม, พันเอก	๑๙๗
กาจ เก่งระดมยิง, นาวาอากาศเอก	๖๘
กาจสงคราม, นาวาอากาศเอก, หลวง	๕๗
กาพย์ ทัตตานนท์	๑๔๔
กาพย์ เทวฤทธิพันธุ์ ทัตตานนท์, พลอากาศตรี	๖๘, ๑๑๘

กำชัย เรื่องกาญจนเศรษฐ์	๔๕๖, ๔๘๔
กำป็น อุตรระวณิษฐ์	๒๑๕, ๒๒๔
กัจจา วัฒนสินธุ์	๗๘
กิตติ สีหนนทร์	๒๖๘
กิตติศักดิ์ หัตถสงเคราะห์	๔๕๖
เกริกไกร จีระแพทย์	๖๔๐, ๖๔๒
เกรียง กীরติกร	๒๖๘
เกรียงศักดิ์ ชมะนันทน์, พลเอก	๓๐๙, ๓๑๐, ๓๑๑, ๓๑๒, ๓๒๐, ๓๒๑, ๓๒๓, ๓๒๔
เกรียงศักดิ์พิชิต, พลโท หลวง	๑๒๑
เกรียงศักดิ์พิชิต, พันเอก หลวง	๕๘
เกษตร โรจนนิล, พลอากาศเอก	๔๐๐
เกษม จาติกวณิช	๓๑๑, ๓๒๐
เกษม บุญศรี	๑๘๗, ๑๙๘
เกษม วัฒนชัย	๕๙๔
เกษม ศิริพยัคฆ์	๒๓๐, ๒๓๑, ๒๕๓
เกษม ศิริสัมพันธ์	๓๔๔, ๓๔๕, ๓๔๗
เกษม สนิทวงศ์ ณ อยุธยา	๖๔๐, ๖๔๒
เกษม สุวรรณกุล	๑๕๗, ๒๖๘, ๓๑๑, ๓๒๑, ๓๒๒, ๓๔๔, ๔๓๕, ๔๔๖, ๔๔๗
เกษมดโมสร เกษมศรี, หม่อมราชวงศ์	๔๓๔, ๔๔๖, ๕๓๖, ๕๓๙, ๕๔๐
เกิด บุญนาค	๒๕, ๒๘, ๓๑, ๓๓, ๓๔
เกียรติชัย ชัยเชาวรัตน์	๔๘๐, ๔๘๓, ๕๓๗, ๕๖๗, ๕๖๘
แก้ว สรโยธิน	๑๙
โกมารกุลมนตรี, พระยา	๒๕, ๒๘, ๒๙
โกวิทภักย์วงศ์, พันตรี หลวง	๕๙
โกวิทภักย์วงศ์, หลวง	๓๒, ๓๓, ๔๔, ๕๗
โกศล ไกรฤกษ์	๓๔๔, ๓๔๕, ๓๔๗, ๓๖๔, ๓๖๕, ๔๑๕
ไกรสร ตันติพงศ์	๑๕๗, ๑๖๕, ๑๗๔, ๓๔๔, ๓๔๕
ขุนทอง ภูมิวิเดื่อน	๑๕๘, ๑๖๖, ๑๗๕, ๓๔๔, ๓๔๖
เชมชาติ บุญยรัตพันธุ์	๗๘, ๘๔, ๘๖, ๙๔, ๙๖, ๑๐๐, ๑๐๒
ไชศรี ศรีอรุณ, คุณหญิง	๖๔๑, ๖๔๓
คงฤทธิศึกษากร, ขุน	๘๕, ๒๐๘
คงศักดิ์ วันทนา, พลอากาศเอก	๖๓๑

คณิ่ง ฤาษย์	๒๙๘
ควรวญ สุทรานันท์, พลเอก	๒๖๘
คล้าย ละของมณี	๑๕๗, ๑๖๖, ๑๗๕
ควง อภัยวงศ์	๓๒, ๓๓, ๔๔, ๕๗, ๕๙, ๑๒๕, ๑๒๖, ๑๒๗, ๑๓๒, ๑๓๔, ๑๘๐, ๑๙๙
ควง อภัยวงศ์, พันตรี	๖๖, ๖๗, ๑๑๕, ๑๑๖, ๑๑๗, ๑๑๘, ๑๒๐, ๑๒๑, ๑๒๓
ค้วน จินตะคุณ	๕๘, ๑๒๑
คาเรน กรัยวิเชียร, คุณหญิง	๒๙๗
คำรณ ณ ลำพูน	๕๐๗
คำรบ, พระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้า	๑๕๑, ๒๗๗,
คึกฤทธิ์ ปราโมช, พลตรี หม่อมราชวงศ์	๒๗๗
คึกฤทธิ์ ปราโมช, หม่อมราชวงศ์	๗๙, ๑๒๕, ๑๓๒, ๒๖๘, ๒๗๘, ๒๗๙, ๒๘๐, ๒๘๒
เคลือบ บุศยนาค	๓๒, ๓๓, ๔๑
โฆสิต ปั้นเปี่ยมรัษฎ์	๔๓๔, ๔๔๖, ๕๔๐, ๕๖๙, ๖๔๐, ๖๔๒, ๖๔๓
เงิน บุญสุภา	๔๕๖
จنگล กิตติขจร, ท่านผู้หญิง	๒๒๑
จรัส พัวช่วย	๔๑๕, ๔๗๙, ๔๘๑, ๕๓๖, ๕๓๘, ๕๓๙
จรรยา งามพิเชษฐ์	๔๕๖
จรรยา เฉลิมเตียรณ, พลเรือตรี	๒๑๔, ๒๒๓
จรรยา รัตนกุล	๕๘, ๕๙
จรรยา รัตนกุล เสรีเริงฤทธิ์, พลตรี	๖๖
จรรยา รัตนกุล เสรีเริงฤทธิ์, พลโท	๖๗
จรรยา ศรีบุญเรือง	๒๖๓
จรรยา สิงหเสนี	๒๕
จรรยา สืบแสง	๑๕๓, ๑๙๘
จรรยา เสรีเริงฤทธิ์, พลตรี	๖๗
จรรยาพันธ์ อิศรางกูร ณ อยุธยา	๒๖๓, ๒๖๘
จองชัย เทียงธรรม	๕๐๗, ๕๑๐
จอห์น โชติติลิก	๓๒, ๓๔, ๔๒, ๔๔
จักรทอง ทองใหญ่, หม่อมราชวงศ์	๒๓๕
จักรพันธ์เพ็ญศิริ จักรพันธ์, หม่อมเจ้า	๒๖๓, ๒๖๘
จันทิพย์ ธาระรัชต์	๒๕๑
จาตุรนต์ ฉายแสง	๕๖๖, ๕๙๓, ๕๙๕, ๖๒๙, ๖๓๐, ๖๓๑

จารุบุตร เรืองสุวรรณ	๓๖๓
จำแสนยบดีศรีบริบาล, พระยา	๘, ๑๙
จำนง เทพหัสดิน ณ อยุธยา	๓๑๑
จำนง โภธิสาโร	๔๑๖
จำรัส จตุรภัทร	๓๒๒
จำรัส มังคลารัตน์, พลตำรวจโท	๔๐๒, ๔๑๕
จำรูญ ไปษยานนท์	๒๓๕
จำรูญเนติศาสตร์, หลวง	๒๓๕
จำลอง ครุฑขุนทด	๕๖๗, ๕๖๘, ๕๙๔, ๕๙๕
จำลอง ดาวเรือง	๑๔๕, ๑๕๓, ๑๙๘, ๒๐๕
จำลอง ศรีเมือง, พลตรี	๔๕๗, ๔๘๒, ๔๘๔
จำลอง สวัสดิ์ - ชูโต	๗๘
จำลอง เขียมแจ้จ้งพันธ์, พลตำรวจเอก	๕๙๗, ๕๙๘
จิตติ นาวิเสถียร, พลโท	๒๑๕, ๒๒๔, ๒๒๕
จิตติ นาวิเสถียร, พลเอก	๒๓๑, ๒๓๕
จิตติ สุจริตกุล	๒๓๕, ๒๓๖
จิตร ณ สงขลา	๒๕, ๔๔, ๕๗, ๘๔, ๑๑๘, ๑๒๑
จิตร ศรีธรรมมาธิเบศ ณ สงขลา	๑๑๗
จิตรวดี จุลานนท์, พันเอกหญิง คุณหญิง	๖๓๘
จินดารักษ์, พระยา	๗๘
จิระ วิชิตสงคราม, พลโท	๑๑๘, ๑๕๔, ๑๙๘, ๑๘๑, ๑๘๗, ๒๐๕
จิรายุ นพวงศ์, หม่อมหลวง	๒๖๙
จิรายุ อิศรางกูร ณ อยุธยา	๓๔๖, ๓๖๔, ๓๘๐, ๓๘๒
จุมพล ธรรมจารีย์	๓๒๒
จรินทร์ ลักษณะณวัชร	๔๘๐, ๔๘๓, ๔๘๔, ๕๐๖
เจริญ คั่นวงศ์	๔๐๑, ๔๐๔, ๔๘๔
เจริญ จันฉาย	๗๘, ๗๙
เจริญ เซาว์ประยูร	๔๑๖
เจริญจิตต์ ณ สงขลา	๔๓๕, ๔๔๖
เจ๊ะ อับดุลลา หลังปูเต๊ะ	๗๙, ๒๑๕, ๒๒๔, ๒๒๕
เจ็ย ก๊กผล	๔๐๔
เจียม ญาโนทัย, พลโท	๒๑๔, ๒๒๓, ๒๒๕

เจียม อธิกเทวเดช โกลมมิศร์, พลอากาศตรี	๖๗
ฉลอง ปิงตระภูล	๓๑๐
ฉลองภพ สุตังกรกาญจน์	๖๔๒
ฉัตรชัย เอียสกุล	๔๘๒, ๔๘๓, ๕๓๖, ๕๓๘, ๕๖๗, ๕๖๘, ๕๖๙
เฉลิม พงศ์สวัสดิ์, พลตรี	๑๐๘
เฉลิม พรหมมาศ	๒๑๔, ๒๒๓
เฉลิม อยู่บำรุง, ร้อยตำรวจเอก	๔๐๑, ๔๐๔, ๕๓๗, ๕๖๗
เฉลิมเกียรติ วัฒนางกูร, พลอากาศโท	๑๐๗, ๑๐๘
เฉลิมชัย จารุสวัสดิ์, พลโท	๓๒๐
เฉลิมพล สนิทวงศ์ชัย	๔๘๑, ๔๘๒, ๕๖๗, ๕๖๙
เฉลิมพันธ์ ศรีวิกรม์	๓๔๖, ๔๑๕
เฉลียว วัชรพุกก์	๓๖๔, ๓๘๑
ชม จามรมาน	๗๘, ๘๔, ๘๕
ชม จารุรัตน์	๑๒๑, ๑๒๕, ๑๓๒
ชลอ จารุกัลล์, พลตรี	๒๑๕
ชลิต กุลกำมัธ, นาวาเอก	๑๑๗
ชลี สินธุโสภณ, พลเรือตรี	๒๓๕, ๒๔๓, ๒๖๓
ช่วง ขวัญเชิด	๕๕, ๕๗, ๕๙
ช่วง เขวงศักดิ์สงคราม, พันตรี	๖๖
ช่วง เขวงศักดิ์สงคราม, พันเอก	๖๘, ๑๘๑, ๑๘๗, ๑๙๘, ๒๐๕
ช่วง ไฉจายะ	๗๙, ๘๔
ช่วงเกษตรศิลปการ, พระ	๗๙, ๘๔
ชวน หลีกภัย	๑๕๘, ๑๖๕, ๑๖๖, ๑๗๔, ๓๔๔, ๓๔๕, ๓๔๖, ๓๔๗, ๓๖๔, ๔๐๒, ๔๐๓, ๔๗๗ ๔๗๙, ๕๐๖, ๕๙๒
ชวรัตน์ ชาญวีรกูล	๔๘๓, ๕๖๖, ๕๖๙
ชวลิต ชนะชานันท์	๔๑๕
ชวลิต ยงใจยุทธ, พลเอก	๔๐๓, ๔๘๐, ๔๘๑, ๔๘๒, ๔๘๓, ๕๓๖, ๕๖๔, ๕๖๖, ๕๗๑, ๕๙๓, ๕๙๕
ชวลิต อภัยวงศ์	๑๓๓
ชวลิต ไชยสถานเคราะห์	๔๕๕
ชัชชม กันหลง, พลเอก	๔๕๕
ชัชวาลย์ ชมภูแดง	๔๕๕
ชัยนันท์ เจริญศิริ, พลเอก	๖๓๑

ชัยนาทนเรนทร, กรมขุน	๗๘, ๘๔, ๑๒๕, ๑๓๒, ๑๙๘, ๒๐๕
ชัยภักดิ์ ศิริวัฒน์	๔๕๕, ๕๓๗, ๕๓๙, ๕๔๐, ๕๖๗, ๕๖๙
ชัยวัฒน์ วิบูลย์สวัสดิ์	๕๔๐
ชาญ มนุธรรม, ร้อยตำรวจโท	๓๔๖, ๓๔๗, ๓๖๓
ชาญ อังศุโชติ, พลโท	๒๗๙, ๒๘๐, ๓๔๕
ชาญชัย ปทุมารักษ์	๕๓๖
ชาญชัย ลิขิตจิตถะ	๖๔๑, ๖๔๓
ชาญชัย ลีถาวร	๒๖๓, ๓๒๐
ชาติชาย ชุณหะวัณ, พลจัตวา	๒๔๓
ชาติชาย ชุณหะวัณ, พลตรี	๑๖๕, ๑๗๔, ๒๖๓, ๒๖๘, ๒๖๙, ๒๗๙, ๓๔๔, ๓๘๐, ๔๐๑, ๔๐๖
ชาติชาย ชุณหะวัณ, พลเอก	๓๙๙, ๔๐๓, ๔๐๕, ๔๑๕, ๔๑๗
ชาตินักรบ, พลโท หลวง	๗๘, ๑๒๕, ๑๓๒
ชำนาญนิติเกษตร, หลวง	๕๗, ๕๘, ๕๙, ๑๘๑
ชำนาญยุทธศิลป์, พันโท หลวง	๓๒, ๓๓, ๓๔
ชำนาญยุทธศิลป์, พันเอก หลวง	๔๑, ๔๔
ชำนาญอรรรถยุทธ, พลเรือตรี หลวง	๙๖, ๙๗, ๑๐๐
ชำนาญ ศักดิเศรษฐ์	๔๘๐, ๔๘๒, ๕๐๗
ชิงชัย มงคลธรรม	๕๓๗, ๕๖๖, ๕๖๘
ชิตชัย วรรณสถิตย์, พลตำรวจเอก	๖๒๙, ๖๓๐, ๖๓๑
ชิต มั่นศิลป์ สีนาคโยธารักษ์, พลโท	๑๑๗, ๑๑๘, ๑๒๑, ๑๒๕, ๑๔๔, ๑๕๓, ๑๕๔
ชิต เวชประสิทธิ์	๑๕๔, ๒๐๕
ชิต สุนทรวร	๘, ๑๙
ชินวุธ สุนทรสีมะ, พันเอก	๔๗๙, ๔๘๒
ชิน โกมารกุล ณ นคร	๒๕, ๒๘, ๒๙
ชิน จารุวัตร	๒๘, ๒๙, ๓๑, ๓๒, ๓๓, ๔๒, ๔๔
ชิน ธรรมศักดิ์	๒๖๑
ชิน ระวีวรรณ	๑๐๘, ๒๒๔
ชิน วิจิตรเนตร	๒๐๕
ชุบ มัธยมจันทร์	๙๔, ๙๖, ๑๐๐, ๑๐๑
ชุม กาญจนประกร	๓๒๑
ชุม อภัยวงศ์	๑๑๕
ชุมพล โลหะชาละ, พลตำรวจโท	๒๖๔, ๒๖๙

ชุมพล โลหะชาละ, พลตำรวจเอก	๓๒๑
ชุมพล ศิลปอาชา	๓๔๖, ๕๐๗, ๕๐๘
ชูชาติ กำภู, หม่อมหลวง	๑๐๓, ๒๓๑, ๒๓๕
ชูชีพ หาญสวัสดิ์	๓๘๑, ๔๐๒, ๔๑๖, ๔๕๖, ๕๓๗, ๕๖๖, ๕๙๓
ชูสง่า ฤทธิประศาสน์	๑๖๖, ๑๗๕
เชย มัชฌิมบูลย์	๑๘๑, ๑๘๗, ๑๙๘, ๒๐๕
เชย รมยะนันท์	๓๒, ๓๓, ๓๔, ๔๑, ๔๔
เชวงศักดิ์สงคราม, พันตรี หลวง	๔๕, ๕๗, ๕๘, ๕๙
เชษฐา ฐานะจาโร, พลเอก	๕๙๗, ๕๙๘, ๕๙๙
เชวรณ์ ณ ศิลวันต์	๒๖๘
เชวรณ์วัศ สุตลาภา	๓๒๒, ๔๘๐, ๔๘๑
เชวรินทร์ ลัทธศักดิ์ศิริ, ร้อยตำรวจโท	๕๓๗
เชิงชาญ กำภู, หม่อมหลวง	๔๓๔, ๔๔๖
เชิดวุฒากาศ, พลอากาศโท หลวง	๙๖, ๙๗, ๑๐๑
โชคสมาน สีลาวงษ์	๕๐๘, ๕๐๙
โชติ คุณะเกษม	๒๕๓
ไชย ประทีปเสน, พลตรี	๖๘
ไชยยศ สะสมทรัพย์	๔๘๐, ๕๐๖, ๕๐๘, ๕๑๐, ๖๒๙
ไชยยศสมบัติ, พระยา	๓๓, ๔๑, ๔๔
ไชยวัฒน์ สิ้นสุวรรณ	๕๓๗, ๕๓๙, ๕๔๐
ไชยศิริ เรื่องกาญจนเศรษฐ์	๒๘๐, ๓๖๓, ๓๘๐, ๔๐๑
ณรงค์ วงศ์วรรณ	๓๒๒, ๓๔๖, ๓๖๓, ๔๑๕, ๔๕๕
ณรงค์ชัย อัครเศรณี	๕๖๗, ๕๖๘, ๕๖๙
ดล บุญนาค	๑๐๘
ดั้น บุญนาค	๘, ๒๕
ดาบชัย อัครราช	๑๖๖, ๑๗๕, ๒๗๙
ดำรง ลัทธพิพัฒน์	๑๕๗, ๑๖๕, ๑๗๔, ๓๖๔
ดำริ น้อยมณี	๓๑๑, ๓๒๑
ดั้น ท่าราบ	๑๙
ดิเรก เจริญผล	๕๖๖, ๕๖๙
ดิเรก ชัยนาม	๕๗, ๕๘, ๕๙, ๖๐, ๖๘, ๑๔๔, ๑๕๓, ๑๘๑, ๑๘๗, ๑๙๘, ๑๙๙
ดุยธารณปรีชาไวท์, พระ	๒๘, ๓๑, ๓๓

ดุลยพากย์สุวมันต์, พระ	๒๒๔
ดุสิต รังคสิริ	๔๐๒, ๔๐๔
ดุสิต ศิริวรรณ	๒๙๘
เดช เดชประดิษฐ, พลโท	๙๖, ๙๗, ๑๐๑
เดช เดชประดิษฐ, พลเอก	๑๐๓
เดช บุญหลง	๔๘๔, ๕๙๓, ๕๙๔
เดช สนิทวงศ์, หม่อมหลวง	๕, ๘, ๕๗, ๕๙, ๖๐, ๖๖, ๖๗, ๑๑๗, ๑๑๘, ๑๒๕, ๑๓๒
เดชสหกรณ์, รองอำมาตย์เอก หลวง	๕
เดชสหกรณ์, หลวง	๘, ๕๗, ๕๙
เดชา สุขารมณ์, นาวาโท	๕๐๗, ๕๐๘, ๕๑๐
เด่น ไต้ะมีนา	๔๑๖, ๔๘๐, ๔๘๒
เดือน บุญนาค	๖๖, ๖๘, ๑๑๗, ๑๑๘, ๑๔๔, ๑๘๗, ๑๙๘, ๒๐๕
แดง บุญนาค, หม่อม	๒๗๗
ตรี ตีรณสาร	๑๒๑, ๑๔๔, ๑๕๓
ต่อม บุญนาค	๒๖, ๒๘, ๑๘๑
ด้ว ลพานุกรม	๙, ๕๙
ด้ว ลพานุกรม, รองอำมาตย์เอก	๕, ๕๗
ตามใจ ช่างโต	๓๔๔
ตีรณสารวิศวกกรรม, พระ	๑๒๑, ๑๔๔, ๑๕๓
ต๋ย สมันตรัฐ	๒๘, ๓๓, ๔๒
เตียง ศิริขันธ์	๑๔๕, ๑๕๓, ๑๙๘, ๑๙๙
เตือนใจ นุอุปละ	๔๘๑
ไต้ ปาณิกบุตร	๓๔
ไตรรงค์ สุวรรณคีรี	๔๐๒, ๔๗๙, ๔๘๓, ๔๘๔, ๕๐๗, ๕๐๘, ๕๑๐
ถนอม กิตติขจร, จอมพล	๒๒๑, ๒๒๒, ๒๓๕, ๒๓๖, ๒๓๗, ๒๔๓, ๒๔๕
ถนอม กิตติขจร, พลโท	๑๐๓, ๑๐๗, ๑๐๘, ๒๑๔, ๒๒๓, ๒๒๖
ถนอม กิตติขจร, พลเอก	๒๓๐, ๒๓๒, ๒๕๓
ถนอม บุญยเกตุ	๑๔๓
ถนัด คอมันตร์	๒๕๓
ถนัด คอมันตร์, พันเอก	๒๓๐, ๒๓๕, ๒๕๔, ๓๔๓, ๓๔๔, ๓๔๕
ถวัลย์ ธารีสวัสดิ์	๒๖, ๒๘, ๓๑, ๓๓, ๔๑, ๔๔, ๕๗
ถวัลย์ อ่างนาวาสวัสดิ์, นาวาเอก	๖๖

ถวัลย์ อังรณาวาสวัสดิ์, พลเรือตรี	๑๘๐, ๑๘๗, ๑๙๗, ๑๙๘, ๑๙๙, ๒๐๐, ๒๐๕, ๒๐๗
ถวิล จันทร์ประสงค์	๔๗๙, ๔๘๒
ถวิล ไพรสณฑ์	๔๘๔, ๔๘๕
ถวิล รายนานนท์, พลเรือเอก	๑๕๗, ๒๔๓, ๒๖๓, ๒๖๘, ๓๑๐, ๓๑๑
ถวิล สุนทรศารทูล	๒๓๕, ๒๔๔
ถวิล อุดล	๑๔๕, ๑๕๔
ถัด พรหมมานพ	๑๓๓
ถีน พหลโยธิน	๒๓
ถวิล อังรณาวาสวัสดิ์	๒๖๘
ทง พิทยะ	๕๖๘, ๕๖๙, ๖๓๐, ๖๓๑
ทรงสุรเดช, พันเอก พระยา	๕, ๘, ๑๙
ทวน วิชัยทศะ, พันเอก	๑๘๑, ๑๘๗, ๑๙๘, ๒๐๕
ทวิช กลิ่นประทุม	๑๖๕, ๑๗๔, ๒๗๙, ๒๘๐, ๒๘๑, ๔๐๒, ๔๐๔, ๔๕๖
ทวิช เสนีย์วงศ์ ณ อยุธยา, พลเอก	๑๕๗, ๑๖๕, ๑๖๖
ทวี ไกรคุปต์	๓๔๖, ๓๔๗, ๔๘๐, ๔๘๓
ทวี จุลทรัพย์, พลอากาศเอก	๑๖๕, ๑๗๔, ๒๓๐, ๒๓๕, ๒๔๓, ๒๖๓, ๓๒๐, ๓๒๑
ทวี ตะเวทิกุล	๑๔๔, ๑๕๓
ทวี บุญยเกตุ	๖๐, ๖๖, ๑๑๗, ๑๔๓, ๑๔๔, ๑๔๖, ๑๕๓, ๑๘๑, ๑๘๗
ทวี แรงขำ	๒๑๕, ๒๒๔, ๒๓๐, ๒๓๕, ๒๖๓
ทศพร มูลศาสตร์สาทร	๕๗๐
ทหาร ชำนิรัญ, นาวาเอก	๑๑๗
ทอง กันทาธรรม	๑๔๕, ๑๕๓, ๑๙๙, ๒๐๕
ทองดี ธนะรัชต์	๒๕๑
ทองดี ธรรมศักดิ์	๒๖๑
ทองดี นลราชสุวรรณิ์	๑๕๓, ๑๘๗
ทองดี สุวรรณพฤษ	๒๖, ๑๒๕, ๑๓๒
ทองแท่ง ทองแดง, หม่อมราชวงศ์	๒๒๕, ๒๓๕
ทองเปลว ชลภูมิ	๑๙๘
ทองหยด จิตตวิระ	๒๗๙, ๓๔๔, ๓๔๕, ๓๔๗, ๔๐๔
ทองอินทร์ ภูริพัฒน์	๑๘๘, ๑๒๒, ๑๔๔, ๑๕๔, ๑๘๗, ๑๙๘, ๑๙๙, ๒๐๕
ทักษิณ ชินวัตร, พันตำรวจโท	๔๘๒, ๔๘๔, ๕๓๖, ๕๓๙, ๕๔๐, ๕๖๘, ๕๙๐, ๕๙๓, ๕๙๔, ๖๐๐, ๖๒๙
ทำนอง สิงคาลวณิช	๓๑๐

ทินกร พันธุ์กระวี, นาวาอากาศโท	๑๖๕, ๑๗๕, ๒๗๙, ๓๕๓, ๓๕๖
ทินพันธุ์ นาคะตะ	๔๕๕
ทินวัฒน์ มฤคพิทักษ์	๔๗๒, ๔๗๕
ทิพาวดี เมฆสุวรรณ, คุณหญิง	๖๕๐, ๖๕๒
ทิม ภูริพัฒน์	๒๒๔, ๒๒๕
เทพ กรานเลิศ, พลเอก	๓๒๒
เทพ ไชตินุชิต	๗๕
เทพ เทวกุล, หม่อมราชวงศ์	๕๕๐
เทพ พันธุมเสน	๕, ๗, ๑๙
เทพวิฑูรพหุลศรุตชาติ, พระยา	๗, ๑๙
เทพหัสดิน, พลโท พระยา	๗๙, ๗๕
เทวฤทธิพันธุ์, พลอากาศโท หลวง	๑๕๕
เทอดพงษ์ ไชยนันทน์	๓๖๔, ๓๗๑, ๔๗๙
เทียน เก่งระดมยิง	๕๗
เทียน เก่งระดมยิง, นาวาอากาศเอก	๖๖
เทียน อัฐกุล	๒๖๙
เทียนชัย สิริสัมพันธ์, พลเอก	๓๗๐, ๔๐๑, ๔๐๓, ๔๑๖
เทียนเลี้ยง สุนทรระกูล	๕, ๗, ๑๗, ๑๒๑, ๑๒๕, ๑๓๒
เทียบ คมกฤต	๒๕, ๒๗, ๒๙
เทียม ไชยนันทน์	๑๕๗
โตนวนิกมนตรี, พระยา	๗๗, ๗๙
ธเนศ เขียวสกุล	๒๗๐
ธรรมบุญ เทียนเงิน	๑๕๗
ธรรมรักษ์ อิศรางกูร ณ อยุธยา, พลเอก	๕๙๓, ๕๙๕, ๕๙๗, ๖๒๙
ธรรมศักดิ์มนตรี, เจ้าพระยา	๗, ๑๗, ๒๕, ๒๗
ธรรมสารเวทวิทยวิเศษภักดี, มหาอำมาตย์ตรี พระยา	๒๖๑
ธวัชวงศ์ ณ เชียงใหม่	๕๓๗, ๕๖๖, ๕๖๙
ธานินทร์ กรัยวิเชียร	๒๙๗, ๒๙๘, ๓๐๐
ธานีนีวัต, พระองค์เจ้า	๗๗, ๑๓๒
ธารินทร์ นิมมานเหมินท์	๔๗๙, ๕๐๖
ธำรงนาวาสวัสดิ์, นาวาตรี หลวง	๓๑, ๓๓, ๔๑, ๔๕
ธำรงนาวาสวัสดิ์, นาวาเอก หลวง	๕๗

ตำรนาवासวัสดิ์, เรือเอก หลวง	๒๖,๒๗
ตำรนาवासวัสดิ์, หลวง	๑๙๗
ธีรภัทร์ เสรีรังสรรค์	๖๕๐,๖๕๒
ธีระ สูตะบุตร	๖๕๐,๖๕๒
ธีระ ห้าวเจริญ, พลเรือเอก	๖๕๐,๖๕๒
ธีระวัฒน์ ศิริวันสานนท์	๕๐๗,๕๐๘
นงเยาว์ ชัยเสรี, คุณหญิง	๕๗๐
นที ขลิบทอง	๕๙๓,๕๙๔
นนทียวัด สวัสดิ์วัฒน์, หม่อมเจ้า	๑๙๙,๒๐๕
นรัตถรักษา, หลวง	๒๐๕
นราธิปพงศ์ประพันธ์, พลตรี พระเจ้าวรวงศ์เธอ กรมหมื่น	๑๐๗,๒๑๔,๒๒๓,๒๓๐,๒๕๓
นริศรานุวัดติวงศ์, กรมพระ	๓๑
นฤเบศร์มานิต, หลวง	๒๕,๒๘,๓๑,๓๒,๔๔,๕๗,๕๘
นลราชสุวัจน์, พระยา	๑๕๓,๑๙๗
น้อม เกตุญาติ, พันเอก	๗๙,๘๔,๑๒๑,๑๒๕,๑๓๒
น้อม อุปรมัย	๒๒๕
นาถนิติธาดา, หลวง	๓๒,๓๓,๔๑
นาม พูนวัตฤ	๓๑๐
นาวาวิจิต, นาวาโท หลวง	๕๗
นิกร จำาง	๕๙๕,๕๙๖
นิคม แส่นเจริญ	๔๐๒
นิตย พิบูลสงคราม	๖๕๐,๖๕๒
นิติธารณ์พิเศษ, พระ	๙๔,๙๖,๑๐๐,๑๐๑
นิติศาสตร์, พระ	๓
นิติศาสตร์ไพศาลย์, พระยา	๒๕,๒๖,๒๘,๓๑,๓๓
นิธิพัฒน์ ซาลีจันทร์	๑๕๗,๑๗๔
นิพนธ์ พร้อมพันธุ์	๔๐๑,๔๗๙,๔๘๓
นิพนธ์ ศศิธร	๑๖๕,๑๗๔,๒๗๙,๒๘๐
นกุล ประจวบเหมาะ	๔๓๔,๔๔๖
เนตร เขมะโยธิน	๒๒๔,๒๒๕
เนวิน ชิดชอบ	๕๐๖,๕๓๖,๕๓๘,๕๙๕,๖๒๙,๖๓๐,๖๓๑,๖๓๒,๖๓๓,๖๓๔

แบบ พหลโยธิน		๖,๘
บตี จุณณานนท์		๕๓๙
บรม ต้นเถียร		๓๔๓,๓๔๕,๓๔๗,๓๖๓
บรรจบ บุนนาค, พลเอก		๔๔๖
บรรณกรโกวิท, หลวง		๑๔๕
บรรหาร ศิลปอาชา	๑๖๖,๑๗๕,๓๔๓,๓๘๐,๔๐๒,๔๐๓,๔๑๕,๔๕๖,๕๓๕,๕๓๖,๕๓๗,๕๔๑	
บริษัทภัยพิบัติ, พันเอก พระ		๓๓,๔๑,๔๔,๕๗,๕๙
บริษัทเวชการ, พระยา		๗๘,๘๔,๙๔,๙๖,๑๐๐,๑๐๒
บัญญัติ จันทน์เสนาะ		๖๔๑,๖๕๓
บัญญัติ เทพหัสดิน ณ อยุธยา, พันเอก		๘๔,๘๕
บัญญัติ เทพหัสดิน ณ อยุธยา, พลตรี		๙๔,๙๖,๑๐๐
บัญญัติ เทพหัสดิน ณ อยุธยา, พลโท		๑๐๑,๑๐๓,๑๐๗
บัญญัติ บรรทัดฐาน	๓๔๔,๓๔๕,๓๔๖,๓๖๓,๓๘๑,๔๒๙,๕๑๐	
บัว ศิริทรัพย์, พลอากาศเอก		๒๖๘
บาราศนราดรุ, พระ		๒๓๐,๒๕๓
บิณฑ ปัทมสุวรรณ		๒๒๔
บินฮับดุลลาห์		๒๘,๓๓,๔๒
บุง ศุภชลาศัย	๑๙,๒๕,๒๘,๓๑,๓๓,๔๑,๔๔,๖๖,๖๗,๑๑๘,๑๒๑,๑๒๕,๑๓๒,๑๔๔	
บุง ศุภชลาศัย, นาวาเอก		๑๑๗
บุญเกิด นริญคำ		๑๖๖,๑๗๔
บุญคุ้ม จันทศรีสุริยวงศ์		๒๘๐
บุญเจียม โกมลมิตร, พลอากาศตรี		๖๐,๖๖
บุญชนะ อัดดากกร		๒๓๐,๒๓๑,๒๓๕,๒๕๔
บุญช่วย วณิกกุล		๘,๑๙
บุญชัย บำรุงพงศ์, พลเอก		๒๙๘,๓๑๐
บุญชัย สวาทะสุข		๓๒,๓๓,๔๑,๔๔
บุญชู จันทรเบกษา, พลอากาศโท		๒๑๔,๒๒๓
บุญชู จันทรเบกษา, พลอากาศเอก		๒๔๓
บุญชู ตริทอง		๔๗๙,๔๘๓,๕๓๗,๕๓๘,๕๓๙
บุญชู โรจนเสถียร		๒๗๙,๓๔๓,๓๔๕,๔๗๙,๔๘๒
บุญถึง ผลพานิชย์		๔๑๖
บุญเท่ง ทองสวัสดิ์	๑๒๑,๑๓๒,๒๗๙,๒๘๐,๓๖๓,๓๖๕	

บุญเทียม เขมาภิรัตน์	๓๖๔
บุญพันธ์ แซ่วัฒนะ	๔๕๖, ๔๘๐, ๔๘๑, ๕๓๖, ๕๓๘
บุญมา วงศ์สุวรรณค์	๒๖๓
บุญยงค์ วัฒนพงศ์, เรืออากาศตรี	๒๗๙, ๓๒๐, ๓๔๓, ๓๔๕
บุญยิ่ง นันทาภิวัฒน์	๑๕๗, ๓๑๑, ๓๒๐, ๓๒๑
บุญรอด บิณฑสันต์	๒๓๖, ๒๔๓
บุญรอด สมทัศน์, พลเอก	๖๔๐, ๖๔๒
บุญรอด สวาทะสุข	๓๒, ๓๓, ๔๑, ๔๔
บุญเรือน ชุณหะวัณ (โสภณ), คุณหญิง	๓๙๙
บุญเรือน บัวจรรยา, พลโท	๓๑๐
บุญเลิศ เลิศปรีชา, พันตำรวจโท	๒๗๙
บุญส่ง สมใจ	๒๘๐, ๒๘๑
บุญสม มารีติน	๒๔๔, ๒๖๔, ๓๑๑, ๓๒๑, ๓๒๒
บุญหลง พหลพลพยุหเสนา, คุณหญิง	๒๓
บุญเชื้อ ประเสริฐสุวรรณ	๓๔๖, ๔๐๑, ๔๑๕, ๕๓๖
บุญย์ เจริญไชย	๒๓๐, ๒๓๑, ๒๕๓
บุรกรรมโกวิท, พันเอก หลวง	๑๐๘
ปกเกล้าเจ้าอยู่หัว, พระบาทสมเด็จพระ	๕, ๖, ๘, ๑๘, ๒๕, ๒๖, ๒๘, ๓๒
ปกิต พัฒนกุล	๔๑๖
ปฐม โพธิ์แก้ว	๗๙, ๘๔, ๘๖, ๒๒๕
ปรก อัมระนันท์	๓๑๐, ๓๒๑
ประกอบ ประยูรโกศราช, พันเอก	๒๗๙
ประกอบ สังขิต	๕๐๗, ๕๐๘
ประกอบ หุตะสิงห์	๒๖๓, ๒๖๘
ประกายพริก ศรุตานนท์	๓๔๖
ประกายเพชร อินทุโสภณ	๒๖๙
ประกาศสหกรณ์, พระ	๒๒๓, ๒๓๐, ๒๓๑, ๒๕๓, ๒๕๔
ประกิตกมลศาสตร์, พระยา	๒๐๕
ประจันปัจฉิม, พลเอก พระ	๙๖, ๑๐๐, ๑๐๗, ๒๒๓
ประจวบ ไชยสาส์น	๓๘๑, ๔๐๒, ๔๐๔, ๔๘๔, ๕๐๙, ๕๑๑, ๕๖๖
ประจวบ บุนนาค	๑๑๘, ๑๒๑, ๑๒๕, ๑๔๔, ๑๕๓
ประจวบ สุนทรางกูร, พลตำรวจโท	๒๖๓

ประจวบ สุนทรางกูร, พลตำรวจเอก	๒๖๙
ประจวบ สุนทรางกูร, พลเอก	๓๕๕, ๓๖๓, ๓๗๑
ประชา คุณะเกษม	๕๔๐
ประชา พรหมนอก, พลตำรวจเอก	๕๑๑, ๕๙๖, ๕๙๗
ประชา มาลีนนท์	๕๙๓, ๕๙๖, ๖๒๙, ๖๓๐, ๖๓๑
ประทุม รัตนเพียร	๑๖๖, ๑๗๕, ๒๗๙, ๒๘๐, ๓๖๕
ประดิษฐ์ ภัทรประสิทธิ์	๕๐๗
ประดิษฐ์พิจารณ์การ, หลวง	๓
ประดิษฐ์มนูธรรม, หลวง	๗, ๒๖, ๒๙, ๓๑, ๓๓, ๔๑, ๔๔, ๕๗, ๑๗๙
ประดิษฐ์มนูธรรม, อำนวยการหลวง	๕
ประทวน รมยานนท์	๒๘๐, ๔๐๒, ๔๑๖
ประเทือง กীরติบุตร	๓๒๑, ๓๒๒, ๓๔๕
ประเทือง คำประกอบ	๑๕๗, ๒๘๐, ๓๔๖, ๔๗๕
ประพนธ์ ปิยะรัตน์	๓๑๑
ประพัฒน์ กฤษณจันทร์, พลเรือเอก	๔๓๔
ประพัฒน์ ปัญญาชาติรักษ์	๕๙๓, ๕๙๖, ๕๙๗
ประพาส ลิมปะพันธ์, ร้อยตรี	๓๔๗, ๓๖๓, ๓๘๐, ๔๐๑, ๔๐๓, ๔๗๕
ประภัทร ไทรสุธน	๓๘๐, ๔๕๖, ๕๐๗, ๕๑๐, ๕๓๖
ประภัทรพงศ์ เวชชาชีวะ	๒๘๐
ประภาศน์ อวยชัย	๔๓๕
ประภาศ จารุเสถียร, พลตรี	๑๐๗
ประภาศ จารุเสถียร, พลโท	๑๐๗, ๒๑๔, ๒๒๓, ๒๕๓
ประภาศ จารุเสถียร, พลเอก	๒๓๐, ๒๓๕, ๒๔๓, ๒๕๔
ประมวญวิชาพูล, พระยา	๗
ประมวญวิชาพูล, อำนวยการเอก พระยา	๕
ประมวณ กุลมาตย์	๓๒๐
ประมวณ รุจนเสรี	๕๙๖, ๕๙๗
ประมวณ สภาวสุ	๓๗๑, ๔๐๑, ๔๐๓, ๔๑๖
ประมาณ อติเรกสาร, พันเอก	๙๖, ๙๗, ๑๐๐
ประมาณ อติเรกสาร, พลจัตวา	๑๐๒
ประมาณ อติเรกสาร, พลตรี	๑๐๓, ๑๐๗, ๑๖๕, ๑๗๕, ๒๗๙, ๓๔๓, ๔๐๒
ประมาณ อติเรกสาร, พลตำรวจเอก	๔๐๓, ๔๑๖

ประมัท บุรณศิริ	๑๕๗
ประยูร ศิริพานิชย์	๓๖๓,๓๘๐,๔๐๔,๕๑๐
ประยูร จินดาศิลป์	๓๖๔
ประยูร ภมรมนตรี	๘,๑๙
ประยูร ภมรมนตรี, พลตรี	๙๔,๙๖,๙๗,๑๐๐
ประยูร ภมรมนตรี, พลโท	๑๐๒,๑๐๓
ประยูร ภมรมนตรี, พันโท	๕๗
ประยูร ภมรมนตรี, พันเอก	๕๙,๖๖
ประยูร ภมรมนตรี, รองอำมาตย์เอก	๕
ประยูร ศาสตรระวี	๙๖,๑๐๐,๑๐๒,๑๐๓,๑๐๗
ประยูร สุรนิวงศ์	๔๐๔,๔๑๖
ประยูร อิศรศักดิ์, หม่อมราชวงศ์	๑๙,๒๕
ประโยชน์ เนื่องจำนงค์	๓๖๔,๓๖๕
ประวัฒน์ อุตตะไมต	๕๖๖
ประวิช รัตนเพียร	๕๐๘,๕๐๙,๖๓๑
ประศาสน์พิทยายุทธ์, พันโท พระ	๕,๘,๑๙
ประสงค์ คุณะดิลก, พลอากาศเอก	๓๑๐,๓๒๑,๓๒๒
ประสงค์ บุรณพงศ์	๔๐๒,๔๐๔,๕๓๖,๕๓๘
ประสงค์ สุขุม	๒๖๘,๓๑๐
ประสงค์ สุนศิริ, นาวาอากาศตรี	๔๗๙,๔๘๒
ประสพ บุษราคัม	๓๖๕
ประสิทธิ์ กาญจนวัฒน์	๑๕๗,๑๖๕,๑๗๔,๒๒๕,๒๓๖,๒๔๓,๒๗๙
ประสิทธิ์ เหมวิไลกุล	๖๔๑,๖๔๒
ประสิทธิ์ ณรงค์เดช	๓๑๐,๓๒๑
ประสิทธิ์จักรการ, นาวาเอก	๗๘,๗๙
ประเสริฐ รุจิรวงศ์, พลตำรวจเอก	๒๓๑,๒๓๕,๒๔๓
ประเสริฐ บุญสม	๒๘๐
ประเสริฐ สุตบรรพดี, รั้อยเอก	๘๕
ประเสริฐสงคราม, พลตรี พระยา	๒๕,๒๘,๒๙
ปราโมทย์ สุขุม	๔๘๐,๔๘๔
ปรีชา มุสิกกุล	๑๖๖,๑๗๕,๔๘๐
ปรีชา เลานพงศ์ชนะ	๕๐๙,๕๖๘,๖๒๙,๖๓๐,๖๓๑

ปรัชชาชลยุทธ, พลเรือตรี พระยา	๕,๘,๑๙,๒๕,๒๖
ปรีดา ภรรณสูต	๓๑๐,๓๒๐,๓๒๒
ปรีดา พัฒนถาบุตร	๒๗๙,๓๔๗,๓๖๔,๓๖๕
ปรีดิเทพพงษ์ เทวกุล, พลตรี หม่อมเจ้า	๗๘
ปรีดิยาธร เทวกุล, หม่อมราชวงศ์	๔๓๕,๔๔๖,๔๕๖,๖๔๐
ปรีดี พนมยงค์	๕,๘,๒๖,๒๙,๓๑,๓๓,๔๑,๔๔,๕๗,๕๙,๖๖,๑๑๗,๑๔๔,๑๕๓, ๑๗๙,๑๘๐,๑๘๑,๑๘๓,๑๘๗,๑๘๘,๑๘๙
ปลัด ปลัดประภัสร์ พิบูลภาณุวัฒน์	๘๔,๘๕
ปลอดต ณ สงขลา	๑๙,๒๘,๓๑,๓๒,๔๑,๔๔,๕๗,๖๖,๑๒๑,๑๓๒,๑๔๔,๑๕๓, ๑๘๑,๑๙๘,๒๐๕
ปลอดต วิเชียร ณ สงขลา	๑๑๗
ปรีณา หงสกุล	๕๐๘,๕๐๙,๕๑๑
ปองพล อติเรกสาร	๔๕๕,๕๐๖,๕๑๐,๕๓๖,๕๙๓,๕๙๖,๕๙๗
ปัญญา เกสรทอง	๒๘๑,๔๘๓,๕๐๖,๕๐๙,๕๑๐
ปัญญา รมยานนท์	๑๘๑,๑๘๗
ปิ่น สุขุม	๔๑,๔๔,๕๗
ปาน คงฤทธิศึกษากร	๘๕,๑๐๘
ปิ่น มาลากุล, หม่อมหลวง	๒๑๔,๒๒๓,๒๓๐,๒๕๓
ปิยสวัสดิ์ อัมระนันทน์	๖๔๑,๖๔๒
ปิยะณัฐ วัชรภรณ์	๔๑๖,๔๕๕,๕๓๖,๕๖๖,๕๖๙
ปิยะบุตร ชลวิจารณ์	๖๔๑,๖๔๓
ปุ่นมี ปุณศรี, นาวาอากาศตรี	๓๔๓,๓๔๔,๓๔๕,๓๔๗
ประชัย เปี่ยมสมบูรณ์, ร้อยตำรวจเอก	๕๙๔,๕๙๖
เปรม ตินสุลานนท์, พลโท	๓๑๑
เปรม ตินสุลานนท์, พลเอก	๓๒๐,๓๒๒,๓๔๑,๓๔๓,๓๔๘,๓๖๓,๓๖๖,๓๘๐,๓๘๓
เปล่ง สาครบุตร	๗๘,๗๙
เปา จักกะพาก	๑๔๕
แปลก ชีตตะสังคะ	๕๕
แปลก พิบูลสงคราม	๕,๘,๑๙,๒๕,๒๘,๓๓,๔๑,๔๔,๕๗
แปลก พิบูลสงคราม, จอมพล	๕๕,๕๙,๖๐,๖๖,๗๐,๗๘,๘๑,๘๔,๘๕,๙๔,๙๕,๙๖,๙๘, ๑๐๐,๑๐๓,๑๐๔,๑๐๗,๑๐๘,๑๐๙,๑๑๖
ปิ โปรคุปต์	๓๑,๓๓,๔๑,๕๘,๕๙

โป – ระ สมาหาร	๖๖,๑๑๗,๑๑๘
ผั้น นาวาวิจิต, พลเรือตรี	๑๑๗
ผั้น บุญชิต	๓๖๓,๓๖๕
ผั้น อ่ำไกววัลย์	๕๗
ผิน ชุณหะวัณ, จอมพล	๑๐๑,๑๐๒,๑๐๓,๑๐๗,๑๑๗,๓๑๙
ผิน ชุณหะวัณ, พลเอก	๙๖,๑๐๐
เผชญ นิมิบุตร, พลตรี	๒๑๕,๒๒๔
เผดิมชัย สะสมทรัพย์	๕๐๗,๕๐๙
เผ่า ศรียานนท์, พลตำรวจโท	๙๖,๙๗,๑๐๑
เผ่า ศรียานนท์, พลตำรวจเอก	๑๐๒,๑๐๓,๑๐๗
แผน สิริเวชชะพันธ์	๑๕๗,๑๖๖,๑๗๕
พงศกร เลาหะวิเชียร	๕๙๓,๕๙๕
พงศ์เทพ เทพกาญจนา	๕๙๔,๕๙๕,๕๙๖,๕๙๗
พงษ์ ปุณณกันต์, พลตรี	๒๑๔,๒๒๓,๒๕๓
พงษ์ ปุณณกันต์, พลโท	๒๓๐,๒๓๕
พงษ์ ปุณณกันต์, พลเอก	๒๔๓
พงษ์ศักดิ์ รักตพงษ์ไพศาล	๕๙๗,๕๙๙,๖๓๑
พงษ์ สารสิน	๓๘๐,๔๐๑,๔๐๓
พงา ธรรมศักดิ์, ท่านผู้หญิง	๒๖๑
พจน์ พหลโยธิน	๕,๘,๑๙,๒๓,๒๕,๒๘,๒๙,๓๑,๓๒,๔๑,๔๔
พจน์ พหลโยธิน, พลเอก	๑๑๗
พจน์ วิเทศยนตรกิจ	๕๗๐
พจน์ สะเพียรชัย	๕๗๐
พจน์ สารสิน	๗๘,๘๔,๘๕,๒๑๓,๒๑๔,๒๑๕,๒๑๖,๒๓๐,๒๓๑,๒๓๕
พนัส สิมะเสถียร	๔๔๖
พนาบุตร, พระยา	๗๘,๗๙
พร ธนะภูมิ, พลเอก	๓๒๐,๓๒๑
พรเทพ เตชะไพบูลย์	๔๘๐,๕๐๗
พรหมโยธี, พลโท หลวง	๕๘
พรหมโยธี, พันเอก หลวง	๕๘
พรหมินทร์ เลิศสุริย์เดช	๕๙๕,๕๙๖,๕๙๗
พล เจริงประเสริฐวิทย์, พันเอก	๓๔๓,๓๔๔,๓๔๕,๔๐๑

พลกฤษณ์ หงษ์ทอง	๕๐๗, ๕๐๘
พลเดช ปิ่นประทีป	๖๔๒
พ่วง สุวรรณรัฐ	๒๔๔, ๒๖๔
พวงเล็ก บุญเที่ยง	๔๕๖
พ้วน ไตรภวานนท์	๗๘, ๗๙
พหลพลพยุหเสนา, พระยา	๒๖
พหลพลพยุหเสนา, พันเอก พระยา	๔, ๕, ๘, ๑๙, ๒๓, ๒๔, ๒๕, ๒๘, ๒๙, ๓๑, ๓๒, ๓๕, ๔๑, ๔๓, ๔๔, ๑๗๙
พะเนียง กานตรัตน์, พลอากาศเอก	๓๒๐, ๓๒๒, ๓๔๓, ๓๖๓, ๓๘๐
พันธุเลิศ บุรณะศิลาปิ่น	๒๖๘
พิชเยนทรโยธิน, พลเอก เจ้าพระยา	๔๑, ๔๔, ๕๗, ๖๖
พิชัย กุลละวณิชย์, พลตำรวจโท	๒๓๖, ๒๔๓
พิชัย กุลละวณิชย์, พลตำรวจเอก	๒๖๓
พิชัย รัตตกุล	๑๕๗, ๑๖๕, ๑๗๔, ๓๖๓, ๓๘๐, ๓๘๑, ๔๐๑, ๔๐๒, ๕๐๖, ๕๑๑
พิชัยญาติ, เจ้าพระยา	๘, ๒๕
พิชัยสงคราม, พลตรี พระยา	๑๙
พิชิต เกரியศักดิ์พิชิต, พลตรี	๖๐, ๖๖
พิชิต เกரியศักดิ์พิชิต, พลโท	๖๘
พิเชษฐ์ พันธุวิชาติกุล	๕๐๖
พิเชษฐ์ สติระฆवाल	๕๙๔, ๕๙๖
พิทักษ์ อินทวิทย์นันท์	๕๐๘, ๕๐๙, ๕๖๖, ๕๖๙, ๕๙๓
พิน อมรวิสัยสรเดช, พลตรี	๑๑๗
พินิจ จันทรสุนิทร	๔๑๖, ๔๕๕
พินิจ จารุสมบัติ	๔๘๑, ๕๐๗, ๕๖๗, ๕๙๖, ๕๙๗, ๕๙๙, ๖๒๙, ๖๓๓
พินุลสงคราม, พลตรี หลวง	๕๘
พินุลสงคราม, พันตรี หลวง	๕, ๘, ๑๙
พินุลสงคราม, พันโท หลวง	๒๕, ๒๘
พินุลสงคราม, พันเอก หลวง	๓๑, ๓๓, ๔๑, ๔๔, ๕๗, ๖๑
พิภพ อะสีติวัฑฒ์	๓๖๔
พิมพ์พา จันทรประสงค์	๔๘๒, ๔๘๔, ๕๔๐
พิศาล มูลศาสตรสาทร	๔๘๐, ๔๘๓, ๕๓๗, ๕๓๘

พิศาล ฐานาวิน	๘๔, ๘๕, ๙๔, ๙๖, ๙๗, ๑๐๐, ๑๐๑, ๑๐๓
พิศิษฐ์ ศาลิคุปต์, พลอากาศเอก	๔๓๔
พิสิฐ ลีอาธรรม	๕๐๖
พีระพงษ์ ถนอมพงษ์พันธ์	๕๓๗, ๕๓๙
พีง ศรีจันทร์	๑๔๕, ๑๕๓, ๒๐๕
พูนศุข พนมยงค์, ท่านผู้หญิง	๑๗๙
พูนสวัสดิ์ มูลศาสตรสาทร	๕๓๘, ๕๖๗, ๕๖๙
เพิ่ม ลิมปสวัสดิ์, พลอากาศโท	๒๙๘
เพียร พริยะโยธิน	๕๘
โพธิพงษ์ ลำคำ	๕๐๗, ๕๐๘
ไพจิตร เชื้อทวีกุล	๓๔๕, ๓๔๗, ๔๓๔, ๔๔๖
ไพฑูรย์ แก้วทอง	๔๐๒, ๔๐๔, ๔๘๐, ๔๘๑, ๔๘๓, ๕๐๗
ไพบุลย์ วัฒนศิริธรรม	๖๔๐, ๖๔๒
ไพโรจน์ เครือรัตน์	๔๕๖
ไพโรจน์ ไชยพร	๓๔๔, ๓๔๕, ๓๖๔
ไพโรจน์ นิงสานนท์	๔๓๕, ๔๔๗
ไพโรจน์ โล่ห์สุนทร	๔๘๔, ๕๐๙, ๕๑๑, ๕๖๗
ไพโรจน์ สุวรรณฉวี, ว่าที่ร้อยตรี	๕๓๗, ๕๓๘
ฟอง สิทธิธรรม	๑๒๑, ๑๓๒
พิน รณนากาศ ฤทธาคนี, จอมพล	๑๐๓, ๑๐๗
พิน รณนากาศ ฤทธาคนี, พลอากาศเอก	๙๖, ๑๐๐
พิน สุพรรณสาร	๗๙, ๘๔
ภิญญา ช่วยปลอด	๔๐๒, ๔๐๓
ภิญโญ นิโรจน์	๕๑๐, ๕๑๑
ภิญโญ สาร	๒๙๘
ภูมิจรรณ เวชยชัย	๖๒๙
ภูษณ ปรีภัยมาโนช	๕๖๙
ภา เพียรเลิศ	๓๓, ๔๑, ๔๔, ๕๗
ภา เพียรเลิศ บริภัณฑ์ยุทธกิจ, พลตรี	๕๙, ๖๐, ๖๖, ๗๙, ๘๔, ๙๔, ๙๖, ๑๐๐
ภา เพียรเลิศ บริภัณฑ์ยุทธกิจ, พลเอก	๑๐๗
ภา สารสิน, พลตำรวจเอก	๔๓๔, ๔๔๖
โกคิน พลกุล	๕๓๖, ๕๖๖, ๕๙๗, ๕๙๘, ๖๒๙

มงคล ณ สงขลา	๖๔๑, ๖๔๓
มณฑล ไกรวัตนุสสรณ์	๕๓๗
มนตรี ด้านไพบูลย์	๕๓๗, ๕๖๗, ๕๖๘
มนตรี พงษ์พานิช	๓๔๗, ๓๖๕, ๓๘๑, ๔๐๑, ๔๕๕, ๕๓๖, ๕๓๘, ๕๖๖, ๕๖๘
มัญญ บริสุทธิ์	๒๓๕, ๒๓๖, ๒๖๘
มัญญานวิมลศาสตร์, พระ	๗๘, ๘๔, ๘๕
มโนปกรณ์นิติธาดา, คุณหญิง	๓
มโนปกรณ์นิติธาดา, พระยา	๓, ๗, ๑๐, ๑๘
มรกต กรเกษม	๖๔๓
มหรธร, เจ้าพระยา	๓๓, ๔๑
มโหฬารวัย, พระยา	๓๒, ๓๓, ๖๗, ๗๘, ๗๙
มังกร พรหมโยธี	๕๘
มังกร พรหมโยธี, พลโท	๕๙, ๖๖, ๗๘, ๘๔
มังกร พรหมโยธี, พลเอก	๙๔, ๙๖, ๑๐๐
มานวราชเสวี, พระยา	๑๙, ๒๘, ๓๑, ๓๒, ๔๑, ๔๔, ๕๗, ๖๖, ๑๒๑, ๑๓๒, ๑๔๔, ๑๕๓ ๑๘๑, ๑๙๘, ๒๐๕
มานะ รัตนโกเศศ, พลเอก	๓๘๑, ๔๐๒, ๔๐๔, ๔๑๕
มารวย ผดุงสิทธิ์	๕๖๙
มารุต บุณนาค	๓๔๖, ๓๖๔, ๓๘๑, ๔๐๒, ๔๐๔, ๔๗๙
มาลัย หุวะนันท	๒๔๔
มิ่ง พึ่งพระคุณ	๕๗
มิตร พึ่งพระคุณ	๓๒, ๓๓, ๓๔, ๔๔
มีชัย ฤชุพันธุ์	๓๔๓, ๓๖๓, ๓๘๐, ๔๐๑, ๔๐๒, ๔๓๔, ๔๕๔, ๔๕๕, ๔๕๗
มีชัย วีระไวทยะ	๓๖๕, ๔๓๔, ๔๖๖
มณี มหาสันทนะ	๓๔, ๔๑, ๔๔, ๕๗
มณี มหาสันทนะ เวชยันตริงสุภฎ, พลอากาศตรี	๖๖, ๖๗, ๙๔, ๙๖, ๙๗, ๑๐๐, ๑๐๑, ๑๒๑ ๑๒๕, ๑๓๒
มณี มหาสันทนะ เวชยันตริงสุภฎ, พลอากาศโท	๑๐๒, ๑๐๓, ๑๐๗, ๒๓๑
แมน อรุณลักษณ์	๑๒๑
ยงยุทธ ดิยะไพรัช	๖๒๙
ยงยุทธ ยุทธวงศ์	๖๔๑, ๖๔๓
ยงยุทธ สัจจวานิชย์, เรือโท	๒๙๘, ๓๑๑

ยม สุนทรศาสตร์	๒๘, ๓๑, ๓๓
ยมราช, เจ้าพระยา	๔๑, ๔๔, ๕๗
ยศ เทพหัสดิน ณ อยุธยา, พลเอก	๓๑๑, ๓๒๐, ๓๒๑
ยศ อินทรโกมัลย์สุต	๑๐๘, ๓๔๓, ๓๔๕
ยิ่งพันธ์ มนะสิการ	๔๑๖, ๕๐๗, ๕๐๘, ๕๓๗, ๕๓๙, ๕๔๐, ๕๖๗
ยุทธ อังกินันท์	๔๕๖, ๔๘๔
ยุทธศักดิ์ ศศิประภา, พลเอก	๕๙๓
ยุทธศาสตร์โกศล, จอมพลเรือ หลวง	๑๐๗
ยุทธศาสตร์โกศล, พลเรือตรี หลวง	๙๖, ๑๐๐
ยุทธศาสตร์โกศล, พลเรือเอก หลวง	๑๐๒, ๑๐๓
ยุทธ อุดมศักดิ์	๓๒๑
เย็น อิศรเสนา, หม่อมราชวงศ์	๒๘, ๓๑, ๓๒
เยื่อ สุลายัณห์	๒๖๓
เยื้อน พาณิชวิทย์	๑๙๘, ๒๐๕
รณชัยชาญยุทธ, พระยา	๑๔๓
รณชิต กาญจนระวีชัย	๒๐๕
ระดับคดี, ขุน	๑๘๑, ๑๘๗, ๒๐๖
ระพี สาคริก	๓๒๑, ๓๒๒
ระวี หิรัญโชติ	๕๐๙
รักเกียรติ สุชนะ	๔๘๐, ๔๘๑, ๕๐๗, ๕๓๖, ๕๓๘, ๕๖๖
รักษ์ ตันติสุนทร	๕๑๑
รักษ์ ปัญญารชุน, พันตรี	๑๐๒, ๑๐๗
รังษิยากร อากาศ, นาวาอากาศเอก หม่อมเจ้า	๗๘, ๑๓๓
รัตน์ ศรีไกรวิน	๓๒๒
ราชวังสัน, พลเรือโท พระยา	๘, ๑๘
รุ่ง แก้วแดง	๖๓๐
รุ่งเรือง อิศรางกูร ณ อยุธยา	๖๔๐, ๖๔๒
เรือง เรืองวีระยุทธ, พันเอก	๑๑๘
เรืองเดชอนันต์, พันตรี หลวง	๒๕๑
เรืองวิทย์ ลิกค์	๔๕๖, ๕๓๖, ๕๖๗
โรช วิภัติภูมิประเทศ, พลเรือโท	๔๘๒, ๔๘๔
ฤทธิอัคนย์, พันเอก พระยา	๕, ๘, ๑๙, ๓๓, ๔๔

ลดาวลี้ วงศ์ศรีวงศ์	๕๙๔
ล็อก ดิษนิม	๑๐๘
ลอง สารสาส	๒๙
ล้อม บุรกรรมโกวิท	๑๐๘
ลออ ไกรฤกษ์	๓๓,๔๑
ละม้าย อุทยานานนท์, พันตำรวจเอก	๙๖,๙๗,๑๐๐,๑๐๑
ละม้าย อุทยานานนท์, พลตำรวจตรี	๑๐๗
ละเอียด (พันธุกระวี), ท่านผู้หญิง	๕๕
ลัดพลีธรรมประคัลภ์, พระยา	๑๐๑,๑๐๗
ลิขิต ธีรเวคิน	๕๗๐
เล็ก นานา	๑๕๗,๑๖๕,๑๗๔,๓๖๔
เล็ก แนวมาลี, พลเอก	๒๙๘,๓๑๐,๓๑๑,๓๒๑
เล็ก สุมิตร, พลเรือตรี	๑๒๕,๑๓๒
เลขา อภัยวงศ์, คุณหญิง	๑๑๕
เล้ง ศรีสมวงศ์	๑๑๗,๑๑๘
เลอศักดิ์ สมบัติศิริ, คุณหญิง	๒๙๘
เลียง ไชยกาล	๓๔,๗๘,๘๔,๑๐๘,๑๒๑
เลื่อน พงษ์โสภณ	๙๔,๙๖,๙๗,๑๐๑,๑๒๕,๑๓๒
เลื่อน ศราภยวาณิช	๑๒๕
ไล่หวด ติตติรานนท์	๗๘,๘๔,๙๔,๙๖,๑๐๐,๑๐๒
วงศ์ บุญหลง	๕,๘
วงศ์ พลนิกร	๓๑๐,๓๒๐,๓๒๒,๓๖๔
วงศ์ ลัดพลี	๑๐๑,๑๐๗
วงษานุประพันธ์, พระยา	๘,๑๘
วนิช ปานะนนท์	๖๐,๖๗,๖๘
วรการบัญชา	๗๙,๘๔,๘๕,๙๔,๙๖,๑๐๐
วรการบัญชา, พันเอก	๑๐๒,๑๐๗,๒๓๕
วรทัศน์ ณ ลำพูน, เจ้า	๑๕๔
วรพงศ์พิพัฒน์, เจ้าพระยา	๒๗,๓๑,๓๒
วรรณ ชันชื้อ, ร้อยตำรวจตรี	๔๑๕
วรรณไวทยากร, พระวรวงศ์เธอพระองค์เจ้า	๑๐๐
วรรณิ์ คราประยูร (หนูนกัคดี), คุณหญิง	๔๕๓

วราภรณ์ สามโกเศศ	๖๔๓
วราเทพ รัตนากร	๕๙๓, ๕๙๕, ๖๒๙
วโรทัย ภิญญสาสน์	๔๑๕, ๔๕๖
วชิษฐ เดชกุญชร, พลตำรวจเอก	๔๐๔
วัชรินทร์ เกตะวันดี	๔๙๑
วัฒน์ชัย วุฒิสิริ, พลเอก	๕๐๖
วัฒน์นา เมืองสุข	๕๙๖, ๕๙๗, ๖๓๐, ๖๓๑
วัฒน์นา อัสวเหม	๒๙๑, ๔๐๒, ๔๑๖, ๔๕๕, ๕๐๗
วัน จามรมาน	๒๕, ๒๖, ๒๙, ๓๑, ๓๓
วัน จารุกา	๕, ๙, ๑๙, ๒๕, ๒๖
วัน ชูถิ่น	๕, ๙, ๑๙
วันมูหะมัดนอร์ มะทา	๔๙๒, ๒๙๓, ๕๐๖, ๕๓๗, ๕๖๖, ๕๙๓, ๕๙๖, ๕๙๙, ๕๙๙
วิจารณ์ นิวัตวงศ์	๒๖๙
วิจารณ์จักรกิจ, นาวาเอก พระยา	๓๒, ๓๓, ๔๑, ๔๔
วิจิตร ลุฑิตานนท์	๑๔๔, ๑๕๓, ๑๙๑, ๑๙๗, ๑๙๙, ๒๐๕
วิจิตร วิจิตรวาทการ	๔๑, ๔๔, ๕๙, ๕๙, ๖๖, ๖๗, ๖๙, ๙๔, ๙๖
วิจิตร ศรีสอ้าน	๖๔๑, ๖๔๓
วิจิตร สุขมาก, พลเอก	๔๗๙
วิจิตรวาทการ, หลวง	๔๑, ๔๔, ๕๙, ๕๙, ๙๔, ๙๖
วิชัย ชัยจิตวณิชกุล	๕๗๐
วิชัย ตันศิริ	๕๑๐
วิชิต สุรพงษ์ชัย	๔๙๒, ๔๙๔
วิชิต แสงทอง	๓๙๐
วิชิตชลธี, นาวาเอก พระยา	๒๖, ๑๒๕, ๑๓๒
วิเชษฐ์ การุณยวณิช, พลเรือเอก	๔๓๕
วิเชษฐ์ เกษมทองศรี	๕๙๗
วิเชียร วัฒนคุณ	๔๓๔, ๔๕๖
วิเชียร เวชสวรรค์	๓๔๖
วินัย สมพงษ์, พันเอก	๔๗๙, ๔๙๒
วินิจทัศน์ทกรรม, อำมาตย์โท หลวง	๓๔๑
วิบูลย์ ธรรมบุตร	๒๑๔, ๒๒๓
วิบูลย์ลักษณะ ชุนหะวัน, คุณหญิง	๓๙๙

วิมล วงศ์วานิช, พลเอก	๔๓๔
วิมล วิริยะวิทย์, นาวาอากาศเอก	๓๒๑
วิมล วิริยะวิทย์, พลอากาศเอก	๓๒๒
วิมลศิริ ชำนาญเวช	๒๙๘
วิรัช รัตนเศรษฐ์	๕๐๖, ๕๐๘
วิรัตน์ ชมะนันทน์, คุณหญิง	๓๐๙
วิโรจน์ กมลพันธ์	๑๘๑, ๑๘๗, ๑๙๘, ๒๐๕
วิโรจน์ เปาอินทร์, พลตำรวจโท	๔๕๖, ๔๕๗, ๕๑๐
วิโรจน์ แสงสนิท, พลเอก	๔๓๔, ๕๔๐
วิลาศ ไสฤตถานนท์	๕๘
วิลาศ ไสฤตถานนท์, พันตรี	๕๙, ๑๘๗, ๑๙๘
วิวัฒน์ไชย ไชยันต์, หม่อมเจ้า	๗๙, ๘๔, ๘๕, ๑๒๕, ๑๓๒
วิเศษ จูภิบาล	๖๓๐
วิษณุ เครืองาม	๕๙๕, ๖๒๙, ๖๓๔
วิสิษฐ์ ต้นสัจจา	๓๔๔
วิสุทธิ โทณะวนิก	๗๘, ๗๙
วิสูตร อรรถยุกตี	๒๑๔, ๒๒๓
วีรพงษ์ รามางกูร	๔๐๔, ๔๓๔, ๕๖๘
วีรวัชร สิทธิธรรม	๔๑๖
วีระ ปิตรชาติ	๔๕๖
วีระ มุสิกพงศ์	๓๔๖, ๓๔๗, ๓๖๔, ๓๘๑
วีระ สุสังกรกาญจน์	๔๓๕, ๔๔๗
วีระกร คำประกอบ	๕๖๖, ๕๖๙
วุฒิ สุโกศล, พลตำรวจตรี	๕๑๐, ๕๑๑, ๕๖๘
วุฒิ สุวรรณรักษ์	๑๔๕
วุฒิชัย สงวนวงศ์ชัย	๕๑๐
เวชยันต์รังสฤษดิ์, นาวาอากาศเอก พระ	๓๔, ๔๑, ๔๔, ๕๗
ศ.สิริโยธิน, พลตรี	๒๔๓
ศรชัย มนต์วิวัติ, พลตรี	๕๓๗
ศรยุทธเสนี, พลเรือตรี พระยา	๓๑, ๓๓, ๒๐๕
ศรี กมลนาวิน	๘, ๑๘
ศรีธรรมราช กาญจนโชติ	๑๑๗, ๑๑๘

ศรีธรรมมาธิเบศ, เจ้าพระยา	๒๕, ๔๔, ๕๗, ๕๘, ๘๔, ๑๑๘, ๑๒๑
ศรีพิชัยสงคราม, พันเอก พระยา	๗๘, ๗๙
ศรีภูมิ สุขเนตร	๒๖๘
ศรีวิสารวาจา, พระยา	๑๘, ๑๒๑, ๑๒๕, ๑๓๒
ศรีวิสารวาจา, มหาอำมาตย์ตรี พระยา	๕, ๘
ศรีสิทธิสงคราม, พันเอก พระยา	๑๙
ศรีเสนา, พระยา	๓๒, ๓๓, ๔๑
ศรีเสนา สมบัติศิริ	๑๑๗, ๑๒๑, ๑๒๕, ๑๓๒
ศิริ สารสิน, คุณหญิง	๒๑๓
ศิริ ศิริโยธิน, พลจัตวา	๑๐๒
ศิริ ศิริโยธิน, พลตรี	๑๐๒, ๑๐๗, ๑๐๘, ๑๖๕, ๑๒๔, ๒๗๙
ศิริ ศิริโยธิน, พันเอก	๙๖, ๙๗, ๑๐๑
สุข นักรบ	๗๘, ๑๒๕, ๑๓๒
ศุภชลาศัย, นาวาตรี หลวง	๑๙
ศุภชลาศัย, นาวาโท หลวง	๒๕, ๒๘, ๓๑, ๓๓, ๔๑, ๔๔
ศุภชลาศัย, นาวาเอก หลวง	๖๖, ๖๗, ๑๑๘, ๑๒๑, ๑๒๕, ๑๓๒, ๑๔๔
ศุภชัย พานิชภักดิ์	๓๘๐, ๔๗๙, ๕๐๖
สุดี มหาสันทนะ, เรืออากาศโท	๓๔๕, ๓๖๓, ๓๘๐
สกุล ศรีพรหม	๔๐๒, ๔๐๔, ๔๑๖
สงกรานต์ อุดมสิทธิ์, ร้อยตำรวจโท	๘๕, ๘๖
สงวน จันทรสาขา	๒๑๕, ๒๒๔, ๒๒๕
สงวน จูฑะเดมีย์	๒๕, ๒๘, ๓๑, ๓๒, ๔๔, ๕๗, ๑๘๑
สงวน ตูลารักษ์	๑๔๕, ๑๕๓
สงัด ซลออยู่, พลเรือเอก	๑๕๒, ๑๗๔, ๑๗๕, ๒๙๘, ๓๑๐
สง่า กิตติขจร, พลตำรวจตรี	๒๓๖, ๓๒๑
สง่า สรรพศรี	๔๓๕
สดับ วีรเกียรติ	๒๒๓, ๒๓๐, ๒๕๓
สท้าน สนิทวงศ์, หม่อมราชวงศ์	๘, ๑๘
สนธยา คุณปลื้ม	๕๐๗, ๕๑๐, ๕๓๗, ๕๙๔, ๕๙๕
สนธิ บุญยรัตกลิน, พลเอก	๖๓๔
สนธิ บุญยะชัย, พลเรือเอก	๓๖๓, ๓๘๐
สนอง ธนศักดิ์, พลเรือโท	๒๑๔, ๒๒๓

สนอง นิสาลักษณ์, พลเรือตรี	๓๑๐
สนั่น เกตุทัต	๒๖๘, ๒๖๙
สนั่น ขจรประศาสน์, พลตรี	๔๐๓, ๔๘๐, ๔๘๓, ๔๘๔, ๕๐๗, ๕๐๘, ๕๑๐
สนั่น ขจรประศาสน์, พันโท	๓๘๐, ๔๐๑
สนั่น เทพหัสดิน	๘, ๑๘, ๒๕, ๒๘
สนิทวงศ์เสณี, พันเอก หม่อมหลวง	๗๘
สพรั่ง เทพหัสดิน ณ อยุธยา	๑๑๗, ๑๔๔, ๑๕๓, ๑๘๑, ๑๘๗, ๒๑๔
สมคิด จาคุดีพิทักษ์	๕๗๐, ๕๙๓, ๕๙๔, ๕๙๕, ๕๙๖, ๕๙๘, ๖๒๙, ๖๓๐, ๖๓๑
สมชัย วุฑฒิปรีชา	๔๓๕, ๔๔๗
สมชาย เบญจรงค์กุล	๕๗๐
สมชาย สุนทรวิวัฒน์	๕๐๖, ๕๐๙, ๖๓๐
สมถวิล เทพาคำ	๑๒๑, ๑๒๕
สมบัติ รอดโพธิ์ทอง, พลตรี	๔๗๙, ๔๘๑
สมบัติ ศรีสุรินทร์	๔๕๕
สมบัติ อุทัยสง	๕๓๗, ๕๙๔
สมบุญ ผ่องอักษร	๒๓๖, ๒๔๔
สมบุญ ระหงษ์, พลอากาศเอก	๔๕๕, ๔๕๖, ๕๐๖, ๕๓๖
สมบุญ ศิริธร	๑๕๘, ๑๖๖
สมบุญณ์ จีระมะกร	๓๘๑
สมพงษ์ อมรวิวัฒน์	๔๑๕, ๔๕๖, ๔๘๔, ๕๐๘, ๕๐๙, ๕๖๖, ๕๖๙, ๕๗๐
สมพร บุญยคุปต์	๓๑๐, ๓๒๑, ๓๒๒
สมพร อิศวเหม	๕๖๗
สมภาพ ไทรระกิตย	๒๔๔, ๒๖๔, ๒๖๙, ๓๑๐, ๓๒๐
สมภาพ อมาตยกุล	๕๖๗, ๕๖๙
สมศักดิ์ ชูโต	๓๔๓, ๓๔๕
สมศักดิ์ เทพสุทิน	๔๕๖, ๔๘๐, ๔๘๑, ๕๐๗, ๕๐๘, ๕๓๗, ๕๖๗, ๕๖๙, ๕๗๐, ๕๙๓ ๕๙๖, ๕๙๗, ๕๙๙, ๖๒๙, ๖๓๐, ๖๓๑
สมศักดิ์ ปริศนานันทกุล	๕๐๗, ๕๑๐
สมศาสตร์ รัตนศักดิ์	๑๕๘
สมหมาย ภาษี	๖๔๑, ๖๔๒
สมหมาย สุนทรระกูล	๒๔๓, ๒๖๘, ๓๒๒, ๓๔๕, ๓๖๓
สมัคร สุนทรเวช	๑๕๗, ๑๖๖, ๒๙๘, ๓๖๓, ๔๑๕, ๔๕๕, ๕๓๖, ๕๓๗, ๕๔๐, ๕๖๖

สมันตร์ฐบุรินทร์, พระยา	๒๘, ๓๓, ๔๒
สมาน ภูมมะกาญจนะ	๔๐๔, ๔๑๖, ๕๖๗, ๕๖๘
สมาหารหิตะคดี, ชุน	๓๑, ๓๓, ๔๑, ๕๘, ๕๙
สมุทร มงคลกิติ	๔๘๒, ๔๘๔
สมุทร สหนาวิน , พลเรือเอก	๓๔๖, ๓๔๗
สรรเสริญ วงศ์ชะอุ่ม	๖๔๐, ๖๔๒
สรวง ศรีเพ็ญ	๔๕
สรอรรถ กลิ่นประทุม	๔๐๔, ๔๐๕, ๔๑๕, ๕๓๗, ๕๖๗, ๕๙๔, ๕๙๕, ๕๙๗, ๖๓๐, ๖๓๑, ๖๓๓
สรายุทธสรสิทธิ์	๒๓
สถิตี สันติเมทนีดล	๔๘๒, ๔๘๕
สถุญ์ญยุทธศิลป์, พันเอก หลวง	๕๘
สถุญดี ธนะรัชต์, จอมพล	๕๖, ๑๐๗, ๑๐๘, ๒๒๕, ๒๕๑, ๒๕๒, ๒๕๓, ๒๕๔, ๒๕๕
สถุญดี ธนะรัชต์, พลโท	๙๖, ๙๗, ๑๐๐
สละ เอมะศิริ	๕, ๘, ๑๙, ๓๓, ๔๔
สวินิต คงสิริ	๖๔๐, ๖๔๒
สวัสดี ไกรฤกษ์	๒๑๔
สวัสดี คำประกอบ	๑๐๘, ๑๕๗, ๒๒๕, ๒๘๐, ๓๒๐, ๓๖๓, ๔๑๕, ๔๕๖
สวัสดี มหาผล	๒๕๓, ๒๕๔
สวัสดี สวัสดิ์รณชัย สวัสดิ์เกียรติ, พลตรี	๗๙, ๘๔, ๘๖
สวัสดี สวัสดิ์รณชัย สวัสดิ์เกียรติ, พลโท	๙๔
สวัสดี สวัสดิ์รณรงค์, พลตรี	๖๐, ๖๗
สวัสดี สวัสดิ์รณรงค์, พลโท	๖๘
สวัสดี สืบสายพรหม	๔๗๙, ๔๘๓
สวัสดีกลยุทธ, พลเอก หลวง	๒๑๔
สวัสดีสรยุทธ, พลโท หลวง	๑๐๑
สวัสดีสรยุทธ, พลเอก หลวง	๑๐๘
สอ เศรษฐบุตร	๑๒๖
สะอาด ปิยวรรณ	๓๘๑, ๔๑๕
สะอาด หงษ์ยนต์	๒๓๖, ๒๔๔, ๒๖๔
สังข์ทอง ศรีธเรศ	๔๘๐, ๔๘๓, ๕๖๗, ๕๖๘
สังวรรณ สุวรรณชีพ	๕๘, ๖๘
สังวรรณ สุวรรณชีพ, พลเรือตรี	๑๔๔

สังวรยุทธกิจ, นาวาทิ หลวง	๕๙
สังจาภิรมย์, พระยา	๔๕
สังญา ธรรมศักดิ์	๒๖๑, ๒๖๓, ๒๖๕, ๒๖๘, ๒๗๐, ๓๔๒
สันต์ เทพมณี	๑๕๙
สันติ ชัยวิรัตน์	๓๙๑, ๔๐๒, ๔๐๓, ๔๕๕
สัมพันธ์ ทองสมัคร	๓๖๔, ๓๙๑, ๔๙๐
สัมพันธ์ บุญญานันท์, พลเอก	๕๙๙
สัมพันธ์ เลิศนุวัฒน์	๔๕๖, ๕๖๙
สายสุรี จุติกุล	๔๓๔, ๔๔๖
สารสาสน์ประพันธ์, พระ	๒๙, ๒๙๙, ๓๑, ๓๒, ๓๓, ๔๒, ๔๔
สารสาสน์พลชั้นร์, พระ	๒๙
สารสินสวามิภักดิ์, พระยา	๒๑๓
สาวิตต์ ไพจิวิหค	๔๗๙, ๕๐๖
สำเภา ประจวบเหมาะ	๕๖๖, ๕๖๙
สำออง สุนทรวิท	๓๑, ๓๓, ๔๒
สิดดิก สารีฟ	๑๖๖, ๑๗๕
สิทธิ์ จิรโรจน์, พลเอก	๓๔๖, ๓๖๔
สิทธิ์ จุณณานนท์	๑๒๕, ๑๓๒, ๑๔๔, ๑๕๓, ๒๑๔, ๒๒๓, ๒๓๐, ๒๕๓
สิทธิ เศวตศิลา, พลอากาศโท	๓๒๐, ๓๔๓
สิทธิ เศวตศิลา, พลอากาศเอก	๓๒๒, ๓๖๓, ๓๖๕, ๓๙๐, ๔๐๑, ๔๐๓
สิทธิชัย ไก่โดยอุดม	๖๔๐, ๖๔๒
สิทธิพร กฤดากร, หม่อมเจ้า	๑๒๖, ๑๓๒
สิทธิเรืองเดชพล, พันเอก พระ	๒๕, ๒๙, ๓๑, ๓๒
สินธาวณัติก์, พลเรือตรี หลวง	๗๙
สินธุ์ กมลนาวิน	๕, ๙, ๑๙, ๒๕, ๒๙, ๓๑, ๓๒, ๓๓, ๔๑, ๔๔, ๕๗, ๕๙
สินธุ์ กมลนาวิน, พลเรือโท	๖๐, ๖๖, ๑๑๗
สินธุสงครามชัย, นาวาตรี หลวง	๕, ๙, ๑๙, ๒๙
สินธุสงครามชัย, นาวาทิ หลวง	๒๕
สินธุสงครามชัย, นาวาเอก หลวง	๓๑, ๓๒, ๓๓, ๔๑, ๔๔, ๕๗
สินธุสงครามชัย, พลเรือโท หลวง	๕๙
สิปปนนท์ เกตุทัต	๓๒๒, ๓๔๔, ๔๓๕, ๔๗๗
สิวิกกร มณีนรินทร์	๕๙๔, ๕๙๖, ๕๙๙

สิริราชไมตรี, หลวง	๒๕
สุกิจ นิมมานเหมินท์	๗๙,๘๔,๙๔,๙๖,๑๐๐,๑๐๑,๒๑๔,๒๒๓,๒๓๕,๒๖๓
สุข เลขยานนท์	๑๒๑,๑๕๓
สุขวิช รังสิตพล	๔๘๒,๔๘๓,๕๓๗,๕๖๖,๕๖๘
สุขุม เลาว์ฉัตรศิริ	๓๘๑
สุขุมพันธุ์ บริพัตร, หม่อมราชวงศ์	๕๐๖
สุคนธ์ กาญจนาลัย	๕๔๐
สุคนธ์วิเทศศึกษากร, ชุน	๓๑,๓๓,๔๒
สุจินดา คราประยูร, พลเอก	๔๐๐,๔๕๓,๔๕๕,๔๕๗,๔๕๘
สุชน ชามพูนท	๔๐๑,๔๑๕,๔๕๕,๕๑๑
สุชัย เจริญรัตนกุล	๕๙๙,๖๓๐,๖๓๓,๖๓๔
สุชาติ เขาวินิจฉัย, ร้อยเอก	๕๙๓,๕๙๕,๕๙๖,๕๙๗,๕๙๘,๕๙๙
สุชาติ ตันเจริญ	๔๕๖,๕๓๗,๕๓๘
สุดใจ เชิดวุฒิ	๙๖,๑๐๑
สุดารัตน์ เกยุราพันธ์	๔๘๒,๔๘๔,๕๓๗,๕๓๙,๕๔๐,๕๙๔,๕๙๖,๖๒๙
สุดสาย หัสติน, พลตรี	๓๔๕
สุทธิ สุทธิสารวรรณกร, พลเอก	๒๑๔,๒๕๓
สุทธิสารวรรณกร, พลเอก หลวง	๒๓๐
สุทธิธรรมณฤมณตร์, พระ	๑๒๑,๑๕๓
สุทัศน์ เงินหมื่น	๔๐๒,๔๐๕,๔๘๐,๕๐๗,๕๑๑
สุเทพ เทพักษ์, พลอากาศเอก	๔๓๔
สุเทพ เทือกสุบรรณ	๓๘๐,๔๗๙,๔๘๓,๕๐๖
สุเทพ อัดดากร	๔๘๐,๔๘๒
สุธรรม ภัทราคม	๓๑๑,๓๒๑
สุธรรม แสงประทุม	๕๙๔,๕๙๕,๕๙๘,๕๙๙
สุธรรมวินิจัย, พระ	๑๘๗
สุธี นาทวรทัต	๒๙๘
สุธี สิงห์เสนห์	๓๒๐,๓๒๒,๓๔๗,๓๖๓,๓๘๐,๔๓๔,๔๕๕
สุนทร คงสมพงษ์, พลเอก	๔๐๐,๔๑๖,๔๓๔,๔๕๕
สุนทร วิลาวลัย	๕๖๗,๕๖๘
สุนทร หงส์ลดารมภ์	๒๓๐,๒๓๑,๒๕๓,๒๕๔,๓๑๐
สุนทรพิพิธ, พระยา	๑๘๑,๑๘๗,๑๙๘,๒๐๕

สุนาวินวิวัฒน์, นาวาเอก หลวง	๘๔, ๘๕
สุนาวินวิวัฒน์, พลเรือตรี หลวง	๙๔, ๙๖, ๙๗
สุนาวินวิวัฒน์, พลเรือโท หลวง	๑๐๐, ๑๐๑, ๑๐๓
สุบิน ปิ่นขยัน	๓๖๕, ๓๘๑, ๔๐๒, ๔๐๔
สุพัฒน์ สุธาธรรม	๒๙๘, ๓๑๐
สุพัตรา มาศดิตถ์, คุณหญิง	๔๐๑, ๕๐๖
สุรกิจ มัยลาภ, พลเอก	๒๖๓, ๓๑๐
สุรเกียรติ์ เสถียรไทย	๕๓๖, ๕๓๙, ๕๙๓, ๕๙๕, ๖๒๙, ๖๓๔
สุรจิต จารุเศรณี, พลเอก	๒๓๐, ๒๓๑, ๒๕๔
สุรนนท์ เวชชาชีวะ	๖๒๙, ๖๓๒, ๖๓๓, ๖๓๔
สุรพงษ์ ตริรัตน์	๑๐๘
สุรพงษ์ สืบวงศ์ลี	๕๙๔, ๕๙๖
สุรพร ดนัยตั้งตระกูล	๕๖๗, ๕๖๘
สุพันธ์ ชินวัตร	๓๘๑
สุพันธ์เสณี, พันเอก พระยา	๑๘๗
สุรยุทธ์ จุลานนท์, พลเอก	๖๓๘, ๖๔๐, ๖๔๒, ๖๔๔
สุรศักดิ์ เทียมประเสริฐ	๔๗๙, ๔๘๓
สุรศักดิ์ นานานุกุล	๕๖๙
สุรัตน์ ไอสถานุเคราะห์	๑๕๗, ๓๖๔
สุรัตน์ ไอสถานุเคราะห์, รั้อยตำรวจเอก	๓๖๕, ๓๘๐, ๓๘๑
สุรินทร์ เทพกาญจนา	๒๗๙
สุรินทร์ พิศสุวรรณ	๔๗๙, ๕๐๖
สุรินทร์ มาศดิตถ์	๑๕๗, ๑๖๕, ๑๗๔
สุรินทร์ เศรษฐมานิตย์	๓๒๒
สุริยะ จึงรุ่งเรืองกิจ	๕๐๙, ๕๙๔, ๕๙๖, ๖๒๙, ๖๓๐, ๖๓๑
สุรียา ลาภวิสุทธิสิน	๖๓๐
สุรียานุวัตร, พระยา	๒๕, ๒๘, ๓๑, ๓๓, ๓๔
สุวรรณ ธนกันญา	๒๘๐
สุวรรณ วลัยเสถียร	๕๙๔
สุวัจน์ ลิปตพัลลภ	๔๐๔, ๔๑๖, ๔๕๖, ๔๘๔, ๕๐๙, ๕๖๗, ๕๙๕, ๕๙๖
	๕๙๗, ๕๙๘, ๖๓๐, ๖๓๑
สุวิชัย พันธุ์เศรษฐ	๑๒๑

สุวิทย์ คุณกิตติ	๔๙๐, ๔๙๑, ๕๐๖, ๕๐๘, ๕๐๙, ๕๓๖, ๕๓๘, ๕๖๗, ๕๖๙
	๕๙๓, ๕๙๔, ๕๙๕, ๕๙๘, ๖๒๙, ๖๓๑
สุวิทย์ ยอดมณี	๖๔๐, ๖๔๒
เสนาะ เทียนทอง	๓๙๐, ๔๐๒, ๔๑๖, ๔๕๖, ๕๓๗, ๕๖๗
เสนาะ อุนากุล	๔๓๔
เสนีย์ ปราโมช, หม่อมราชวงศ์	๑๒๑, ๑๒๕, ๑๓๒, ๑๔๓, ๑๕๑, ๑๕๒, ๑๕๓, ๑๕๕, ๑๕๗
	๑๕๙, ๑๖๕, ๑๖๖, ๑๖๗, ๑๗๔
เสมอ พริ้งพวงแก้ว	๒๖๔, ๒๖๙, ๓๒๒, ๓๔๖
เสมอ กัณหาธัญญ์	๙๖
เสมอ รัตนมาลัย	๒๙๙
เสริม กฤษณามระ	๓๓, ๔๑, ๔๔
เสริม ณ นคร, พลเอก	๓๒๐, ๓๒๑, ๓๔๓
เสริม วินิจฉัยกุล	๒๑๕, ๒๒๓, ๒๓๑, ๒๓๕, ๒๔๓
เสริมศักดิ์ การุญ	๔๙๑, ๔๙๓, ๕๓๙
เสริมศักดิ์ พงษ์พานิช	๖๓๐
เสรี อิศรางกูร ณ อยุธยา	๙๕, ๙๖
เสรีเจิงฤทธิ์, พลตรี หลวง	๕๙
เสรีเจิงฤทธิ์, พันเอก หลวง	๕๙
เสวตร เปี่ยมพงศ์สานต์	๗๙, ๙๔, ๑๐๗, ๑๕๗, ๑๖๕, ๑๗๔, ๒๒๔, ๒๒๕
แสง พันธประสาท	๒๕, ๒๙, ๓๑, ๓๒
แสง สุทธิพงศ์	๒๐๕
แสง กุลทองคำ	๒๔๓
แสง พิบูลย์สราวุธ	๒๙๑
แสง เสนาณรงค์, พลโท	๒๓๕, ๒๔๓, ๒๖๓
โสภิตบรรณารักษ์, ชุน	๒๒๑
ไสว พัฒโน	๓๙๑, ๔๙๐, ๔๙๑
ไสว ไสวแสนยากร	๑๐๓
หลง เวชชาชีวะ	๒๓๐, ๒๕๓
หะริน หงสกุล, พลอากาศเอก	๓๒๐, ๓๔๓
หาญ ลีลานนท์, พลเอก	๓๙๐, ๔๑๕
เหล้ว ทีปะนาวิน	๗๙
ใหญ่ ศวิตชาติ	๑๒๑, ๑๒๖, ๑๓๒, ๒๗๙, ๒๙๐

ใหม่ ศิรินวกุล	๔๐๒, ๔๕๕
อดิศร เพียงเกษ	๔๘๐, ๔๘๒, ๕๖๗, ๖๒๙, ๖๓๑
อดิศักดิ์ โพธารามิก	๕๑๑, ๕๙๔, ๕๙๖, ๕๙๗, ๖๓๐, ๖๓๑
อดุล อดุลเดชจรัส, พลดำรวจรตรี	๖๖
อดุล อดุลเดชจรัส, พลดำรวจรโท	๖๘
อดุล อดุลเดชจรัส, พลดำรวจรเอก	๗๘, ๑๓๒, ๑๔๔, ๑๕๓
อดุลเดชจรัส, พันตำรวจเอก หลวง	๓๒, ๓๓, ๓๔, ๔๔, ๕๗
อนันต์ กลินทะ, พลอากาศเอก	๔๓๕, ๔๕๖
อนันต์ ฉายแสง	๒๗๙, ๒๘๐, ๒๘๑, ๓๖๔
อนันต์ ภัคดีประไพ	๒๗๙, ๒๘๐
อนุทิน ชาญวีรกูล	๕๙๙, ๖๓๐
อนุรักษ์ จูรีมาศ	๕๐๗, ๕๐๘, ๕๙๕, ๕๙๗
อนุวรรตน์ วัฒนพงศ์ศิริ	๑๖๕, ๑๗๕, ๓๔๔, ๓๔๕, ๔๐๑, ๔๐๓, ๔๑๖, ๔๕๖
อนุสรณ์ วงศ์วรรณ	๕๑๐, ๕๓๗, ๕๓๘, ๕๓๙
อบ วสุรัตน์	๒๓๑, ๓๒๒, ๓๖๔
อภัย จันทนจุลกะ	๖๔๑, ๖๔๓
อภัย จันทวิมล	๒๓๖, ๒๔๓, ๒๖๓
อภัยภูเบศร์, เจ้าพระยา	๑๑๕
อภัยสงคราม, พันเอก พระยา	๓๒, ๓๔, ๔๒, ๔๕
อภิบาลราชไมตรี, พระยา	๒๖, ๒๘
อภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ	๕๐๖
อมร ศิริกายะ, พลเรือเอก	๓๑๑, ๓๒๑, ๓๒๒, ๓๔๓
อมเรศ ศิลาอ่อน	๔๐๔, ๔๑๖, ๔๓๕, ๔๔๖
อรนุช ไชยสถานนท์	๖๔๒
อรรดการีย์ณีพนธ์, พระยา	๑๒๕, ๑๓๒, ๑๔๔, ๑๕๓, ๒๑๔, ๒๒๓, ๒๓๐, ๒๕๓
อรรดกิตติ พนมยงค์	๒๐๕
อรรดพรพิศาล, หลวง	๘๔, ๘๕, ๘๖, ๒๒๕
อรรดสิทธิ์ เวชชาชีวะ	๔๓๕
อรรดสิทธิ์ สิทธิสุนทร, พลดำรวจรตรี	๑๕๗, ๒๖๘
อร่าม ไฉนวิระ	๕๖๗
อรุณ ภาณุพงศ์	๓๒๐, ๓๒๒, ๓๔๓, ๓๖๕, ๓๘๒
อรุณ สรเทศน์	๒๖๓, ๒๖๘

อลงกฎ, พระองค์เจ้า	๗๗, ๑๓๒
ออด ตินสูลานนท์	๓๔๑
อังคนานุรักษ์, หลวง	๑๒๑, ๑๒๕
อัครราชทรงสิริ, พระยา	๑๒๑
อัมพร จันทรวิจิตร	๒๙๗
อัมพร จินตกานนท์, พลตรี	๒๑๕, ๒๒๔, ๒๒๕
อัมพร ศรีไชยันต์, พลโท	๒๓๖
อัมพร สุตะบุตร	๗๔, ๗๕, ๗๖, ๒๒๕
อาคม เอ่งฉ้วน	๕๐๗, ๕๑๐
อาชวี เตาลานนท์	๓๒๒, ๔๓๔
อาณัติ อภาภิรม	๓๒๒, ๓๔๓, ๓๔๕, ๔๓๔
อาทิตย์ กำลังเอก, พลเอก	๔๐๔, ๔๑๕, ๔๑๖, ๔๗๓
อาทิตย์ อุไรรัตน์	๔๑๕, ๔๔๖, ๔๗๑, ๕๑๐
อาทิตย์ทิพอาภา, พระองค์เจ้า	๔๑, ๔๔, ๕๗, ๖๖
อานันท์ ปันยารชุน	๔๓๑, ๔๓๔, ๔๓๖, ๔๔๖, ๔๔๗, ๔๕๗
อานันท์มหิตล, พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว	๑๒๑, ๑๗๐, ๑๗๑, ๑๗๗
อาภรณ์ ศรีพิพัฒน์	๓๑๐, ๓๒๑
อารีเพ็ญ อุตรสินธุ์	๕๖๗
อารีย์ ตันติเวชกุล	๒๒๔, ๒๒๕
อารีย์ วงศ์อารยะ	๕๙๙, ๖๔๑, ๖๔๒
อาษา เมฆสวรรค์	๕๔๐
อาสา สารสิน	๔๓๔, ๔๔๖
อำนวย ปะติเส	๔๗๓
อำนวย ยศสุข	๓๔๗, ๓๖๓, ๓๖๕, ๔๐๔, ๕๓๙
อำนวย วีรวรรณ	๓๔๓, ๓๔๕, ๔๗๙, ๔๗๑, ๕๓๖, ๕๓๙, ๕๖๖, ๕๖๗
อำนวย สุวรรณศิริ	๓๗๐
อำพล เสนาณรงค์	๔๔๖
อำพัน กิตติขจร	๒๒๑
อำพัน หิรัญโชติ	๓๔๖
อำภาศรี บุญยเกตุ, คุณหญิง	๑๔๓
อิทธิ ศิริลัทธยากร	๕๑๐
อิน บุญนาค	๑๗๑, ๑๗๗

อินทรีย์ จันทรสถิตย์	๒๙๘
อิสระพงศ์ หนุนภักดี, พลเอก	๔๐๐, ๔๓๕
อุกฤษ มงคลนาวิน	๓๘๐, ๔๐๑
อุดม ไพบทฤษณะ	๒๖๓, ๒๖๘
อุดม สนิทวงศ์, หม่อมหลวง	๑๑๗, ๑๑๘, ๑๒๕, ๑๓๒, ๑๕๓
อุดมพงศ์เพ็ญสวัสดิ์, พระยา	๑๙, ๒๕
อุดมโยธา รัตนาวดี, พันเอก	๖๗
อุดมศักดิ์ ทั้งทอง	๔๐๑, ๔๑๕, ๔๕๖, ๕๓๗, ๕๖๙
อุดมศิลป์ ศรีแสงนาม	๔๘๐, ๔๘๒
อุดร ดันติสุนทร	๔๐๑, ๔๐๓, ๔๘๒, ๔๘๕
อุทัย ชูณหะจันทร์	๒๘๐
อุทัย พิมพ์ใจชน	๑๕๘, ๑๖๕, ๑๗๔, ๔๑๖, ๔๘๐, ๕๙๓
อุทัย วุฒิกุล	๒๔๓
อุทัย แสงมณี	๕๗, ๕๙, ๖๐, ๖๖, ๖๘, ๑๘๑
อุ๋น อินทรโยธิน	๔๑, ๔๔, ๕๗, ๖๖
อุปดิษฐ์ ปาจารย์ยางกูร	๒๙๘, ๓๑๐, ๓๒๐
อุไรวรรณ เทียนทอง	๕๙๖, ๕๙๗, ๖๓๐, ๖๓๓
อุศนา ปราโมช, ท่านผู้หญิง	๑๕๑
อุสาร์ ชัยนาม, พลอากาศโท	๑๕๗
เอกพร รักความสุข	๕๖๗
เอนก ทับสุวรรณ	๔๐๒, ๔๐๓, ๔๐๕, ๔๘๐, ๔๘๑
เอนก สิทธิประศาสน์	๔๔๖
เอื้อน กุลไกรเวส	๙๖, ๙๗, ๑๐๐
โสภาส พลศิลป์	๓๖๔
โสด โกศิน	๒๔๔, ๒๖๓
ยะ สมบัติศิริ	๓๒, ๓๓, ๔๑

*****

ดรราชินีหัวเรือ

หน้าว่าง

ดรรชนีหัวเรื่อง

กรณีสวรรคต	๑๓๐, ๑๓๙
กรมร่างกฎหมาย	๑๑
กรรมการราษฎร	๕, ๖
กระบวนการยุติธรรม	๓๕๖, ๓๗๓, ๖๒๐
กองทุนเงินทดแทน	๓๓๔
กองทุนประกันสุขภาพแห่งชาติ	๖๑๒
กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง	๖๐๒
กองทุนพยัคฆ์น้อย	๓๐๙
การกระจายอำนาจปกครอง	๑๑๐, ๕๑๕, ๕๔๓, ๕๗๓, ๖๑๙
การเกษตร	๔๙, ๘๙, ๑๓๐, ๑๓๕, ๑๘๔, ๑๙๐, ๒๐๐, ๒๐๕, ๒๓๓, ๒๔๐, ๒๔๖, ๒๘๔, ๒๘๕, ๓๐๓, ๓๒๗, ๓๗๐, ๓๘๗, ๔๒๐, ๔๖๓, ๔๙๑, ๕๒๑, ๕๔๘, ๖๐๔
การขนส่ง	๑๖๒, ๑๗๑, ๓๑๖, ๓๗๑, ๕๒๓, ๕๗๖
การคลัง	๙๓, ๑๒๘, ๑๓๔, ๑๕๖, ๑๘๔, ๑๘๙, ๒๐๐, ๒๐๗, ๒๓๓, ๒๗๐, ๓๐๒, ๓๕๓, ๓๘๘, ๔๐๘, ๔๑๘, ๔๙๐, ๕๗๔, ๖๐๓
การค้า	๑๖๐, ๑๗๑, ๑๙๑, ๒๒๘, ๒๔๑, ๒๔๖, ๒๗๑, ๓๗๑, ๓๗๒, ๕๗๔, ๖๐๘
การค้าระหว่างประเทศ	๖๐๙
การคุ้มครองผู้บริโภค	๕๐๒
การเงิน	๓๙, ๔๐, ๓๘๘, ๔๐๘, ๔๑๘, ๔๙๐, ๖๐๓
การจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	๕๒๙
การเจรจาความร่วมมือระหว่างเขมร ๔ ฝ่าย	๔๐๐
การลือราษฎรบังหลวง	๑๖๘
การต่อต้านความยากจน	๒๘๓
การต่างประเทศ	๘๘, ๑๒๗, ๑๓๔, ๑๔๖, ๑๕๖, ๑๘๙, ๒๐๐, ๒๐๗, ๒๙๒, ๓๐๑, ๓๑๒
การทหาร	๘๘, ๑๒๘, ๑๓๕, ๑๘๔, ๑๘๙, ๒๐๐, ๒๐๗, ๒๕๖, ๒๙๑, ๓๑๓,
การท่องเที่ยว	๔๙๖, ๖๐๖
การบริหารราชการ	๒๑๖, ๒๔๕, ๕๔๒, ๖๑๘
การบริหารส่วนภูมิภาค	๑๒๗
การปกครองท้องถิ่น	๑๒๗, ๑๖๙, ๒๐๒, ๒๐๓, ๒๐๙, ๒๙๐, ๕๑๕
การปกครองภายใน	๑๒๗, ๑๓๖

การปฏิรูปการเมือง	๕๑๓, ๖๑๘, ๖๕๕
การปฏิรูปการศึกษา	๑๖๓
การปฏิรูปที่ดิน	๑๖๑
การปฏิรูประบบราชการ	๓๔๙, ๓๖๗, ๕๑๔
การประกาศสันติภาพ	๑๑๕, ๑๑๖, ๑๑๘
การเปลี่ยนชื่อประเทศ	๕๖
การเปลี่ยนนามรบให้เป็นนามการค้า	๔๐๐
การพัฒนากรุงเทพมหานคร	๕๓๐
การพัฒนาชนบท	๔๖๐
การพัฒนาชุมชน	๔๖๑
การพัฒนาเด็กและเยาวชน	๓๕๘, ๓๗๕, ๓๙๒
การพัฒนาประเทศ	๒๓๙
การพัฒนาสตรี	๓๙๒
การพัฒนาสุขภาพอนามัย	๓๙๐
การพัฒนาแหล่งน้ำ	๓๖๒
การพาณิชย์	๙๑, ๑๒๘, ๑๓๖, ๑๘๕, ๒๐๒, ๒๐๙, ๓๐๒, ๓๑๖, ๓๒๙ ๔๒๑, ๔๖๖, ๔๙๓, ๖๐๘
การมีส่วนร่วมของประชาชน	๕๑๔, ๕๔๔
การเมืองนำการทหาร	๓๔๒
การราชทัณฑ์	๓๖, ๔๗, ๖๓, ๙๑
การว่างงาน	๓๒๘, ๓๒๙
การศึกษา	๓๘, ๓๙, ๕๐, ๖๒, ๖๓, ๗๖, ๗๗, ๘๘, ๑๒๙, ๑๓๗, ๑๗๑, ๑๘๕, ๑๙๒ ๒๐๓, ๒๑๐, ๒๒๘, ๒๓๓, ๒๔๑, ๒๔๕, ๒๕๖, ๒๘๘, ๓๐๓, ๓๑๘, ๓๓๕ ๓๕๙, ๓๗๖, ๓๘๙, ๔๑๒, ๔๒๔, ๔๖๘, ๕๐๐, ๕๒๕, ๕๕๖, ๕๗๙, ๖๑๔
การสร้างงาน	๒๘๖, ๓๕๔
การแสดงทรัพย์สินและหนี้สิน	๑๖๘
กีฬา	๓๓๖, ๔๖๘, ๕๐๔, ๕๒๗, ๖๑๓
เกษตรกร	๑๖๘, ๖๐๑, ๖๐๔
เกษตรกรรม	๑๕๖, ๔๐๘, ๖๐๔
ขบวนการเสรีไทย	๑๕๑, ๑๘๐
ข้าราชการ	๑๓๙, ๕๔๓

คณะกรรมการตุลาการ	๓๐
คณะกรรมการราษฎร	๕, ๖, ๑๐
คณะกรรมการเศรษฐกิจ	๓๗
คณะปฏิรูปการปกครองแผ่นดิน	๑๕๒, ๑๗๕, ๒๙๗
คณะปฏิรูปการปกครองแผ่นดินในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข	๖๓๔
คณะปฏิวัติ	๒๒๕, ๒๕๕
คณะผู้รักษาพระนครฝ่ายทหาร	๕
คณะรักษาความสงบเรียบร้อยแห่งชาติ	๔๐๐, ๔๑๖
คณะรัฐมนตรี คณะที่ ๑	๕
คณะรัฐมนตรี คณะที่ ๒	๗
คณะรัฐมนตรี คณะที่ ๓	๑๗
คณะรัฐมนตรี คณะที่ ๔	๒๕
คณะรัฐมนตรี คณะที่ ๕	๒๗
คณะรัฐมนตรี คณะที่ ๖	๓๑
คณะรัฐมนตรี คณะที่ ๗	๔๑
คณะรัฐมนตรี คณะที่ ๘	๔๔
คณะรัฐมนตรี คณะที่ ๙	๕๗
คณะรัฐมนตรี คณะที่ ๑๐	๖๖
คณะรัฐมนตรี คณะที่ ๑๑	๑๑๗
คณะรัฐมนตรี คณะที่ ๑๒	๑๔๔
คณะรัฐมนตรี คณะที่ ๑๓	๑๕๓
คณะรัฐมนตรี คณะที่ ๑๔	๑๒๑
คณะรัฐมนตรี คณะที่ ๑๕	๑๗๑
คณะรัฐมนตรี คณะที่ ๑๖	๑๗๗
คณะรัฐมนตรี คณะที่ ๑๗	๑๙๗
คณะรัฐมนตรี คณะที่ ๑๘	๒๐๕
คณะรัฐมนตรี คณะที่ ๑๙	๑๒๕
คณะรัฐมนตรี คณะที่ ๒๐	๑๓๒
คณะรัฐมนตรี คณะที่ ๒๑	๗๗
คณะรัฐมนตรี คณะที่ ๒๒	๗๕

คณะรัฐมนตรี คณะที่ ๒๓	๙๔
คณะรัฐมนตรี คณะที่ ๒๔	๙๖
คณะรัฐมนตรี คณะที่ ๒๕	๑๐๐
คณะรัฐมนตรี คณะที่ ๒๖	๑๐๗
คณะรัฐมนตรี คณะที่ ๒๗	๒๑๔
คณะรัฐมนตรี คณะที่ ๒๘	๒๒๓
คณะรัฐมนตรี คณะที่ ๒๙	๒๕๓
คณะรัฐมนตรี คณะที่ ๓๐	๒๓๐
คณะรัฐมนตรี คณะที่ ๓๑	๒๓๕
คณะรัฐมนตรี คณะที่ ๓๒	๒๔๓
คณะรัฐมนตรี คณะที่ ๓๓	๒๖๓
คณะรัฐมนตรี คณะที่ ๓๔	๒๖๘
คณะรัฐมนตรี คณะที่ ๓๕	๑๕๗
คณะรัฐมนตรี คณะที่ ๓๖	๒๗๙
คณะรัฐมนตรี คณะที่ ๓๗	๑๖๕
คณะรัฐมนตรี คณะที่ ๓๘	๑๗๔
คณะรัฐมนตรี คณะที่ ๓๙	๒๙๘
คณะรัฐมนตรี คณะที่ ๔๐	๓๑๐
คณะรัฐมนตรี คณะที่ ๔๑	๓๒๐
คณะรัฐมนตรี คณะที่ ๔๒	๓๔๓
คณะรัฐมนตรี คณะที่ ๔๓	๓๖๓
คณะรัฐมนตรี คณะที่ ๔๔	๓๘๐
คณะรัฐมนตรี คณะที่ ๔๕	๔๐๑
คณะรัฐมนตรี คณะที่ ๔๖	๔๑๕
คณะรัฐมนตรี คณะที่ ๔๗	๔๓๔
คณะรัฐมนตรี คณะที่ ๔๘	๔๕๕
คณะรัฐมนตรี คณะที่ ๔๙	๔๔๖
คณะรัฐมนตรี คณะที่ ๕๐	๔๗๙
คณะรัฐมนตรี คณะที่ ๕๑	๕๓๖
คณะรัฐมนตรี คณะที่ ๕๒	๕๖๖
คณะรัฐมนตรี คณะที่ ๕๓	๕๐๖

คณะรัฐมนตรี คณะที่ ๕๔	๕๙๓
คณะรัฐมนตรี คณะที่ ๕๕	๖๒๙
คณะรัฐมนตรี คณะที่ ๕๖	๖๔๐, ๖๔๒
คณะราษฎร	๓, ๒๓, ๕๕
คมนาคม	๙๐, ๑๒๘, ๑๓๖, ๑๘๔, ๒๐๒, ๒๐๙, ๒๔๐, ๓๐๒, ๓๑๖, ๓๓๐, ๔๒๑ ๔๖๖, ๔๙๔, ๕๕๑, ๖๐๙
คอมมิวนิสต์	๒๓๘, ๓๐๐
ค่าครองชีพ	๑๖๘
ค่านิยมทางสังคม	๒๘๙
คำแถลงนโยบาย	๗, ๑๐, ๒๗, ๓๐, ๓๕, ๔๓, ๔๖, ๖๑, ๗๐, ๘๑, ๙๘, ๑๐๔, ๑๑๙ ๑๒๓, ๑๒๗, ๑๓๔, ๑๔๖, ๑๕๕, ๑๕๙, ๑๖๗, ๑๘๓, ๑๘๙, ๒๐๐ ๒๐๗, ๒๑๖, ๒๒๖, ๒๓๒, ๒๓๗, ๒๔๕, ๒๕๕, ๒๖๕, ๒๗๐, ๒๘๒ ๓๐๐, ๓๑๒, ๓๒๔, ๓๔๘, ๓๖๖, ๓๘๓, ๔๐๖, ๔๑๗, ๔๓๖, ๔๔๘, ๔๕๘, ๔๘๑, ๕๑๒, ๕๔๑, ๕๗๑, ๖๐๐, ๖๔๔
คำสั่งนโยบายที่ ๖๖/๒๕๒๓	๓๔๒
เครดิตสถานกลาง	๔๙
โครงการก่อสร้างท่าเรือน้ำลึก	๓๓๑
โครงการก่อสร้างระบบทางด่วน	๓๓๒
โครงการขยายเหมืองลิกไนท์	๓๓๒
โครงการถลุงแร่สังกะสี	๓๓๒
โครงการทางหลวงรอบกรุงเทพมหานครวงนอก	๓๓๒
โครงการทำแอลกอฮอล์จากพืชผลทางเกษตร	๓๓๒
โครงการไปรษณีย์ เกลือหิน และโซดาแอช	๓๓๒
โครงการผลิตเยื่อกระดาษ	๓๓๓
โครงการผันเงินสู่ชนบท	๒๗๘
โครงการพัฒนาเกษตรภาคเหนือ	๓๓๒
โครงการพัฒนาแก๊สธรรมชาติ	๓๓๒
โครงการพัฒนาท่าอากาศยานกรุงเทพฯ	๓๓๑
โครงการพัฒนาลุ่มแม่น้ำโขง	๑๖๐
โครงการเศรษฐกิจ	๓๗
โครงการสร้างทางรถไฟสายยะเชิงเทรา – สัตหีบ	๓๓๑

โครงการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์	๖๐๒,๖๐๕
โครงการอุตสาหกรรมปุยเคมี	๓๓๒
โครงการอุตสาหกรรมเหล็กพูน	๓๓๒
ชาตินิยม	๕๕,๕๖
ตลาดสินค้าเกษตร	๖๐๕
ทรัพยากรธรรมชาติ	๔๐๙,๔๙๖,๖๑๑
ทองคำ	๑๙๗
ที่ปรึกษาราชการในพระองค์	๓
เทศบาล	๑๐,๓๖,๔๗,๖๓,๙๑,๑๑๐
ธนาคารประชาชน	๖๐๒
ธนาคารวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดเล็ก	๖๐๒
ธรรมนูญการปกครองแผ่นดินสยามชั่วคราว พ.ศ. 2475	๓
ธุรกิจค้าปลีก	๖๐๘
นโยบายกระจายการพัฒนา	๔๖๐
นโยบายกระจายรายได้	๔๒๖,๕๕๙
นโยบายการกระจายความเจริญไปสู่ภูมิภาค	๔๙๗
นโยบายการบริหารราชการ	๒๑๖,๓๐๐,๓๔๙,๓๖๖,๔๐๖,๔๑๘,๔๓๖,๔๔๘ ๔๕๙,๔๘๖,๕๗๒,๖๑๗
นโยบายการปฏิรูปการเมือง การปกครอง และการบริหาร	๖๕๕
นโยบายการป้องกันประเทศ	๑๔,๑๕,๓๒๖,๓๕๐,๓๖๘,๓๘๔,๔๑๐,๔๒๓, ๔๓๗,๔๓๘,๔๖๗
นโยบายการพลังงาน	๕๗๗,๖๑๒
นโยบายการพัฒนากรุงเทพมหานครและปริมณฑล	๕๖๐
นโยบายการพัฒนาแรงงาน	๖๑๐
นโยบายการพาณิชย์และเศรษฐกิจระหว่างประเทศ	๖๐๘
นโยบายการเมือง	๑๕๙,๑๖๙,๓๒๔,๓๔๙,๓๖๖,๓๖๗,๓๘๓,๔๐๖ ๔๑๗,๔๓๖,๔๕๘,๕๗๑
นโยบายการเมืองและการบริหาร	๔๘๖,๕๑๓,๕๔๒
นโยบายการรักษาความมั่นคงของรัฐ	๖๕๐
นโยบายการสร้างรายได้	๖๐๔
นโยบายความมั่นคง	๔๘๘,๕๑๖,๕๔๔,๕๘๔,๖๑๖

นโยบายด้านการท่องเที่ยว	๕๕๒, ๕๗๗
นโยบายด้านการพัฒนาชนบท	๕๘๓
นโยบายด้านการพัฒนามหานคร	๕๘๕
นโยบายด้านการศึกษา	๔๖๘, ๕๕๖
นโยบายด้านกีฬา	๔๖๘, ๕๕๖, ๕๘๒
นโยบายด้านความมั่นคง	๓๑๒
นโยบายด้านพลังงาน	๔๙๕, ๕๒๔, ๕๕๒
นโยบายด้านการเกษตร	๔๖๓, ๕๔๗, ๕๗๕
นโยบายด้านแรงงานและสวัสดิการสังคม	๕๕๕, ๕๘๑
นโยบายด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี	๓๖๑
นโยบายด้านสาธารณสุข	๔๖๙, ๕๕๔
นโยบายด้านอุตสาหกรรม	๕๔๙, ๕๗๕
นโยบายต่างประเทศ	๑๔๖, ๑๖๙, ๒๐๐, ๒๖๕, ๒๗๒, ๓๒๕, ๓๕๑, ๓๖๙ ๓๘๕, ๔๑๑, ๔๒๓, ๔๓๘, ๔๗๑, ๔๘๘, ๕๑๗, ๕๔๕ ๕๗๘, ๖๑๗, ๖๕๐
นโยบายทรัพยากรธรรมชาติ	๔๔๓
นโยบายทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	๔๖๑, ๕๕๘, ๕๘๓, ๖๑๑
นโยบายทางการศาลยุติธรรม	๑๗
นโยบายทางเกษตรพาณิชย์	๑๕, ๑๖
นโยบายทางกรรมการ	๑๖
นโยบายทางมหาดไทย	๑๖, ๑๗
นโยบายทางพระคลังมหาสมบัติ	๑๔
นโยบายบริหารราชการ	๑๗๒, ๒๗๐
นโยบายพัฒนาภูมิภาคและกรุงเทพมหานคร	๖๒๐
นโยบายฟื้นฟูบูรณะกรุงเทพมหานคร	๔๙๘
นโยบายเร่งด่วน	๑๖๗, ๔๗๒, ๕๑๘, ๖๐๑
นโยบายแรงงาน	๔๗๑, ๕๒๕
นโยบายวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี	๓๗๗, ๓๗๘, ๓๙๔, ๔๐๙, ๔๒๒, ๔๗๒, ๔๙๙ ๕๒๔, ๕๕๘, ๕๘๓, ๖๑๐

นโยบายเศรษฐกิจ

๑๖๐, ๑๗๐, ๒๖๗, ๒๘๓, ๓๑๕, ๓๒๗, ๓๕๒
 ๓๗๐, ๓๘๖, ๔๐๗, ๔๑๘, ๔๓๙, ๔๖๔, ๔๘๙,
 ๕๔๖, ๕๗๓, ๖๐๒, ๖๔๖

นโยบายสังคม

๑๖๓, ๑๗๑, ๑๗๒, ๓๓๓, ๓๕๖, ๓๗๒, ๓๘๙
 ๔๑๒, ๔๒๔, ๔๔๑, ๔๖๗, ๔๙๙, ๕๕๓, ๖๔๙

นโยบายสำหรับกระทรวง

๖๒, ๖๔, ๗๒, ๗๖, ๗๗

นโยบายเสริมสร้างสังคมเข้มแข็ง

๖๑๒

นายกรัฐมนตรีคนที่ ๑

๓

นายกรัฐมนตรีคนที่ ๒

๒๓

นายกรัฐมนตรีคนที่ ๓

๕๕

นายกรัฐมนตรีคนที่ ๔

๑๑๕

นายกรัฐมนตรีคนที่ ๕

๑๔๓

นายกรัฐมนตรีคนที่ ๖

๑๕๑

นายกรัฐมนตรีคนที่ ๗

๑๗๙

นายกรัฐมนตรีคนที่ ๘

๑๙๗

นายกรัฐมนตรีคนที่ ๙

๒๑๓

นายกรัฐมนตรีคนที่ ๑๐

๒๒๑

นายกรัฐมนตรีคนที่ ๑๑

๒๕๑

นายกรัฐมนตรีคนที่ ๑๒

๒๖๑

นายกรัฐมนตรีคนที่ ๑๓

๒๗๗

นายกรัฐมนตรีคนที่ ๑๔

๒๙๗

นายกรัฐมนตรีคนที่ ๑๕

๓๐๙

นายกรัฐมนตรีคนที่ ๑๖

๓๔๑

นายกรัฐมนตรีคนที่ ๑๗

๓๙๙

นายกรัฐมนตรีคนที่ ๑๘

๔๓๑

นายกรัฐมนตรีคนที่ ๑๙

๔๕๓

นายกรัฐมนตรีคนที่ ๒๐

๔๗๗

นายกรัฐมนตรีคนที่ ๒๑

๕๓๕

นายกรัฐมนตรีคนที่ ๒๒

๕๖๔

นายกรัฐมนตรีคนที่ ๒๓

๕๙๐

นายกรัฐมนตรีคนที่ ๒๔

๖๓๘

บบส.	๕๑๘
บรรษัทกลางในการบริหารสินทรัพย์	๖๐๒
บรรษัทบริหารสินทรัพย์สถาบันการเงิน	๕๑๘
บริการสังคม	๔๑๓
บุคคลแห่งปี ประจำปี 2540	๔๓๓
ปรส.	๕๑๘
ประธานคณะกรรมการราษฎร	๓, ๖, ๗
ประธานคณะรักษาความสงบเรียบร้อยแห่งชาติ	๔๓๔
ประธานคณะอภิรัฐมนตรี	๗๘
ประธานพหุสภา	๑๘๗, ๑๙๘, ๒๐๕
ประธานรัฐสภา	๘๔, ๑๕๗, ๑๖๕, ๑๗๔, ๒๓๕, ๒๗๙, ๓๒๐, ๓๖๓, ๔๑๕
ประธานสภานโยบายแห่งชาติ	๓๑๐
ประธานสภานิติบัญญัติแห่งชาติ	๒๔๓, ๒๖๘
ประธานสภาผู้แทน	๑๘๗, ๑๙๘
ประธานสภาผู้แทนราษฎร	๘, ๒๕, ๒๘, ๔๑, ๔๔, ๕๗, ๖๖, ๙๖, ๑๐๐, ๑๐๗, ๑๑๗, ๑๒๑, ๑๕๓, ๑๘๑, ๒๐๕, ๒๑๔, ๒๒๓, ๔๔๖ ๔๗๙, ๕๐๖, ๕๓๖, ๕๖๖, ๕๙๓, ๖๒๙
ประธานสภารักษาความสงบเรียบร้อยแห่งชาติ	๔๕๕
ประธานสภาร่างรัฐธรรมนูญ	๑๔๓, ๒๓๐, ๒๕๓
ประธานองคมนตรี	๓๔๒
ประธานอภิรัฐมนตรี	๑๒๕, ๑๓๒
ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง	๖๔๖
ปัญหาการว่างงาน	๕๒๐
ปัญหาความแห้งแล้ง	๓๕๕
ปัญหาค่าครองชีพ	๓๕๓, ๓๕๔, ๕๒๐
ปัญหาด้านสังคม	๕๒๐
ปัญหาน้ำมัน	๓๕๕
ปัญหาหนี้สินของเกษตรกร	๓๕๕, ๖๐๑
ผู้ตรวจเงินแผ่นดินของรัฐสภา	๑๖๘
ผู้แทนประเทศไทยประจำองค์การสหประชาชาติ	๒๑๓
ผู้นำฝ่ายค้านในสภาผู้แทนราษฎร	๕๓๕

ผู้รักษาราชการแทนรัฐมนตรีว่าการกระทรวง	๖๓๑, ๖๓๒, ๖๓๓, ๖๓๔
ผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์	๓๑, ๕๙, ๖๖, ๗๘, ๘๔, ๑๑๗, ๑๓๒, ๑๔๔, ๑๕๓
	๑๘๐, ๑๘๗, ๑๙๘
ผู้อพยพลี้ภัย	๓๓๗, ๓๙๕
แผนแม่บทการใช้ทรัพยากรสื่อสารของชาติ	๖๔๕
แผนแม่บทการสร้างเสริมประสิทธิภาพแห่งชาติ	๖๔๘
แผนแม่บทโครงสร้างพื้นฐานทางปัญญา	๖๔๘
แผนแม่บทพัฒนาการเมือง	๖๔๕
พรรคก้าวหน้า	๒๗๗
พรรคกิจสังคม	๒๗๗
พรรคประชาธิปไตย	๑๑๕, ๒๗๗
พรรคสหประชาไทย	๒๓๗
พระที่นั่งอนันตสมาคม	๓
พระราชบัญญัติว่าด้วยความผิดเกี่ยวกับการขัดกันระหว่างประโยชน์ส่วนบุคคลและประโยชน์	๖๔๕
ส่วนรวมของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองและเจ้าหน้าที่ของรัฐ	
พระราชบัญญัติอาชญากรรมสงคราม	๑๕๒
พาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์	๖๐๘
พุทธมณฑล	๓๓๗
ภาคเศรษฐกิจฐานราก	๖๔๖
ภาคเศรษฐกิจระบบตลาด	๖๔๗
ยางพารา	๒๐๑
ยาเสพติด	๓๓๖, ๓๕๖, ๓๙๕, ๖๑๓
ยุบสภา	๕๕, ๑๕๔, ๒๗๘, ๒๘๑, ๓๔๒, ๓๔๗, ๓๘๒, ๔๗๘
	๔๘๕, ๕๑๑, ๕๓๕, ๕๔๐, ๕๖๔, ๖๓๔
รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (ฉบับชั่วคราว) พุทธศักราช ๒๕๔๙	๖๔๔
รัฐบุรุษ	๓๔๒
รัฐบุรุษอาวุโส	๑๘๐
รัฐประหาร	๕๖, ๑๓๓, ๑๗๙, ๑๘๐, ๑๙๗, ๒๐๖, ๒๑๓
	๒๒๑, ๒๒๒, ๒๕๑, ๒๙๗
รัฐวิสาหกิจ	๖๐๒
ร่างกฎหมาย	๑๑

ร่างเค้าโครงเศรษฐกิจแห่งชาติ	๑๗๙
ร่างรัฐธรรมนูญ	๖
แรงงาน	๔๗๑, ๕๐๓, ๕๕๖, ๖๑๐
โลหกิจ	๒๐๑
วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี	๓๓๑
ศาสนา	๘๘, ๕๘๐, ๖๑๕
ศิลปวัฒนธรรม	๓๖๐, ๓๗๗, ๓๙๓, ๕๐๑, ๕๒๖, ๕๕๓, ๕๘๐
ส.ป.ก. ๔-๐๑	๔๗๘
สภาการเกษตร	๑๓๐
สภาการศึกษาแห่งชาติ	๒๕๖
สภาจังหวัด	๓๖, ๙๑, ๑๑๐
สภาตำบล	๑๑๑
สภาที่ปรึกษาของนายกรัฐมนตรี	๓๐๐
สภานโยบายแห่งชาติ	๒๙๘
สภาบริหารคณะปฏิวัติ	๒๒๒
สภาปฏิรูปการปกครองแผ่นดิน	๓๐๐
สภาพัฒนาการเมือง	๖๔๕
สาธารณสุข	๓๗, ๔๗, ๔๘, ๗๔, ๙๒, ๑๒๙, ๑๓๕, ๑๕๖, ๑๖๓, ๑๖๔, ๑๘๕, ๑๙๐, ๒๐๑, ๒๐๘, ๒๓๓, ๓๐๕, ๓๑๗, ๓๓๔, ๓๕๗, ๓๗๓, ๓๙๑, ๔๑๓, ๔๒๕, ๔๖๙, ๕๐๑, ๕๕๔, ๕๘๑, ๖๑๒
สิ่งแวดล้อม	๔๔๔, ๔๙๖, ๖๑๑
สุขภาพอนามัย	๕๒๗
เสริมนังคสิลา	๑๐๙
หลัก ๖ ประการ	๗, ๑๐, ๑๑, ๑๒, ๑๓, ๑๔, ๒๗, ๓๕, ๔๖, ๖๑
หัวหน้าขบวนการเสรีไทย	๑๔๓
หัวหน้าคณะปฏิรูปการปกครองแผ่นดิน	๒๙๘
หัวหน้าคณะปฏิวัติ	๒๓๖, ๒๙๘
หัวหน้าพรรคกิจสังคม	๒๗๘
หัวหน้าพรรคชาติไทย	๕๓๕
หัวหน้าพรรคไทยรักไทย	๕๙๐
หัวหน้าพรรคประชาธิปัตย์	๑๕๒

หัวหน้าพรรคพลังธรรม	๕๙๐
องค์กรกลาง	๔๓๒
องค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพ	๒๗๘
องค์การบริหารส่วนจังหวัด	๑๑๑
องค์การเพื่อการปฏิรูประบบสถาบันการเงิน	๕๑๘
องค์การสรรพอาหาร	๑๙๗
อำนาจตุลาการ	๓๐
อำนาจบริหาร	๓๐
อุตสาหกรรม	๙๐, ๑๓๐, ๑๓๗, ๑๓๘, ๑๕๖, ๑๖๑, ๑๙๑, ๒๐๑, ๒๐๘, ๒๔๐ ๒๕๕, ๓๐๒, ๓๓๐, ๓๘๗, ๔๐๘, ๔๒๐, ๕๒๒, ๕๔๙, ๖๐๖
อุตสาหกรรมท่องเที่ยว	๓๒๙, ๓๘๘
อุตสาหกรรมน้ำมัน	๓๐๒
อุตสาหกรรมปุ๋ย	๓๐๒
อุตสาหกรรมเหมืองแร่	๓๐๒, ๓๘๗
เอกอัครราชทูตไทยประจำประเทศญี่ปุ่น	๖๘
เอกอัครราชทูตไทยประจำสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมัน	๔๓๑
เอกอัครราชทูตไทยประจำสหรัฐอเมริกา	๒๑๓

*****

บรรณานุกรม

กองทัพบกและมูลนิธิรัฐบุรุษ พลเอกเปรม ติณสูลานนท์. มองกองทัพผ่านผลงานรัฐบุรุษ

พลเอก เปรม ติณสูลานนท์. กรุงเทพฯ : โอ. เอส พริ้นติ้ง เฮาส์, ๒๕๔๓.

ยุบล เบญจรงค์กิจ และคนอื่น ๆ. ดัชนีเรื่องฐานข้อมูลเทคโนโลยีเพื่อการพัฒนาชนบท.

กรุงเทพฯ : สถาบันเทคโนโลยีเพื่อพัฒนาชนบท จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๐.

สยามจดหมายเหตุ บันทึกข่าวสารและเหตุการณ์ ดรพรณี ปีที่ ๓๐ พ.ศ. ๒๕๔๘. กรุงเทพฯ :

สยามบรรณ, ๒๕๔๘.

สำนักนายกรัฐมนตรี. สำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี. สำนักนายกรัฐมนตรี ปีที่ ๕๘

๒๘ มิถุนายน ๒๕๓๓. กรุงเทพฯ : สำนักนายกรัฐมนตรี, ๒๕๓๓.

..... สำนักนายกรัฐมนตรี ปีที่ ๖๒ ๒๘ มิถุนายน ๒๕๓๗. กรุงเทพฯ :

สำนัก นายกรัฐมนตรี, ๒๕๓๗.

..... สำนักนายกรัฐมนตรี ปีที่ ๖๔ ๒๘ มิถุนายน ๒๕๓๙. กรุงเทพฯ :

สำนักนายกรัฐมนตรี, ๒๕๓๙.

..... สำนักนายกรัฐมนตรี ปีที่ ๖๗ ๒๘ มิถุนายน ๒๕๔๒. กรุงเทพฯ :

สำนักนายกรัฐมนตรี, ๒๕๔๓.

สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี. ๖๐ ปี คณะรัฐมนตรี. กรุงเทพฯ : สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี,

๒๕๓๖.

สุกัญญา สุตบรรทัด. ศักยภาพ วิจัย "รัฐวิจัย". กรุงเทพฯ : สยามรัฐ, ม.ป.ป..

สุนทรี รสสุธาธรรม และคนอื่น ๆ. ดรพรณีวารสารไทย ๒๕๓๗ – ๒๕๓๙ เล่มที่ ๑ ก-นักธุรกิจ.

กรุงเทพฯ : สำนักบรรณสารการพัฒนา สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, ๒๕๔๓.

สุนิตย์ เย็นสบาย. ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับหนังสืออ้างอิง. กรุงเทพฯ : ศิลปาบรรณาการ, ๒๕๔๓.

เอี่ยมพร ทศนประสิทธิ์. สารสนเทศเพื่อการศึกษาค้นคว้า. กรุงเทพฯ : สุวีริยาสาส์น, ๒๕๔๒.

<http://www.cabinet.thaigov.go.th> (๑๑ เมษายน ๒๕๕๐)

http://www.cabinet.thaigov.go.th/bb_main01.htm (๑๑ เมษายน ๒๕๕๐)

http://www.cabinet.thaigov.go.th/bb_main21.htm (๑๑ เมษายน ๒๕๕๐)

.....

บ 20814 ถ.4

DS   สายฝน คีงาม.
578.3   24 นายกรัฐมนตรีไทย :
ส661ย   ประวัติและครรชนี.
2550

